

CURS
DE
DREPT COMERCIAL

DE
I. N. FINȚESCU
Profesor suplینitor la Facultatea de Drept din București

VOLUMUL II

BUCUREȘTI
Editat de AL. TH. DOICESCU Licențiat în Drept
Calea Văcărești No. 80
1929

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

So

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota *63836 Dublet*

Inventar *55841*

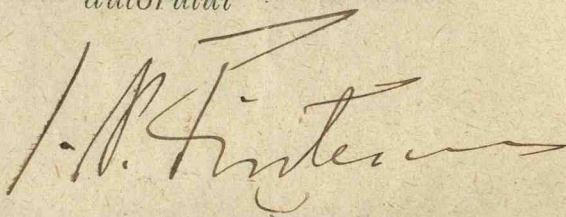
4/19/03

1956

Rc 91/03

BIBLIOTECA	CARĂ
BUCUREȘTI	
Cota	63836 Dublet
Inventar	55841

Toate exemplarele vor purta semnătura
autorului

B.C.U. Bucuresti

C55841

INTRODUCERE IN DREPTUL CAMBIAL

§. 1. Privire generală asupra legislațiunii cambiale.

1. *Epocile de perfecționare a principiilor cambiale.* Cambia ca institut juridic, este rezultatul unor îndelungate uzanțe comerciale, începând cu primele vremuri ale evului de mijloc și până în zilele noastre.

Procesul de perfecționare al cambiei se desfășoară în decursul a 3 mari epoci.

Prima epocă ține tot evul mediu până la ordonanța franceză din anul 1763. În tot acest timp, progresul cambiei se datorește italienilor, al căror comerț intern și extern era foarte înfloritor.

A doua epocă începe cu ordonanța franceză din 1763 care a contribuit în mare măsură la dezvoltarea și răspândirea principiilor cambiale, și se isprăvește cu promulgarea ordonanței cambiale germane din anul 1847.

Cu promulgarea ordonanței germane (1847), începe a treia perioadă. În această perioadă influența legislației și a doctrinei germane se resimte peste tot¹⁾.

1) A se vedea, *Kuntze*, Wechselrecht, în *Endemann's Handbuch*, vol. IV, partea 2-a, 1884.

După *Lehmann* (Wechselrecht, § 23) epoca 3-a începe odată cu promulgarea legii prusiene (anul 1794), care consacră principiul că giratarul de bună credință dobândește prin gir drepturi cambiale autonome, iar nu așa cum le avea girantul.

Canstein (*Lehrbuch des Wechselrechts*, p. 41) admite 4 epoci: epoca 3-a se sfârșește cu codul de comerț francez, decând începe a 4 și ultima epocă.

2. *Cum a luat naștere cambia.* Cambia își ia naștere din nevoile comerțului din evul mediu. În acea epocă, monetele diferau foarte mult dela oraș la oraș. Aproape fiecare oraș comercial trăia o viață a parte, având propriile sale monete. De unde rezultă un intens schimb de monete, căci cel ce voia să facă plata în altă localitate, trebuia să-și procure monetele acelei localități. Cu aceste schimburi se ocupau zarafii și mai în urmă băncile. Schimbul monetelor eră principala operațiune de bancă din evul-mediu. Acest schimb se numea *cambium minutum sine litteris*.

Când locul plății diferea de locul unde își avea sediul comercial platnicul, adică când eră ceeace se numește în vorbire tehnică *distantia loci*, atunci bancherii se însărcinau ei înșiși să facă plata în localitatea indicată și, de cele mai multe ori, în moneda localității unde se efectua plata. În acest caz avem *cambium de pecunia praesenti cum pecunia absentis*, numit și *cambium per litteras*, de oarece cu această ocazie se obicinuia să se facă un înscris, iscălit de bancher și care conține: a) suma primită de bancher (*valuta*) și b) obligația de a da acea sumă în alt loc (*distantia loci*), fie personal de bancher, fie printr'un împuternicit (*per me vel meum nuntium*). Restituirea se făcea celui ce depusese suma sau unuia desemnat de acesta (*tibi vel tuo nuntio*).

Documentul descris nu-i decât germenul biletului la ordin, asemănându-se foarte mult cu biletul la ordin domiciliat, document nu tocmai practic de oarece fiind redactat de notar, implică formalități, în contradicere cu mersul repede al afacerilor.

Prin secolul XIII, bancherii, când voiau să remită o sumă de bani într'altă localitate, nu se mai serveau de acel act notarial arătat mai sus, ci dedeau ordin unui alt bancher printr'o scrisoare (*lettera di pagamento di cambio*), pentru ca să plătească la prezentarea acelei scrisori.

Cum numele arată, *lettera di pagamento di cambio* nu este decât ceeace azi Italienii numesc *lettera di cambio* sau *cambiale tratta*, iar noi *cambie* ori *cambie trată* sau simplu *trată*.

3. *Legislațiunea din România față de cea italiană și germană.* Legislațiunea română referitoare la cambie nu este decât traducerea articolelor din codul de comerț italian, care se raportează la materia ce discutăm. La rândul ei, cambia italiană este adânc influențată de ordonanța cambială germană.

Ordonanța cambială germană, *die deutsche Wechselordnung*, a luat naștere în următoarele împrejurări: conferința generală a statelor ce formau Uniunea vamală, a cerut la 1846 ca să se instituiască o comisiune, care să fie însărcinată cu pregătirea unei singure legi cambiale pentru toate statele Uniunii. Prusia a redactat un proiect și a invitat pe toate statele germane la o conferință în Leipzig. Conferința s'a întrunit la 14 Noembrie 1847, și a elaborat un proiect de lege, adoptat în urmă ca lege imperială de către adunarea națională din Frankfurt a. M., la 24 Noembrie 1848.

La 1857 conferința statelor germane întrunită în Nürnberg, aduse câteva modificări ordonanței cambiale; modificări cunoscute sub numele de *Nürnberger Novellen*.

Atât ordonanța cambială cât și *Nürnberger Novellen* ca să aibă autoritate, trebuiau acceptate ca legi de fiecare stat în parte, conform constituției fiecăruia; lucru ce s'a și întâmplat.

În urma formării imperiului german, ordonanța cambială și novelele din Nürnberg fură declarate la 16 Aprilie 1871 ca lege imperială (*Reichsgesetz*).

La acestea mai trebuie amintită legea din 30 Mai 1908, privitoare mai ales la protest.

În Italia s'a numit la 1869 o comisiune care să prepare un proiect de cod de comerț. Acea comisiune a declarat că va avea, în ce privește cambia, drept model ordonanța cambială germană (Procesele verbale No. 5—8).

Comisiunea a fost următoare declarațiunii sale; și cambia reglementată în codul italian din 1882 este puternic influențată de legea germană.

În România, când la 1887 s'a introdus un nou cod de comerț, ne-am mulțumit să traducem articolele din codul de comerț italian din anul 1882. Așa că, în ce privește cambia, rămânând fideli Italianilor, am admis prin-

cipiile ordonanței cambiale germane, fapt destul de important pentru a nu neglijea doctrina și jurisprudența germană.

In Austria și deci în Bucovina s'a introdus la 25 Ianuarie 1850, fără absolut vre-o modificare, legea imperială votată de adunarea națională din Frankfurt, lege care, după cum am văzut, modificată foarte puțin de Nürnberg Novellen este în vigoare în Germania.

In Ungaria și prin urmare Transilvania, avem legea din 5 Iunie 1876, care este deasemenea luată după legea cambială germană.

§. 2. Caractere comune tuturor titlurilor de credit.¹⁾

4. *Care sunt caracterele comune.* Cambia fiind un titlu de credit pe lângă alte caractere ale ei proprii, pe care le vom vedea mai târziu, are și caracterele ce disting titlurile de credit de alte documente.

Creditul, din punct de vedere economic este o operațiune, care se caracterizează printr'o prestațiune actuală făcută de o persoană, care se încrede în promisiunea celui alt contractant, că va face o contraprestațiune viitoare.

Odată raportul de credit născut, nu e neapărat nevoie ca el să rămâie prins în mod inseparabil de persoanele, care i-au dat naștere. În comerț, cel puțin în vremea noastră, creditul e destinat să treacă dintr'un patrimoniu într'altul, dintr'o piață într'alta, dintr'o țară într'alta.

Pentru ca creditul să îndeplinească funcțiunea sa, spre înlesnirea multor transacțiuni încheiate între comercianți și chiar între necomercianți; pentru a putea creditul să se obiectiveze ca entitate economică, liber de orice relațiuni cu persoanele, cari l'au creat și cari l'au avut în stăpânire; pentru ca creditul să înlocuiască moneda, aveă nevoie de un institut, menit să-i acorde avantajii, ce altfel nu le-ar fi avut. Avantagiile, despre care vorbim, sunt procurate de către *titlurile de credit*.

1) A se vedea *Cesare Vivante*, vol. III, ed.

„Titlurile de credit sunt documente necesare pentru a exercita drepturile literale și autonome, menționate în ele”¹⁾.

Din definițiune rezultă în mod evident caracterele titlurilor de credit.

Caracterele comune tuturor titlurilor de credit sunt următoarele:

a) Titlurile de credit sunt documente necesare, în sensul că dreptul de credit este strâns legat de document, neputându-se valorifica decât prin prezentarea documentului, afară, bine înțeles, de cazul excepțional al amortizării (excepțiune ce confirmă principiul).

b) Titlurile de credit conțin un drept literal, ceea ce însemnează că obligațiunea debitorului este determinată numai de cuprinsul scris al documentului; cu alte cuvinte dreptul este încorporat în titlu.

c) Titlurile de credit conțin un drept autonom, adică dau posibilitate dobânditorului de bună credință de a avea un drept independent de ce drepturi și de cum erau drepturile posesorilor anteriori ai documentului.

Afară de aceste 3 caractere esențiale, fiecare specie de titluri de credit are caractere proprii, prin care se pot deosebi speciile între ele. *Bonelli (Contributo ad una teoria scientifica dei titoli di credito, Giurisprudenza italiana, 1897, Parte IV)* numește caracterele proprii fiecărei specii: *caractere subordonate*.

După cum se vede între titlurile de credit și titlurile sau înscrisurile destinate să probeze un drept — probe preconstituite — există o deosebire substanțială. Titlurile de credit nu numai documentează un drept, dar încă, hârtia, titlul, este elementul esențial pentru existența însăși a dreptului. Hârtia, titlul, materializează dreptul, care e orânduie să trăiască o viață juridică numai întrucât e unit cu titlul.

Dacă o așa de mare importanță joacă hârtia față de drept la titlurile de credit, nu se poate admite ideia cătorva (*Giorgi, Teoria delle obbligazioni, vol. II, n. 100*),

1) Definițiunea este a prof. *Cesare Vivante*, ed. 3-a, n. 953.

cari văd în acest institut juridic numai un document probatoriu, de oarece, după cum arătam, între titlurile de credit și probele preconstituite e o deosebire substanțială. Spre a învedera și mai bine, vom spune că o obligație constatată printr'un înscris se poate înstreina, vinde, cessionă, donă, independent de înscris; o astfel de obligațiune se poate executa fără să se prezinte documentul, etc. Acest lucru nu se poate face însă cu titlurile de credit, la cari dreptul este incorporat în înscris.

5. Clasificare. Titlurile de credit au luat naștere și s'au perfecționat pentru a ușura circularea creanțelor, și ele prin forma lor constituiesc tocmai un excelent mijloc de circulațiune

Forma titlurilor de credit determină modul circulațiunii, fapt care ne îndreptățește a spune că cea mai importantă clasificare a titlurilor de credit este aceea care are la bază circulațiunea.

Din acest punct de vedere distingem:

- I. Titluri nominative.
- II. Titluri la ordin.
- III. Titluri la purtător.

Fiecare clasă are felul său de circulațiune. Titlurile nominative circulă prin facerea unui transfert în registrele societății sau ale instituției emitente; titlurile la ordin, cum e cambia, prin gir; titlurile la purtător, prin simplă transmitere a documentului.

Gustavo Bonelli mai distinge titlurile de credit în: a) titlurile de credit cu scadență determinată și b) titlurile de credit fără o atare scadență. La titlurile cu o scadență fixată încă din ziua emisiunii, numai acela va putea cere plata obligațiunii, care se va afla în posesiunea titlului în ziua scadenței; la titlurile fără scadență va fi legitimat a cere plata orice posesor fără distincțiune, de oarece nu e nici un obstacol de timp.

Profesorul *Cesare Vivante* (vol. III, n. 987) deosebește titlurile de credit și după conținutul lor, și atunci avem:

a) Titlurile de credit propriu zis, care dau dreptul la o prestațiune de bunuri fungibile în mărfuri sau bani. Exemplu: cambia, ordinul în produse, titlurile funciare,

b) Titlurile ce servă la dobândirea de drepturi reale asupra unui bun determinat; exemplu: polița de încărcare, scrisoarea de trăsură, biletele de depozit și de gaj. (Contra: *Bo'affio*, în *Archivio Giuridico*, LVII, p. 274 urm.; *Thaller*, în *Annales de droit com.* vol. XX, XXI).

c) Titluri, cari atribuesc calitatea de asociat; ex.: acțiunile;

d) Titlurile ce dau dreptul la servicii; ex.: biletele de călătorie.

Cambia este și ea un titlu de credit, deci aceea ce am spus relativ la titlurile de credit se aplică și la cambie.

§ 3. Caracterele proprii (subordonate) ale cambiei¹⁾. Principii generale.

6. *Caractere proprii.* Cambia este un titlu la ordin, adică un titlu de credit care circulă din mână în mână cu ajutorul unui ordin scris pe dosul documentului, și denumit *gir*.

„*Cambia este un titlu de credit la ordin, formal și complet, conținând o promisiune abstractă de plată a unei sume determinate fără contra prestațiune, la scadența și locul arătat în el, fiind obligați solidar toți cei ce au iscălit acest titlu*”²⁾.

Din definițiune rezultă:

a) Cambia este un titlu de credit, deci e un document indispensabil va'orificării dreptului de creanță, conținând și un drept literal și autonom;

b) Cambia fiind un titlu la ordin, circulă prin gir;

c) Cambia este un titlu formal, de oarece legea arată în mod strict forma ce trebuie s'o aibă, sub pedeapsă de nulitate;

d) Cambia este un titlu complet, ceea ce înseamnă că ea nu poate fi completată, nici interpretată cu aju-

1) A se vedea *Cesare Vivante*, op. cit. (ed. 3-a n. / ed. 5-a n.).

2) Definițiunea este a profesorului *Ivan e* (ed. 3 a n. 1014).

torul altor înscrisuri. Ori de câte ori condițiunile esențiale ale cambii nu sunt redactate așa încât să reese un înțeles mulțumitor spre a se menține eficacitatea titlului, vom zice că este nulă, nefiindu-ne permis să o interpretăm cu ajutorul altor scrisuri¹⁾.

e) Obligațiunea cuprinsă în cambie este abstractă, adică desprinsă de orice raport causal, cu alte cuvinte desprinsă de cauza care determină emiterea cambiei. Acesta e principiul, amănuntele le vom studia mai târziu.

f) Cambia îndrituiește la plata unei sume de bani la locul și la timpul arătat în ea;

g) Creditorul cambial pentru suma de bani, ce va primi dela debitorul cambial, nu va fi obligat la vre-o contra-prestațiune. La ziua scadenței creditorul va cere pur și simplu plata. (Ase vedea *Vivante*, în locul citat mai sus).

De multe ori creditorul pentru a-și conserva acțiunea cambială, va fi nevoit să facă unele cheltueli, cum buneoară cheltuelile protestului, dar asemenea debursări în vederea unor măsuri conservatorii, nu sunt în nici un caz o contra-prestațiune (*Conf. Vivante*, vol. III, n. 1014).

Cambia este un titlu complet. De aci decurge că orice condițiune cambială trebuie să rezulte din cuprinsul cambiei și trebuie scrisă pe cambie.

Pentru ca cineva să se găsească obligat cambiarmente, adică după normele cambiei, trebuie să fi iscălit. Fără iscălitură proprie scrisă pe cambie, nu se concepe obligație cambială. Dacă cineva promite că va emite o cambie, sau că va avaliza etc., fără însă a se ține de cuvânt, va putea fi tras la răspundere potrivit dreptului comun, fără ca prin aceasta să fie obligat după dreptul cambial. (*Conf. Vivante*, vol. III, n. 1015).

1) În acest sens s'a pronunțat doctrina și jurisprudența din Italia și Germania. Vedeți: *Cesare Vivante*, Trattato, vol. III, n. 954 și 1014; *Rhein*, Allgemeine deutsche Wechsel-Ordnung mit Kommentar in Anmerkungen, zweite, verbesserte Auflage, p. 14; Curtea de Apel din București, s. III, dec. 39/912, în *Jurisprudența în fișe*, art. 270 n. 3, cu nota noastră.

7. Denumiri; persoane obligate din cambie. Promisiunea de plată, cuprinsă într'o cambie, sau e făcută direct de acel ce a emis-o și în acest caz cambia se mai numește bilet de ordin, sau cel ce o emite se adresează unei persoane, dându-i ordin să plătească. În ultimul caz avem ceeace numim cambia-trată sau numai trată.

Noi vom întrebuiți termenul de cambie ca termen general înțelegând amândouă speciile, adică și biletul la ordin și cambia trată. Când vom vorbi numai de o specie, vom indica-o cu numele-i propriu: bilet la ordin, cambia trată.

La orice cambie-trată avem următoarele persoane: trăgător, tras, beneficiar.

Trăgător este cel ce emite cambia trată. Tras este acela căruia i se adresează trăgătorul ca să plătească. Beneficiar sau primitor numim pe acela în favoarea căruia se emite cambia-trată.

Dacă trasul, când beneficiarul îi prezintă trata, iscălește că acceptă să facă plata, devine din acel moment debitor principal. Până la acceptare trasul nu e obligat după dreptul cambial, până la acest eveniment debitor principal este trăgătorul.

La biletul la ordin avem în momentul emisiunii pe emitent și pe beneficiar.

Emitentul este cel ce emite cambia și promite în acelaș timp plata: contopește deci rolul trăgătorului și trasului din cambia-trată.

Beneficiarul biletului la ordin este ca și beneficiarul cambiei trate: acela în favoarea (în ordinul) căruia se emite titlul.

În afară de aceste persoane mai putem găsi la cambii și alți obligați după dreptul cambial, cum sunt: girantii, adică cei ce transmit cambia prin gir; avalistii, adică cei ce garantează pe vreun obligat din cambie; intervenienții, numiți astfel pentru că intervin pentru vreun debitor din cambie; dar despre aceștia ne vom ocupa la timpul potrivit.

§ 4. Funcțiunea economică a cambiei.

8. *Emisiunea cambiei.* Cambiile se emit din necesitatea de a desprinde dreptul de creanță (dreptul causal) rezultând din raportul fundamental (V. supra n. 6 și de a-l încorpora într'un titlu circulaibil (titlu de credit).

Prin emisiunea cambiilor cei ce au nevoie de bani, pot găsi mai ușor credit, dat fiind garanțiile, cu care lăgiuitorul înconjoară aceste titluri.

Emisiunea cambiei, cași creditul în sine, poate sluji sau la producțiunea altor bunuri sau la consumățiunea bunurilor dejă existente în patrimoniul unei persoane.

Slujește producțiunea și avem din acest punct de vedere *cambii emise pentru a se satisface creditul comercial, industrial și agricol.*

Cambiile emise de comercianți în scop de a-și procura sume de bani necesare exercitării negoțului, în special în scop de a-și procura sumele trebuitoare plății mărfurilor, sunt efectele de comerț cele mai căutate.

Băncile arată o deosebită preferință polițelor emise de comercianți în interesul negoțului, din două puncte de vedere: *a)* pe deoparte economia băncilor dictează această preferință; *b)* iar pe de altă parte, rolul economic al comerciantului cum și garanțiile codului de comerț dau cambiilor comercianților calități speciale.

a) Economia băncilor sau principiile de bancă. Comerciantul satisfăcând nevoile sale de credit prin emiteria de cambii, e cel mai în măsură să satisfacă și cerințele principiilor de bancă. O bancă trebuie să deschidă credit celor ce prezintă garanție de solvabilitate și pe termene cât mai scurte¹⁾. Prima condiție, adică chesțiunea solvabilității, se înțelege dela sine; a doua condiție trebuie respectată, de oarece banca nelucrând numai cu capitalul său propriu, ci mai mult cu bani adunați dela public (depozite spre fructificare, valori în compt curent,

1) Se exceptează băncile ipotecare, cari acordă pe termene lungi.

etc.), ea trebuie să aibă întotdeauna sume lichide ca să poată oricând face față obligațiunilor sale, lucru ce nu va reuși dacă nu va căuta ca fondurile să nu fie imobilizate.

b) *Rolul comercianților în procesul producțiunii și garanțiile codului de comerț.* Comerciantul emițând cambii în interesul negoțului, în special pentru plata mărfurilor, prezintă o îndestulătoare cheazăsie: marfa cumpărată. Dar prin însăși natura comerțului, neguțătorul e în stare să se împrumute pe termene scurte, căci el deși nu ar avea capital, însă procurându-și prin credit sumele necesare plății mărfurilor, aceste sume le poate rambursa băncii pe măsură ce el le vinde, pe măsură ce încasează costul; deci comerciantul e acela care neconținut din mărfuri face bani și din bani mărfuri, acest proces îndeplinindu-se foarte repede. În afară de aceasta, comerciantul ce nu achită datoriile sale este supus procedurii falimentului, ceea ce constituie o garanție pentru creditori.

Industriașii pentru producerea bunurilor și până la vinderea produselor au și ei nevoie de sume de bani și emit cambii. Industriași însă nu prezintă siguranța comercianților propriu ziși, de aceea și cambiile emise de ei vin în al doilea rând. Condițiunile de producție în industrie, prețurile, conjuncturile, găsirea de bușeurilor sunt nesigure și această nesiguranță influențează asupra cambiilor.

Agricultorii sunt cei cari găsesc mai cu greu credit personal, de oarece capitalul lor este imobilizat. În agricultură se uzează împrumuturi cu ipotecă.

Agricultorul nu poate să se împrumute cu cambii pentru termene scurte și, dacă i se acordă un asemenea credit, el nu trebuie să depășească limitele venitului ce i-l dă imobilele sale.

O categorie de cambii sunt și *cambiile de favoare* (*cambiali di comodo, di favore, Gefälligkeitswechseln*), cu ajutorul cărora comercianții își procură suma de bani, mai ales în timpuri de criză, și iată cum: dacă presupunem că un negustor din Craiova, în urma rugăciunilor făcute de un prieten comerciant, voeste să-i vie în ajutor, atunci n'are decât să accepte o cambie trasă asupra sa de cel

are nevoie de bani. Cambia astfel emisă n'are la baza ei nimic solid, căci debitorul — cel ce favorizează — se obligă pentru o sumă ce nici direct, nici indirect nu a primit-o.

9. *Scontarea.* Cambiile circulă cu ajutorul girului. Până la scadență, creditorul cambial nu poate cere plata, însă de multe ori având nevoie de numerar, voește să aibă în mod anticipat suma de bani, pe care ar trebui să o încaseze la scadență. Spre a ajunge la acest sfârșit, cambia este prezentată la o bancă spre scontare. Prin *scont* înțelegem operațiunea prin care o bancă sau alt procurator de bani, anticipează posesorului legitim al unei cambii suma prevăzută în ea, scăzându-se dobânda până în ziua scadenței (*Vivante*, vol. III, n. 1019). Prin scont, în vorbirea curentă, se mai înțelege procentul cu care scontează băncile, așa auzim de urcarea sau scăderea scontului, de scont 5%, ori 7%, etc. Instituțiunea care are o mare influență asupra scontului este Banca Națională.

10. *Diferite operațiuni la care servesc cambiile.* Cambiile mai dau prilej la alte operațiuni, ce le fac băncile: încasarea, compensarea, plățile internaționale.

Încasarea este operațiunea prin care băncile în schimbul unui beneficiu, unele numai în scop de a servi clientela, se însărcinează cu încasarea cambiilor în ziua scadenței.

Compensarea. Când banca trebuie să încaseze o cambie dela un client al său tot pentru un alt client, lucru se poate face în modul cel mai simplu: se trece suma de încasat, la pasivul debitorului și aceeași sumă la activul creditorului. Cu acest mijloc sunt satisfăcuți și clienții băncii, dar și banca trage foloase întrucât suma obținută prin acest procedeu rămâne în mânele băncii și deci o întrebuințează cum îi place. Acest mod de achitare mai are un avantaj, căci plata făcându-se prin trecerea unei sume dela o partidă la alta, dispensează întrebuințarea monetei.

Acolo unde compensațiunea a luat o extraordinară

desvoltare, cum e în Anglia, băncile, care fac plățile lor și ale clienților lor, compensează zilnic creanțele și datoritiile reciproce, plătind numai diferența dintre debit și credit, și chiar diferențele se lichidează prin titluri de credit.

Plățile internaționale. Cambiile mai servesc ca mijlocul cel mai lesnicios de a se face plățile internaționale și iată cum: Un negustor din Paris a exportat în România mărfuri pentru suma de 100.000 lei și deci are în România un debitor pentru această sumă. Pe de altă parte în Paris se află și un negustor de cereale, care cumpărând grâne dela noi din țară, a rămas dator unui exportator român suma de lei 100.000. Plățile dintre acești exportatori și importatori se vor face prin mijlocul unei cambii trate: exportatorul francez va trage o cambie trată asupra importatorului român și în favoarea importatorului francez, iar acesta din urmă va gira-o creditorului său din România.

Cum nu s'ar putea ști cei ce au creanțe sau debite în alte piețe comerciale, băncile concentrează și pe unii și pe alții, iar plățile se fac prin mijlocirea acestor instituții.

---

§ 5. Teoria titlurilor de credit în general și a cambiei în special.

I. Schiță istorică.

11. *Necesitatea cunoașterii evoluțiunii istorice.* Mai înainte de a studia diversele teorii ce s'au format în jurul chestiunii, dacă titlurile de credit și în special cambia nasc dintr'un contract, dintr'o declarație unilaterală de voință sau dacă obligațiile cambiale nasc din lege, e necesar să schițăm dezvoltarea istorică și progresul pe care titlurile de credit l-au făcut în decursul secolilor.

Numai după ce vom fi făcut o înlănțuire între titlurile de credit, așa cum le concepem noi, și titlurile pe care istoricii le arată ca începutul și ca prima aparițiune a acestui institut juridic, numai atunci vom putea cu ușurință să găsim principii călăuzitoare în cercetările ce le vom face.

Schițând dezvoltarea istorică a titlurilor de credit, ne vom mărgini a arăta în scurt ultimele rezultate ale științei în această privință. Pe de altă parte schițarea o vom face numai în vederea învățămintelor ce le putem trage pentru rezolvarea problemei: care este fundamentul juridic al titlurilor de credit. De aceea vom inzista numai acolo unde vom socoti că e de folos scopului ce urmărim.

12. *Documente egiptene.* Ultimile cercetări istorice ne probează că titlurile de credit nu sunt așa noi cum am fi dispuși a crede, ci din contră, ele au fost cunoscute încă în timpurile cele mai vechi.

Documentele rămase dela vechii Egipteni, ne arată cum existau titlurile de credit în acele vremuri. *Grandenwitz*¹, în urma examinării unui document egiptean, scris

1) Zwei Bankenweisungen aus den Berliner Papyri in Archiv für Papyrusforschung, vol. II, p. 96—116.

în I secol după Chr. document, care actualmente se găsește în muzeul din Berlin B. G. U. n. 813), ajunge la concluziunea că Egiptenii au cunoscut o specie de cambie. Această specie de cambie se perfecționează prin 3 acte: a) un client al unui bancher dedea ordin ca acesta să plătească lui Titus o sumă de bani; b) bancherul răspundea printr'un înscris, care ar fi acceptarea din cambia-trată din zilele noastre; c) Titus se putea prezenta el însuș ca să încaseze banii, și atunci dedea o chitanță, care confirmă plata efectuată. Dar Titus mai avea facultatea, ca în loc să încaseze personal banii de la bancher, să negocieze înscrisul, căci documentul emis de bancher avea acele calități indispensabile unei întinse circulațiuni: cei de al treilea cari dobândeau înscrisul erau în aceeași siguranță ca și cei de azi în legislațiunile contimporane. Și în adevăr, *Grandenwitz* susține că din documentele studiate apare în mod clar că în dreptul egiptean, față de înscrisul emis de bancheri în condițiunile mai sus arătate, domină principiul cunoscut sub numele de *principiul neoponibilității excepțiunilor*.

Dacă *Grandenwitz* declară că în documentul studiat se constată uzul unui înscris foarte asemănător titlurilor noastre de credit, *Cuq* în „Notes d'épigraphie de Papyrologie juridique”¹⁾ demonstrează cu foarte multe exemple luate din texte aparținând primei dinastii babiloniene, că în acea epocă existau titluri de credit sub formă de titluri la purtător.

De asemenea titluri se foloseau în special Tezaurul palatului, care se împrumută cu acest mijloc mobilizând creditul, ceace cum zice *Cuq*, are o deosebită importanță „à une époque où l'obligation résultant du prêt conférait au créancier un droit vigoureux”.

Tot după *Cuq*, la Egipteni, proprietar al creditului rămânea cel ce dăduse cu împrumut, dar se admitea ca posesorul titlului să aibă dreptul să ceară plata, și acest drept era un drept propriu al posesorului.

Cu ajutorul acestor împrumuturi la purtător, plă-

1) In Nouvelle revue historique, 1909, p. 285 urm.

file între comercianți se făceau fără să fie nevoie de strămutare de bani sau grâne, fără să se mai transporte banii dintr'o piață într'alta.

Modul cum se făceau plățile eră următorul: dacă Tezaurul trebuia să plătească o sumă oarecare, în loc să numere banii, dedea creditorului un titlu, care conferea purtătorului dreptul să ceară plata de la un Caius, care eră debitorul Tezaurului; și viceversa, dacă creditorul Tezaurului trebuia să facă o plată, el remitea creditorului său titlul emis de Tezaur.

Importanța ce o aveau titlurile la purtător în Egipt este explicabilă și nu trebuie să ne mire de oarece se știe că Egiptenii erau în acele vremuri comercianții lumii.

*Wahl*¹⁾ și *Bruschettini*²⁾ — pentru a cită numai pe acești autori cu mare autoritate — s'au ocupat de existența titlurilor de credit la Ebrei, Greci și Cartaginezi. La zișii autori trimetem pe cel ce vrea să studieze mai amănunțit istoria titlurilor de credit.

Să ne apropiem de epocile însemnate pentru noi: Epoca romană și epoca germană.

13. *Cunoșteau Romanii titlurile de credit?* În imperiul roman creditul aveă un rol de căpetenie. Afacerile comerciale, în urma marei expansiuni politice și economice la care se ajunsese, impuneau folosința creditului cu toate consecințele lui.

Pentru a ne face ideie de intensivitatea afacerilor comerciale din acel timp și mai ales ca să putem vedea cum se căută chiar atunci să se facă plățile fără transportare de monede, vom reproduce din *Voigt*³⁾ operațiunile făcute de bancherii romani.

În afară de afacerile asupra monetei și de vânzări, găsim afacerile de credit, care îmbrățișeau:

1. — *Afaceri de bani*, adică:

1) *Traité théorique et pratique des titres au porteur* n. 16—19.

2) *Trattato dei titoli al portatore*, Parte istorică.

3) *I bancheri, la tenuta dei libri*, traducere italiană. Catania, 1891.

a. — Darea în împrumut cu dobândă;
 b. — Luarea de bani în depozit;
 c. — Luarea de bani în așa numit depozit neregulat, adică cu obligațiunea de a se restitui, nu aceleași monete, ci aceeași sumă, eventual cu procente;

d. — Luarea de bani cu împrumut cu procente;

2. — *Afacerile la ordin*, care se manifestau în diferite forme și anume:

a. — Plata făcută unui terț, după ordinul clientului;

b. — Ordinul de a se plăti clientului, ordin dat unui corespondent;

c. — Darea de cauțiune pentru client;

d. — Participarea la cauțiune în obligațiunea clientului coobligat;

e. — Acceptarea unei obligațiuni a clientului ca debit propriu în urma delegațiunii, săvârșită mai ales prin *transcriptio a persona in personam*.

Afaceri deci foarte importante și care arată existența unei sfere comerciale foarte dezvoltate. Și dacă Romanii se foloseau în mare măsură de bănci, după cum reese din ultimele cercetări; dacă afacerile pe bani și afacerile la ordin erau intrate în obișnuința oricărui cetățean mai cu stare după cum s'a afirmat de curând; dacă în dreptul roman se admitea transmisiunea creanțelor, nimic nu ne împiedică să credem că Romanii se foloseau și de titlurile de credit.

Am văzut cu *Grandenwitz*, cum relativ la acel document emis de bancheri în epoca egipteană nu se putea opune excepțiunile, ce ar fi derivat din raporturile cu diferiții posesori ai titlului, și ziceam că aceasta era o calitate, căci se făcea titlul apt de cea mai întinsă circulațiune.

Un astfel de document ar fi fost la Romani, *receptum argentarii*, pe care Voigt¹⁾ și Lenel²⁾ îl consideră ca obligație ex litteris și îl aseamănă cu cambia noastră.

Chiar în afară de operațiunile de bancă găsim documente, cari sunt așa de asemănătoare cu titlurile de credit

1) I. Gancheri, la tenuta dei libri, traducere italiană. Catania 1801.

2) Beiträge in Zeitsch. für Savigny, Stiftung, II, p. 69

încât am putea conchide că și titlurile de credit erau cunoscute. Astfel e cunoscut un text al lui *Ulpian*, în care se examinează situațiunea persoanelor care își asumă obligațiunea unui terțiu. Ei bine, *Ulpian* decide că situațiunea lor este deosebită de a debitorului original. Atât constituentul cât și delegatul se obligau în dreptul roman, pentrucă se obligau și nu puteau opune excepțiunile ce derivau din raporturile persoanei pentru care se obligau. Iată textul: *Utrum praesente debitore an absente constituit quis, parvi refert. Hoc amplius etiam invito constituere eum posse Pomponius libro trigesimo quarto scribit. Unde falsam putat opinionem Labeonis existimantis si postea, quamquis constituit pro alio et dominus ei denuntiat ne solvat, in factum exceptionem dandum: nec immerito Pomponius, nam quum semel sit obligatus, qui constituit, factum debitoris non debet excusare.*

14. Din epoca romană un institut are pentru noi o mare importanță, pentrucă prezintă o strânsă afinitate cu titlurile de credit; voim să facem aluzie la **singrafe și chirografe**.

Gaius, III, 134, vorbind de singrafe și chirografe, scrie: *quod genus obligationis proprium peregrinorum est. Si Asconiu în Verr., II, 1, 36, făcând comparație, pune în evidență caracterele lor: Inter syngraphas et coetera chirographa hoc interest, quod in coeteris tantum quae gesta sunt scribi solet, in syngraphis etiam contra fidem veritatis pactio veniit, etiam numerata quoque pecunia, aut non integra numerata, pro temporaria hominum voluntate, scribi solet, more institutoque Graecorum; et coeterae tabulae ab una parte servari solent, syngraphae signatae utriusque nam utriusque parti servandae traduntur.*

Singrafele dispar repede, chiar în veacul al IV; pe când chirografele apar mai târziu decât singrafele, însă au o viață mai îndelungată.

Din comparația făcută între singrafe și chirografe, rezultă că cele dintâi erau contracte abstracte, adică contracte cari spre a fi valide nu au nevoie de vreo cauză;

chirorafele din contra ereau contracte care aveau nevoie de cauză¹⁾.

În dreptul roman eră lăsat la libera voință a părților, ca contractul să aibă sau nu trebuință de o cauză. Părțile nu aveau decât să aleagă stipulatio și atunci obligațiunile lor ereau independente de cauză; iar această facultate aveà o mare importanță, fiindcă prin introducerea cauzei într'un contract, puterea publică puteà să intervie pentru respectarea unei convențiuni, ce regulà numai interese private.

Stipulatio, contract abstract, urmà tendința comerțului, care tendință se rezumà în „a trage profit din credit ca din monetă sunătoare”. De aceea vedem că stipulatio începe să se concretizeze într'un document probatoriu, un chirograf, numit *cautio stipulatoria*, care, servind ca probă preconstituită, se redactà în persoana 3-a; și o găsim astfel în Tritticile Transilvaniei; LX qua die petierit probas recte dari fide rogavit Iulius Alexander, dare fide promisit Alexander Caricci et se eos LX qui supra scripti sunt, mutuos numeratos accepisse et debere dixit... fide rogavit, Iulius Alexander dare fide promisit Alexander Caricci”.

Acest chirograf tinde din ce în ce a se manifesta ca institut juridic aparte, ca izvor de obligațiuni, și sfârșește prin a fi cu totul independent de cauză; dar ultima evoluțiune a chirografului nu se îndeplinește, decât atunci când importanța înscrisului predomină în dreptul roman.

Querella non numerata pecuniae, la început introdusă pentru *cautio stipulatoria*, fu extinsă și la *cautio simpla*. Din acel moment chirograful eră izvor de obligațiuni, și îndeplineà o dublă funcțiune: de izvor de obligațiuni și mijloc de probă. Ca izvor de obligațiuni, efectul său eră imediat; ca mijloc de probă puteà să fie, un determinat timp, paralizat de *querella n. n. pecuniae*,

În concluziune: la început avem numai *cautio stipu-*

1) A se vedea: *Francesco Schupfer*, Singrafe e chirografi, în *Rivista italiana per le scienze giurid.* vol. VIII; *Mitteis*, *Reichsrecht und Volksrecht*, cap. 13; *die Syngrapha und der Vervall der Stipulation*; *Gneist*, *Die formelle Verträge*.

latoria, care erà un document probatoriu, însă nu creà obligațiuni: dar sub Justinian stipulatio influențase atâta documentul, cautio, încât această ultimă (cautio) s'a transformat într'un institut juridic independent de oricare altul, independent de cauză, generator de obligațiuni.

Această cautio. a luat o mare dezvoltare în:

15. *Epoca germană.* În căutarea unui subrogat al monetei, am văzut că înscrisul, în epoca romană, devenise un institut de prim ordin. După căderea Romei, chirograful și cu el hârtia dobândiră o și mai mare importanță. Popoarele germane, în starea inferioară de civilizație în care se găseau, nu puteau concepe drepturi abstracte, independente de forme materiale, și lucrurile ce le întovărășeau. În această stare de materialism, o obligațiune, pentru a produce efectele sale, trebuia să se prezinte în lumea exterioară într'o formă concretă, adică într'o formă care să dea posibilitatea ca obligațiunea să cadă sub simțuri. Și de oarece în ultimele timpuri ale imperiului roman, obligațiunea se obiectivă, dar aceasta ca consecința unui proces economic; barbarii adoptară și dezvoltară rolul înscrisului, dându-i forța de a creà obligațiuni.

Sub popoarele germane înscrisul, chiar dacă nu s'ar admite că erà izvor de obligațiuni, erà fără îndoială un element esențial al convențiilor; erà unul din acele elemente, care contribuia la constituirea raportului juridic; mai mult, erà indispensabil.

Că înscrisul aveà acest rol, că i se atribuia o așa mare importanță, este lucru foarte de înțeles, când ne gândim la influența ce o exercită asupra obligațiunii, care sub imperiul acestei influențe se transmiteà cu înscrisul, nu puteà fi valorificată decât cu înscrisul și în fine se stingea cu dispariția înscrisului.

Din desfășurarea istorică a chirografului și a înscrisului credem că se poate accepta fără rezervă părerea ilustrului istoric al dreptului, *Francesco Schupfer*, care spune că: „Il chirografo non muore con Roma; e dopo aver resistito all'urto barbarico, lo si trova ancora nel medio evo, e di svolgimento in svolgimento, entra nei

codici moderni” („Chirograful nu piere odată cu Roma; ci după ce a rezistat la ciocnirea cu barbarii, îl găsim încă în evul mediu, și din evoluțiune în evoluțiune, a intrat în codurile moderne”).

Acestor documente, acestor chirografe medievale, li se adăugară diverse clauze, în virtutea cărora, după cum vom vedea, s'a reușit a li se înlesni circulațiunea.

Clauzele despre care vorbim se pot grupă în 4 modele:

1. Ad exigendum: „Tibi aut cui dederis ad exigendum; tibi aut cui cautum in manu emiseric”.

2. Clauza de reprezentare: „Tibi aut cui hoc scriptum vice tua (pro parte tua) in manu paruerit”.

3. Clauza alternativă: „Tibi aut cui hoc scriptum in manu paruerit”.

4. Clauza la purtător: „Ad hominem apud quem hoc scriptum in manu paruerit”.

Chiar aceste clauze e posibil să fie o moștenire romană; iar clauza ad exigendum, prima în ordin cronic, și din care derivă celelalte, pare că derivă din practica romană și anume din *adjectus solutionis gratia*.

Sunt scriitori cari susțin că titlurile de credit sunt de origină germanică, de oarece dreptul german interzicea reprezentanța și cesiunea creanțelor și ca să se ajungă la eludarea acestor reguli rigide s'a recurs la titlurile de credit. Noi socotim însă că are dreptate profesorul *Chironi*¹⁾ când spune că-i o contradicere a se căută origina titlurilor de credit în eludarea imposibilității cesiunii creanțelor și a reprezentațiunii. De altfel sunt mulți autori cari susțin că în dreptul vechi german nu eră oprită cesiunea, și susținerea lor e întemeiată pe argumente puternice²⁾. Unul dintre scriitorii germani cari s'au ocupat mai mult cu titlurile de credit, *Gareis*, respingând opiniunea celorlora cari pretind că cesiunea creanțelor eră interzisă în

1) Giurisprudenza italiana, 1892, IV, 129.

2) *Schupfer*, loc. cit.; *Stobbe*, în *Zeitschrift für das g. Handelsrecht*, vol. XI, p. 397 urm.; *Deutsches Privatr.*, III, p. 176; *Gareis*, *Zeitschrift f. d. g. Handelsrecht*, XXI, p. 378—379; *Pertile*, *Storia del diritto italiano*, vol. IV.

vechiul drept german și că de aceea a luat ființă titlurile de credit, ne arată că tocmai clauzele la purtător introduse în înscrisurile din care provin titlurile de credit, sunt o probă, sau mai bine zis sunt o aplicare a principiului cesiunii creanțelor.

16. *In concluziune.* Socotim că titlurile de credit, așa cum le concepem azi, au început a se forma sub Romani, din cauza necesității ce ei simțeau de a concretiza și obiectivă convențiunile lor, spre a putea face față diferitelor nevoi pricinuite de viața comercială. Mai socotim că aceste titluri, ce aveau la bază un contract, s'au desăvârșit sub popoarele germane, la început ca o consecință a materialismului, ce domină toate instituțiile dreptului lor. În epoca aceea înscrisul prezentă o formă destul de potrivită ca obligațiunea să se obiectiveze și să cadă sub simțuri, ceea ce plăcea în deosebi Germanilor. Pentru materialismul vechiului drept german se poate consulta: *Sohm*¹⁾ și *Stobbe*²⁾.

17. *Titlurile de credit în veacul XIV și XV.* Studiile făcute de *Brunner* ne-au arătat ce reguli de drept se aplicau titlurilor de credit în evul mediu. Reproducem din acest mare jurisconsult³⁾ normele, pe care *Bouteiller* le socotea aplicabile titlurilor la purtător, pentru ca să dăm o idee precisă de cum erau privite titlurile de credit în veacul XIV și XV.

I. Din moment ce purtătorul a intentat acțiunea ce rezultă din titlu, el este „seigneur de la chose” putând dispune de creanță, putând să o cedeze, să dea chitanță, etc.

II. Purtătorul poate să-și aleagă un procurator care să-l reprezinte; însă în timpul procesului nu poate să transfere unei alte persoane avantajile, ce le procură titlul la purtător.

III. Nimeni nu poate să se prezinte în acelaș timp ca purtător al înscrisului și ca procurator al creditorului

1) Das Recht der Eheschliessung.

2) In Zeitschrift für d. g. Handelsrecht, XI; Privatrecht, III.

3) Op. cit., p. 39 urm.

principal, de oarece purtătorul este „seigneur de la chose” și nu procurator.

IV. Moartea creditorului indicat în titlu (clauză alternativă) este fără influență.

V. Dacă purtătorul își valorifică dreptul său în justiție, creditorul indicat în titlu poate interveni și susține că titlul a fost furat; pare însă că *Bouteiller* exclude revendicarea față de posesorul de bună credință, de oarece titlurile de credit, dar mai ales titlurile la purtător erau asimilate în multe privințe cu lucrurile mobile.

VI. Debitorul nu poate opune purtătorului titlului excepțiunea că a dobândit înscrisul în mod neleal.

§ 6. Fundamentul juridic al cambiei.

18. *Particularitățile obligațiunilor cambiale.* Am spus că titlurile de credit conțin drepturi literale și autonome. Aceste caractere le găsim cuprinse în termenii și în spiritul articolului 349 cod. comercial. Ne aflăm prin urmare în fața unor obligațiuni excepționale, întrucât ele, deși formează obiectul unor transmisiuni succesive, nu se conformează normelor dreptului comun în ce privește în special cesiunea creanțelor. Așa, nu găsim, formalitățile prescrise în articolul 1393 cod. civ.; nu găsim mai ales, principiul dela cesiune, în virtutea căruia oridecâteori se transmite un drept, acesta trece la cesionar cu toate avantajile, dar și cu toate lipsurile; adică așa cum era în momentul cesiunii.

Debitorul, adică acel ce a scris un titlu de credit se găsește în raporturi numai cu primul posesor, și cu toate acestea este obligat față cu toți aceia, cărora posesorul le-a transmis titlul fără însă a putea să invoace alte excepțiuni, de cât cele ce ar fi privitoare la forma titlului sau lipsa condițiilor necesare pentru exercițiul acțiunii și excepțiile personale aceluia care a exercitat acțiunea.

19. *Cum se explică o asemenea obligațiune și care este fondamentul ei?* Iată o cesiune pur doctrinală, care

a frământat mult pe cei ce s'au ocupat cu titlurile de credit.

În decursul veacurilor XVII, XVIII și parte din al XIX cambia a fost privită ca un contract scriptural (literal), caracterizat prin formalismul și importanța decisivă pe care o are litera documentului, căci efectele cambiei sunt strict determinate de ceea ce e scris în titlu.

Necesitatea a două voințe concorde nu a mulțumit pe scriitorii germani din sec XIX, căci le părură incompatibil cu ideea contractului dispozițiile legii cambiale în ce privește girul, excepțiile, etc.; și de asemenea urmând teoria contractuală ar trebui să spunem că o cambie iscălită însă pusă în circulațiune fără voia semnătorului, fie prin pierdere, fie prin furt, nu obligă pe cel semnat față de terții de bună credință.

De aci nevoia de a se explica cambia printr'o declarație unilaterală de voință.

Primul în acest sens fu *Einert*, care prin scrierile sale a determinat un curent, ce a influențat în mare măsură doctrina și chiar legislația cambială¹⁾. Impresionat de circulabilitatea cambiei și de efectele girului, (inoponibilitatea excepțiilor) acest scriitor serman aseamănă cambia cu hârtia monetă, formând așa zisă teorie a hârtiei monete (*Papiergeldtheorie*). Deși principiul dela care pleacă *Einert* eră falș, părțile fundamentale ale teoriei au fost adoptate, dezvoltate și uneori modificate de cei mai mulți scriitori germani care l'au succedat. Teoria lui *Einert* se poate rezuma astfel:

1. La cambie titlul nu este numai un simplu document probatoriu, ci e purtătorul promisiunii; soarta obligațiunii este strâns legată de a documentului.

2. Cambia este independentă de raportul juridic fundamental; ea conține o promisiune abstractă a unei plăți viitoare.

---

1) Das Wechselrecht nach dem Bedürfnis des Wechselgeschäfts im XIX Jahrhundert, 1839.

3. Obligația cambială isvorăște dintr'o promisiune unilaterală adresată publicului¹⁾.

Acela care a perfecționat teoria lui Eijnert fu *Kuntze*²⁾, autorul teoriei creațiunii (*Kreationstheorie*), după care cel ce semnează cambia, este obligat din momentul semnării, chiar mai înainte de a o pune în circulațiune, căci nefiind nevoie de consimțământ, de voința a două persoane, e suficientă o declarație unilaterală de voință. Dar deși obligația există, pentru ca ea să fie eficace, este nevoie ca titlul să treacă în posesiunea unei alte persoane. Tocmai aici este partea slabă: nevoia unei alte persoane, a unei alte voințe, pentru ca obligația să devie eficace, a făcut pe *Siegel*³⁾ să critice teoria lui *Kuntze* arătând că ea se apropie mai mult de teoria contractuală.

Ca să scape de criticile aduse teoriei creațiunii, *Behher*⁴⁾ și *Volkmar și Löwy*⁵⁾ susținură însă că obligațiunea cambială este perfectă și eficace din momentul semnării, iar până la punerea în circulațiune, creditor al ei este titlul, care astfel devine subiect de drept, personificându-l, de unde și denumirea acestei bizare teorii, de *Personificationstheorie*.

O mică deosebire între teoria creațiunii și teoria lui *Grünhut*⁶⁾. Pe când *Kuntze* cere ca polița să treacă în

1) *Arcangeli*, Sulla teoria dei titoli di credito, in particolare della cambiale in Rivista del diritto commerciale, 1910, I, p. 177.

2) *Die Lehre von den Inhaberpapieren*, 1857.

3) *Das Versprechen als Verpflichtungsgrund*, Berlin, 1873. *Siegel*, este acela care a format o teorie generală a declarării unilaterale de voință cu aplicație la titlurile de credit; dar pentru ca obligația să fie perfectă și eficace, el nu cere o altă voință de cât a subscriitorului.

4) *In Jahrbuch d. gemeinen deutsch. Rechts*, vol. I, 1857, p. 292 și urm., ocupându-se de titlurile la purtător. Acelaș autor în *Zeitschrift für das ges. Handelsrecht*, vol. IV, p. 563—564.

5) *Begriff und Charakter des Wechsels*, în *Zeitschrift für das ges. Handelsrecht*, 1859, p. 552 și urm.; Acelaș, *Die deutsche Wechselordnung*, 1862.

6) *Die Wechselbegebung nach Verfall*, 1871, p. 9, și în renumita sa opera *Wechselrecht*, 1887, vol. I, p. 179 și urm.

posesiunea unui terț pentru ca obligațiunea cambială să devină eficace, *Grünhut* cere ca acel terț să fie de bună credință, până atunci nefiind acea obligațiune eficace. Trebuie însă să spunem că și *Kuntze* prevede un remediu în contra posesorilor de rea credință: *exceptio doli*.

Din criticile aduse teoriei unilaterale pure susținută de *Siegel* ca și din criticile teoriei creațiunii, s'a născut o altă teorie a *emisiunii*. După *Stobbe*¹⁾ este greșită opiniunea acelor care susțin că obligațiunea cambială naște prin crearea titlului, căci e nevoie pentru existența unui credit, de creditor, deci este necesar ca titlul să fie pus în circulațiune (emis) cu voia subscriitorului.

O nouă modificare a teoriei unilaterale o face *Lehmann*, care cere pentru perfecționarea obligațiunii, un act de transmisiune a proprietății titlului din partea subscriitorului, iar din partea posesorului un act de dobândire a acelei proprietăți (*Eigentumsverschaffungstheorie*)²⁾.

Marele scriitor german *Go'dschmidt*³⁾ a susținut că între subscriitor și primul posesor intervine un contract care are ca obiect transmisiunea titlului „ein Begebungsvertrag” de unde denumirea de *Begebungsvertragstheorie*. După *Go'dschmidt* obligațiunea subscriitorului față de diferiții giratari naște dintr'o declarație unilaterală de voință dar față cu primul posesor (beneficiar) este un contract, tocmai pentru a declara de voință să-și aibă eficacitatea⁴⁾.

Pentru a explica deosibita situațiune a primului posesor cambial în contra căruia subscriitorul poate invoca

1) Handbuch des deutschen Privatrechts, ediția 2-a, 1885, vol. II, § 171, pag. 107—109.

2) Lehrbuch des deutschen Wechselrechts, Stuttgart, 1886, pag. 213 și urm.

3) System des Handelsrechts, ediția 4-a, Stuttgart 1892, pag. 163.

4) Pun la baza obligațiunii cambiale o declarație unilaterală de voință, însă cer ca un terț să dobândească proprietatea titlului: *Randa*, Das Eigentumsrecht nach österreichischen Recht, 1893, p. 312 și urm.; *Carl'n*, în Zeitschrift für das gesam. Handelsrecht, XXXVI, p. 16—17.

excepțiuni personale, *Vivante* a crezut că scapă oricărei critici susținând că obligația subscriitorului naște dintr'un contract față de primul posesor, iar față de terți dintr'o declarare unilaterală de voință ¹⁾.

O deosebită dezvoltare au dat *Bonelli* ²⁾ și *Navarrini* ³⁾, teoriei unilaterale a pendenței (*teoria della pendenza*). Această teorie consistă în admiterea declarării unilaterale de voință ca fundament juridic al cambiei, însă cu observațiunea că în tot timpul circulațiunii, deși există o obligațiune, creditorul este în suspensiune, fiecare posesor ne având decât facultatea, adică posibilitatea de a deveni creditor în ziua scadenței. În felul acesta se explică, după *Bonelli* și *Navarrini*, existența drepturilor autonome a diverșilor posesori. Creanța isvorată din titlu nu intră și nu se confundă în patrimoniul posesorilor pentru ca să se poată opune excepțiunile ca la cesiune, deoarece nu există creditor până în ziua scadenței. Ciudată concepțiune: obligațiune fără a exista creditor! Dar excepțiunile personale de care vorbește art. 349 cum se explică? Foarte ușor, după teoria pendenței (numită astfel deoarece dreptul de creditor este „pendente” „pende”), întru cât deși declararea unilaterală de voință este la baza cambiei, cu toate acestea titlul „documentul, se transmite dela posesor la posesor printr'un contract, așa că trebuie, deosebit de dreptul *aus dem Papier*, care derivă din titlu, de dreptul asupra titlului *auf dem Papier*; ori excepțiunile personale se referă la raportul asupra titlului, și derivă dintr'un contract ⁴⁾.

20. *Concluziune*. Din enumerarea foarte sumară făcută principalelor teorii unilaterale, credem că se poate desprinde

1) *Vivante*, Trattato di diritto commerciale, ed. 3-a, vol. III, n. 962—969.

2) In Rivista del diritto commerciale, 1908, I, p. 513 și urm.

3) La teoria della pendenza, în Diritto commerciale, rivista sub direcția lui *Sapino*, vol. XV, pag. 822 și urm.; Acelaș, Intorno all'a natura giuridica dei titoli di credito, Torino, 1898

4) Asupra acestei teorii cum și asupra bibliografiei a se vedea *Bonelli*, La cambiale, ediția Vallardi, Milano, n. 34 și urm.

următoarea învățătură, recunoscută implicit de chiar susținătorii acelor teorii: nu poate fi cineva obligat numai prin semnarea cambiei, mai e nevoie ca acea cambie să fie negociată, adică ca o altă persoană să voiască a deveni creditor în condițiile arătate în acel înscris. Și atunci nu e mai logic și mai simplu să ne reîntoarcem la concepțiunea contractului scriptural sau literal așa cum l'am văzut că s'a format în decursul evului mediu? Nu e mai sincer a recunoaște că fundamentul juridic al cambiei este un contract, dar că, din cauza siguranței comerțului și a tutelării bunei credințe, acest contract produce anumite efecte voite de lege, printre care și drepturile autonome pentru diferiții giranți? ¹⁾). Dealtfel în Franța teoria dominată e cea contractuală ²⁾).

Dificultatea este, ce e dreptul, atunci când ne aflăm în fața unei cambii furate mai înainte ca emitentul sau trăgătorul să o fi pus în circulație. În asemenea ipoteză, contractul nu mai poate justifica obligațiunea emitentului sau trăgătorului față de un posesor de bună credință. Dar nu se poate spune că în acest caz legiuitorul a luat o măsură de protecțiune față de public, mărinđ astfel și creditul cambiei, măsură care are la bază culpa aceluia ce semnează o cambie mai înainte de a o transmite, expunându-se astfel să i se fure și să inducă în eroare pe terți?

1) În acest sens *Raymond Saleilles*, *Etude sur la Théorie générale de l'obligation d'après le premier projet de code civil pour l'empire allemand*, ed. 3-a, Paris, 1914, pag. 36, note 4, care termină astfel: „obligation légale plutôt qu'obligation volontaire”.

2) A se consulta: *Thaller*, în *Annales de droit commercial*, pune la baza titlurilor de credit o delegațiune; *Julliot*, în *Revue trimestrielle de dr. civil*, 1904, aplică titlurilor nominative teoria stipulațiunii în favoarea terților. Pentru teoria unilaterală, a se consulta: *Capitant*, *De la cause des obligations*, Paris, 1923, n. 33, 185 și urm.

Chiar în Germania teoria contractualistă a avut ca susținători juriști de frunte, ca: *Thöl*, *Wechselrecht*, ed. 4-a, Leipzig, 1878, § 54 și urm.; care la pag. 355 nota 3, citează în acelaș sens mai mulți autori; *Gierke*, în *Zeitschrift für das ges. Han-*

X
§ 7. Raportul fundamental al cambiei și acțiunea cambială.

21. *Ce înțelegem prin raport fundamental?* Am spus mai sus că obligațiile cambiale sunt abstracte¹⁾.

Acest principiu însă nu trebuie înțeles în sensul că obligațiile cambiale nu nasc din diferite raporturi juridice, ci numai că aceste obligațiuni sunt desprinse de raporturile cauzale, ce le-au precedat. Raporturile juridice, cari determină asumarea unei obligațiuni cambiale, pot fi felurite. Așa, emisiunea unei cambii poate fi cauzată de o cumpărare, când cumpărătorul debitor al prețului dă vânzătorului, drept preț, o cambie; tot astfel când cel ce împrumută o sumă de bani, subscrie, girează, sau acceptă pentru acea sumă,

---

delsrecht, XXVIII, p. 254 și urm. și în Deutsches Privatrecht, vol. II, § 108 și urm.; Pappenheim, în Zeitschrift für das ges. Handelsrecht, XXXII, p. 448.

Și în Italia sunt pentru contract: *Giorgi*, Obligationi, VI, și 235 și urm.; *Margheri*, Il diritto commerciale italiano, ed. 3-a, vol. III, n. 2299 și urm.; *Vidari*, Corso di dir. comm., ed. 5-a, vol. II, n. 1991. Majoritatea însă sunt pentru declararea unilaterală de voință. Un rezumat al tutulor teoriilor se poate găsi în studiul lui *Ageo Arcangeli*, în Rivista del dir. commerciale, 1910, pag. 173, 346, 437.

1) Pag. 9.

o cambie. Numi în acest raport juridic, care cauzează nașterea unei obligațiuni cambiale, *raport fundamental*, și nu trebuie confundat cu *fundamentul juridic al cambiei*, adică cu izvorul de obligațiuni al cambiei, nici cu *obligația cambială fundamentală*, nume ce se dă obligațiunei cambiale, ce și o ia emițentul sau trăgătorul.

Deși, în regulă generală, o obligație cambială derivă dintr'un raport juridic anterior, sunt obligații cambiale streine oricărui alt raport, iar debitorul fiind numai debitor cambial, creditorul nu poate avea altă acțiune, decât acțiunea cambială și odată percută acțiunea cambială, obligatul e definitiv liberat. Intâlnim această lipsă de raport fundamental la aval și la semnăturile de favoare¹⁾.

Dar dacă obligațiunea cambială are la bază un raport juridic anterior sau cel puțin concomitent, rămâne a se ști ce influență exercită asupra lui, crearea obligației cambiale. Il stinge prin novațiune, sau prin *datio in solutum*?

Dacă s'ar admite că raportul fundamental se stinge, atunci ar însemna că prin crearea unei obligațiuni cambiale se sting și toate drepturile accesorii ale vechei creanțe, ca: privilegii, cauțiuni, dobânzi, clauze penale. Ar însemna că vânzătorul care a primit o cambie nu ar mai avea *actio venditi*, nici comitentul *actio mandati*²⁾.

După cei mai mulți, se consideră că în genere emiterea, girarea sau acceptarea unei cambii nu constituie o *datio in solutum*, și nici nu novează vechea datorie. In-

1) *Vivante*, Trattato, ed. a 3-a, n. 1118; *Bonelli*, Della Cambiale, ediția Vallardi, n. 25. Este de observat că *Vivante* pune între excepții și scontul, însă cu drept *Bonelli* (n. 22) arată că scontul se face sub forma unui gir, iar transmiterea cambiei prin gir nu exclude existența unui raport juridic anterior. *Bolaffio* nu găsește că lipsește raportul fundamental decât la scont Annuario, vol. XXII, n. 59. Curtea de Cas. din Roma, Temi 1908, p. 384, și C. de Apel din Veneția, Annuario XXII, n. 56 au decis că, cei ce semnează o cambie pentru favoare, nu sunt obligați decât cambiaricește și nu există raport fundamental nici la aval.

2) *Grünhut*, Wechselrecht, Leipzig, 1897, vol. II, p. 295-311.

tr'adevăr remiterea unei cambii nu constituie o *datio in solutum*, căci acest titlu de credit nu este o hârtie monetă¹⁾, ci o simplă promisiune de plată sau o încercare de plată (trata) și nu-i probabil ca creditorul numai pentru atâta lucru să fi consimțit la stingerea vechei creanțe cu toate accesoriile ei, când în realitate el a voit să-și procure o garanție mai mult că va fi plătit, mobilizând în acelaș timp creanța sa²⁾. Din aceleași motive, s'a conchis că vechiul raport nu s'a novat prin noua obligațiune, mai ales că în codul civil se spune categoric că novațiunea nu se presupune (art. 1130). Trebuie însă să observăm că acțiunea ce derivă din raportul fundamental este suspendată până la scadența cambiei: dacă atunci cambia e plătită, raportul fundamental, cum și acțiunea respectivă se sting; dacă nu e plătită la scadență, posesorul are alegere între acțiunea cambială și acțiunea ce derivă din vechea datorie. Această ultimă acțiune se mai numește și *acțiune ex causa*³⁾. Aceleași efecte le putem explica zicând, că remiterea unei cambii produce o stingere condiționată a vechii creanțe⁴⁾.

Cele două acțiuni pot exista în acelaș timp, de oarece ele nu au *eadem causa debendi*, căci pe când obligațiunea cambială este abstractă, desfăcută de orice cauză,

1) Conform. *D. Alexandresco*, Câteva cuvinte asupra art. 349 din Codul comercial, în revista *Justiția*, 1916, p. 3, care citează pe *Vidari*. Acest din urmă autor, în *Corso del diritto commerciale*, VII, p. 293, nota 1 (ed. 4-a), spune că a socoti cambia drept hârtie monetă, însemnează a face un *grossolano errore*. — Contra: *Curtea din București, Dreptul*, 1897, No. 21, p. 164.

2) De aceea *Grünhut*, vol. II, p. 298, zice că, remiterea cambiei se face nu *pro soluto*, ci *pro solvanto*.

3) Eronat s'a decis că creditorul nu poate avea altă acțiune afară de cea cambială, care prescriindu-se, creditorul nu poate să mai cheme în judecată pe debitor în baza raportului juridic fundamental; *Trib. Tutova*, 18 Mai 1910, *Curierul Judiciar*, 1911, p. 30.

4) *Grünhut*, II, loco. cit.

obligațiunea ce rezultă din raportul fundamental, nu e abstractă, ci e legată de cauza, care i-a dat naștere¹⁾.

La noi mult regretatul profesor *D. Alexandresco*, după ce constată că în art. 1130 se stabilește că voința de a face o novațiune nu se presupune și că ea trebuie să rezulte neîndoios din act, adică din convențiune, adaugă: „Prin aplicațiunea acestui principiu, jurisprudența decide, cu drept cuvânt, că primirea de către creditor, chiar fără rezervă, a unor efecte negociabile subscrise pentru o datorie anterioară, nu constituie decât un mod de plată; iar nu o novațiune. Astfel, în ipoteza de mai

1) Sunt pentru existența obligațiunii ce derivă din raportul fundamental, chiar după crearea obligațiunii cambiale: *Vivante*, 1119; *Bonelli*, n. 20 și urm.; *Manara*, în *Giurisprudenza italiana*, 1894, I, 2, 164; *Bolaffio*, în *Rivista italiana di scienze giuridiche*, 1891, p. 68 și în *Temi*, 1900 p. 32; *Giannini*, *Azioni ed eccezioni cambiali*, n. 108; *Grünhut*, *Wechselrecht*, 1897, II, n.296—311; *Schauberg*, în *Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht*, XI, p. 193—296; *Efime Antonescu*, *Cambia*, art. 270, n. 29; Tribunalul Brăila, 3 Februarie 1897, în *Ef. Antonescu*, p. 536, n. 12; Tribunalul Iași, 26 Ianuarie 1901, *Curierul Judiciar*, 1901, p. 278; Curtea din Iași, s. II, 16 Noembrie 1900, *Curierul Judiciar*, 1901, p. 410 și Curtea din București, s. II, decizia No. 8 din 27 Februarie 1914, în *Ef. Antonescu*, n. 18 au decis că vânzătorul de mașini chiar dacă a primit polițe pentru prețul datorit, n'a novat creanța sa și prin urmare își conservă privilegiul vânzătorului

Jurisprudența italiană este în acelaș sens; a se vedea *Vivante*, loc. cit. Pentru jurisprudența germană a se consulta: *Staub*, *Kommentar zur Wechselordnung*, ed. 7-a, art. 83, n. 25 și 26.

Susțin că raportul fundamental se stinge: *Vidari*, *Corso*, vol. VIII, n. 743 și în revista *Il Diritto commerciale*, 1902, p. 343; *Hellmann*, *Die Novatorische Funktion der Wechselgebung*, p. 63. A se consulta în ce privește doctrina germană; *Grünhut*, *Wechselrecht*, Leipzig, 1897, vol. II, p. 296—311.

După o a treia teorie, susținută de *Errera*, (în revista *Il Diritto commerciale*, 1900, p. 535) și adoptată de *Supino* în ediția a doua a lucrării sale: *Della Cambiale e dell'assegno bancario*, Torino, 1910, pag. 342, 344, cum și de *Bolaffio*; în *Temi*, 1907, p. 313, se recunoaște că emisiunea unei cambii nu novează și nu stinge raportul fundamental, ci acel raport îmbracă forma cambială, așa că pe viitor este supus numai dreptului cambial, neadmițându-se existența a două acțiuni.

sus, dacă presupunem că cumpărătorul unui imobil în loc de a plăti vânzătorului prețul în bani, a subscris niște bilete la ordinul său, nu există novațiune, încât privilegiul vânzătorului nu va încetă de a avea ființă¹⁾).

Dacă deci, în principiu, darea unei cambii nu înseamnă novarea și stingerea vechei obligațiuni, este posibil însă ca în mod excepțional cel ce primește o cambie să fi voit a stinge vechiul raport. În orice caz, neputându-se presupune stingerea vechiului raport, trebuie să rezulte din o învoială a părților care să se îndeplineze prin fapte și împrejurări precise²⁾. Voiața părților de a stinge raportul cel vechiu se poate proba prin martori și prezumțiuni, independent de orice început de dovadă scrisă, întrucât ne aflăm în materie comercială³⁾.

În consecință, s'a decis că cel ce invoacă în justiție stingerea raportului fundamental prin crearea unei obligațiuni cambiale trebuie să facă proba alegațiunii sale⁴⁾.

1) *D. Alexandresco*, VI; Curtea Iași, 6 Noembrie 1895, Curierul Judiciar, 1896, p. 75; Trib. Ilfov, Dreptul, No. 29 din 1884; Cas. fr. D. P. 79, 1, 71, Sirey, 79, 1, 301; Trib. reg. superior din Carlsruhe, Pand. Périod. 87, 5, 35; Trib. Tours, Gaz. Trib., din 18 Nov. 1898; C. Alger. D. P. 97, 2, 301; cum și doctrina franceză în afară de Duranton, XII, 287.

2) *Grünhut*, op. cit. vol. II, p. 301, care citează în acest sens doctrina din Franța, Anglia și Germania. A se vedea trimerterile ce le face acest autor la pag. 298, 299, nota 9; *Bonelli*, op. cit., p. 40, nota 2. Cpr. Tribunalul Iași, Dreptul, 1900, n. 562.

3) Conform: *D. Alexandresco*, VI, p. 679 și nota 4, citând: Pand. fr. I, 4999; *Laurent*, XVIII, 262; *Lyon Caen et Renault*, Dr. Comm. III, 41; Cas. fr. și C. Angers. D. P. 54, 1, 348; D. P. 89, 5, 327, No. 8; D. P. 692, 8.

4) Conform: *D. Alexandresco*, VI, 680, care cu drept cuvânt spune că în caz de îndoială, ambele obligațiuni vor fi cumulate în loc de înlocuite. În acelaș sens *Grünhut*, vol. II, p. 301 și urm., care însă în caz de îndoială susține că transmiterea cambiei nu va constitui decât o datio in solutum condiționată sau, ceia ce va fi mai rar, o novațiune condiționată: „Es ligt also im Zweifel in der unbedingten Uebertragung des Wechsels in das Eigentum des Gläubigers nur eine bedingte datio in solutum, oder, was selten der Fall sein dürfte, nur eine bedingte Novation. Die ursprüngliche Schuld ist nur unter eine Bedingung ausgehoben, erst dann, wenn sich zur Verfallzeit herausstellt, dass der Wäch-

Că în orice caz fiind vorba de *voluntatis questio*, de o cestiune de fapt, judecata e suverană în aprecierea sa ¹⁾. Cu toate acestea „nu mai puțin adevărat, că aparține Curții de Casație dreptul de a controla și de a verifica de ce natură sunt faptele și împrejurările pe cari judecătorii fondului se întemeiază spre a admite novațiunea, și de a cerceta în drept dacă faptele, așa cum sunt stabilite, întrunesc caracterele legale ale novațiunii. Această soluțiune, singura juridică, a fost consacrată atât de Curtea noastră supremă, cât și de Curtea de Casație din Franca” ²⁾.

Deși, obicinuit, prin crearea unei obligațiuni cambiale nu se stinge raportul fundamental, totuși drepturile ce derivă din el nu se transmit prin girarea cambiei, căci știm că fiecare giratar dobândește drepturi autonome, de ale celorlalți giranți; iar o probă evidentă că raportul fundamental nu se transmite prin gir, ne-o dă art. 349 cod. com., de oarece din acest articol reese că debitorul cambial nu poate să opună excepțiunile trase din raportul fundamental, decât atunci când acel raport a intervenit între el (posesorul titlului) și debitorul dela

sel definitiv eingegangen sei, wenn die Zahlung, die er dem Gläubiger direkt bei der Einlösung zur Verfallzeit eingebracht hat, oder der Wertbetrag der von dem Gläubiger durch die Begebung des Wechsels empfangenen und im Regresswege nicht wieder zurückgegebenen Valuta die materielle Befriedigung des Gläubigers für die ursprüngliche Schuld herbeigefuehrt hat, oder im Falle bedingter Novation, wenn dass Accept auf dem Wechsel erteilt worden ist”. Cpr. Tribunalul imperial german în Staub's Kommentar, art. 83, n. 25.

În Germania s'a admis că, chiar atunci când s'a primit cambia scriindu-se «als Zahlung», sau «in Zahlung» ori «Ich habe Ihr Konto ausgeglichen», nu s'a stins raportul fundamental și darea cambiei s'a făcut numai spre a crea un nou mijloc de plată. A se vedea Staub, loc. cit.

1) Conform: *Vivante*, 1119; *Bonelli*, p. 40, nota 2; Curtea de Apel din Veneția, 5 Noembrie 1897, *Temi genovesi*, 1897, p. 59; Cas. Torino, 7 Februarie 1902, *Dir. comm.*, 1902, p. 433; Casația București, S. II, 3 Decembrie 1890, *Buletin*, 1890, p. 1432.

2) *D. Alexandresco*, VI, p. 680; Cas. București, *Buletin*, 1891, p. 1045. A se consulta doctrina și jurisprudența franceză citată de *D. Alexandresco*.

care se cere plata. A decide altfel, ar însemna ca polița să-și piardă caracterul de titlu de credit ce conține drepturi autonome și nu ar mai corespunde menirii sale economice¹⁾.

Conform acestui principiu s'a decis că un giratar nu poate invoca, fiind străină lui, convențiunea intervenită între vânzătorul unui fond comercial care primește drept preț o cambie, convenind cu cumpărătorul că dacă mai înainte de scadență ar revinde fondul, prețul să devie imediat exigibil. Giratarul nu se poate prevala de o asemenea convențiune, de oarece, după cum am arătat, drepturile, ce derivă din ea, nu se transmit prin gir²⁾.

22. *Consecințele ce derivă din principiul că emiterea cambiei nu stinge raportul fundamental.* Admisă teoria că în genere o cambie nu novează și nu stinge raportul fundamental, să vedem acum ce influență are cambia asupra acțiunii ce derivă din acel raport fundamental.

A. Creditorul primind cambia trebuie să aștepte scadența, trebuie să prezinte polița la plată și dacă e nevoie chiar să protesteze, făcând toate diligențele pentru ca să dea puțință și debitorului cambial, dela care ar cere plata, să poată și el la rândul lui să recurgă în contra obligaților, cari îl preced³⁾.

După *Vivante* (n. 1120) condițiunea de a putea exercita acțiunea *ex causa*, este îndeplinită chiar când se refuză numai acceptarea, fără să se mai aștepte scadența, de oarece și atunci se evidențiază că acea cambie nu este un mijloc bun de plată și nu-și poate îndeplini scopul pentru care a fost dată. Această părere nu este însă admisă de toți, întrucât se zice că creditorul primind cambia a stabilit un termen de plată, asupra căruia nu mai poate reveni, mai ales că legea în caz de refuz de ac-

1) *Vivante*, 1122.

2) Curtea din Paris, 4 Ianuarie 1899, citată de *Aubin*, în *Annales de dr. comm.* 1899, p. 319 și de *Vivante*, 1122 nota 115.

3) *Vivante*, 1120, 1121; *Staub*, art. 83, n. 26, care citează și jurisprudența germană.

ceptare îi acordă destule garanții și, în afară de asta, trăgătorul poate până în ziua scadenței, să facă proviziune, și deci trata să fie onorată¹⁾. Când însă debitorul a fost declarat în faliment, nemi bucurându-se de termenele acordate pentru diferitele acte juridice, creditorul cambial nu mai este silit să aștepte scadența pentru a exercita acțiunea *ex causa*²⁾.

B. Prin primirea cambiei, acțiunea derivată din raportul fundamental se suspendă până la scadența cambiei; deci în tot acest timp nu curge prescripția și tot de odată darea cambiei constituie o recunoaștere a vechei obligațiuni și prin urmare, o întrerupere a prescripției, ce ar fi curs până atunci³⁾.

C. În trei moduri stingerea acțiunii cambiale atrage și stingerea raportului fundamental:

a) Prin plata cambiei de către obligatul principal, orice obligație se stinge și toți obligații de regres sunt liberați.

b) Când beneficiarul unei cambii, care a încasat creanța prin girarea titlului, restituie valuta primită, deși nu putea fi obligat la aceasta, fiindcă posesorul cambiei era decăzut din acțiunea cambială și numai avea altă acțiune în contra beneficiarului. În acest caz beneficiarul nu se mai poate întoarce în contra emitentului, sau în contra altui obligat de regres, nici măcar cu acțiunea *ex causa*, de oarece dacă a plătit din culpa sa, el singur trebuie să sufere consecințele faptei sale⁴⁾.

1) *Bonelli*, p. 44, nota 8; *Giannini*, 109.

2) *Vivante*, loc. cit.; *Bonelli*, loc. cit.; Casația Torino, 16 Iulie 1889, Temi genov, 1889, pag. 609. — Contra: *Giannini*, loc. cit.

3) *Bonelli*, p. 42, n. 21. Acest autor combate, cu drept cuvânt, părerea lui Staub (art. 83, 31), după care locul de plată din cambie va fi pe viitor loc de plată al raportului fundamental; cum și părerea lui *Giannini* (108 bis), care susține că suma indicată în cambie este lichidarea sumei din raportul fundamental, așa că creanța este mărită sau scăzută la suma arătată în cambie.

4) *Vivante*, 1121; *Manara*, Giurisprudenza italiana, XLVI, 1894, II, 176; *Grünhut*, Wechselrecht, pag. 307 și urm.; *Staub*, art. 83, n. 28.

c) Când posesorul nu este în stare să restituie girantului său cambia neprejudiciată, adică în stare de a putea și acesta din urmă să recurgă prin acțiune cambială în contra obligațiilor de regres. Așa dacă personal a decăzut din acțiunea cambială, el neputând să restituie cambia neprejudiciată, pierde și acțiunea *ex causa* în contra girantului său¹⁾. Trebuie să fim însă, bine înțeleși: acțiunea *ex causa* se stinge deoarece, dacă obligatul de regres ar trebui să plătească o cambie prejudiciată, ar fi păgubit, căci el nu s'ar putea folosi de acțiunea de regres. Acțiunea din raportul fundamental nu se stinge dacă posesorul cambiei care exercită acea acțiune dovedește că obligatul său de regres nu suferă nici o pagubă, întrucât și el a primit cambia dela emitent fără să noveze vechiul raport ce avea, și deci și-a păstrat acțiunea *ex causa* pe care o poate exercita în contra emitentului sau trăgătorului²⁾.

În Germania se admite că se pierde acțiunea din raportul fundamental când posesorul cambiei neglijează a încasa și între timp acceptantul a devenit insolubil; însă insolvența acceptantului nu-i mai este imputabilă ori de câte ori posesorul a cerut plata dela obligatul de regres, oferind restituirea cambiei, însă a fost refuzat³⁾.

23. *Alte consecințe ce decurg din persistența raportului fundamental.* În afară de cele spuse, mai avem de observat, relativ la persistența raportului fundamental:

1) Dacă s'a primit o cambie, care nu întrunește toate condițiunile esențiale prevăzute de art. 270, creditorul poate să recurgă la raportul fundamental, fără a mai ține în seamă scadența și chiar dacă fusese intenția ca să se noveze vechea obligațiune, deoarece ceeace s'a primit nu este ceeace s'a voit, adică o cambie⁴⁾.

1) Vezi autorii citați în nota precedentă.

2) Această distincție nu e făcută de *Vivante* și *Manara*, a se vedea însă în *Staub*, art. 83, n. 29.

3) *Staub*, art. 83, n. 29 care citează în acest sens jurisprudența germană.

4) *Staub*, art. 82, n. 32. A se vedea și art. 273 cod. com.

2) Nestingerea raportului fundamental prin emiterea cambiei are ca consecință logică și de neînlăturat că prescripția acțiunii cambiale nu atrage și prescripția creanței originale, de oarece raportul fundamental, având propria-i existență, este supus și la prescripția sa civilă sau comercială, după cum va fi cazul¹⁾.

3) Creditorul nu are în acelaș timp acțiunea din raportul fundamental și acțiunea de îmbogățire fără cauză, prevăzută de art. 351 cod. comercial. Intr'adevăr acțiunea din art. 351 este *ultimum refugium* al creditorului și ca atare nu se recurge la el decât atunci când numai e nici un alt mijloc pentru a ajunge la realizarea creanței. Aceasta însemnează că numai atunci se poate intenta acțiunea de îmbogățire, când cel în drept nu poate exercita acțiunea *ex causa*, fie că nu au avut-o niciodată, fie că s'a stins într'unul din modurile arătate mai sus, căci atât timp cât se poate prevala de ea, creditorul nu e în pagubă și depinde de el a obține plata²⁾.

1) Conform: *D. Alexandresco*, XI, p. 447: „Inacțiunea în timp de cinci ani stinge numai acțiunea care derivă din cambie, nu însă și acea care derivă din raportul juridic fundamental, pe care părțile au înțeles să-l investească cu garanția cambială”. *Vivante*, 1120, *Bonelli*, p. 41, și nota 7, care citează ca jurisprudență în acelaș sens: Casația Torino, 15 Iunie 1903, *Foro italiano*, 1903, p. 1342; Casația Torino, 7 Februarie 1902, *Giurisprudenza* it., 1902, p. 409; Casația Torino, 25 Martie 1905, *Giurisprudenza*, 1905, p. 649; Casația Napoli, 29 Iulie 1905, *Temi genov.*, 1905, p. 553; Casația Florența, 19 April 1906, *Temi*, 1906, p. 459; Casația Torino, 1 Iunie 1905, *Giurisprudenza*, 1906, p. 1123; Casația Torino, 10 Decembrie 1907, *Legge*, 1908, p. 326; Casația, 8 Octombrie 1909, *Giurisprudenza*, 1910, p. 33; Casația Roma, 1 Ianuarie 1906, *Palazzo di giustizia*, 1906, p. 395; Curtea de Apel din Veneția, 12 Ianuarie 1910, *Temi*, 1910, p. 830. — Contra: Casația Torino, 14 Martie 1907, *Giurisprudenza*, 1907, p. 185; *Idem*, 10 Ianuarie 1916, *Rivista del dir. comm.* 1916, II, 527; Casația Roma, 4 Iulie 1916, *Rivista del dir. comm.* 1917, II, 159; Casația Florența, 4 August 1919, *Rivista del dir. comm.* 1920, II, 5.

A se vedeă și Judecătoria ocolului Mihăileni, 6 Mai 1914, *Curierul judiciar* 1915, p. 35 cu nota D-lui Ștefan Scriban.

2) *Staub*, art. 83, n. 30.

4) Dacă cambia nu e plătită la scadență, creditorul are alegere între acțiunea cambială și acțiunea *ex causa*. Aleasă însă una din aceste acțiuni, în caz de respingere, mai poate creditorul să intente pe cealaltă? În această privință distingem: dacă creditorul a ales acțiunea *ex causa*, și i s'a respins, el nu mai poate recurge la acțiunea cambială, căci exercitând acțiunea *ex causa*, creditorul renunța la acțiunea cambială; dacă însă creditorul a intentat acțiunea cambială și i s'a respins din pricină că debitorul i-a opus cu succes o excepție *ex causa*, adică trasă din raportul fundamental; în acest caz creditorul nu mai poate să se întoarcă la acțiunea ce i-o dă vechea sa creanță. Cu toate astea, mai e posibilă o ipoteză: acțiunea cambială a fost respinsă din lipsa condițiilor de formă ale cambiei, sau din lipsa condițiilor pentru conservarea acțiunii cambiale. În asemenea situațiune, creditorul poate intenta acțiunea *ex causa*, de oarece obiectul acestei acțiuni nu a fost cercetat întru nimic de judecători când au respins acțiunea cambială; bine-înțeles numai cu condițiunea ca prejudicierea cambiei să nu fi stins și acțiunea din raportul fundamental, adică să nu ne găsim în vreuna din ipotezele examinate la litera c.¹⁾.

---

1) Conform, Curtea de Casație, III, 26 Martie 1910, Jurisprudența, 1910, p. 221 și urm.

CAPITOLUL I

CAPACITATEA IN MATERIE CAMBIALĂ

§ 8. Incapabilii de a se obliga prin cambie.

24. *Aplicarea normelor dreptului civil.* In codul comercial român nu se arată ce capacitate trebuie să aibă cineva pentru a face un singur act de comerț; codul comercial se ocupă numai de capacitatea ce se cere spre a fi comerciant, cu o singură excepție: art. 11, după care minorul emancipat, chiar ne-comerciant, trebuie să se conformeze articolului 10 cod. comercial, pentru fiecare act pe care legea îl consideră ca fapt de comerț. Vom spune prin urmare că în ce privește capacitatea cambială, se aplică normele dreptului civil¹⁾.

In codul comercial francez sunt reguli speciale pentru capacitatea cambială (art. 113, 114), și tot așa eră în vechiul nostru codice de comerț (art. 109, 110).

In legea austriacă și ungară se prevede că oricine, capabil de a se obliga prin contracte, este capabil și cambiamente. In art. 1 legea ungară se prevede că femeile chiar comerciante nu se pot obliga prin cambie înainte de a împlini 24 ani (vezi infra pag. 48).

1) *Vivante*, n. 114; *Bonelli*, n. 61 și nota 2; *Sapino*, n. 3.

În regulă generală în dreptul român sunt capabili de a se obliga prin cambie, toți cei ce sunt capabili de a se obliga prin contracte; iar art. 930 cod. civil ne arată cari persoane nu au capacitatea de a se obliga prin contracte: minorii, interzișii, femeile măritate, în cazuri determinate de lege și în genere toți aceia cărora legea le-a prohibit oarecari contracte.

25. I. *Minorii* necomercianți nu au capacitatea de a se obliga, deci ei nu pot nici să-și asume vre-o obligațiune cambială. Minorii comercianți se pot obliga, pentru tot ce privește comerțul lor, prin cambii. Dar, ca minorii să fie comercianți, trebuiesc îndeplinite formalitățile cerute de codul comercial (art. 10).

Minorul emancipat nu se poate obliga cambiaricește, sub nici un cuvânt, decât observând aceleași reguli, ale art. 10, prevăzute pentru minorii ce voesc a deveni comercianți.

Ceace nu poate face minorul necomerciant, poate face tutorul, care îl reprezintă. Aci, însă, e discuțiune, dacă tutorul pentru obligațiunile ce derivă din fapte de simplă administrațiune, poate semnă cambii, în calitate de tutor, fără să aibă nevoie de vreo autorizare.

După prima părere, în legislația noastră, tutorul neautorizat conf. art. 13 cod. comercial de a continuă comerțul în interesul minorului, nu poate să reprezinte pe acesta la acte izolate de comerț, și ca consecință, tutorul nu poate să oblige cambiaricește pe minor, chiar pentru obligații ce ar derivă din fapte de simplă administrație, decât dacă s'a respectat art. 13 cod. comercial¹⁾.

După o a doua părere, tutorul poate neautorizat, el singur să oblige pe minor cambiaricește cridecâteori obligația cambială derivă dintr'o faptă de simplă administrație. Această părere se razimă pe două considerațiuni: a) nu totdeauna un act de comerț (în speța noastră, cambia), depășește ac-

---

1) *Manara*, Delle societa e delle associazioni commerciali, n. 13—14, 35

tele de simplă administrație; b) tutorul poate în interesul minorului să facă acte izolate de comerț, fără să fie autorizat a continua comerțul conform art. 13. Este adevărat că legea oprește pe minorul emancipat să facă acte izolate de comerț, fără să aibă autorizația de a fi comerciant, dar dispoziția art. 11 este excepțională și înlătură posibilitatea ca minorul să exercite de fapt, prin repetarea actelor de comerț, profesiunea de comerciant, iar creditorii să se găsească în fața unui debitor căruia legea să nu-i recunoască calitatea de comerciant, și deci în contra lui să nu se aplice severitatea codului comercial. Acest inconvenient n'ar fi în cazul tutorului, căci el e responsabil de gestiunea lui și poate fi pedepsit chiar ca bancrutar¹⁾.

După o a treia părere, a contractă obligații cambiale, însemnează a face acte ce întrec, depășesc actele de simplă administrare, și aceasta din pricină, că obligația cambială este o obligație abstractă, desfăcută de cauza, care a dat naștere obligațiunii, cât și din pricina gravității, și a efectelor speciale inerente cambiei²⁾.

Prin urmare, deși obligația, în virtutea căreia tutorul voeste să emită o cambie, este un act de simplă administrație, totuși tutorul spre a obliga cambiaricește pe minor trebuie să fie autorizat conform art. 401 și 402 cod. civil³⁾ sau să fie autorizat să facă comerț. Dacă cel ce exercită puterea părintească, sau tutorul au fost autorizați să continue comerțul, dar nu s'au făcut publicațiile prevăzute de art. 13, cambiile semnate de ei, obligă pe minor, căci publicațiile sunt numai în interesul terților⁴⁾. Dar să presupunem că un tutor în această calitate, fără nici o autorizație, pentru acte de simplă administrație emite cambii. Conform acestei a 3-a păreri tutorul nu poate, în mod valabil, obliga cambiaricește pe minor,

1) Art. 883, *Vivante*, n. 111.

2) *Bonelli*, n. 57.

3) Curtea de Apel, București, II, n. 268/911, în *Eftimie Antonescu*, p. 672.

4) *Bonelli*, n. 57, nota 3.

însă posesorul cambiei va avea acțiune în contra minorului, și nu o acțiune cambială, ci acțiunea ce derivă din raportul causal, care a dat ocaziune la emiterea cambiei 1). Curțile de casație din Palermo și Firenze, au decis cu toate acestea contrariu, însă cu drept cuvânt au fost criticate deciziunile lor 2).

Rezultă din cele arătate, că este de netăgăduit că tutorul poate face acte de administrație și deci obligă pe minor, putând reprezintă pe acesta în actele de asemenea natură, chiar dacă le-a dat forma cambială și toată lumea este de acord că minorul rămâne obligat după dreptul comun. Discuția poartă numai asupra cestiunii dacă minorul răspunde după normele dreptului cambial 3).

26. II. *Interziții* sunt asimilați minorilor în ceea ce privește persoana și averea lor (art. 454 cod. civ.), de aceea ei nu se pot obliga cambiarieste.

27. III. *Cei puși sub consiliul judiciar* nu au nevoie de asistența curatorului decât pentru actele care intră, textual sau cel puțin în mod virtual, în enumerarea art. 445 și 458 cod. civil. Pentru toate actele neprevăzute în aceste articole, cel pus sub consiliu judiciar are capacitatea unui major; deci poate singur să le îndeplinească fără a avea nevoie de vre-o asistență, iar creditorii vor putea urmări bunurile lui imobile și mobile, pentru toate actele contractate în limitele capacității sale, adică în limitele unui act de administrație, fiindcă este de principiu că „*qui s'oblige, oblige le sien*” 4).

Cel pus sub consiliul judiciar putând a se obliga pentru tot ce privește conservarea și administrația averii

1) Bonelli, n. 57; Minoritatea Curții de Apel București, s. II, d. 268/911, în Eftimie Antonescu, p. 674.

2) Cass. Palermo, 15 Sept. 1894. Monitore, 5, 32; Cass. Firenze, 19 Ianuarie 1907, Annali, 180; Cass. Firenze, 3 Mai 1909, Temi, 189.

3) Reparații, chirie, etc., făcute de tutor. Bonelli, 57, nota 4.

4) Conf. Alexandresco, III, p. 107; Aubry et Rau, I, § 140 și autoritățile citate de savantul nostru profesor d-l Alexandresco.

sale, mai mult, putând cumpăra pe credit cele necesare întreținerii sale, bine înțelese în justele limite ale nevoilor și a averii de care dispune, desigur că va putea pentru asemenea acte să se oblige cambiaricește, căci nici un text de lege nu-l împiedică a face acte izolate de comerț, care ar fi consecința administrațiunii și conservării persoanei și averii lui ¹⁾.

În Franța s'a decis că cel pus sub consiliu judiciar, poate fără asistența curatorului, să se oblige pentru furniturile necesare lui și familiei, însă numai proporționale cu nevoile și averea sa, iar cambiile emise pentru asemenea furnituri sunt valabile ²⁾.

Iată în această privință cum motivează *Curtea de Apel din Bologna* ³⁾.

„Chestiunea de rezolvat trebuie să fie examinată și decisă în relațiune cu starea de fapt existentă în momentul în care s'a contractat obligațiunea și în care s'a aflat emitenta Borghesi până la 20 Iunie 1902; ceea ce însemnează că-i necesar să se cerceteze dacă emisiunea zisei cambii reprezintă sau nu unul din acele acte, cari nu sunt valabile fără asistența curatorului celei puse sub consiliu judiciar în conformitate cu art. 339 codul civil (art. 458 cod. civil român).

„După cuprinsul acestui articol asistența curatorului este necesară pentru toate actele civile ale celui pus sub consiliu judiciar, cari depășesc simpla administrațiune. Doc-

1) Conf. *Alexandresco*, III, p. 103, nota 1; *Vivante*, n. 110; *Supino*, 5; *Fr. Ferrara*, în *Rivista di dir. comm.* 1908, II, p. 56; *Pagani*, în *Riv. di dir. comm.* 1910, II, 510; *Cass. Torino*, 28 Oct. 1886, *Giurisprudenza it.* 4887, 73; *Cass. Firenze*, 14 Mai 1891, *Foro it.* 1891, 715; *C. apel Bologna*, 21 Iunie 1907; *Rivista di dir. comm.*, 1908, II, 56; *C. apel Modena*, 11 Decembrie 1909, *Rivista di dir. comm.* 1910, II, 510.

2) *Alexandresco*, III, p. 103, nota 1; *Orleans*, 1 Iunie 1853, S. 55, 2, 641. P. 53, 2, 125. *Cas.* 3 April 1855, S. 55, 1, 641. — P. 55. 1. 611. D, 55, 1, 129, *Vezi Neagu*, II, p. 400, No. 55.

Contra: *Bonelli*, n. 93 și notele 3, 4, 9; *Giannini*, p. 151; *Sraffa*, *mandato commerciale* 8.

3) 21 Iunie 1907, *Rivista di dir. comm.* 1908, 2, 56.

trina și jurisprudența sunt de acord în a exclude din numărul acestor acte dobândirea lucrurilor mobile, necesare la susținerea sau, în general, indispensabile vieții celui pus sub consiliu judiciar și familiei sale, chiar de ar fi procurate pe credit, și deci sunt socotite între actele de administrațiune, pentru care nu-i nevoie de intervenția curatorului, obligațiunile contractate de cel pus sub consiliu judiciar pentru a întâmpina cheltuielile necesare la nevoile personale arătate. Oricine pricepe că legea, limitând în anumite cazuri capacitatea de a contracta a celui pus sub consiliu judiciar, a înțeles numai să împiedice risipirea patrimoniului său, iar nu să-i interzică actele la care ar putea să ia parte întrebuintând veniturile sale pentru a preîntâmpina necesitățile vieții și tocmai în aceasta consistă administrarea obișnuită a averilor cuiva. *Hoc jure utimur*; și principiul nu suferă excepțiuni, chiar dacă obligațiunea a fost contractată sub forma cambială, căci ar fi o greșală a se crede că simplul fapt al subscrierii unei cambii de către cel pus sub consiliu fără asistența curatorului, este suficient a anula și a face ineficace, deși nu depinde de niciunul din actele interzise celui pus sub consiliu. Intr'adevăr, admițându-se cumpărări pe credit, cumpărări necesare existenței unei persoane, această cauză a obligației persistă chiar atunci când s'a ales forma cambială, nefiind obligațiunea, ce derivă din cambie incompatibilă cu aceea ce rezultă din raportul juridic fundamental preexistent; aceasta-i rațiunea pentru care azi e un principiu stabilit, că emisiunea unei cambii nu atrage în mod necesar novarea obligațiunii originale, care a dat naștere cambiei, trebuind, pentru a admite contrariul, ca voința de a efectua novațiunea să rezulte clar din însuș negociul cambial care se pretinde că produce novațiunea" (art. 1269 cod. civil, art. 1130 cod. civil român).

Curtea de apel din Bologna conchide în urma considerentelor arătate, că este admisibilă dovida cu martori cerută de apelant spre a dovedi că obligațiunea cambială rezultă din cumpărături pe credit făcute de Borghesi, o femeie pusă sub consiliu judiciar, cumpărături necesare

sale, mai mult, putând cumpără pe credit cele necesare întreținerii sale, bine înțeles în justele limite ale nevoilor și a averii de care dispune, desigur că va putea pentru asemenea acte să se oblige cambiaricește, căci nici un text de lege nu-l împiedică a face acte izolate de comerț, care ar fi consecința administrațiunii și conservării persoanei și averii lui ¹⁾.

În Franța s'a decis că cel pus sub consiliu judiciar, poate fără asistența curatorului, să se oblige pentru furniturile necesare lui și familiei, însă numai proporțional cu nevoile și averea sa, iar cambiile emise pentru asemenea furnituri sunt valabile ²⁾.

Iată în această privință cum motivează *Curtea de Apel din Bologna* ³⁾.

„Chestiunea de rezolvat trebuie să fie examinată și decisă în relațiune cu starea de fapt existentă în momentul în care s'a contractat obligațiunea și în care s'a aflat emitenta Borghesi până la 20 Iunie 1902; ceea ce însemnează că-i necesar să se cerceteze dacă emisiunea zisei cambii reprezintă sau nu unul din acele acte, cari nu sunt valabile fără asistența curatorului celei puse sub consiliu judiciar în conformitate cu art. 339 codul civil (art. 458 cod. civil român).

„După cuprinsul acestui articol asistența curatorului este necesară pentru toate actele civile ale celui pus sub consiliu judiciar, cari depășesc simpla administrațiune. Doc-

1) Conf. *Alexandresco*, III, p. 103, nota 1; *Vivante*, n. 110; *Supino*, 5; *Fr. Ferrara*, în *Rivista di dir. comm.* 1908, II, p. 56; *Pagani*, în *Riv. di dir. comm.* 1910, II, 510; *Cass. Torino*, 28 Oct. 1886, *Giurisprudenza it.* 4887, 73; *Cass. Firenze*, 14 Mai 1891, *Foro it.* 1891, 715; *C. apel Bologna*, 21 Iunie 1907; *Rivista di dir. comm.*, 1908, II, 56; *C. apel Modena*, 11 Decembrie 1909, *Rivista di dir. comm.* 1910, II, 510.

2) *Alexandresco*, III, p. 103, nota 1; *Orleans*, 1 Iunie, 1853, S. 55, 2, 641. P. 53, 2, 125. *Cas.* 3 April 1855, S. 55, 1, 641. — P. 55. 1. 611. D, 55, 1, 129, *Vezi Neagu*, II, p. 400, No. 55.

Contra: *Bonelli*, n. 93 și notele 3, 4, 9; *Giannini*, p. 151; *Sraffa*, *mandato commerciale* 8.

3) 21 Iunie 1907, *Rivista di dir. comm.* 1908, 2, 56.

trina și jurisprudența sunt de acord în a exclude din numărul acestor acte dobândirea lucrurilor mobile, necesare la susținerea sau, în general, indispensabile vieții celui pus sub consiliu judiciar și familiei sale, chiar de ar fi procurate pe credit, și deci sunt socotite între actele de administrațiune, pentru care nu-i nevoe de intervenția curatorului, obligațiunile contractate de cel pus sub consiliu judiciar pentru a întâmpina cheltuelile necesare la nevoile personale arătate. Oricine pricepe că legea, limitând în anumite cazuri capacitatea de a contracta a celui pus sub consiliu judiciar, a înțeles numai să împiedice risipirea patrimoniului său, iar nu să-i interzică actele la care ar putea să ia parte întrebuințând veniturile sale pentru a preîntâmpina necesitățile vieții și tocmai în aceasta consistă administrarea obișnuită a averilor cuiva. *Hoc jure utimur*; și principiul nu suferă excepțiuni, chiar dacă obligațiunea a fost contractată sub forma cambială, căci ar fi o greșală a se crede că simplul fapt al subscrierii unei cambii de către cel pus sub consiliu fără asistența curatorului, este suficient a anula și a face ineficace, deși nu depinde de niciunul din actele interzise celui pus sub consiliu. Intr'adevăr, admițându-se cumpărări pe credit, cumpărări necesare existenței unei persoane, această cauză a obligației persistă chiar atunci când s'ales forma cambială, nefiind obligațiunea, ce derivă din cambie incompatibilă cu aceea ce rezultă din raportul juridic fundamental preexistent; aceasta-i rațiunea pentru care azi e un principiu stabilit, că emisiunea unei cambii nu atrage în mod necesar novarea obligațiunii originale, care a dat naștere cambiei, trebuind, pentru a admite contrariul, ca voința de a efectua novațiunea să rezulte clar din însuș negoțul cambial care se pretinde că produce novațiunea" (art. 1269 cod. civil, art. 1130 cod. civil român).

Curtea de apel din Bologna conchide în urma considerentelor arătate, că este admisibilă dovada cu martori cerută de apelant spre a dovedi că obligațiunea cambială rezultă din cumpărături pe credit făcute de Borghesi, o femeie pusă sub consiliu judiciar, cumpărături necesare

existenței ei și familiei. Și proba cu martori e admisibilă conform art. 46 cod. comercial, neputându-se opune art. 54 din acelaș cod, de oarece indicațiunea scrisă a cauzei obligațiunii cambiale nu este cerută de lege nici ca o condițiune esențială a cambiei (art. 270), nici ca fiind necesară spre a se putea proba.

Odată admis principiul că o cambie emisă de cel pus sub consiliu judiciar fără asistența curatorului este sau nu valabilă după cum cauza obligațiunii este un act de simplă administrațiune sau unul de dispozițiune, naște întrebarea, cine va trebui să dovedească cauza obligațiunii: va fi în sarcina posesorului cambiei să dovedească că emisiunea cambiei a fost cauzată de un act de administrație, sau va trebui incapabilul să arate, că emiterea cambiei nu a fost pricinuită de un act de administrație, ci de unul de dispoziție, deci obligațiunea nu e valabilă?

Credem că cel incapabil trebuie să dovedească incapacitatea sa, adică punerea sub consiliu judiciar; atât și nimic mai mult. Rămâne posesorul cambiei să dovedească în urmă chiar prin martori, după cum am văzut că a decis Curtea de apel din Bologna, că emiterea cambiei a avut drept cauză un act de administrare. În acest sens și *Cesare Pagani*, care critică o decizie a Curții de apel din Modena din 11 Decembrie 1909, întrucât această instanță a admis contrariul, adică obligația pentru cel pus sub consiliu de a dovedi că obligația a rezultat dintr'un act de dispozițiune¹⁾.

28. IV. *Femeea măritată*. Art. 199 cod. civ, enumeră ce acte extra-judiciare nu poate face femeia măritată. Dar în mod constant se admite că enumerarea făcută de acest articol nu este limitativă, ci pur enunțativă²⁾. În principiu femeia măritată este incapabilă de a face vre-un act extra-judiciar fără autorizația soțului. Acest principiu suferă unele excepțiuni arătate de diferite articole din

1) *Rivista di diritto comm.* 1910, 2, 510.

2) *D. Alexandresco*, I, 750; *Aubry et Rau*, V, § 472, p. 142, nota 18; *Planioł*, III, 262.

codicele civil. Aşa, după articolul 1265, femeea separată de bunuri, fie prin contractul matrimonial, fie prin justiție, tlobândește libera administrațiune a avutului său, putându-se chiar obligă în limitele administrațiunii bunurilor sale¹⁾.

Aplicând acest principiu în materie cambială, vom spune că femeea măritată, în regulă generală, nu se poate obligă cambiaricește decât cu autorizațiunea bărbatului; în mod excepțional se poate obligă fără autorizarea bărbatului pentru actele de administrare în cazul când ea este în stare de separare de bunuri. Aceasta eră și teoria dominantă în Italia înainte de 17 Iulie 1919: pentru toate actele pe care femeea le putea face fără autorizarea bărbatului, se putea obligă și prin cambie singură. Iar argumentele sunt aceleași ca și la cel pus sub consiliu judiciar²⁾.

În Italia se admitea, când eră nevoie de autorizarea bărbatului, că aceasta putea să se dea în mod expres, dar putea rezultă și implicit, spre exemplu, prin tragerea unei cambii asupra soției, care o accepta: eră vorba de cazuri incompatibile cu intențiunea de a refuză autorizarea³⁾.

29. *Caracterul nulității.* — Nulitatea bazată pe incapacitate este relativă⁴⁾. Și codul comercial neocupându-se

1) *D. Alexandresco*, I, p. 756.

2) *Vivante*, 118; *Supino*, 13; *Bolaffio*, *Temi Venete*, 1884, 237; *Pagani Commentario* al codice di comercio I, 106; *Vidari*, 6475; *Bertolini* în Legge 1880, II, 790. A se vedea citațiile de autori și jurisprudență, în *Bonelli*, p. 131, nota 6. Prin legea din 17 Iulie 1919, femeea măritată a devenit capabilă în Italia.

3) *Vivante*, 118, nota 4, care citează ca jurisprudență: Cass. Napoli, 24 Iulie 1897, *Giurisprudenza italiana*, 1897, 967; Cass. Napoli, 28 Iulie 1896; Cass. Roma, 1 Iulie 1896, *Giurispr. it.*, 1896, I, 744, 769; Cass. Napoli, 24 Iulie 1898, *Monitore*, 867; Apel Trani, 21 Noembrie 1902, *Riv. giur. Trani*, 938; Apel Bologna, 27 Decembrie 1901, *Temi*, 1902, 159; Apel Milano, 22 Decembrie 1903, *Monitore*, 1904, 434. În acelaș sens, Trib. Ilfov, S. II, com., 22 Mai 1919, *Dreptul*, 1919, p. 34. Azi în Italia numai e nevoie de autorizarea soțului.

de efectele nulităților relative, vom găsi în codul civil și în comentarii acestui codice toate principiile aplicabile și în materie cambială, orîdecîteori va fi vorba de nulitatea provenită din incapacitate.

30. *Proba incapacității.* — Desigur că cel ce susține că la emisiunea cambiei eră incapabil, trebuie să dovedească incapacitatea. Din acest punct de vedere nimic deosebit. Chestiunea devine mai interesantă atunci când spre a dovedi incapacitatea, pârâtul trebuie să mai arate că data din cambie nu este cea adevărată, căci s'a pus alta, tocmai a ascunde adevărata epocă a emisiunii, când cel ce emitea eră incapabil. In asemenea ipoteză, pârâtul va putea proba față de orice posesor al titlului adevărata dată, și odată aceasta stabilită, cambia nu va mai avea efect față de el, întrucât nu s'au respectat regulile prevăzute pentru incapabli.

31. *In legea austriacă* prin primul articol se stabilește capacitatea cerută ca cineva să se poată obliga cambiaricește: este capabil oricine se poate obliga prin contracte. La această regulă există numai o excepțiune: ofițeri activi și pensionari nu se pot obliga prin cambii.

32. *In legea ungară*, după ce se reproduce articolul german se adaugă că minorii nu se pot obliga prin cambii decât dacă sunt comercianți, iar femeile chiar când sunt comerciante, nu se pot obliga decât după împlinirea a 24 ani.

CAPITOLUL II

CONDIȚIUNILE ESENȚIALE ALE CAMBIEI

---

§ 9. Metoda legiuitorului român.

33. *Deosibirea dintre cambia trată și biletul la ordin.* — În prima parte a art. 270 se arată că sunt două specii de cambii: cambia trată și biletul la ordin. Atât trata cât și biletul la ordin sunt acte formale și se deosibesc între ele, prin aceea că, la biletul la ordin, cel ce emite titlul (emitentul), se obligă să plătească o sumă anume de bani, pe când la trată, emitentul — numit trăgător — dă ordin unei a treia persoane să plătească suma arătată în cambie și în ordinul beneficiarului. Deci la trată avem 3 persoane: trăgător, tras și beneficiar, iar la biletul la ordin în momentul emisiunii, nu avem decât pe emitent (care joacă rolul de trăgător și de tras) și pe beneficiar.

Din faptul că la trată avem 3 persoane, iar la biletul la ordin numai două și, dat fiindcă emitentul la biletul la ordin promite el însuși plata unei sume de bani, pe când la trate, emitentul (trăgătorul) invită numai pe tras ca acesta să plătească, iar trasul nu e obligat cămbiaricește decât după ce acceptă invitațiunea ce i s'a făcut, rezultă — după cum vom vedea — că sunt unele noșme

ce se aplică numai biletelor la ordin. Cu toate acestea, deoarece atât tratele cât și biletele la ordin, nu sunt decât două specii ale aceluiaș gen: cambia, li se aplică în general biletelor la ordin, principiile și prin urmare regulile, cari sunt aplicabile tratelor, cu excepțiunea normelor, ce sunt consecința existenței, la trate, a unei a treia persoane: trasul.

Codul comercial român, ca și codul de comerț italian, tratează deodată trata și biletul la ordin și deosebirea dintre ele sunt arătate în mod incidental, cum se întâmplă în art. 270 (it. 251), 272 (it. 253), 279 (it. 375), etc. Codul nostru de comerț, imitând codul italian, nu are o rubrică deosebită pentru trata și altă rubrică pentru biletul la ordin, ci înglobează biletul la ordin cu trata, dându-le o singură definițiune în art. 270.

Metoda întrebuițată de legiuitorul italian și român a fost criticată de comentatori. În toate legislațiunile străine se tratează în mod separat trata de biletul la ordin, căci în acest mod se arată mai clar deosebirile și regulile proprii fiecărui titlu, evitând în acelaș timp „dificultățile de expresiune în cazurile inevitabile în care cele două figuri sunt deosebit regulate”¹⁾.

In legea germană, austriacă și ungară a cambiei, sunt 3 secțiuni. În prima secțiune se tratează capacitatea cambială, în a doua trata, iar secțiunea 3-a este rezervată biletului la ordin. E adevărat că secțiunea 3-a cuprinde puține articole, dar sunt suficiente pentru a arăta deosebirile dintre cele două specii de cambii. În codul elvețian biletului la ordin i s'a rezervat ultimul capitol al titlului 29, relativ la cambie; iar acest sistem a fost adoptat de proiectul de lege aprobat de Conferința internațională din Haga (1910).

Tratarea deosebită a celor două specii de cambii, fusese admisă în proiectul de cod comercial italian (Carnazza-Puglisi), însă în cele din urmă s'a părăsit această idee²⁾.

1) Bonelli, op. cit., p. 80, nota.

2) Bonelli, op. cit., No. 79, notă 3.

34. *Condițiunile de formă extrinseci*, pe care trebuie să le cuprindă o cambie, le găsim enumerate în primul articol referitor la cambie (art. 270)

Acelaș lucru îl întâlnim și în codul de comerț italian (art. 251), cu deosebire că Italianii întrebunțează un termen ce exprimă mai bine ideea ce preocupă pe legiuitor în prima secțiune a primului capitol al cambiei; și acel termen este: *requisiti*. Intr'adevăr în această primă secțiune nu va fi vorbă de condițiunile reglementate de codul civil, când e vorba de obligațiuni; aici, prin condițiuni, se înțelege ceea ce trebuie specificat într'o cambie, ceea ce trebuie neapărat să se scrie într'o cambie: *cerințele cambiei (requisiti)*.

35. *Condițiuni intrinseci*. — În afară de condițiunile extrinseci, referitoare la forma cambiei, pentru ca o obligațiune cambială să fie valabilă, trebuie să întrunească anumite condițiuni intrinseci.

De aceste condițiuni intrinseci, legea comercială nu se ocupă, deoarece ele sunt determinate și reglementate de codul civil, atunci când tratează materia convențiilor. La fel cu codul nostru de comerț procedează aproape toate legislațiile moderne. Legea cambială germană (*deutsche Wechselordnung*)¹⁾ începe însă prin a spune că „Wechselfähig ist jeder, welcher sich durch Verträge verpflichten kann” (capabil de a se obliga cambiaricește este oricine poate să se oblige prin contracte), dar codul italian n'a mai reprodus acest prim articol german, socotindu-l de prisos,

Condițiunile esențiale convențiilor, după cum știm, sunt: capacitatea, consimțământul, obiectul și cauza. Aceste condițiuni le numim condițiuni intrinseci spre deosebire de condițiunile extrinseci, arătate în art. 270 c. com.

Nu vom trata deosebit condițiunile intrinseci, ci urmărind în mod fidel codul comercial, ne vom ocupa adoptând metoda lui *Bonelli* despre *consimțământul* (despre capacitate vezi supra n. 24 și urm.) cu ocazia semnăturii;

1) În acelaș sens, legea austriacă și ungară.

despre *obiect*, cu ocazia sumei de plătit; iar despre *cauză* ne vom ocupa atunci când vom trata despre *excepțiuni personale*.

Condițiunile, de care se vorbește în art. 270, sunt condițiunile referitoare la forma cambiei, și lipsa măcar a uneia din ele atrage nulitatea cambiei (art. 273).

§ 10. Data emisiunii.

36. *Din ce consistă data.* — Art. 57, c. comercial ne arată din ce se compune data actelor și contractelor comerciale: din arătarea locului, zilei, lunii și anului. Deci și data cambiei trebuie, în principiu, să cuprindă locul, ziua, luna și anul emisiunii titlului. În ultimul alineat al art. 57 se spune că data arătată în cambie, se consideră drept adevărată până la proba contrarie.

Din combinarea art. 270, No. 1 cu art. 57 reese că în cambie trebuie neapărat arătată data, iar data emisiunii se compune din locul emisiunii și timpul emisiunii.

37. *Cerința legii ca în cambie să se arate locul emisiunii este o cerință formală.* — Legea se mulțumește să se arate data, să se arate deci locul emisiunii; și odată ce s'a indicat o localitate, condițiunea esențială este îndeplinită. Dacă în realitate cambia s'a emis sau nu în localitatea scrisă în titlu, acest lucru este indiferent¹⁾.

Chiar dacă s'ar proba că locul emisiunii în realitate a fost altul decât cel arătat în cambie, acest lucru nu atrage nulitatea cambiei, căci cum foarte bine spune Curtea de Casație din Torino: „L'indicazione della data non la veridicità della data è requisito sostanziale all'esistenza della cambiale”. (Indicațiunea datei, nu data adevărată, este condițiune substanțială pentru existența cambiei²⁾).

1) Conf. *Della Carlina*, în *Monit.*, 1900, p. 941; *Bolaffio*, *Temi ven.*, 1900, p. 489; *Vivante*, vol. III, p. 268; Casația Torino, 5 Sept. 1902, *Monit.* 902, 49; *Thöl*, § 33; *Staub*, art. 4, § 35; *Rehbein*, *Wechselordnung*, art. 4, n. 32; *Canstein Lehrbuch*. 2-a ed. p. 88. *Lehmann Lehrbuch* § 101: în acelaș sens jurisprudența germană R. O. H. G. 6, 125; R. G. 32, 117).

2) *Monitore del Tribunale*, 1902, p. 49.

Cambia este nulă când locul arătat în dată nu ar există, căci este imposibil să se fi luat o obligațiune într'o localitate ce nu are ființă ¹⁾.

38. *Dacă sunt mai multe localități cu acelaș nume nu e neapărat să se specifice localitatea.* Dacă localitatea emisiunii este Afumați, deși localități cu acelaș nume sunt mai multe în România, indicațiunea Afumați este suficientă fără a se adăoga Dolj, Vâlcea, etc. ²⁾.

39. *Locul emisiunii poate fi arătat și altfel decât prin numele unei comune.* — O cambie este valabilă dacă locul emisiunii este arătat prin: din vârful muntelui Omul, sau din vârful Mont Blanc, sau după bordul Principesa Maria, etc. ³⁾.

Locul emisiunii poate deasemenea fi arătat prin echivalente îndeobște cunoscute: In capitala României.

40. *La ce servește locul emisiunii.* — Pe lângă că lipsa menționării locului emisiunii atrage nulitatea cambiei, această menționare mai are o deosebită însemnătate la biletele la ordin, căci, dacă nu s'a arătat locul plății, legea ne spune că: „In biletul la ordin, locul emisiunii se socotește ca loc de plată și în acelaș timp ca domiciliu al emitentului, dacă un alt loc de plată nu s'a arătat” (art. 272).

Tot locul emisiunii servește la determinarea formei cambiei, căci forma trebuie să fie arătată de legea locului de emisiune.

41. *Contra probă.* — Dacă condițiunea esențială cerută de art. 270 e îndeplinită în dată ce în cambie s'a arătat un loc de emisiune, poate debitorul înaintea judecării — în acțiunea cambială — să pretindă că locul

1) Cf. *Staub*, art. 4, n. 35.

2) Cf. *Bonelli*, p. 87, nota 7; *Lehnann*, op. cit., 377; *Staub*, art. 4, n. 36.

3) Cf. *Bonelli*, loc. cit., n. 10; p. *Lehmann*, 377; *Bernstein*, p. 45; *Staub*, ed. 4, art. 4, n. 37. Contra: *Strantz*, în ediția 7-a, art. 4, n. 37.

scris în cambie nu e cel adevărat, că emisiunea s'a întâmplat în altă localitate? Răspundem că da, însă numai când are interes să facă această dovadă. În orice caz, cambia rămâne valabilă, afară numai dacă nu s'ar anulă din cauza lipsei altor condițiuni esențiale.

Probarea că locul emisiunii este altul de cel scris în cambie, nu e admisibilă față de posesorii de bună credință, de oarece pe aceștia nu-i privește decât ceia ce e scris în cambie.

42. *Cerința legii, ca în cambie să se arate timpul emisiunii, este formală*, adică este suficient ca să aibă trecut timpul emisiunii, pentru ca să fie valabilă cambia, indiferent dacă în realitate s'a emis sau nu la acea epocă¹⁾.

43. *Timpul emisiunii trebuie să fie arătat în mod lămurit și neechivoc*. De obicei el este arătat așa cum spune art. 57, c. com. cu anul, luna și ziua. Cu toate acestea întrucât în art. 270 se spune, că esențial este a se scrie data, fără a prevedea că data trebuie să cuprindă aceleași elemente prevăzute în art. 57 — după cum face legea germană, care spune că în cambie trebuie scris „die Angabe des Ortes, Monatstage und Jahres der Ausstellung” — socotim că la noi ca și la Italiani nu este sub pedeapsă de nulitate arătarea lunii și a zilei, ci acestea pot fi înlocuite prin echivalente, ca: 1914, Sf. Gheorghe, sau la Paște, etc.

Aceste echivalente, ca și echivalentele locaității de emisiune, trebuiesc să fie de un înțeles universal „di universale comprehensione”.

1) Cf. *Della Carlina*, Monit., 1900, p. 941; *Bolaffio*, Temi ven., 1900, p. 459; *Vivante*, vol. III, No. 1049; *Casația Torino*, 5 Septembrie 1902, Monit., 1902, 49; *Curtea de apel din Veneția*, 21 Aprilie 1913, Riv. di dir. comm., 1913, II, p. 715; *St. b.*, art. 4, § 38; *Thöl*, § 33; *Rehbein*, art. 4, n. 32; *Lehmann*, § 101; în acelaș sens și jurisprudența germană, a se vedea în *Staub* și *Rehbein*.

Odată care în loc de 16 Iunie ar cuprinde denumirea de Părintele Tiron se va socoti ca neexistență, deși în acea zi se sărbătorește Părintele Tiron; deasemenea înlocuirea zilei și luni cu arătarea unei aniversări, a unei nașteri sau a unei morți, căci nu toată lumea cunoaște asemenea zile.

Sunt pentru admiterea echivalentelor („equipollenti”): Vivante, No. 1048; Vidari, 4-a ed., VII, No. 6508; Sorani, p. 9; Bonelli, p. 87. Contra: Supino, No. 9; A. Tartufari, Il titolo esecutivo cambiario, Roma, 1898, No. 9. Dar acești din urmă autori contrarii, sunt influențați de doctrina germană și nu țin seamă că în articolul legii germane se spune cu precizie ce trebuie să cuprindă data, pe când, în codurile de comerț italian și român nu avem asemenea menționare.

Data nu trebuie să fie imposibilă, căci în acest caz cambia e nulă, inexistentă, afară numai dacă poate fi rectificată din celelalte elemente ce le are. Astfel o schimb e nulă dacă are data 30 Februarie, 31 Noembrie, etc.¹⁾.

44. *La ce servește timpul emisiunii.* — Indicațiunea timpului servește la determinarea scadenței la cambiile „la un timp anume hotărât după ziua emiterii”; la cambiile „la vedere” sau „la un timp anume hotărât după vedere”, servește la determinarea epocii când ele trebuie prezentate (art. 282, 311). Indicațiunea timpului mai servește — și aceasta la orice schimb — să se determine capacitatea emitentului sau trăgătorului²⁾.

45. *Contra proba timpului arătat în schimb.* — Art. 270 codul comercial prevede ca element esențial pentru schimb, data; iar data am văzut că cuprinde locul și timpul emisiunii. Poate debitorul cambial să opună creditorului, în acțiunea cambială, că data indicată nu este cea reală și poate el să probeze acest lucru? Când am

1) Conf. *Vivante*, 1049; *Bonelli*, pag. 87 și nota 8; Curtea de apel din Parma, 20 Martie 1900, *Foro it.* 818. În speța judecată, cambia purtă data de 31 Noembrie; *Staub*, art. 4, No. 38.

2) *Vivante*, 1047.

vorbit de contra proba locului de emisiune, am spus că debitorul poate face contra probă, și anume atunci când ar încerca o pagubă, dacă ar rămâne ca dată cea indicată în cambie.

Prof. Vivante, n. 1049, e de părere că în principiu este inadmisibilă contra proba datei din cambie: într'adevăr, iată cum se pronunță D-sa: „Data fictivă, necorespunzătoare celei adevărate, față de terții de bună credință prețuește ca și o dată reală, chiar dacă debitorul a pus-o pentru a fraudă legea, spre ex., pentru a evita plata unui timbru mai mare introdus de legea recentă. Excepțiunea nu ar fi opozabilă terțului de bună credință, pentru că nu atinge nici persoana sa, nici forma titlului.

„Data fictivă prețuește ca și cea adevărată chiar pentru cei ce au căzut de acord s'o adopte, dacă nu au avut un scop de fraudă”.

Noi distingem: 1) Excepțiunea datei fictive este îndreptată în contra primului posesor al cambiei sau în contra unui giratar, ce știă că data nu e reală; 2) Excepțiunea este îndreptată în contra unor giratari de bună credință.

1) Data în raporturile dintre contractanți este o declarație de voință, care de obicei corespunde momentului cronologic în care s'a încheiat contractul; dar data poate să difere de acel moment și anume când contractanții voesc prin antidatatură sau postdatatură să strămute efectele contractului în trecut sau în viitor. Și cum noi știm că voința părților are putere de lege în raporturilor ce ele și le creează, vom spune că chiar data, fixată de părți cu cunoștința și voința ca ea să difere de cea adevărată, trebuie respectată de contractanți¹⁾.

Aplicând acest principiu la cambie, vom spune că data scrisă în titlu și când ea corespunde adevărului îndeplinește funcțiunea de a indica momentul în care s'a îndeplinit negoțul juridic. Când însă data din cambie nu e cea adevărată, data nu este altceva decât un element al declarației de voință, și așa fiind debitorul va putea

1) *Vivante*, vol. IV, n. 1591.

opune primului posesor și oricărui girant și giratar de rea credință, toate excepțiunile derivând din vițiile de voință, cum sunt: eroarea, dolul, simulațiunea, etc.¹⁾.

Debitorul va opune vițiile de voință *în ce privește data*, numai atunci când are interes, căci noi știm că data fiind numai o cerință formală, pentru valabilitatea cambiei, este indiferent dacă cea scrisă în titlu e data adevărată, sau nu; va putea debitorul, spre exemplu, să probeze că din eroare a scris o anumită dată, atunci când data are influență asupra scadenței (prima ipoteză a lui *Bonelli*).

Fiind indiferent pentru valabilitatea cambiei dacă data e adevărată sau nu, nici falsificarea datei nu poate da loc la excepțiuni cambiale decât atunci când falsitatea are ca efect alterarea scadenței²⁾.

De oarece „*fraus omnia corrumpit*” socotim că debitorul va putea să opue o excepțiune cambială, și anume că data înscrisă în titlu nu e cea adevărată, oridecâteori prin postdatare s'a căutat fraudarea legii timbrului³⁾.

Deasemenea se poate opune o excepțiune atunci când s'a trecut în cambie un loc de emisiune în țară streină pentru a evita anumite condițiuni esențiale ce sunt cerute de legea noastră (art. 270 c. com.), și cari nu sunt cerute de legea streină. În acest caz debitorul e în drept a dovedi, că în realitate cambia a fost emisă în România și să tindă, deci, la anularea titlului⁴⁾.

1) Conf. Prof. *Gino Segrè*. La data apposta nei titoli al portatore e il momento decisivo per l'applicazione della tassa sulla loro negoziabilità, în *Rivista di diritto commerciale*, 1904, II, 308.

2) *Bonelli*, n. 43.

3) Conf. Cass. Torino, 28 Decembrie 1889, *Giur.* 90, 150; *Contra: Bonelli*, n. 40.

4) Conf. *Bernstein*, p. 44, 354; *Meyer*, *Weltwechselrecht*, Berlin 1906, I, p. 650; *Staub*, 85, n. 3; *Diena*, *Dr. commerciale internazionale*, III, p. 26. *Contra: Lehmann*, în *Ihering's Lehrbuch*, XXXVIII, p. 438 și urm.; *Grünhut*, § 142, n. 14; *Canstein*, *Lehrbuch des Wechselrechts*, Berlin, 1890, p. 99; *Bonelli*, n. 42, nota 7.

2. Dacă excepțiunea este îndreptată în contra unui giratar de bună credință, ea este inadmisibilă, pentrucă știm, că posesorii cambiali deveniți creditori cu ajutorul girului, dobândesc drepturi autonome de drepturile ce le aveau predecesorii lor, și aceste drepturi autonome sunt determinate de litera cambiei.

Două excepțiuni avem la acest principiu: incapacitatea emitentului și lipsa de reprezentare.

Incapacitatea este o excepțiune absolută și se poate opune „erga omnes”. Prin urmare dacă emitentul în momentul emisiunii eră incapabil, el va putea să se opue la plata cambiei, de oricine i s'ar cere plata. Protecțiunea incapabililor cere ca și atunci când un incapabil semnează o cambie, dar o datează cu o dată când eră sau va fi capabil, să se dea dreptul debitorului cambial să dovedească, că data — timpul — trecută în cambie nu este cea adevărată și, stabilind pe cea adevărată, să arate judecății că în acea epocă eră incapabil.

Asememnea dovadă debitorul cambial o poate face în contra oricărui posesor, chiar de bună credință¹⁾.

Excepțiunea de incapacitate a obligatului cambiari-cește este opozabilă „erga omnes” și trebuie să fie considerată conform art. 349, ca o excepțiune personală²⁾.

Referitor la excepțiunea de incapacitate și probarea adevăratei date de emisiune, mai avem două texte din codul civil: art. 1159 „Minorele ce face o simplă declarațiune că este major, are acțiunea în resciziune” și art. 1162 „Minorele n'are acțiunea în resciziune contra obligațiunilor ce rezultă din delictele sau quasi-delictetele sale”.

Acestor articole le corespunde art. 1305 cod. civil italian: „Obligațiunea nu se poate atacă, de acel minor,

1) Conf. trib. com. Ilfov, 27 Aprilie 1900, în codul comercial adnotat de *Eftimie Antonescu*, vol. I, art. 57, n. 10; *Vivante*, I, n. 124; *Bonelli*, *Dela Cambiale*, n. 42; *Ramella*, *Tit-all'ordine*, I, p. 112 și urm.; *Grünhut*, *Wechselrecht*, § 53 nota 9; *Lehmann*, *Lehrbuch des Wechselrechts*, Stuttgart, 1886, p. 328; *Staub*, § 4, n. 40 b.

2) Curtea de apel din Modena, 21 Iunie 1910, *Rivista di dir. commerciale*, 1910, II, p. 772 cu nota lui *Cesare Pagani*.

care cu înșelăciuni sau cu mijloace dolosive a ascuns incapacitatea sa.

„Dar pentruca minorul să făptuiască dolul nu este destul declarațiunea făcută de el că este major”.

După aceste taxe, *Bonelli* (n. 42) crede că oridecâteori un incapabil înscrie în cambie o dată neadevărată ca să ascundă incapacitatea, numai poate opune incapacitatea întrucât i se va imputa dolul. Incapacitatea o va putea opune numai față de primitor și ceilalți posesori de rea credință.

Credem însă că are dreptate *Vivante* (I, n. 124) când scrie că simpla antidatate sau postdatate nu constituie un delict sau quasi-delict oridecâteori minorul este victima înșelăciunilor contractantului său¹⁾.

Probarea, că data din cambie nu este cea reală, este admisibilă față de posesorii de bună credință și atunci când cambia fiind semnată prin reprezentant, debitorul — reprezentantul — voește să dovedească că, la data reală a emisiunii cambiei cel ce se pretinde reprezentant nu mai are calitate²⁾.

Cari sunt mijloacele de probă, prin care se poate arăta adevărata dată, se vor studia cu ocaziunea articolului 349 cod. comercial. Cu acea ocaziune se arată dacă dovedirea adevăratei date se poate face numai prin act scris sau și cu ajutorul altor mijloace de probațiune.

46. *Poate să aibă o cambie mai multe date?* — Cestiunea este contraversată numai când sunt mai mulți emitenți sau trăgători. Când este numai un emitent sau numai un trăgător, toți sunt de acord să spună că data trebuie să fie unică. Discuțiunea începe când sunt mai mulți emitenți sau trăgători. Să ne închipuim că într-o trată sau un bilet la ordin, care are 3 trăgători sau trei emitenți, fiecare emitent sau trăgător înseamnă un timp și un loc deosebit; în cazul acesta cambia este valabilă? Răspundem că nu, căci pluralitatea de date este incon-

1) Conf. Curtea de apel din Paris, 17 Iulie 1894, *Annales de droit comm.*, 1895, p. 11.

2) Conf. *Bonelli*, loc. cit.

ciliabilă cu preciziunea cambiei (art. 271). Pluralitatea datelor, cari prin forța lucrurilor se contrazic, face ca data cambiei să nu mai întrunească condițiunea cerută de lege, de a fi certă și în acelaș timp contribuie ca titlul să nu mai aibă acea formă tipică, ce duce la o circulațiune sigură și grabnică¹⁾.

47. *Unde trebuie scrisă data.* — Legea nu ne arată și, în lipsă de precizare din partea legii vom decide că data emisiunii va putea fi scrisă oriunde pe cambie, numai să reese în mod cert, neequivoc că e vorba de data emisiunii. Așa poate fi scrisă în capul titlului, sau lângă iscălitura emitentului²⁾.

48. *Lipsa datei de emisiune.* — Fie că lipsa e totală, fie că-i parțială (ex.: lipsa numai a anului) atrage nulitatea cambiei, chiar dacă ceace lipsește s'ar putea deduce din alte circumstanțe, cum anul de emisiune din data timbrului, etc.³⁾.

§ 11. Numirea de cambie sau poliță rostită în textul înscrisului

49. *In ce consistă această condițiune.* — Legiuitorul a cerut ca în textul înscrisului să se treacă numirea de cambie sau poliță, pentruca cel ce se obligă să-și dea bine seama ce fel de obligațiuni ia asupra-și, mai ales că avem deaface cu dreptul cambial, care este foarte riguros față de debitori⁴⁾.

1) *Vivante*, n. 1050.

11, 167, și chiar în orice altă parte, *Staub*, loc. cit.; *Grünhut*,

2) *Staub*, art. 4, n. 40 a; Tribunalul german, *Entscheid*, I, § 53; *Bonelli*, art. 251, n. 41.

3) Conf. *Staub*, art. 4, n. 40 b.

4) În acest sens a se vedea discuțiunea în Cameră, cu ocazia votării art. 270, Desbaterile Adunării Deputaților din 13 Decembrie 1886.

Art. 270 arată cari sunt denumirile ce trebuiesc trecute în cambie: în textul înscrisului se va trece sau denumirea de *cambie*, sau cea de *poliță*.

50. Pot fi înlocuite cuvintele de „cambie”, sau „poliță” cu altele echivalente? — Credem că nu. Și într’adevăr în proiectul preliminar al codului de comerț italian se prevedea că pe lângă denumirile prevăzute în art. 270 pot fi și alte echivalente („od altra equivalente”), însă s’a renunțat la expresiunile echivalente, suprimându-se cuvintele „od altra equivalente” în urma observațiilor făcute de Curțile de apel din Ancona, Bologna, Milano, Venezia, Genova, și Camerele de comerț din Ancona, Cagliari, Ferrara, Foligno, Lecco, Mantova, Milano, Pavia, Reggio-Calabria, Roma, Treviso, Varese, Vicenza, cari declarară că este „necesar de a se adopta un semn caracteristic, o demarcațiune specială, aptă a confirma intențiunea conștientă și hotărâtă a celui ce-și asumă obligațiunea cambială”¹⁾).

Cambia face parte din negoțurile juridice formale și încă din categoria celor mai riguros formale. Codul comercial cere pentru cambie o anumită formulare a expresiunilor; cere ca voința de a se obliga cambiaricește să se manifeste prin întrebuițarea cuvintelor „cambie sau poliță”. Întrebuițarea oricărei alte expresiuni, diferind de expresiunile cerute de art. 270, atrage nulitatea cambiei. Nu se poate la cambie, prin interpretare, să se spună că, deși emitentul nu a întrebuițat cuvintele „cambie” sau „poliță”, totuși el a voit să se oblighe cambiaricește, căci la negoțurile formale interpretarea este foarte limitată: la aceste negoțuri nu se poate ține în seamă de ceeace nu s’a exprimat în forma cerută. Diferența între forma cerută și cea întrebuițată poate fi cât de mică, prin faptul însă că este o diferență, cambia e nulă, deoarece este de e-

---

1) *Vivante*, 1051; nota 38.

sența formalismului ca neobservarea formei prescrisă de lege, să atragă nulitatea actului. Așa eră în dreptul roman, așa este și în dreptul modern. In acest sens se pronunță și *Ihering*: „rigoarea cu care ținea dreptul roman la observarea formei, eră pentru toate actele formale exact aceeași; ea nu cunoștea grade și nici nu le putea cunoaște. *Acelaș lucru este și în dreptul actual, oridecâteori el cere o formă determinată, de exemplu, la cambie*. Într'adevăr, această rigoare nu e ceva pozitiv și arbitrar: este numai rezultatul inevitabil al însăș ideii de formă: orice deviațiune a formei prescrise, o violează: a distinge între mic și mare, între esențial și neesențial, nu e posibil fără a cădea în cel mai mare arbitrar”¹⁾..

51. *O cambie emisă în România însă scrisă într'o limbă străină.* — Credem că o asemenea cambie poate să aibă clauza cambială scrisă tot în limba străină, în care e redactat titlul. In acest caz cuvintele *cambie* sau *poliță* se vor traduce în limba respectivă. Acest lucru este expres prevăzut de art. 4 al ordonanței cambiale germane, de art. 4 legea austriacă și art. 3 legea ungară, dar din omisiunea, pe care o face codul italian și român, nu rezultă, că chiar atunci când cambia este emisă în România și în limba streină, cuvintele *cambie* sau *poliță* trebuie scrise în românește²⁾.

52. *Art. 270 cod. comercial arată că numirea de cambie sau poliță trebuie să fie rostită în textul înscrisului.* Deci va fi nulă o cambie când clauza cambială ar fi scrisă în capul, în josul, pe marginea înscrisului.

Legea cere ca clauza cambială să fie scrisă în textul cambiei, pentru ca să nu fie adăogată în urmă, după emisiune. Dacă cambia ar fi valabilă, deși clauza ar fi

1) *Ihering*, Geist. II, p. 590.

2) *Contra: Vivante*, n. 1052.

scrisă pe margine, în cap sau în josul titlului, s'ar putea ca acea clauză să fie adăogată posterior de un terț, așa că emitentul să se vadă obligat cambiaricește, deși nu ar fi avut nici odată asemenea intențiune.

53. *Regulamentul uniform dela Haga.* — În art. 1 al Regulamentului de la Haga se prevede că denumirea de cambie trebuie scrisă în textul cambiei și exprimată în limba în care s'a redactat cambia; iar prin art. 2 din convențiune fiecare stat contractant, prin derogare dela art. 1 din regulament, poate să nu ceară pentru cambiile emise pe teritoriul său denumirea de cambie, cu condițiunea ca să ceară trecerea expres în titlu că el este la ordin.

§ 12. Numele persoanei sau firma primitorului.

54. *Ce înțe'egem prin numele primitorului.* Numele persoanei sau firma primitorului înseamnă arătarea persoanei căreia sau în ordinul căreia se va face plata¹⁾.

Pentru a înțelege mai bine cele ce avem de spus relativ la numele primitorului vom arăta: a) cum trebuie desemnat primitorul, pentru ca să fie valabilă cambia; b) cum trebuie să fie desemnarea, pentru ca primitorul să devie creditor cambial.

55. *Cum trebuie desemnat primitorul ca să fie valabilă cambia?* — Art. 270 cod. comercial distinge după cum primitorul este sau nu comerciant. Dacă nu-i comerciant, primitorul trebuie arătat prin numele său; dacă e comerciant, el poate fi arătat în cambie sau prin numele său, sau prin firma comercială, ce are acel primitor,

Cambia este valabilă oridecâteori primitorul e arătat prin numele și pronumele său, adică prin numele civil, indiferent dacă ar exista mai multe persoane, care să

1) *Staub*, art. 4, n. 3.

poarte acelaş nume. Aşa, este suficient ca în cambie să fie scris: „plătiți în ordinul d-lui George Ionescu”, dar ar fi nulă o cambie când s’ar spune „plătiți în ordinul d-lui George” sau „în ordinul d-lui Ionescu”, deoarece în ambele cazuri nu este determinată persoana primitorului, și este cu totul echivocă.

Codul nostru comercial urmând ordonanța cambială germană, cere, spre diferență de codul italian, arătarea numelui primitorului. De aceea nu poate fi înlocuit numele primitorului prin calitatea sa. Cambia este nulă când ar cuprinde: „plătiți în ordinul d-lui Prim-Președinte al Curții de apel din Iași”, deoarece nu este arătat numele magistratului. La Italiani, unde legea nu cere ca să se arate numele primitorului, cambia e valabilă, când în loc de nume, se arată calitatea, însă numai când acea calitate nu aparține decât unei singure persoane¹⁾.

La noi și la Germani nu este suficientă arătarea unei calități, ci trebuie neapărat numele primitorului.

Primitorul poate fi o persoană fizică sau o persoană juridică: așa, o cambie în ordinul „Băncii Naționale a României” este dată unei persoane juridice.

56. Când, cel pentru care trebuie să se emită cambia, devine creditor cambial. În principiu, acela pentru care trebuie emisă cambia, devine creditor cambial, când numele său coincide cu cel trecut în titlu.

În dreptul cambial nu este ca în cel comun, ca să fie suficient a se stabili voința celui ce se obligă și deci să se dovedească cine a fost, în intențiunea emitentului, beneficiarul cambiei; legea cere în mod precis să se arate numele primitorului. Dacă numele celui ce se prezintă cu titlul, diferă de cel indicat în cambie, vom spune — fără a mai cerceta voința emitentului — că acea persoană nu are nici un drept derivând din cambie²⁾.

Vom spune, însă, împreună cu jurisprudența germană,

1) Conform: *Bonelli*, op. cit., p. 96; *Calamandrei*, 11; *Supino*, 33; *Sorani*, I, p. 24; *Giannini*, *Azioni ed eccezioni*, p. 177, nota. 1. Contra: *Vidari*, 6510.

2) *Staub*, loc. cit.

că dacă numele persoanei, care trebuia să fie beneficiar, este arătat în cambie, însă cu mici greșeli, de ex.: „Plătiți în ordinul d-lui Ion M. Fintescu, avocat...”, în loc de Ion N. Fintescu, totuși cambia e valabilă, rămânând ca beneficiarul să stabilească identitatea între primitorul voit de emitent (Ion N. Fintescu) și cel indicat în titlu (Ion M. Fintescu¹).

Nu vom merge cu rigoarea, după cum face jurisprudența și doctrina germană²), cari decid că-i nevoie nu numai să coincidă numele trecut în cambie cu acela al primitorului, dar ca primitorul să poarte cu drept acel nume; și ca aplicație: oridecâteori primitorul e arătat prin firma comercială, el nu va deveni creditor cambial dacă poartă acea firmă pe nedrept.

Dacă primitorul arătat în cambie este o societate civilă, de exemplu Societatea „Doljul”, cambia va fi valabilă, fiind satisfăcută cerința legii; însă dacă acea societate nu e persoană juridică, ea nu va avea drepturi cambiale³).

57. *Se poate trece în cambie mai mulți primitori?*
Deși legea cere „numele persoanei sau firma primitorului”, cu toate acestea întrebuintarea singularului nu exclude posibilitatea ca să fie mai mulți primitori. În acest sens este doctrina și jurisprudența germană și italiană⁴).

Când sunt mai mulți primitori, ei pot fi trecuți *cumulativ* sau *alternativ*. Sunt trecuți cumulativ când în cambie e scris: „Plătiți . . . în ordinul domnilor G. Ionescu și P. Vasilescu”; din contră alternativ când se pune: „în ordinul d-lui G. Ionescu sau P. Vasilescu”.

Când primitorii sunt arătați cumulativ, nu poate unul singur să exercite drepturile izvorâte din cambie, ci numai primitorii toți la o laltă.

Deși pot fi mai mulți creditori cambiali, creanța cambială nu se poate împărți *in partes viriles*, ci ea

1) Conform Staub, loc. cit.

2) Staub, loc. cit.

3) Staub, loc. cit.

4) A se vedea: *Vivante*, 1059; *Staub*, art. 4, anm. 12.

trebuie privită ca și când mai mulți creditori ar cere o prestațiune indivizibilă¹⁾.

Când primitorii sunt arătați în mod alternativ, cel ce este în posesiunea titlului poate singur să exercite toate drepturile cambiale și pentru întreaga sumă prevăzută în cambie. Exercițarea dreptului de către unul din primitori exclude drepturile celuilalt²⁾.

58. *Cambia trasă în favoarea trăgătorului.* — De multe ori când trăgătorul nu se bucură de credit, și deci nu ar găsi o persoană care să primească trata numai pe iscălitura sa, trage cambia în favoarea sa, o prezintă trasului pentru a o accepta și în urmă o transmite prin gir. Presupunem bine înțeles că acceptantul este o persoană cunoscută ca solvabilă, altfel nu ar mai fi nevoie să se recurgă la acest soi de cambie. De asemenea cambia în favoarea trăgătorului poate servi a dispensa pe trăgător de cheltuelile de întoarcere, când bănuiește că trasul n'ar accepta; cum poate fi de folos și când trăgătorul voește, ca luând acceptul trasului, să transforme o creanță ordinară într'una cambială sau când trăgând o cambie, până la găsirea creditorului, se trece pe el însuș ca primitor³⁾.

În sistemul legii franceze cerându-se indicarea valutei, cambia trasă în favoarea trăgătorului nu e perfectă decât prin girarea ei de către trăgător, căci numai atunci poate fi vorba de primirea unei valori în schimbul obligațiunii cambiale⁴⁾. Codul nostru comercial imitând pe cel italian și legea germană, în art. 274 al. 2, înlătură orice discuțiune admițând că o cambie este desăvârșită când trăgătorul se indică el însuș ca primitor, așa că acceptantul rămâne obligat față de trăgător — primitor, chiar dacă acesta nu a transmis titlul prin gir.

Din faptul că trata e perfectă mai înainte de a fi

1) *Staub*, loc. cit.

2) *Vivante*, loc. cit.; *Staub*, loc. cit.

3) *Vivante*, 1060; *Bonelli*, 108; *Supino*, 83; *Staub*, art. 6.

4) *Lyon Caen et Renault*, 91; *Thaller*, 1248; *Nouguier*, *Lettre de change*, 143.

girată conform art. 352 cod. com. se susține, că trăgătorul primitor rămâne obligat deși girul prin care a transmis cambia nu ar fi valabil, căci în acest caz nu poate contesta obligațiunea sa în calitate de trăgător¹⁾.

S'a dedus din art. 274 cod. comercial că întru cât legea în mod excepțional permite ca trata să fie trasă în favoarea trăgătorului; această excepțiune nu se poate extinde și la biletul la ordin, mai ales că la acest fel de cambie emitentul s'ar obliga către el însuș²⁾.

59. Trata în ordinul trasului.

Bonelli (n. 109) susține că nimic nu împiedică ca să

1) *Vivante*, 1061; *Bonelli*, 108; *Kuntze*, p. 80.

Dacă însă girul primitorului — trăgător ar fi fals, cum el nu s'a obligat față de nimeni, el nu poate să fie ținut cambiamente: *Bernstein*, p. 55; *Staub*, art. 6, n. 1.

Clauza „fără oblig” trecută în girul trăgătorului primitor îl descarcă de garanție ca girant, dar rămâne obligat ca trăgător: *Bonelli*, loc. cit.; *Grünhut*, I, p. 355; *Bernstein*, p. 54; *Staub*, 6, n. 1. Socotește că îl liberează și ca trăgător: *Renand*, 43

2) Aceasta e doctrina dominată în Italia și Germania: *Vivante*, 1061 în fine; *Vidari*, 7238; *Grünhut*, I, p. 427; *Bernstein*, p. 409; *Staub*, 96, n. 6; *Rehbein*, 96, n. 4.

În Italia, *Bonelli*, Della cambiale, loc. cit. și în *Rivista del Diritto Commerciale*, 1911, p. 1033, iar în Germania *Thöl*, § 160; *Kuntze*, p. 121; *Lehmann*, p. 351, susțin că e valabil un bilet la ordin în ordinul emitentului. *Bonelli* în special susține cu multă căldură această teză, argumentând că art. 274 în întregime vorbește de trata și cu toate acestea se aplică și biletului la ordin dispozițiunea din prima parte (domicilierea).

Curtea de Apel din Bologna, la 5 Septembrie 1911, *Rivista del diritto commerciale*, 1911, II, p. 1033, a avut ocaziunea să se pronunțe asupra unei acțiuni intentate în baza unui bilet la ordin emis de firma Tito Dartora, plătitibil firmei Tito Dartora, având ca avalant pe Scaroni. Acesta din urmă fusese obligat să plătească suma din cambie firmei Tito Dartora și făcând apel, Curtea a decis, că „emitentul nu poate să emită un bilet la ordin în favoarea lui însuș”.

fie valabilă și cambia în ordinul trasului deși e foarte rar întrebuintată¹⁾. Nu credem însă să aibă dreptate acest autor, de oarece legea cere la o trată să ia parte, 3 persoane, la care regulă nu admite decât o derogare: trata în favoarea trăgătorului.

60. Biletul la ordin tras:

In legea austriacă art. 6 și ungară art. 5, pe lângă ipoteza în care trăgătorul se desemnează ca primitor al cambiei, se mai prevede și biletul la ordin tras.

La aceste bilete la ordin trase avem de observat: 1) *identitatea dintre persoana trăgătorului și a trasului*; trăgătorul și trasul sunt una și aceeași persoană și 2) *locul plății trebuie să difere de locul emisiunii — distantia loci*. Dacă avem numai identitate între trăgător și tras fără distantia loci, cambia este nulă.

Biletul la ordin tras (Trassiert — eigene Wechsel) este o excepțiune dela principiul că în cambie nu se cere *distantia loci*. Ea se întrebuintează de comercianții (mai ales bănci) cari trag cambii asupra sucursalelor, ce le au în diferite localități, sau când trăgătorul lipsind dela domiciliu trage o cambie asupra sa, însă plătitibilă în localitatea de domiciliu, etc.

1) Asemenea cambie ar servi atunci când trăgătorul primește dela tras valuta, iar trasul primește cambia. Dacă trăgătorul face proviziunea, trasul acceptă și girează altuia cambia; dacă nu primește proviziunea, protestează cambia la scadență și acționează în judecată în calitate de primitor (beneficiar). Conf.: *Grünhut*, I, p. 350; *Lehmann*, p. 350; *Meyer*, Wechselrecht, Berlin 1906, I, p. 120. Contra: *Bernstein*, p. 56; *Staub*, art. 4, n. 10 și 44, care crede că din spiritul legii reese că trasul trebuie să fie o persoană deosebită de primitor.

Este de remarcat că în legea germană se admite și cambia în care trăgătorul să fie și tras, cu condițiunea ca să fie și trasă asupra unei localități diferite de locul de emisiune (*distantia loci*); iar asemenea cambie se numește «trassiert-eigene Wechsel». Iată în această privință care este textul articolului 6 din legea cambială germană:

«Der Austeller kann sich selbst als Remitenten (Art. 4, No. 3) bezeichnen (Wechsel an eigene Order).

«Desgleichen kann der Austeller sich selbst als Bezogenen (Art. 4, No. 7) bezeichnen, sofern die Zahlung an einem anderen Orte als dem der Ausstellung geschehen soll (trassiert -eigene Wechsel)».

Să examinăm cele două elemente caracteristice ale biletului la ordin tras:

1) *Identitatea dintre persoana trăgătorului și a trasului.* Această identitate trebuie să rezulte din însăș cuprinsul cambiei. Dacă din cambie se vede o deosebire de nume dintre trăgător și tras, pentru toți posesorii de bună credință ea e socotită ca o cambie obicinuită, deși în realitate atât trăgătorul cât și trasul sunt una și aceeași persoană. Dacă din contră trăgătorul și trasul dintr'o cambie sunt desemnați cu acelaș nume, fără să fie și distanția loci, acea cambie se consideră nulă, afară numai dacă creditorul nu dovedește că cu toată potrivirea de nume, persoana trăgătorului este diferită de a trasului¹⁾.

2) *Distanția loci.* Legea germană ca și austriacă cere în mod imperios ca la biletul la ordin tras localitatea de emisiune să difere de localitatea în care urmează să se facă plata. Dacă localitatea este una și aceeaș, cambia este nulă.

Este contraversată cesțiunea dacă biletul la ordin tras nul ca trată, pentrucă nu are distanția loci, poate fi valabil ca bilet la ordin.

Grünhut combate cu multă dreptate pe cei ce susțin că trata bilet la ordin nulă poate fi reținută ca bilet la ordin, de oarece ea nu este un bilet la ordin, căci îi lipsește „voi plăti”, adică forma biletului la ordin, și apoi ar fi nelogic ca bilet la ordin tras, atunci când cuprinde distanția loci, să producă anume efecte (trăgătorul nu se obligă direct), iar atunci când lipsește distanția loci, trăgătorul să se oblighe direct, ca și un emitent al unui bilet la ordin.

§ 13. Clauza la ordin.

61. *Clauza la ordin condițiune esențială.* — Știm cum cambia este un titlu la ordin și știm, din introducere, ce însemnează acest lucru și ce efecte are. Clauza la ordin are de scop tocmai a arată natura obligațiunii ce și-o

1) *Bernstein*, p. 56.

ia cel ce subscrie o cambie. Dar faptul că ne aflăm în fața unei obligațiuni cambiale, se arată în mod destul de clar din a doua cerință a art. 270. „Numirea de cambie sau poliță rostită în textul înscrisului”.

Trecerea în cambie a clauzei la ordin nu are ca efect girabilitatea titlului, căci cambia e girabilă nu fiindcă se trece înscris clauza la ordin, ci pentru că natura cambiei dictează acest lucru (*Supino*, n. 35).

În codicele de comerț italian din 1865 se cerea clauza la ordin, în actualul codice italian, însă, nu se mai cere acest lucru, de oarece această clauză e socotită superflua, întrucât cambia este un titlu la ordin.

Unde lucru devine ciudat, este posibilitatea ca clauza la ordin, să fie înlocuită prin clauza nu la ordin (art. 278).

De legē ferenda, vom spune, că cerința 4-a a art. 270 ar trebui suprimată. Actualmente o cambie este nulă dacă nu are clauza la ordin, după cum vom vedea la art. 278. Dacă într'o poliță sunt șterse cuvintele „la ordin“ și în locul lor nu ar fi altele ca să arate că titlul nu e la ordin, cambia e nulă, căci e lipsită de una din cerințele esențiale. (*A se vedea art. 278*).

§ 14. Arătarea sumei de plătit.

62. *Cambia trebuie să arate o sumă de bani.* — Orice cambie trebuie să arate o sumă de bani, ce debitorul cambial trebuie să plătească la scadență.

Indicarea sumei de plătit, nu este numai o condițiune de formă, ci este o condițiune intrinsecă, întrucât formează obiectul obligațiunii.

a) *Numai cambiile cari arată o sumă de bani sunt valabile.* Sunt deci nule cambiile cari, în loc de sumă de bani, ar arăta că debitorul trebuie să plătească anumite mărfuri, titluri de obligații ale Statului, bancnote, acțiuni, etc.¹⁾

b) *Trebuind să se arate o sumă de bani, este neapărat indicarea felului de monedă* adică franci, coroane,

1) *Staub*, art. 4, anm. 4; *Vivante*, 1062.

mărci, etc. Orice fel de monedă este admisă, fie națională, fie streină. Arătarea numai a unei țifre, de ex.: 300 (trei sute), fără să se spue că-s franci, coroane, etc., atrage nulitatea cambiei¹⁾.

c) Când suma de bani este arătată în monede streine, se va avea în vedere art. 41 cod. comercial. Plata se va face în monedă străină care n'ar avea curs legal și nici comercial în țară, dacă emitentul a arătat acest lucru în mod neîndoios, de ex. scrijnd după sumă, cuvântul „efectiv”.

d) Suma de bani trebuie să se vadă în mod precis scrisă în cambie. Nu e valabilă o cambie care n'ar arată precis ce sume să se plătească, ci s'ar raportă la cursul ce l-ar avea o sumă de monede streine în ziua scadenței; de ex.: „Plătiți în ordinul d-lui X suma, ce va corespunde în ziua scadenței la cursul a 1000 Mărci în aur”. Va fi însă valabilă cambia în care se lasă la facultatea debitorului, a plăti în moneta streină sau în aceea a țării: „Plătiți 1000 Mărci sau valoarea după curs”²⁾.

Cambia e nulă, căci nu-i precisă, când sunt arătate două sau mai multe sume în mod alternativ; de ex.: „Plătiți 1000 Mărci sau 1000 Franci”³⁾.

63. *Locul unde trebuie scrisă suma.* — Legea nu ne arată locul unde trebuie scrisă suma în cambie, deci ori unde poate fi scrisă, numai să fie deslușită și să nu dea loc la echivocuri⁴⁾.

Este indiferent dacă suma de bani este arătată în cifre sau litere. (A se vede art. 313).

1) Staub, art. 4, anm. 5.

2) Staub, art. 4, anm. 6.

3) Staub, art. 4, anm. 7.

4) Staub, art. 4, anm. 8; Grünhut, I, 340; Canstein, 143. Bernstein, 31; Rehbein, anm. 5.

§ 15. Arătarea scadenței.

66. *Condițiune esențială.* — Legea numără printre condițiunile esențiale și scadența. În dreptul german și italian o cambie fără scadență e nulă, căci nu se aplică maxima: *quod sine die debetur statim debetur*¹⁾.

La noi nu e acelaș lucru. Când nu e arătată epoca scadenței, cambia e socotită plătitibilă la vedere (art. 271).

Autorii germani fac deosebire între *Verfalltag* și *Zahlungstag* și cu drept cuvânt, căci nu trebuiesc confundate aceste două termene.

Prin *Verfalltag* (scadență), se înțelege ziua arătată în cambie pentru facerea plății; iar prin *Zahlungstag* (ziua plății), se înțelege ziua în care într'adevăr se naște obligația de a plăti²⁾.

Distincțiunea aceasta are rațiune de a fi, căci deși de obicei scadența coincide cu ziua de plată, totuși pot să difere una de alta. Chiar codul comercial, în art. 310 ne dă un exemplu: când ziua scadenței e o sărbătoare legală, ziua plății e cea dintâi zi de lucru următoare. Dar ziua plății poate fi alta decât ziua scadenței, oridecâteori prin lege se prelungesc termenele cambiilor. (În cazuri de criză, război, etc.). În anul 1913, cu ocazia războiului balcanic am avut și noi o lege prin care s'au fixat termene de plată, și deci ziua plății nu s'a mai potrivit cu scadența. Deasemenea în timpul marelui război european.

65. *Cum trebuie arătată scadența.* — Art. 271 ne arată cum trebuie să fie scadența. Dar în afară de cerințele acestui articol, nu trebuie să uităm normele generale inerente naturii cambiei. Una dintre acele reguli generale este cea că toate mențiunile cambiei — deci și scadența — se vor arăta în mod cert și lămurit. De aici decurge:

1. Scadența trebuie să fie posibilă, altfel cambia e

1) *Staub*, art. 4. anm. 13; *Supino*, 37.

2) *Goldschmidt*, System, 4 Aufl., p. 280; *Staub*, art. 4, anm. 14.

nută. În consecință s'a decis că e nulă cambia emisă la 1 Noembrie 1879. Tot asemenea cambia plătibilă la 31 Noembrie sau la 29 Februarie a unui an ne bisect¹⁾).

Scadența nu trebuie să depindă de evenimente nesigure — *dies incertus an* — sau a căror întâmplare nu se știe când va fi.

Sunt prin urmare nule cambiile cu scadența: la însurătoarea mea, la o lună după moartea tatălui meu, sau în ziua când fiul meu va deveni major²⁾,

De asemenea scadența nu trebuie lăsată la bunul plac al debitorului, căci creditorul cambial trebuie să știe în tot timpul când va putea să-și exercite drepturile sale³⁾.

2. Scadența trebuind să fie cert și lămurit arătată în cambie, ea nu poate fi lăsată ca să se determine după uz⁴⁾.

Legea ne spune că scadența nu poate fi decât una și aceeași pentru toată suma arătată în cambie; ceea ce însemnează că într'o cambie nu pot fi două scadențe, nici două sau mai multe scadențe alternative (per 1 Noembrie sau 15 Noembrie 1916), nici scadența în rate (de la 1 Ianuarie 1916 în fiecare lună câte 100 lei)⁵⁾.

Cambia în rate este inadmisibilă și pentru că este imposibil, în caz de neplată a unei rate, a se exercita ac-

1) *Vivante*, n. 1070; *Staub*, art. 4, n. 16, care citează jurisprudența germană.

2) *Vivante* n. 1071; *Supino*, 37; *Bonelli*, n. 80; *Grünhut*, I, n. 359; *Staub*, art. 4, n. 19; *Ef. Antonescu*, art. 271, n. 2. Legea engleză și americană admit în mod expres asemenea scadență. A se vedea în *Bonelli*, p. 170, nota 4.

3) *Bonelli*, n. 80.

4) *Bonelli*, loc. cit.; *Supino*, n. 41; *Staub*, art. 4, n. 20; Scadența după uz eră admisă de vechiul cod italian din 1865, art. 218 și este încă admisă în Franța (art. 132), Belgia (art. 20), Olanda (art. 151), Serbia (art. 99), Spania (art. 451, n. 4), Chili (art. 647), Argentina (art. 609).

5) *Vivante* 1072; *Bonelli* loc. cit.; *Supino*, 37; *Staub*, art. 4, n. 21; *Grünhut*, paragraf 52. Trib. Ilfov, S. II com., sentința No. 828 din 23 Octombrie 1920. Cambia în rate este admisă în Anglia și Statele Unite; a se vedea *Bonelli*, p. 69, nota.

Trib. Prahova, Dreptul, 1901, p. 237, în mod greșit a hotărât că o cambie poate avea două scadențe.

țiunea de regres și în acelaș timp a se dispune, prin transmiterea cambiei de restul creanței.

Legea în art. 271 lasă la alegerea părților 5 feluri de a se arăta scadența. Enumerarea făcută în acest articol este limitativă și prin urmare orice scadență trebuie să îmbrace una din cele 5 forme arătate de lege¹⁾: 1) la o zi fixă; 2) la vedere; 3) la un anume timp după vedere; 4) la un timp anume după ziua emiterii; 5) la un anume bălcui.

66. *Scadența la o zi fixă*²⁾. — Ziua scadenței se va arăta pentru o zi anumită arătându-se luna și anul. Indicațiunea se poate face în litere, dar și prescurtări (ex.: a. c.; l. c.) sau prin cifre, așa cum se obișnuiește (ex.: 1.I.916). Lipsa indicării anului nu atrage nulitatea cambiei, căci se va înțelege acelaș an cu anul emisiunii, sau dacă a trecut acea lună (ex.: cambia este emisă în Decembrie 1915 și plătită la 25 Februarie), se va înțelege că anul scadenței va fi anul următor, de oarece în comerț și în afacerile pentru care se emit cambii se obișnuiesc scadențe scurte³⁾.

Legea nu pune vre-o limită maximă sau minimă, totul e lăsat la facultatea părților putând pune o scadență cât de îndepărtată, sau una cât de apropiată; chiar în ziua emisiunii⁴⁾.

Scadența trebuind să fie o zi, nu e admisibil ca să fie arătată printr'un timp mai lung (ex.: în prima săptămână a lunii Noembrie 1917), nici mai scurt de o zi

1) *Vivante*, 1073.

2) Germanii numesc cambiile cu asemenea scadență: Tagewechsel.

3) *Vivante*, 1074; *Supino*, 42; *Bonelli*, 84; *Thöl*, Wechselrecht, ed. 4-a. Leipzig, 1878, § 37; *Grünhut*, I, p. 363, nota 8. Atunci când luna scadenței numai e cuprinsă în anul emisiunii, socotesc că e nulă cambia nemai fiind cert anul (ex.: Cambia emisă în Decembrie 1916 și cu scadența la 15 Martie): *Staub*, art. 4, n. 17; *Sorani*, pag. 37; *Bonelli*, loc. cit., crede că nefiind un text de lege, nu se poate exclude aprecierea judecătorului.

4) *Vivante*, 1074.

(ex.: la 12 Noembrie 1916 ora 1, 2, a. m., sau în dimineața zilei de . . . . .¹⁾.

Scadența poate fi fixată la jumătatea unei luni, și se împlinește la 15 ale acelei luni; sau la începutul ori sfârșitul lunii, și atunci se împlinește la prima sau ultima zi a lunii (art. 307).

Scadența mai poate să fie fixată prin arătarea unei aniversări, a unei zile sfinte care e în memoria tuturilor: La Crăciunul din 1917, sau la 7 zile după Bobotează, etc., însă nu se poate pune zile de Sfinți a căror aniversare se serbează de mai multe ori pe an, căci n'ar fi o scadență certă și neechivocă²⁾.

67. *Scadența la vedere*³⁾. — Indicarea că o cambie este la vedere poate rezultă din orice formulă, din care să reiasă nendoios că polița este plătibilă în ziua prezentării, deci nu e indispensabilă indicarea: „la vedere”, putându-se scri și: „la prezentare”, „la înfățișare”, „la cerere”, etc.⁴⁾. Mai mult, dacă scadența este lăsată în alb sau, cum zice legea, dacă cambia nu arată epoca plății, ea e plătibilă la vedere (art. 271 aliniatul final).

O cambie cu asemenea scadență este plătibilă la prezentarea ei, adică în ziua când creditorul va crede de cuviință (art. 305); există însă o limită maximă pentru înfățișarea cambiilor plătibile la vedere: art. 311 și 282 ne arată, că termenul acesta maxim este de un an, adică ele trebuiesc înfățișate înăuntrul anului dela data sa, sub pedeapsă pentru posesor de a perde acțiunea sa de recurs în contra giranților și în contra trăgătorului. Art. 282 are grijă de a agăogă că trăgătorul și fiecare din giranți vor putea să fixeze un termen mai scurt de un an. Această limitare se face pentru ca obligații cambiali

1) *Vivante*, loc. cit., *Staub*, art. 22.

2) *Vivante*, loc. cit.; *Bonelli*, 84; *Staub*, loc. cit.

3) Cambia cu asemenea scadență, se numește în Germania „Sicht-Wechsel”; iar în ce privește cuvintele prin care se indică în mod valabil, a se vedea în *Staub*, art. 4, n. 23.

4) *Vivante*, 1077; *Bonelli*, 81; *Supino*, 38; *Sorani* § 38.

să nu fie siliți să ție prea mult timp la dispoziția posesorului suma de bani indicată în cambie.

Limitarea de care se vorbește în art. 282 se face scriindu-se după cuvintele „La vedere” cuvinte ca acestea: „dar numai până la” sau „dar numai înainte de . . .”, sau chiar fără cuvintele la vedere, ci „numai în cursul lunii . . . .”, ori „dela 1—15 ale lunii”, deși ultimile două formule au dat loc la controverse ¹⁾.

68. *Scadența la un timp anume hotărît după vedere* ²⁾. Cambiile cu scadența la vedere stânjenesc pe debitori, de oarece ei nu pot ști ziua când vor trebui să plătească; acest inconvenient este și mai simțit când suma de plătit este mare, de aceea pentru a înlătura aceste inconveniente se obicinuește cambiile cu scadența la un timp anume hotărît după vedere. La asemenea cambii prezentarea cambiei servește ca un fel de avizare, dând răgaz debitorului să-și procure suma necesară.

Legea arată în mod explicativ că scadența la un

1) *Bonelli*, loc. cit.; *Vidari*, 6534; *Sorani* § 34, 38. Contra: *Vivante*, 1071, care respinge și socotește ca indeterminată o scadență arătată prin asemenea expresiuni, însă *Bonelli* arată că temerea savantului profesor de la Roma nu are temei, de oarece indicându-se că plata se va face de ex. dela 1—15 Noembrie 1917, aceasta însemnează că debitorul trebuie să fie gata tot în acest period de 15 zile, iar creditorul va putea să încaseze ori când va voi bine înțeles tot în acele 15 zile. De părerea lui *Vivante* este și doctrina dominantă în Germania, a se vedea *Staub*, 4, n. 25; *Grünhut* § 17, notele 9, n. 10.

Curtea de casație din Roma, *Rivista del dir. comm.* 1904, pag. 485, cu o forte interesantă notă a lui *Gustavo Bonelli*, a decis că o cambie cu scadența arătată numai prin „Decembrie 1908”, fără să se indice ziua, este nulă, scadența fiind incertă; iar *Bonelli*, aprobând soluția dată de Casația din Roma, spune că asemenea ipoteză nu trebuie confundată cu indicarea scadenței la vedere, limitată însă înăuntru unui period de timp determinat.

2) Cambia cu această scadență se numește în Germania *Nachsichtwechsel*.

timp anume hotărît după vedere poate fi la una sau mai multe zile, la una sau mai multe luni după vedere¹⁾.

Deși legea vorbește numai de zile și luni, nimic nu împedică ca scadența să fie socotită pe săptămâni sau chiar să se întrebuițeze anul, ca unitate de timp, deși acest din urmă caz nu se prea găsește în practică²⁾.

69. *Scadența la un timp anume hotărît după ziua emiterii*³⁾. — Cambia poate avea scadența determinată după mai multe zile, săptămâni, luni sau chiar ani dela dată, adică după ziua emisiunii. Și aci ca și la scadența la un timp anume hotărît după vedere, termenul se socotește conf. art. 307.

Legea ne spune că asemenea scadențe poate fi arătate prin cuvintele „ . . . . după ziua emiterii” sau „datei”, însă aceste cuvinte nefiind sacramentale, ele pot fi înlocuite prin altele echivalente, de ex.: „plățiți peste zece zile de azi”⁴⁾.

S'a discutat dacă e valabil indicată scadența, când s'a arătat ca să se plătească după un anumit timp, fără să se specifice de când să se înceapă socoteala celui termen, de ex.: „Plățiți . . . după 4 luni”. Credem că trebuie să înțelegem că acel ce se obligă astfel are în vedere ziua în care își ia asemenea obligațiune, adică, după exemplul dat, termenul celor 4 luni va începe să se socotească după ziua emisiunii⁵⁾.

1) Și aici cuvintele „după vedere” pot fi înlocuite prin echivalenți, după cum am văzut la scadențele la vedere. Conf. *Supino*, 39; *Bonelli*, 82.

2) *Bonelli*, loc. cit.; *Supino*, 39; *Sorani* § 39; *Calamandrei*, p. 41. *Sorani* nu admite o scadență cu un termen mai lung de un an dela vedere.

3) Cambia se numește în Germania *Datowechsel*.

4) *Bonelli*, 83; *Supino*, 40; *Sorani* § 41.

5) *Supino*, loc. cit.; *Vivante*, 1075; *Grünhut*, I, p. 365; *Lehmann*, § 97, p. 368. Contra: *Renaud*, *Lehrbuch des allgemeinen deutsche Wechselrechts*, Giessen, 1868, p. 67.

70. *Scadența la un anume bălcu*¹⁾. — În textul italian se prevede numai „în fieră”, adică „la bălcu”, și tot așa eră în proiectul codului de comerț român prezentat Camerei. Cuvintele „un anume” pe care le citim în articolul 271 al codului de comerț se datorește unui amendament propus de *Take Ionescu*, și admis de ambele corpuri legiuitoare²⁾.

Cambiile cu scadența la anume bălcu este o rămășiță a timpurilor trecute, când bălcjurile jucau un rol foarte important în economia popoarelor. Ele ereau locul de întâlnire al comercianților, cum și locul în care ei își făceau plățile. Azi asemenea cambii au căzut aproape în desuetudine³⁾.

Scadența la un bălcu implică și loc de plată. Dacă însă avem în schimbie numai scadența la un bălcu, iar locul de plată e altul, cambia aceea e nulă⁴⁾.

Dacă pe lângă numele bălcuului se mai spune și o zi fixă, adică ziua în care e bălcuul, atunci cambia nu mai e „la un anume bălcu” ci la o zi fixă. Ex.: „Plătiți . . . la . . . , la bălcu dela Râureni”⁵⁾. Când însă ziua fixă arătată este alta și nu coincide cu ziua bălcuului, asemenea scadență trebuie socotită incertă⁶⁾.

1) În art. 4 al ordonanței cambiale germane, se arată că scadența poate fi la un bălcu sau la un târg „auf eine Messe oder einen Markt” (Mess oder Marktwechsel). La noi și la Italiani, neprevăzându-se cambii cu scadența la un târg, nu o putem admite. Conf. *Supino*, 281; *Bonelli*, 85, din asemănarea ce există între târg și bălcu trage concluzia că polița la un asemenea târg trebuie admisă și asemănată cu cambiile la un anume bălcu.

2) A se vedea în *Eftimie Antonescu*, p. 89 și în *Deșbaterile Camerei Deputaților*, No. 15 din 13 Decembrie 1886, p. 162.

3) *Vivante*, 1076; *Bonelli*, 85; *Supino*, 43.

4) *Vivante*, loc. cit.; *Supino*, 43; *Bonelli*, 85; *Grünhut* § 42, nota 2; *Staub*, 4, n. 26.

5) *Bonelli*, loc. cit. Sunt unii autori germani cari socotesc asemenea cambii nule ca având o scadență ambiguă: *Lehmann*, § 90, pag. 371; *Staub*, 4, n. 26. În realitate nu este nici o incerteață, nici o nesiguranță asupra scadenței. Trăgătorul voește să se plătească cambia nu conform art. 308, ci în ziua arătată de el. A se vedea *Vivante*, 1076.

6) *Bonelli*, loc. cit.

Art. 308 ne arată când trebuie să se facă plata unei cambii cu scadența la un asemenea bălciu.

Regulamentul uniform dela Haga, art. 32 a suprimat scadența la un bălciu, a dat însă prin art. 6 din convențiune, dreptul ca prin derogare dela art. 32, fiecare stat contractant să admită cambii plățibile la un bălciu depe teritoriul său, și să fixeze scadența unor asemenea cambii. Aceste cambii vor fi recunoscute de celelalte State.

§ 16. Arătarea locului plății.

71. *Regulă generală.* — În principiu, în cambie trebuie să se arate deslușit locul plății, pentruca orice posesor să știe unde să se adreseze spre a obține plata. Locul plății trebuie arătat prin denumirea justă a unei localități existente. Localitatea poate fi un bălci, un oraș sau o comună rurală¹⁾.

În orice caz localitatea indicată trebuie să existe, să nu fie fictivă, căci în atare caz cambia e nulă.

Instanțele judecătorești germane au avut adesea ori ocaziune să judece spețe foarte interesante, relativ la locul de plată. Pe unele din acele spețe le vom reproduce după *Staub*, de oarece se pot ivi și în practica noastră.

Tribunaiul imperial german a decis că dacă în mod neîndoios emitentul a vrut să arate o anumită localitate, unde să se facă plata, însă în cambie, din greșală, s'a trecut o localitate inexistentă; în acest caz cambia nu e nulă, ci locul plății este localitatea voită²⁾.

Când sunt mai multe localități omonime, cambia nu este nulă dacă nu s'a specificat care anume este localitatea. Așa, o cambie plătită la Frankfurt, e valabilă, deși nu se specifică, care Frankfurt (cel pe Mein, sau cel pe Oder). În acest sens este și doctrina și jurisprudența italiană³⁾.

1) Vezi *Staub's Kommentar*, ed. 7-a, p. 31.

2) *Entscheidungen des Reichsgericht in Zivilsachen*, Leipzig, 60, 428; *Bonelli*, La cambiale, n. 50, nota 6.

3) Vezi *Bonelli*, Della Cambiale, edițiunea Vallardi, p. 103 și nota 4.

Fiind două orașe Frankfurt, locul plății va fi orașul Frankfurt, în care posesorul cambiei se va prezenta spre a cere plata¹⁾.

În asemenea caz, instanțele judecătorești trebuie să respingă cererea debitorului cambial de a proba că emitentul nu a avut intenția să se facă plata în localitatea, în care s'a prezentat posesorul²⁾.

Chiar dacă posesorul a fost de rea credință, nu influențează aceasta întru nimic valabilitatea obiectivă a diferitelor acte cambiale (protest, etc.). Cu toate acestea, reaua credință a posesorului cambiei poate servi drept o excepțiune personală, conform art. 349 cod. comercial³⁾.

Locul plății trebuind să fie o localitate, adică o comună, este nulă o cambie în care locul plății este desemnat numai prin stradă și număr; spre ex.: Strada Șfirbey-Vodă 27.

Pe când arătarea numai a comunei, fără stradă, este suficientă, nu tot astfel este cu arătarea numai a stradei⁴⁾.

Bonelli (n. 50, nota 2) spune, cu drept cuvânt, că chiar numai indicarea stradei ar fi suficient, însă numai când n'ar lăsa nicio îndoială asupra comunei.

Nu trebuie neapărat trecut numele comunei. Poate reeși în mod foarte clar localitatea, deși nu e numită; așa: La sucursala din localitate a Băncii Comerțului⁵⁾.

În cambie trebuie, după cum am văzut, să se arate locul plății prin denumirea justă a unei localități. Aceasta însemnează, că numele localității trebuie să fie cel ofi-

1) *Staub*, loc. cit.; *Vivante*, *Tratatto*, III, n. 1089.

2) Tribunalul comercial suprem german, *Entscheidungen des Reichsoberhandelsgerichts*, Stuttgart, 9, 192.

3) Conform: *Thöl*, *Das Wechselrecht*, Leipzig, 1878, p. 203; *Grünhut*, *Wechselrecht*, Leipzig, 1897, vol. I, § 57, n. 7; *Staub*, loc. cit.; *Bonelli*, op. cit., n. 50, nota 5.

4) Conform: Tribunalul comercial suprem german, *Entscheidungen des Reichsoberhandelsgerichts*, 9, 261; *Staub*, 4, n. 47; *Rehbein*, *Allgemeine deutsche Wechselordnung*, ed. 2-a, 1882, art. 4, n. 37, cu jurisprudența citată; *Bonelli*, n. 50; *Calamandrei*, *Della Cambiale*, 19; *Vivante*, n. 1308. Contra: *Vidar*, *Corso*, n. 6537; *Sorani*, *La Cambiale*, 1896—1902, § 15.

5) *Staub*, loc. cit.

cial. Cu toate acestea nu orice deosebire, între denumirea oficială și cea întrebuițată în cambie, atrage nulitatea cambiei. Numai deosebirile, care ar face incert locul plății, ar putea avea acest efect; în orice caz, doctrina lasă în sarcina instanțelor judecătorești, să examineze caz cu caz când o cambie, în atari condițiuni, este nulă¹⁾.

În Germania sunt străzi, cari formează limita despărțitoare între două sau chiar mai multe orașe, așa încât cineva nu-și dă seama când a trecut, bunăoară, din Berlin în Charlottenburg sau în Schöneberg. Ei bine, dacă în cambie este arătat ca loc de plată: Berlin, Kurfürstenstrasse 104, în tot ce privește efectele juridice se socotește de doctrină ca loc de plată Berlin, deși strada „Kurfürstenstrasse” nu e în Berlin, ci în Charlottenburg²⁾.

72. *Unde trebuie scris locul plății și prin ce expresiuni.* Legea nu arată nici unde trebuie scris locul plății, nici prin ce expresiuni. Deci locul plății poate fi trecut ori unde pe fața cambiei și prin orice expresiuni, cu condițiunea să fie lămurit, să nu fie incert. Este bine deci arătat locul plății când se pune în cambie: „La 7 Ianuarie 1921 voi plăti pentru această poliță, la București, în ordinul...”; sau în stânga, în josul numelui trasului: „Plătitibilă în Craiova, Bulevardul Carol 21”.

N’ar fi suficient arătat locul plății, când s’ar spune: „La 7 Ianuarie 1921 veți plăti pentru aceasta a mea cambie în ordinul d-lui I. Georgescu din București...”, căci în asemenea caz s’a arătat numai domiciliul beneficiarului, nu și locul plății³⁾.

Este bine arătat locul plății, deși nu se numește orașul, când se scrie: „la sediul principal al Băncii Naționale”, sau la „Banca Comerțului din localitate”, sau „la mine trăgător”, când se vede, din însăși cambia, domiciliul trăgătorului (emitentului), altminteri fiind cambia nulă⁴⁾.

1) Staub, loc. cit.

2) Staub, 4, n. 43. ✓

3) Staub, 4, n. 46.

4) Staub, 4, n. 46, cu jurisprudența citată. A se vedea și Vivante, op. cit., n. 1089.

„Este imposibil a se cere ca locul să fie arătat așa încât să înlăture orice incertitudine: dacă aceasta ar fi necesar, nimeni nu ar mai fi sigur că emite o cambie valabilă”¹⁾).

73. *Pot fi arătate în cambie mai multe locuri de plată?* — Pentru a răspunde dacă o cambie este sau nu valabilă, când sunt arătate mai multe locuri de plată, prof. *Vivante* distinge, după cum desemnarea cumulativă de locuri de plată este făcută *conjunctiv sau alternativ*, și în cazul din urmă dacă e la alegerea debitorului sau a creditorului²⁾).

Dacă desemnarea — zice prof. *Vivante* — este făcută în mod conjunctiv, adică în așa mod, încât plata să trebuiască să fie făcută în toate locurile arătate, atunci cambia e nulă, de oarece asemenea pluralitate de locuri poate să facă imposibilă prezentarea cambiei în ziua scadenței, cum imposibilă ar putea fi facerea protestului în termenul legal.

Dacă desemnarea e făcută alternativ și la alegerea creditorului (La Craiova sau la București), cambia este valabilă, pentru că în acest caz este suficient o singură prezentare și un singur refuz de plată. Cambii cu locuri de plată arătate în mod alternativ, sunt întrebuițate de bănci, cari servesc publicul în călătorii, trăgând cambii asupra diferiților corespondenți ce-i are în deosebite localități.

Dacă desemnarea alternativă a locului de plată este lăsată la alegerea debitorului, cambia e nulă, căci în asemenea caz debitorul ar putea sili pe creditor să se prezinte succesiv în toate localitățile arătate în cambie și să facă tot atâtea proteste, pe când legea cere un singur protest (art. 327); iar dacă localitățile sunt îndepărtate, posesorul nu ar putea prezenta cambia în ziua scadenței, în diferitele localități³⁾).

1) *Vivante*, 1089. Vezi și ce am spus mai sus, când sunt mai multe localități omonime, la p. 81.

2) *Vivante*, op. cit., 1090.

3) *Vivante*, op. cit., loc. cit.

Bonelli (op. cit., n. 50, nota 7), deși adoptă distincțiunea arătată mai sus, socotește însă că ori de câte ori avem o pluralitate de locuri de plată, trebuie, în lipsă de stipulațiune contrarie, să se considere la alegerea posesorului cambiei¹⁾.

Creдем însă că locul plății este insuficient arătat și nedeterminat, când este desemnat prin: „aici și oriunde”, „aici sau oriunde”, etc., căci prin asemenea expresiuni posesorul nu va avea numai o simplă facultate de a mai alege, ci el singur va fixa locul plății, ceea ce e contrar spiritului legii. O cambie astfel redactată e nulă²⁾.

O cambie plătitibilă „în Corabia și oriunde” creдем că e nulă, și nu vom spune că „oriunde” fiind un non sens se va considera ca nescris, așa că plata să se facă în Corabia³⁾.

Comentatorii legii germane și austriace, în majoritate, sunt de părere că atunci când locul de plată este indicat printr'o localitate care se găsește în mai multe regiuni (ex. Frankfurt) atunci creditorul își va alege, în caz de îndoială, localitatea care îi convine (vezi *Bernstein*, p. 47 care citează autori și jurisprudență, el însă fiind de pă-

1) Sunt pentru nulitatea cambiei oridecâteori avem o pluralitate de locuri de plată: *Supino*, Della Cambiale, ediția 3-a, n. 44; *Sorani*, op. cit., § 54; *Grünhut*, op. cit., I, p. 418; *Staub*, op. cit., ediția 7-a, art. 4, n. 51; *Bernstein*, Allgemeine deutsche Wechselordnung, p. 47; *Rehbein*, op. cit., art. 4, n. 3.

Sunt pentru nulitate chiar când pluralitatea este în mod alternativ: *Staub*, op. cit., loc. cit.; *Grünhut*, op. cit., I, § 57.

Pentru valabilitate în afară de *Vivante*, *Bonelli*, sunt și *Tartufari*, Titolo esecutivo cambiario, 12; *Renaud*, Lehrbuch des Wechselrechts, Giessen, 1868, § 42; *Volkmar und Löwy*, Die deutsche Wechselordnung, Berlin 1862, p. 47; *Borchardt*, Die allgemeine deutsche Wechselordnung, ediția 5-a, n. 156. Autorii aceștia germani sunt pentru valabilitatea cambiei fără nici o distincțiune, pe când *Tartufari* numai în caz de desemnare alternativă.

2) *Supino*, loc. cit.; *Staub*, ediția 4-a, art. 4, n. 47. Contra: Stranz. în ediția 7-a a lui *Staub*, cu bibliografia arătată acolo.

3) Contra: *Ef. Antonescu*, Cambia, 270, n. 4.

rere că o asemenea cambie este cu scadență nehotărîtă, deci nulă).

Dacă creditorul cu rea credință protestează polița într'o localitate, nevoită de trăgător (emitent), i se poate opune *exceptio doli*, însă asemenea excepție nu se poate opune posesorilor de bună credință (*Grünhut*, p. 417, nota 7).

În ce privește cambiile cu mai multe locuri de plată, legea ungară, spre a curmă discuțiunea din Germania și Austria a hotărît că se va ține în seamă numai prima localitate (art. 3 No. 7). Acea soluție a dat-o și Curtea supremă austriacă soluție, cu drept cuvânt criticată de *Bernstein* (p. 47), de oarece legea austriacă, ca și cea germană, nu se ocupă de ipoteza mai multor locuri de plată. Sunt autori germani cari admit indicarea mai multor locuri de plată; dar în acest caz, creditorul își alege locul unde să ceară plata (*Volkmar-Löwy*, p. 40; *Renaud*, p. 123).

În Germania și Austria, cambia cu loc de plată „aici sau ori unde” este nulă; dacă această clauză este adăogată unui anumit loc de plată, atunci clauza menționată are numai efecte procedurale, adică debitorul poate fi chemat înaintea oricărui tribunal, plata cerându-se însă în locul stabilit. (*Grünhut*, p. 417, care citează în același sens doctrina și jurisprudența germană și austriacă).

§ 17. Semnătura trăgătorului sau a emitentului cu numele sau cu firma sa, ori a mandatarului său special

74. *Textul italian.* Numărului 8 din art. 275 cod. comercial român, îi corespunde No. 7 din art. 251 cod. comercial italian, Textul italian este acesta: „7°. la sottoscrizione del traente o dell'emittente col suo nome e cognome, o colla sua ditta, ovvero quella di un suo mandatario speciale”. Ceeace în românește însemnează: „7°. subscrierea trăgătorului sau emitentului cu numele și pronumele său, sau cu firma sa, ori aceea a unui mandatar al său special”.

Comparând numărul 8 al art. 275 românesc cu numărul 7 al art. 251 italianesc, vedem că în articolul italianesc se cere în mod expres ca subscrierea să consistă din nume și pronume, pe când în articolul românesc se spune: „semnătura trăgătorului sau a emitentului cu *numele* sau cu firma sa...”.

75. *Desbateri parlamentare.* Cu ocaziunea discuțiunii în Camera deputaților a art. 270, *Tache Ionescu* a propus un amendament, prin care se cerea adăogarea după vorba *numele*, vorba *pronumele*. Amendamentul lui *Tache Ionescu* s'a respins în urma întâmpinărilor făcute de Ministrul de justiție, pe atunci *Eugeniu Stătescu*, cum și de *Emil Costinescu*. În această chestiune iată cum s'a pronunțat *Ministrul justiției*: „...Am auzit că se mai cere ca în loc de cuvântul *numele* să se zică *pronumele*. Aceasta este o chestiune mai mult de terminologie, de filologie și nu știu ce înțeleg propuitorii amendamentului prin cuvântul *numele* și ce înțeleg prin cuvântul *pronumele*. Domnilor, și *comisiunea* și *guvernul* și *Senatul*, prin cuvântul *nume a înțeles numele*, care *individualizează o persoană*. Dacă d-v. voiți să aplicați definițiunea numelui la cuvântul *pronume*, noi primim schimbarea, însă atunci ar fi să introducem o confuziune”.

Iar *Emil Costinescu*: „Cerusem cuvântul tocmai pentru a face aceiaș observațiune pe care o făcui d-l Ministrul de justiție asupra unui lucru, care pare foarte innocent, dar care, cu toate acestea, poate să aducă o adevărată perturbare și să aibă consecințe foarte neplăcute. Domnilor, *numele* este expresiunea, care individualizează pe om; *pronumele* este numele de botez. Când zice legea italiană, care este făcută în patria științei dreptului, când zice cuvântul *numele*, se înțelege ca să fie polița scrisă cu semnătura obișnuită a omului. Dacă pe lângă acest cuvânt de nume, veți adăoga și cuvântul *pronume*, ce se va întâmpla? De exemplu:

„D-l I. Poenaru Bordea, care până acum a scris pentru *numele* de botez numai cu inițiala I., scriind I. Poenaru Bordea, va fi obligat după noua lege, a scrie întreg *numele* de Ion, adică a subscrie *Ioan Poenaru Bor-*

dea, aşă încât d-sa ar fi silit prin legea aceasta să aibă o semnătură alta decât cea obișnuită a d-sale de până acum, ceea ce ar putea da loc la grave complicațiuni în caz de plastografie, fiindcă ar fi foarte anevoie de verificat. Vă rog dar să mențineți textul așa cum este, căci este foarte bine redactat”.

Legiuitorul nostru a făcut foarte bine: a cerut la No. 3 ca în cambie să se treacă „numele persoanei sau firma primitorului” și tot așa a cerut ca emitentul sau trăgătorul să semneze cu *numele* sau *firma*.

Din desbaterile parlamentare și mai ales din cuvintele lui *Emil Costinescu*, reproduse mai sus, ar părea că acelaș lucru e și în codul comercial italian. În acest din urmă codice, însă, după cum am văzut din textul art. 251, emitentul sau trăgătorul trebuie să semneze prin nume și pronume, ceea ce a dat și dă loc la discuții, că în Italia, părerile sunt împărțite, dacă se poate admite ca valabilă o cambie semnată cu numele de familie, iar cel de botez indicat prin inițială. (A se vedea această chestiune în *Supino*, op. cit., n. 47, unde se află și bibliografia).

Legea Germană. În privința semnăturii emitentului (trăgătorului), articolul nostru se apropie mai mult de articolul legii cambiale germane, decât de art. 251 cod. comercial italianesc. Într’adevăr art. 4 al zisei legi, la No. 5, zice: „Die Unterschrift des Ausstellers (Trassanten) mit seinem Namen oder seiner Firma”. („Subscrierea emitentului (trăgătorului) cu *numele său sau cu firma sa*”).

Acelaș lucru în legea *austriacă* și *ungară*, cari reproduc fidel textul german.

Cum am mai avut prilej să constatăm, apropierea între cele 3 texte: românesc, italianesc, și german, este așa de strânsă în tot ce privește articolele de lege ce se aplică cambiei, încât nu înțelegem cum adeseori comentatorii români neglijează doctrina și jurisprudența germană.

76. *Este indispensabilă semnătura trăgătorului sau emitentului.* — Nimeni nu e obligat cambiaricește, dacă nu a semnat o cambie sau dacă nu și-a pus iscălitura pe

un asemenea document în calitate de girant, avalant, acceptant: acesta e un principiu dominant în materia dreptului cambial¹⁾.

Fiind vorba de *semnătură*, ea trebuie scrisă de mână aceluia ce se obligă cambiaricește, și această regulă se aplică tuturilor semnăturilor cambiale, deoarece, în genere, regulile relative la valabilitatea semnăturii trăgătorului sau emitentului, se aplică și celorlalte semnături²⁾.

Celelalte condițiuni esențiale arătate în art. 270 cod. comercial pot fi scrise de o mână streină, pot fi tipărite, ștampilate; semnătura emitentului sau a trăgătorului trebuie neapărat scrisă cu mână lui³⁾. De aceea nu e valabilă și se va socoti ca nescrisă semnătura pusă cu ștampila, sigiliu, sau litografiată, dacă cambia nu va fi autentică (art. 276). Nu e valabilă o cambie emisă de un analfabet prin punere de deget, decât dacă e autentică (art. 276); acelaș lucru când semnătura ar constă din semne. Doctrina și jurisprudența din Italia au ajuns la acele concluziuni deși în acea țară nu se află un text de lege în sensul art. 276 de la noi. Cele cuprinse în articolul acesta, sunt o consecință logică celor prevăzute în art. 270⁴⁾.

S'a decis că o cambie emisă de un analfabet, însă neautentică, nu are tărie, și nu se poate cere declarațiunea în stare de faliment a unei persoane, în baza unui asemenea titlu, când în fapt nu se poate constata că obligațiunea la care a dat naștere pretinsa cambie rezultă din fapte comerciale. În acest caz erezii unei persoane au dreptul la despăgubiri din partea celui care a cerut declararea în stare de faliment a autorului lor, când tribunalul nu menține această declarațiune⁵⁾.

Analfabeții nu pot să se oblige nici dacă copiază nu-

1) *Vivante*, III, n. 1031.

2) *Bonelli*, n. 51.

3) *Staub*, art. 4, n. 29.

4) *Vivante*, loc. cit.; *Bonelli*, loc. cit.

5) Trib. Dorohoiu, 12 Dec. 1890 în *Dreptul*, 1891, p. 45 și în *Ef. Antonescu*, p. 65, n. 10.

mele lor după un model sau li se conduce mâna de o altă persoană¹⁾.

Rățiunea acestei soluțiuni stă în faptul că analfabetul nu poate lua cunoștință de cuprinsul unei cambii, chiar dacă în mod mecanic și-ar scrie numele. În acest sens s'a pronunțat și Curtea noastră de casație, motivând în rezumat astfel deciziunea sa:

Din dispozițiunile combinate ale art. 1180 c. civ., cu acele ale art. 16 și 28 l. autentificării actelor, rezultă că acei ce nu știu scrie și citi, nu se pot obliga decât în mod autentic iar nu și prin acte sub semnătură privată; dacă comercianții au fost dispensați prin art. 1180 c. civ. de a mai adăoga formula „bun și aprobat” la actele numai semnate de dânsii, aceasta din cauză că legiuitorul a crezut că nu e nici un pericol pentru un om de afaceri să semneze prin surprindere, ei având obiceiul să citească actele ce semnează ceea ce presupune neapărat, că trebuie să știe carte. Art. 28 l. autentificării actelor prevede însă în mod categoric că neștiutorii de carte nu se pot obliga decât în mod autentic, iar în categoria acestora intră toți acei cari nu știu nici a scrie nici citi, fie că semnează prin sigiliu sau punere de deget, fie că semnează în mod mecanic, de ajuns că se găsesc în imposibilitate să ia cunoștință de actul ce au semnat.

Așa fiind, nu este valabilă o chitanță semnată în mod mecanic, fără mențiunea „bun și aprobat”, de o persoană comerciantă, care însă nu știe nici scri și nici citi²⁾.

Soluțiunea dată de Curtea de casație când e vorba de o simplă chitanță, se va aplica și în materie cambială, unde pe lângă articolele arătate de Inalta instanță, mai avem texte de lege hotăritoare: art. 270, n. 8, 275 și 276 din codul de comerț.

Legea cere semnătura trăgătorului sau a emitentului indiferent dacă semnătura este sau nu citeată³⁾.

1) *Vivante*, III, n. 1031.

2) Cas. III, decizia No. 44 din 3 Februarie 1914: Jurisprudența română, 1914, n. 253, după care am reprodus rezumatul deciziunii.

3) *Bonelli*, 51; *Staub*, 4, n. 29 cu jurisprudența citată acolo.

Nu este neapărat ca semnătura să fie citeată, de oarece se întâmplă de multe ori ca iscălitura neciteată să se cunoască cu ușurință de public, mai ales când e vorba de comercianți¹⁾.

Deci și o semnătură neciteată poate să identifice o persoană și, ar fi straniu ca în asemenea circumstanțe, cel ce a semnat, să se sustragă dela plată, obiectând că semnătură făcută de el este neciteată²⁾.

În orice caz semnătura trebuie să fie făcută în litere, nu cu simple semne, căci atunci cambia trebuie să fie autentică³⁾.

77. *Semnătura nu trebuie să fie însoțită de alte cuvinte, cari să excludă calitatea de trăgător sau emitent a celui ce a semnat*⁴⁾.

Așa, jurisprudența germană a stabilit că declarațiunea făcută de trăgător sau emitent este nulă, atunci când acesta adaogă, sau se adaogă posterior la semnătură cuvinte, ca: „garant”, „martor”. Sunt nevătămătoare adăogirile: „debitor” sau „accept”⁵⁾.

78. *Ștergerea semnăturii emitentului sau trăgătorului atrage nulitatea cambiei, chiar atunci când ștergerea e făcută din greșeală sau dintr'o pură întâmplare*⁶⁾. Dacă iscălitura odată ștersă, este refăcută de posesorul cambial, emitentul sau trăgătorul vor fi liberați, de oarece noua iscălitură nu e originală a debitorului⁷⁾.

Chiar ștergerea cuvintelor ce însoțesc semnătura poate servi drept o excepțiune „erga omnes” oridecâteori va fi îndoială, că acele cuvinte șterse erau menite să arate că nu e vorba de semnătura emitentului, ci de a avalanțului, etc.⁸⁾.

1) *Vivante*, III, n. 1032.

2) *Vivante*, loc. cit.

3) Art. 276; *Staub*, 4, n. 29, cu jurisprudența germană citată acolo.

4) *Bonelli*, op. cit., n. 51; *Staub*, n. 30.

5) *Staub*, 4, n. 30.

6) *Vivante*, III, 1032; *Staub*, 4, n. 34-a.

7) *Vivante*, 1032.

8) Curtea de apel din Perugia, 21 Martie 1907, *Anuario*, vol. XXII, n. 50.

79. *Semnarea cu numele emitentului sau trăgătorului ori cu firma acestora.* — Legea cere ca trăgătorul sau emitentul să semneze cu numele său și această cerință a legii se aplică tuturor semnăturilor cambiale.

Semnarea cambiei cu numele obligatului îndeplinește un întreit scop: în prim rând semnarea însemnează manifestarea voinței decizive de a se obliga cambiaricește; în al doilea rând dă puțința ca să se constate cu ușurință o semnătură falsă de alta originală, deoarece acest lucru mult mai repede și mai evident reese din comparațiunea iscălțuirilor obișnuite ale unei persoane, și aceasta mai ales că legea nu cere semnarea cu numele și pronumele (Desbateri parlamentare, discursul *D-lui Costinescu*); în fine, în ultim rând, semnătura mai țintește a arăta publicului cine este emitentul sau trăgătorul unei cambii.

Orice persoană fizică are un nume civil, care se compune din numele patronimic (de familie) și dintr'un pronume, care la creștini este numele de botez. Că numele civil se compune din numele patronimic și pronume, rezultă și din *lexea asupra numelui*, din 18 Martie 1895. De aceea, conformându-se dreptului comun, art. 251 al codului de comerț italian cere ca trăgătorul sau emitentul să subsemneze cu numele și pronumele său (nome e cognome).

Legiitorul nostru la redactarea n. 8 al art. 270 s'a depărtat de textul italian și a adoptat redactarea art. 4 din legea germană, care cere semnătura emitentului (trăgătorului) cu numele său, fără să mai adaoge cuvântul *pronume*. Rațiunea ce a determinat pe legiitor în redactarea numărului 8 al art. 270 reese foarte clar din debaterile parlamentului pe care le-am reprodus mai sus.

În camera deputaților, cu ocazia propunerii amendamentului lui *Take Ionescu*, prin care se cerea ca pe lângă cuvântul *numele* să se treacă și *pronumele*, *Eugeniu Stătescu*, Ministru de Justiție pe atunci, a spus că și Comisiunea și Guvernul și Senatul prin cuvântul nume a înțeles expresiunea care individualizează o persoană. Iar *Emil Costescu* a completat pe Ministrul Justiției, arătând care a fost motivul de nu s'a adăogat cuvântul *pro-*

nume. Intr'adevăr, zicea D-sa, dacă s'ar cere semnătura cu numele și pronumele emitentului, atunci foarte multă lume ar trebui să semneze cambijele cu altă semnătură decât cea obicinuită, căci mulți se iscălesc prescurtând pronumele, ba chiar arătându-l prin o simplă inițială. Legea însă voește ca o persoană să iscălească cu iscălitura obicinuită, căci numai astfel se pot înlătura grave complicațiuni în caz de plastografie, altfel fiind foarte anevoie de verificat semnăturile.

Din desbaterile parlamentare reese nu numai că cineva poate semna o cambie cu numele patronimic și cu inițialele celui de botez (pronume), dar, spiritul legii fiind ca o persoană să semneze cu iscălitura sa obicinuită, vom decide că chiar numele patronimic poate fi prescurtat, când așa obicinuește obligatul să semneze.

Desbaterile parlamentare au mare importanță în această materie, căci curmă o controversă care preocupă doctrina și jurisprudența italiană: semnarea cu inițiala pronumelui și semnarea cu numele prescurtat. În Italia părerile sunt împărțite. Așa sunt pentru valabilitate: *Danieli* în revista „*Il Diritto commerciale*”, vol. V, 162; *Supino*, *La Cambiale*, 47. Susțin că e nulă asemenea semnătură: *Vivante*, III, n. 1033; *Frugoni*, în revista *Archivio giuridico*, vol. XXXIX, 231. Numele prescurtat îl admit numai când constituie firma obligatului: *Bolaffio*, în *Temi Veneti*, XII, 357; *Vivante*, III, n. 1033. Jurisprudența italiană a admis toate părerile¹⁾.

1) *Supino*, n. 47, după care vom cită și sentințele. Au admis că deși prescurtarea numelui nu ar fi admisibilă în principiu, totuși trebuie să se socotească valabilă, oridecâteori nu e îndoială asupra persoanei debitorului, sau când acesta nu-și tăgăduiește propria semnătură; Curtea de apel din Milano, 16 August 1888, *Diritto commerciale*, 1888, 813; Apel Torino, 13 Decembrie 1889, *Giurisprudenza*, 1890, 102. S'au mai pronunțat pentru valabilitatea prescurtării: Casația din Roma, 23 Mai 1893, *Dir. Comm.*, 1893, 685; Apel Genova, 23 Decembrie 1885, *Dir. Comm.* 1888, 40. Deciseră că nu-i admisibilă prescurtarea: Casația Torino, 5 Mai 1887, *Dir. Comm.* 1887, 432; Apel Milano, 27 Decembrie 1887, *Monitro dei Tribunali*, 1888, 681; Casația Napoli, 27 Iunie 1889, *Dir Comm.* 1889, 103; Apel

În orice caz, chiar în legislațiunea noastră, nu va fi admisibilă semnătura, care ar consista numai din numele de botez, căci în spiritul legii, cum am văzut, *numele* nu însemnează *pronumele*¹⁾.

La Germani, Austriaci și Unguri, cari au acelaș text ca și noi, este suficient numele de familie, însă acest nume să rezulte direct din semnătură²⁾.

Credem că aceiaș soluțiune trebuie să o dăm și noi, mai ales că mulți, în semnătura obișnuită, nu pun decât numele de familie.

În Germania, Tribunalul comercial suprem a respins acțiunea cambială îndreptată în contra unui oarecare Benno Fuchs, deși semnătura eră: „Selig Fuchs & Fiu Benno”, pe motiv că numele de familie al lui Benno nu reeșă direct din semnătură³⁾.

Vom atrage atențiunea, că o cambie este valabilă oridecâteori avem o semnătură care să poată fi un nume de persoană fizică sau morală, capabilă de a se obliga ca emitent sau trăgător; în acest caz toți semnatarii posteriori sunt obligați cambiaricește, chiar dacă cel ce figurează ca emitent sau trăgător nu ar fi obligat, întrucât semnătura sa a fost falsificată sau el eră incapabil, etc. Deci o cambie poate fi valabilă, deși cel ce figurează ca emitent nu e obligat (Staub, 4, n. 33). Deasemenea este indiferent pentru valabilitatea cambiei dacă există sau nu persoana care figurează ca emitent sau trăgător.

Art. 270 cere ca emitentul sau trăgătorul să semneze cu numele său. *Ce vom spune despre semnarea cu*

Lucca, 19 August 1892, Dir. Comm. 1892, 854. Hotărând, în fine, că prescurtarea e admisă când constituie firma: Casația Roma, 30 Ianuarie 1889, Legge, 1889, I, 306; Casația Firenze, 13 Octombrie 1887, Dir. Comm. 1888, 77; Apel Torino, 13 Septembrie 1892, Legge 1892, II, 489.

1) Desbaterile parlamentare, reproduse mai sus; Staub, 4, n. 34; Bonelli, n. 51, nota 10, care vorbește de sistema adoptată de legiuitorul nostru. Contra: Lehmann, Lehrbuch des deutschen Wechselrechts, 374.

2) Staub, 4, n. 34.

3) Entscheidungen des Reichsoberhandelsgerichts, XI, 213; Staub, loc. cit.

un nume pe care acesta îl poartă pe nedrept? Legea asupra numelui din 18 Martie 1895 ne arată cum poate cineva să-și schimbe numele, dar să presupunem că cineva, fără să respecte legea din 18 Martie 1895, semnează în mod obicinuit, e cunoscut chiar în societate, cu un nume ce diferă de numele său de origine (patronimic). Indiscutabil că o cambie semnată de emitent cu un asemenea nume întrunește toate condițiunile pentru ca toți cei ce vor semnă posterior să fie obligați cambiaricește, dar întrebarea e: emitentul rămâne obligat după dreptul cambial? Desigur că dacă el a semnat cu numele altei persoane nu e obligat cambiaricește, căci art. 270 cere semnătura cu „numele său”; credem însă că atunci când semnează cu un nume ce-l poartă în mod obicinuit, chiar pe nedrept, rămâne obligat, și obligat din cambie, căci a decide altfel ar însemna să înlesnim fraudele și să îngreunăm circulațiunea cambiilor, trebuind o prealabilă cercetare dacă persoanele poartă cu drept sau nu numele cu cari sunt cunoscuți. Opiniunea noastră, care ar părea în contradicere cu rigoarea dreptului cambial (a se vedea cecece am spus referitor la „*Numele persoanei sau firma primitivului*”, litera a), se sprijină și pe *Legea asupra numelui*. Intr’adevăr rezultă din legea aceasta că o persoană poate să-și atribue un nume la care nu ar avea dreptul, fără a fi nule obligațiunile contractate pe acest nume pe nedrept purtat. Legea dă putință acelor al căror nume a fost uzurpat, să se adreseze justiției pentru ca să pue capăt uzurpării, însă „actele iscălite de o persoană sub un nume pe care nu avea dreptul să-l poarte, sunt valabile, dacă ele poartă o dată anterioară deciziunii judiciare rămasă definitivă, care va condamna pe această persoană să-și reia adevăratul ei nume” (art. 19). Dispozițiunea art. 19, credem, că trebuie aplicată nu numai atunci când o persoană a uzurpat un nume după punerea în aplicare a codului civil, însă înainte de promulgarea legii asupra numelui, ci și cazurilor întâmplate posterior zisei legi.

Dar cambia semnată cu un pseudonim? Sunt mulți artiști cari sunt cunoscuți publicului nu cu adevăratul lor nume, ci sub un pseudonim. Și aci, vom spune că trebuie

să distingem cestiunea valabilității cambiei, de aceea a valabilității unei obligațiuni cambiale din partea celui ce a semnat cu pseudonim. Am văzut că pentru ca o cambie să fie valabilă este suficient să figureze pe ea o semnătură, care să poată fi a unei persoane capabile de a se obliga indiferent dacă e falsă, dacă numele este propriu ori de este un pseudonim. Dar dacă cambia e valabilă, cel ce a semnat cu pseudonim rămâne obligat cambiaricește, sau poate el să opue o excepțiune „erga omnes” că nu a semnat cu propriul său nume și deci să fie dispensat de a plăti?

În Italia după cum spune *Alberto Musati* în *Rivista di dir. comm.*, 1911, I, 563, nu găsim vreo sentință judecătorească care să se fi pronunțat în această speță, și nici doctrina nu s'a ocupat mai mult. În Austria însă, s'a prezentat un proces foarte important. O artistă acceptase o cambie trasă asupra ei nu cu numele ei propriu, aproape necunoscut, ci semnase cu pseudonimul ce-l purta ca artistă și sub care era celebră. Mai mult, sub pseudonim crătase și adresa. Chemată în judecată să plătească, artista ridică excepțiunea că nu semnase cu numele ei propriu și deci nu poate fi obligată cambiaricește. În prima și a doua instanță, magistrații respinseră excepțiunea invocată de pârâtă, pentru aceste motive: „Odată ce s'a constatat că artista a acceptat cambia, este cu totul fără importanță din punct de vedere juridic cestiunea dacă ea a semnat cu propriul său nume civil sau cu cel ce se referă la activitatea sa artistică; semnând cu numele său de artă, ea era de o potrivă de conștientă că asumă o obligațiune cambială; pentru valabilitatea unei atari obligațiuni nu este neapărat cerută semnătura cu propriul nume civil; persoane care întrebunțează un alt nume pentru a ascunde individualitatea lor, nu pot să se folosească de protecțiunea specială a legii în dauna terților față de care au contractat obligațiuni”. Curtea supremă austriacă a reformat însă sentința și a decis că excepțiunea invocată de artistă era întemeiată, că nu trebuie să se aibă în vedere dacă soluțiunea e justă sau nu, dacă dă loc la fraude, etc., singura preocupare este

de a ști dacă o persoană poate să se oblighe cambiaricește semnând cu un pseudonim.

La aceasta Curtea supremă răspunde că nu, deoarece legea cere ca cineva să se oblighe cambiaricește, să semneze cu numele „autorizat”, sau cu semnătura „autorizată”, ceea ce nu poate fi decât numele propriu civil. La soluțiunea Curții supreme austriace, aderă și *Alberto Musati* (loc. cit.), după care am reprodus, în parte, procesul înfățișat înaintea judecătorilor austriaci.

Aceeaș cestiune a fost pusă și instanțelor judiciare din imperiul german. Tribunalul din Berlin și Curtea de apel au respins excepțiunea invocată de un artist care semnase cu pseudonim. Curtea din Berlin¹⁾, în deciziunea sa socotește mai întâi de toate că lipsește în dreptul cambial o normă specială, care să ceară emitentului să semneze cu numele său civil. Cambia trebuie să fie semnată de emitent *cu numele său* și pentru a decide dacă numele cu care el a subscriis este sau nu *numele său*, trebuie să ne raportăm la dreptul comun. Curtea amintește, în urmă obiceiul artiștilor de a se prezenta publicului sub un pseudonim, cu care, apoi, se servesc și în viața privată și în afacerile lor. După aceasta, Curtea din Berlin observă: „Dat fiind că purtarea unui al doilea nume în locul celui civil, este consacrată de consuetudine, nu există motiv de a nega eficacitatea întrebuintării acestui al doilea nume în negoțurile juridice, în special în subscrierea unei declarații scrise de voință. Trebuie să recunoaștem că domină în doctrină și se afirmă în practică părerea că în general când legea cere într'un act subscrierea cu numele propriu, este suficientă cu numele artificial (pseudonim) adoptat în mod obicinuît și întrebuintat în afaceri. Chiar și această indicare a unei persoane, după părerea dominantă, se consideră ca numele persoanei în cestiune, iar subscrierea cu acest nume trebuie să se reție valabilă atât în genere în declarațiunile scrise de voință, cât și în particular în subscrierile cambiale”.

1) Deutsche Juristenzeitung, 1912, p. 337; Rivista di dir. comm., 1912, I, 927, după care reproducem și noi rezumatul deciziei.

Credem că subscrierea cu un pseudonim este valabilă, oridecâteori cel ce subscrie poartă și semnează în mod obicinuit cu acest pseudonim și pe lângă argumentele Curtii de apel din Berlin mai invocăm și pe cele arătate de noi, când am examinat ipoteza semnăturii unei cambii cu un nume, purtat pe nedrept. (Vezi supra pag. 95).

80. *Cambia poate fi semnată de un mandatar special.* — O persoană poate să fie obligată cambiaricește, deși nu a semnat cu propria-i mână veo cambie, oridecâteori semnează pentru acea persoană un reprezentant al său. Mai mult, sunt persoane ce nu se pot obliga decât prin reprezentanți, așa: persoanele morale, societățile comerciale, minorii neautorizați să facă comerț.

Reprezentanța este de două feluri: voluntară și legală.

Reprezentanța voluntară naște din libera voință a persoanelor, pe când cea legală isvorăște din lege. Cea din urmă este instituită și guvernată de dispozițiunile legii; cea dintâi de voința persoanei ce conferă mandatul.

Art. 270 cod. comercial nu se mulțumește cu o reprezentanță generală, el voește ca cel ce emite sau trage o cambie să aibă un mandat special, care să-i confere acest drept. Iar *Prof. Vivante* (n. 1041, 1042) socotește că dispozițiunea articolului 270 referitoare la mandat fiind excepțională, ea nu se aplică decât pentru obligațiunea emitentului sau trăgătorului. Pentru celelalte obligațiuni cambiale, (gir, accept, aval) nu este nevoie de un mandat special. Majoritatea doctrinei, însă, este de părere că deși legiuitorul nu a reprodus dispozițiunea art 270, în ce privește mandatul, și la celelalte obligațiuni cambiale, cu toate acestea asemănarea dintre toate obligațiunile cambiale este de așa fel încât nu s'ar pricepe de ce să se ceară un mandat special numai pentru emiterea cambiilor. Legiuitorul din nebăgare de seamă nu a mai reprodus dispozițiunea, de care ne ocupăm, și la gir, accept, aval, cum nu a reprodus dispozițiunea art. 270 n. 8 referitoare la semnătură, nici la gir, nici la aval, etc., și cu toate acestea indiscutabil că aceleaș norme guvernează, căci la toate obligațiunile cambiale trebuie să fie semnătură

cu numele sau cu firma celui ce se obligă, deși legea nu repetă pentru fiecare obligațiune în parte. Dar dacă ar fi să tragem argument că nu e nevoie de mandat special pentru celelalte obligațiuni cambiale, din tăcerea legii, am trebui să spunem, mai întâi, că la aceste obligațiuni nu se admite reprezentanța, căci lipsește un text de lege care să încuviințeze mandatul pentru gir, accept, etc., ceea ce ar fi contrar cu principiile generale¹⁾.

Legea cere mandat special, dar aceasta nu însemnează un mandat pentru fiecare emiter de cambie, pentru fiecare operațiune cambială

Este suficient un mandat special pentru a subscrie cambii, căci știm că, conform art. 1535 cod. civil, mandatul este special pentru o afacere, sau pentru oarecari anume afaceri. Deci mandatul dat unei persoane de a subscrie cambii, fără a arăta ce anume cambii, se va considera ca mandat special, fiind vorba de „oarecari anume afaceri”²⁾.

„Mandatul — zice Curtea de apel din Casale — pentru a trage sau emite cambii în numele altuia nu trebuie să fie special pentru fiecare cambie.

„Mandatul special este acela care se conferă pentru o determinată afacere, sau pentru o determinată specie de afaceri; mandatul general este acela care se conferă pentru totalitatea sau pentru orice fel de afaceri de ale mandantului”³⁾.

Mandatul generic de a contracta datorii nu împuternicește pe mandatar de a semnă cambii, căci în asemenea

---

1) Conform: *Supino*, 114, 144, 238; *Bonelli*, 56; *Sacerdoti*, în *Diritto commerciale*, 1883, 158; *Calogero Gangi*, în *Consulente commerciale*, 1906, 86; *Vidari*, 6484.

2) Conform: *Vivante*, 1041; *Bonelli*, 56; *Supino*, 51; *Casația Palermo*, 7 Iulie 1906, *Consulente comm.*, 368; *Casația Napoli*, 1 Aprilie 1892, *Foro, Repert.*, cuvântul *Mandato*, n. 12; *Apel Messina*, 26 August 1901, *Foro, Repert.*, cuvântul *Effetto cambiario*, n. 21; *Apel Perugia*, 1887, *Foro*, 1888, 758.

3) Curtea de apel din Casale, 18 Februarie 1889, *Giurisprudenza Casale*, XI, 91.

Credem că subscrierea cu un pseudonim este valabilă, oridecâteori cel ce subscrie poartă și semnează în mod obicinuit cu acest pseudonim și pe lângă argumentele Curtii de apel din Berlin mai invocăm și pe cele arătate de noi, când am examinat ipoteza semnăturii unei cambii cu un nume, purtat pe nedrept. (Vezi supra pag. 95).

80. *Cambia poate fi semnată de un mandatar special.* — O persoană poate să fie obligată cambiaricește, deși nu a semnat cu propria-i mână veo cambie, oridecâteori semnează pentru acea persoană un reprezentant al său. Mai mult, sunt persoane ce nu se pot obliga decât prin reprezentanți, așa: persoanele morale, societățile comerciale, minorii neautorizați să facă comerț.

Reprezentanța este de două feluri: voluntară și legală.

Reprezentanța voluntară naște din libera voință a persoanelor, pe când cea legală isvorăște din lege. Cea din urmă este instituită și guvernată de dispozițiunile legii; cea dintâi de voința persoanei ce conferă mandatul.

Art. 270 cod. comercial nu se mulțumește cu o reprezentanță generală, el voește ca cel ce emite sau trage o cambie să aibă un mandat special, care să-i confere acest drept. Iar *Prof. Vivante* (n. 1041, 1042) socotește că dispozițiunea articolului 270 referitoare la mandat fiind excepțională, ea nu se aplică decât pentru obligațiunea emitentului sau trăgătorului. Pentru celelalte obligațiuni cambiale, (gir, accept, aval) nu este nevoie de un mandat special. Majoritatea doctrinei, însă, este de părere că deși legiuitorul nu a reprodus dispozițiunea art 270, în ce privește mandatul, și la celelalte obligațiuni cambiale, cu toate acestea asemănarea dintre toate obligațiunile cambiale este de așa fel încât nu s'ar pricepe de ce să se ceară un mandat special numai pentru emiterea cambiilor. Legiuitorul din nebagare de seamă nu a mai reprodus dispozițiunea, de care ne ocupăm, și la gir, accept, aval, cum nu a reprodus dispozițiunea art. 270 n. 8 referitoare la semnătură, nici la gir, nici la aval, etc., și cu toate acestea indiscutabil că aceleaș norme guvernează, căci la toate obligațiunile cambiale trebuie să fie semnătură

cu numele sau cu firma celui ce se obligă, deși legea nu repetă pentru fiecare obligațiune în parte. Dar dacă ar fi să tragem argument că nu e nevoie de mandat special pentru celelalte obligațiuni cambiale, din tăcerea legii, am trebui să spunem, mai întâi, că la aceste obligațiuni nu se admite reprezentanța, căci lipsește un text de lege care să încuviințeze mandatul pentru gir, accept, etc., ceea ce ar fi contrar cu principiile generale¹⁾.

Legea cere mandat special, dar aceasta nu însemnează un mandat pentru fiecare emiter de cambie, pentru fiecare operațiune cambială

Este suficient un mandat special pentru a subscrie cambii, căci știm că, conform art. 1535 cod. civil, mandatul este special pentru o afacere, sau pentru oarecari anume afaceri. Deci mandatul dat unei persoane de a subscrie cambii, fără a arăta ce anume cambii, se va considera ca mandat special, fiind vorba de „oarecari anume afaceri”²⁾.

„Mandatul — zice Curtea de apel din Casale — pentru a trage sau emite cambii în numele altuia nu trebuie să fie special pentru fiecare cambie.

„Mandatul special este acela care se conferă pentru o determinată afacere, sau pentru o determinată specie de afaceri; mandatul general este acela care se conferă pentru totalitatea sau pentru orice fel de afaceri de ale mandantului”³⁾.

Mandatul generic de a contracta datorii nu împuternicește pe mandatar de a semnă cambii, căci în asemenea

---

1) Conform: *Supino*, 114, 144, 238; *Bonelli*, 56; *Sacerdoti*, în *Diritto commerciale*, 1883, 158; *Calogero Gangi*, în *Consulente commerciale*, 1906, 86; *Vidari*, 6484.

2) Conform: *Vivante*, 1041; *Bonelli*, 56; *Supino*, 51; *Casația Palermo*, 7 Iulie 1906, *Consulente comm.*, 368; *Casația Napoli*, 1 Aprilie 1892, *Foro, Repert.*, cuvântul *Mandato*, n. 12; *Apel Messina*, 26 August 1901, *Foro, Repert.*, cuvântul *Effetto cambiario*, n. 21; *Apel Perugia*, 1887, *Foro*, 1888, 758.

3) *Curtea de apel din Casale*, 18 Februarie 1889, *Giurisprudenza Casale*, XI, 91.

Creдем că subscrierea cu un pseudonim este valabilă, oridecâteori cel ce subscrie poartă și semnează în mod obicinuit cu acest pseudonim și pe lângă argumentele Curții de apel din Berlin mai invocăm și pe cele arătate de noi, când am examinat ipoteza semnăturii unei cambii cu un nume, purtat pe nedrept. (Vezi supra pag. 95).

80. *Cambia poate fi semnată de un mandatar special.* — O persoană poate să fie obligată cambiaricește, deși nu a semnat cu propria-i mână veo cambie, oridecâteori semnează pentru acea persoană un reprezentant al său. Mai mult, sunt persoane ce nu se pot obliga decât prin reprezentanți, așa: persoanele morale, societățile comerciale, minorii neautorizați să facă comerț.

Reprezentanța este de două feluri: voluntară și legală.

Reprezentanța voluntară naște din libera voință a persoanelor, pe când cea legală isvorăște din lege. Cea din urmă este instituită și guvernată de dispozițiunile legii; cea dintâi de voința persoanei ce conferă mandatul.

Art. 270 cod. comercial nu se mulțumește cu o reprezentanță generală, el voește ca cel ce emite sau trage o cambie să aibă un mandat special, care să-i confere acest drept. Iar *Prof. Vivante* (n. 1041, 1042) socotește că dispozițiunea articolului 270 referitoare la mandat fiind excepțională, ea nu se aplică decât pentru obligațiunea emitentului sau trăgătorului. Pentru celelalte obligațiuni cambiale, (gir, accept, aval) nu este nevoie de un mandat special. Majoritatea doctrinei, însă, este de părere că deși legiuitorul nu a reprodus dispozițiunea art 270, în ce privește mandatul, și la celelalte obligațiuni cambiale, cu toate acestea asemănarea dintre toate obligațiunile cambiale este de așa fel încât nu s'ar pricepe de ce să se ceară un mandat special numai pentru emiterea cambiilor. Legiuitorul din nebagare de seamă nu a mai reprodus dispozițiunea, de care ne ocupăm, și la gir, accept, aval, cum nu a reprodus dispozițiunea art. 270 n. 8 referitoare la semnătură, nici la gir, nici la aval, etc., și cu toate acestea indiscutabil că aceleaș norme guvernează, căci la toate obligațiunile cambiale trebuie să fie semnătură

cu numele sau cu firma celui ce se obligă, deși legea nu repetă pentru fiecare obligațiune în parte. Dar dacă ar fi să tragem argument că nu e nevoie de mandat special pentru celelalte obligațiuni cambiale, din tăcerea legii, am trebui să spunem, mai întâi, că la aceste obligațiuni nu se admite reprezentanța, căci lipsește un text de lege care să încuviințeze mandatul pentru gir, accept, etc., ceea ce ar fi contrar cu principiile generale¹⁾.

Legea cere mandat special, dar aceasta nu însemnează un mandat pentru fiecare emisie de cambie, pentru fiecare operațiune cambială

Este suficient un mandat special pentru a subscrie cambii, căci știm că, conform art. 1535 cod. civil, mandatul este special pentru o afacere, sau pentru oarecari anume afaceri. Deci mandatul dat unei persoane de a subscrie cambii, fără a arăta ce anume cambii, se va considera ca mandat special, fiind vorba de „oarecari anume afaceri”²⁾.

„Mandatul — zice Curtea de apel din Casale — pentru a trage sau emite cambii în numele altuia nu trebuie să fie special pentru fiecare cambie.

„Mandatul special este acela care se conferă pentru o determinată afacere, sau pentru o determinată specie de afaceri; mandatul general este acela care se conferă pentru totalitatea sau pentru orice fel de afaceri de ale mandantului”³⁾.

Mandatul generic de a contracta datorii nu împuternicește pe mandatar de a semnă cambii, căci în asemenea

1) Conform: *Supino*, 114, 144, 238; *Bonelli*, 56; *Sacerdoti*, în *Diritto commerciale*, 1883, 158; *Calogero Gangi*, în *Consulente commerciale*, 1906, 86; *Vidari*, 6484.

2) Conform: *Vivante*, 1041; *Bonelli*, 56; *Supino*, 51; *Casația Palermo*, 7 Iulie 1906, *Consulente comm.*, 368; *Casația Napoli*, 1 Aprilie 1892, *Foro, Repert.*, cuvântul *Mandato*, n. 12; *Apel Messina*, 26 August 1901, *Foro, Repert.*, cuvântul *Effetto cambiario*, n. 21; *Apel Perugia*, 1887, *Foro*, 1888, 758.

3) *Curtea de apel din Casale*, 18 Februarie 1889, *Giurisprudenza Casale*, XI, 91.

mandat lipsește voința mandantului de a se vedea supus rigurilor dreptului cambial¹⁾.

Din acelaș motiv mandatul de a cesionă creanțe, nu autoriză girarea cambiilor²⁾.

Chiar mandatul de a subscrie titluri de credit nu implică autorizarea de a semnă cambii³⁾, mulți autori însă socotesc această părere excesivă⁴⁾.

În orice caz mandatul prin care mandatarul are facultatea de a consimți la *acte de orice natură, publică sau privată*, nu este un mandat special în vederile art. 270 n. 8, și cu drept cuvânt critică *Bonelli*, decizia *Curții de Casație din Torino*, din 20 Ianuarie 1905⁵⁾, care într'o asemenea speță admite contrariu⁶⁾.

Mandatul dat numai pentru anumite figuri de obligațiuni cambiale (accept, gir) nu se poate extinde la cele nementionate⁷⁾.

81. *Mandatul poate fi expres, tacit, verbal sau scris.*

În Italia cesiunea formei mandatului este controversată. Unii văd în mandat un accesoriu al cambiei, care trebuie s'o însoțească în timpul circulațiunii și cu care trebuie prezentată la plată. După aceștia, mandatul pentru a emite sau trage cambii trebuie neapărat să fie scris⁸⁾.

1) Conform. *Vivante*, 1041; *Supino*, 51; *Sorani*, p. 83; *Giannini*, Azioni ed eccez. camb. p. 131; Casația Napoli, 1 Aprilie 1892, *Giurisprudenza italiana*, 1235; Casația Roma, 24 Aprilie 1895, *Giurisprudenza it.*, 714. Contra: Apel Perugia, 2 Mai 1887, *Foro it.*, 1888, 758; Apel Veneția, 31 Iulie 1888, *Temî Veneti*, 1888, 523; *Calogero Gangi*, în *Consulente comm.*, 1906, 85.

2) *Bonelli*, 56, nota 3; *Staub*, 95, n. 6.

3) Conform. *Vidari*, VII, p. 318; *Vivante*, 1041

4) *Bonelli*, loc. cit.; *Calogero Gangi*, loc. cit. *Noto Sardegna*, în *Circolo Giuridico*, 1906, p. 57; Apel Veneția, 4 Martie 1898, *Monitore*, 99, 252.

5) *Rivista di dir. comm.* 1905, II, 3.

6) *Bonelli*, 56, nota 3.

7) *Bonelli*, loc. cit.; Apel Casale, 18 Februarie 1889, *Giurisprud. cas.* 1889, 91.

8) Conform: *Vidari*, 6484, nota 3; *Supino*, 51; *Sorani*, 78; Casația Firenze, 21 Decembrie 1905, *Foro*, 1906, 77; Cas. Torino, 13 Septembrie, 1893, *Giurisp. Tor.*, 1260; Apel Cagliari, 29 Iulie 1897, *Foro*, cuvântul *Effetto* cambiario, n. 142; Apel Genova, 16 Aprilie 1886, *Foro*, 1060.

După alții, mandatul poate fi și verbal, ba chiar tacit. Mandatul într'adevăr, nu face, parte integrantă din negoțul juridic la care se referă, el este o declarație de voință, de sine stătător și supus la reguli proprii¹⁾.

De aceea nu trebuie să zicem că dacă negoțul juridic — în specie cambia, — la care se referă mandatul, se constituie prin înscris, tot așa să se confere și procura (mandatului). E greșită părerea care susține că mandatul e un accesoriu al cambiei ce trebuie s'o însoțească și cu care trebuie prezentată la plată. Căci a se cere aceasta, însemnează a face din mandat o parte integrantă a cambiei, ceea ce legea nu vrea, căci dacă ar fi voit, ar fi spus-o cum s'a întâmplat cu protestul și cu socoteala de întoarcere (art. 336²⁾).

După o a treia părere mandatul trebuie să fie scris, însă nu e nevoie ca să întovărășească cambia³⁾.

Admițându-se mandatul special verbal, cel ce primește o cambie emisă de un mandatar cu mandatul verbal și chiar tacit, se va găsi în situațiunea de a fi nevoit să probeze cu martori existența mandatului special; probă ce n'ar mai face-o, dacă mandatul ar fi fost scris și dacă actul constatator l'ar avea în posesia sa. În orice caz este o chestiune de probă.

La noi s'a decis că o cambie poate fi semnată în locul trăgătorului sau emitentului, de un mandatar special, care după principiile generale poate fi și tacit și care se poate dovedi după toate mijloacele de drept comun⁴⁾.

1) *Bonelli*, loc. cit.

2) Sunt pentru valabilitatea mandatului verbal în materie cambială: *Vivante*, 1038; *Bonelli*, loc. cit.; *Sraffa*, *Mandato commerciale*, p. 33; *Sacerdoti*, în *Diritto comm.*, 1883, 158; *Lessona*, în *Foro et.*, 1906, I, 77; *Calogero Gangi*, în *Consulente comm.*, 1906 p. 66; Apel Genova, 16 Aprilie 1886, *Foro*, 1886, 1260; Casația Torino, 21 Februarie 1896, *Giurisprudenza torinese*, 1896, 245; Casația Torino, 20 Ianuarie 1905, *Rivista di dir. comm.* 1905, II, 3.

3) Conform. *Giannini*, p. 73 și nota 2; *Terrana*, *Avallo*, p. 108; Casația Palermo, 7 Iulie 1906, *Circolo giuridico*, 1906, 213; Apel Genova, 22 Aprilie 1898; *Foro*, 1898, 761; Apel Genova, 22 Iunie 1899, *Temi Genov.* 1899, 446.

4) Curtea de apel Iași, 13 Iunie 1898; *Curierul Judiciar*, 1898, p. 216. *Eftimie Antonescu*, p. 71—72; Casația II, 18 Ianuarie 1899, *Buletin*, 1899, p. 57, *Dreptul*, 1900, p. 171; *Eftimie Antonescu*, loc. cit.

Mandatul special nu numai că poate fi tacit, dar poate fi și implicit. Așa se întâmplă cu presupușii¹⁾.

Mandatul dat presupusului poate fi expres sau tacit. Când e tacit, față de terți cuprinde toate actele necesarii exercițiului comerțului, deci și emiterii de cambii (art. 394, 395 cod. comercial).

Când însă mandatul dat prepusului este expres și în el nu se acordă puterea de a emite cambii, trebuie exclusă facultatea acestuia de a obliga cambiaricește pe patron²⁾.

De asemenea lichidatorii unei societăți au un mandat special în virtutea legii³⁾.

Dar ce vom zice despre persoanele ce-și iau ființă pentru exercitarea comerțului, cum sunt societățile comerciale, sau despre incapabilii autorizați să exercite comerțul? Trebuie ca în mandatul sau în autorizarea ce li se conferă să se specifice expres facultatea de a se putea obliga cambiaricește? Nu găsim necesar o asemenea specificare, cel puțin pentru societățile comerciale: *Vidari*, 6484; *Sacerdoti*, loc. cit.; *C. apel Firenze*, 14 Iulie 1908, *Giurispr. it.*, 1908, 667; *Bonelli*, 57 și nota 1. Acesta din urmă, pentru ambele ipoteze: societăți și incapabili autorizați. Găsim că trebuie arătat în mod expres: *Giannini*, p. 131 nota 1; *Casația Torino*, 28 Iulie 1885, în *Dir. comm.* 1885, 850.

Mandatarul trebuie să semneze în calitate de reprezentant al mandantului său. Numele mandantului poate fi pus cu stampila sau în orice alt mod. Dacă mandatarul nu indică în niciun fel intențiunea sa de a obliga pe mandante, în acest caz el singur va rămâne debitor cambiaricește, iar în contra mandantului nu va fi nici o acțiune cambială, căci lipsește semnătura proprie a acestuia cum și a mandatarului său în această calitate⁴⁾.

1) *Bonelli*, loc. cit.; *Vivante*, 1041. S'a decis că un contabil nu obligă cambiaricește pe patron. Curtea București, 13 Mai 1898, *Curierul* 1898, p. 199.

2) *Bonelli*, 56, nota 6, *Apel Milano*, 14 August 1909, *Dir. commerciale*, 965.

3) *Vivante*, loc. cit.; art. 295 cod. com.

4) *Vivante*, 1042; *Casația Roma*, 13 Iunie 1893, *Foro*, 1893, 1329.

82. *Lipsă de mandat.* Dacă cel ce semnează ca mandatar în realitate nu are mandat dela persoana, în numele căruia asumă obligațiunea, vom spune că nu există nici o obligație cambială, nici chiar față de falșul reprezentant, căci lipsește voința acestuia de a se obligă cambiarmențe (Vivante, 1036). Cu totul altfel e la Germani, la care art. 95 prevede că falșul reprezentant rămâne obligat cambiarmențe. La noi, tocmai lipsa unei asemenea dispozițiuni ne îndreptățește a susține că falșul reprezentant nu rămâne obligat cambiarmențe. In contra lui se va putea intentă acțiune civilă de daune sau chiar acțiune penală (Vivante, loc. cit.).

§ 18. Diferite clauze cambiale.

83. *De câte feluri sunt clauzele.* — In art. 270 c. com. se arată numai condițiunile esențiale, adică ceace trebuie neapărat să conțină o cambie pentru a fi valabilă.

In afară de aceste condițiuni esențiale, întâlnim în cambii diferite clauze, pe cari spre a le studia cu sistemă, le împărțim în trei categorii: 1) clauze permise; 2) clauze nepermise și 3) clauze socotite ca nescrise.

84. *Clauze permise.* — Unele din aceste clauze sunt permise în mod expres de lege; altele nu sunt prevăzute de lege; doctrina le permite însă, nefiind ele în contradicere cu natura cambiei sau cu legea¹⁾.

Clauzele ce se pot trece în cambie sunt și ele de mai multe feluri²⁾.

1. *Clauze cari influențează obligațiunea cambială, fără însă a fi în contradicere cu natura acelei obligațiuni.* Fac parte din această grupă:

1) Conform: *Vivante*, 1098 și urm.; *Supino*, 78; *Bonelli*, 70; *Staub*, art. 4, n. 55.

2) Am adoptat clasificarea făcută de *Staub*, părându-mi-se cea mai rațională.

- a) Clauza „*nu la ordin*” (art. 278);
- b) Clauza prin care se domiciliază o cambie (*cambie domiciliată*, art. 274, 341);
- c) Clauza prin care se arată o persoană la care să se facă plata (*cambie impropriu denumită domiciliată*);
- d) Clauza prin care se indică una sau mai multe persoane cari să accepte la nevoie sau să plătească la nevoie cambja (*indicarea la nevoie*, art. 292, 322, 327, n. 2).
- e) Clauza de prezentare, în virtutea căreia posesorul cambiei se obligă să prezinte titlul la accept;
- f) Clauza prin care se arată că s’au emis duplicate, prin denumirea de „*prima*”, „*secunda*”, etc. (art. 299) sau că avem de aface cu o copie (art. 303);
- g) Clauza prin care se alege un domiciliu pentru judecată¹⁾);
- h) Clauza „*fără protest*”, sau „*fără cheltueli*” (art. 333);

2. Clauze cari nu influențează obligațiunea cambială.
Fac parte din această grupă:

a) Clauza avizării, care consistă din cuvintele: „*după avizare*”, sau „*cu avizare*”, și care are drept scop să facă atent pe tras să nu plătească mai înainte de a primi dela trăgător avizarea, adică o scrisoare care să-i aducă la cunoștință tragerea cambiei și detalii asupra ei.

Această clauză nu are niciun efect cambial, de oarece trăgătorul este pur și simplu obligat, cași giranții, iar dacă trasul a scris acceptul, el nu se poate opune la plată motivând refuzul său pe nesosirea avizului²⁾.

b) Clauza prin care se arată valuta.

În vechile legiuiri se cerea să rezulte din cambie,

1) Curtea noastră de Casație a decis că atunci când s’a ales un domiciliu în cambie prin cuvintele „*către mine însu-mi la domiciliul ales la D-I Gh. I. Negulescu, Strada Panduru No. 19, Buzău*”, aceasta implică: domiciliul de chemare în judecată, de citare, de comunicări. Jurisprudența, 1914, n. 221, p. 219. Însă numai indicarea adresei sub numele emitentului nu constituie decât locul de plată, citațiile urmând a fi adresate la domiciliul real, Casația II, 1 Iunie 1915, Jurisprudența, 1915, p. 564.

2) Bonelli, 73; Supino, loc. cit.; Staub, art. 4, n. 56.

că există *distantia loci*, adică locul de emisiune să nu coincidă cu locul de plată. Deasemenea se mai cerea arătarea valutei. Codul nostru nu mai cere nici *distantia loci*, nici valuta.

Valuta este valoarea ce a primit emitentul în schimbul obligațiunei sale. Ea poate consta în bani, mărfuri, etc. și se raportează, după cum vedem, la raportul fundamental și în mod special la cauza care a dat naștere obligațiunii cambiale.

Deși nu se mai cere a se trece în cambie valuta, totuși ea se obicinuește a se indica, mai ales când raportul juridic fundamental acordă creditorului un privilegiu. Așa vedem adesea — în special la cămătări, — că valoarea s'a primit în alimente.

Indicarea valutei n'are niciun efect cambial, nemai fiind cerută de lege; cum însă libertatea convențiunilor este de principiu în legislațiunea noastră vom spune că valuta indicată în cambie, însemnează o recunoaștere a debitorului, că într'adevăr a primit acea contraprestațiune în alimente sau în mașini, etc., însă această recunoaștere, nefiind de natură cambială, poate fi combătută cu orice mijloc de probațiune după dreptul comun, neaplicându-se aici rigorile din art. 349 cod comercial.

Legiuitorul a favorizat cambia punând la dispozițiunea creditorului, art. 349, în scop de a se protege drepturile cambiale, așa cum le-a prevăzut codul de comerț, iar nu să îngenunche pe debitor, atunci când într'o acțiune cambială creditorul voeste să dobândească și un privilegiu de care, evident nu s'a gândit legiuitorul să-l apere pe calea rigidă a art. 349.

La noi, unde cămătării au ajuns ca în mod obicinuit să treacă în cambii „valoarea în alimente”, căutând astfel a urmări pe debitorii lor asupra lefilor, s'a discutat, dacă în *contra* acestei clauze, proba trebuie să fie sau nu limitată la cele prescrise în art. 349.

Tribunalul Tecuci, la 14 Decembrie 1910, a judecat o acțiune cambială în care pârâțul funcționar public, scri-

sese în cambie: „valoarea primită în alimente”; și a hotărât că această mențiune nefiind o condițiune esențială, în contra ei se poate face proba contrarie și cum e vorba nu numai de simulațiune, ci și de fraudă, proba cu martori și chiar prezumțiunile sunt admisibile¹⁾.

Iar *Tribunalul Muscel*, la 16 August 1912, în majoritate a hotărât că „faptul dacă suma datorită prin cambie provine sau nu din alimente, pentru a fi pus debitorul la adăpostul privilegiului creat de legiuitor prin art. 409 pr. civ. poate fi dovedit prin toate probele cerute de art. 46 din c. com., fără a necesita vreo probă scrisă. A ridica debitorului cambiei posibilitatea dovedirii calității creanței, este a deveni iluzorie prescripțiunea art. 409 pr. civ. cu atât mai mult, cu cât odată dobândită sentința definitivă pentru datorie provenită din alimente, pe calea validării popririi nu s’ar mai putea pune în discuțiune calitatea creanței fără a lovi în autoritatea lucrului judecat”²⁾.

Iar minoritatea motivează părerea contrarie astfel: „Față cu dispozițiunile arătate mai sus ale art. 349 c. com., debitorul cambiei nu poate discuta pe calea acțiunii cambiale natura creanței, fie chiar când cambia ar fi simulată, sau chestiunea de a se ști dacă debitorul poate renunța la beneficiul art. 409 pr. civ., având calea contestațiunii la executare, în care caz nu i s’ar putea opune autoritatea lucrului judecat a hotărârii obținute pe această cale sumară, fiindu-i permis a discuta atunci privilegiul de alimente sau chiar pe cale principală după dreptul comun (!); nu se poate aplica în speță nici principiul că judecătorul principalului este și judecătorul excepțiunii față de textul restrictiv al art. 349 c. com., care urmează a fi aplicat în timpul acțiunii cambiale”³⁾.

Eroarea minorității consistă deci în a crede că se poate obliga debitorul prin hotărâre cambială definitivă la plata unei sume luate în alimente și totuși acelaș de-

1) Curierul judiciar, 1911, p. 125.

2) *Ef. Antonescu*, Cambia, p. 626, 98.

3) *Ef. Antonescu*, loc. cit.

bitor. fie la executare, fie pe cale principală, să mai poată discuta dacă e sau nu adevărat că a primit alimente. Ce-a mai rămas din autoritatea lucrului judecat? Nu formează lucrul judecat tot ceea ce se hotărăște? Și între cele hotărâte nu este și proveniența sumei datorate?

Credem că este juridic motivată sentința din 8 Mai 1914 a Tribunalului Ilfov, S. II comercială, care zice:

„Considerând că în ce privește obiecțiunea făcută de intimat, că deși după art. 349 c. com., opus azi debitorului apelant, unei atari cambii nu i s'ar putea opune decât excepțiunile personale aceluia care a exercitat acțiunea, totuși acest articol se aplică numai condițiunilor esențiale de existență ale cambiei și celorlalte excepțiuni prevăzute în el, însă acest articol nu se aplică și mențiunilor neesențiale dintr'o cambie, cum este în speță mențiunea „valoarea primită în alimente”, care fiind în afara condițiunilor esențiale cerute de art. 270 c. comercial pentru formarea contractului cambial, urmează deci că pot fi combătute și prin probile dreptului comun, fără ca prin aceasta să se violeze dispozițiunile art. 349 c. comercial”¹⁾.

Socotim însă că dacă debitorul liber e să probeze că în realitate cambia nu s'a dat pentru alimente, nu trebuie să mergem până acolo încât să răsturnăm cu totul sarcina probării și să obligăm pe creditor să dovedească el — deși are cambia în care debitorul iscălește — că într'adevăr a dat alimente, așa după cum s'a decis de judecătorja Ocolului IV București în cartea de judecată citată mai sus.

c) *Clauza de acoperire*, prin care se arată modul cum trasul va fi acoperit pentru suma ce va plăti. Așa, găsim în cambii: „și veți trece în comptul meu”, iar când cambia este trasă pe socoteala unui al treilea: „și veți trece în comptul D-lui X”²⁾.

d) *Clauza de constituirea unui gaj*. Se poate găsi într'o cambie mențiunea că spre a se asigura plata, de-

1) Curierul Judiriac, 1915, p. 105 cu nota D-lui I. Gr. Periețeanu.

2) Staub, art. 4, n. 58.

bitorul a constituit și un gaj. Ori, dacă gajul se constituie printr'un înscris sub semnătură privată, evident că acest caracter îl are și clauza de constituire a unui gaj înserată într'o cambie¹⁾.

e) Denumirea de „*una și singura mea poliță*”, arătându-se astfel că nu sunt mai multe exemplare.

f) Clauza prin care se menționează raportul juridic fundamental, fără însă a se condiționa obligațiunea cambială de acel raport²⁾.

g) Diferite înștiințări, cum și trimeteri de salutări, lucruri foarte obicinuite în vechime³⁾.

85. *Clauze nepermise.* — In lege nespunându-se ce clauze nu trebuiesc trecute în cambie, s'a decis, de către doctrină și jurisprudență că nu sunt permise clauzele contrarii vreunei dispozițiuni ale legii cum și acelea cari nu s'ar putea concilia cu natura însăși a cambiei, care știm că e un titlu de credit formal, complet și abstract, care conține obligațiunea de a se plăti o determinată sumă de bani⁴⁾.

Clauzele nepermise atrag după ele nulitatea cambiei și în această categorje se cuprind:

a) Clauzele, prin cari obligațiunea cambială este supusă unei condițiuni, sau e făcută să depindă de altă contra-prestațiune, sau alt înscris⁵⁾.

1) *Bonelli*, p. 155; *Vivante*, 1098; *Grünhut*, I, p. 473; *Staub*, art. 4, n. 66.

2) *Vezi: Bonelli*, p. 155; *Vivante*, n. 1098; *Grünhut*, I, p. 473; *Staub*, art. 4, n. 68.

3) *Vezi: Staub*, art. 4, n. 62.

4) *Vivante*, 1098; *Bonelli*, p. 158; *Supino*, n. 78; *Staub*, art. 4, n. 63.

5) Obligațiunea cambială nu poate fi condiționată, nici în ce privește plata (*Curtea Apel București*), 12 Iunie 1912, *Curierul Judiciar*, 1912, p. 695; *Jurisprudența în fișe*, art. 270, n. 3 și 4 cu observațiunea noastră), nici în ce privește scadența (*Judecătoria Ocolului IV București*, 14 Mai 1903, *Curierul Judiciar* 1903, p. 432), nici măcar în ce privește locul de plată. Conform: *Vivante*, 1498; *Bonelli*, 77; *Grünhut*, I, p. 473; *Staub*, art. 4, n. 68; *Lehmann*, p. 391, care socotește însă nule numai acele cambii în cari obligațiunea ar fi condiționată de o contra-prestațiune, cum ar fi o cambie astfel concepută: „Voi plăti . . . dacă mi se va da 2000 saci grâu”; socotește însă valabilă o cambie plătitibilă la Sofia, dacă nu va fi război în Bulgaria la data scadenței.

Cambia care depinde de un alt înscris este nulă, căci unul din caracterele ei esențiale este acela că ea este un titlu complet, de sine stătător, și care nu are nevoie de a fi completat.

În acest sens Curtea de Apel din București, la 12 Iunie 1912 a decis că este nulă cambia cu clauza: „*Bun și aprobat pentru zece mii lei plățibili în condițiunile scrisorii D-lui C. Ionescu cu data de astăzi*”¹⁾.

b) Clauza „*fără garanție*” sau „*fără oblig*”, ori alta asemenea, înserată în cambie de emitent sau trăgător.

Ce e dreptul, legea prin art. 280 c. com. admite asemenea clauze însă numai la gir și în acest caz girantul este scutit de obligațiunea cambială, dacă la scadența polița nu este plătită. Admiterea unei asemenea clauze la gir se explică: există deja cambia, există prin urmare cel puțin o obligațiune cambială, a emitentului, deci girantul printr'o clauză, se poate feri de a-și asuma vreo obligațiune; cum s'ar putea însă concepe ca cel ce emite cambia printr'o clauză să nu-și ia angajamentul de a plăti cambia? Numai enunțând această ipoteză, și vedem imposibilitatea de a admite consacrarea ei în drept, fără să mai adăogăm argumentul ce rezultă din comparațiunea articolului 278 cu art. 280 c. com. Într'adevăr pe când în art. 278 când se vorbește de clauza „*nu la ordin*”, se arată că această clauză o poate pune atât girantii cât și emitentul, în art. 280 c. com. în ce privește clauza „*fără garanție*” nu se mai vorbește de emitent, ci numai de girant²⁾.

c) Clauza, care contrazice una din condițiunile pe cari legea le consideră esențiale. Așa, clauza „*la purtător*”; clauza prin care o cambie ar fi plătitibilă altfel decât în bani, etc.

Cambia conținând o clauză nepermisă fiind nulă, nu

1) Curierul Judiciar, 1912, p. 605 și Jurisprudența în fișe, art. 270, n. 3—4 cu nota noastră.

Conform: *Vivante*, 1098; *Bonelli*, loc. cit. *Staub*, art. 4, n. 68; Casația Napoli, 10 Octombrie 1891, Foro italiano, 1892, p. 307.

2) Conform: *Vivante*, 1100; *Bonelli*, n. 77, pag. 159.

se mai poate bucură de dispozițiile legii referitoare la cambii, de aceea instanțele judecătorești trebuesc ca din oficiu să invoace nulitatea, cum din oficiu se invoacă nulitatea provenită din lipsa unei condițiuni esențiale¹⁾.

86. *Clauze cari se socotesc nescrise.* — Sunt clauze, cari deși nu sunt în contradicere cu natura cambiei sau cu vreo condițiune cerută de lege ca esențiale *totuși din punct de vedere al acțiunii cambiale*, sunt considerate ca nescrise.

În această categorie se cuprind:

a) *Clauzele, cari conferă drepturi mai mari decât cele voite de legiutor.* Cum acțiunea cambială este atât de riguroasă, legiutorul a limitat rigoarea aceasta la un număr limitat de drepturi.

Așa nu se poate cere în acțiunea cambială o sumă drept daune convenționale, pe baza unei clauze penale, clauză ce se consideră nescrisă; și în niciun caz însă clauza penală nu atrage nulitatea cambiei, întrucât ea nu denaturează obligațiunea cambială²⁾.

Tot așa clauza care ar arăta că posesorul are drept să intente acțiunea cambială și după expirarea termenelor fixate de lege; sau clauza prin care debitorul ar renunța anticipat la prescripție.

Toate aceste clauze lasă obligațiunea intactă, nu o denaturează, nu o contrazice, de aceea ele nu anulează cambia, ca cele examinate mai sus, căci nulitate nu poate rezultă decât dintr'un text de lege sau din faptul că așa cum e redactată cambia cu clauzele ei, ea numai e în concordanță cu principiile dominante în materia cambială.

b) *Clauza prin care se stipulează dobânzi* (art. 273). Această clauză se socotește ca nescrisă, nu că ar fi de ordine publică dobânzile legale, ci din cauză că legiutorul a crezut că circulațiunea cambiei ar suferi când s'ar lăsa libertate părților să fixeze în schimbie procentele, de oarece, în acest caz, ar trebui neîncetat a se face

1) Conform: *Vivante*, 1101; *Bonelli*, loc. cit.

2) *Vivante*, 1066.

calculare spre a se stabili suma datorată și cel ce ar avea în mână o cambie nu ar ști dela prima vedere suma datorată ¹⁾).

Doctrina, cu drept cuvânt, dăstinge clauzele ce se socotesc nescrise: în clauze socotite absolut nescrise și clauze ce se socotesc nescrise numai în ce privește acțiunea cambială ²⁾).

Clauzele socotite absolut nescrise, sunt acelea ce conțin stipulațiuni ce părțile nu le pot stabili nici prin acte separate, cum este renunțarea la prescripțiunea neîmplinită (art. 1838 c. civil); deci asemenea clauze nu se pot susține nici pe calea acțiunii cambiale, nici pe calea unei acțiuni de drept comun.

Clauzele, cari nu sunt contrarii vreunei dispozițiuni de ordine publică și cari conțin stipulațiuni ce părțile pot face după dreptul comun, însă conținând drepturi mai mari decât voește legiuitorul să fie exercitate prin acțiunea cambială, sau, cum e stipulațiunea de dobânzi, nu o admite din considerațiuni referitoare la circulabilitatea cambiei, nu există nici o rațiune a le exclude dela valorificarea lor pe calea unei acțiuni de drept comun.

Clauza în acest caz este socotită nescrisă pentru acțiunea cambială căci numai de această acțiune se ocupă legea, autnci când tratează de cambie; creditorul însă bazându-se pe clauza convenită în cambie sau chiar într'un act separat poate foarte bine să o valorifice pe calea unei acțiuni de drept comun ³⁾).

Dacă stipulațiunea este cuprinsă într'un act separat, numai începe discuțiunea că nu poate fi discutată în acțiunea cambială, dar se discută foarte bine într'o acțiune ordinară.

1) Vezi *Vivante*, 1065, 1102; *Bonelli*, 77

2) Vezi *Bonelli*, loc. cit.

3) Vezi autorii citați în nota precedentă. *Vivante*, vorbind de cambia ce se va prezenta în procesul de drept comun, spune: „Dacă titlul conservă forța sa obligatorie chiar când nu are forță cambială (art. 273), tot așa trebuie să fie și cu promisiunea de dobânzi”. A se vedea și *Dègre*, *Dreptul*, 1888, p. 514.

S'a decis și contrariu cu greșite argumente, *Trib. Iași*, II, 20 Martie 1891, *Ef. Antonescu*, p. 124 n. 54.

Tribunalul Romanați, la 9 Mai 1919 a avut să judece o acțiune cambială în care pe baza unui act separat se cerea 12% procente, luându-se după părerea lui *Vidari*¹⁾, probabil singurul autor italian la îndemână, a argumentat greșit când a spus că stipulațiunea de dobânzi făcută atât în cambie cât și în act separat este „nulă și de nul efect”. Greșește căci am văzut că are efecte, dar nu în acțiunea cambială.

Nu se poate susține temmeinic că admitându-se pentru dobânzile stipulate o acțiune de drept comun, se face iluzoriu art. 273, de oarece acest articol își are sancțiunea sa, întrucât promisiunea de dobânzi numai și numai din cauza acestui text se consideră ca nescrisă în acțiunea cambială.

Juridic a hotărât Tribunalul Ilfov, S. I com. la 10 Noembrie 1919, că deși prin hotărâre cambială s'au acordat procentele legale de 6%, creditorul poate în urmă printr'o acțiune de drept comun să ceară deferință dintre procentele legale și cele convenite. Este o hotărâre care face cinste destinsilor magistrați, cari au văzut clar chestiunea de drept ce au judecat-o¹⁾.

In art. 4, No. 2, legea ungiurească, se spune că dacă în afară de capital, s'au stipulat drepturi mai mari, adică mai mari decât cele acordate de legea cambială, acele stipulațiuni se socotesc nescrise. Prin urmare s'a reprodus principiul prevăzut în legea germană, în urma modificării prin Nürnbergger Novellen.

Legea austriacă, intrată în vigoare înainte de Nürnbergger Novellen, diferă în această privință de legea germană, întrucât prin art. 7 nu se spune că stipulațiunea de dobânzi se socotește ca nescrisă, ci se spune că o cambie care cuprinde o stipulațiune de dobânzi nu dă naștere la vreo obligațiune cambială; cu alte cuvinte după legea austriacă o asemenea stipulațiune anulează întreaga cambie. În privința dobânzilor, avem deosebirea cea mai importantă dintre legea germană și legea austriacă.

---

1) A se vedea: Curierul judiciar, 1920, p. 122.

Doctrina și jurisprudența germană interpretând art. 7, conchide că stipulațiunea de dobânzi scrisă în cambie nu produce nici un efect, socotindu-se nescrisă și, bazându-se pe desbaterile de la Nürnberger „*Verhandlungen der Kommission. . mehrere zur Wechselordnung in Anregung gekommene Fragen betreffend*”, p. 13, ședința V, decid că ea nu are nici efecte de drept comun (comerciale sau civile)¹⁾.

Este contraversată însă cestiunea în Germania, Austria și Ungaria, dacă dobânda prevăzută într'un înscris, altul decât cambia, poate fi cerută printr'o acțiune de drept comun (civilă sau comercială)²⁾.

Curtea supremă austriacă s'a pronunțat și pentru și contra ³⁾.

Aceeaș curte admite încă că deși clauza dobânzilor anulează — după legea austriacă — însăș cambia, totuși nu are acest efect decât clauza scrisă în obligația cambială a emitentului, nu și clauza cuprinsă într'un accept sau gir⁴⁾

Deasemenea curtea supremă austriacă a mai decis că o clauză scrisă de emitent și prin care se arată că s'a constituit un gaj pentru garantarea capita'lului și procentelor *fără să arate acele procente*, nu anulează cambia ⁵⁾.

In concluziune după legea ungară stipulațiunea de dobânzi scrisă în cambie, se socotește nescrisă, ca și celelalte drepturi mai mari (cum e provizionul); după legea austriacă o asemenea stipulațiune anulează cambia.

Regulamentul uniform dela Haga, în art. 5 permite stipularea de procente numai la cambiile cu scadența la vedere sau la un anume timp dela vedere. În orice

1) *Grünhut*, I, p. 344; *Bernstein* art. 7, § 4.

2) Așa *Grünhut*, I, p. 344, nota 21 este pentru negativa, socotind că legea oprește în mod absolut, pe când *Bernstein*, loc. cit. pentru admitere, întrucât art. 7 nu se ocupă decât de dobânzile d'n cambie și de acțiunea cambială.

3) Vezi în *Grünhut*, și *Bernstein*, loc. cit.

4) *Bernstein*, loc. cit.

5) *Bernstein*, loc. cit.

altă cambie atare stimpulațiune se socotește nescrisă. Atunci când s'au stipulat procente, se va arăta chiar în cambie cari sunta cele procente („*le taux des intérêts*”); în lipsa acestei indicări, procentele sunt de 5%.

§ 19. Formula „bun și aprobat“

87. *Inovațiunea legiuitorului român.* — Codul civil în art. 1180 prevede că actul sub semnătură privată prin care o parte se obligă către alta a-i plăti o sumă de bani sau o cătime oarecare trebuie să fie scris în întregul lui de acela care l-a scris, sau cel puțin acesta înainte de a subsemna, să adauge actului cuvintele „bun și aprobat” arătând în totdeauna în litere suma sau cătimea lucrurilor și apoi să iscălească. Nu sunt supuși la această regulă comercianții, industrialii, plugarii, vieri, slugile și oamenii cari muncesc cu ziua.

Legiuitorul comercial, nemai urmând pe cel italian¹⁾, a întins, prin art. 275, aplicarea principiului din codul civil și în materia cambială; aceasta pentru a înlătura abuzurile ce s'ar putea face în înscrisurile în alb.

Măsura de siguranță prevăzută prin art. 257 poate fi însă o urâtă surpriză pentru un posesor al cambiei, care acționând în judecată pe debitorul cambial ar afla că acea cambie nu a fost în întregime scrisă de debitor și nici nu este debitorul din categoria celor dispensați de a scrie „bun și aprobat”.

Legea dispensează de formula „bun și aprobat” pe comercianți, de oarece aceștia sunt destul de abili și de prudenți pentru a nu se lăsa fraudăți. În ce privește pe industrialii, adică lucrătorii cari exercită un meșteșug sau o artă mecanică, pe plugari, vieri, slugile și oamenii ce muncesc cu mâna, dispozițiunea legii se aplică prin considerațiunea că aceștia de cele mai multe ori nu știu decât a se iscăli și legiuitorul a voit să valideze obligațiile lor cambiale, deși sunt neștiutori de carte²⁾.

Excepțiunile introduse de art. 1180 cod. civ. și art. 275 cod. com., ca orice excepții sunt limitative și nu se

1) Codul civil italian art. 1325 arată în partea sa ultimă că formula „bun sau aprobat” nu se aplică în materii comerciale.”

2) D. Alexandresco, loc cit.; Laurent, XIX, 256.

pot întinde și la alte persoane. Deci orice altă persoană cum și soțiile persoanelor arătate în art. 275 trebuiesc să scrie manu proprio formula „bun și aprobat” ori de câte ori cambia nu e scrisă de mâna lor ¹⁾).

Legea noastră vorbește de formula „bun și aprobat”, iar textul francez și italian zic bun sau aprobat. Are toată dreptatea, însă *Alexandresco* când spune că unul din aceste cuvinte bun sau aprobat, ar fi suficient dacă suma la care debitorul se obligă ar fi scrisă în litere, pentru că aceasta ar dovedi în deajuns că debitorul a știut la ce se obligă. Mai mult, cuvintele bun și aprobat nefiind sacramentale, ele se pot înlocui prin altele echivalente ²⁾).

88. *Lipsa bunului și aprobat.* — În dreptul civil se admite unanim, atât de doctrină cât și de jurisprudență că omisiunea bunului și aprobat nu atrage nulitatea convențiunii, ci numai scrisul care constată convențiunea e lipsit de forță probatorie. Convențiunea care își are existența ei, și în afară de înscris, se va executa dacă va putea fi dovedită și prin alte mijloace ³⁾).

1) *D. Alexandresco*, VII, p. 207; *Laurent*, XIX, 260; *Demolombe*, XXIX, 485; *Aubry, et Rau*, VIII, § 756 p. 243; *Larombière*, IV, art. 1326, No. 26; *Lyon Caen et Renault*, III, 57. Cas. fr. Sirey, 60. 1. 47. D. P, 59, 1, 359, Trib. Sedan; Pand. Pòriod., 92, 2, 137.

2) Conf.: *D. Alexandresco*, VII, p. 200, nota 1; *Demolombe*, XXIX, 452; *Larombière*, IV, art. 1326, No. 15; *Repert. Sirey*, Approbation de Somme, 175.

Și la noi s'a decis că „intențiunea legiuitorului erà nu de a da cuvintelor „bun și aprobat” o formă sacramentală, ci de a pune pe debitor în cunoștință de actul ce semnează și de suma la care se obligă; prin urmare formula „bun și aprobat” poate fi înlocuită cu orice altă formulă echivalentă și chiar numai cu arătarea sumei pentru care debitorul se obligă” Trib. com. Ilfov, 5 Octombrie 1893, în *Ef. Antonescu*, 275, n. 41.

Tot asemenea s'a decis că atunci „când în cambie se constată că la semnătura emitentului existau cuvintele „platnică solidară cu soțul meu”, ceea ce echivalează cu cuvintele „bun și aprobat”, arătând în acelaș timp suma la care se obligă, atunci o asemenea cambie este valabilă”, Trib. com. Ilfov, 10 Octombrie 1897, în *Ef. Antonescu*, 275, n. 42.

3) *D. Alexandresco*, VII, p. 207.

Tot de asemenea întrucât actul, care nu conține „bun și aprobat”, emană de la debitor, atât doctrina cât și jurisprudența, îi acordă puterea unui început de probă scrisă, care se poate completa cu orice fel de probă ¹⁾).

Ce vom decide în materie cambială? Incontestabil că vom admite și aici, pentru aceleași motive ca și în civil, că o cambie emisă de o persoană fără respectarea art. 275 valorează ca un început de probă scrisă, care se poate completa prin alte dovezi, ca: martori, prezumțiuni și jurământ supletoriu ²⁾).

Discuțiunea însă este a se ști dacă un asemenea înscris mai rămâne o cambie. Principiile generale care guvernează cambia ne duc la concluziunea că înscrisul perde valoarea sa cambială, rămânând ca obligațiunea să fie dovedită cum am spus mai sus. Și într'adevăr a spune că o cambie fără „bun și aprobat” are forța probantă a unui început de probă scrisă, este în desăvârșită contradicție cu a susține că asemenea document rămâne cu valoare de cambie; căci spre diferență de obligațiunile civile și comerciale în genere, obligațiunea cambială nu are existență în afară de înscris, cambia fiind o obligație scripturată. Mai mult toate mențiunile și toate cerințele legii trebuiesc să rezulte la cambii din înscris, și cambia fiind un titlu formal și complet, nu se poate admite o altă dovadă pentru obligațiile cambiale, decât cambia ³⁾).

1) *D. Alexandresco*, în care la p. 206, nota 7, se găsește citată doctrina și jurisprudența franceză și română.

2) Conform: Curtea Galați, II, 18 Iunie 1896, *Curierul Judiciar*, 1896, p. 228; Trib. Covurlui, I, 25 Februarie 1897, *Curierul Judiciar*, 1897, p. 204; Curtea București, 23 Octombrie 1900, *Curierul*, 1901, p. 499; Curtea de Casație, II, 30 Octombrie 1901, *Curierul*, 1901, p. 637.

3) Iată ce spune *Vivante*, n. 1014, relativ la caracterul cambiei de a fi un titlu complet: „Cambia este un titlu *complet* (de sine stătător), adică un titlu care se îndestulează prin sine însuși: dacă conține o referire la alte documente, fie pentru a completa, fie pentru a modifica dreptul care derivă, ea pierde caracterul de cambie. Cambia trebuie să se îndestuleze prin ea însăși; ambiguitatea condițiilor sale esențiale, când nu poate fi înlăturată din cecece este scris în titlu, îi ridică caracterul de cambie.

Dacă prin urmare nerespectarea art. 275 cod. com., atrage după sine îndatorirea ca creditorul să completeze înscrisul cu alte dovezi, este evident că din acest punct de vedere nu mai avem a face cu o cambie, ci cu un înscris ordinar; și numai perzând din vedere caracterele cambiei, și în special caracterul ei de titlu formal și complet, s'a putut susține că forma cerută de art. 275 nu este o condițiune esențială, cum sunt acelea arătate în art. 270¹⁾. Prin urmare odată ce înscrisul este numai un început de probă scrisă, el nu mai este o cambie, deci pe baza lui nu se poate exercita acțiunea cambială.

1) S'a decis că o cambie semnată de o persoană care nu este comerciant, industrial, plugar, vier, slugă sau lucrător cu mâna, fără să aibă formula „bun și aprobat”, arătând în litere suma pentru care s'a obligat își pierde efectele cambiale și rămâne ca creditorul să intente acțiune pe cale ordinară. Trib. Bacău, 1 Martie 1906, Curierul Judiciar, 1906 p. 306; Trib. Fălciu, 1 Iunie 1906, Curierul Judiciar, 1906, p. 465. (A se observă că în colecție este greșită paginația, și în loc de pagina 465, este 455), într'o speță în care erau mai mulți emitenți.

Curtea de Casație, III, 18 Iunie 1908, Curierul Judiciar, 1908, p. 567, a decis că o cambie scrisă de altă persoană și numai subscrisă de debitor, care nu este comerciant, trebuie să cuprindă mențiunea „bun și aprobat pentru suma de” conform art. 275 cod. comercial. În caz de lipsă a acestei mențiuni, cambia devine o simplă creanță și numai sunt aplicabile în acest caz dispozițiunile restrictive ale art. 349 cod. comercial, în ce privește mijloacele de apărare ce poate invoca debitorul.

Tot Curtea de Casație, printr'o decizie mai veche, din 1905, a hotărît că deși nu s'a respectat art. 275, totuși înscrisul rămâne cambie însă început de probă scrisă). Iată considerentele Inaltei Curți:

„Considerând că condițiile esențiale ale cambiei sunt indicate prin art. 270 c. com. în număr de nouă, că lipsa uneia sau altele din aceste condițiuni are de efect nulitatea sau neexistența unei cambii în sensul art. 270 c. com.

„Considerând că între aceste condițiuni esențiale, nu este ca cambia să fie scrisă de trăgător sau în caz contrar să fie precedată de formula „bun și aprobat . . .”. Buletin 1905, p. 581, și în *Demetriu*, Cambia, p. 31, n. 13. Conform: Curtea Galați, în Majoritate, 25 Noembrie 1893, în *Ef. Antonescu*, n. 39; Curtea de Casație, 28 Mai 1896. Buletin, 1896, p. 932.

§ 20. Cambia sub formă autentică

89. *Formă facultativă.* — Pentru mai mare garanție, cambia se poate face sub formă autentică, conformându-se legii de autentificare a actelor, iar la scadență, investindu-se cu formula executorie, se va urmări conform dispozițiilor din procedura civilă.

90. *Când este indispensabilă.* Forma autentică este indispensabilă pentru analfabeți, Pentru aceștia cambia neautentică nu are tărie..

Art. 276 nu are corespunzător în codul italian¹⁾ și în forma lui de astăzi se datorește unui amendament al lui *Tache Ionescu*²⁾ și este reproducerea art. 94 din *ordonanța generală cambială a imperiului german*³⁾.

Legea spune că o cambie semnată prin punere de deget, cu pecete sau cu alte semne, *nu are tărie*, dacă nu este făcută în forma prevăzută de legea pentru auten-

S'a hotărât că dovada nerespectării art. 275 nu se poate face decât prin înscris, fiind o excepțiune personală: Trib. Brăila, 7 Iunie 1912, Curierul Judiciar, 1912, p. 967. Iată cum motivează Tribunalul:

„Că în ce privește secunda condiție, trebuie să constatăm că de oarece calitatea de comerciant sau necomerciant a cuiva e un atribut al persoanei sale, excepția privitoare la această calitate e desigur, o excepție personală. Că excepțiile personale trebuind să se bazeze conf. art. 349 al. 3 . . .”.

O primă eroare, ce comite Tribunalul, este a confunda excepțiunile personale creditorului, cu cele personale debitorului când știut este că art. 349 vorbește de „excepțiile personale aceluia care a executat această acțiune”. Dar mai e o eroare: Art. 275 se referă la forma cambiei, ceea ce rezultă din termenii legii, din spiritul ei, și din titlul secțiunii I, din titlul IX, Cartea I, cod. com. Ce condițiune mai de formă, ca arătarea cum să semnezi?

1) Totuși și în Italia se dă aceleași soluțiuni ca și la noi: *Bonelli*, n. 51; *Supino*, 48.

2) *Vezi*, *Dezbaterile Camerei Deputaților*, n. 15 din 13 Dec. 1886. p. 162, și în *Ef. Antonescu*, p. 150.

3) Art. 94: „Wechselerklärungen, welche statt des Namens mit Kreuzen oder anderen Zeichen vollzogen sind, haben nur dann wenn diese Zeichen gerichtlich oder notariell beglaubigt worden, Wechselkraft”.

tificarea actelor, făcând o inversiune față de textul german, căci acesta spune, că declarațiunile cambiale cu cruci sau semne nu au putere cambială decât „numai dacă sunt autentificate judecătorește sau de către notar”.

Cambia emisă de un analfabet și neautenticată poate să fie nulă față de toți semnatarii cambiei, în orice calitate ar figura ei; însă poate să fie și fără tărie numai pentru emitent sau trăgător.

a) Este nulă pentru toți semnatarii, când ne găsim în fața unei cambii semnată de emitent sau trăgător prin punere de deget, pecete, etc., adică semnată nevalabil însă în mod vizibil pentru oricine; în acest caz, cambia nulă ca formă dintr'un început, orice obligație posterioară nu mai poate avea caracterul de obligațiune cambială. Ipoteza ce examinăm este cu totul deosebită de cele prevăzute în art. 352, în care se cercetează obligațiile posterioare contractate pe o cambie valabilă ca formă, însă în care emitentul sau trăgătorul nu e obligat fiind semnătura sa falsă, sau din cauza incapacității. În sensul susținerilor noastre este și expunerea de motive din 1886¹⁾.

1) Expunerea de motive: „Art. 275 din proiect (azi 276) dispune ca analfabetii să emită cambiile totdeauna sub formă autentică, fără care cambia e nulă. Asemenea se admite ca ea să se facă și sub formă autentică”, *Ef Antonescu*, loc. cit.

Asemenea s'a decis că o cambie semnată prin punerea de pecete nu-și are tăria dacă nu este făcută sub formă autentică. și cambia fiind nulă, nici girurilor puse pe ea nu li se mai poate aplica dispozițiunile legii relative la cambie. Posesorului nu-i rămâne decât acțiunea ordinară, care va fi civilă sau comercială, Trib. com. Ilfov, 10 Iunie 1894, *Curierul Judiciar*, 1894, p. 258; iar regretatul *Petre Bors*, fostul director al *Curierului Judiciar*, în aceeași revistă p. 257, aprobă în întregime soluția dată de Trib. Ilfov și ne arată că Inalta Curte de Casație mai decisese în acelaș sens prin 2 decizii, la 12 Aprilie 1890 și 28 Aprilie 1892.

Sentința Trib. Ilfov venind în recurs, Inalta Curte de Casație, la 11 Ianuarie 1895, *Curierul Judiciar*, 1895, p. 75, a confirmat-o. Iată motivarea acestei deciziuni:

„Având în vedere art. 273, 270, alin. 8 și 276 codul comercial;

„Considerând că din combinația acestor articole rezultă că legea face să înceteze efectele speciale ce decurg dintr'o cam-

b) Dacă însă pe un analfabet îl semnează altcineva, fără să fie nici un semn din care să rezulte că semnătura nu e a sa proprie (nu e vr'o cruce, sau punere de deget, etc.), atunci cerințele formale ale cambiei sunt satisfăcute, și analfabetismul va forma o excepție pe care o

bie ori de câteori lipsește vreuna din condițiunile esențiale precise de legiuitor în alcătuirea lor;

„Că după art. 270, alin. 8, una din aceste condițiuni este ca cambia să cuprindă semnătura trăgătorului sau a emitentului iar după art. 276 cambia semnată prin punere de deget, cu pecete sau alte semne, nu are țaria dacă nu este în forma precisă pentru autentificarea actelor;

„Având în vedere că cambia cu care se servește reclamantul . . . fiind semnată prin punere de pecete de . . . fără să fie autentificată, că, conform citatelor texte de lege, nu poate fi considerată ca cambie și dar purtătorul nu poate avea în virtutea ei o acțiune cambială;

„Considerând că art. 276 citat, nefăcând nici o distincțiune nulitatea unei asemenea cambii, se poate opune de orice parte interesată;

„Că astfel fiind tribunalul n'a violat, ci a interpretat și aplicat bine articolele citate;

„Considerând că art. 352 codul comercial nu-și poate avea aplicațiunea în specie într-un caz de față este anume prevăzut prin art. 276 citat, astfel că nu poate fi loc a se argumenta prin analogie”.

Inalta Curte de Casație chemată din nou să se pronunțe, la 20 Sept. 1910, a decis că o cambie semnată prin punere de deget (pecetie) e nulă, dacă nu e autentificată și „considerând că astfel fiind, nu se poate susține nici că s'a putut transmite prin gir o cambie care nu există, și deci recurentul nu poate avea acțiune cambială nici în contra girantului”. Jurisprudența 1910, n. 452.

S'a hotărît însă, cu drept cuvânt, că atunci când sunt mai mulți emitenți și numai unul a semnat prin punere de deget, cambia e valabilă pentru ceilalți emitenți, cari nu se pot prevala de art. 276, ne privindu-i pe ei, Curtea de Apel din București, 4 Noembrie 1900, Curierul Judiciar, 1901, p. 247.

S'a hotărît greșit că o cambie nulă din cauza art. 276 este valabilă în ce privește persoana care a avalat pe emitentul, ce a semnat prin punere de deget, Judecătoria ocolului II Buzău, 11 Iulie 1902, Curierul Judiciar, 1903, p. 319.

Conform cu cele susținute de noi: *Bonelli*, n. 51, care spune categoric: „Lipsa sau nevalabilitatea semnăturii trăgătorului sau emitentului, anulează cambia chiar față de ceilalți semnatori”;

va putea învoca numai analfabetul, după cum falsitatea semnăturii nu o poate învoca decât acela căruia i s'a falsificat semnătura; fie că numele emitentului a fost scris de altul, fie că i s'a condus mâna de altul sau a copiat mecanicește un model¹⁾.

În acest de al doilea caz, deși semnătura emitentului nu-l obligă pe acesta, totuși regularitatea în forma sa exterioară, face ca polița să dea loc la obligațiuni posterioare scrise pe acea cambie, de oarece a se decide altfel ar fi a întinde adevărate curse celor de bună credință²⁾.

Legea declară nule cambiile semnate de emitent prin semne și această nulitate nu se poate înlătură prin recunoaștere judiciară sau extra judiciară, nici prin vreun alt mijloc de probațiune³⁾.

Legea nu se ocupă în special de semnăturile celorlalți obligați cambiarmențe, însă este nediscutat că li se

citând și o decizie în acest fel a Curții de Apel din Veneția, 16 Iulie 1886, *Temi Ven.*, 1887 p. 400.

În acelaș sens doctrina și jurisprudența germană, a se vedea: Staub, art. 94, n. 7, cu jurisprudența citată; *Rehbein*, art 94 și 95, n. 2.

1) *Bonelli*, 52; *Staub*, loc. cit.; *Rehbein*, loc. cit.

2) *Vivante*, 1083.

3) Înalta Curte de Casație a decis că pe baza unei cambii semnate prin punere de deget, nu se poate intenta acțiune cambială în contra emitentului, chiar dacă dânsul ar recunoaște cambia, nici contra girantului, căci cu drept spune suprema noastră Curte: „raportul cambial nu se poate stabili prin mărturisirea părții, precum se susține prin motivul de casare, ci numai prin cambie, care este un act solemn și deci trebue făcută în formele determinate de lege”. Casația, III, 20 Sept. 1910, *Jurisprudența*, 1910, n. 452; *Staub*, loc. cit.; *Rehbein*, loc. cit. cu jurisprudența germană, citată de acești autori.

În Germania se admite că nulitatea semnăturii acceptantului atrage și nulitate avalului dat pentru acceptant, *Staub*, 94, n. 7; *Rehbein*, 94 și 95, n. 2.

S'a decis contrar că beneficiarul unui gir semnat cu pecetie are acțiune cambială, de oarece asemenea gir nu anulează cambia. Ce grosolană eroare și ce confuziune, parcă nu se poate a fi gir nul și cambie valabilă, *Trib. com. Ilfov*, 22 Februarie 1895, *Ef. Antonescu*, art. 276, n. 8.

aplică și lor art. 270, n. 8, adică și ei trebuiesc să semneze cu numele sau cu firma lor. Și atunci când vor semnă în loc de cum zice legea, prin punere de deget, prin semne, etc. (cazurile prevăzute în art. 276) vom decide că semnătura așa făcută n'are nici o valoare, iar ei nu rămân obligați cambiaricește. Trebuie însă să notăm că nulitatea obligațiunii unui girant sau a unui acceptant, nu anulează întreaga cambie, căci aceste obligațiuni nu sunt fundamentale cum e obligațiunea emitentului sau trăgătorului. Aci stă toată marea deosebire între valabilitatea semnăturii emitentului sau trăgătorului și valabilitatea celorlalte semnături cambiale: nevalabilitatea manifestă a celei dintâi atrage nulitatea întregii cambii; nevalabilitatea celor de al doilea are efect numai parțial deși se poate invoca erga omnes¹⁾.

Legea ungară în capitolul XX și *cea austriacă* în cap. XVII se ocupă de semnăturile defectoase (mangelhafte Unterschriften). Intreg capitolul se compune din 2 articole, dintre care primul se ocupă de semnăturile prin punere de deget, cruci, semne, adică de declarațiile cambiale cari nu sunt subscribe propriu, iar în al 2-lea articol se ocupă de semnăturile acelor persoane, cari se intitulază procuratori sau reprezentanți, și cari în realitate nu au mandat sau deși au mandat, au depășit puterile acordate. Și unii și alții rămân obligați personal.

În ce privește cambia autenticată, principiile sunt aceleași și în codul român art. 276 cum și în legea austriacă.

Articolul 104 din legea ungară cuprinde 2 aliniate: în primul declară nule cambiile semnate prin csemne și în al doilea se ocupă de declarațiile cambiale ale celor ce nu pot semnă din cauza unei infirmități. Aceștia, infirmii se pot obligă cambiaricește însă numai dacă fac un semn și se autentifică de judecător sau notar.

1) Constatarea că cineva nu știe citi și scrie este o cestiune de suverană apreciere a judecătorului de fond, care nu pune temei pe unele probe și de ce respinge pe altele, Casația, III, 21 Aprilie 1914, Jurisprudența, 1914, n. 335.

Legea ungară nu interzice ca orice persoană să se oblige cambiaricește printr'o cambie autenticată.

Comparând art. 104 unguresc cu art. 94 german și austriac, vedem că legiuitorul ungar, care obicinuît nu face decât să traducă legea germană, introduce o modificare destul de importantă. Așă, pe când în legea germano-austriacă se spune că semnăturile prin semne nu sunt valabile dacă nu sunt autentice, în legea ungară găsim că semnăturile prin semne sunt nule și în aliniatul 2 se admite iscălituri cu semne însă cu două condițiuni: *a*) să fie vorba de infirmii, cari nu pot semnă (dar cari prin urmare știu carte) și *b*) ca acești infirmi să facă ei însăși un semn, pe care să-l autentifice un judecător sau un notar.

Credem că legiuitorul ungar a fost preocupat de ideea că o cambie este de natura ei un act scriptural, deci nu se pot obliga cambiaricește cei ce nu știu să scrie.

§ 21. Lipsa condițiilor esențiale. Cambie în alb.

91. *Sanctiune în caz de lipsa unei condițiuni esențiale.* Cambia fiind un titlu de credit formal și complet este nulă, dacă îi lipsește vreuna din condițiunile enumerate de lege ca esențială.

Intâlnim această sancțiune în art. 273 c. com., după ce legiuitorul în art. 270—272 arată cari sunt elementele indispensabile pentru existența cambiei.

Ceeace preocupă pe legiuitor edictând sancțiunea nulității este valabilitatea documentului doveditor al unei creanțe obișnuite. Din această cauză cetim în art. 273 că lipsa vreuneia din condițiunile esențiale exclude calitatea și efectele speciale ale cambiei, „*cu rezerva efectelor ordinare ale obligațiunii, după natura sa cambială sau civilă*”.

Cu alte cuvinte un titlu, ce se prezintă drept cambie, nu va produce efecte cambiale, dacă îi va lipsi vreuna din condițiunile esențiale cambiei, dar poate valora ca înscris doveditor al unei creanțe civile sau comerciale, bine înțeles de întrunește elementele înscrisurilor probatorii. Un titlu

nul ca o cambie, poate valora un înscris obicinuît sau chiar numai un început de probă.

92. *Lipsa scadenței și lipsa locului de plată.* — In art. 270 c. com. sunt enumerate condițiunile esențiale ale cambiei. Printre aceste condițiuni figurează: arătarea scadenței și arătarea locului unde să se facă plata.

Deși arătarea scadenței este enumerată de art. 270 ca o condițiune esențială, totuși lipsa ei nu atrage nulitatea cambiei, deoarece potrivit ultimului aliniat al art. 271 „dacă cambia nu arată epoca plății, ea e plătibilă la vedere (înfățișare)”.

De asemenea locul plății deși enumerat de art. 270 ca esențial, totuși nu întotdeauna lipsa lui atrage nulitatea cambiei.

La biletul la ordin, dacă nu este scris locul de plată, se va considera locul emisiunii ca loc de plată și în acelaș timp ca domiciliu al emitentului. Și cum totdeauna trebuie arătat locul emisiunii, biletul la ordin nu poate fi nul din cauza lipsei de arătare a locului de plată; poate fi însă nul un bilet la ordin din cauză că locul de plată arătat în înscris e inexistent sau are alte vicii.

La cambia trată, dacă nu este arătat locul de plată, și nici nu e indicat vreun loc lângă numele sau firma trasului, în acest caz nu se mai presupune locul emisiunii ca loc de plată, ci pur și simplu cambia e nulă.

Cum se vede, legea în art. 272 conține prezumțiuni de locuri de plată, în lipsa unui loc de plată anume arătat în cambie.

Ce se întâmplă însă, dacă într'un bilet la ordin sub numele emitentului se află și indicațiunea domiciliului său și un loc de plată nu e arătat? Se va mai socoti ca loc de plată locul emisiunii sau se va zice că locul plății va fi cel arătat sub numele emitentului, bine înțeles când aceste două locuri diferă unul de altul?

Credem, că prezumțiunile arătate în art. 272 sunt absolute și nu se pot combate, deoarece cambia este un titlu de credit, ce nu se poate completa cu alte probe, deci prezumțiunea că la biletul la ordin locul de plată

este acelaș cu locul de emisiune, nu poate fi doborâtă prin nici o altă probă decât, cum spune legea, prin indicarea în cambie a unui loc de plată.

Prezumțiunile stabilite de art. 272 nu se aplică și în ce privește citarea părților în instanță. Legea nu a voit să deroge de la regulile de procedură, așa că părțile se vor cită la domiciliul lor.

Iată în această privință cum s'a pronunțat Inalta Curte de Casație, la 1 Iunie 1915:

„Considerând că prin art. 272 din codul de comerț, nu s'a adus nici o derogare la această regulă de procedură, fiindcă prin cuvintele „locul emisiunii se socotește ca loc de plată și în acelaș timp ca domiciliu al emitentului, dacă alt loc de plată nu s'a arătat”, legiuitorul comercial a înțeles să determine unde se va plăti polița, referindu-se la funcțiunea comercială a poliței, iar nu la funcțiunea ei juridică, care se regulează tot după normele dreptului comun.

„Considerând că din moment ce instanțele de fond, interpretând în mod suveran indicațiunile cuprinse în cambii, stabilesc că arătarea adresei emitentei sub semnătura sa, și în apropiere de semnătură, sub cuvintele „cătrec mine însumi”, trebuie a fi privită ca expunând numai un loc de plată, iar nu un domiciliu în general, deci și pentru citațiuni, apoi nu se poate impută acestor instanțe că ar fi comis vreo violare de lege sau că ar fi săvârșit vreo omisiune sau eroare de fapte.

„Că de altă parte, odată ce instanțele de fond au constatat că în polițele în chestiune se arată locul plății, dispozițiunile art. 272 cod. com. nu-și mai aveau aplicațiunea în specie; de altmintrelea, art. 272 cod. com. prevăzând că, dacă într'un bilet la ordin nu se arată locul de plată, locul emisiunii se socotește ca loc de plată și în acelaș timp ca domiciliu al emitentului, prin aceasta legiuitorul a voit să determine numai unde se va achită polița și să fixeze totdeodată domiciliul de jurisdicție, în concordanță cu art. 889 c. com. cu îndatorirea însă pentru reclamant de a cită pe debitor la domiciliul său real, spre

a-l feri de surprinderile și de căderile ce ar fi putut rezultă în sistemul susținut de recurent...¹⁾,

93. *Timbrul este o condițiune esențială?* — În Italia se discută dacă o cambie netimbrată sau insuficient timbrată este nulă. Discuțiunea provine din cauza art. 45 din legea timbrului italian din 4 Iulie 1897 și care nu e decât reproducerea art. 42 din legea din 1874. În zisul articol italian se prevede că o cambie neconformă legii timbrului nu produce efecte cambiale.

La noi față de textul articolului 273, care se ocupă numai de condițiunile arătate în art. 270—272, cum și față de art. 14 și 84 din legea timbrului, socotim că nu poate fi vreo discuțiune serioasă și vom decide că polița netimbrată sau insuficient timbrată e valabilă, însă se va plăti amenda arătată în lege.

94. *Cambia în alb.* — Este evident, că dacă se prezintă înaintea justiției o cambie, căreia îi lipsește vreuna din condițiunile cerute de lege sub sancțiunea nulității, titlul nu se va bucura de avantajile dreptului cambial.

Ce vom zice însă de o cambie, care la emițere nu are toate elementele esențiale, dar care după emițere a fost completată, astfel că atunci când se cere plata, ea întrunește elementele enumerate de art. 270? Este o cambie astfel emisă valabilă?

Până la 1900 textul articolului 273 c. com. era reproducerea fidelă a art. 254 c. com. italian și avea următoarea cuprindere: „Lipsa vreuneia din condițiunile esențiale arătate în articolele de mai sus, exclude calitatea și efectele speciale ale cambiei cu rezerva efectelor ordinare ale obligațiunii, după natura sa comercială sau civilă.

„Promisiunea de dobânzi cuprinsă în cambie sau renunțarea la prescripțiune se socotește ca nescrisă”.

Acest articol este inspirat din art. 7 al legii cambiale germane, care este astfel redactat:

„Dintr'un înscris, căruia îi lipsește una din condițiunile esențiale pentru o cambie, nu decurge nici o obli-

¹⁾ Jurisprudența, 1915, p. 565.

gațiune cambială. Chiar și declarațiile (gir, accept, aval) puse pe una asemenea înscris nu au putere cambială. Obligația de dobândă conținută într'o cambie este socotită ca și nescrisă”.

Pe baza acestor texte de lege atât în Italia cât și în Germania s'a admis de doctrină și jurisprudență că o cambie este valabilă chiar dacă la emiterea ei a fost în alb, cu condițiunea ca atunci când se cere plata, ea să întrunească toate cerințele legii, adică să fi fost completată. Debitorul cambial poate opune numai în contra celui ce a completat titlul o excepțiune personală, atunci când completarea s'a făcut contra convențiunii: bună oară a trecut în cambie o sumă mai mare, sau o altă scadență etc.; atare excepțiune nu se poate invoca contra celor ce dobândesc prin gir cambia posterior completării, căci dacă până în momentul completării înscrisul nu produce efectele unei cambii, din momentul însă ce ea s'a completat trebuie privită ca orice cambie, de oarece sunt îndeplinite toate cerințele legii¹⁾.

Interpretarea dată de doctrină și jurisprudență articolului 7 din legea cambială germană, a fost consfințită de Ordonanța Ministerului de Justiție din Austria din 6 Octombrie 1853, cum și de art. 93 din legea ungară.

Iată într'adevăr ce cuprinde ordonanța ministerială austriacă, ordonanță cu putere de lege:

„Excepțiunea că la epoca, în care s'a scris cambia, acceptarea ori altă declarație obligatorie (gir, aval), lipsea iscălitura trăgătorului, ori vreuna din celelalte condițiuni esențiale cerute de art. 4 și că numai târziu a fost completată, nu va putea nici odată să fie opusă contra unui terț de bună credință posesor al cambiei; însă în contra aceluia care a luat parte la succesiva completare, numai atunci poate fi opusă, când se probează că de înscrisul necomplet s'a făcut uz, în mod ilegitim printr'o completare arbitrară sau contrarie convențiunii intervenite”.

1) Asupra doctrinei, jurisprudenței și legislațiunii comparate, a se vedea detalii în *I. N. Fințescu*, Cambia după legile în vigoare în vechiul regat, Transilvania și Bucovina, p. 135 și următoarele.

Motivele, cari au îndreptățit doctrina și jurisprudența din Germania și Italia să decidă că condițiile esențiale nu trebuiesc întrunite în momentul în care se prezintă cambia la plată, le găsim foarte bine rezumate de Curtea de Casație din Roma, în deciziunea sa din 31 Octombrie 1910¹⁾: „Intr’adevăr — zice această instanță — este știut de toți că polița în alb nu e înscrisă în codicele de comerț, cu toate astea validitatea ei a fost recunoscută în baza următoarelor principii: a) că legea (art. 250 c. com. ²⁾) nu cere un scris unic în cambie, nu pretinde adică ca toate condițiile esențiale să fie scrise de aceeaș mână și în acelaș timp, putând fi completată după subscriere — chiar de o terță persoană; b) că sau prin efectul mandatului sau prin pactul de completare, beneficiarul unei cambii în alb o completează conform cu acordurile intervenite între beneficiar și acceptant; c) că este necesar recunoașterea cambiei în alb pentru a garanta creditul și eficacitatea cambiei în plin, pentru a evita ca debitorul să poată excepta faptul de a fi dat o cambie în alb, emisă în realitate în plin; d) în fine fiindcă polița în alb erà intrată în uzuri și obiceiurile comerciale fără ca prin aceasta să ia naștere infracțiunea prevăzută de art. 418 codul penal, care pedepsește abuzul iar nu uzul unui titlu în alb”.

Dintre toate argumentele aduse în favoarea admisibilității cambiei în alb cel mai puternic este acela referitor la siguranța cambiei în plin, căci dacă se zice că este nulă o cambie, care se prezintă completă, dacă la emisiune nu cuprindea toate condițiile arătate în art. 270, ăcesata însemnează că nimeni numai poate fi sigur dacă cambia ce posedă a fost sau nu în alb la emisiune. Oricine își poate închipui situațiunea ce astfel se creiază acestui titlu de credit, merit să circule din mână în mână, fără să poarte pe el semnul că la o anumită epocă i-a lipsit un element, ca data, locul plății, numele primitorului, etc., etc...

Până la 1900 deci și la noi problema erà la fel ca

1) Rivista di diritto commerciale, 1911, II, p. 161.

2) Corespunzător art. 270 c. com. român.

în Italia și Germania, iar Inalta Curte de Casație și Justiție, S. II, prin deciziunea din 13 Mai 1897, decisese că nu e nulă o cambie emisă cu ordinul în alb, dar completată mai înainte de scadență, respingând recursul făcut în contra deciziei No. 34/96 a Curții de Apel din Galați, S. II. Înaintea Curții de Casație, recurenții au fost apărați de Prof. *Toma Stelian*, care a dezvoltat următorul motiv de recurs: „Violarea art. 270, 273 și 1 din codul de comerț. Exces de putere. S'a constatat în fapt înaintea Curții de Apel din Galați, că cambiile reclamate fuseseră emise în alb, și că ele nu au fost completate de purtător de cât aproape de scadență și după moartea pretinsului emitent.

„Și deși după art. 273 c. com., lipsa condițiilor esențiale pentru cambii exclude calitatea și efectele speciale ale cambiei, și deși numele primitivului este, după art. 270 c. com., o condițiune esențială totuși Curtea din Galați consideră ca valabile cambiile reclamate și se întemeiază, pentru a da această deciziune, pe un pretins uz comercial, cu toate că, după art. 1 c. com. uzurile comerciale, ori cât de vechi și de constante ar fi, n'au putere de legi”¹⁾.

Curtea de Casație respingând recursul motivează că art. 273 nu cere ca condițiunile arătate în art. 270 să fie întrunite la data emisiunii și este suficient dacă posesorul completează cambia mai înainte de scadență, astfel că atunci când cere plata titlul să cuprindă și numele primitivului.

Desigur că deciziunea Curții de Casație are și părți slabe; așa, atunci când pune ca fundament juridic al cambiei în alb, simplul mandat, căci în speța judecată, completarea avusese loc după moartea emitentului și știut este că mandatul încetează prin moartea mandantului²⁾; tot așa, atunci când se asimilează lăsarea în alb a numelui primitivului cu lăsarea în alb a numelui giratarului,

1) Curierul Judiciar 1897, p. 209.

2) Posesorul cambiei completează o cambie în alb nu în baza unui mandat, ci a unui pact fiduciar, a se vedea *I. N. Fintescu*, *Cambia*, p. 162.

de oarece la gir avem un text precis care dă posibilitatea a exercita chiar acțiunea cambială pe baza unui gir în alb necompletat (art. 279 c. com.), ceea ce nu este cazul cu lipsa numelui primito­rului.

La 1900, Ministrul Justiției de atunci, impresionat de jurisprudența Curții de Casație, care admitea valabilitatea cambii­lor cari la emiterea lor nu cuprindeau numele sau firma primito­rului, a venit pe cale legislativă și a făcut o deosebire între numele sau firma primito­rului și celelalte condițiuni esențiale arătate în arti­colul 270, adăogând, prin legea din 6 Aprilie 1900 la începutul articolului 273, următoarele cuvinte: „*Lipsa arătării numelui persoanei sau firmei primito­rului la ja­cerea cambiei precum și*”....

Dela 1900 avem în legislațiunea noastră această si­tuațiune bizară: la emiterea cambiei poate lipsi suma, scadența, locul plății; însă nu poate lipsi numele primi­torului, și chiar dacă a lipsit acest nume și a fost în urmă completată cambia, totuși ea este nulă și, vom vedea îndată, nulă față chiar cu dobânditorii de bună credință.

Deosebirea ce trebuie făcută între numele sau firma primito­rului și celelalte condițiuni esențiale rezultă atât din textul actual art. 273, cât și din expunerea de mo­tive a modificării aduse în 1900.

Iată într'adevăr cum se exprimă Ministrul de Justi­ție: „In art. 270 se enumeră cari sunt condițiunile esen­țiale ale cambiei și la No. 3 se indică numele persoanei sau firma primito­rului (beneficiarului); s'a născut însă dificultatea în practică și controversa în jurisprudență, când anume trebuie arătat numele primito­rului: la emi­terea cambiei sau nu? Cred că admiterea cambiilor cu ordinul în alb prezintă un pericol, căci dacă nu pot face nici-o opunere la cambie, după art. 349, nu e mai puțin adevărat, că este de mare interes a se ști cine este sau a fost primul beneficiar al cambiei, spre a se putea exer­cita, în contra-i, fie o acțiune în anulare, dacă ar fi în acel caz, fie o acțiune în regres, ceea ce la cambiile cu

ordinul în alb este nu numai foarte dificil, dar aproape imposibil. De aceea și spre a nu se mai da loc la nici-o controversă, am adăos în capul art. 273 că numele primitorului (beneficiarului) trebuie arătat la facerea cambiei”.

În urma acestei intervențiuni legislative, fără precedent într’o altă legiuire, s’a decis, cum eră natural, că o cambie emisă cu ordinul în alb, deși completată posterior, este totuși nulă¹⁾, iar această nulitate se poate opune și dobânditorilor prin gir de bună credință, adică cari nu au știut că acea cambie a fost emisă cu ordinul în alb²⁾.

Situațiunea creată prin actualul art. 273 c. com. a făcut ca instanțele judecătorești să caute un mijloc de salvare a cambiei, și atunci s’a invocat art. 349. S’a zis: cambia emisă cu ordinul în alb este nulă, dar probarea emisiunii în alb nu se poate face decât cu act scris³⁾.

Despre probarea emiterii în alb vom reveni, când vom trată despre excepțiunile, ce se pot invoca de către părți în acțiunile cambiale.

95. *Cambia în alb și formula „bun și aprobat”*. Chestiunea cambiei în alb se complică în dreptul nostru și din cauza art. 275 cod. comercial.

Codul civil în art. 1180 prevede că actul sub semnătură privată, prin care o parte se obligă către alta a-i plăti o sumă de bani sau o cătime oarecare, trebuie să fie scris în întregul lui de acela care l’a scris, sau, cel puțin acesta înainte de a subsemna, să adauge întotdeauna în litere suma sau cătimea lucrurilor și apoi să

1) Trib. Gorj, 20 Februarie 1904, Curierul judiciar, 1904, p. 252 cu adnotația d-lui C. N. Toneanu; C. Casație, III, 3 Octombrie 1912, Săptămâna juridică, 1912, n. 716; Casația II, 18 Februarie 1914, Jurisprudența română, 1914, n. 221.

2) A se vedea o sentință foarte bine redactată a Trib. Botoșani, 15 Februarie 1905, Curierul judiciar, 1905, p. 158 (datorită lui Corneliu Botez, pe când acesta eră judecător de ședință).

3) Trib. Gorj, 26 Februarie 1904, Curierul, 1904, p. 252; Trib. Ilfov, 28 Martie 1906, p. 261; Tribunalul Tutova, 30 Aprilie 1909, Curierul, 1909, p. 478; Casația III, 11 Noiembrie 1909, după divergență, Jurisprudența, 1939, p. 620; Casația II, 18 Februarie 1914, Jurisprudența, 1914, n. 224.

A se vedea în sens contrar, Cas. III, 15 Martie 1923, Pandecte, 1923, I, p. 29.

iscălească. Nu sunt supuși la această regulă comercianții, industriașii, plugarii, vierii, slugile și oamenii cari muncesc cu ziua.

Legiuitorul nostru comercial, ne mai urmând pe cel italian¹⁾, a întins, prin art. 275, aplicarea principiului din codul civil și în materia cambială; aceasta pentru a înlătura abuzurile ce s'ar putea face cu cambiile în alb.

Prin urmare la redactarea codului nostru de comerț, și în special la redactarea art. 275, care vine după articolul, ce determină elementele esențiale ale cambiei, s'a prevăzut cambii scrise de altul decât cel ce se obligă, fie că acele polițe erau chiar complete în momentul semnării, fie că ele s'au completat posterior. În această privință sunt aceleași reguli din dreptul civil.

Inovațiunea legiuitorului nostru bună pentru micile pieți comerciale, unde cetățenii se cunosc și își cunosc toți profesiunile, devine foarte periculoasă într'o țară cu negoț progresat, căci măsura de siguranță, prevăzută prin art. 275 poate fi o urâtă surpriză pentru un posesor al cambiei, care, acționând în judecată pe debitorul cambial, ar afla că acea cambie nu a fost în întregime scrisă de debitor și nici nu este debitorul din cei dispensați de a întrebuiința formula „bun și aprobat”.

Să presupunem acum că art. 275 s'a respectat. Pentru o mai lesne înțelegere vom distinge cambiile emise în alb de către cei ce sunt obligați la formula „bun și aprobat”, de cambiile emise de comercianți, industriași, plugari, vierii, slugi și oamenii muncitori cu ziua.

Aceștia din urmă emit în mod valabil o cambie în alb, dacă în cambie se prevede numele primitivului, fără să fie obligați a trece în textul poliței suma datorită și nici nu sunt ținuți să o scrie în litere cu formula „bun și aprobat”.

Legea dispensează de „bun și aprobat” pe comercianți, de oarece îi presupune destul de prevăzători pentru a nu fi înșelați.

---

1) Codul civil italian, art. 1325, arată în partea sa ultimă că formula „bun sau aprobat” nu se aplică în materii comerciale.

În ce privește pe industriași, adică lucrători cari exercită un meșteșug sau o artă mecanică, pe plugari, vieri, slugi și cei ce muncesc cu ziua, dispozițiunea legii se explică, prin considerațiunea că de cele mai multe ori ei sunt neștiutori de carte, putând numai iscăli și legiuitorul nu a voit să-i îndepărteze dela beneficiile creditului cambial.

În principiu cel ce semnează o cambie trebuie, la emiterea ei, să o scrie în întregime cu propria sa mână, sau dacă o scrie alt cineva, ori este emisă în alb, emitentul când semnează, este obligat a întrebuiți formula bunului și aprobat, scriind în litere suma datorată. Până la 1900 în sistemul legii noastre eră indiferent când se completă cambia, o singură îndatorire aveà emitentul unei polițe în alb: să scrie „bun și aprobat pentru suma de lei . . . .” arătându-se în litere acea sumă. Orice altă condițiune prevăzută de art. 270 nu eră indispensabilă în ziua emisiunii.

Cu ocaziunea modificării dela 1900, d-l C. *Disceu* în expunerea sa de motive ne arată că la data emisiunii, o cambie trebuie să aibă neapărat arătat în textul ei numele primitorului: deci indiferent de dispozițiunea art. 275, legiuitorul la 1900 nu a mai permis cambiile cu ordinul în alb, fie că s'a întrebuițat formula „bun și aprobat”, fie că o asemenea formulă nu s'a scris de emitent. Și într'adevăr așa trebuie înțeleasă modificarea D-lui C. *Disceu*, căci altminteri am ajunge la concluziunea că la polițele în alb cu „bun și aprobat”, poate să lipsească numele primitorului în momentul emisiunii, ceea ce ar fi în contradicere cu spiritul și litera actualului art. 275 și 273 cod. com.

Curtea de Casație, Secția III, la 3 Octombrie 1912, a decis că o cambie care nu conține, la data emisiunii ei, decât semnătura emitentului cu formula „bun și aprobat” este nulă, de oarece neconținând numele primitorului intră în prevederile art. 273 și expunerea de motive din 1900 este categorică; de aci concluziunea:

„Prin urmare, Curtea de Apel face o justă aplicare a articolelor citate când respinge acțiunea cambială, pe

motiv că cambiile pe care se întemeiază acțiunea au fost emise în alb purtând fiecare în față semnătura unei persoane cu mențiunea bun și aprobat pentru o sumă arătată în litere fără indicarea numelui primitorului cambiei, că reclamantul după ce i-au fost transmise acele cambii, le-a completat trecând în ele că au fost emise în ziua de . . . , în ordinul . . . , pentru sumele de bani specificate printr'însele cu scadența la . . . și cu ordinul de plată la Ploești" ¹⁾).

Este de prisos a mai adăoga, că deciziunea altimă corespunde cu juridica interpretare a art. 273 și 275 cod. com.

96. *Rezumăm*: din examinarea art. 273 și 275 rezultă că sunt valabile cambiile în alb cu condițiunea ca la emiterea lor să aibă arătat numele primitorului și în cazul când emitentul nu face parte din cei dispensați prin art. 275, va trebui să scrie în litere suma datorată cu formula bun și aprobat și apoi să semneze, ținându-se seama că și atunci când se întrebunțează formula „bun și aprobat” este obligator ca să scrie în cambie numele primitorului.

Acest sistem inovator al legiuitorului nostru este o stânjenire a cambiei și un regres în dreptul comercial.

Modificarea art. 273 făcută la 1900 cum și introducerea art. 275, au fost rele inspirațiuni și azi când în *Transilvania* și *Bucovina*, cambiile în alb sunt valabile și pe dealtă parte când proiectul citat al unei legi cambiale unversale, admis de jurisconșulți, după amănunțite studii, la Haga, a consfințit uzul polițelor în alb, socotim că nu putem rămâne numai noi Români cu principii retrograde, numai de dragul minorilor risipitori, cari oricât de apărați tot vor cădea pradă vițiilor lor.

Cambia în alb trebuie să fie valabilă, altfel cambia în plin e în pericol să iese din circulație sau să asistăm, cum se întâmplă azi, la spectacolul ca jurisprudența să fie nevoită a călca principiile invocând cu rost și fără rost art. 349, numai pentru a repară greșelile legiuitorului.

1) Săptămâna juridică, 1912, n. 716, p. 652.

rului nostru, care necunoscând doctrina unui cod, traducându-l în românește l'a presărat cu adăugiri ne la locul lor.

§ 22. Cambia domiciliată.

97. *Definițiune.* — Obicinuît o cambie este plătilă de însuș trasul sau emitentul la locul arătat în cambie, sau în lipsa de arătare, la locul presupus, în conformitate cu art. 272 cod. com. Dacă aceasta este regula generală, nu arare ori însă în practică întâlnim cambii plătibile de alte persoane decât emitentul sau trasul.

Cambia domiciliată este acea cambie în care locul plății este diferit de locul în care își are reședința emitentul sau trasul și este plătilă de o altă persoană decât de tras sau emitent.

Se cere prin urmare diversitate de localități și diversitate de persoane. Și mai adăogăm, că dat fiind că o cambie este un titlu complet (deci care nu se poate completa cu alte dovezi), diversitatea de localități și de persoane trebuie să reese din cetirea textului ei, indiferent de cum este realitatea.

1) *Diversitatea de localități.* În mod obicinuît trasul sau emitentul plătește direct la domiciliul său; se poate însă ca să fie mai avantajios ca plata să se facă în altă localitate fie pentru înlesnirea trasului, când acesta buneoară, domiciliază într'o comună rurală, și obicinuește să facă plățile printr'o anumită bancă; fie spre înlesnirea creditorului care, cum sunt băncile, preferă cambiile plătibile în localitățile unde își au sucursalele sau cel puțin unde sunt bănci în relațiuni de afaceri.

Localitatea în care domiciliază emitentul sau trasul trebuie să difere de localitatea în care se face plata. Aceasta rezultă din apropierea art. 270, n. 7 cu art. 286. Și într'adevăr art. 286 vorbind de cambia „plătilă într'un alt loc decât acela al reședinței acceptantelui”, cuvintele „alt loc” trebuie să le înțelegem în sensul art. 270, n. 7, adică în altă localitate.

Dacă cambia este plătilă de altă persoană în aceeaș

localitate, însă în altă casă, atunci nu mai avem o cambie domiciliată, ci avem numai indicarea unui domiciliu, unde să se facă plata.

2. *Diversitate de persoane.* Cambia plătitibilă într'un alt loc decât acela al reședinței trasului sau emitentului trebuie să arate persoana prin mijlocirea căreia urmează să se facă plata. Indicarea acestei persoane, numită *domiciliatar*, o face la biletul de ordin emitentul, iar la trată, de obicei, trasul când acceptă (art. 286). În lipsa unei asemenea indicațiuni, este presupus că emitentul sau acceptantul voește să plătească el însuși la locul fixat pentru plată, deci nu mai avem o cambie domiciliată.

Persoana prin care urmează să se facă plata, nu trebuie să fie nici emitentul, nici trasul, căci atunci n'ar mai fi nimic deosebit, am avea un bilet la ordin sau o trată obicinuită, nu domiciliată; așa că nu ne-am găsi în ipoteza articolului 341, și s'ar conserva, bine înțeles, acțiunea cambială în contra emitentului și a acceptantului chiar fără a se face protest.

98. *Prin ce cuvinte se exprimă domicilierea.* — Domiciliatarul trebuie să fie arătat în cambie, și cuvintele întrebuintate trebuie să fie de așa fel încât să distingă o cambie domiciliată de o cambie cu un domiciliu de plată.

Vom spune că o cambie este domiciliată, când este plătitibilă „la X”, căci în acest caz cuvântul „la” urmat de numele unei persoane, arată prin cine trebuie să se facă plata. Cambia plătitibilă „la X”, arată persoana prin care se face plata iar nu numai locul în care emitentul sau trasul trebuie să se transporte pentru executarea plății. A decide altfel însemnează a presupune că debitorul și creditorul au voit să se aștepte reciproc toată ziua scadenței, ceea ce ar fi o învederată pierdere de vreme, pe când e mai rațional a crede că debitorul a însărcinat pe acea persoană la care se face plata, ca ea însăși să plătească pentru el¹⁾.

1) *Vivante*, 1096; *Bonelli*, 282; *Supino*, 486; *Franchi*, loc. cit.; p. 56; *Bolaffio*, în *Foro italiano*, 1885, p. 440; *Sorani*, II, 245 în notă; *Rocco*, în *Rivista del diritto commerciale*, 1911, II, p. 787.

Nu are acest înțeles cuvântul „la”, atunci când în cambie se află scrisă clauza „către mine însumi” deoarece prin aceste cuvinte se vede intențiunea emitentului sau acceptantului de a plăti el, iar nu persoana, unde se face plata¹⁾.

Când avem în cambie cuvântul „la domiciliul lui X”, sau „la Hotel X” dintr’o localitate, numai e vorba de cambie domiciliată, deoarece nu se arată prin cine să se facă plata²⁾.

Tot astfel interpretează doctrina germană cuvântul bei: Grünhut, § 57, nota 19; Staub, 24, n. 10; Bernstein, p. 150.

Jurisprudența ita’iană este împărțită. Sopotesc că cuvântul „presso” („la”) indică însărcinarea dată unei persoane de a face plata: Curtea de apel din Milano, 23 Iunie 1891, Monitore, 1891, p. 683; Casația Napoli 19 Mai 1892, Foro it., 1892 p. 140; Apel Napoli, 8 August 1892, Foro it., 1892, p. 46; Apel Bologna, 22 Iunie 1903, Temi, 1903, p. 801; Casația Roma, 4 August 1910, Giurisprudenza ita’iana, 1910, p. 854; Apel Torino, 25 Martie 1912, Giurisprudenza it., 1912, p. 1493.

Sopotesc că cuvântul „presso” („la”) nu este suficient spre a arăta că plata se face prin o altă persoană, ci indică numai un domiciliu unde debitorul va plăti el însuși: Casația Torino, 31 Decembrie 1894, Giurisprudenza italiana, 1895, p. 286; Apel Trani, 24 Februarie 1905, Giurisprudenza it., 1906, p. 17; Casația Roma, 10 Ianuarie 1908, Foro it., 1908, p. 142; Casația Roma, 7 Decembrie 1908, Foro it., 1909, p. 10.

1) Bonelli, p. 543, care ne arată că jurisprudența nu e bine stabilită.

2) Conform: Vivante, 1097; Bonelli, 282, nota 4; Casația Napoli, 19 Mai 1892, Foro it., 1892, p. 940; Apel Napoli, 8 August 1892, Foro it., 1893 p. 45; Casația Palermo, 29 August 1896, Giurisprudenza it. 1896, p. 851; Casația Torino, 31 Decembrie 1896, Giurisprudenza it., 1897, p. 199; Apel Firenze, 15 Iunie 1899, Foro it., 1900, p. 55; Apel Milano, 26 Iunie 1900, Monitore, 1900, p. 554; Casația Roma, 18 Februarie 1902, Foro it., 1902, p. 691.

Sopotesc însă că domiciliată cambia plătitibilă „la domiciliul lui X”, presupunând că s’a însărcinat acea persoană să facă plata: Supino, 488; Errera, Temi ven., 1884, p. 171; Sorani, II, p. 245; Casația Firenze, 20 Februarie 1890, Giurisprudenza it., 1890, p. 389; Apel Brescia, 1 Iunie 1891, Monitore, 1891, p. 658; Apel Bologna, 2 Iunie 1905, Giurisprudenza it., 1906, p. 1.

§ 23. Forma cambiei și capacitatea cambială în dreptul internațional¹⁾

99. *Locus regit actum după diferite legi.* — Adeseaori cambia emisă într'o țară este plătibilă într'o alta, sau circulă în diverse țări până să se întoarcă în țară, în care urmează să se facă plată.

În asemenea ipoteză, se naște întrebarea în ce formă, din punct de vedere al condițiilor esențiale, se face cambia, atât în ce privește obligațiunea cambială principală, cât și celelalte obligațiuni cambiale (gir, aval, acceptare²⁾).

La noi nu găsim niciun text de lege special pentru cambie, care să răspundă întrebării mai sus puse.

În legea germană, art. 85, legea austriacă art. 85 și ungară art. 96, ale căror texte sunt identice se face aplicațiunea principiului în deobște admis în dreptul internațional și cunoscut sub denumirea de „*locus regit actum*”, însă în acelaș timp cu 2 derogări menite să protegiască pe supuși naționali și anume: a) Obligațiunile cambiale, luate de Germani, Austriaci și Unguri în străinătate, sunt valabile chiar dacă nu corespund legii locului, dar dacă s'a respectat legea germană, austriacă și ungară. b) O cambie nulă, pentru că nu s'a respectat legea locului, însă făcută după legea germană, austriacă, ungară, nu atrage nulitatea obligațiunilor cambiale scrise posterior, pe cambie, în Germania, Austria, Ungaria, în conformitate cu legile acestor din urmă țări³⁾.

100. *Locus regit actum și dreptul cambial român.* — În codul nostru de comerț, ne având vreo dispoziție, ur-

1) Asupra acestei chestiuni a se consultă: *Bonelli*, I requisiti della cambiale nel diritto internazionale în *Rivista del diritto commerciale* 1910, I, p. 245.

2) În acelaș sens: legea ungară, art. 96; scandinavă, art. 82—85; engleză, sect. 72.

3) Că legea germană conține 2 derogări dela principiu, a se vedea: *Staub*, art. 85, n. 4; *Bonelli*, *Della Cambiale*, n. 78, nota 4.

mează, potrivit art. 1 c. com. a ne referi la art. 2 cod, civil, care în ultimul său aliniat prevede:

„*Forma exterioră a actelor e supusă legilor țării unde se face actul*”.

În conformitate cu cele cuprinse în art. 2 c. civ., vom decide că o cambie cum și orice obligațiune cambială este valabilă în formă, dacă s'a respectat legea locului unde ea s'a scris.

Curtea noastră de Casațiune în mod foarte juridic a decis că „dacă acceptațiunea cambiei s'a făcut aci în țară, la domiciliul acceptului, tot aci cambia¹⁾ a devenit perfectă pentru acceptant și prin urmare legea românească este aplicabilă acceptantului, iar nu legea streină a țării unde a fost trasă cambia, și aceasta chiar dacă locul plății ar fi fost indicat în streinătate (art. 285 c. com.) și cambia ar fi fost scrisă în limba acelei țări” (*Jurisprudența*, 1908, n. 70).

Ultimul aliniat din art. 2 cod. civil nu are corespunzător în codul civil francez, cu toate acestea în Franța necontestat se aplică „*locus regit actum*”.

Se discută în doctrină dacă, la principiul după care forma actelor este guvernată de legea locului unde s'a făcut actul, se poate derogă atunci când contractanții sunt de aceeaș naționalitate.

Am văzut derogările bazate pe lege în Germania și Italia.

La noi, în lipsă de o dispozițiune derogatorie în art. 2 c. civ., *D. Alexandresco*²⁾, distinge între actele făcute de streini în România și actele făcute de Români în streinătate. Iată cum argumentează regretatul profesor dela Iași:

„Mai mult încă, am susținut în prima ediție, cu toată părerea contrarie a lui Laurent, că streinii cari s'ar obliga în România ar fi datori a se supune formelor prescise

1) Rău s'a zis că „tot aci cambia a devenit perfectă”, pe când juridic trebuia să se zică: tot aci obligațiunea acceptantului . . . . .”

2) Vol. I, p. 170—171.

de legile române, și nu s'ar putea obliga în țară conformându-se formelor prevăzute de legea lor națională. În adevăr, argumentul prin analogie tras de Laurent din art. 855 c. civ. nu ni s'a părut concludent, pentru că acest text permite Românilor de a-și face testamentul lor olograf în streinătate după formele române, fără a da aceeaș facultate streinilor cari ar testă în România, și vom vedea, cu toată controversa ce există asupra acestui punct, că streinji nu pot testă în România în forma olografă decât conformându-se legilor române".

În ce privește actele făcute de Români și numai între Români în streinătate, *Alexandresco* trage un argument *a fortiori* din art 885 și conchide că dacă legea permite unui Român să testeze în streinătate în forma legii sale naționale, cu atât mai mult trebuie să se permită a urma legea română când Românii voesc să dobândească o dovadă scrisă a unei convențiuni, la care nu a participat vreun strein.

Am mai văzut că în legea germană, pentru a protege buna credință și a favoriza circulațiunea cambiilor, s'a prevăzut că o cambie emisă în streinătate, neconformă cu legea țării de emisiune, dar conformă cu legea germană, deși nulă în țara de emisiune, totuși nu atrage nulitatea obligațiunilor cambiale scrise în Germania.

În Italia doctrina este împărțită¹⁾. La noi unde textul art. 2 se mulțumește a enunța regula „locus regit actum”, ar trebui să decidem că o cambie emisă în streinătate fără să se respecte legea țării de emisiune fiind nulă, și obligațiunile scrise pe ea nu pot fi cambiale, lipsind cambia.

Totuși o asemenea soluțiune ar putea surprinde buna credință a acelor ce s'au încrezut în cambia conformă cu legea română și-au primit-o văzând giruri sau avaluri

1) Sunt pentru soluțiunea germană: *Bolaffio*, Commentario al Codice di Commercio, p. 742, 743; *Sorani*, par. 149; *Ramella*, Titoli all'ordine, 275.

Contra: *Bonelli*, 78; *Ottolenghi*, La cambiale nel diritto internazionale, 1902, n. 34 și *Diena*, Trattato di diritto Commerciale internazionale, Firenze, 1905, vol. III, 219.

făcute potrivit legii în România; de aceea, pentru aceleași motive adoptate de legiuitorul german, credem că soluțiunea urmează a fi identică, adică toate obligațiunile scrise în România pe o asemenea cambie să fie socotite valabile cambiamente.

„*Locus regit actum*” se aplică și pentru clauzele facultative¹⁾; nu se aplică însă în ce privește legea timbrului, de oarece timbrul trebuie satisfăcut la noi în țară²⁾.

Regulamentul uniform dela Haga, în art. 75 consacră principiul „*locus regit actum*” pentru forma cambiei, iar în art. 76, acelaș principiu pentru forma protestului, pentru timpul în care trebuie făcut, cum și pentru forma celorlalte acte necesari exercițiului și conservării drepturilor cambiale. Avem prin urmare reproducerea aproape literală a dispozițiunilor din legea germană.

101. *Capacitatea cambială în dr. internațional.* — Știm că în dreptul internațional privat este unanim admis principiul după care capacitatea în diferitele acte juridice se guvernează după legea națională a fiecărui individ. După această regulă Românul ori unde s’ar obliga cambiari-cește, capacitatea sa va fi determinată de legea română; cum de altfel capacitatea unui străin în România este reglementată de legea lui națională³⁾.

Sunt unele State însă, cari, pentru siguranța comerțului lor, au derogat dela principiu, atunci când un străin incapabil după legea sa națională, este capabil după legea locului unde contractează. În asemenea caz legile, cari deroagă dela principiu, decid că se are în vedere legea locului unde s’a născut acea obligațiune⁴⁾.

1) În Italia s’a decis că este nulă o cambie emisă în Franța, fără să se arate valuta, deși valabilă după legea italiană, Curtea de Apel Genova, 10 Februarie 1902, *Annali*, 1902, p. 123.

Bonelli, loc cit.

2) A se vedea Casația, S. III, 11 Ianuarie 1912, *Jurisprudența*, 1912, n. 91.

3) Art. 2, al 2 cod. civil român: „Legi’e relative la starea civilă și la capacitatea persoanelor urmăresc pe Români, chiar când ei își au reședința în străinătate”. A se vedea cu detalii în *D. Alexandresco*, I, p. 141 și urm.

4) „Die Fähigkeit eines Ausländers, wechselfähige Verpflichtungen zu übernehmen, wird nach den Gesetzen des Staates

Soluțiunea legii germane a fost adoptată și de *Convențiunea dela Haga* din 1912, care se ocupă și de cazul când legea națională trimite la altă lege. Iată ce spune art. 74: „*La capacité d'une personne pour s'engager par lettre de change est déterminée par sa loi nationale. Si cette loi nationale déclare compétente la loi d'un autre Etat, cette dernière loi est appliquée.*

„*La personne qui serait incapable, d'après la loi indiquée par l'alinéa précédent, est, néanmoins, valablement tenue, si elle s'est obligée sur le territoire d'un Etat d'après la législation du quel elle aurait été capable*”¹⁾.

beurteilt, velchem derselbe angehört. Iedoch wird nach den Gesetzen seines Vaterlandes nicht wechselfähiger Ausländer durch Uebernahme von Wechselverbindlichkeiten in Inlande verpflichtet, insofern er nach den Gesetzen des Inlandes wechselfähig ist”. În acelaș sens cu legea germană, avem: legea rusă, art. 82; elvețiană, 822; scandinavă, 84; ungurească, 95; sârbă, 168.

În Franța art. 3 cod. civ. (art. 2 românesc), ocupându-se numai de Francezi, unii autori au susținut că în ce privește pe străini, legea lor națională nu li se aplică în Franța când lezează drepturile unui Francez sau când un Francez a comis o eroare scuzabilă asupra naționalității. Vezi *Baudry Lacantinerie et M. Houques Fourcade*, I, n. 209, cari combat aceste păreri.

Aubry et Rau, I, § 31, nota 31 susține că efectele negociabile prin gir circulând ca monedele, posesorii lor nu cunosc și nu se pot interesa de naționalitatea fiecărui girant și mai ales când un girant își pune pe schimb un domiciliu în Franța, legea franceză trebuie să se aplice și străinilor în ce privește capacitatea lor; în care sens citează și unele sentințe judecătorești franceze. Contra: *Lyon Caen et Renault*, 628; *Thaller*, 1391.

1) În Italia *Mancini*, în expunerea sa de motive la codul comercial în Senat (n. 43), a spus că și capacitatea este o condițiune esențială în sensul art. 270 și deci, că la toate condițiile de formă trebuie să se aplice regula „locus regit actum”, ceea ce a făcut ca mulți autori să susțină acelaș lucru. Vezi: *Vidari*, 2357; *Supino*, 24; *Marghieri*, Cambiale, ed. 4-a p. 238 și urm.; *Mattirolo*, Diritto giudiziale, V, 329; *Griannini*, Azioni, ed eccezioni cambiali, 83; *Sorani*, I, 70; *Bolaffio*, 327; *Diena*, I, 20, III, 214; *Costagnola*, Commentario al libro I, cod. comm. 514 și 515; *Gianzana*, Lo straniero nel diritto commerciale italiano, I, 126; *Polionani*, L'articolo 50 cod. comm.; *Pagani*, Commentario al codice di comm. I, p. 517.

Pentru noi e interesant să arătăm că în niciun caz teoria

102. *Regulamentul uniform dela Haga*, în art. 74 prevede că în ce privește capacitatea cambială a unei persoane este decisivă legea sa națională; dacă această lege națională declară competente legea unui alt Stat, se va aplica aceasta din urmă.

Persoana însă care deși incapabilă după legea sa, se obligă valabil pe teritoriul unui Stat, dacă după legea teritorială are capacitatea cambială.

Prin urmare s'a admis derogarea din legea germană.

---

dominantă din Italia nu se poate susține față de legislațiunea noastră. Intr'adevăr în codul comercial italian avem art. 58 care a dat loc la expunerea de motive a lui *Mancini*, în sensul arătat. În acel articol se spune că sunt guvernate de legea locului „forma și condițiunile esențiale ale obligațiunilor comerciale”; ori, se zice că și capacitatea este o condițiune esențială. La noi nu s'a reprodus acest articol, așa că toată argumentația autorilor italieni cade în ce privește legea noastră!

Sunt de părere și în Italia că se aplică legea națională. *Bonelli*, n. 79. *Esperson*, *Intelligenza dell' art. 58 del nuovo codice di commercio*, Roma 1886; *Gianturco*, *Il stemma di diritto civile italiano*, Napoli 1894, ed. 2-a, I, p. 67; *Fiore*, *Disposizione generale sulla pubblicazione, applicazione ed interpretazione delle leggi*, Napoli, 1887, vol. II, și 522; *Ramella*, *Tratatto dei titoli all'ordine*, Firenze, Cammelli, 1899, vol. I, și 269; *Ottolenghi*, *Appunti di diritto internazionale sulla capacita commerciale e cambiaria*, în *Archivio giuridico*, 1899, p. 516—519; *De Rossi*, *Sull' art. 58 del codice di comercio*, în *Rivista del diritto commerciale*, 1905, II, p. 308—312.

CAPITOLUL III

DESPRE GIR

§ 24. Forma girului.

103. *Ce este girul.* Cambia este un titlu la ordin, adică debitorul trebuie să plătească acelei persoane, care se va legitimă, în ziua scadenței, printr'un șir neîntrerupt de ordine scrise pe însăși cambie..

Girul nu este decât ordinul pe care primitorul cambiei îl dă emitentului sau trasului ca să plătească unei alte persoane, suma la scadență și la locul arătat în cambie.

Cel ce transmite cambia prin gir se numește *girant*, iar cel ce-o primește se numește *giratar*.

Giratarul, la rândul său, poate gira cambia unei alte persoane și așa mai departe, făcând să se mărească numărul giranților și deci să se mărească și creditul cambiei, căci cum vom vedea, toți giranții sunt răspunzători solidari de plată la scadență.

104. *Forma girului (Girul în plin).* — Am spus dela început că girul este un act scriptural accesoriu, el trebuie neapărat să fie scris pe cambie¹⁾. Girul plin poate fi scris atât pe dosul cât și pe fața cambiei; obișnuit însă

girurile se scriu pe dosul cambiei, în şir unul după altul, şi în caz de număr mare, cambia se poate înădi (allonge), iar atunci girurile posterioare se scriu pe prelungire.

Art. 279 cod. com. ne spune că girul trebuie să fie scris pe cambie, datat şi semnat. Ar părea din acest articol că trei condiţiuni esenţiale trebuie să întrunească girul: *a)* să fie scris pe cambie; *b)* să fie semnat şi *c)* să fie datat.

Este adevărat că cele două dintâi sunt condiţiuni esenţiale, căci ştim că toate obligaţiile cambiale trebuie scrise pe cambie şi cambia fiind un titlu complet şi formal, în circularea ei nu trebuie să se completeze cu alte înscrisuri; cum de asemenea ştim că nu poate fi obligaţiune cambială fără să fie semnată. În ce priveşte data girului, ea nu este prevăzută sub pedeapsă de nulitate, deci lipsa ei nu are nici o sancţiune, neputându-se aplica art. 273, care se referă numai la condiţiunile esenţiale ale cambiei, nu la condiţiunile girului¹⁾.

Când girul nu e datat, cel, care are interes (exemplu: spre a stabili incapacitatea girantului), trebuie să facă dovada datei; când girul este datat, data este crezută până la proba contrarie (art. 57 al. ultim).

105. *Girul în alb.* Art. 279 cod. com., pentru a curma orice controversă spune că girul este valabil şi când girantul scrie numai numele sau firma sa în dosul cambiei, fără să arate numele aceluia în ordinul căruia el a girat (girul în alb). Infăţişătorul e în drept să umple girul în alb.

Caracteristica girului în alb este că îi lipseşte numele noului creditor (a giratarului). Aceasta este deosebirea esenţială între girul în plin şi girul în alb. Căci de altfel girul în alb nu cunoaşte o formulă, el putând cuprinde cuvinte mai multe decât girul în plin, poate să aibă loc liber pentru a putea fi completat, dar poate şi să nu lase un asemenea loc, poate să aibă diferite clauze, etc. Rămâne însă întotdeauna caracterizat prin semnătura

1) *Bonelli*, n. 121; *Supino*, 113; *Angelini-Rota*, în Riv. di dir. comm., p. 229, 1919, I, 355; *Casația Roma*, 15 Dec. 1909, Riv. di dir. comm., 1910 135, cu nota lui *Vidari*.

pe dosul cambiei fără arătarea noului creditor. Cel mai scurt gir în alb nu conține decât semnătura girantului pe dosul cambiei.

Ca și cambia în alb, tot așa girul în alb face ca titlul să circule din mână în mână fără ca diferiții posesori intermediari să se oblige la ceva, numele lor nefigurând pe poliță. Cambia circulă atunci la fel cu titlurile la purtător, însă ea nu-și pierde caracterul ei de titlu la ordin. De aceea este nul girul, care în loc să fie în alb, ar fi la purtător, legea necunoscând de cât girurile la ordin: unul plin, iar altul în alb¹⁾.

Giratarul poate completa girul în alb, cum poate foarte bine să ceară plata fără să fie nevoie să mai completeze. Girul în alb legitimează prin el însuș pe posesorul cambial ca să ceară plata la scadență²⁾.

106. *Transformarea unui gir în plin într'unul în alb.* Dacă girul în alb este valabil, posesorul unei cambii nu poate însă cu dela sine putere să corecteze un gir în plin și să-l transforme în gir în alb. Un gir care ar avea ștersături și ar fi transformat în alb nu legitimează cambiarmente decât dacă portorul dovedește că girantul așa i-a transmis cambia sau că modificarea s'a făcut cu consimțământul aceluși girant. (*Grünhut* II, p. 101).

107. *Girul sub condiție.* — În legislațiile cari au adoptat principiile legii cambiale germane, nu se admite, în principiu o obligațiune cambială sub condițiune și prin urmare girul sub condițiune este nul.

În *Regulamentul dela Haga* găsim art. 11, care după ce spune că girul trebuie să fie pur și simplu, adaugă: orice condiție, la care el este subordonat, se socotește ca nescrisă. Prin această dispozițiune se recunoaște că

1) *Grünhut*, Wechselrecht, vol. II, p. 100. Cambia rămâne întotdeauna transmisibilă la ordin căci orice posesor poate completa girul și transmite mai departe prin gir plin la ordinul unei alte persoane și așa mai departe. Regulamentul dela Haga, în art. 11 declară nul girul la purtător.

2) Conform: Cas. III, 18 Septembrie 1928, Jurisprudența, 1928, n. 265.

este incompatibilă cu cambia înserarea unei condițiuni, dar în loc să se anuleze girul, se declară condițiunea ca nescrisă, ceea ce evident se face nesocotindu-se voința celui ce a girat.

Legea austriacă și ungară, cuprinde aceleași dispozițiuni cași codul nostru relativ la forma girului. În aceste legi se cere ca girul să fie scris pe cambie, fără să mai spună că trebuie semnat, de oarece aceasta e un lucru știut: nu se poate obliga nimeni cambiarmențe dacă nu a semnat o declarațiune cambială; de asemenea nu se mai menționează că girul să fie datat căci data nu este o condițiune esențială a girului.

Este de observat că pe când în legea germană, austriacă, italiană și română, girul plin poate fi scris atât pe față cât și pe dosul cambiei, în legea ungară, art. 10 prevede că girul plin cași cel în alb *trebuie* scris pe dosul cambiei.

§ 25. Efectele girului.

108. *Cari sunt efectele girului.* — Girul obișnuit (fie în plin fie în alb) produce 2 efecte; 1) transferă proprietatea cambiei, cu toate garanțiile și drepturile ce decurg dintr'însa (*efect translativ*); 2) face ca toți giranții să fie solidari răspunzători de acceptarea și de plata cambiei la scadență (*efect de garanție*). Art. 277.

109. *Efect translativ.* — Legea ne vorbește de transmiterea proprietății cambiei, însă în doctrină se deosebește proprietatea formală de proprietatea materială.

Girul transmite proprietatea formală, adică aceea ce apare din cambie, căci se poate ca girantul să nu fie proprietarul material, real al cambiei, ci să fie numai un mandatar, un încasator sau chiar să fi furat cambia, cum deasemenea se poate ca unul din girurile anterioare să fie fals sau un girant să fie incapabil.

Girantul, proprietar formal, dobândește cambia în virtutea girului și el nu e obligat să restituie cambia adevă-

ratului proprietar, decât în caz de rea credință sau de greșală gravă săvârșită în dobândirea ei. (Art. 357).

Transmițându-se proprietatea cambiei, se transmit și toate drepturile ce derivă din cambie; însă este de notat că girul nu transmite drepturile ce le-ar avea girantul, ci drepturile așa cum rezultă din cambie și prin urmare giratarul, spre deosebire de cesionar, dobândește drepturi autonome. De aci rezultă că giratarului nu i se pot opune excepțiunile personale ce s'ar fi putut invoca în contra girantului.

Girantul transferă proprietatea și drepturile ce rezultă din cambie, însă nu e mai puțin adevărat că el rămâne creditor cambial, dar sub condițiune: dacă la scadență cambia nu e plătită de obligatul principal, girantul, care plătește, nu dobândește un drept nou de creanță, ci îndeplinindu-se condițiunea, el reintră în vechile sale drepturi, pe cari nu le exercită atâta timp cât cambia se află la giratar.

In Italia se discută dacă girul transmite și drepturile ce rezultă din ipotecă, privilegii și gajuri, constatate prin acte și cari garantează obligațiunea cambială.

Cestiunea este foarte importantă, căci dacă admitem că prin gir cambia circulă cu privilegiile, ipotecile sau gajurile derivând din lege sau din contracte, trebuie să spunem că sunt creditorii ipotecari sau cu gaj, toți aceia cărora o bancă le girează cambii, emise de diverși debitori și cari au garantat o deschidere de credit cu ipotecă ori gajuri.

În dreptul românesc problema, credem că se soluționează în sensul transferării și a drepturilor ce derivă din garanțiile extra-cambiale. La această concluziune am ajuns dat fiind textul articolului 372 c. com., care în materie de cont curent stabilește în partea finală: „Dacă s'a consimțit o ipotecă pentru credit deschis, posesorii efectelor create sau negociate în termenul acestei deschideri de credit, nu se vor putea folosi de dânsul decât până la concurența soldului final al contului”. Această parte a articolului 372 corespunde ultimului alineat al art. 26 din legea cambială belgiană, și constă înțeles implicit că

dacă datoria pentru care s'a dat cambia este garantată cu cu gaj, ipotecă, privilegiu, transmiterea cambiei prin gir, însemnează și transmiterea garanțiilor.

110. *Efect de garanție al girului.* — Cel ce transmite o cambie prin gir se asdămână cu trăgătorul unei cambii, de oarece după cum am văzut girul nu este din punct de vedere juridic decât o trată. Girantul este deci obligat solidar pentru acceptarea și plata cambiei, iar girul are natura obligațiunii trăgătorului: o obligație scripturală și abstractă. Intre girant și giratar există un raport fundamental, care poate da loc la excepțiuni personale, dar cari nu pot fi invocate decât în limitele art. 349.

Girantul se obligă nu numai față de acela căruia a transmis cambia, ci față de toți aceia cari vor dobândi posterior cambia prin gir; iar fiecare dintre giratari dobândește drepturi autonome¹⁾.

111. *Girul „nu la ordin”.* — Insușirea de a se transmite cambia prin gir derivă din însăși natura ei, iar nu prin efectul clauzei „la ordin”, de oarece cambia este esențialmente girabilă și aceasta ne-o dovedește art. 278 codul de comerț, care prevede că atunci când trăgătorul, emitentul sau girantul a interzis transmiterea cambiei prin gir, girurile făcute contra acestei interziceri produc, numai în privința celui care a inserat o asemenea interzicere, efectele unei cesiuni.

1) S'a decis însă că girantul nu este obligat cambiarmențe dacă cambia transmisă prin gir nu conține toate condițiunile esențiale cerute de art. 270 c. com. și nici nu se poate susține în speță principiul independenței diferitelor obligațiuni cuprinse într'o cambie, de oarece acest principiu își găsește aplicarea atunci când avem un înscris ce întrunește toate cerințele art. 270. Or cambia nulă pentru lipsa datei de emisiune girată nu poate servi ca bază unei acțiuni cambiabile în contra girantului, și nici nu poate să se schimbe în apel acea acțiune într'o acțiune comercială sau civilă, după cum a fost raportul juridic dintre girant și giratar. — Curtea de Apel București, S. I, 3 Noembrie 1911, Curierul judiciar, 1912, p. 80.

Curtea de Casație, la 12 Noembrie 1912, a confirmat decizia citată.

Deci rezultă din art. 278 că nimeni, nici chiar emitentul sau trăgătorul, nu poate oprî o cambie de a fi girată, iar cel ce ar scrie în cambie sau în gir clauza „nu la ordin” sau alta echivalentă trebuie să se mulțumească ca girurile, făcute contra voinței sale, să aibă efectul unei cesiuni, rămânând efectele proprii girului să se aplice tutulor celor ce n’au interzis girarea 1).

Este interesantă formarea art. 257 cod. comercial italian, după care am luat noi art. 278, căci urmărind lucrările pregătitoare vom înțelege mai ușor efectele clauzei „nu la ordin”, sau a oricărei clauze care interzice girarea.

În Italia luându-se ca model art. 9 din legea cambiei germane, comisiunea însărcinată cu redactarea proiectului de cod comercial s’a prezentat cu art. 4 astfel redactat: „Proprietatea cambiei se transmite prin gir excepându-se cazul când ea cuprinde clauza *nu la ordin* sau alta echivalentă”. Când s’a desbătut acest articol în plenul comisunii, *Vidari* a arătat că dispozițiunea luată ar produce consecințe foarte grave, căci clauza „nu la ordin” ar trebui să aibă efect numai între trăgător și primitorul cambiei. În sensul că dacă acesta din urmă, deși contravenind la acea clauză, transmite cambia altora prin gir nu trebuie să se interzică giratarului a transmite mai departe titlul, și nici să se nege efectele cambiale girurilor posterioare.

Am văzut că atunci când se transmite cambia prin gir, girantele poate să însereze clauza „nu la ordin”. În asemenea ipoteză giratarul dobândește proprietatea cambiei și drepturi cambiale independente de ale girantelui, însă față de girant orice giratar posterior nu mai dobândește drepturi independente ci drepturi, derivate. Acel ce a inserat în gir clauza „nu la ordin” sau alta echivalentă, va putea ridica în contra oricărui giratar posterior girului său toate excepțiunile personale giratarului către care s’a transmis cambia cu girul „nu la ordin”. Acest drept nu-

1) *Vivante*, 1124; *Bonelli*, Della Cambiale, ediția Vallardi, 118; *Supino*, Della Cambiale, ediția Unione tipografico-editrice, Torino, 101—105.

are decât numai girantele care a înserat acea clauză. Dacă contrar clauzei, giratarul girează cambia fără să pună aceeaș clauză, el răspunde ca orice girant și nu poate să se prevaleze de o clauză care nu este scrisă în girul său. Acest lucru legea o spune categoric în art. 278 cod. com.: „girurile făcute contra acestor interziceri produc numai în privința celui care a înserat clauza, efectele unei cesiuni”.

Interzicerea de care vorbește art. 278, trebuie deci înțeleasă nu că polița nu mai poate fi girată, ci numai că girul pentru cel ce înserează clauza are efectele cesiunii. Așa, giratarii posteriori când vor cere plata dela girantul care a înserat clauza „nu la ordin” vor fi socotiți ca reprezentanți ai primului giratar. Și dacă giratarul acesta va plăti pe cale de regres, achitând o socoteală de întoarcere, el nu poate cere dela girantul care a înserat, „nu la ordin” socoteala de întoarcere, de oarece față de el, cambia este fixată în mâna giratarului și pe acesta îl privește consecințele girării făcute în contra clauzei „nu la ordin”¹⁾.

Nu este neapărat să se scrie clauza „nu la ordin”. Poate să se treacă orice altă clauză echivalentă, din care să rezulte însă intențiunea girantului că polița să nu mai fie girată. Așa se socotesc echivalente clauzele: „numai D-lui X”, „fără giruri”; „să rămâie în portofoliul său”²⁾.

In legea austriacă și ungară, exact ca și în legea germană, se face o importantă deosebire între cambia cu clauza „nu la ordin” această clauză fiind scrisă de emitent (*Rectaklausel des Ausstellers*) și între aceeaș clauză scrisă de un girant în girul său (*Rectaklausel des Indosantens*).

Clauza „nu la ordin” scrisă de emitent face ca o cambie să devie netransmisibilă prin gir, în mod absolut, adică orice transmitere și de oricine ar fi făcută nu produce nici un efect cambial. La o asemenea cambie

1) *Bonelli*, p. 230; *Lehmann*, § 123, nota 10; *Staub*, 15, n. 3; *Bernstein*, p. 101.

2) *Bonelli*, p. 229, nota 5, care foarte bine ne arată că clauza trebuie să precedă iscălitura.

O clauză scrisă în afară de cambie și care ar interzice girarea nu poate da loc decât la o excepțiune personală.

singurul legitimat cambiarmențe să ceară plata este numai primitorul, el se poate îndreptă în contra trăgătorului și și a acceptantului, iar în caz că plătește trăgătorul, acesta are acțiune cambială în contra acceptantului. Un giratar nu are acțiune cambială nici măcar în contra aceluia, care i-a girat, de oarece clauza „nu la ordin” scrisă în cambie o face negirabilă (art. 9 austriac, art. 8 ungar).

Doctrina și jurisprudența germană și austriacă, deși recunosc că un giratar al unei asemenea cambii nu dobândește drepturi cambiale, totuși admite că girantul poate cere dela debitorii cambiali plata și aceasta o face nu *ex proprio nomine*, ci ca reprezentant al primitorului, de oarece trăgătorul sau acceptantul nu are nici un interes de a face plata numai în mâinile primitorului și nu și în mâinile unui împuternicit al acestuia.

Girul unei cambii „nu la ordin” este socotit fie ca o delegațiune, fie ca o cesiune, fie ca o procură¹⁾.

Cu totul altfel este o cambie la ordin, dar girată cu clauza „nu la ordin”. În această ipoteză, clauza „nu la ordin” are aceleași efecte ca și în codul comercial român și italian; adică cambia este transmisibilă prin gir însă produce numai față de cel care a înserat clauza, efectele unei cesiuni (art. 15 l. austr. și art. 13 l. ungară),

112. *Girul prin procurațiune.*

Posesorul cambiei, care vrea să dea o procură pentru prezentarea cambiei la acceptare, pentru încasarea ei, precum și pentru exercitarea tuturilor drepturilor cambiale, va putea să gireze cambia, nu în plină proprietate ci cu titlu de mandat. În acest scop posesorul va însera o clauză în gir aptă de a învedera intențiunea sa, cum sunt clauzele: „*prin procurațiune*“, „*pentru mandat*“, „*pentru încasare*“, sau altele asemenea (art. 280).

Giratarul va putea, pe baza cambiei girate lui pentru încasare, să ceară plata cambiei, să o protesteze și să notifice lipsa de plată mandantului său, (în l. austro-ungară; predecesorului mandantului) să ceară în justiție plata, să încaseze suma depusă și să gireze la rândul său, însă numai „*prin procurațiune*“, adică tot cu puteri de mandatar, el neputând înstreina proprietatea cambiei.

2) A se vedea *Grünhut*, vol. 2, p. 90.

Giratarul fiind reprezentantul girantului, el nu dobândește drepturi independente și pînă urmăre toate excepțiunile personale ce se puteau invoca contra girantului, vor fi admisibile și față de giratar. În această privință *Regulamentul uniform dela Haga* scoate și în mai relief figura de reprezentant al giratarului când spune în al. 2 al art. 17: „obligații nu pot în acest caz să invoce în contra portorului, decât excepțiunile cari ar fi opozabile girantului”.

Se poate însă întîmpla ca un creditor cambial spre a scăpa de anumite excepțiuni, ce i s'ar invoca de către debitor, să transmită cambia spre încasare, fără însă a întrebuița girul cu titlu de mandat, ci să gireze pur și simplu. În acest caz se admite că debitorul, respectând modul de probațiune în materie cambială, poate să dovedească înaintea judecătii, că înfățișătorul este în realitate un mandatar.

113. *Girul „fără garanție”, „fără oblig”*. — Prin clauza „nu la ordin” girantul oprește girarea mai departe a cambiei. Orice girare făcută în contra acestei clauze produce față de cel ce a inserat clauza efectele unei cesiuni, însă girantele rămâne obligat cambiaricește față de giratarul său.

Prin inserarea clauzei „fără garanție”, „fără oblig” sau alta asemenea, girantele nu-și ia nici o obligație cambială. Girul în acest caz își menține 2 din cele 3 efecte ale sale; transmite proprietatea cambiei, legitimează pe posesor a cere plata; perde însă efectul de garanție, întrucât cel ce girează nu vrea să-și ia vre-o obligație de garanție cambială.

Dacă girantul „fără oblig” nu este ținut cambiaricește la nimic, rămâne însă obligat după dreptul comun ca orice cedent, adică rămâne răspunzător de existența creanței și deci de autenticitatea tuturor semnăturilor anterioare girului său cum și de capacitatea celor ce au semnat cambia ¹⁾.

1) *Vivante*, 1142; *Bonelli*, n. 130.

Se susține însă că girul fără oblig însemnează transmiterea

114. *Girul cu titlu de gaj.* — Posesorul cambiei, are 2 căi pentru a gaja creanța ce posedă: 1) poate să îndeplinească formele obicinuite după dreptul comun în materia gajului creanțelor; 2) poate însă cu ajutorul girului să dea în gaj cambia. Gajarea cambiei se face în modul cel mai simplu prin înserarea în gir a clauzei: „valoarea în garanție” sau o altă de asemenea, din care să rezulte voința că acest titlu este dat în gaj, iar nu că s'a transmis proprietarului (art. 479).

Efectele girului cu titlu de gaj. Citind articolul 280 cod. com. auzjngem repede la concluziunea că girul cu clauze de gaj nu transmite proprietatea cambiei, că adevăratul creditor cambial rămâne girantul, al căruia reprezentant este giratarul gagist.

O parte din doctrina italiană în conformitate cu articolele citate declară că giratarul nu dobândește drepturile independente, ci este supus tuturilor excepțiunilor ce se puteau invoca în contra girantului¹⁾.

Este bine înțeles că excepțiunile personale ce s'ar naște în contra girantului, după girarea cambiei cu titlu de gaj, nu se mai pot invoca contra giratarului (creditor gagist), de oarece debitorul punând în circulare un titlu

cambiei pe rizicul și pericolul giratarului, iar girantul nu răspunde decât în caz de dol. *Bernstein*, Wechselrecht, p. 100, 101.

Iar *Vidari*, 6589 și *Staub*, Wechselordnung, 14, n. 5, susțin că în ceceae privește răspunderea girantului față de giratar trebuie să se examineze raportul juridic care a fost la baza girului.

Este de observat că la început, în proiectul codului de comerț italian se spune că „girantul nu garantează decât existența creditului”, formulă abandonată în urma observațiunilor Curților de Apel din Venezia și Camerei de Comerț din Treviso. „de oarece nici nu se înțelegea despre existența cărui cred't trebuia să garanteze girantele”. Vezi *Vivante*, loc. cit., nota 34.

1) *Vivante*, 1139; *Vidari*, 4131 și adnotațiile în Legge 1893, II, 255 și 1895, II, 379; *Calamandrei*, Digesto Italiano, cuvântul Cambiale, n. 111, bis; *Supino*, 123; *Ramella* p. 232; *Giannini*, 122 și urm.; *Papa*, Giurisprudenza italiana, 1910, IV, 129 și urma. Jurisprudență: Apel Roma. 28 Mai 1892, Giurisprudenza italiana, 1892, p. 620; Casația Roma, 20 Iulie 1893, Giurisprudenza italiana, 1893, p. 928.

la ordin a renunțat la formalitățile notificării, în caz de gajare a creanței, ce ar fi fost necesară după dreptul comun¹⁾.

Sunt însă autori cari cu tot art. 280 c. com. face o distincțiune esențială între girul cu titlu de mandat și girul cu titlu de gaj.

Ca și la girul cu titlu de mandat între girant și giratar sunt suverane convențiunile intervenite între ei. Față de debitorii cambiali, giratarul va face toate actele de conservare, va cere plata la scadență; va putea urmări pe calea justiției, va putea gira pentru ca un altul să încaseze (gir prin procură)²⁾.

Giratarul având la dispoziție o creanță, gajată, va putea la rândul său chiar gira cu titlul de gaj³⁾.

Giratarul gagist având un drept propriu și nefiind numai un reprezentant fără interes al girantului, acesta din urmă nu mai poate revoca girul, nici revendica poziția în caz de faliment al giratarului.

Girul cu titlu de mandat transferă numai detințiunea cambiei; din punct de vedere juridic posesor rămâne girantul. La girul cu titlu de gaj, deși nu se transferă proprietatea cambiei, totuși se transferă posesiunea legitimă a cambiei. Ori, debitorul fiind obligat să plătească ultimului posesor legitim, pe el acest lucru îl interesează: cine este la scadență posesor legitim al cambiei. Cestiunea proprietății îi este indiferentă. De aceea cu transferarea posesiunii legitime se susține că giratarul gagist dobândește drepturi autonome⁴⁾.

In Regulamentul uniform dela Haga avem art. 18 care se ocupă de girul cu titlu de gaj. In cazul unui asemenea gir, girantele poate să exercite toate drepturile derivând din cambie. El poate de asemenea gira mai departe cambia, însă girul lui nu poate fi socotit decât ca un gir cu titlu de mandat (de reprezentare): „*ne vaut que*

1) *Vivante*, 1119, cu Jurisprudența citată acolo.

2) *Bonelli*, n. 129, nota 6.

3) *Bonelli*, n. 129, nota 7.

4) *Bonelli*, p. 251. După *Vivante* (n. 1138) numai girarea în plină proprietate pune la adăpost pe giratar de excepțiuni personale.

comme endossement à titre de procuration". Giratarul gagist dobândește drepturi autonome, afară numai dacă se dovedește o înțelegere frauduloasă între girant și giratar (art. 18, al. 2).

Făuritorii regulamentului socotind, că normal o cambie nu este destinată a fi gajată, ci a circula, au prevăzut în „Convention sur l'unification du droit relative à la lettre change et au billet à ordre”, art. 4: „Fiecare Stat contractant poate să prescrie, prin derogare dela art. 18 din Regulament, că, pentru un gir făcut pe teritoriul său, clauza de gaj va fi socotită ca nescrisă.

„In acest caz această clauză va fi socotită nescrisă și pentru celelalte State”.

115. *Girul după scadență*. — După codul de comerț italian și român — și aici nu este nici o deosebire între textele italiene și române — cambia circulă prin gir chiar și după ajungerea ei la scadență, cu o singură deosebire: girul după scadență produce efectele unei cesiuni (art. 281 c. com.).

Legiuitorul a crezut nu numai că nu trebuie protejată circulațiunea unei cambii ajunsă la scadență — și neplătită — întrucât prin neplata ei, fiind discreditată, este chiar în interesul circulațiunii titlurilor de credit, ca ea să fie îngrădită¹⁾, dar a ținut minte că până la scadență nu se știe cine va fi creditorul cambial. Venită însă scadența, acel creditor e cunoscut, el dobândește dreptul de a cere plata, după cum și debitorul are dreptul să se libereze în mâinile lui sau să-i opuiе alte mijloace de liberațiune, cum e compensația (vezi (*Grünhut*, II, p. 169).

Girul după scadență face ca toți giratarii posteriori acestei date, să nu mai dobândească drepturi autonome, ci să primească cambia cu drepturile așa cum le avea posesorul din momentul scadenței.

Toate girurile, după scadență sunt cu efect de cesiune, iar giranții sunt obligați față de giratar ca orice cedent față de cesionar.

1) Vezi *Vivante*, n. 1148.

Dar dacă girul după scadență produce efectele unei cesiuni, nu trebuie să credem că obligațiile celor ce au semnat pe cambie se transformă din cambiale în simple comerciale, sau civile. Acele obligațiuni rămân așa cum erau și supuse aceluiași reguli, inclusiv prescripția, numai cesionarul va exercita o acțiune cambială așa cum o avea cedentul, deci putându-i-se învoca orice excepțiuni personale ce s'ar fi putut învoca posesorului din momentul scadenței, cum și tutulor giranților posteriori scadenței¹⁾.

Girul după scadență diferă de girul anterior scadenței numai prin efectele sale. Ca formă nu este nicio deosebire, legea spunând că girul după scadență are efectele cesiunii, a recunoscut ca valabilă transmiterea cambiei și după scadență. Fiind vorba deci de gir, vom decide că transmiterea prin gir dispensează pe părți de formalitatea notificării, cerută la cesiuni.

Nu trebuie notificată transmiterea cambiei când e un gir anterior scadenței și, nefiind nicio deosebire între girul anterior și cel posterior scadenței, desigur că singura soluțiune logică este că nici la acest din urmă gir nu e necesară notificarea, cerută de codul civil. Și este foarte explicabilă dispensarea de notificare. Debitorul cambial e ținut să plătească numai în mâinile celui ce va prezenta cambia și se va legitimă creditor în ziua scadenței sau în ziua plății posteroare scadenței. Notificarea în acest caz ar fi de prisos, ba încă ar fi și imposibilă când sunt giranți răspânziți îndiferite țări²⁾.

Intr'un asemenea caz, debitorul nu se poate opune

1) „Giratarul dobândește drepturile giranțului său așa cum erau, în momentul scadenței, pentru că cesiunea nu alterează natura dreptului cesionat și deci giratarul dobândește toate drepturile și toate desavantagiile legate de creanță”. *Vivante*, vol. III, n. 1151.

2) *Vivante* și *Bonelli*, loc. cit.; *Rota*, în *Rivista di diritto commerciale* 1913, II, 890.

În același sens: Tribunalul Brăila, *Dreptul*, 1901, 614; Tribunalul comercial Ilfov, 26 Aprilie 1895, în *Eftimie Antonescu*, *Cambia* art. 281.

„la plata ei sub cuvânt că cesionarul n'ar fi proprietarul ei legal”¹⁾).

O cestiune foarte desbătută este aceea de a se ști dacă prin girul după scadență se transmite și acțiunea cambială.

În Italia, unde cambia este un titlu executoriu, sunt mulți autori cari susțin că prin girarea titlului după scadență, cambia pentru giratorii posteriori acestei date nu mai poate servi ca titlu executoriu și deci nu se mai poate acordă avantajile art. 324 cod. it., neputându-se concilia idea titlului executoriu cu efectele cesiunii.

La noi cambia nu este un titlu executoriu și deci toată controversa italiană nu'și are locul în legislația noastră. Înțelegem ca din doctrina și jurisprudența italiană să tragem învățăminte pentru curmarea discuțiilor de prisos, dar din aceste izvoare, în loc de lumină să aducem întuneric, aceasta este operă de inconștiență ce trebuiește îndepărtată și criticată cu asprime, pentru a nu se mai repeta.

Girul după scadență, și la Italiieni ca și la noi, nu schimbă natura creanței: ea rămâne cambială, nu se transformă în civilă; și cambială fiind creanța, ea se transmite cum există în momentul scadenței, evident deci și cu puțința ca creditorul să intente o acțiune cambială.

---

1) Decizia 87/96 a Casației, S. II, Buletinul, 1896, p. 751,

CAPITOLUL IV

DESPRE ACCEPTARE

---

§ 26. Prezentarea cambiei — trate la acceptare.

116. *Prezentarea este facultativă. Stipulațiune con- trarie.* — La cambia trată, atâta vreme cât trasul nu a ac- ceptat el nu este debitor cambial și posesorul nu are nici o acțiune în contra lui¹⁾.; numai din momentul accep- țării trasul devine debitor cambial.

1) În sistemul Codului de comerț francez se admite că trăgătorul prin cambie transmite proprietatea proviziunii — a sumei pe care trăgătorul o are la tras pentru acoperirea cambiei — și deci posesorul are în contra trasului neacceptant o acțiune bazată pe transmisiunea acestei proprietăți. La noi și în codul italian, proviziunea ne mai jucând nici un rol, trăgătorul nu are nici o acțiune. N'are nici acțiunea ce derivă din raportul juridic dintre tras și trăgător, de oarece posesorului cambiei acel raport îi este cu totul strein, cambia neavând ca scop mobilizarea unui asemenea raport, ci crearea unei obligațiuni abstracte, fără cauză. Conform: *Vivante*, 1172, *Bonelli*, p. 262.

Se admite că se poate transmite și drepturile ce le-ar avea trăgătorul în contra trasului, dar în acest caz avem o convențiune deosebită și con- form dreptului comun, trebuiește notificată o asemenea cesiune. Conform: *Vivante*, 966 și 1174; *Bonelli*, p. 262, *Casația Torino*, 10 Mai 1889 *Foro italiano*, 1889, 1312.

La noi s'a decis însă sub influența codului francez că beneficiarul

Posesorul cambiei în regulă generală nu e obligat să prezinte cambia la accept. Prezentarea este pentru el numai facultativă. Ea prezintă avantajul că face să se știe dacă trasul va onora sau nu cambia; are însă desavantajul că în caz de refuz, dacă se face protest de neacceptare, discreditează acea poliță și deci cu anevoie va mai circula.

Trăgătorul sau oricare din giranți poate prevedea obligația de a se prezenta cambia la acceptare sau invers să se oprească o asemenea prezentare. Poate de asemenea prescrie ca prezentarea să se facă neapărat înăuntrul unui termen, cum poate să prevadă ca polița să nu se prezinte decât după trecerea unui anumit termen. Toate aceste clauze sunt permise, căci ele nu contrazic nici un principiu dominant în materie cambială. Trăgătorul poate avea interes să treacă o asemenea clauză spre a regulă în interval raporturile juridice cu trasul.

Nerespectarea unor asemenea clauze nu atrage pierderea dreptului de a cere plată la scadență. Prezentarea la accept este cu totul deosebită de dreptul la plată. Cel ce nu respectă prescripțiile, în ce privește prezentarea la accept este răspunzător de daune și nu are drept la cauțiune, dar dreptul posesorului de a recurge la acțiunea cambială în caz de neplată rămâne neștirbit. Orice clauză contrarie face ca titlul să-și piardă caracterul de cambie, de oarece obligația de a plăti ar fi supusă unei decăderi neînscrisă în lege¹⁾.

117. *Prezentarea cambiei „la vedere”*. — Nici la cambia „la vedere” nu este necesară prezentarea spre acceptare. La acest fel de cambii, scadența este ziua când se prezintă polița la plată. Posesorul cambial înainte de a cere plata, spre a se convinge dacă va fi plătit, poate să

---

unei cambii este proprietarul sumei coprinsă într'ansa în virtutea unei delegațiuni sau cesiuni ce are dela trăgător și poate reclama plata în numele său propriu. Convențiunea născută între trăgător și beneficiar din faptul emisiunii, rămâne valabilă, fie că trasul acceptă sau nu plata, pentru că nici în civil necum în comercial, participarea debitorului nu este necesară pentru validitatea transferării creanței dela un creditor la altul; tot ceea ce poate opune debitorul, este că nu datorește suma din trată (*Curtea Apel Galați*, II, 1, Februarie 1900, *Dreptul* 1900, 156).

1) A se vedea *Vivante*, 1167.

prezinte polița nu la plată, ci prealabil la acceptare. Dacă ea va fi acceptată, nu trebuie să facem confuziunea și să socotim că polița a ajuns la scadență, căci este deosebire între prezentarea la plată și prezentarea la accept. Numai prezentarea la plată face ca polița să ajungă la scadență.

Odată cambia „la vedere” acceptată ea tot mai trebuie prezentată încă odată la plată în termenul prevăzut de art. 311 și 282, adică în interval de 1 an dela data emisiunii, iar nu dela acceptare. Prezentarea în năuntru termenului de 1 an este sub sancțiunea pierderii acțiunii de regres (nu și a acțiunii cambiale directe).

În caz de acceptare, acțiunea cambială în contra acceptantului unei cambii la vedere se va prescrie prin trecere a 5 ani, socotiți din ultima zi a termenului prevăzut în art. 282.

Dacă polița „la vedere” se poate prezenta la acceptare, în caz însă de refuz, nu se poate face protest, nici nu se va putea cere cautiune dela obligații de regres.

118. *Prezentarea cambiei trasă la o epocă fixă după vedere.* — La cambia cu scadență la o epocă fixă după vedere, cambia trebuie înfățișată pentru vedere (art. 282), înăuntru anului dela data sa, pentru ca astfel să înceapă să curgă termenul de plată. Un exemplu ne va lămurii mai bine: o cambie emisă la 1 Ianuarie 1920, plătibilă 20 zile dela vedere, trebuie neapărat prezentată trasului (la cambia trată) sau emitentului, (la biletul la ordin), în termen de 1 an, adică până la 1 Ianuarie 1921. Admitem că s'a prezentat la 1 Octombrie 1920; scadența va fi în acest caz la 20 Octombrie 1920.

Și aici, cași la cambia cu scadența „la vedere”, prezentarea obligatorie este pentru vedere, iar nu pentru acceptare.

Neprezentarea cambiei în termen de 1 an, are ca efect perderea acțiunii cambiale de regres.

Trăgătorul și fiecare din garanți vor putea fixa un termen mai scurt decât un an, nu însă mai lung. În acest caz, acel care a stabilit acest termen, și obligații cari vin

după dânsul vor fi descărcați de acțiunea de recurs dacă cambia nu s'a înfățișat în termenul fixat de dânsii.

Când cambia este trasă dintr'un loc al țării și plătită într'o țară străină cu care comerțul se face pe apă, în total sau în parte, termenul de 1 an va fi îndoit în timp de resbel maritim.

Se interpretează că prin resbel maritim, legiuitorul nu a avut în vedere starea de drept ci de starea de fapt, de existența de fapt a unui război pe marea ce servește de comunicație cu țara unde cambia este plătită. Este indiferent între ce țări există război.

Citind articolul 282, am putea ușor să facem o greșală. Intr'adevăr în acest articol se spune că o cambie trasă la o epocă fixă după vedere „trebuie să fie înfățișată pentru *acceptare*...”. În realitate prezentarea ce se face nu este pentru acceptare, ci pentru vedere, ceea ce nu este acelaș lucru. Dacă la trată prezentarea pentru acceptare are înțeles, nu putem pricepe cum s'ar putea prezenta spre accept un bilet la ordin plătit la o epocă fixă dela vedere. Deaceea trasul îndeplinește prescripțiunile legii dacă în loc de „accept” va scri „văzut”, arătând data și subsemnând. (A se vedeă art. 284 și 306 c. com.).

În acest sens este și denumirea acestui fel de cambii. Legea le numește cambii trase la o epocă fixă dela vedere, iar nu trase la o epocă fixă dela acceptare.

Natural că trasul poate să accepte cambia, dar el poate să nu accepte, ci să scrie, cum am mai spus, „văzut”.

Dacă la prezentare, trasul refuză să accepte sau refuză să semneze de vedere, posesorul cambiei va face să se constate refuzul prin protest. De asemenea și lipsa de datare, adică când cel ce semnează de vedere nu pune data.

Ziua protestului va ține loc de dată sau de zi de înfățișare.

Dacă nu s'a făcut protest pentru datare, atunci scadența se socotește dela cea din urmă zi a termenului de înfățișare. Un exemplu: O cambie emisă la 1 Ianuarie 1919 este plătită 20 zile dela vedere. Această cambie a fost prezentată la vedere și trasul a scris „văzut”, a

semnat, dar nu a scris data; în acest caz, art. 284 ne spune că data vederii se socotește ultima zi în care trebuia să se prezinte spre înfățișare, adică 31 Decembrie 1919. Dela această zi se va începe a se număra cele 20 zile.

119. *Cine este îndreptățit să prezinte cambia, spre acceptare.* — Nu se cere un mandat scris și nici un gir, pentru ca cineva să poată prezintă o cambie la accept. Orice detentor, prin faptul deținerii cambiei, este presupus împuternicit a veni la tras și să-l invite să accepte, iar în caz de refuz să protesteze pentru neacceptare.

Trasul acceptând nu se obligă față de detentor, ci față de legitimul posesor din ziua scadenței.

Doctrina ajunge la această soluțiune, fără a avea un text precis de lege și nu s'a prevăzut vreo dispozițiune în acest sens nici în proiectul dela Haga.

120. *Cui trebuie prezentată cambia pentru accept.*

În regulă generală cambia se prezintă trasului, chiar dacă am avea un domiciliatar, de oarece posesorul cambiei se va adresă domiciliatarului la plată dar nu la accept.

Dacă trasul are un mandatar, posesorul cambiei se poate adresă acestuia; bine înțeles că și aici ca și la emiterea unei cambii, se va cere un mandat special, așa după cum s'a arătat la comentarea art. 270.

Dacă trasul a murit, posesorul nu este obligat să caute pe moștenitori, deși, de vrea poate face și acest lucru. Este însă suficient să se transporte la ultimul domiciliu al trasului și acolo agentul judecătoresc să drezeze actul de protest în contra defunctului¹⁾.

Dacă trasul e falit, posesorul se va prezenta acestuia, cerându-i să accepte. În caz de refuz îi va face protest;

1) Bonelli, p. 271; Grünhut, par. 71, nota 51 și par. 98, nota 25; Staub, 88, n. 18; Bernstein, 118 și 369.

Contra; Vidari, 6674; Sorani, 186, după cari cambia trebuie prezentată tutulor moștenitorilor.

Dacă s'a prezentat și acceptat numai de unii dintre moștenitori, aceștia trebuie să arate în accept, că sunt acceptanți numai în limita părții lor succesoriale.

în caz de acceptare, cum acceptarea nu are efect față de masa credală, posesorul va cere cauțiune în conformitate cu art. 34 cod. com.¹⁾.

Dacă trasul este incapabil, posesorul va face protestul față de incapabil; iar dacă în cambie figurează reprezentantul său legal, prezentarea și protestul se va dresa în contra aceluia reprezentant, indiferent dacă acesta din urmă ar avea sau nu puteri de a accepta.

Capacitatea și puterile reprezentantului legal se examinează atunci, când, cambia fiind acceptată, urmează a se ști dacă acceptul leagă juridicește pe acceptant²⁾.

Dacă sunt mai mulți trași, cambia se va prezenta fiecăruia, și în cazul când pe lângă tras mai e arătată în cambie și o persoană care să accepte la nevoie, după ce acceptarea va fi refuzată de tras, cambia se va prezenta și persoanei indicate la nevoie³⁾.

121. *Unde trebuie prezentată cambia pentru acceptare.*

Legiuitorul român, în dorința de a fi cât mai clar și a nu lăsa vre-un dubiu asupra locului unde trebuie înfățișată cambia pentru acceptare, a introdus art. 285, care nu are corespunzător în codul de comerț italian.

În cambie pe lângă locul plății poate să fie arătat și locul în care cambia urmează a fi acceptată și atunci față de voința părților, acceptarea se va cere în acel loc, chiar dacă ar fi altul domiciliul trasului.

Dacă un loc anume pentru acceptare nu se arată în cambie, atunci acceptarea se va cere la domiciliul trasului, domiciliu, ce poate reeși chiar din cambie, când alături de numele trasului este indicată adresa acestuia.

Art. 285 trebuie completat cu art. 327 cod. comercial, care se ocupă cu locul unde trebuie dressat protestul în caz de refuz de acceptare. Ori, este evident că protestul trebuie făcut la locul unde se cere acceptarea.

Art. 327 prevede că protestul se face:

1. La locul însemnat în cambie pentru acceptare și,

1) *Bonelli*, p. 272.

2) *Bonelli*, p. 271, nota 6.

3) *Vivante*, n. 1173.

în lipsă de asemenea indicațiune, la reședința sau la domiciliul trasului sau la ultimul său domiciliu cunoscut.

2. La reședința sau domiciliul persoanelor însemnate în cambie, fie de către trăgător, fie de către girant pentru a o accepta la nevoie.

Evident că trasul poate accepta și în altă localitate sau în aceeași localitate, în afară de domiciliul sau biroul său, însă în caz de refuz, protestul se dresează valabil numai la locul indicat în cambie pentru acceptare și, în lipsă de asemenea indicare, la domiciliul ori reședința trasului.

Este de notat că o cambie chiar domiciliată trebuie prezentată pentru accept la domiciliul trasului.

Locul acceptului are importanță și din punct de vedere al dreptului internațional privat, căci în caz de conflict de legislații, se va aplica și aici maxima „*locus regit actum*”.

Este controversată cesiunea de a se ști care lege are întâietate: legea locului unde trebuie dat acceptul, sau legea locului unde întâmplător trasul a acceptat. Exemplu: Trasul domiciliază în România, dar acceptă la Londra, unde se află întâmplător. Care lege se aplică, adică în ce formă își dă acceptul, după legea română sau după legea engleză? Noi credem că „*locus regit actum*” însemnează aplicarea legii nu a țării unde se face în mod normal un act, ci a țării unde efectiv s'a săvârșit acel act¹⁾.

Din combinarea art. 18 austr. (17 unguresc) cu art. 91 austr. (102 unguresc) reese, că o cambie, chiar domiciliată²⁾, trebuie prezentată pentru acceptare în locul afacerilor trasului și, dacă acesta nu are asemenea local, la locuința lui. Într'alt loc nu i se poate prezenta decât dacă trasul admite.

1) Conform: *Diena*, Diritto commerciale internazionale, vol. III, p. 119: *Lyon Caen et Renault*, 634. Contra: *Bonelli*, n. 152, nota 9, care citează în sprijinul său o decizie a Casației belgiene din 3 Iunie 1874. În acest sens și Curtea noastră de Casație, în Jurisprudența, 1908, n. 70. Vezi supra, Forma cambiei în dreptul internațional.

2) *Grünhut*, II, p. 207.

În cambie însă se poate prevedea un alt loc de prezentare la accept și posesorul trebuie să se conformeze ¹⁾.

Este de observat că dacă nu se găsește localul sau locuința trasului, trebuie să se menționeze în protest că s'a cercetat și prin poliție (sau șeful comunei, zice textul ungar).

Art. 20 al Regulamentului uniform dela Haga, care se ocupă în genere de prezentarea la accept, spune numai că prezentarea trebuie să se facă la domiciliul trasului.

Evident că tot la domiciliul trasului urmează a se prezenta pentru accept și cambia domiciliată, de oarece domiciliul cambiei este indicat pentru plată, iar nu pentru accept.

122. *Regulamentul uniform de la Haga*. — Și în ce privește prezentarea la accept în Regulamentul dela Haga s'au luat dispozițiuni din legea germană, dar cu modificări foarte însemnate, sub influența vădită a doctrinei italiene.

Prin art. 20 se stabilește în principiu:

a) Posesorul cambiei *poate* să prezinte cambia la accept oricând până la scadență. El nu este obligat la aceasta.

b) Prezentarea se face la domiciliul trasului.

c) Simpla detențiune a cambiei dă dreptul la prezentare.

Prin art. 21 se aduc derogări.

a) Trăgătorul și giranții pot obliga pe posesor să prezinte cambia la accept și de vor crede de cuviință vor fixa și un termen de prezentare.

b) Trăgătorul poate interzice prezentarea la accept afară de cambiile domiciliare. Interzicerea are efect absolut, adică giranții numai pot obliga pe posesor să prezinte cambia la accept.

c) Trăgătorul poate stipula ca prezentarea să nu se facă mai înainte de anumită dată.

În art. 22 Regulamentul se ocupă de cambiile plătibile la un anume timp dela vedere.

1) *Bernstein*, p. 120.

a) Ele trebuie prezentate la accept în termen de 6 luni dela data lor. Este de observat că nu s'a curmat controversa dacă este suficientă numai vizarea.

b) Trăgătorul poate stipulă un termen mai scurt sau chiar mai lung.

c) Giranții pot stipulă termene mai scurte decât cel legal sau decât cel stipulat de trăgător, în caz când acesta a prevăzut un termen special; girantul însă nu poate stipulă un termen mai lung.

Prin art. 23 se prevede:

a) Posesorul cambiei nu este obligat să predea cambia trasului.

b) Trasul poate cere ca să i-se prezinte cambia din nou a doua zi.

c) Cei interesați nu pot opune posesorului că nu a prezentat cambia și a doua zi, decât dacă în protest se prevede că trasul a cerut acel nou termen.

§ 27. Forma acceptării.

123. *Cuprinsul.* — Vom examina pe rând următoarele cestiuni: 1. Unde trebuie scrisă acceptarea; 2. Cu ce cuvinte se exprimă acceptarea; 3. Trasul și acceptantul este aceeași persoană; 4. Acceptarea unei cambii falșe; 5. Capacitatea celui ce se obligă prin acceptare; 6. Acceptare parțială; 7. Acceptare modificată.

124. *Unde trebuie scrisă acceptarea.* — Art. 283 nu lasă vreun dubiu; acceptarea trebuie să fie scrisă pe cambie. Și această cerință este logică, de oarece fiind vorba de o obligațiune cambială, ea trebuie să rezulte din cambie. Trasul poate să scrie că acceptă în orice act extra cambial, cu toate acestea nu este obligat cambiaricește decât numai dacă scrie acceptul său pe cambie¹⁾. Prin urmare dacă trasul invitat să accepte, dă un accept scris pe act

1) Sau pe copie ori duplicat.

Scierea acceptului pe cambie este cerută ad solemnitatem, Casația II, 29 Mai 1901, Buletin, 1901, 921.

separat, aceasta însemnează un refuz și posesorul este îndreptățit să dreseze protest de neacceptare.

125. *Cu ce cuvinte se exprimă acceptarea.* — Art. 283 face o distincțiune: dacă trasul acceptă și scrie acceptul pe față anterioară a cambiei, este suficient, să semneze pur și simplu fără altă adăogare; dacă însă acceptă pe dosul cambiei, pe lângă semnătură se mai cere să scrie și cuvântul „accept”, sau alte cuvinte din care să rezulte intențiunea de a accepta. Natural că trasul poate să accepte în acest mod și atunci când semnează pe fața anterioară a cambiei, numai că legea se mulțumește în acest caz cu simpla iscălitură a acceptantului, neputându-se interpreta altfel semnătura trasului pe fața anterioară decât că s'a acceptat cambia; pe când simpla semnătură pe dosul cambiei poate fi luată drept gir sau aval

Art. 283 ne spune că acceptantul va semnă cu numele sau firma sa, reproducând cuvintele din art. 270 referitoare la semnătura trăgătorului; de aceea trimetem la comentarea articolului 270, deoarece cu aceea ocaziune ne-am ocupat în genere de toate semnăturile cambiale. *Și tot acolo trimetem pentru cestiunea semnării prin procurator.*

Art. 283 prevede că acceptarea se exprimă prin cuvântul „accept” sau prin alte cuvinte echivalente. În articolul italian corespunzător se spune că acceptarea se exprimă, prin cuvântul „accept”, fără să se adaoge, cum s'a făcut la noi „sau prin alte cuvinte de asemenea”.

Cu toată diferența de text se admite în mod unanim și în Italia că acceptarea se poate exprima prin orice cuvinte apte să arate voința de a se obliga prin accept¹⁾.

Art. 283 nu cere ca acceptarea să fie dată, deși datarea este utilă spre a se putea stabili capacitatea acceptantului, cum și locul unde s'a acceptat.

Atunci când acceptarea este dată, cel ce are interes, cum ar fi în caz de incapacitate, poate dovedi că data din accept nu este cea reală.

Acceptantul poate să scrie și suma de plătit; aceasta

1) *Vivante*, 1175; *Bonelli*, 141.

o va face când se va teme de falsificare. Dacă acceptantul va scri două sume diferite, aplicându-se art. 313, va plăti suma cea mai mică.

126. *Trasul și acceptantul este aceeași persoană.* — Acceptant nu poate fi decât trasul; trebuie deci să fie identitate între tras și acceptant.

O persoană streină, care nu este tras, dacă semnează pentru accept, nu se obligă prin aceasta cambiaricește, de oarece ca să accepți trebuie să ți se fi adresat o propunere de către trăgător, ori această propunere se face numai trasului.

Este drept că legea prevede acceptarea pentru onoare, dar această excepție admisă de codul de comerț, numai când s'a făcut protest de neacceptare, confirmă regula generală, și cațã a fi ținută în limitele voite de lege.

127. *Acceptarea unei cambii false.* — Art. 353 este categoric: acel ce a acceptat o cambie falsă este obligat față cu posesorul cași când ar fi acceptat o cambie ade-vărată. Obligațiile dintr'o cambie sunt autonome una de alta. Incapacitatea ori falsitatea semnăturii unuia dintre aparenții obligați nu are repercusiune asupra celor ce au semnat și s'au obligat ca trăgător, acceptant, girant, etc.

128. *Capacitatea acelu ce se obligă prin accept.* — Cel ce acceptă, luându-și o obligațiune cambială, trebuie să fie capabil să-și asume asemenea obligațiuni, adică trebuie să aibă capacitatea pe care am examinat-o supra n. 24 și urm.

129. *Acceptare parțială.* — Trasul înainte de acceptare nefiind obligat cambiaricește, citind cambia și socotind afacerile existente între el și trăgător sau situațiunea financiară a acestuia, poate să ție următorul limbagiu purtătorului cambiei prezentate la accept: conviu să accept, dar nu pentru întreaga sumă, ci numai pentru jumătate sau pentru o anumită sumă. Această ofertă de acceptare parțială nu poate fi refuzată de purtător, după cum nu se poate refuză o plată parțială (art. 314 c. com.).

Dacă, cu toate acestea, purtătorul cambiei ar refuza o asemenea acceptare și ar protesta cambia pentru întreaga sumă, el ar pierde dreptul la cauțiunea prescrisă de art. 339, în ce privește suma pentru care trasul se oferise să accepte, rămânându-i dreptul la cauțiune numai pentru restul ce trasul nu voise să accepte.

Dacă portorul nu voeste să recurgă la acțiunea prevăzută de art. 339 și în acelaș timp nu-i convine să se vadă scris pe cambie o acceptare parțială, care ar discredită cambia, poate să refuze atare acceptare — în ipoteza în care prezentarea la acceptare nu este obligatorie printr'o clauză — și să aștepte scadența, când el sau un posesor succesiv să se adreseze din nou trasului, care de data aceasta va plăti, fie total, fie parțial (vezi art. 314).

Creditorul cambial dobândind acceptare parțială trebuie să ție seama, că suma de plătit rămâne tot aceea arătată în cambie de către trăgător, așa că la scadență, cu tot acceptul parțial, trebuie să ceară trasului întreaga sumă și în caz de plată parțială, pentru a-și conserva acțiunea de regres, va constata refuzul trasului de a plăti în întregime suma din cambie (art. 314). Și această formalitate nu este de prisos, de oarece se poate întâmpla ca între timp trăgătorul să fi furnizat trasului întreaga sumă¹⁾.

Legea se ocupă numai de acceptarea restrânsă. Ce vom spune însă de acceptarea pentru o sumă mai mare decât cea prevăzută în cambie de către trăgător?

Din acceptarea trasului pentru o sumă mai mare de cât cea din cambie, nu se poate vedeà de cât dorința lui de a onora cambia.

Acest fapt nu ne poate duce însă la concluziunea că acceptantul rămâne obligat pentru o sumă superioară celei arătate de trăgător, fiindcă am văzut că acceptul se bazează pe ordinul trăgătorului și după cum nu poate ac-

1) *Bonelli*, n. 148, analizând acceptarea parțială, arată că o asemenea acceptare conține o dublă declarație de acceptare pură și simplă pentru suma indicată de acceptant și care e numai o parte din aceea indicată de trăgător, o declarație de refuz pentru rest.

ceptă de cât acela, căruia i-se adresează trăgătorul, tot asemenea acceptantul — chiar cuvântul ni-l arată — nu este obligat să plătească mai mult decât îi cere trăgătorul¹⁾.

În Germania și Austria comentatorii sunt divizați: unii susțin că acceptarea este valabilă numai pentru suma arătată în cambie de către trăgător²⁾; alții, din potrivă susțin, sprijiniți pe autonomia obli'a a imi'or cambiale, că acceptantul rămâne obligat cambiarmenle pentru întreaga sumă arătată în accept, chiar și pentru partea ce întrece suma din cambie³⁾.

130. *Acceptare modificată.* — Legiuitorul român ajungând la partea a doua a art. 256 italian, nu l'a mai luat ca model, ci a tradus partea corespunzătoare a art. 22 din legea cambială germană, arătând cuvintele: „și posesorul poate să exercite recursul în garanție contra garanțiilor și a trăgătorului”, cuvinte ce lipsesc în textul german, fiind de prisos.

Avem prin urmare și în ce privește acceptarea parțială, cași în ce privește acceptarea modificată, același text de lege în tot cuprinsul României.

Posesorul cambiei, când prezintă cambia la accept, poate refuză să i se scrie o acceptare care să difere de ordinul dat de trăgător în cambie. El când a dobândit cambia, a contat pe ordinul așa cum l-a scris trăgătorul, de aceea poate refuză să i se scrie o acceptare ce diferă de ceea ce este cuprins în cambie.

O singură excepțiune găsim la această regulă: posesorul este obligat să lase pe tras să accepte numai o parte din suma din cambie și cum acceptarea este facultativă, să nu uităm că posesorul poate aștepta scadența, când se va prezentă trasului și-i va cere întreaga sumă. Dacă trasul plătește numai ceea ce a acceptat, posesorul va primi această sumă, însă spre a-și conservă acțiunea de regres, va avea grije să dresseze protest pentru ne-

1) Conf. *Vivante*, 1782; *Bonelli* loc. cit., nota 5; *Sapino*, 184.

2) *Canstein*, p. 144; *Staub* art. 22, n. 11; *Bernstein*, pag. 134, *Renaud* pag. 37.

3) *Grünhut*, p. 225, *Lehmann*, p. 472.

plata întregii sumi. — Și când trasul acceptă numai parte din sumă, posesorul poate dresa protest pentru neacceptarea întregii sumi, dar să se observe că nedresarea unui astfel de protest nu atrage decăderea din acțiunea cambială pentru plată, ci numai posesorul neglijent nu se poate întoarce în contra obligațiilor de regres spre a le cere cauțiune.

Pentru posesorul cambiei, un accept modificat — a dică care să modifice una din enunțările cambiei, ex. cu locul de plată, — însemnează un refuz de acceptare și, dresând protest, poate cere cauțiunea dela trăgător și giranți. Acest drept îl are purtătorul chiar dacă trasul a scris acceptul modificat cu învoirea lui, de oarece, când posesorul cambiei lasă să se scrie o acceptare cu restricții, deși se socotește ca un refuz de accept, totuși acceptantul rămâne obligat față de toți giranții și de trăgător, în limitele acceptării¹⁾.

Posesorul, care primește cambia acceptată cu restricții, poate dresa imediat protest, dar poate dresa protest mai târziu, după cum poate face acest lucru și un posesor posterior, de oarece cambia — afară de cazurile în care ea trebuie prezentată într'un anumit timp — se poate prezenta oricând până la scadență; deci până la acea dată se poate și dresa protest²⁾.

1. *Acceptare cu altă scadență.* Trasul poate să prevadă ține clauze prin cari se aduc modificări enunțurilor cambiei (Regulamentul dela Haga, art. 25).

Să examinăm diferitele modificări ce se pot aduce:

1. *Acceptare cu altă scadență.* Trasul poate să prevadă în acceptul său că va plăti la o altă zi decât cea prevăzută în cambie. Posesorul nu e ținut la observarea acestei zile, căci el poate socoti acceptul astfel dat ca inexistent, dar dacă voește să se prevaleze de accept, trebuie să-l ia așa cum e dat, adică să ceară acceptantelui plata în ziua fixată de el. Prin aceasta însă nu se poate spune că s'a modificat scadența din cambie. Scadența fixată de tră-

1) Grünhut, II, p. 217, nota 3; Vivante, 1179; Supino, 181, Bonelli, 149; Staub, art. 26, n. 2. Contra: Vidari, 6704.

2) Bonelli, 149, nota 4.

gător rămâne aceeaș pentru toți obligații cambiali, fie anteriori, fie posteriori acceptării¹⁾, exceptându-se acceptantul. Și în adevăr, să presupunem că o cambie este plătitibilă la 1 Ianuarie 1921, iar acceptantul scrie: „Accept, însă scadența la 1 Decembrie 1920”. În virtutea acestui accept, acceptantul se obligă să plătească la 1 Decembrie 1920; toți ceilalți obligați sunt însă ținuți de regres numai cu începere dela 1 Ianuarie 1921. Dacă acceptantul refuză plata la 1 Decembrie 1920, posesorul nu poate exercita acțiunea cambială în contra trăgătorului și a giranților mai înainte de 1 Ianuarie 1921, adică mai înainte de scadența cambiei; însă imediat după 1 Decembrie 1920, posesorul poate exercita acțiunea cambială în contra acceptantului. Dar pentru ca posesorul să exercite acțiunea de regres trebuie să aștepte scadența din cambie, 1 Ianuarie 1921, să dreseze protest de neplată la acea dată, iar nu la 1 Decembrie 1920, și numai așa va conserva acțiunea în contra trăgătorului și giranților.

Dar cum acceptantul rămâne obligat în limitele acceptului său, prescripția în favoarea lui va începe să se socotească, nu dela scadența cambiei, ci dela scadența pusă de el în accept; în exemplul nostru prescripția în favoarea acceptantului va începe să se socotească nu dela 1 Ianuarie 1921, ci dela 1 Decembrie 1920.²⁾

Să presupunem acum o cambie, cu scadența tot la 1 Ianuarie 1921, dar un acceptant care scrie: Accept însă scadența la 1 Mai 1921.

Acceptantul nu este obligat să plătească mai înainte de 1 Mai 1921; pentru toți ceilalți însă scadența este 1 Ianuarie 1921, deci pentru a se conserva acțiunea de regres, posesorul trebuie să prezinte și să protesteze cambia la 1 Ianuarie 1921, iar nu la 1 Mai 1921. Protestul, ce s'ar dresa la 1 Mai 1921, ar fi tardiv.

2. *Acceptare cu alt loc de plată.* Acceptantul, care acceptă, însă cu restricțiunea ca plata să o facă într'altă localitate decât cea prevăzută în cambie, nu poate fi obligat

1) Conf.: Grünhut, II, p. 224.

2) Grünhut, II, p. 222; Liebe, p. 99; Thöll, § 195, p. 789. Contra: Staub, art. 77, n. 11; Volkmar und Löwy, p. 269, 273.

să plătească decât așa cum prevede acceptarea sa. Cum cambia își păstrează însă față de toți cei'alți obligați, fie anteriori, fie posteriori acceptării vechiului loc de plată, posesorul este dator, pentru a-și conserva acțiunea de regres în contra lor, să prezinte cambia la plată la localitatea și adresa indicată de trăgător, deoarece numai aceasta fixează locul plății.

Cambia, care nu este domiciliată, nu poate fi transformată în domiciliată de către acceptant. Acesta fixând un alt loc de plată, rămâne definitiv obligat să plătească, fără să mai fie nevoie, față de el, de dresarea vreunui protest ¹⁾.

Acceptantul, în loc să arate altă localitate de plată, poate arăta o adresă anumită în aceeași localitate, însă care să difere de locuința sa, bunăoară localul unei bănci, unde să se efectueze plata. În acest caz nu s'a schimbat locul plății și acceptul se consideră pur și simplu. Posesorul la scadență se poate prezenta la aceea adresă (*Zahlstelle*) și să protesteze cambia acolo, cum se poate îndreptă direct la domiciliul acceptantului și să protesteze acolo ²⁾.

Regulamentul uniform dela Haga prevede în ultimul aliniat al art. 26: „Dacă cambia este plătitibilă la domiciliul trasului, acesta poate, în acceptare, să arate o adresă în aceeași localitate, unde să se efectueze plata”.

3. *Acceptarea cu clauza „plătibilă mie însumi”*. În acest caz acceptantul se obligă, dar posesorul cambiei fiind și debitor, își rezervă dreptul ca la scadență să opuiască compensațiunea față de oricare posesor. Un asemenea accept face aproape imposibilă circulațiunea cambiei, deoarece greu se va găsi cineva să mai vrea o cambie, care poartă o mențiune de această natură ³⁾.

4. *Acceptarea în care se prevede o stipulațiune de do-*

1) *Grünhut*, II, 224 cu jurisprudența germană și austriacă în acest sens.

2) *Grünhut*, II, 223.

3) A se vedea *Grünhut*, II, p. 221, *Vivante*, n. 1181, *Bonelli*, n. 150, în Franța: *Bedarride*, n. 230 și urm., *Lyon Caen et Renault*, n. 207.

bânzi. În dreptul german, italian, ungar și român stipulațiunea de dobânzi nu anulează obligațiunea cambială, ci numai acea stipulațiune se consideră ca nescrisă. În dreptul austriac (Bucovina), art. 7, stipulațiunea anulează obligațiunea cambială și prin urmare acceptarea cu astfel de stipulațiune este nulă.

5. *Acceptarea sub condiție*. Legiuitorul român nu a reprodus, cum a făcut de obicei, articolul corespunzător italian, pentru că textul italian vorbește de „orice altă restricțiune sau condițiune” și în afară de aceasta nici nu precizează dacă acceptarea modificată dă naștere la obligațiune cambială sau la o obligațiune de drept comun. De aceea foarte bine s'a făcut că s'a tradus textul german.

În art. 288 c. românesc, ca și în art. 22 l. germană, austriacă și ungară nu se vorbește de acceptarea sub condițiune, adică de acceptarea care este subordonată îndeplinirii unui eveniment viitor și nesigur, ci numai de restricțiuni, adică de modificări ale enunțărilor din cambie. Desigur că legea putea fi și mai clară, dar și așa cum este ne dă putința a-i da justa interpretare, ținând în seamă principiile generale.

Am văzut că nu se poate, că este incompatibilă o obligațiune cambială cu o obligațiune condițională, că ori decâte ori avem o obligațiune cambială supusă unei adevărate condițiuni, acea obligațiune este nulă din punct de vedere al dreptului cambial. Acesta este un principiu indiscutabil. Întrebarea este: se derogă prin art. 288 (22 german) dela principiul enunțat? Răspundem că nu, căci dacă s'ar derogă s'ar fi spus ceva de condiție, pe când din textul legii vedem numai că-i vorba de restricțiune și când e vorba de a înfrânge un principiu atât de important din dreptul cambial, nu putem da cuvântului restricțiuni și înțelesul de condițiuni, ci înțelesul care este în armonie cu normele dreptului cambial.

Să nu se interpreteze art. 288 cu ajutorul doctrinei franceze, de oarece în art. 124 c. francez se vorbește de acceptare condițională, termen ce figurează la italieni, dar care nu figurează în legea germană și nici în legile ce au împrumutat textul german.

Deci este nulă acceptarea când scadența, locul plății, suma de plătit sunt supuse unei condițiuni care le fac incerte, de oarece acceptarea fiind un act scriptural nu trebuie să depindă de evenimente nesigure, ce sunt în afară de cambie. Și nu se poate socoti valabilă acceptarea când plata se condiționează în genere unui eveniment, a cărui întâmplare nu se poate cunoaște din cambie¹⁾.

6. *Acceptarea cu plata în rate.* O cambie plătitibilă în rate este nulă, de oarece legiuitorul a voit o singură scadență pentru întreaga sumă și tot așa vom decide și când e vorba de acceptare; acceptarea cu clauza plății în rate este incompatibilă cu obligațiunea cambială și ca atare este nulă din punct de vedere al dreptului cambial²⁾.

131. *Forma acceptării în dreptul austriac și ungar.* Art. 21 din legea cambială germană a fost reprodus fără nici o modificare în Austria și Ungaria.

Din acest articol 21 rezultă următoarele:

a) Acceptarea trebuie scrisă neapărat pe însăș cambia. Ea nu poate fi scrisă pe un act separat. Posesorul cambiei poate refuza acceptarea scrisă pe o copie a cambiei; dacă însă primește, această acceptare obligă pe acceptant (art. 62 și 81 l. austr., art. 61 l. ungară).

b) Nu există nici o formulă sacramentală pentru exprimarea voinței de a accepta. Dacă trasul își scrie acceptarea pe fața anterioară a cambiei este suficient să-și scrie (nu-i suficient o pecete, ci e nevoie de semnătură) numele sau firma, fără să mai adauge altceva. Dacă trasul voește să accepte pe dosul cambiei, simpla semnătură nu-i de ajuns, și atunci trebuie să-și exprime prin cuvinte scrise voința de a accepta.

c) Când trasul întrebuințează expresiuni din cari s'ar naște îndoiala dacă a voit sau nu să accepte pur și simplu sau cu restricțiuni, art. 21 spre a curmă orice discuțiune decide că în asemenea cazuri acceptarea se socotește ne-

1) Conform: *Grünhut*, I p. 437, II, p. 220, care citează jurisprudența înaltelor instanțe austriace, *Staub*, art. 22, n. 6; *Wächter* p. 306.

2) Conform: *Grünhut* II, p. 221, *Thöl*, p. 295; *Vivante*, n. 1171, *Bonelli*, n. 159. Contra: *Bernslein*, p. 131.

limitată, adică pur și simplă¹⁾). Liber este trasul să scrie că nu acceptă sau că acceptă cu restricțiuni, dar este ținut să-și exprime lămurit această intențiune.

d) Acceptul nu are nevoie să fie datat nici să arate locul sau suma.

e) Semnătura trasului trebuie să corespundă cu numele.

f) Acceptul *odată scris* nu mai poate fi revocat. Asupra acestui punct vom reveni cu ocaziunea interpretării art. 287 cod. com. român.

În primul aliniat nimic deosebit de cele cuprinse în art. 283 românesc. Iată cuprinsul: „Acceptarea se scrie pe cambie. Ea se exprimă prin cuvântul „accept” sau prin oricare altul echivalent, ea se semnează de tras. Simpla semnătură a trasului pe fața anterioară a cambiei se socotește accept”.

§ 28. Termenul pentru darea acceptării și irevocabilitatea ei.

132. — *Termenul pentru darea acceptării.* — Când i se prezintă o cambie la accept, trasul are dreptul la un termen de 24 ore dela prezentare pentru reflectare, termen socotit suficient pentru a cercetă registrele sale, situația conturilor ce le are cu trăgătorul, etc., cum și a comunica cu trăgătorul, în caz când la data prezentării nu ar fi primit avizul prin care trăgătorul obicinuît anunță pe tras de tragerea cambiei.

Ora prezentării se va constată în dovada ce va da trasul sau prin orice mijloc de probațiune.

Acest termen de 24 ore este luat din art. 221 vechiul codice de comerț italian, care la rândul lui îl luase din art. 125 cod. comercial francez.

Un asemenea termen nu există în legea germană și nici în legile austriacă și ungară cari cer o acceptare

1) Grünhut, II, p. 202.

imediată (art. 21¹⁾); bine înțeles dacă posesorul nu conține să acorde timp de gândire trasului.

Articolul 287 c. com. prescriind un termen de 24 ore, vorbește de înapoerea cambiei, înapoere ce o va face trasul persoanei în drept. De aci se deduce că trasul poate pretinde să i se lase cambia 24 ore, dând bine înțeles o dovadă²⁾.

În vechiul cod. italian, art. 212, se prevede în mod expres că trasul care nu restituie la timp cambia se facea răspunzător de daune. În actualul art. 265 nu s'a reprodus această dispozițiune, iar în procesele verbale ale comisiunii, însărcinată cu redactarea, se spune motivul suprimării: „și pentru că nu se poate presupune în nici un mod că purtătorul ar fi obligat să lase cambia în mâna aceluia ce trebuie să accepte”³⁾. Dar cu toată motivarea comisiunii, în textul art. 265 it. găsim cuvintele „cambiale... restituita”, ceace însemnează că purtătorul a lăsat-o în mâna celui ce urmează să accepte⁴⁾.

În art. 23 al proiectului dela Haga, care este destinat să devie lege uniformă în toate statele, în mod categoric se arată că purtătorul nu poate fi obligat să lase trasului cambia, dar trasul poate pretinde ca să i se mai prezinte cambia încă odată a doua zi.

După articolul 287 c. com. trasul fiind obligat a restitui cambia în 24 ore, dacă refuză să restituie, după trecerea acestui termen, este răspunzător de daunele ce le-ar fi cauzat, dacă purtătorul din această pricină nu a putut negocia cambia sau nu a putut exercita în timp util acțiunea de cautiune în contra obligațiilor cambiali⁵⁾. Această răspundere există chiar dacă o restituie tardiv, dar acceptată⁶⁾. Nu răspunde însă de nicio daună, dacă restituie cambia înăuntru celor 24 ore, însă neacceptată, de oarece termenul de 24 ore este dat, după cum s'a arătat, pentru ca trasul să reflecteze de trebuie sau nu să accepte.

1) *Grünhut*, p. 202.

2) *Bonelli*, n. 146.

3) *Bonelli*, n. 14, nota 3.

4) *Conf. : Vivante*, 1177; *Bonelli*, n. 146.

5) *Vivante*, 1177; *Bonelli*, loc. cit.

6) *Bonelli*, loc. cit. nota 8.

Termenul de 24 ore este acordat de lege trasului, iar purtătorul nu i-l poate refuza. Purtătorul cambiei poate, de găsește cu cale, să acorde trasului și un termen mai lung¹⁾.

Dacă portorul păstrează el cambia, însă trasul îl tot amână peste termenul de 24 ore, portorul nu ar putea să-și întemeieze o acțiune în daune pe amânările trasului, de oarece daunele ce i s'ar pricinui ar derivă din culpa lui de a nu fi făcut la timp protestul de neacceptare, afară numai dacă trasul nu a întreprins manopere dolosive²⁾.

Dacă însă trasul refuzând a accepta, i se dresază protest de neacceptare, mai poate el în urmă să revie și să accepte? Această chestiune a fost discutată cu ocaziunea lucrărilor pregătitoare ale codului italian. Astfel s'a propus să se prevadă în lege că trasul poate să accepte și după dresarea protestului, despăgubind pe portor de cheltuelile făcute din cauza refuzului de a accepta. Propunerea însă a fost respinsă, de oarece membrii comisiunii aveau păreri deosebite asupra admisibilității unei acceptări tardive³⁾.

Nu vedem de ce posesorul s'ar opune la acceptarea tardivă, când bine înțeles a păstrat tot timpul cambia și deci din acest punct de vedere nu se poate plânge de daune, iar cât privește cheltuelile cu protestul, cu cererea de cautiuni etc., trasul se oferă a le achita.

Prezentare pentru acceptare se poate face până până la scadență, ba încă trasul se poate obliga prin acceptul său, chiar după scadență, însă înăuntrul termenului de prescripție (*Grünhut*, II, p. 204), însă după scadență nu se mai poate dresa protest de neacceptare⁴⁾.

La cambiile plătibile la o epocă determinată dela vedere, purtătorul poate cere dela tras să noteze ziua prezentării, chit ca acceptul să-l dea în timp de 24 ore.

133. *Revocabilitatea acceptării*. — În Germania, Austria și Ungaria avem ultimul aliniat al art. 21: „Odată

1) *Vivante*, loc. cit.; *Bonelli*, loc. cit.

2) *Bonelli*, loc. cit.

3) A se vedea *Bonelli* loc. cit., nota 10.

4) Conform: *Bonelli*, loc. cit. Contra: *Sorani*, par. 207.

acceptarea efectuată nu se mai poate revoca”, de unde rezultă că odată ce trasul și-a scris acceptul, el nu mai poate reveni, adică nu mai poate șterge sau modifica acceptul, deși cambia nu a fost restituită posesorului. Ștergerea acceptului nu are niciun efect, acceptul socotindu-se ca neatins, așa că un posesor care găsește un accept șters, poate acționa pe acceptant și acesta nu poate obiecta că a șters acceptul mai înainte de a restitui cambia, de oarece acceptarea este irevocabilă dela data scrierii ei, iar nu dela data înapoierei cambiei¹⁾.

Acceptarea nu se poate șterge nici chiar cu consimțământul posesorului cambiei, de oarece acceptarea s’a făcut în interesul tuturilor obligațiilor de regres cum și a eventualilor posesori; totuși acceptantul poate opune o excepțiune personală numai în contra aceluia, ce a consimțit la ștergere.

Posesorul care a consimțit la ștergerea acceptării își păstrează acțiunea de regres, de oarece, dacă prin faptul ștergerii el a renunțat să aibă obligat pe tras, nu a prejudiciat întru nimic pe obligații de regres, întru cât față de aceștia toți acceptul șters este socotit ca neatins²⁾.

Este controversată însă cesțiunea dacă există acțiune cambială în contra unui acceptant când ștersătura este de așa natură încât nu se mai poate citi acceptarea sau ea a dispărut cu totul de pe cambie.

*Grünhut*³⁾ admite și în acest caz că acceptantul este obligat cambiamente, cu condițiunea ca posesorul să dovedească că în cambie a fost scrisă acceptarea, de care se prevalează; pe când alți autori admit numai o acțiune de drept comun, prin care trasul să fie obligat să scrie din nou acceptarea⁴⁾.

1) A se vedea asupra întregului capitol: *Grünhut*, II, p. 34 și urm.

2) În afară de *Grünhut*, *irawein*, Die Perfektion des Accept (1876), p. 126; *Volkmar und Löwy*, p. 113.

3) Vol. II, p. 42.

4) *Bernstein*, p. 130. Unii autori pretind că posesorul întotdeauna în caz de ștergere are numai un drept de a se scrie din nou acceptul: *Tnöl* § 79, p. 275; *Siegel*, p. 134, cum și jurisprudența citată de *Grünhut*, loc. cit. și de *Bernstein*, idem.

Cum explică doctrina această irevocabilitate a acceptării? În principiu declarațiunile cambiale nu devin irrevocabile din momentul scrierii lor, ci numai după ce au trecut în posesiunea unui terț de bună credință. Așa e cu declarațiunea trăgătorului, tot așa e cu aceea a girantului. Cât timp cambia nu a eșit din posesiunea trăgătorului sau a girantului, aceștia pot să ștergă semnăturile lor, de oarece prin asemenea ștersături revin numai asupra unor proiecte de obligațiuni. Din moment însă ce cambia a fost remisă primitorului sau giratarului, nici trăgătorul, nici girantul nu mai pot reveni asupra obligațiilor luate. Dacă cu toate acestea trăgătorul sau girantul, ar reuși să ștergă și după această dată declarațiunile lor, se vor vedea expuși la o acțiune de drept comun și obligați a repune înscris pe cambie declarațiunile șterse, cum și să repare daunele cauzate.

Această obligațiune de drept comun o are trăgătorul și girantul, când nu au transmis cambia, dar au înștiințat pe cel de al treilea că a tras cambia în favoarea lui sau că i-a girat cambia.

Până aici nicio deosebire între dreptul german (austriac, ungar) și dreptul românesc. Deosebirea se ivește numai la acceptare.

Declarațiunile trăgătorului sau ale giranților se pot revoca pentru că în aceste cazuri cambia este în deplină posesiune a lor și deci liberi sunt ei a transmite sau nu cambia unei alte persoane. La accept numai este acest lucru. Aici cambia se găsește în posesiunea unui terțiu, trasul o are numai ca simplu detentor și în consecință odată ce a scris acceptul, obligațiunea lui devine perfectă, existând din acel moment înăscut dreptul posesorului în contra acceptantului și trasul nu mai poate șterge semnătura sa scrisă pe un titlu ce nu-i aparține și care i-a fost încredințat numai pentru acea semnare.

Trasul care scrie acceptarea, scrie pe propriul său risc și nu mai poate reveni, căci dacă ar putea șterge acceptarea mai înainte de restituirea cambiei, ar aduce vătămare posesorului, întrucât oricine ar vedea ștersă acceptarea, nu ar mai primi cambia; cu alte cuvinte ea ar fi disete-

ditată, ceea ce legea germană nu permite trasului, care este liber să accepte sau nu, dar nu să lucreze cu ușurință: să scrie și apoi să șteargă¹⁾.

În *codul român*. Art. 287 român ca și art. 265 italian se termină prin observațiunea că acceptarea nu poate fi revocată după ce cambia a fost înapoiată portorului.

Prin urmare atât timp cât trasul deține cambia, el poate reveni asupra acceptării și deci, dacă șterge acceptarea, ce scrisese, nu mai e obligat cambiaricește. Ca acceptarea să devie irevocabilă, trebuie ca trata să fie restituită, ceea ce însemnează că legiuitorul italian a repudiat principiul german.

Față de dispozițiunile art. 265 italian, doctrina, care susține că fundamentul juridic al obligațiilor cambiale este numai declararea unilaterală de voință, se simte atât de sdruncinată, încât — pentru obligațiunea acceptantului — mulți autori, și dintre cei mai cu autoritate, o părăsesc, pentru a pune contractul la baza obligațiunii acceptantului²⁾.

La noi trasul poate reveni asupra acceptului scris, atâta vreme cât are cambia în mâinile sale, chiar dacă ar fi înștiințat pe portor că a acceptat³⁾.

Din momentul ce cambia este restituită, legea ne spune că acceptarea devine irevocabilă.

Noi știm că orice obligațiune, dată perfectă, este irevocabilă. Acest lucru a vrut legiuitorul să-l spună prin art. 287?

Doctrina italiană interpretează irevocabilitatea din art. 265 (287 românesc), ca o irevocabilitate specială acceptării, căci dacă ar fi vorba de irevocabilitate obicinuită nu ar mai fi fost nevoie să se repete, fiind comună tuturor obligațiilor.

1) *Grünhut*, II, p. 34.

2) A se vedea: *Vivante* 1183, *Sorani*, par. 214, *Supino*, 172, *Calamandrei*, 67, *Bonelli*, 147, rămâne credincios teoriei sale, că la baza acceptului, ca la baza oricărei obligațiuni cambiale, stă declarația unilaterală de voință, dar care nu obligă atâta vreme cât un terț de bună credință nu ia în legitimită posesiune cambia.

3) *Bonelli*, n. 147.

Legea, spunând că acceptarea devine irevocabilă, a înțeles că odată cambia acceptată și înapoiată celui în drept, *trasul nu mai poate reveni nici chiar cu consimțământul purtătorului.*

S'a voit prin această irevocabilitate ca să fie apărați obligații de regres în contra fraudelor ce ușor s'ar putea face de către acceptant de comun acord cu portorul, convenind ambii să ștergă acceptul și să acționeze în judecată pe giranți și trăgători¹⁾.

În consecință se admite că dacă acceptarea este ștersă posterior înapoerii cambiei, acceptantul rămâne obligat față de toți creditorii cambiali având numai o excepțiune personală în contra acelorora cu consimțământul cărora s'a făcut ștergerea²⁾. Deci un posesor cambial, poate conta și pe un accept șters numai cu o condițiune: să dovedească că ștergerea s'a făcut după înapoierea cambiei acceptate³⁾.

Unii merg cu consecințele irevocabilității atât de departe, încât susțin că creditorii cambiali au acțiune cambială în contra acceptantului, chiar dacă acceptarea s'a șters cu totul, nemai putându-se distinge numele lui⁴⁾.

Ce se întâmplă dacă trasul revine și șterge acceptarea mai înainte de a restitui cambia, dar după ce a înștiințat pe posesor că a acceptat? Desigur că la restituirea cambiei posesorul negăsind pe cambie scrisă acceptarea sau găsind-o ștersă, nu mai poate acționa pe tras pe calea unei acțiuni cambiale, poate însă pe calea dreptului comun să-i ceară daune.

În Regulamentul uniform dela Haga, art. 28 se prevede că trasul este în drept să ștergă acceptarea sa până la înapoerea cambiei, deci nu s'a admis norma germană, însă adzogă că, dacă trasul șterge acceptul după ce a înștiințat prin scris pe posesor sau pe ori care obligat cambial că a acceptat, rămâne obligat în limitele acceptului.

1) A se vedea *Vivante*, n. 1183, *Bonelli*, n. 147, *Supino*, 174-4
2) *Bonelli*, loc. cit.

3) *Vivante*, loc. cit., *Bonelli*, loc. cit.

4) *Grünhut*, II, p. 160; Contra: *Vivante*, loc. cit., *Bonelli*, loc. cit., cari cer ca semnătura să fie vizibilă.

134. *Eroarea, violența, dolul.* — Am arătat în introducere cât și cu ocaziunea examinării raportului juridic fundamental, că o cambie conține drepturi autonome, literate, indiferent de cauza care le-a dat naștere.

Între cei ce au luat parte la creerea unei obligațiuni cambiale, se admite ridicarea tuturilor excepțiilor ce derivă *ex causa* și deci și excepțiile bazate pe vicii de consimțământ; însă asemenea excepțiuni sunt inadmisibile față de creditorii de bună credință, pe cari nu-i privesc modul cum s'a emis cambia.

Neopozabilitatea excepțiilor ce sunt bazate pe eroare, violență, dol, față de posesorii de bună credință ai cambiei, este astăzi un principiu admis și derivă în mod logic din teoria titlurilor de credit în genere și a cambiei în special.

Opunerea unor asemenea excepțiuni a preocupat doctrina italiană mai înainte însă de a se aprofunda și stabili teoria cambiei și raportul dintre obligațiunile cambiale, ce sunt abstracte, și dintre raporturile de drept cari au dat naștere diferitelor obligațiuni cambiale.

§ 29. Efectele acceptării.

135. *Principiu.* — Cel ce acceptă o cambie¹⁾ se obligă *direct* la plata cambiei, ceea ce înseamnă că din acel moment el este *debitorul principal*, iar ceilalți (giranti, trăgător) rămân obligați de regres, adică obligați numai dacă acceptantul nu va plăti cambia la scadență.

Situațiunea acceptantului se aseamănă cu aceea a emitentului dela biletul la ordin, căci față de unul și față de celalt pentru a se conserva acțiunea cambială nu trebuie îndeplinită vreo formalitate la scadență, singura condițiune este chemarea lor în judecată în cel mult 5 ani

¹⁾ Acceptul dat conform legii, trebuie scris pe cambie, deci pe un titlu care să întrunească elementele esențiale cerute de art. 270. Credem că față cu modificarea din 1900 a art. 273, acceptul scris pe o cambie căreia îi lipsește numele beneficiarului, nu obligă cambiaricește. Contrar în Germania, Austria, Ungar a (*Grünhut*, II, p. 16) unde se poate da acceptul în alb.

dela scadență (la Germani, Austriaci, Unguri 3 ani), de oarece după acest timp acțiunea cambială se prescrie. Nu tot astfel este pentru obligații de regres. Față de aceștia pentru a se conserva acțiunea cambială, trebuie să se dovedească prin protest că acceptantul sau emitentul nu a plătit la scadență și în afară de această formalitate, acțiunea de regres trebuie intentată în 15 zile dela data protestului (art. 345), iar în Germania, Austria, Ungaria în termen de 3, 6 și 18 luni, după cum locul plății e în Europa, în Asia, Africa, sau în alte continente.

Odată cambia acceptată, obligații de regres nu mai pot fi obligați să dea vreo cauciune prin care să garanteze plata cambiei la scadență, afară de cazul excepțional prevăzut de art. 340, după cum nu se mai poate exercita acțiune cambială în contra lor, îndată ce acceptantul a plătit.

Obligațiunea acceptantului este ca orice obligațiune cambială abstractă, literală. În contra creditorilor cambiali de bună credință acceptantul nu poate invoca excepțiunile ex causa, aceste excepțiuni nu le poate invoca decât față de purtătorul cambiei care a obținut acceptarea. El poate invoca față de orice creditor excepțiunile: că acceptarea nu este conform cu legea, că semnătura sa e falsă sau că documentul pe care s'a scris acceptarea nu este o cambie sau nu a fost o cambie în momentul acceptării.

Pentru ca o acceptare să fie valabilă este necesar ca acceptarea să fie dată în forma cerută de lege pe o cambie, care la rândul ei să fie valabilă în mod formal, adică să întrunească cerințele din art. 270. Nu se cere ca obligațiile cuprinse în cambie să fie valabile substanțial, adică, ca să ne explicăm mai bine, nu se cere ca cel ce figurează ca trăgător, girant etc., să fie în realitate obligat; semnăturile lor pot fi falsificate sau persoanele acelea să fie incapabile, cu toate acestea obligația acceptantului fiind autonomă de a celorlalți, este perfect valabilă după toate rigorile dreptului cambial (art. 353).

Obligațiunea acceptantului este independentă de raporturile de drept sau economice existente între acesta și trăgător sau de situațiunea financiară a trăgătorului. Acest lucru care reese din natura obligației literale, ab-

stracte, nu mai era nevoie să se mai menționeze în art. 290, după cum nu este menționat în art. 23 german (austriac, ungar)¹⁾, totuși din cauza discuțiilor din vechiul drept francez și italian, citim în al 2-lea aliniat al articolului 290: „Acceptantul este obligat prin acceptarea făcută, deși trăgătorul ar fi căzut în faliment înaintea acceptării fără ca acceptantul să fi știut”.

Dacă purtătorul cambiei prin manopere dolosive a determinat pe tras să accepte, făcându-l să creadă că trăgătorul este solvabil, acceptantul va avea la îndemână o excepțiune personală în contra celui portor cum și o acțiune de drept comun de despăgubire în caz când ar trebui să plătească unui posesor de bună credință.

Doctrină franceză și italiană discută diferite ipoteze de dol. Așa, se discută dacă simpla asigurare că trăgătorul e solvabil constituie dol; după unii fiind suficientă această asigurare, după alții nu, căci trasul e în culpă că nu a cercetat, având la dispoziție 24 ore²⁾.

Dolul depinde de circumstanțele de fapt, pe cari, caz cu caz, le apreciază suveran instanțele judecătorești³⁾.

Codul nostru comercial nu se ocupă de proviziune, adică de fondurile puse la dispoziția trasului de către trăgător, fonduri afectate la plata cambiei.

Proviziunea, la noi, este o chestiune extra cambială, ca și toate raporturile de drept în legătură cu proviziunea.

Noi totuși am arătat că beneficiarul și giratarii nu dobândesc vreun drept asupra proviziunii, cum am arătat, deasemenea, ce se întâmplă cu proviziunea în cazul când trăgătorul a fost declarat falit (supra pag. 310).

136. *Acceptantul față de trăgător.* — Art. 290 în ultimul său aliniat prescrie că acceptantul este îndatorat după dreptul cambial față de trăgător; el însă nu are în contra trăgătorului acțiune cambială.

1) Totuși se da aceeași soluție: *Grünhut*, II, B. 15.

2) A se vedea în *Supino*, n. 192; *Bedarride*, n. 204.

3) Conform *Supino*, n. 192.

În mod obicinuit trasul, care acceptă, este sau debitorul trăgătorului sau a primit acoperirea acceptului, deci este natural, ca prin accept să rămâie obligat, conform regulilor relative la cambie, față de creditorul său, trăgătorul. Este posibil însă ca acceptantul în realitate să nu fie debitorul trăgătorului. În acest caz, dacă acțiunea este exercitată de trăgător, acceptantul îi va opune o excepțiune, dovedind însă alegațiunea sa, căci până la probare, el este ținut cambiaricește¹⁾.

Când însă acțiunea este exercitată de un alt creditor cambial, raporturile dintre trăgător și acceptant nu se mai pot valorifica. Acceptantul va trebui să plătească, și, cum el nu are acțiune cambială în contra trăgătorului, va recurge la acțiunea de drept comun, cerând restituirea sumei plătite. Vom vedea însă că acceptantul prin intervențiune are acțiune cambială.

În Germania autorii susțin că este suficient ca acceptantul să prezinte cambia achitată, pentru ca trăgătorul să fie obligat a proba, că el eră creditorul trasului pentru acea sumă sau că i-a expediat suma necesară pentru efectuarea plății așa că acțiunea lui e nefondată. Se susține prin urmare că trasul a plătit în urma ordinului ce l'a primit dela trăgător, ori acesta trebuie să dovedească că a făcut proviziune²⁾.

Această opiniune nu poate fi admisă în dreptul românesc. Trasul acceptant, care a achitat cambia, trebuie să dovedească: *a)* că într'adevăr a plătit cambia și *b)* că el nu eră debitorul, trăgătorul și nici nu a primit proviziunea.

a) Dovada că a plătit cambia, o va face acceptantul cu mijloacele de probațiune admise de dreptul comun, dar și prin prezentarea cambiei, care conține adevărul că a fost achitată (art. 318).

b) Dar dovada că acceptantul a plătit cambia nu este

1) Conf. *Vivante*, n. 1 85 ; *Grünhut*, II. p. 19, care spune că altfel acțiunea cambială a trăgătorului ar fi iluzorie.

2) *Thöl*, § 208 ; *Enert*, Archiv. VI. *Ströhl*, Die Wechselrevalirungsklage ; *Windscheit*, Pandekten, II, par. 4², nota 8 ; *Renaud*, par. 4¹ ; *Lehman*, par. 117 ; *Grünhut*, II, p. 20, nota 8.

suficient pentru ca o instanță judecătorească să oblige pe trăgător să despăgubească pe cel ce a plătit, de oarece în lipsă de dispozițiune în codul comercial, se aplică și aici art. 1092: „Orice plată presupune o datorie; ceea ce s'a plătit fără să fie debit, este supus repetițiunii“.

Acceptantul plătind, se presupune că erà datornic, și el — iar nu trăgătorul, — trebuie să răstoarne prezumția stabilită de art. 1092 § 1, dovedind că nu erà obligat și deci a plătit fără cauză¹⁾.

„Nu se poate zice că ar fi vorba în specie de un fapt negativ a cărui dovadă este cu neputință, pentrucă faptul negativ se transformă într'o afirmațiune“²⁾.

Dacă sunt mai mulți acceptanți și numai unul plătește, cel ce plătește nu are acțiune cambială în contra celorlalți, căci raporturile de drept dintre acceptanți sunt extra cambiale, și nu se poate spune că acceptantul care plătește este subrogat în drepturile cambiale ale celui ce primește plata, de oarece subrogarea în materie cambială este admisă în mod excepțional și trebuie respinsă acolo unde nu e un text de lege³⁾.

§ 30. Acceptarea prin intervențiune sau pentru onoare.

137. *Ce înțelegem prin acceptarea prin intervențiune sau pentru onoare.* — Dacă trasul refuză să accepte cambiala ce i s'a prezentat, posesorul cambiei — după cum vom vedea în detaliu mai târziu — are dreptul, să ceară cautiune de la obligații de regres (trăgător, giranți și avalisții acestora). Pentru a veni în ajutorul obligațiilor de regres, legea dă posibilitate ca o cambie în suferință, pentru că trasul a refuzat acceptarea, să fie acceptată de o altă persoană. Această acceptare excepțională făcută pentru a salva onoarea unui obligat de regres (trăgătorul și giranții sunt obligați de regres, de oarece în contra lor nu se recurge de cât atunci când trasul refuză acceptarea

1) D. Alexandresco, vol. VI, p. 432.

2) D. Alexandresco, loc. cit. A se vedea și *Vivante*, 1187, *Supin*, 197, *Vidari*, 6660.

3) *Vivante*, 1188, *Bonelli*, 152.

sau plata) se numește acceptare prin intervențiune sau pentru onoare.

138. *De câte feluri este acceptarea prin intervențiune.* Cel care acceptă prin intervențiune sau pentru onoare poate fi arătat în cambie de către vreun obligat de regres, pentruca posesorul să ceară acceptarea dela dânsul, în caz de refuz din partea trasului: această persoană arătată în cambie ca să accepte la nevoie se numește *indicat la nevoie sau recomandat*.

Dar pe lângă acceptarea indicatului la nevoie, avem și acceptarea unei terțe persoane, care intervine spontan în caz de refuz de acceptare din partea trasului cât și din partea celor indicați la nevoie.

Și acceptarea indicatului la nevoie cât și acceptarea terțului intervenient sunt acceptări prin intervențiuni pentru onoare. Legea le examinează deodată, de oarece ambele produc aceleași efecte, deși ele se deosebesc în ce privește regulile, ce trebuie să observe posesorul cambiei.

139. *Ce consecințe derivă din indicarea la nevoie.* — De acuma este necesar să menționăm că atunci când în cambie se găsește scris numele unei persoane, posesorul cambiei aderând la stipulațiunile din cambie, este obligat ca mai înainte de a se adresa trăgătorului și giranților și să le ceară cauțiune, să dovedească că s'a adresat și persoanelor indicate la nevoie. Iar dacă un indicat la nevoie acceptă, nu poate refuza acest accept și nici nu mai e loc la acțiunea pentru cauțiune. Dacă în cambie nu e un indicat la nevoie și se prezintă un terț să accepte pentru onoare, posesorul îl va lăsa sau nu să-și scrie acceptul, el însă nu e ținut să se mulțumească cu acceptul unei persoane streine, care poate fi chiar insolubilă și are intactă acțiunea pentru a dobândi cauțiune.

Prin urmare, posesorul, ca să-și conserve acțiunea de regres pentru cauțiune, trebuie să se adreseze indicatului la nevoie, care joacă rolul unui tras subsidiar și odată cambia acceptată de acesta, posesorul nu mai poate cere cauțiune.

Art. 291 întrebuințează expresiunea „poate fi acceptată de persoanele arătate”, iar textul austriac și ungar

„să ceară acceptul dela indicatul la nevoie”, ceea ce înseamnă că persoanele indicate la nevoie nu sunt obligate cambiaricește să accepte. În această privință se aplică și aici cele arătate cu ocaziunea acceptării trasului.

Cuvântul „poate”, cum și cuvintele din textul austriac și ungar: „mai înainte de a pretinde cautiune” mai înseamnă că posesorul cambiei, care vede că i se refuză acceptarea de către traș având încredere în trăgător și giranți, poate să nu le ceară cautiune și, cum prezentarea la accept este facultativă, să aștepte scadența, fără a se mai prezenta indicatului la nevoie la accept. Prin neprezentarea cambiei indicatului la nevoie, ca să accepte, nu se pierde decât acțiunea de regres pentru cautiune, iar nu dreptul de a cere plata, la scadență, trasului și indicatului la nevoie.

Articolul 291 mai spune „persoanele arătate într'insa pentru a o accepta sau a o plăti la nevoie”; ceea ce echivalează cu „Notadresse”, din art. 56 german, austriac; de unde rezultă că este acelaș lucru dacă persoana este indicată fie să accepte la nevoie, fie să plătească la nevoie. Prin urmare dacă în cambie este scris: „La nevoie plata se va cere dela X”, posesorul spre a putea cere cautiune, trebuie în prealabil să se adreseze trasului și persoanei arătate ca să facă plata la nevoie și să se drezeze protest în ipoteza că aceștia ar refuză să accepte¹⁾.

140. *Cine poate indica persoana care să accepte sau să plătească la nevoie?* — În evul mediu, uzul eră ca indicatul la nevoie să fie desemnat de trăgător, mai apoi acest lucru îl făcură și giranții cari denumeau o persoană să plătească la nevoie, când aveau teamă că trașul nu va accepta sau atunci când trașul refuză să accepte, pentru ca astfel să scape de cautiune și cheltuelile de regres.

Legea cambială germană, dela care s'a inspirat legiuitorul italian, tratează la fel pe indicatul la nevoie fie el numit de trăgător, giranți sau avalişti, astfel că fiecare dintre aceștia pot face o indicare la nevoie.

1) Conform : *Supino*, art. 209.

Dar, dacă pentru a se recurge la acțiunea pentru dobândirea de cauciune dela obligații de regres trebuie în prealabil să se fi prezentat cambia la accept și indicatului la nevoie arătat în cambie de trăgător sau de giranți, totuși este locul să menționăm că pe când celui indicat la nevoie de către trăgător trebuie întotdeauna să i se prezinte cambia la accept pentru a se conserva acțiunea de regres pentru cauciune, când e vorba de un indicat la nevoie de către un girant sau de către un avalist al unui girant, prezentarea la accept este necesară numai față de cel ce a făcut indicațiunea și de cei ce s'au obligat cambiaricește posterior lui, de oarece toți aceștia au contat pe neacceptarea trasului și pe acceptarea indicatului la nevoie; față însă de obligații anteriori celui ce a făcut indicațiunea, nu este necesară prezintarea la accept indicatului la nevoie, este destul ca posesorul să dovedească cu protestul că trasul a refuzat să accepte, întrucât ei nu pot profita de o indicațiune ce s'a scris după ce cambia a eșit din patrimoniul lor și pe care indicațiune evident neavând-o în vedere, nu se pot plânge că nerespectarea ei i-ar vătăma¹⁾.

În Germania și Austria doctrina socotește pe indicatul la nevoie ca o persoană însemnată în cambie în interesul predecesorilor celui ce a făcut indicațiunea, așa că neprezentarea cambiei indicatului la nevoie atrage pierderea dreptului de a cere cauciune dela ori care din obligați (trăgător sau giranți) fără nici o distincțiune (*Grünhut*, II, p. 501—502).

Dacă trăgătorul, giranții și avalistii lor pot indica la nevoie o persoană care să accepte sau să plătească, această indicațiune nu o poate face acceptantul. Că nu poate acceptantul indica o persoană care să accepte la nevoie este evident, de oarece ca să se accepte prin intervențiune trebuie ca o trată să nu fie acceptată, iar dacă trasul a acceptat nu se poate înțelege și acceptarea prin intervențiune. Poate însă acceptantul să indice o persoană care să plătească la nevoie? Da, dar atunci acceptarea este

1) *Vivante*, n. 1103.

condiționată și, pentru posesor echivalând cu refuzul de acceptare, el poate cere cauțiune fără să se mai adreseze indicatului. Când însă posesorul voește să ceară plata dela acceptantul cu condiție, trebuie să ia acceptarea așa cum s'a dat și deci mai înainte urmează ca plata să fie cerută indicatului la nevoie¹⁾.

Acelaș lucru la cambiile domiciliatate, trasul cu ocaziunea acceptării determină pe domiciliatar, dar dacă pe lângă domiciliatar mai indică și o altă persoană care să plătească la nevoie, această acceptare este condiționată și deci se aplică regulile expuse la art. 288. Față de obligații de regres, posesorul cambiei nu e ținut să prezinte cambia celui indicat la nevoie de către tras.

141. *Cine poate fi indicat la nevoie?* — Indicarea la nevoie nu se face în interesul posesorilor cambiali ce urmează celui ce a indicat persoana care să accepte sau să plătească în cazul când trasul ar refuza să execute ordinul trăgătorului; indicarea la nevoie nici nu e menită să adauge încă un obligat cambial, ea este numai în interesul celui ce face indicațiunea pentru a înlătura cheltuielile ce ar pricinui o serie de cereri de cauțiune, adresată dela girant la girant²⁾.

În consecință indicatul la nevoie poate fi un terț ce nu este obligat canbiaricește, dar poate fi și trăgătorul, un girant sau avalist³⁾. Trăgătorul sau un obligat de regres prevăzând refuzul trasului, poate să arate că la nevoie să se adreseze direct lui, iar nu să ceară cauțiune și cheltueli pe calea acțiunii de regres. Posesorul cambial nu se poate plânge, că astfel nu dobândește un nou obligat cambial, cum ar fi dacă ar accepta trasul sau un terț, de oarece el primind cambia cu o asemenea clauză, a aderat și e ținut a respecta clauza introdusă în favoarea obligatului de regres.

1) Conform: *Vivante*, 1194.

2) *Vivante*, 1195, *Bonelli*, 159, *Grünhut*, II, p. 466, nota 19, *Staub*, art. 56. n. 5, *Bernstein*, p. 233.

3) Contra: *Vidari*, n. 6775.

Logica ne împiedică însă a admite că trasul poate fi un indicat la nevoie. (Contra *Bernstein*, p. 233).

Legea austriacă și ungară cer ca indicatul la nevoie să fie din localitatea plății; cel puțin să nu rezulte altfel din cambie.

142. *Când se poate accepta o cambie de către un al treilea.* — Pentru a se putea accepta o cambie de un al treilea trebuie: a) Ca acea cambie să fi fost prezentată trasului și eventual persoanelor indicate la nevoie și aceea să fi refuzat să accepte, constatându-se atât refuzul cât și acceptarea celui de al treilea printr'acelaș protest. Dacă trasul sau un indicat la nevoie a acceptat, nu mai poate fi vorba de acceptarea unui terț, ci cel mult de un aval din partea acestuia, bine înțeles însă ca condițiunile de formă ale avalului să fie satisfăcute. Dacă trasul acceptă tardiv, acceptarea terțului, făcută în conformitate cu legea, rămâne valabilă, însă terțul nu va fi obligat decât dacă trasul, care este obligatul principal, nu va plăti¹⁾.

b) Posesorul cambiei să aibă încă acțiunea de regres, căci dacă el este decăzut și nu poate cere cautiune sau plata dela obligații de regres, acceptarea prin intervențiune nu-și mai are rațiunea de a fi²⁾.

143. *Ce se înțelege prin cuvântul „un al treilea”.* — Dacă trasul și cei indicați la nevoie nu acceptă, poate accepta o persoană streină în mod spontan sau în urma unei invitațiuni din partea trăgătorului sau altor obligați cambiali. Acceptarea prin intervențiune trebuie însă să aibă loc până la încheerea actului de protest, căci odată acesta încheiat, nu mai este admisibilă acceptarea pentru onoare. Acceptantul pe de altă parte trebuie să fie capabil să se oblige cambiarmente.

În condițiunile arătate mai sus, art. 292 spune că trata „poate fi acceptată de către un al treilea”. Și atunci întrebarea: cine poate fi socotit ca „al treilea”?

Legiuitorul italian, care avea în orice moment față

1) *Bonelli*, 164, nota 2.

3) *Vezi supra*, n. 137.

în fața legea cambială germană și vechiul cod de comerț italian, care la rândul său era reproducerea codului francez, a întrebuintat modul de exprimare al codului francez, art. 126, „peut être acceptée par un tiers” diferind astfel de legea germană¹⁾.

În spiritul articolului 292, ca și al articolului 126 francez, ori cine poate accepta pentru onoare, cu condițiunea de a fi terț, adică de a nu figura ca obligat cambial. Deci nu pot interveni trăgătorul, giranții, avalistii, de oarece aceștia sunt deja obligați, și nu oferă nici o nouă garanție. Iată cum se exprimă în acest sens *Bedarride* (n. 248):

„Tout le monde peut s'offrir, pour gérer les affaires d'un correspondant ou d'un ami. Aussi la loi n'exclut-elle personne de l'acceptation par intervention. Le mot tiers, dont elle se sert dans notre article 126, n'a pas d'autre portée que de distinguer ceux qui par la nature des choses elles-mêmes ne pouvaient devenir accepteur.

„L'acceptation doit ajouter un nouveau débiteur à ceux qui existent déjà, offrir une autre garantie de paiement. Or comment atteindrait-on ce résultat, si le tireur, le donneur d'aval ou l'endosseur était admis à accepter? Leur signature en cette qualité ajouterait-elle quelque chose à l'obligation qu'ils ont déjà contractée?

„Ainsi, dans notre article, les tiers sont tous ceux qui, étrangers jusque-là à la lettre de change, n'en deviendront responsables et garants qu'en vertu de leur acceptation”.

Să nu ni se spue că ne contrazicem cu cele spuse mai sus, când am vorbit despre indicatul la nevoie, de oarece indicatul la nevoie poate fi trăgătorul sau alt obligat de regres, întrucât indicatul la nevoie figurează în cambie și posesorul cambiei când primește cambia acceptă în mod eventual ca acceptant pe cel indicat la nevoie, ceeace nu este cazul când e vorba de a primi ca debitor cambial în calitate

1) Legea germană art. 57.

de acceptant o persoană ce nu a fost indicată la nevoie 1)

Terț este și trasul care nu vrea să accepte în această calitate, dar vrea să accepte pentru onoare, de oarece pe când acceptantul comun nu are acțiune cambială în contra trăgătoru'ui, în caz că plătește, acceptantul pentru onoare are acțiune cambială și deci este evident interesul trasului de a recurge la acest fel de acceptare (art. 323).

Și indicatul la nevoie, când nu este obligat cambiari-cește, poate prefera să accepte ca un al treilea și are interes să facă acest lucru, când voește să accepte în onoarea unui obligat cambial, posterior celui ce l'a indicat la nevoie și deci să conserve acțiunea cambială în contra onoraturului și în contra predecesorilor acestuia, bine înțeles în cazul când ar plăti la scadență (art. 324²⁾).

Și domiciliatarul este un terț și poate interveni și accepte pentru onoare 3).

Dacă ar interveni și ar accepta o persoană deja obligată cambiari-cește, posesorul cambiei chiar dacă s'ar mulțumi cu un asemenea accept, totuși la scadență nu este obligat a se adresa și intervenientului protestând cambia pentru neplată și față de el, căci intervenientul fiind obligat de regres, față de el și de toți ceilalți obligați e destul protestul dresat trasului și indicațiilor la nevoie 4).

144. *In favoarea cui se poate interveni.* — Acceptarea pentru onoare se face în onoarea unei persoane obligate cambiari-cește și care ar fi expusă, din cauza refuzului trasului, să dea cauțiune. Se poate prin urmare interveni în favoarea trăgătorului, giranților și avaliştilor. Nu se poate interveni în favoarea celor ce nu și-au luat nicio obligațiune cambială, cum sunt: trasul, domiciliatarul, ultimul posesor cambial.

Nu se poate interveni nici în onoarea acceptantului, de oarece am văzut că o condițiune a acceptării pentru onoare este ca trasul să nu accepte și apoi, cum bine arată *Vivante*⁵⁾

1) Conform: *Vivante*, 1196; *Vidari*, 6776; *Supino*. 209; *Contra: Bonelli* 163, influențat de doctrina germană.

2) *Vivante*, 1196; *Bonelli*, 163.

3) *Vivante*, *Bonelli*, loc. cit.

4) *Vivante*, 1196.

5) n. 1197.

legea consideră pe trăgător ca pe ultimul obligat, în favoarea căruia se poate interveni pentru acceptare (art. 294, 324), cum de altfel tot legea presupune că celui onorat îi urmează giratari, și acceptantelui nu-i poate urma vreun giratar (art. 324).

145. *Conduita posesorului cambiei față de intervențiunea celui de al treilea.* — Ce atitudine poate să ia posesorul cambiei față de un terț care voește să accepte pentru onoare?

În Franța această cesiune este fără interes, de oarece art. 128 cod. com. francez prevede că:

„Le porteur de la lettre de change conserve tous ses droits contre le tireur et les endosseurs à raison du défaut d'acceptation par celui sur qui la lettre était tirée nonobstant toutes acceptations par intervention”.

Deci față de acest text, posesorul cambiei nu are nici un interes a se opune unei acceptări pentru onoare, întrucât oricând el își poate exercita acțiunea de regres, nefiind niciodată legat de acest accept.

În Germania lucrurile stau altfel: posesorul are libertatea între a refuza și a permite scrierea pe cambie a acceptului pentru onoare. Când a permis acceptul, prin această singură permisiune, posesorul este legat de accept și nu mai poate cere cautiune dela obligații de regres¹⁾.

Legiuitorul italian nu a admis sistemul francez după care posesorul cambial în totdeauna poate cere cautiune, deși cambia a fost acceptată pentru onoare, dar nici sistemul german, după care prin faptul acceptării prin intervențiune, posesorul nu mai poate cere cautiune. În codul italian s'a admis un sistem intermediar: posesorul cambiei nu se poate opune la acceptarea pentru onoare, în schimb acceptarea pentru onoare nu leagă pe posesor decât dacă se constată din protest că s'a declarat mulțumit cu acest accept, neadmițându-se vre-o altă dovadă.

Prin urmare rămâne bine stabilit: a) După art. 270 italian posesorul cambiei nu poate să se opună ca un terț

1) Legea germană art. 57, 61, Legea ungară 57, 60.

să accepte pentru onoare, iar dacă s'ar opune și nu ar lăsa să se scrie acceptul, ar perde acțiunea pentru cautiune; b) că posesorul va putea cere cautiune cu toată acceptarea pentru onoare, afară numai dacă din actul de protest nu rezultă că a declarat că se mulțumește.

Din cele mai sus arătate reese că posesorul cambial la Italiani va avea o atitudine pasivă, lăsând pe orice terț să accepte, păstrându-și dreptul de a cere cautiune; drept ce nu se perde decât, după cum am arătat, în cazul că posesorul ieșind din pasivitate, ar consimți la accept, și această consimțire să fie neapărat consemnată în actul de protest¹⁾.

Care este situația la noi? Legiuitorul nostru prin adăogarea, la începutul aliniatului al 2-lea, a cuvintelor următoare: „*Posesorul cambiei are facultatea a primi sau nu acceptarea prin intervențiune ce o oferă cel de al treilea*”, cuvinte ce nu au corespunzătoare în articolul italian, s'ar putea crede că a voit să schimbe sistemul codului italian în sensul că posesorul cambiei poate refuza ca un terț să-și scrie acceptul său pentru onoare, fără ca prin aceasta să sufere decădere; însă atunci când posesorul permite acceptul, legiuitorul român revine la sistemul italian, căci posesorul pierde acțiunea de recurs pentru a dobândi cautiune, numai dacă s'a declarat mulțumit cu acceptarea pentru onoare²⁾.

Nu putem admite această soluțiune, de oarece ea este în contradicere cu art. 294 al. 2.

Din art. 294 al. 2 rezultă că posesorul cambiei trebuie să dea precădere, între mai mulți ce se oferă a accepta pentru onoare aceluia care liberează mai mulți obligați, sub pedeapsă pentru posesor de a perde acțiunea de recurs în contra aceluia cari ar fi fost liberați. Deci, atunci când se prezintă mai mulți să accepte pentru onoare, posesorul cambiei nu poate să prefere pe unul care să libereze mai puțini obligați de regres și cu atât mai mult

1) În proiectul preliminar al codului italian se admitea proba consimțământului și prin alte mijloace de probațiune, decât protestul, dar apoi s'a eliminat această dispozițiune, rămânând numai probarea prin protest (*Bonelli*, 165, nota 6).

2) În acest sens: *Ef. Antonescu*, art. 292 și *Pârvulescu și Radian*, op. cit. 229.

nu poate refuza pe toți; ori, aceeași rațiune este și atunci când se prezintă unul singur care să accepte: dacă posesorul nu-i permite a scri acceptul, perde acțiunea pentru cautiune în contra celor ce ar fi fost liberați.

Legiuitorul prin cuvintele introduse și citate mai sus a voit să fie explicit, arătând că posesorul are libertate între a consimți sau nu la acceptarea terțului și că acest consimțământ nu poate rezulta numai din faptul scrierii pe cambie a acceptului, ci trebuie să rezulte din actul de protest. A da altă interpretare art. 292 al. 2 ar fi să nu-l putem armoniza cu art. 294.

Este natural că atunci când posesorul se mulțumește cu acceptarea terțului, să nu mai poată cere cautiune pe cale de regres. In această privință nu e nevoie de vreo lămurire.

146. *Forma acceptării prin intervențiune.* — Legea nu se ocupă în special de forma acceptării prin intervențiune; chestiunile referitoare la forma acceptării prin intervențiune sau pentru onoare le găsim împrăștiate în diferite articole (art. 294—295). In principiu se aplică și acestei acceptări regulile dela acceptarea obicinuită, de oarece acele reguli sunt cuprinse sub rubrica „Dispozițiuni generale”; bine înțeles întrucât nu contrazic natura acceptării prin intervențiune sau pentru onoare.

Așa vom spune, că acceptarea trebuie să fie scrisă pe cambie și semnată de către acceptantul pentru onoare.

Legea ne arătând prin ce cuvinte se exprimă acceptarea prin intervențiune sau pentru onoare acceptantul va scrie „*pentru onoarea lui X*”, indicând persoana onorată, sau „*pentru onoarea cambiei*” fără să mai arate persoana onorată, căci în acest caz articolul 294 suplinește ceea ce a omis acceptantul (acceptarea se socotește dată în onoarea trăgătorului). De asemenea se va întrebuiți orice altă formulă proprie a manifesta intențiunea terțului de a accepta pentru onoare¹⁾.

1) Se susține, că indicatul la nevoie poate accepta numai semnând cambia, de oarece semnătura lui nu poate însemna altceva decât accept prin intervențiune. Dar acceptarea unui terț pentru onoare, poate

Acceptarea pentru onoare dacă este parțială sau modificată, acceptantul nu este ținut decât în limitele acceptării (art. 288)¹⁾.

Acceptarea pentru onoare trebuie dată cu ocaziunea protestării cambiei, căci protestul care constată refuzul trasului de a accepta, trebuie să constate și acceptarea pentru onoare (argument din art. 292 și 295).

Acceptarea pentru onoare trebuie să rezulte suficient din cambie fără să fie nevoie de a se completa cambia cu protestul, căci cambia este un titlu complet, toate obligațiunile cambiale rezultând numai din titlu cambial, și, în afară de aceasta, protestul care constată acceptarea pentru onoare nu însoțește cambia (art. 295).

Acceptarea pentru onoare mai poate avea loc și în cazul prevăzut de art. 340 c. comercial român și art. 29 austro-ungar, adică atunci când acceptantul a căzut în faliment sau insolvabilitate; iar doctrina germană-austriacă admite accept pentru onoare și la biletele la ordin, când emitentul a devenit falit, în încetare de plăți sau insolubil, de oarece și în aceste cazuri posesorul poate cere cauziune exact ca la trate.

147. *Menționarea acceptării pentru onoare în actul de protest.* — Din articolul 295 românesc mai rezultă că acceptarea prin intervențiune trebuie să rezulte în mod suficient din cambie și în acelaș timp să fie prevăzută și în protest, de oarece aceste două documente — cambie și protest — sunt destinate a merge în mâni deosebite: cambia rămâne la posesor și e susceptibilă de circulațiune la alți posesori ulteriori, pe când protestul urmează a fi înaintat de către acceptant persoanei onorate, pentru ca aceasta să exercite — de va voi — acțiunea de regres pentru dobândirea unei cauziuni²⁾.

rezulta numai din semnătura acestuia? Controversă. Unii susțin că nu, putându-se confunda cu avalul (*Staub*, art. 59, n. 2; *Vidari*, 6788; *Bonelli*, 164); alții că da, de oarece protestul ne arată calitatea de acceptant (*Grünhut*, II, p. 483).

1) Deci se aplică aceleași reguli dela art. 288. Conform: *Vivante* 1202; *Bonelli*, 164; *Vidari*, 6790. În Germania nu se admite acceptarea pentru onoare parțială sau modificată. (*Grünhut*, II, 485), și această părere o au și *Sorani*, 243, 253 și *Cattanno*, 542.

e2) Conform: *Vivante*, 1199.

Din art. 58 al legii austriace și ungare rezultă că acceptantul pentru onoare trebuie să facă a se menționa acceptul pentru onoare și într'o anexă a protestului (protest de intervențiune). Deci avem un protest principal de neacceptare și o anexă, un protest de intervențiune, în care se face numai mențiunea acceptului pentru onoare. Nu este însă nevoie de acest protest anexă, căci dacă intervenientul acceptă pe când însă nu s'a încheiat protestul principal, se va face mențiune în chiar acest protest¹⁾.

Comparând art. 295 românesc cu art. 58 german, austriac și ungar, înțelegem de ce în dreptul românesc și italian, cari nu cunosc de cât un protest, nu se poate accepta pentru onoare după ce s'a încheiat protestul de neacceptare, și de ce autorii germani și austriaci, bazându-se pe dispozițiile legii lor, admit că acceptarea prin intervenție se poate face oricând, bine înțeles atâta timp cât posesorul poate cere dela obligații de regres cautiunea²⁾, făcându-se mențiune în protestul anexă.

148. *Efectele acceptării prin intervențiune.* — Vom examina: 1) Efectele față de acceptantul prin intervențiune sau pentru onoare; 2) Efectele față de posesorul cambiei; 3) Efectele față de ceilalți obligați de regres.

1. *Efectele față de acceptantul prin intervențiune.* Intervenientul acceptând pentru onoarea unui obligat de regres nu se obligă cambiarmente decât față de creditorii cambiali ai onoratului, adică, după cum legea ne spune, către toți giranții, cari succed persoanei în onoarea căreia el a acceptat.

Obligația ce și-o ia intervenientul este de a plăti cambia dacă trasul nu va plăti la scadență.

Deci, ca să se ceară plata dela intervenient, trebuie să se constate refuzul trasului și în acelaș timp să i se prezinte acceptantului cambia în termenul hotărît pentru facerea protestului. Dacă cambia este prezentată tardiv, o-

1) *Bernstein*, p. 239; *Grünhut*, II, p. 472.

2) Conform: *Grünhut*, II, p. 484.

bligatiunea acceptantului pentru onoare se stinge (art. 293 al. 2 românesc, art. 60 l. austriacă și ungară).

Constatarea că prezentarea cambiei s'a făcut la timp va rezulta din protestul care constată refuzul trasului (art. 336).

Deosebirea dintre acceptarea obicinuită a trasului și între acceptarea prin intervențiune reese la năruit: *a)* fiindcă acceptarea obicinuită obligă pe acceptant către posesor și toți obligații de regres, pe când acceptarea prin intervențiune leagă pe acceptant numai față de posesor și giranții ce succed celui onorat; *b)* față de acceptantul obicinuit pentru a conserva acțiunea în contră-i, nu e nevoie de un protest, pe când față de intervenient trebuie să se probeze prin protest că trasul a refuzat să plătească; *c)* față de acceptantul obicinuit acțiunea se poate intentă în timp de 5 ani, pe când față de acceptantul intervenient pe de o parte plata trebuie să i se ceară în termenul hotărît pentru facerea protestului, iar pe de altă parte, acțiunea cambială în contra lui nu se poate intentă decât în termen de 15 zile (în Bucovina și Transilvania 3 luni, art. 78 austriac și 83 ungar), de oarece el are dreptul ca atunci când plătește să ceară, tot după regulile relative la cambii, suma achitață, dela onorat și predecesorii lui (art. 323 românesc, art. 63 al. 2 austriac și ungar) fiind subrogat în drepturile posesorului achitat; ori, dacă acțiunea s'ar putea îndreptă în contra intervenientului în tot cursul timpului în care se poate acțiunea un tras care a acceptat, ar însemnă că dispozițiile art. 323 românesc (63 austro-ungar) nu ar avea niciun sens, întrucât față de obligații de regres, intervenientul nu ar mai avea acțiune cambială¹⁾.

Acceptantul prin intervențiune sau pentru onoare (fie terț, fie indicat la nevoie) nu are nici o acțiune în contra onoratului și giranților anteriori acestuia; el nu poate cere cautiune, căci acceptarea prin intervențiune are de scop tocmai de a scuti pe onorat de darea cautiunii. Numai din momentul ce acceptantul a plătit ca intervenient, el este

1) Conf. : *Bonelli*, 167.

subrogat în acțiunea cambială a posesorului în contra onoratului și a giranților anteriori (art. 323¹⁾).

2. *Efectele față de posesorul cambiei.* Obligații cambiali: trăgătorul, giranții și avaliștii lor garantează în mod solidar, că la prezentare cambia va fi acceptată de tras sau, în caz de refuz al acestuia, de către cei indicați la nevoie. Posesorul cambiei la dobândirea cambiei are în vedere, pe lângă solvabilitatea celor obligați de regres, mai ales solvabilitatea și plata la ziua fixată și locul fixat de către tras și indicații la nevoie. Dacă însă cambia nu este acceptată de către aceștia, în a căror punctualitate și solvabilitate a contat, posesorul cambiei nu poate fi constrâns a se mulțumi pe acceptarea unui terț, ce nu-i inspiră încredere, și de aceea am văzut că legea lasă deplină libertate posesorului să consimtă sau nu la un accept pentru onoare. În cazul că posesorul nu consimte la accept, el are deschisă calea acțiunii spre a dobândi cauțiune, de oarece pentru el există pericol, că trata nu va fi plătită de tras și cei indicați la nevoie, din moment ce ei au refuzat să accepte. Dacă din contra, posesorul găsește că terțul acceptant este o persoană demnă de încrederea sa, va consimți la accept și în acest caz îi va remite protestul, fără să mai recurgă la acțiunea de regres pentru cauțiune.

Posesorul dobândește prin acceptul terțului cât și indicatului la nevoie încă un debitor cambial, însă după cum am arătat obligația lui se aseamănă cu obligația celor ținuți pe cale de regres (trăgător, giranți), așa că posesorul decade din acțiunea în contra intervenientului acceptant, dacă nu prezintă cambia la timp la plată și dacă nu exercită acțiunea înăuntrul termenului fixat de art. 345 românesc (78 austriac, 85 ungar).

3. *Efectele față de obligații de regres.* Dacă posesorul cambiei nu a consimțit la acceptarea terțului, toți obligații de regres sunt ținuți de a da cauțiune, de va găsi cu cale să ceară posesorul legitim al cambiei.

Dacă acceptarea terțului a fost consimțită de posesor,

1) Conf.: Grünhut, II, p. 512.

distingem între obligații cambiali anteriori persoanei onorate și obligații cambiali posteriori.

Giranții anteriori persoanei onorate împreună cu trăgătorul nu sunt liberați de obligațiunea de a da cauțiune, chiar dacă posesorul a consimțit la acceptarea pentru onoare, de oarece persoana onorată le-o poate cere. Și lucru este foarte explicabil: Intervenientul acceptant, care plătește, este subrogat în drepturile cambiale ale posesorului în contra persoanei onorate și predecesorilor ei (art. 323); și cum persoana onorată poate fi obligată de intervenient să-i plătească suma din cambie, pentru a se pune la adăpost de orice risc va cere dela obligații săi cambiali să-i garanteze la rândul lor plata prin darea unei cauțiuni.

Obligații de regres, posteriori persoanei onorate, nu pot cere cauțiune, de oarece, intervenientul plătind, ei sunt liberați de orice obligațiune.

Intervenientul, care acceptă pentru onoare, face acest lucru, fie în baza unui mandat, fie ca o gestiune de afaceri, și din timpurile cele mai vechi s'a admis că el are dreptul în afară de restituirea cheltuelilor ce posesorul a făcut cu protestul și pe care intervenientul le-a achitat, dar și la un provizion, drept ce-l are chiar dacă nu a fost nevoit să plătească. Provizionul și cheltuelile odată plătite de persoana onorată, ea are dreptul să ceară achitarea lor dela obligații săi de regres¹⁾.

Provizionul în Transilvania și Bucovina este de $\frac{1}{8}\%$ (art. 65).

Dar dacă posesorul nu prezintă cambia la plată acceptantului pentru onoare? În codul comercial român din combinarea art. 293 și 327 c. com. rezultă că neprezentarea la timp a cambiei și nedresarea protestului constatare al refuzului de plată stinge acțiunea cambială în contra acceptantului pentru onoare și deci această acțiune fiind perdită și pentru obligații cambiali cari urmează după persoana onorată, și aceasta din culpa posesorului

1) *Vivante*, 1206.

cambiei, urmează că posesorul nu poate exercită acțiunea de regres și cere plata dela acești obligați de regres, căci ei i-ar putea opune propria lui neglijență; își păstrează însă acțiunea cambială în contra onoratului și a predecesorilor acestuia.

In legea austriacă, art. 62 și legea ungară art. 61 se prevede pentru posesorul neglijent pierderea acțiunii de regres în contra onoratului și a obligaților, cari urmează după acesta¹⁾.

Regulamentul uniform dela Haga, prin art. 57, caracterizează mai lămurit felul obligațiunii ce și-o ia acceptantul pentru onoare. In Germania se discută dacă acceptul intervenientului trebuie privit ca și acceptul trasului, sau obligația lui să se considere ca o obligațiune de regres. Cestiune importantă spre a rezolvă dacă obligația se prescrie prin acelaș timp cași obligația trasului, sau printr'un timp mai scurt, cum se prescrie obligația celor ținuți de regres.

Spre a curmă orice discuțiune în Regulamentul dela Haga prin art. 57 al. 1 se spune că acceptantul pentru onoare se obligă în acelaș fel cași persoana pe care o onorează.

De asemenea prin art. 59 se prevede că în caz că nu s'a dresat protestul de neplată și față de indicații la nevoie sau de acceptanții pentru onoare, cel ce a făcut indicațiunea la nevoie, sau acela în onoarea căruia s'a dat acceptarea precum și giranții posteriori încetează de a mai fi obligați.

---

1) Grünhut, II, p. 514.

CAPITOLUL V

D E S P R E A V A L

§ 31. Principii generale.

149. *Ce este avalul.* — Pe lângă garanția ce rezultă din giruri (art. 277 al. 2), plata unei cambii poate fi garantată printr'o garanție specială cambiei, numită *aval*.

Avalul este o garanție cambială în plus ce nu este indispensabilă cambiei, acest titlu existând și fără aval și așa se explică termenii articolului 296: plata cambiei *poate* fi garantată prin aval.

În legea cambială germană, care este în vigoare și în Austria, deci și Bucovina, nu se reglementează avalul. Această lege enumeră însă avalul alături de gir și accept în art. 7, când vorbește de declarațiunile scrise pe un titlu căruiia îi lipsește una din condițiunile esențiale ale cambiei, și în art. 81 când arată în contra cui are posesorul cambiei acțiune cambială.

În lipsa unor ~~taxe~~ de lege, doctrina germană-austriacă ținând seamă că și avalul este o declarație cambială (art. 7) scrisă pe cambie, a ajuns la formarea teoriei avalului, teorie, ce nu diferă de teoria ce rezultă din codul nostru comercial, căci știut este că legiuitorul italian a ținut seamă nu numai de litera legii germane, ci și de doctrina acelei legi.

Legea ungară în vigoare în Transilvania, care de obicei urmează fidel legea germană, a intercalat de data aceasta după plata prin intervențiune, capitolul XI, despre aval.

150. *Cine poate fi avalist.* — Am spus că avalul este o garanție de plată, ce se dă cambiei în plus. Acest lucru însemnează că avalul este o garanție special cambială în afară de garanția ce rezultă din giruri și independentă atât de giruri cât și de faptul dacă o cambie a fost sau nu acceptată¹⁾.

Din acest principiu că avalul este o garanție în plus, sunt autori italieni, cari nu admit că cei ce se află deja obligați cambiarmențe (acceptant, trăgător, emitent, giranți) să poată fi și avalisti, de oarece ei avalând nu ar adăoga nici o nouă garanție și deci ar fi inutil un asemenea aval²⁾.

În Franța aceasta este opiniunea admisă în doctrină și jurisprudență, și e sprijinită de textul articolului 142 al. 1 cod. comercial francez: „*Cette garantie est fournie par un tiers, sur la lettre même ou par un acte séparé*”³⁾.

În consecință s'a decis că avalul nu poate fi dat decât de un terț, deci nu poate fi dat de o persoană deja obligată la plata cambiei⁴⁾ și nici chiar de către beneficiar⁵⁾.

Se socotește însă, fără discuțiune, că pot avaliza, fiind terți, trasul și indicatul la nevoie, cu condițiunea ca ei să nu fi acceptat cambia⁶⁾.

La Francezi, la aval întrebuițându-se cuvântul de terț ca și la acceptarea pentru onoare, se exclud dela aval acei ce nu sunt terți. În codul italian și în codul român

1) În codul francez avem art. 141: «Le paiement d'une lettre de change, indépendamment de l'acceptation et de l'endossement, peut être garanti par un aval».

2) *Supino*, 233, *Vidari*, 6812, *Piolo Caseli* în *Dizionario Scialoja*, citat de *Bonelli*, 173, nota 3.

3) A se vedea: *Lyon Caen et Renault*, 251, *Alauzet*, 1386, *Bedarride*, 351.

4) Rouene, 19 Decembrie 1846, S. 48. 2. 706; D. 49. 2. 208. Casația, 10 Iulie 1895, S. și P. 99. 1. 460, D. 96. 1. 570, Pand. 97, 1, 347.

5) Casația 10 Iulie 1895, citat mai sus; Casația 30 Ianuarie 1907, S. și P. 1908. 1. 321, Pand. 1907. 1. 94.

6) Vezi *Lyon Caen et Renault*, n. 251.

ca și în legea ungară, nefăcându-se restricțiunea ce am întâlnit-o și studiat-o la acceptarea pentru onoare, rămâne să examinăm dacă nu este util și avalul dat de persoane, ce se găsesc deja obligate cambiamente.

Avalul acceptantului este inutil, de oarece acceptantul fiind obligat solidar față de toți cei ce figurează în cambie (trăgător, girant), nu adaugă nici o garanție nouă. De asemenea nici trăgătorul nu poate avală, întrucât și el este obligat față de toți giranții și giratarii cambiei¹⁾. Tot în această situație se află beneficiarul cambiei (primul girant) care, ori pe cine ar avală, nu adaugă o nouă garanție.

Cum vom decide în ce privește pe ceilalți giranți?

Autori de seamă susțin că giranții pot avaliza, cu condițiunea să-și dea avalul pentru un obligat anterior, însă nu imediat precedent semnăturii sale în calitate de girant. În acest sens și doctrina austriacă²⁾.

Un exemplu: sunt 5 giranți: *A, B, C, D, E*. Dacă *B* ar avală pentru *A*, nu ar produce nici o garanție nouă, de oarece *B* este deja obligat față de *C, D* și *E*. Dacă însă *D* avalează pentru *B*, se produce încă o garanție, de oarece el devine debitorul lui *C* și deci pentru acesta din urmă ar fi util avalul girantului posterior lui și care numai în calitate de girant i-ar putea fi creditor, iar nici decum debitor³⁾.

Avalul dat de un girant, în exemplul nostru de către *D*, ar fi în special util în cazul, când trasul refuzând să accepte, *C* ar cere cauțiune dela *B*, iar acesta în loc de cauțiune oferă avalul lui *D*.

În proiectul dela Haga, a) triumfat această ultimă părere și în art. 29 citim:

„Le payement d'une lettre de change peut être garanti par aval.

„Cette garantie est fournie par un tiers ou même par un signataire de la lettre”.

1) *Vivante*, 1224. În acelaș sens și în Austria: *Grünhut*, II, p. 27.

2) *Grünhut*, II, p. 27.

3) Conform: *Vivante*, 1224; *Bonelli*, 173; *Sorani*, 281; *Terrana*, (Dell'avallo, 1907), 38; Apel Roma, 14 Martie 1905, *Rassegna comm.* 97. Contra: *Vidari*, 6812; *Supino*, 233.

Vom avea ocaziune (infra n. 153) să vedem *pentru cine se poate avală*.

151. *Forma avalului*. — Art. 296 românesc și art. 66 ungar arată:

a) *Avalul e scris pe cambie*.

În codul francez, art. 142 al. 1 se prevede: „*Cette garantie est fournie par un tiers, sur la lettre même ou par un acte séparé*”. Avalul se putea da prin act separat și în vechiul nostru cod comercial, ca și în vechiul cod italian. Chiar în proiectul preliminar al actualului cod italian se admitea avalul dat prin act separat; însă în textul definitiv nu s'a mai admis acest lucru, de oarece el eră o contradicere cu principiul, că orice obligațiune cambială trebuie să rezulte numai din cambie.

În Austria (Bucovina) chiar în lipsă de text de lege doctrina și jurisprudența cere ca avalul, ca orice declarație cambială, să fie scris pe cambie (*Grünhut*, II, p. 25).

Și în proiectul dela Haga art. 30 al. 1 citim: „*L'aval est donné sur la lettre de change ou sur une allonge*”, deși ținându-se seamă de norma „*locus regit actum*”, în art. 5 al convențiunii, ce însoțește proiectul, se prevede: „*Par dérogation à l'article 30, alinéa 1, du Règlement, chaque état contractant a la faculté de prescrire qu'un aval pourra être donné sur son territoire par un acte séparé indiquant le lieu où il est intervenu*”.

Avalul se poate da însă pe copie sau pe un duplicat al cambiei¹⁾.

Legea nu spune în ce loc pe cambie să se scrie avalul, nici ca el să se dateze.

b) *Avalul e semnat de către acela care îl dă*. Nu există un obligat cambiarmente, care să nu semneze pe cambie.

În privința semnăturii și capacității celui ce semnează, a se vedea cele spuse la semnătura trăgătorului și capacitatea lui (art. 270), de oarece, după cum am mai repetat

1) Legea ungară, art. 66, prevede expres că avalul poate fi scris și pe allonge, sau copie. În ce privește duplicatul, vezi infra.

2) Art. 66 ungar face trimitere expresă la art. 3, al. 5, care tocmai vorbește despre semnătura trăgătorului.

(art. 283) aceleași principii se aplică pentru toți obligații cambiali, în ce privește semnătura, capacitatea, vietiile consimțământului¹⁾.

c) După codul comercial român avalul se exprimă prin cuvintele „pentru aval” sau altele de asemenea.

Ca și fidejusiunea (art. 1656 c. civ.), avalul în vechiul regat nu se prezumă; el trebuie să fie expres. Legiuitorul român nu a prevăzut o formulă sacramentală, ci a lăsat părților libertatea de exprimare, indicând totuși ca model cuvintele: *pentru aval*.

Față de această libertate de exprimare, instanțele de fond vor aprecia dacă cuvintele ce însoțesc semnătura unei persoane sunt echivalente, adică au acelaș sens cu cuvintele „pentru aval”, și în caz de dubiu, vor pronunța că nu este aval.

Este contraversată în dreptul românesc cestiunea, dacă avalul se poate manifesta numai prin semnătură fără vreoa altă însoțire de cuvinte.

După unii autori, semnătura, care nu e însoțită de nici o declarațiune, nu poate avea semnificarea de aval, pentru că legea impune avalistului de a-și declara calitatea în care semnează și îi lasă numai facultatea de a alege cuvintele, cu cari să manifeste această intențiune. Dacă cuprinsul cambiei consimte, se va putea considera ca un al doilea emitent sau un al doilea acceptant și astfel cel ce voia să dea un simplu aval, din cauza neglijenței sale, perde acțiunea cambială în contra aceluia, pe care tocmai voia să-l garanteze și în contra tuturilor obligațiilor anteriori²⁾.

După alți autori însă, avalul se poate exprima și prin simplă semnătură, de oarece însăș legea, admițând orice cuvinte echivalente formulei „pentru aval”, arată că-i este indiferentă formula, destul numai să se evite posibilitatea unui echivoc asupra sensului precis al semnăturii și asupra caracterului obligațiunii ce a voit să-și asume sem-

1) Art. 66 ungar face trimetere expresă la art. 3, al. 5 care tocmai vorbește despre semnătura trăgătorului.

2) *Vivante*, 1222; Conform: Apel Roma, 29 Decembrie 1910, Foro it., 1911, p. 518.

natarul. Când nu e posibil un echivoc, nu e rațional să se spue că o semnătură nu are nici o valoare, ca și când semnătura pe cambie s'ar fi dat în glumă, căci nu se glumește cu un document cum e cambia¹⁾.

Credem că semnătura scrisă fie pe față, fie pe dosul cambiei și care din cuprinsul cambiei nu poate fi luată nici ca accept, nici ca semnătura unui coemitent sau co-trăgător, ori girant, trebuie socotită ca aval.

Această din urmă părere a fost adoptată de Înalta Curte de Casație²⁾.

Iată considerentele deciziei:

„Văzând art. 296 cod. comercial;

„Considerând că dacă prin al. 3 din acest articol se declară că avalul se exprimă prin cuvintele „pentru aval” sau alte asemenea, prin aceasta nu se stabilește însă că enunțierea scrisă pentru a indica că e vorba de aval, e indispensabilă, sacramentală și sub pedeapsă de nulitate, așa că simpla iscălitură pe dosul unei cambii, fără nicio arătare, poate fi, după împrejurări, un gir sau un aval;

„Considerând că, în speță, instanța de fond având în vedere și examinând cambia aflată la dosar în baza căreia societatea recurentă a intentat acțiunea, constată în fapt că ea, nefiind transmisă prin gir nici lui Frantz Semerad, nici lui Ion Atanasiu și că aceștia n'au fost niciodată posesorii ei, apreciind împrejurările în cari dâșii au dat iscăliturile în alb pe acea poliță, își face convingerea că acele iscălituri nu pot avea altă semnificație, decât că ei garantând plata, le-a dat pentru aval;

„Considerând că avalul nefiind supus la vreo formă particulară, nici în modul formulării lui, nici în ce privește locul ce trebuie a ocupa, odată ce în speță se constată că polița n'a fost dată în ordinul recurenților Frantz Se-

1) *Bonelli*, 174, care citează în acelaș sens pe: *Vidari*, 6821; *Margheri*, p. 70; *Calamandrei*, 87.

Nu admit avalul prin simplă iscălitură, fără să arate ce valoare are acea semnătură: *Supino* 239; *Terrana*, Dell'avallo 31.

2) Casația s. III, 12 Iunie 1912, *Curierul*, 1912, p. 793; *Săptămâna juridică*, 1912, n. 554.

merad și Ion Atanasiu și nici că au fost vreodată portorii ei, de oarece acel în ordinul căruia s'a emis polița a transmis-o prin gir în urma semnăturii lor, rezultă că dâșii nu pot fi considerați ca giranți, ci numai ca dătători de aval și prin urmare solidar responsabili la plată împreună cu subscriitorul și girantul poliței și deci, tribunalul ajungând la această soluție, prin mijloace trase din însăș cambie iar nu din împrejurări sau acte streine ei, n'a violat art. 296 c. com. și n'a comis nici un exces de putere".

In dreptul austro-ungar este admisibil un aval numai prin simpla semnătură¹⁾, principiu admis expres de *Regulamentul uniform* dela Haga, art. 30, al. 3 specificând, că să nu fie vorba de semnătura trăgătorului sau a trasului.

Tot cu ocaziunea formei adăogăm, că în aval se poate arătă o sumă mai mică decât cea cuprinsă în cambie, dar obligația avalistului nu poate fi condiționată legea admitând obligațiuni condiționale, numai la accept și aceasta fiind o excepțiune, nu este susceptibilă de a se extinde și la alte obligațiuni cambiale.

Avalistul nu poate introduce o clauză care să fie în contradicere cu natura avalului, de ex.: „fără garanție”, sau „garantez acceptarea, dar nu plata”, etc.

Avalistul poate pune o clauză ce ar fi putut-o scrie și avalistul, bunăoară numirea unui indicat la nevoie, sau la cambia la vedere să fixeze un termen înăuntru căruia să se prezinte cambia

152. *Avalul dat după scadență.* — Am văzut (art. 281) că o cambie ajunsă la scadență poate să fie încă girată, deși girul în acest caz produce efectele limitate (vezi supra). Intru cât nu este nici un text de lege care să interzică avalizarea chiar după scadență, credem că se poate da aval și după ce cambia a ajuns la scadență.

S'a susținut (Vivante, n. 1223) că „avalul scris după scadență nu dobândește caracter cambial: așa e cu girul (art. 260 it.); așa e cu acceptarea și plata prin interven-

1) Grünhut, II, p. 25.

țiune (art. 273 și 299), deoarece titlul poate să-și mărească creditul prin adăogarea de noi semnături cambiale, însă numai în perioada circulațiunii sale normale. Venită scadența, circulațiunea sa ulterioară, chiar dacă conservă forma cambială, este lipsită de creditul cambial și de garanțiile juridice, ce îl ajută”.

Dar cu drept cuvânt scrie *Bonelli*, (n. 176, nota 3) că această părere vine dela autorii francezi, cari socotesc încetată la scadență orice funcțiune a cambiei, făcându-se paralelă cu girul după scadență. „Numai că scadența are ce e drept efectul de a oprî circulațiunea și de a subiectivă creanța în persoana ultimului posesor, dar cambia nu se stinge cu scadența, și atât timp cât durează obligațiunea cambială, nu e rațional ca să nu poată fi garantată ca atare, adică avalizată. Și când avalul oferă toate formele cerute de lege (și între aceste forme nu este *data*), nu este rațional a-i refuză toate efectele legale”.

153. *Pentru cine se dă avalul.* — Prin aval garantându-se plata cambiei, această garanție se dă nu *in personam*, ci *in rem*, adică în favoarea ori cărui posesor cambial, nu numai în favoarea unui anumit creditor (posesor al cambiei). Dar dacă avalistul se obligă, ca orice obligat cambial, direct față de orice posesor viitor al cambiei, el însă prin avalul ce-l dă se face garantul unei anumite persoane, ce din cuprinsul cambiei reese debitoare, fie acea persoană girant, acceptant, trăgător sau emitent, fie chiar un alt avalist, de oarece un avalist poate fi avalizat, cum de asemenea pe un debitor cambial îl pot avaliză mai mulți avaliști²⁾.

Legea nu cere ca avalistul să numească persoana avalizată, de oarece, în lipsă de indicațiune, art. 297 românesc și 67 ungar stabilește care este avalizatul. (Vezi supra cele zise relativ la forma avalului). Pentru valabilitatea avalului este destul ca el să fie scris pe cambie

1) A se vedea *Vivante*.

2) Conf. *Sorani*, II, p. 24; *Terrana*, 39; *Bonelli*, n. 177, nota 7; „Avalistul unui avalist nu se consideră ca un coavalist; el va avea regres cambial în contra avalistului avalizat de el”.

(art. 296 românesc, 67 ungar), de unde rezultă, ținând seama de art. 273 românesc, că în dreptul nostru este nul avalul nu numai când se cere plata pe baza unui aval dat pe un înscris ce nu conține toate condițiunile prevăzute de art. 270, dar e nul și avalul dat pe o cambie în alb. În Germania, Austria și Ungaria este valabil avalul în alb mai înainte ca trăgătorul să fi semnat, cu condiția ca în urmă să se completeze cambia, iar persoana avalizată să figureze în calitate de obligată cambial.

Nu se poate avaliza o persoană ce nu figurează în cambie, de oarece nu se poate reține cineva avalist, când nu există obligația ce s'a voit avaliza.

Avalistul este liber să arate înscris pe cambie pentru cine înțelege să avalizeze, dacă însă nu arată pe avalizat, legea stabilește o prezumțiune *juris et de jure* și anume: dacă avalul s'a dat pe un bilet la ordin, se presupune dat pentru emitent, de oarece emitentul este răspunzător de plată față de toți giranții și se presupune că avalistul a voit să garanteze plata față de toți creditorii (posesor și giranți); dacă e o trată acceptată, avalul e socotit dat pentru acceptant, pentru acelaș motiv ca și la biletul la ordin; când trata nu e acceptată, obligatul, care răspunde față de toți, este trăgătorul și, în atare situațiune, legea socotește avalul dat pentru trăgător.

Această prezumțiune, după doctrina și jurisprudența dominantă în Italia, se menține și atunci când semnătura avalistului se scrie pe dosul cambiei alături de semnătura unui girant ¹⁾.

Din cuprinsul aliniatului 2 al articolului 297, (art. 67 ungar) care ne spune că, dacă nu se arată persoana pentru care se dă avalul, el este socotit dat la polițe, pentru acceptant, iar dacă polița nu este încă acceptată, pentru trăgător, s'a susținut că legiuitorul stabilește prezumțiunea referitoare la persoana avalizatului, având în vedere momentul și situațiunea cambiei la darea avalului, iar schimbarea situațiunii, posterior dării avalului, rămâne

1) *Vivante*, n. 1226; *Bonelli*, n. 178; *Supino*, n. 241; *Calamandrei*, 89; *Terrana*, p. 119 și jurisprudența numeroasă citată de acești autori.

fără influență. Așa, o trată neacceptată este avalizată fără să se indice persoana avalistului; conform legii, avalul se socotește dat pentru trăgător și, după teoria enunțată, acest aval se va considera dat pentru trăgător chiar dacă în urmă trata a fost acceptată, de oarece legea stabilind presumpțiunea a avut în vedere posibilitatea, că trata va fi acceptată posterior dării avalului, probă cuvintele „dacă polița nu e încă acceptată”¹⁾). Această soluțiune a fost respinsă de autorii mai noi, de oarece admitând-o ajungem la consecințe cu totul neraționale: Să presupunem că o trată a fost avalizată înainte de a fi acceptată și ea trece încă prin mâinile altor 4 giranți. Ultimul posesor știind presumpțiunea din art 297 că avalul într’o cambie acceptată se consideră dat pentru acceptant, nu dresază protest de neplată și cheamă în judecată pe garantul acceptantului (pe avalist), însă care i-ar fi mirarea, când acesta probând că a avalizat înainte ca trată să fi fost acceptată, ar susține, că e avalist al trăgătorului și față de acesta și de avalistul lui pentru a exercita acțiunea cambială, trebuie în prealabil să fi protestat cambia pentru neplată. Desigur că nu aceasta a fost în intențiunea legiuitorului, care întotdeauna este preocupat a protege buna credință și nu admite surprize, orice posesor cambial trebuind să se preocupe numai de ce e scris în cambie²⁾).

Legiuitorul în art. 297 a voit ca în lipsă de indicare a avalizatorului, să se considere avalul ca dat pentru acea persoană, care este obligată față de toți: așa este emitentul la biletele la ordin, așa e trăgătorul unei cambii neacceptate și acceptantul unei cambii acceptate. Cel ce avalizează o cambie neacceptată este considerat — dacă el nu a dispus altfel — că a garantat pe ultimul obligat, care până la acceptare e trăgătorul, iar după acceptare este acceptantul.

1) In acest sens: *Vidari*, 6815; *Supino*, 252; *Calamandrei*, p. 171, nota 2; *Casația Roma*, 20 Februarie 1889, *Monitore*, 1889, p. 494.

2) In acest sens: *Vivante* 1226; *Bonelli*, 179; *Bolaffio*, în *Foro italiano*, 1886, I, 122; *Sorani*, II, p. 42; *E. Ottolenghi*, în revista *Legge*, 1903, p. 2175, nota 3; *Curtea de Apel din Venezia*, 6 Octombrie 1885, *Foro italiano*, 1886, p. 122.

§ 32. Efectele avalului

154. *Obligațiunea avalistului.* — Avalul este o garanție de drept cambial. Dătătorul de aval — avalistul — garantează, față de toți posesorii, plata cambiei și pentru aceasta se obligă solidar.

Art. 297 cod. com. român spune că „dătătorul avalului ia asupra-și îndatoririle persoanei pentru care se face garant și se obligă conform regulilor relative la cambii, cu toate că obligațiunea persoanei pentru care s'a dat avalul nu ar fi valabilă”; iar art. 67 ungar mai puțin corect: „avalul, care dă naștere unei obligațiuni solidare, este valabil chiar atunci când acela, pentru care s'a dat avalul, nu posedă capacitatea necesară de a se obligă prin cambie”.

De unde rezultă următoarele:

a) Avalul este o obligațiune cambială accesorie. Avalistul ia asupra-și obligația avalizatului. Dacă avalizatului este acceptant, avalistul se obligă față de posesor cum și de toți obligații de regres, inclusiv trăgătorul; dacă cel garantat, este un girant, avalistul se obligă numai față de cei ce urmează acelu girant, cu alte cuvinte: „dătătorul avalului este ținut în tocmai ca și acela pentru care a garantat”. (Regulamentul dela Haga, art. 31 al. 1).

Avalul este o obligațiune accesorie nu în sensul că nu se poate aval fără să avem o cambie; adică accesorie nu privită din punct de vedere al obligațiunii principale a trăgătorului, căci privită astfel tot accesorie este și obligațiunea girantului și acceptantelui. Obligațiunea avalistului pe lângă existența cambiei mai are nevoie și de obligațiunea celui garantat și prin urmare este nul un aval nu numai când titlul pe care este scris nu conține toate condițiunile cerute de legea cambială, dar și atunci când dătătorul avalului garantează o persoană, care nu figurează ca obligată cambiamente.

Din principiul că obligația cambială a avalistului este accesorie față de obligația celui garantat rezultă dispoziția ce o citim în ultimul aliniat al art. 297 românesc și în art. 68 ungar, că posesorul cambiei pentru a-și con-

servă acțiunea cambială în contra avalistului este destul să-și conserve acțiunea în contra celui garantat, adică să îndeplinească acele formalități cerute de lege pentru păstrarea drepturilor cambiale în contra garantatului.

Un exemplu ne va lămurii mai bine: *X* avalizează pe girantul *C*. Pentru ca posesorul să aibă dreptul a cere plata dela *X*, trebuie să fi îndeplinit aceleași forme și în acelaș termen ca și când ar cere plata dela avalizatul *C*, adică să fi dresat protest de neplată față de tras în termenul prevăzut de lege și să acționeze tot în termen legal.

Dacă *X* avalizează pe emitent sau pe acceptant, posesorul nu trebuie să dreseze nici un protest, întru cât obligațiunea emitentului la biletul la ordin și a acceptantului — la trată —, nu e subordonată dresării prealabile a protestului. Deci protestul trebuie dresat pentru a se conserva acțiunea în contra avalistului numai atunci când e nevoie de protest pentru conservarea acțiunii în contra celui avalizat¹⁾.

Dătătorul avalului se obligă în aceleași condițiuni ca și cel garantat. Deci dacă cel garantat a scris anume clauze, avalistul se poate prevala de ele, deși nu le-a mai reprodus în aval. Așa dacă avalizează un acceptant parțial, avalistul nu garantează de cât pentru partea din sumă, care a fost acceptată.

Dacă dătătorul avalului a garantat pe trăgător sau un girant, el garantează nu numai plata, dar și acceptarea cambiei și deci în caz de neacceptare este obligat să dea cauciune.

Din acelaș principiu al accesorieității mai decurge, că dreptul posesorului în contra avalistului se prescrie

1) Conform: Curtea de Casație, S. II, 1 Iulie, 1902, Curierul, 1903, p. 13 cu adnotațiunea d-lui C. N. Toneanu. Vom observa că atât Inalta Curte cât și adnotatorul numesc pe emitentul unui bilet la ordin: trăgător, așa, că deși în speță s'a judecat bine, totuși din cauza acestei numiri se poate da loc la confuziuni, căci este inexact că pentru a conserva acțiunea în contra trăgătorului nu e nevoie de protest. Emitent și trăgător nu e acelaș lucru, pentru emitent nu trebuie, pentru trăgător trebuie protest.

prin acelaș timp, prin care se prescrie dreptul în contra aceluși garantat, iar avalistul poate opune posesorului toate excepțiunile pe care i le-ar fi putut opune garantatul, dovedind stingerea obligațiunii: plata, compensațiunea, etc.

b) Deși avalul este privit atât de codul nostru comercial cât și de legile cambiale din Germania, Austria și Ungaria ca obligație accesorie, totuși ținând seamă că avalul se dă către oricare posesor cambial, deci *in rem*, legiuitorul nu a voit să-l asimileze cu fideiusiunea.

Art. 297 românesc în această privință ne spune, că obligația avalistului este valabilă chiar dacă obligația celui garantat nu ar fi valabilă, iar art. 67 ungar ne spune că obligația avalistului este valabilă chiar dacă cel garantat nu e capabil cambiamente.

În ambele legislații, (în acest sens este și doctrina și jurisprudența austriacă), legiuitorul nu a voit ca avalistul să opue posesorilor cambiali viciile ascunse ale obligațiunii principale (ale garantatului), cum ar fi incapacitatea și falsificarea semnăturii celui pentru care s'a dat avalul, dolul, violența, eroarea sub imperiul cărora acesta s'a obligat.

Dar derogarea trebuie limitată aici, avalistul poate opune viciile de formă ale obligațiunii principale. Dacă obligația celui garantat este nulă ca formă cambială, de această nulitate se poate prevala avalistul. Avalistul nu poate opune că semnătura celui garantat e falsă, de oarece falșitatea nu rezultă din cambie, dar poate opune posesorului nulitatea obligațiunii principale, bazată pe faptul că garantatul e semnat prin punere de deget.

În această privință *Regulamentul uniform dela Haga* în art. 31 este foarte explicit, când după ce în primul aliniat stabilește că dătătorul avalului este ținut întocmai cași acela pentru care a garantat, în al 2-lea aliniat prevede: „Son engagement est valable, alors même que l'obligation qu'il a garantie serait nulle pour toute cause autre qu'un vice de forme”.

Ceeace am spus relativ la obligațiunea avalistului este și în spiritul legii noastre și în acelaș timp și în conformitate cu doctrina austro-germană¹⁾.

1) A se vedea în special *Grünhut*, II, p. 21 și urm.

În Italia autorii nu sunt de acord și *Vivante* (n. 1221) motivează această discordanță, în parte, pe faptul că lipsește sprijinul legii și doctrinei germane, în cari avalul este aproape necunoscut.

Este adevărat, după cum am mai spus, că în legea austriacă ca și în cea germană nu se reglementează avalul, dar legea îl enumeră în două art. (7 și 81) și doctrina a construit teoria avalului, care se potrivește cu legea noastră.

Autorii italieni susțin că obligațiunea avalistului este autonomă, iar nu accesorie, dar pe când după unii această autonomie merge până la cea mai completă independență, în cât nulitatea ca formă a obligațiunii garantatului nu atrage nulitatea avalului, care mai mult este valabil chiar dacă persoana garantată nu figurează în cambie¹⁾; după alții însă obligația avalistului e autonomă, dar cu condiție să existe obligațiunea garantată măcar ca formă, căci legea spune că obligația dăătorului avalului este valabilă chiar dacă obligația garantatului nu e valabilă, dar desigur este deosebire între nevalabilitatea și inexistența obligațiunii²⁾.

Deci după primii este o independență și formală și substanțială. Este independență formală, adică forma avalului, valabilitatea lui, întinderea obligațiunii lui sunt independente de ale obligațiunii garantatului, iar clauzele dintr'o obligațiune nu se subînțeleg în cealaltă. Este independență substanțială, întrucât avalistul nu poate să opue excepțiunile derivând din raporturile dintre garantat și posesor, deci nu-i poate opune modurile de stingere ale obligațiunii, cum e plata, compensațiunea și nici excepțiunea că cel garantat în realitate nu este dator să plătească.

După ceilalți există aceeași independență substanțială, însă, cum am văzut, ei susțin existența unei dependențe formale.

155. *Subrogarea avalistului care a plătit.* — Intre

1) A se vedea *Bonelli*, p. 343 și urm.; *Supino*, n. 243; *Margheri*, p. 73; *Sorani*, 282.

2) *Vivante*, 1225.

avalist și persoana avalizată poate foarte bine să fi existat raporturi de drept comun, din care cauză să se fi dat avalul, acele raporturi sunt extra cambiale și nu pot servi de bază unei acțiuni cambiale. Însă acele raporturi — bună oară de fidejusiune — nu se sîng prin avalizare, de oarece cum am văzut obligațiunea cambială nu novează, în principiu, obligațiunea civilă sau comercială care i-a dat naștere.

În art. 298 legiitorul nu se ocupă de raporturile extra cambiale ce pot există între avalist și avalizat, ci de efectele cambiale dintre aceste persoane.

Dătătorul avalului nu dobândește acțiune cambială în contra avalizatului și giranților anteriori ai acestuia — de cei posteriori nu poate fi vorba, de oarece ei sunt creditori ai avalistului —, decât dacă plătește cambia sosită la scadență.

În acest caz se produce o subrogațiune. Avalistul este subrogat *ipso jure* în drepturile posesorului achitat în contra avalizatului și contra obligațiilor anteriori ai acestuia¹⁾.

În legea cambială germană în vîigoare și în Austria (Bucovina) nu se prevede nimic relativ la drepturile avalistului, care a plătit cambia. Totuși doctrina și jurisprudența din aceste țări bazându-se pe codul civil au soluționat și această cestiune. Într'adevăr în Austria, pentru că această țară ne interesează în deosebi din cauza Bucovinei, în baza art. 1358 c. civil, care tratează subrogarea, se decide că avalistul prin faptul că plătește datoria celui garantat, achitând pe creditorul cambial, este subrogat prin lege în drepturile acestuia. Și fiind vorba de o subrogare în drepturile pe care le avea creditorul cambial, drepturile, ce le dobândește avalistul, nu sunt drepturi autonome, independente, cum am văzut că sunt drepturile ori cărui girant, ci sunt drepturi derivate; cu alte cuvinte drepturile avalistului, care plătește, sunt drep-

1) Avalistul are dreptul să ceară: suma plătită de el, dobânda de la ziua plății, plata cheltuelilor și a prețului schimbului (art. 344).

turile creditorului plătit, exercitate numai de avalistul subrogat¹⁾.

Dacă sunt mai mulți avalişti, cari au dat avalul pentru unul și acelaș obligat cambial, cel care a achitat pe creditor în baza art. 796 și 1359 din codul civil austriac, este subrogat în drepturile cambiale ale celui plătit, însă el nu poate cere dela covalişti întreaga sumă, ci numai *pro rata parte*, adică dacă sunt 3 covalişti și unul plătește întreaga sumă, el nu poate cere decât $\frac{1}{3}$ din sumă dela fiecare²⁾.

Legiuitorul italian negăsind un text de sprijin în legea germană a fost și el călăuzit de principiile generale cuprinse în codul civil, admitând subrogarea avalistului, care plătește, în drepturile creditorului achitat. Dispoziția aceasta din codul italian a trecut fără nici o modificare în codul român.

Doctrina italiană a voit însă să înlătore inconveniențele subrogațiunii, așa cum e concepută în dreptul comun, căci știut este că subrogatul se expune la toate excepțiunile ce se puteau invoca în contra vechiului creditor.

Li s'a părut autorilor italieni că a admite simpla subrogațiune ar fi să expue pe avalistul, care plătește, la cele mai neplăcute surprize, de aceea aplicând și aici teoria drepturilor autonome, ei spun că este într'adevăr o subrogațiune, dar e subrogațiune de drept cambial și în dreptul cambial drepturile se transmit nu ca în dreptul civil (cesiune), ci în mod independent de cum le va avea predecesorul. Prin urmare avalistului, care a plătit, nu i se poate invoca excepțiunile personale ce se puteau invoca în contra creditorului cambial achitat.

Recunoaștem că această teorie trebuiește consfințită de lege, însă textul art. 297 românesc se împotrivește:

Se împotrivește textul art. 297, căci în acest articol citim despre subrogare „*în drepturile ce are posesorul*”.

În dreptul nostru cambial ca și în dreptul german și austriac diferența posesori cambiali dobândesc drepturi autonome, însă pentru aceasta trebuiește să se legitimeze prin

1) A se vedea *Grünhut*, II, p. 31.

2) *Grünhut*, II, p. 31, nota 27.

o serie neîntreruptă de giruri. Ori, avalistul nu a fost nici odată girant sau giratar, el se legitimează cu dreptul altuia, cu al creditorului achitat și ca atare drepturile sale sunt derivate.

Cu totul altfel trebuie tratat avalistul, care cere plata în baza unui gir în care chiar el este giratar, iar girul este anterior scadenței.

Teoria italiană a drepturilor autonome, pe care le dobândește avalistul, care plătește, se poate împăca cu redactarea pe care o are art. 69 din legea cambială ungară. Într'adevăr în acest articol nu se vorbește nimic de subrogare, ci numai că „dătătorul avalului dobândește acțiune cambială”. Această exprimare se poate interpreta și pentru și contra subrogării; și așa fiind, este recomandabil a se interpreta așa după cum cere mersul evolutiv al avalului.

Nici în art. 31 al. 3 al Regulamentului uniform dela Haga nu se vorbește de subrogare, ci de „dreptul de recurs” pe care îl are avalistul care plătește.

Avalistul având dreptul a fi subrogat în acțiunea cambială, cum și în toate garanțiile accesorii, existente în momentul în care a dat avalul, urmează că posesorul poate cere plata dela dânsul (avalist), cu condițiunea ca să nu fie decăzut din acțiunea cambială față de avalizat, de debitorii cambiali ai acestuia și chiar față numai de unul din ei. De asemenea subrogarea operându-se și în ce privește garanțiile accesorii (ipoteci, gaj, etc.), avalistul se poate opune la plată atunci când posesorul a pierdut acele garanții. Dacă pierderea s'a făcut în parte, (ex.: s'a renunțat numai la una din ipoteci), posesorul nu poate cere plata decât în proporțiunea garanției rămase¹⁾. În ori ce caz avalistul nu are drept să se plângă

---

1) *Vivante*, 1234; *Bonelli*, 181, nota 4; *Terrana*, p. 250; *Angeloni*, p. 72.

De asemenea avalistul poate refuza plata când posesorul i-o cere în ultima zi de împlinire a celor 5 ani de prescripție, așa că dacă ar plăti, el (avalistul) nu ar mai putea să ceară suma plătită dela avalizat și debitorii acestuia, *Vivante*, 1234.

de pierderea unor garanții date posterior avalului și deci garanții ce nu le-a avut în vedere la darea avalului ¹⁾.

Un avalist poate fi garantat de un al 2-lea avalist. Plătind, cel de al doilea avalist, el este subrogat în acțiunea cambială în contra primului avalist, în contra persoanei avalizate de primul avalist cum și în contra obligațiilor anteriori ²⁾.

Mai mulți avaliști pot avaliza aceeași persoană. Intre mai mulți avaliști (coavaliști) nu există raporturi cambiale, deci dacă un coavalist plătește, nu este subrogat în acțiunea cambială în contra celorlalți coavaliști. Raporturile dintre coavaliști, ne fiind reglementate de codul de comerț, rămân supuse și interpretate după dreptul comun ³⁾.

Avalistul are dreptul a cere plata prezentând cambiala, căci e presupus că cel ce i-a dat-o a fost achitat, deși nu se menționează acest lucru pe titlu (*Vivante*, 1232).

Avalistul decăzut din acțiunea cambială, poate recurge la acțiunea ce-i dă raportul de drept care a dat naștere avalului, dacă a existat un asemenea raport, și atunci acea acțiune se prescrie după dreptul comun prin 10 sau 30 ani, după cum e comercială sau civilă. Numai prin faptul avalizării nu trebuie să se presupue un raport de drept preexistent, acesta de multe ori putând lipsi între avalist și avalizat ⁴⁾.

Iar în caz de lipsă a unui asemenea raport nu se poate spune că există o gestiune de afaceri, căci gestiunea de afaceri nu este preexistentă, ci se confundă aici cu avalul și nu se poate acorda pentru acelaș act juridic două acțiuni: una ce se prescrie în 5 ani, iar alta în 10 și 30 ani.

1) *Vivante*, loc. cit. cu jurisprudența citată acolo. Contra, *Bonelli*, n. 18, nota 4.

2) *Vivante*, 1240; *Bonelli*, 185; *Terrana*, p. 65 și 75. În acelaș sens jurisprudența dominantă (Vezi *Vivante*).

3) *Vivante*, 1239.

4) *Vivante*, 1238, presupune că întotdeauna avalistul mai are și o acțiune de drept comun pe lângă cea cambială; credem însă mai întemeiată opiniunea lui *Bonelli*, 184, că între avalist și avalizat poate să existe un raport de drept comun preexistent, care a dat naștere avalului, dar poate și să nu existe.

CAPITOLUL VI

DESPRE DUPLICATE ȘI CÔPII

§ 33. Despre duplicate

156. *Dreptul la duplicate.* — Trăgătorul este obligat să dea, la cererea posesorului, atâtea duplicate câte voește acesta. Numărul duplicatelor nu e limitat, fiecare posesor având toată libertatea să ceară câte va voi. Cererea se îndreaptă dacă posesorul e un giratar, către girantul său nemijlocit și acesta la rândul său se adresează girantului său și așa mai departe urmându-se șirul giranților, fără a se sări cineva, până se ajunge la trăgător. Trăgătorul sau emitentul va semnă duplicatul și vor semnă apoi toți ceilalți obligați exact ca și pe original; dela această regulă nu se admite decât o excepțiune: acceptantul, care nu poate scri acceptarea și pe original și pe duplicat (vezi art. 301, n. 2).

Obligatul cambial, afară de acceptant, care refuză să semneze duplicatul, este răspunzător de daune și, în afară de aceasta, va putea fi obligat de judecată la darea duplicatului cu semnătura sa. Aceeaș răspundere o are obligatul cambial, care refuză a transmite cererea mai departe pentru a obține duplicat¹⁾.

1) *Vivante*, loc. cit., *Bonelli*, loc. cit. Acțiunea în daune, nu e însă cambială: *Vivante*, loc. cit.; *Bernstein*, p. 262; *Grünhut*, II, p. 324.

Legea după cum nu fixează câte duplicate poate cere posesorul, nu fixează nici timpul înăuntru căruia este admisibilă asemenea cerere; de unde se trage concluziune că posesorul are dreptul la duplicate și după ce cambia a ajuns la scadență, cum și după ce a mai obținut alte duplicate.

Din cele arătate se mai deduce că cererea de duplicate este admisibilă atât la trate cât și la bilete de ordin, de oarece primul scop al duplicatelor, de a servi în caz de pierderea originalului, este comun ambelor specii de cambii.

Din contră în dreptul austriac art. 98 și ungar art. 112 nu se admit duplicate la biletele la ordin.

Trăgătorul sau emitentul, precum și alt obligat cambial, poate stipula printr'o clauză cambială că nu este ținut a da duplicate. O asemenea derogare este admisibilă, dispozițiunea art. 299 (66 austriac, 70 ungar) nefiind de ordine publică, însă se interpretează, în genere, că cuvântul, „singură” (pentru această *singură* a mea poliță) nu exclude dreptul de a cere duplicate¹⁾.

Din contră după Regulamentul uniform dela Haga, art. 63, pentru ca posesorul cambiei să aibă dreptul a cere duplicate trebuie ca în cambie să nu se menționeze că a fost trasă într'un singur exemplar: „*Tout porteur d'une lettre n'indiquant pas qu'elle a été tirée en un exemplaire unique peut exiger à ses frais la délivrance de plusieurs exemplaires*”.

Cheltuelile necesitate de emiterea duplicatelor îl privesc pe cel ce cere acele duplicate.

157. *Forma duplicatelor.* — Orice duplicat trebuie să fie identic cu originalul și să conție semnăturile în original ale obligaților, numai astfel poate duplicatul să înlocuiască originalul.

În caz că duplicatul diferă de original, obligații cam-

1) Conform: *Vivante*, 1242; *Bonelli*, 188; *Supino*, 259; *Bernstein*, p. 262. Contra: *Sorani*, II, p. 95.

Sunt unii autori cari socotesc ca nescrisă o asemenea clauză: *Wachter*, p. 249; *Canstein*, p. 196.

biali răspund față de posesorii de bună credință cași când s'ar fi obligat prin două (sau mai multe) cambii.

Nu orice deosebire dintre un duplicat și original face să se considere duplicatul ca o cambie distinctă, de oarece pot fi deosebiri fără nici o importanță, cum bunăoară în original să fie scris „cambie”, iar în duplicat „poliță”, lucru permis întrucât chiar legea în art. 270 admite ori una ori alta din aceste denumiri (Vivante, 1242).

Legea pe lângă identitatea originalului și a duplicatului mai cere ca originalul să fie indicat cu *prima*, iar duplicatele cu *secunda*, *terța*, etc.

Când emisiunea duplicatelor se face odată cu a originalului lucru este ușor. Când însă emiterea duplicatelor se face în urmă, atunci trăgătorul sau emitentul va avea grije să ceară originalul, dacă nu se găsește scris deja pe el, cuvântul „*prima*”, spre a face această mențiune, ce este în special necesară atunci când cambia în original poartă cuvinte „pentru această *singură a mea poliță*”¹⁾.

Când nu figurează cuvintele *prima*, *secunda*, etc., fiecare exemplar e socotit ca o cambie distinctă.

Cuvintele mai sus menționate (*prima*, *secunda*, etc.) pot fi scrise atât în textul cambiei, cât și în afară de text, pe marginile cambiei, legea necerând un anumit loc.

158. *Circulațiunea duplicatelor.* — În aliniatul 1 (care lipsește la Italiani) al art. 301 se vorbește de circulațiunea anormală.

Ne vom ocupa pe rând: 2) de circulațiunea normală a duplicatelor și 2) de circulațiunea anormală.

159. *Circulațiunea normală a duplicatelor.* — Înțelegem prin circulațiune normală a duplicatelor, acea trecere din mână în mână fără ca exemplarele cambiei să

1) *Bonelli*, 189; *Lehmann*, § 108; *Canstein*, p. 197.

Dacă originalul nu se poate prezenta, fiind pierdut, nu se poate emite duplicate, iar cel care le emite răspunde: *Bonelli*, loc. cit. În acelaș sens doctrina germană citată de acest autor, *Contra Supino*, 258.

înceteze de a mai fi identice. Aşa, avem o circulaţiune normală, când toate exemplare sunt emise de acelaş trăgător (sau emitent), în numele aceluiaş beneficiar, care la rândul său le girează pe toate aceluiaş giratar; giratarul le girează pe toate aceleiaş persoane şi aşa mai departe.

Când circulaţiunea este normală, toate exemplarele cambiei fiind identice, oricare din ele poate fi prezentat la acceptare, la plată, la protest.

Dacă un exemplar a fost acceptat, nu se mai poate cere un al doilea accept pe alt exemplar, de oarece acceptarea pe un exemplar însemnează că trasul a onorat cambia şi legea, ce e drept nu tocmai logic, reţine pe acceptantul care şi-a scris acceptul pe mai multe exemplare ca pe un acceptant a mai multor cambii distincte, bine înţeles dacă atunci când plăteşte nu reuşeşte să obţie celelalte exemplare.

Plata făcută pe un duplicat, anulează toate celelalte exemplare identice, deoarece toate celelalte exemplare au fost înlocuite de exemplarul prezentat la plată.

Atâta timp cât s'a semnat în orice calitate *afară de acceptant*, mai multe exemplare identice şi cari să poarte menţiunea de: *prima, secunda*, etc., persoana, care a semnat, fie trăgător, girant, avalist, nu răspunde decât odată, unică fiind obligaţiunea sa.

Din cele de mai sus arătate prof. Vivante (n. 1243) trage următoarele reguli:

1. Trăgătorul, giranţii, avaliştiile mai multor exemplare ale aceleiaş cambii răspund o singură dată;
2. Acceptarea unui singur exemplar liberează de obligaţiunea de a da cauţiune pe toţi obligaţii de regres;
3. Plata făcută posesorului legitim al unui exemplar liberează pe toţi obligaţii de regres (plătit un exemplar, sunt plătite toate exemplarele).
4. Protestul dresat pentru neacceptare sau pentru neplată, pe baza unui exemplar, legitimează pe posesor să recurgă la acţiunea de regres, servindu-se în acest scop de oricare exemplar, indiferent de exemplarul menţionat în actul de protest,

160. *Circulațiunea anormală.* — Avem circulațiunea anormală oridecâteori un posesor al cambiei, din eroare sau de rea credință girează exemplarele identice până aci, la diferite persoane. Din acest moment exemplarele încetează de a mai fi identice și pe când toți obligații cari au pus semnăturile pe exemplare, anterior girului care a produs circulațiunea anormală, sunt ținuti cambiaricește pentru o singură obligațiune în conformitate cu regulile expuse mai sus (circulațiune normală); girantul care a transmis exemplarele la diferite persoane cum și cei ce vor semnă în urmă acele exemplare răspund ca și cei ce își pun semnătura pe diferite cambii.

Să luăm un exemplu: *A* trăgător, *B* și *C* giranți. *C* dobândește un duplicat pe lângă originalul ce-l avea și apoi girează originalul lui *D*, iar duplicatul lui *E*. În acest caz *C* răspunde față de *D* și față de *E*, ca și când ar fi girat două cambii deosebite, *A* și *B* însă nu răspund decât o singură dată și ei voi plăti aceleia ce le va prezenta cambia întâi, iar dacă *D* și *E* ar prezenta de odată, *A* și *B* au libertate să plătească cui vor crede de cuviință.

Girantul dela care a început circulațiunea anormală răspunde de atâtea ori câte exemplare sunt transmise la persoane deosebite, chiar dacă el a girat în alb și posterior fără știrea lui acele exemplare, au ajuns în mâna diferitelor persoane ce se legitimează creditor, de oarece numai astfel se poate apăra buna credință, atât de necesară circulațiunii titlurilor de credit¹⁾.

Revenind la exemplul nostru, conform art. 301, n. 3, dacă exemplarele girate de *C* lui *D* și *E* sunt acceptate fiecare, atunci acceptantul este solidar răspunzător împreună cu girantul *C* de plata ambelor exemplare.

161. *Pericolile duplicatelor.* — Intrebuințarea duplicatelor este foarte periculoasă și foarte ușor cineva se

1) Conform: *Bonelli*, 192, dela care am luat și exemplul de mai sus. *Grünhut*, par. 119, nota 13; *Canstein*, par. 14, nota 119. Contra: *Vivante*, 1244; *Staub*, art. 67, n. 6; *Adler*, p. 163, 164; *Bernstein*, p. 264.

se poate vedea silit să plătească, deși cambia fusese achitată; așa, un tras plătind în baza unui exemplar, posesorul unui alt exemplar se prezintă la acelaș tras și acesta refuzând să mai plătească, posesorul cere plata de la obligat de regres, care imediat achită însă se vede expus să nu poată obține suma de la obligații de regres, cari îi vor opune liberarea efectuată prin achitarea de către tras. În acest caz îi rămâne girantului o acțiune în contra celui ce abuziv a transmis duplicatele la diferite persoane, dar de cele mai multe ori el va fi insolubil (Vezi *Vivante*, nota 241).

162. *Expedierea duplicatului pentru acceptare.* — Aliniatul 1 al articolului 302 c. com. prevede că acel ce a trimis un exemplar al cambiei la accept (*exemplar de acceptare*) „trebuie” să însemneze pecelelalte exemplare (*exemplare de circulațiune*) numele persoanei, căreia s'a făcut expedițiunea; însă numele acestei persoane (*depozitar*), cu tot „trebuie” al legii, poate să lipsească, deoarece aliniatul se termină cu cuvintele: „omisțiunea acestei însemnări nu exclude efectele cambiei”.

Art. 302 supune la anume formalități și reguli pe posesorul exemplarului de circulațiune și chiar pe tras, însă aceste formalități și reguli nu trebuiesc observate decât atunci când pe exemplarul de circulațiune se prevede persoana, căreia s'a trimis exemplarul pentru acceptare; iar dacă desemnarea acestei persoane, nu este suficient făcută, astfel că posesorul exemplarului de circulațiune nu poate ști cine este depozitarul, se va socoti ca și când indicațiunea nu ar fi scrisă¹).

Depozitarul fiind persoana însărcinată de către expeditor de a cere trasului să-și scrie acceptarea, va urmări

1) Conform: *Vivante*, 1247; *Bonelli*, 193; *Grünhut*, II, p. 348; 339; *Bernstein*, p. 265.

Așa dacă se scrie: „Prima trimisă la accept” fără să arate cui s'a trimis.

Dacă se spune cui s'a trimis dar nu se indică adresa depozitarului, se presupune că acesta domiciliază în orașul de domiciliu al trasului (*Bonelli*, loc. cit.).

în totul instrucțiunile primite dela cel ce i-a trimis exemplarul.

Dar dacă depozitarul trebuie să urmeze instrucțiunile trimise de cel ce i-a expediat exemplarul, instrucțiuni referitoare la luarea acceptării dela tras, rezultă de aci că depozitarul este îndreptățit să restituie acel exemplar expeditorului la a sa cerere, fără să se mai preocupe dacă el mai este sau nu posesor al exemplarului de circulațiune?

Doctrina italiană și germană-austriacă răspund afirmativ. Depozitarul este subordonat ordinelor ce va primi dela cel ce i-a trimis exemplarul. Această subordonare nu încetează decât din momentul, în care un alt legitim posesor al exemplarului de circulațiune îi va cere remiterea exemplarului de acceptare. Din acel moment depozitarul este subordonat ordinelor ce va primi dela acest ultim posesor, pentru că posesorul este terțul în favoarea căruia s'a stipulat¹⁾.

Nu este lipsită de argumente juridice nici părerea lui *Canstein*²⁾, după care depozitarul poate restitui exemplarul trimis la accept numai celui ce se legitimează ca posesor al exemplarului de circulațiune, de oarece imediat ce expeditorul a girat acel exemplar, el a pierdut dreptul de a dispune de cel expediat pentru acceptare și deci nu mai poate fi legitimat a-l primi; ceea ce însemnează că depozitarul la rândul-i trebuie să se convingă dacă cel ce cere restituirea este posesorul exemplarului de circulațiune sau cel puțin autorizat acestuia, iar nu să se mulțumească să constate pur și simplu că cel ce cere este aceeași persoană, care i-a expediat exemplarul pentru acceptare.

Depozitarul care va refuză să înmâneze exemplarul pentru acceptare, legitimului posesor, va putea fi obligat judecătorește răspunzând și de daune. Cum însă depozitarul nu este debitor cambial, acțiunea ce s'ar intenta în potrivă-i nu poate fi socotită drept acțiune cambială.

1) *Vivante*, 1249; *Bonelli*, 194; *Grünhut*, II, p. 357; *Bernstein*, p. 267.

2) par. 14, nota 14.

Posesorul exemplarului rămas în circulațiune și pe care este făcută mențiunea, că celălalt exemplar se află la X pentru acceptare, dacă voește să se prezinte personal să ceară trasului acceptarea, trebuie în prealabil să dobândească dela depozitar exemplarul trimis la acceptare, căci trasul e ținut să-și scrie acceptarea pe acel exemplar, altfel putând fi făcut răspunzător de daune față de trăgător ¹⁾.

Dacă depozitarul va fi obținut deja acceptarea, va înmâna exemplarul acceptat. In orice caz depozitarul are drept la o adeverință că a înmânat exemplarul ce i se expediase. Această adeverință poate fi dată chiar pe cambie ștergându-se clauza de expediere și înlocuindu-se cu o alta: *prima (sau secunda) restituită* ²⁾

Depozitarul, care a făcut să se dreseze protestul de neacceptare e dator să restituie odată cu exemplarul încredințat și protestul pentru ca astfel posesorul legitim al exemplarului rămas în circulațiune, bazat pe ambele exemplare și pe protest să poată exercita acțiunea de regres pentru dobândirea unei cauțiuni: Dacă nu i se remite protestul, va face el să se dreseze asemenea protest.

Dacă depozitarul remite posesorului exemplarul neacceptat, posesorul de va voi să ceară acceptul se va prezenta cu ambele exemplare trasului, care de va refuză să accepte, i se va dresa protest pentru că numai astfel se deschide acțiunea de regres.

Să presupunem însă că posesorul se prezintă întâi depozitarului, însă acesta refuză restituirea exemplarului ce i s'a trimis. In acest caz posesorul va face să i se dreseze protest de nepredarea exemplarului și numai în urmă va cere trasului să accepte și să scrie acceptarea pe exemplarul rămas în circulațiune. Dacă trasul refuză — cece va face întotdeauna când a acceptat exemplarul prezentat de depozitar —, posesorul va constată acest refuz fie prin același protest prin care a constatat refuzul

1) *Vivante*, 1247.

2) *Vivante*, 1249; *Bonelli*, 194, nota 5.

depozitarului, fie prin protest separat dacă trasul domiciliază în altă localitate¹⁾.

Prin urmare acțiunea de regres nu este admisibilă decât dacă posesorul dovedește în ce privește neacceptarea:

a) Că depozitarul i-a remis duplicatul împreună cu protestul doveditor că trasul a refuzat acceptarea, sau

b) că a cerut duplicatul dela depozitar și după cum se constată din protest el a refuzat înmânarea acelui exemplar, cum de asemenea trebuie să constate și refuzul posterior al trasului de a accepta exemplarul rămas în circulațiune, sau

c) că posesorul s'a prezentat cu ambele exemplare la tras, dar acesta a refuzat să accepte, pentru care fapt i s'a dresat protest dovedind că au refuzat și indicații la nevoie, dacă sunt.

Posesorul nu are însă acțiune de regres, dacă se adresează direct trasului fără a-i prezenta exemplarul la neacceptare²⁾.

Dacă posesorul duplicatului rămas în circulațiune voește să exercite acțiunea de regres pentru lipsă de plată, trebuie să dovedească:

a) Că a prezentat trasului atât exemplarul rămas în circulațiune cât și exemplarul trimis spre acceptare, și cu toate acestea trasul a refuzat să plătească, pentru care refuz i s'a dresat protest.

Posesorul nu poate prezenta numai unul din exemplare chiar dacă ar fi acceptat acel exemplar, căci dacă exemplarul prezentat la plată e cel ce fusese expediat depozitarului, bine a făcut trasul să refuze plata, de oarece din acel exemplar nu rezultă cine este creditor în momentul scadenței; iar dacă se prezintă numai exemplarul destinat circulațiunii și din care rezultă cine e creditor, refuzul trasului de a plăti nu îndreptățește la acțiunea de regres, fiindcă legea obligă pe posesor să prezinte neapărat exemplarul trimis depozitarului sau să con-

1) *Bonelli*, 194; *Vivante*, 1247.

2) *Vivante*, 1247; *Grünhut*, II, p. 349.

state în prealabil că depozitarul somat nu a restituit acel exemplar; sau

b) că posesorul, care nu obținuse exemplarul trimis la acceptare, s'a adresat în prealabil acestuia și prin protest a constatat că depozitarul a refuzat să-i dea exemplarul ce i se încredințase, și în urma acestui refuz s'a prezentat cu exemplarul rămas în circulațiune la tras (dacă sunt indicați la nevoie este evident că și lor), dar și acestuia i-a dresat protest, întrucât și el a refuzat să plătească.

Se poate întâmpla ca exemplarul trimis spre acceptare să fi fost pierdut sau sustras, în acest caz posesorul ce se legitimează cu exemplarul rămas în circulațiune are dreptul să ceară amortizarea lui conform art. 354 și urm. din codul comercial¹⁾.

Legitimul posesor al cambiei poate revendica exemplarul trimis la acceptare, ori dela ce persoană.

De asemenea posesorul poate cere celelalte duplicate, când dovedește că sunt mai multe și le-ar fi oprit unul din giranți²⁾.

Dacă în duplicat nu se menționează numai că „prima pentru acceptare la X”, ci „prima acceptată la X”, aceasta însemnează că cel ce a expediat exemplarul și giranții cari succed garantează pe posesor că polița a și fost acceptată, așa că nu trebuie să se mai îngrijească de luarea acceptării. În acest caz, ei sunt răspunzători dacă posesorul, încrezându-se în mențiunea făcută, a suferit daune. Dacă cambia era plătită într'un anumit timp dela vedere și deținătorul exemplarului trimis la accept, nu l'a prezentat în timp util, expeditorul cum și următorii lui, când pe duplicat este scris „prima acceptată la...”, nu pot spune posesorului că este decăzut întrucât n'a prezentat trasului cambia în termenul cerut de lege, de oarece chiar ei au garantat că acea cambie fusese acceptată³⁾.

1) Conform: *Bonelli*, 194.

2) *Grünhut*, II, p. 356.

3) *Bonelli*, loc. cit.; *Sorani*, II, p. 108.

§ 34. Despre copii.

163. *Deosebirea între copii și duplicate.* — Copiile se deosebesc de duplicate¹:

a) Copiile se fac de posesorul cambiei, nu de trăgător; pe când duplicatul este cerut de posesor dar îl emite trăgătorul.

b) Copiile ca și duplicatele trebuiesc să fie conforme cu originalul, însă pe când la duplicate toate semnăturile de pe ele sunt originale, din contra semnăturile de pe copie ale persoanelor ce preced pe posesorul, care a făcut copia, sunt și ele în copie și prin urmare acele persoane nu pot în nici un caz răspunde cambialicește numai în baza copiei, de oarece lipsește semnătura originală, condițiune indispensabilă pentru a se putea exercita acțiunea cambială în contra cuiva;

164. *La ce servesc copiile.* — Articolul 303 ne spune că orice posesor poate să facă copii — și numărul e nelimitat — după cambie, *pentru nevoile sale.*

Cari sunt acele nevoi? Posesorul cambiei poate să se servească de copie, ca și de duplicat, trimițând originalul la acceptare, iar copia punând-o în circulațiune. În acest caz pe copia din circulațiune se va însemna la cine se află originalul trimis la acceptare, ceea ce nu este indispensabil.

Conform legii austro-ungare, copia nu poate fi trimisă la acceptare, de oarece o asemenea acceptare este fără valoare (*Bernstein*, p. 270).

În dreptul românesc este admisă soluția contrară (art. 304).

Conform cu legea germană, austriacă și unară copia nu poate servi decât la acest scop: să circule prin gir, pe când originalul e trimis spre acceptare, căci copiile în zisele legislații nu pot fi nici acceptate, nici avalizate (*Grünhut*, II, p. 319).

1) În dreptul român se admit la biletele la ordin atât duplicatele, cât și copiile; pe când la legiuirile germanice nu se admite duplicate la biletele la ordin.

Copia poate servi și pentru a da chitanță unui debitor cambial care a plătit numai o parte din suma datorată și atunci vom avea copia cu semnătura originală a posesorului, prin care se adeverește primirea unei părți din sumă, copie ce va trece în posesiunea debitorului, și vom avea originalul, pe care se poate face chiar mențiune de plată parțială, însă în posesiunea creditorului.

Acelaș lucru când copia urmează să servească debitorului ca probațiune a unui termen acordat de către posesorul cambiei.

Copia mai poate servi și pentru a fi trimisă pentru ca un terț să garanteze cambia, pe când originalul să continue a fi în circulațiune¹⁾.

Posesorul cambiei mai poate să se folosească de copie, atunci când originalul e sechestrat, etc.

65. *Forma copiilor.* — Am arătat deosebirea care există între copii și duplicate, vom examina acum formula ce trebuie întrebuințată pentru a se deosebi copiile de originale.

Articolul 281 cod. comercial italian, urmând legiuitorului german (art. 70, ungar 74), prevede că o copie trebuie să fie identică cu originalul, însă legiuitorul preocupându-se de cele cuprinse în articolul următor 282 (românesc 304, german 71, ungar 75), că adică copia poate circula prin giruri originale, a voit să se determine unde încetează de a fi numai copie și unde încep semnăturile originale. În acest scop articolul italian (și german), ne dă ca exemplu formula „*fin qui copia*”, „până aici copie”.

Legiuitorul nostru, probabil ignorând scopul acestei formule, a tradus-o prin „*aceasta e o copie*”, care e de parte de a da înțelesul formulei italiene. Totuși intențiunea legiuitorului nostru nefiind a modifica ceva din principiile articolului italian, când într'o cambie vom vedea „*aceasta e o copie*”, vom decide că până la locul unde s'a scris formula avem o copie, iar de aci în colo semnăturile sunt originale.

1) Pe o copie se poate scri un aval. — *Vivante*, 1250, nota 250; *Bonelli*, 195.

Dacă cuvântul copie este scris în capul cambiei, încât predomină întreaga cambie, sau în însăș textul ei, atunci se presupune că toate semnăturile sunt în copie.

Dacă din contră lipsește cu totul cuvântul *copie*, atunci se presupune că toate semnăturile sunt originale, rămânând celor ce n'au semnat în original, dreptul de a se opune la plată.

Copia trebuind să fie identică cu originalul, posesorul, care a făcut-o, răspunde de daunele ce s'ar putea pricinui din cauza neconformității cu originalul. Așa, se dă ca exemplu o copie care conține o scadență mai apropiată de cât cea în original; pe baza acestei copii posesorul ei, o protestează, iar trasul cere despăgubiri pentru daunele pricinuite de un protest prematur¹⁾.

In regulamentul dela Haga, art. 66, găsim:

- a) Că orice posesor al cambiei poate să scoată copii;
- b) Copia trebuie să fie reproducerea fidelă a originalului, arătând unde se termină, adică unde încetează a mai fi copie;
- c) Copia poate fi girată și avalizată în acelaș fel și și cu aceleași efecte ca și originalul.

Iar în art. 67 al. 1 citim că copia trebuie să arate pe deținătorul titlului original. Deținătorul este dator să înmâneze cambia originală posesorului legitim al copiei.

Este de observat că în Regulamentul dela Haga este neapărat a se arăta *întotdeauna* în copie la cine se află originalul.

166. *Acceptarea, avalul și girurile scrise pe o copie.* Atâta vreme cât copia nu cuprinde semnături originale, ea nu prezintă nici un interes juridic.

Articolul 304 însă se ocupă de semnăturile originale puse pe o copie, menționând numai acceptarea și girurile, dar se admite că și avalul se poate scrie pe copie, cum și o acceptare prin intervențiune sau pentru onoare.

Un posesor pentru motivele arătate la n. 164, poate gira copia; giratarul la rândul său o poate gira mai de-

1) *Bonelli, 195 la fine.*

parte. În acest caz posesorul copiei va avea ca obligați de regres pe toți giranții cari au semnat cu propria lor semnătură pe copie; în contra giranților și celorlalți obligați de regres a căror semnătură este numai în copie, posesorul copiei cât și giranții, cari ar fi achitat, nu au acțiune cambială decât, dacă, pe lângă copie, vor prezenta și originalul, căci numai astfel vor dovedi pe de o parte obligația cambială a părților, iar pe de altă parte vor dovedi șirul neîntrerupt de giruri, care până la prezentarea originalului nu se știe dacă într'adevăr există¹⁾.

Trasul foarte greu va fi determinat să-și scrie acceptarea pe o copie, căci nici el nu știe dacă cel ce se prezintă cu copia este într'adevăr legitimat, printr'un șir neîntrerupt de giruri (art. 309); dar dacă trecând peste această dificultate, acceptă totuși și scrie acceptarea pe copie, devine prin aceasta obligat cambial direct, iar posesorul copiei va avea în contra lui o acțiune cambială. Acceptantul în acest caz nu poate să refuze plata, motivând că nu i se prezintă originalul¹⁾.

Dacă acceptantul va refuza însă, posesorul dresând protest, va recurge la acțiunea de regres în contra celor ce au girat semnând cu proprie semnătură copia; el va putea recurge și în contra celor ce au semnat originalul, însă pentru aceasta, cum am văzut mai sus, îi trebuie să capete în prealabil cambia originală, pentru ca astfel originalul și copia să se întrească.

Cel ce avalizează o copie, poate să-și dea avalul atât pentru un obligat a cărui semnătură e reprodusă în copie, cum și natural pentru unul care a semnat propriu copia.

Avalistul care garantează pe unul ce nu a semnat propriu pe copie, riscă ca plătind să nu aibă acțiune în contra avalizatului, dacă pe original nu ar exista semnătura acestuia.

Avalul dat pe copie și nearătându-se pentru cine s'a

1) Conform: *Vivante*, 1253; *Bonelli*, 196.

1) Conform: *Vivante*, *Bonelli*, loc. cit.

dat, se va socoti dat pentru ultimul obligat (emitent, trăgător sau acceptant).

Relativ la acțiunea de regres, să examinăm o cesiune discutată în doctrina italiană: să presupunem că originalul s'a trimis într'o altă localitate pentru acceptare iar copia, în care se menționează anume cui s'a trimis originalul, este pusă în circulațiune. Vom aplica și aici prin analogie dispoziția art. 302 (vezi *supra* n. 162)?

Cu alte cuvinte posesorul copiei spre a avea acțiunea de regres, trebuie să se adreseze mai întâi depozitarului, să constate refuzul lui, apoi să se adreseze trasului dresând și acestuia protest? *Vivante* (n. 1254) răspunde afirmativ și iată cum argumentează:

„Când copia arată unde-i originalul trimis pentru acceptare, atunci, prin voința aceluia care a emis copia și a giranților succesivi, obligația lor de regres este subordonată condițiunii ca ultimul posesor să caute originalul la persoana indicată în copie și să se dreseze protest în caz de refuz de a consemna (originalul), și eventual chiar pentru refuzul trasului de a accepta sau de a plăti copia: întocmai cum am spus pentru duplicate, ale căror norme se aplică și în această ipoteză, pentru că cine a scris indicațiunea pe copie a vroit implicit această aplicațiune”.

Această opiniune deși urmată de majoritatea autorilor italieni¹⁾, totuși e combătută de *Bonelli* (n. 196, nota 4) care nu admite în această ipoteză aplicarea prin analogie a dispozițiunii din art. 302, și motivul este că legea nu o mai reproduce la copii.

Socotim că prima opiniune este preferabilă, căci copia în acest caz având aceeași funcțiune cu a duplicatului, indicarea persoanei căreia i s'a trimis originalul nu poate

1) *Supino*, 269; *Margheri* par. 17; *Sorani*, II, p. 112. Sunt autori italieni (*Vidari*, 6568; *Supino*, 268), cari susțin de altfel în contradicere cu art. 304 (282 it.), că întotdeauna pentru a avea acțiunea de regres trebuie pe lângă copie și originalul.

avea alt înțeles decât acela ce-l dă legea când se ocupă de expedierea unui exemplar la accept (art. 302).

După legea germană (art. 71) în vigoare în Austria ca și după legea ungară (art. 75) copia unei cambii poate circula prin giruri originale, însă pe o asemenea copie nu se poate scrie nici acceptarea, nici avalul²⁾.

Acel care transmite copia prin gir, adică transmitând copia scrie pe ea și girul său în original, se obligă cambiarmente față de posesorul cambiei.

167. *Regulamentul uniform dela Haga*, în art. 66 ultimul aliniat admite că o copie poate fi girată și avalizată. Deci acceptarea nu se poate scrie pe o copie.

Art. 67 obligă întotdeauna ca să se indice unde se află originalul. Posesorul copiei nu are recurs decât dacă posedă și originalul sau cel puțin protestul constatator că deținătorul a refuzat predarea cambiei originale. Deci în Regulamentul dela Haga a triumfat principiul german și anume că o copie, spre diferență de duplicat, își trage puterea sa cambială numai dela original, care nu poate fi înlocuit decât prin protestul ce constată refuzul de predare al originalului cambiei.

---

2) *Grünhut*, p. 319, nota 9.

CAPITOLUL VII

PLATA CAMBIEI

§ 35. Prezentarea cambiei la plată.

168. *Posesorul trebuie să prezinte cambia la plată.* Principal o plată este cherabilă, deci creditorul trebuie să caute pe debitor în ziua și la locul arătat în cambie, spre a-i cere plata. Acest principiu își are mai ales rostul la cambie, unde creditorul știe cine e debitorul, dar acesta din urmă nu poate să știe în ce mâini a ajuns titlu, menit să circule prin simpla indosare. De aceea în toate legislațiunile găsim ideea că o cambie trebuie prezentată la plată¹⁾ trasului, acceptant sau nu, (la biletul de ordin, emitentului) și aceasta chiar în legislațiunile în cari, contrar de ce se întâmplă la noi, regula e că plata unei sume de bani este portabilă, iar nu cherabilă²⁾.

169. *Sanțiuni în caz de neprezentare.* — În toate legislațiunile, neprezentarea cambiei la locul și ziua ară-

1) Art. 310 c. com. român; art. 288 c. com., italian; art. 160 c. com. francez; art. 40 coroborat cu art. 41 din legea cambială germană și austriacă; art. 759 coroborat cu art. 762 din codul elvețian; art. 40 coroborat cu art. 41 din legea cambială ungară.

2) În acest sens se va vedea *Staub*, *Kommentar zur Wechselordnung*, continuat de *Stranz*, ediția 10-a, 1923, art. 40, nota 1.

tată într'insa are ca primă consecință, că creditorul cambiei nu poate exercita acțiunea de regres, adică acțiunea cambială în contra giranților, a avaliştilor Tor și a trăgătorului (la biletul la ordin, emitentul este obligat direct, iar nu de regres) și este natural să fie așa, dacă ne gândim că aceștia s'au obligat să plătească cambia numai în ipoteza că la scadență s'a cerut dela tras (dela emitent, la biletul la ordin) plata și nu s'a obținut¹⁾.

Rezultă din cele spuse că creditorul cambial nu are numai facultatea de a prezenta cambia și a cere plata, ci este obligat la aceasta, sub pedeapsa, în caz de abatere, a pierderii dreptului de regres

Rămâne de examinat dacă neprezentarea are consecințe și față de obligatul direct (acceptant și avalistul lui; emitent și avalistul lui).

Pentru a păstra acțiunea cambială în contra obligatului cambial direct (acceptant și emitent), nu e nevoie de prezentare la scadență și de dresarea protestului în caz de refuz (argument *per a contrario* din art. 350 c. com., care vorbește numai de pierderea acțiunii de regres în contra trăgătorului și contra giranților).

Acțiunea cambială în contra obligaților direcți nu este supusă nici unei decăderi, ci numai prescripțiunii (art. 949²⁾).

1) Art. 350 c. com.; art. 41 l. austriacă; art. 42 l. ungară. Trăgătorul este obligat de regres, dar dacă posesorul a decăzut din acțiunea cambială în contra acestuia, are totuși acțiunea de îmbogățire fără cauză: art. 351 c. com. român; art. 83 l. austriacă; art. 90 l. ungară.

Curtea de Casație, cu drept cuvânt, a decis că trăgătorul este un obligat de regres, chiar dacă trata nu a fost acceptată, cu alte cuvinte chiar când nu avem nici un obligat direct. A se vedea: Cas. III, 19 Martie 1923, Jurisprudența română, 1923, No. 193.

2) Acelaș principiu este și în legea germană, austriacă și ungară, căci pe deoparte, nu se cere prezentarea la scadență decât pentru păstrarea acțiunii de regres (art. 41 legea austro-germană și ungară), iar pe de altă parte, pentru trate, există un articol categoric, articolul 44, care prevede că, pentru a păstra dreptul cambial contra acceptantului, nu e nevoie de prezentarea cambiei în ziua plății. În contra acceptantului și a emitentului, acțiunea se păstrează timp de 3 ani (art. 77—100 austro-german; art. 84—114 ungar).

O singură excepție avem în dreptul cambial român și anume la cambia domiciliată, unde pentru a păstra acțiunea în contra obligatului direct este absolut nevoie de prezentarea cambiei domiciliatarului (art. 341 c. com.).

Dar dacă creditorul, care nu a prezentat cambia la plată, are totuși acțiunea cambială în contra obligatului direct și acesta va fi ținut să plătească procentele legale dela scadență, deși i se prezintă titlul cambial pentru prima oară cu ocaziunea procesului; aceasta nu trebuie să ne ducă la concluziunea greșită că creditorul, care s'ar afla în fața unui debitor gata să plătească, ar putea să ceară și cheltueli de judecată, făcute numai din cauză că nu a avut prevederea de a cere anterior plata, așa după cum se cădeă fiind vorba de o plată cherabilă. Dacă debitorul chemat în judecată s'ar opune la plată, cheltuelile de judecată sunt justificate, de oarece atitudinea de rău platnic a părâtului învederează că prezentarea cambiei mai înainte de intentarea acțiunii ar fi rămas fără rezultat¹⁾.

170. *Prezentarea la plată și cambiile domiciliat.* — Spre deosebire de cele ce se întâmplă la cambiile obicnuite, la cele domiciliat, pentru păstrarea acțiunii, chiar în contra acceptantului (sau a emitentului, la biletul la ordin), este neapărat necesară prezentarea cambiei la plată domiciliatarului și dresarea protestului de refuz în termenul prevăzut de lege²⁾.

Domiciliatarul este o persoană intermediară între creditorul cambial și debitorul direct, însărcinat de acesta din urmă să facă plata. Debitorul direct nu e ținut să aibă imobilizate două capitaluri: unul, cel trimis domiciliatarului spre a onora cambia și altul în rezervă, pentru eventualitatea când posesorul cambiei ar avea plăcerea ca, în loc să se adreseze domiciliatarului, să se adreseze direct acceptantului (sau emitentului, la biletul la ordin). La cambiile domiciliat, acceptantul și emitentul se obligă sub condițiunea ca posesorul cambiei să se prezinte în ziua plății la domiciliatar cerându-i plata și să constate refuzul printr'un protest dresat în timpul prevăzut de

1) Conform: *Vivante*, 1259; *Grünhut*, II, p. 230; *Staub*, art. 40 n. 2.

2) Art. 341 c. com. român; art. 316 c. com. italian; art. 43 și 99 l. austriacă; art. 43 și 113 legea ungară; art. 764 și 828 codul elvețian.

lege. Dacă condițiunea nu s'a îndeplinit posesorul perde atât acțiunea cambială de regres, cât și cea directă.

Dispozițiunea legii noastre își trage obârșia din legea cambială germană (art. 43), dar chiar în conferința dela Nürnberg, care a elaborat aceasta, s'au ridicat glasuri în potriva unei atari rigurozități. S'a zis că domiciliatarul este un simplu mandatar al acceptantului (sau emitentului); că obligat direct rămâne tot mandantele, că acesta poate nici nu a trimis fonduri domiciliatarului, deci nu ar avea de ce să se plângă, că nu s'a prezentat cambia mai întâi domiciliatarului. S'a răspuns, că acceptantul și emitentul la cambiile domiciliatate, întocmai ca și trăgătorul dela trate, promite că creditorul va fi plătit de cel indicat și se obligă numai sub condițiunea ca să se constate în termen util refuzul domiciliatarului de a plăti¹⁾

Posesorul este ținut să prezinte cambia domiciliatarului, sub sancțiunea arătată mai sus, chiar dacă acceptantul sau emitentul nu a trimis fondurile necesare, numai că în acest caz posesorul cambiei, decăzut din acțiunea cambială, are în contra obligațiilor direcți (acceptant, emitent) o acțiune de îmbogățire fără cauză (art. 351 c. com.)²⁾.

Prezentarea cambiei este necesară chiar în cazul când domiciliatarul este absent, falit sau mort (arg. art. 332 c. com.), căci la acel domiciliu se poate prezenta un terțiu

1) A se vedea *Grünhut*, II, p. 232 nota 8. Această rigoare a fost înlăturată prin legea germană din 30 Mai 1908 (referitoare la protest); astfel că actualmente în Germania nedresarea protestului nu mai atrage decăderea din acțiunea cambială directă. Decăderea din dreptul nostru nu a trecut nici în Regulamentul uniform dela Haga. Soluțiunea aceasta e cea mai logică, căci rămâne pentru posesor obligația de a se prezenta la plată la domiciliatar, cu sancțiunea pierderii acțiunii de regres; însă cel obligat direct nu se poate prevala de nedresarea protestului, căci domiciliatarul este persoana sa de încredere și va fi ținut de el în curent de prezentarea sau neprezentarea cambiei și în caz de neprezentare la termen îi va restitui acoperirea de va fi existat.

2) Tot astfel avem: art. 83 l. austriacă și 90 l. ungară.

care să plătească pentru onoarea unui obligat de regres și astfel să înlăture un șir lung de acțiuni cambiale¹⁾.

Acceptantul și emitentul rămânând obligați direcți, față de ei posesorul care a dresat protest de neplată — și să se noteze protestul se dresează numai față de domiciliatar — nu este ținut să comunice refuzul plății, obligațiune ce o are față de obligații de regres (art. 342), și nici să le înmâneze protestul, pentru că acceptantul și emitentul achitând cambia, nu au acțiune cambială în contra vreunei alte persoane, căreia ar urmă să înfățișeze cambia împreună cu protestul²⁾.

Necesitatea prezentării și dresării protestului de neplată, pentru a conserva acțiunea cambială chiar în contra obligaților direcți, subsistă și atunci când domiciliatar este însuș posesorul cambiei, fie că a dobândit cambia printr'un șir neîntrerupt de giruri, fie că posesorul dela scadență este chiar primul beneficiar, deci cambia nu a circulat dela emisiune până la scadență.

Prezentarea și dresarea protestului își are rostul lui, căci numai astfel se poate ști dacă la scadență posesorul cambiei a socotit-o sau nu achitată. Spre a învedera acest lucru, să presupunem că între acceptant și posesorul domiciliatar există raporturi de cont curent. Ei bine, în asemenea ipoteză, posesorul poate să socotească la scadență cambia drept achitată și totuși mai târziu, cât timp prescripțiunea nu s'a împlinit, răsgândindu-se, ar avea posibilitatea să pretindă plata redând astfel viață cambiei. Și dacă o atare conduită nu ar avea-o posesorul dela scadență, desigur însă că o va avea sindicul în caz de faliment; pe când în sistemul care cere protest în timp util, situațiunea cambiei se fixează, fără posibilități de revenire, în ziua scadenței și cel mai târziu în timpul cerut pentru dresarea protestului³⁾.

1) A se vedea *Bonelli*, n. 283; *Staub*, art. 43, n. 5; *Grünhut*, § 102, nota 7.

2) Conform: *Staub*, art. 43, n. 5. A se vedea și *Grünhut*, § 102, care arată că acceptantul și emitentul nu trebuiesc confundați — chiar la cambiile domiciliare — cu obligații de regres.

3) Conform cu cele susținute de noi: *Grünhut*, § 102,

La cambiile nedomiciliate, dar cu domiciliu de plată, nu se cere prezentarea și dresarea protestului pentru a se conserva acțiunea cambială în contra acceptantului și în contra emitentului (art. 341).

Dispozițiunea art. 341 este o derogare dela principiul general și în consecință, ca orice excepțiune, trebuie interpretată în mod restrictiv. Legea prevăzând decădere față de acceptant și emitent când cambia e plătitibilă într'alt loc decât reședința acceptantului sau a emitentului și *la o altă persoană*, nu se poate extinde și în cazul, în care cambia e plătitibilă într'alt loc, dar nu la altă persoană.

Art. 341 se coroborează cu art. 286, care arată tocmai că acceptarea cambiei plătitibilă într'un alt loc decât al reședinței acceptantului trebuie să arate persoana prin mijlocirea căreia urmează să se facă plata. În lipsa unei asemenea indicațiuni, este presupus că acceptantul voește să plătească el însuș la locul fixat pentru plată ¹⁾.

Tot așa și la biletul la ordin, dacă emitentul nu indică un domiciliatar, se presupune că el însuș va fi la scadența la locul arătat în cambie spre a face plata.

§ 36. Ziua plății.

171. *Principiu.* — Plata cambiei trebuie făcută la scadență, adică la termenul prezăvut în cambie ²⁾. Acest

Staub, art. 43 n. 5; *Lehmann*, § 136; *Thöl*, § 162. Contrară este însă jurisprudența austriacă (a se vedea în *Grünhut* și *Staub*).

În Italia susțin că nu e nevoie de protest ori de câte ori posesorul este și domiciliatar, fără nici o distincțiune: *Vidari*, 7102; *Supino*, 489; *Marghieri*, *Diritto Comm.* ed. 3-a, p. 194; *Bolaffio*, în *Foro italiano*, 1885, 440; *Pagani*, *Cambiale domiciliata* § 10 (în *Consulente comerciale*, IX, p. 291).

Vivante, face distincțiune și dispensează de protest numai dacă posesorul domiciliatar este în același timp trăgător sau prim beneficiar, căci în aceste cazuri nu ar fi vorba de cambii propriu zis domiciliata (n. 1316).

Pentru a se curmă orice controversă, în legea cambială ungară avem în art. 44 al. 2, care specifică, că atunci când posesorul este și domiciliatar nu e nevoie de protest.

1) A se vedea l. germană și austriacă, art. 24 și 44; l. ungară art. 29 și 44, cari sunt mai categorice decât textele noastre.

2) A se vedea cele spuse referitor la scadență.

termen este înscris atât în favoarea creditorului cât și al debitorului.

172. *In favoarea cui e termenul din cambie.* — *Termenul din cambie* este în favoarea creditorului, căci debitorul nu-l poate sili să primească plata unei cambii mai înainte ca ea să fi ajuns la scadență. Până la scadență posesorul are libertatea să transmită titlul prin gir și să speculeze asupra variațiunilor de valută, mai ales când va fi o perioadă, în care cursul monetei din cambie este supus oscilațiunilor de bursă¹⁾.

Termenul este însă și în favoarea debitorului, căci mai înainte de împlinirea lui, posesorul cambiei nu poate pretinde plata, acesta fiind principiul admis și de art. 1024 c. civil; numai că în ce privește cambiile, după cum vom vedea, codul comercial prevede o dispozițiune specială și anume că, dacă debitorul preferă să facă plata mai înainte de scadență, el este răspunzător de validitatea plății, adică face o plată pe rizicul și pericolul său și în acest caz el va putea fi expus să plătească a doua oară, dacă la scadență se va dovedi că cel ce a primit plata nu eră îndreptățit a o cere²⁾.

173. *Ziua plății și ziua scadenții.* — Ziua plății, în genere, coincide cu ziua scadenții. În această zi posesorul cambiei are dreptul să ceară plata, fără să aștepte o altă zi, căci „termene de grație, de favoare, pentru plata cambiei nu pot avea loc” (art. 312)³⁾.

În sistemul legii germane (art. 41), adoptat în Austria și Ungaria, posesorul cambiei are dreptul chiar în ziua fixată pentru plată (scadență) să constate prin pro-

1) Noi avem text precis: art. 316. Un asemenea articol lipsește în l. germană, austriacă și ungară, dar doctrina și jurisprudența dau aceeași soluțiune: *Grünhut*, p. 240.

2) Art. 316 al. 2. fără corespunzător în l. germană, austriacă și ungară, dar doctrina și jurisprudența dau aceeași soluțiune vezi *Grünhut*, loc. cit.

3) În vechiul drept, în mai toate țările, scadența era urmată de una sau mai multe zile de favoare (*Respekttage*), în cari nu se putea dresa protest de neplată.

test refuzul și să cheme în judecată pe debitori, cu observațiunea că în Ungaria (art. 41) protestul nu poate fi făcut în ziua scadenței decât dela ora 12 din zi ¹⁾.

În sistemul codului de comerț român (art. 319) nu se poate dresa protest în ziua scadenței, ci în ziua ce urmează scadenței.

Prin urmare, la noi, posesorul are drept să ceară plata în ziua scadenței, dar nu are drept să constate refuzul, decât revenind a doua zi când evident că trasul (fie sau nu acceptant; emitentul la biletul la ordin), în caz de resgândire va avea posibilitatea să plătească. Deci plata unei cambii poate paraliza dresarea protestului, dacă e făcută în ziua scadenței sau cel mult în ziua următoare cu ocaziunea interpelării agentului însărcinat cu dresarea protestului ²⁾.

Obicuinut ziua plății coincide cu scadența; în mod excepțional însă și în virtutea legii, dacă scadența cade într-o zi de sărbătoare legală, ziua plății este cea d'întâi zi de lucru următoare (art. 310 ³⁾).

Ziua de sărbătoare legală, adică una din zilele determinate prin lege pentru ca comerțul și funcționarii publici însărcinați cu dresarea protestelor să fie în repaus, e o zi de respect (Respekttag) în favoarea debitorului, și în care nu se poate cere plata

Deși în această ipoteză, ziua plății nu coincide cu ziua fixată în cambie, adică cu scadența, totuși dacă de-

1) Și după art. 41 al legilor germanice protestul se poate dresa în ziua fixată în cambie pentru plată, totuși posesorul are un termen mai lung; el poate să protesteze în ziua fixată pentru plată cum și în cele două zile lucrătoare, ce urmează acelei zile.

2) În sistemul codului nostru debitorul cambial direct sau trasul, dacă cambia nu a fost acceptată, nu poate fi turburat în ziua fixată pentru plată, cu dresarea protestului, așa că în realitate la noi există o zi de favoare acordată de lege trasului (acceptant sau nu) și emitentului.

3) Aceeaș dispozițiune o găsim: în Italia (art. 288); Germania (art. 92); Austria (art. 92); Ungaria (art. 103); Elveția (art. 819); în Anglia numai în caz de sărbători observate de bănci (a se vedea *Grünhut*, II, p. 239 nota 5).

bitorul plătește în ziua de sărbătoare, plata este socotită făcută la scadență, căci scadența nu s'a schimbat ¹⁾.

Deasemenea atât procentele, în caz de neplată, cât și prescripția se calculează nu după ziua de plată, și după ziua arătată în cambie drept scadență (art. 344, 949) ²⁾.

Tot prin lege, în cazuri extraordinare: război, crize economice, se pot acorda termene de plată, adevărate *moratorii* și în aceste legi se stabilesc condițiunile pentru valorificarea drepturilor creditorilor când încetează moratoriul, procentele în cursul moratoriului, dacă și cum se va constata refuzul de plată, prescripția de când curge, etc ³⁾.

174. *Plata înainte de scadență.* — Am văzut că până la scadență nici debitorul nu poate sili pe posesorul cambiei să primească plata, dar nici acesta din urmă nu poate sili pe debitor să facă o plată anticipat. Mai mult, chiar dacă debitorul a făcut plata anticipată de bună voie și cu consimțământul posesorului cambiei, totuși aceste părți, procedând astfel, nu s'au conformat ordinului din cambie, care a stabilit un termen nu numai în favoarea debitorului și a posesorului cambiei dar și în interesul altor persoane, cari ar putea fi păgubite prin nerespectarea lui.

Ținând seama de interesele multiple ce sunt legate de respectarea scadenței, legiuitorul român a introdus articolul 317, după care numai plata făcută la scadență și în mâinile posesorului ei, fără opozițiune din partea cuiva, liberează pe debitor, pe când în ce privește plata, înainte de scadență, art. 316 prevede că cel ce o face este răspunzător de validitatea ei, adică o face pe rizicul și pericolul lui ⁴⁾.

1) Conf. *Grünhut*, II, p. 239 nota 6.

2) Conf. *Grünhut*, loc cit.

3) În aceste cazuri, avem amânări legale de plată și le cunoaștem din timpul războiului mondial.

4) Articolul 316 este traducerea art. 294 din codul comercial italian și își găsește origina în art. 146 codul comercial francez. Art. 317 român nu are corespunzător în codul italian, dar este reproducerea art. 144 din codul comercial francez.

Din principiul că debitorul, care plătește o cambie mai înainte de scadență, răspunde de valabilitatea plății, rezultă:

1. Dacă persoana care a primit plata nu era adevăratul proprietar al cambiei — fie că acea cambie fusese furată sau perdută și cel ce a găsit-o a falsificat un gir spre a se prezenta cu aparență de legitim posesor — în acest caz plata înainte de scadență este pe riscul acceptantului sau al emitentului, căci proprietarul va putea, revendicând cambia sau procedând la amortizare, să ceară și el plata la scadență, iar debitorul nu se poate apăra obiectând că a plătit înainte de scadență. Inșă dacă ar fi așteptat ziua scadenții și ar fi plătit, plata era valabilă, de oarece legea se mulțumește la scadență numai cu aparența proprietății, rezultată dintr'un șir neîntrerupt de giruri, fără a se examina autenticitatea girurilor ¹⁾.

Acelaș pericol, pentru cel ce plătește înainte de scadență, există și atunci când acela, care a încasat suma, deținea cambia prin gir dela un incapabil.

2. Plata făcută înainte de scadență este supusă riscurilor prevăzute în art. 725 și 726 c. com. și în acest caz dacă, cel ce primește plata înainte de scadență, este declarat în stare de faliment în interval până la scadență, această plată poate fi anulată: a) dacă se probează că plata s'a făcut de conivență și în fraudă creditorilor și b) când cel ce plătește, cunoaște starea de încetare a plăților și chiar fără această cunoștință, se presupune că plata s'a făcut în fraudă creditorilor, dacă ea a avut loc în cele 10 zile anterioare declarațiunii în faliment ²⁾.

Se vor aplica aceleași norme și în cazul în care declarat în faliment, până la scadență, va fi cel ce a plătit, iar creditorul nu se va putea pune la adăpostul

1) A se vedea *Grünhut*, § 103; *Bonelli*, n. 222; *Vivante*, n. 1276, vorbește de răspunderea debitorului față de adevăratul proprietar al cambiei.

2) O plată primită înainte de scadență este un „act” prin care se stinge o obligațiune, adică e un contract rezolutoriu a unei legături juridice, deci un act cu titlu oneros, așa după cum cere art. 726 c. com. A se vedea *Bonelli*, n. 222.

art. 728 c. com., de oarece acest articol are în vedere o plată făcută la scadență, iar nu înainte de scadență¹⁾. Creditorul, restituind suma, are dreptul să ceară cambia pentruca la rându-i, la scadență, să poată exercita acțiunea cambială în contra unora sau a tuturor celorlalți obligați²⁾.

Dacă plata s'a făcut adevăratului proprietar, dar acesta, după primirea plății, însă mai înainte de scadență, devine incapabil, plata a liberat definitiv pe debitor și curatorul nu ar mai putea pretinde o nouă plată, căci proprietarul fiind capabil a stins definitiv obligațiunea și nu are nimeni să-se plângă: nu are curatorul, care reprezintă pe cel ce a primit plata; nu au terții, cari nu au fost lezați și cari în caz de vătămare ar avea la dispoziție numai acțiunea pauliană³⁾.

3. Riscurile plății înainte de scadență se repercutează și în raporturile extracambiale dintre tras și trăgător. Așa, dacă cel ce a primit plata, era un procurator, și până la scadență trăgătorul retrage mandatul, trasul care s'a grăbit să plătească, nu se poate întoarce în contra trăgătorului să-i ceară suma ce a plătit-o pentru el, de oarece trasul nu trebuia să plătească decât la scadență. Până la acea dată trăgătorul este suveran să dea orice contra ordine și, în cazul când trasul nu a acceptat, el poate să retragă proviziunea, dacă ea a existat, sau să dea ordin să nu plătească⁴⁾.

Să ne închipuim că trasul neacceptant s'a grăbit să plătească și creditorul a căzut în stare de faliment înainte de scadență. În această ipoteză trăgătorul va avea timp până la scadență să ordoneze a nu se achita cambia — dat fiindcă raporturile dintre trăgător și falit sunt de așa natură în cât primul ar rămâne păgubit. Ei bine, trasul, care nu era obligat să plătească nefiind acceptant, dacă a preferat să plătească chiar înainte de scadență, el poate să-și vadă periclitată acțiunea de drept

1) *Vivante*, 1276, nota 279; *Bonelli*, loc. cit.

2) *Grünhut*, § 103, nota 8.

3) Conform: *Grünhut*, § 103, nota 14; *Bonelli*, loc. cit.

4) A se vedea *Grünhut* și *Bonelli*, loc. cit.

comun ce ar fi avut-o, dacă plătea la scadență fără primirea vreunui ordin dela trăgător¹⁾.

Mintea omenească așa de meșteră a găsit și la plata înainte de scadență mijlocul a eludă rigorile legii: cel ce plătește pune pe primitorul plății, să-i gireze cambia și atunci, din punct de vedere legal, cambia nu e socotită ca plătită înainte de scadență²⁾.

175. *Plata după scadență.* — Dacă posesorul cambiei a lăsat să treacă ziua scadenței cum și termenul util pentru dresarea protestului, el este decăzut din acțiunea de regres, deci el nu se va mai putea întoarce cu acțiune cambială în contra trăgătorului și a giranților și — când cambia a circulat prin gir — posesorul se va putea găsi în situația de a nu avea nici acțiunea derivată din raportul fundamental.

Deci în fața unui posesor decăzut din acțiunea de regres, trebuie să ne întrebăm ce consecințe ar avea plata ce i s'ar face. Și pentru a răspunde, trebuie să distingem dacă plata a făcut-o trasul neacceptant, dacă a făcut-o un obligat de regres, sau dacă a fost făcută de către trasul acceptant.

Trasul acceptant este obligat să plătească oricând i se va cere și atâta timp cât acțiunea cambială nu s'a prescris; la fel cu trasul acceptant e ținut și emitentul unui bilet la ordin.

Trasul neacceptant nu e ținut să plătească. Dacă el plătește la scadență, va avea o acțiune de drept comun — *actio mandati* — în contra trăgătorului, de oarece prin plată trasul a achitat, nu o datorie a lui, ci o obligațiune a trăgătorului, căci în caz de refuz din partea trasului, posesorul ar fi dresat protest și ar fi exercitat acțiunea cambială în contra trăgătorului.

Dacă trasul plătește după scadență, deși posesorul e decăzut din acțiunea de regres cambială, el nu se va putea întoarce în contra trăgătorului cu o acțiune de drept comun, decât dovedind că trăgătorul era ținut să

1) Aceiași autori mai sus citați.

2) *Grünhut*, § 103, nota 15.

plătească cu toată neprezentarea cambiei la scadență și nedresarea protestului. Acest lucru se va întâmpla când posesorul avea în contra trăgătorului acțiunea de îmboșgățire fără cauză (art. 351) și atunci când, conform raporturilor extra cambiale dintre posesor și trăgător, acesta era ținut la plată chiar și în cazul când ar fi prezentat trasului cambia după expirarea termenului de dresarea protestului.

Am văzut că obligațiunea ce rezultă din raportul fundamental, în lipsă de convențiune contrară, nu se novează prin emiterea sau girarea cambiei¹⁾, însă exercițiul acțiunii de drept comun este influențat de faptul că creditorul a acceptat să primească o cambie. Ori la plata unei cambii prejudiciate, se aplică principiile ce le-am expus, privitoare la raportul fundamental și acțiunea cambială. Cel ce va plăti o asemenea cambie, va căuta să se întoarcă în contra predecesorului său invocând raportul fundamental, pretențiune ce-i va fi respinsă, mai ales când plata o va face un obligat de regres și se va îndrepta la rându-i în contra girantului său; căci acesta îi va opune faptul că nu i se restituie cambia, cu drepturile ei așa cum fusese girată și că grație neglijenței posesorului și buneii voințe a celui ce a plătit, el nu ar fi în stare să-și exercite acțiunea eficace de drept cambial în contra obligaților săi de regres.

Credem însă, că, atunci când obligatul de regres ar plăti o cambie prejudiciată, se poate întoarce cu acțiunea de drept comun în contra predecesorului său, cu condițiune însă să dovedească, că acesta nu suferă nici o pagubă prin faptul restituirii cambiei prejudiciate, de oarece în linie ascendentă fiecare girant și-a păstrat acțiunea ce rezultă din raporturile fundamentale. Exemplu: A un girant care a plătit o cambie prejudiciată, el are ca predecesori pe giranții B. C. D. și trăgătorul E. Pentru ca A să

---

1) In acest sens a se vedea și Casația, II, 2 Noembrie 1920, Pandectele română, 1923, I, 46.

poată pretinde suma debursată dela B, trebuie să recurgă la acțiunea ce rezultă din raportul de drept comun, intervenit între ei cu ocaziunea girării cambiei și în acelaș timp trebuie să dovedească că nu s'a novat obligațiunea nici dintre B.—C. și nici între C—D și D—E, căci dacă numai unul dintre aceștia nu ar fi conservat acțiunea din raportul fundamental, B ar riscă să nu obție suma restituită lui A, fiindcă, i s'ar opune că rău a plătit o cambie ce nu mai avea valoare ca atare. Obligatul de regres, care a plătit, nu ar avea întoarcere în contra obligaților lui de regres, deci ar suferi o pagubă numai din reaua inspirațiune, ce a avut să facă plata în atari condițiuni ¹⁾).

Este drept însă că unii sunt și mai categorici și susțin că ori de câte ori un obligat de regres plătește o cambie prejudiciată, el nu poate recurge decât dacă imediatul său predecesor este însuș trăgătorul. Dacă între plătitor și trăgător sunt și alți giranți, nu se poate recurge la acțiunea de drept comun, căci i se va opune de girantul acționat, că el s'a obligat numai *sub condițiune*, adică să restituie suma dacă în schimb i se va restitui cambia de așa fel, în cât să aibă acțiune cambială în contra obligaților de regres — obiecțiune ce nu o poate evident face trăgătorul care nu are obligați de regres. Cu alte cuvinte girantul va obiecta: rău ai plătit și rău te întorci în contra mea, căci condițiunea sub care m'am obligat nu s'a îndeplinit. Nu poți, D-ta, în mod arbitrar, să-mi înrăutățești situațiunea, reducându-mi garanțiile ce le aveam și din două acțiuni să-mi lași doar slaba acțiune a dreptului comun, răpindu-mi — prin neglijența D-tale — acțiunea cambială atât de sigură, și aceasta fie că prejudicierea a avut loc din culpa posesorului cambiei, fie fără culpa lui, bunăoară prin întârzierea pricinuită prin poștă ²⁾).

Dar dacă în contra unui obligat de regres nu se poate, după părerea mai sus expusă, exercita nici măcar acțiunea *ex causa*, totuși se admite că cel ce a plătit, va putea

1) In acest sens *Staub*, art. 83, n. 29.

2) A se vedea în acest sens: *Bonelli*, p. 47.

3) *Bonelli*, p. 47 și 48.

să exercite acțiunea *ex causa*, ce ar avea predecesorul său în contra trăgătorului, dar în asemenea caz i se vor opune toate excepțiunile inerente aceluia în numele căruia se exercită acțiunea de drept comun. (art. 974 c. civ.)¹⁾.

§ 37. Locul unde trebuie prezentată cambia la plată.

176. *Principii generale.* — Art. 319 cod. com. prevede că o cambie trebuie prezentată la plată „la locul arătat într'insa”, iar prin cuvântul „loc” se înțelege localitatea geografică, unde urmează ca debitorul cambial să-și îndeplinească obligațiunea sa.

Nu ne vom ocupa aici de locul plății, ca un element esențial al cambiei, întrucât de acest punct ne-am ocupat mai sus, cu ocaziunea comentării articolelor 270 No. 7 și 273 c. com., la cari implicit se referă art. 319.

Dar dacă știm ce însemnează locul plății, nu știm până acum unde anume, în localitatea de plată, trebuie prezentată cambia, fiindcă acest lucru nu ne-o spune nici unul din articolele mai sus menționate.

În legea germană avem un capitol special, care se ocupă de „locul și timpul pentru prezentare și pentru alte acte referitoare la cambie” (XVII) și același lucru în legea ungară (XIX).

În aceste legiuri se spune:

„Prezentarea la accept sau la plată, protestul, cererea unui duplicat al cambiei, precum și toate celelalte acte ce urmează a se face la o anumită persoană, trebuiesc îndeplinite în localul afacerilor acelei persoane și, în lipsa unui atare local, la locuința ei. Într'alt loc, spre exemplu la bursă, nu se pot îndeplini decât cu consimțământul ambelor părți.

„Localul afacerilor sau locuința sunt socotite că nu se pot găsi, numai dacă cercetarea notarului sau a funcționarului judecătoresc făcută la poliția din localitate a rămas fără rezultat, ceea ce trebuie menționat în protest, (art. 91 l. germană și austriacă; art. 102 l. ungară)”.

Noi nu avem un text așa de general, totuși în codul comercial găsim articolul 327, care se ocupă de locul unde

1) Bonelli, p. 47 și 48.

trebuie să se facă protestul; ori este așa de strânsă legătura între prezentarea cambiei la plată și dresarea protestului, încât locul de dresare nu este decât același cu locul de prezentare.

După art. 327 urmează a se face distincțiune între cazul când în cambie s'a arătat o anumită adresă, unde să se facă plata și cazul când o asemenea adresă nu s'a indicat.

Dacă în cambie s'a scris o anumită adresă, legea spune că acolo urmează a se prezintă cambia și tot acolo eventual se va constata refuzul plății.

În caz că persoana, desemnată să plătească, nu locuiește acolo și nici nu a locuit sau nu a avut niciodată reședința acolo, portărelul trebuie să se conformeze ultimului aliniat al articolului 327 și să consemneze în actul de protest cercetările făcute pentru a găsi în acea localitate persoana respectivă.

Nu este întemeiată părerea că portărelul, față de negăsirea persoanei la locul indicat în cambie, trebuie pur și simplu să constate acest lucru în actul de protest¹⁾, fără a procedea la vre-o altă investigațiune, de oarece adresa arătată în cambie nu face parte din cerințele (condițiunile) esențiale ale cambiei și nu are caracterul fix și de neclintit al localității de plată, ci trebuie considerată ca o adresă pusă spre a înlesni prezentarea cambiei și pentru a distinge pe debitor de persoanele cu același nume. Deci dacă debitorul și-a schimbat locuința, dacă adresa scrisă în cambie e greșită, trebuie părăsită adresa minciunoasă, și debitorul trebuie căutat la locuința sa reală²⁾.

177. *In cambie nu se arată o adresă.* — Dacă în cambie nu e arătată adresa pentru prezentarea cambiei la plată, atunci ea se va prezenta „la reședința sau la domiciliul trasului sau al acceptantului, sau al emitentului ori la ultimul său domiciliu cunoscut”, (art. 327 No. 1).

Art. 327 este traducerea art. 304 cod. comercial italian însă... traduttore., traditore și comparând cele două

1) Bonelli, n. 210 bis; Vidari 6910; Calamandrei, 146.

2) Vivante, 1308; Conform Supino, 400.

texte găsim, că pe când în articolul italian se vorbește de *residenza*, *dimora* și *ultimo domicilio*, legiuitorul român a tradus aceste cuvinte prin: *reședință*, *domiciliu* și *ultimul domiciliu*, ceea ce nu-i exact, căci *dimora* nu-i tot una cu *domiciliu*.

După art. 304 italian, posesorul trebuie să prezinte cambia, în caz când în ea nu e indicată o adresă, la reședința trasului, adică acolo unde el stă în mod obicinuit, cum e localul afacerilor lui, iar dacă nu e comerciant, reședința se confundă cu locuința obicinuită. Posesorul, în ipoteza că trasul nu are o reședință în localitatea de plată, va prezenta cambia la locuința precară (provizorie, în treacăt) a trasului (*dimora*). În caz când nu există nici măcar o locuință precară, cambia se prezintă la ultimul domiciliu cunoscut în localitatea de plată, căci posesorul nu poate căuta pe tras în altă localitate¹⁾.

Legiuitorul român negăsind, probabil, un termen pentru a traduce cuvântul „*dimora*”, sau crezând că *dimora* este tot una cu domiciliu, a obligat pe posesor să prezinte cambia la reședința sau la domiciliul trasului sau al acceptantului, ori la ultimul său domiciliu cunoscut.

Se poate susține cu temei — cum de altfel se susține în Italia²⁾ — că cuvântul reședință nu e întrebuințat de legiuitor în înțelesul lui tehnic, ci în înțelesul de loc unde stă obicinuit cineva; astfel că un comerciant din București poate să aibă în București un domiciliu și pe lângă acesta o reședință: localul afacerilor lui. Înțelegând astfel legea, și ținând seamă că art. 327 pune în primul plan reședința și numai în al doilea domiciliul, ajungem la concluzia că posesorul trebuie să se îndrepte la localul afacerilor unui comerciant și numai când nu are un atare local, se va îndrepta la domiciliu, de oarece în timpul zilei un comerciant este presupus că stă în localul întreprinderii și tot acolo deține sumele de bani necesari plăților.

Necomercianții neavând un local al afacerilor, reședința pentru ei se confundă cu locuința ce o au.

1) A se vedea *Bonelli*, p. 408, 409.

2) Conf. *Bonelli*, n. 246; *Supino*, 399.

Se mai poate însă interpreta și în sensul că legiuitorul s'a conformat dreptului comun și a înzestrat reședința cu efecte juridice numai în cazul în care în localitatea de plată, cel ce urmează să facă plata, nu ar avea domiciliu.

Ambele interpretări au avantajii și desavantajii.

Dacă pentru comercianți este de folos a se prezenta cambiile în localul în care își au sediul principal al afacerilor, nu e mai puțin adevărat că uneori va fi greu să se precizeze care și unde este principalul local al afacerilor. De aceea, din punct de vedere al înlăturării discuțiilor ce s'ar ivi dacă s'ar consfinți prima interpretare, ar fi de preferat poate a se da înțelesul tehnic cuvântului „reședință”.

Fie că o cambie este acceptată sau nu, fie că are sau nu indicați la nevoie, sau acceptanți pentru onoare, posesorul va căuta pe cel ce urmează să plătească, în localitatea de plată și nu aiurea. În caz când persoana aceea (tras, acceptant, indicat la nevoie) nu are nici domiciliu, nici reședință în localitate, va fi căutată la ultimul domiciliu cunoscut, dacă va fi avut unul în localitatea de plată și nefiind găsită nici aici, se vor constata toate acestea în actul de protest, ținând bine minte că avem o singură localitate de plată și legea nu încuviințează decât un unic act de protest (art. 327), de unde rezultă că posesorul nu poate dresa protest în altă localitate și nici un al doilea, după ce a constatat lipsa de plată în localitatea arătată în cambie ca loc de plată.

§ 38. Cine are dreptul să primească plata.

178. *Legitimare cambială.* — După principiile generale ale dreptului comun, debitorul nu este liberat, decât dacă plătește adevăratului titular al creanței și prin urmare în caz de transmisiuni ale creanței, debitorul înainte de a plăti trebuie să se încredințeze de valabilitatea tutelor transmisiunilor.

În materie cambială unde avem șiruri lungi de giruri, date în localități diferite, deci o circulabilitate mult mai

întinsă și distanțată decât în dreptul comun și ținând seama de imperioasa nevoie comercială ca titlul să se plătească prompt la scadență, fără prea multe investigațiuni, s'a ajuns la o altă concepțiune: are dreptul să primească plata acel posesor de bună credință al cambiei, care se justifică printr'un șir neîntrerupt de giruri și căruia nu i se poate imputa o greșală mare săvârșită în dobândirea ei; dar debitorul plătește valabil și atunci când plata o face de bună credință unei persoane, care numai în aparență se prezintă ca un creditor. Cu alte cuvinte, plata e valabilă, când e făcută de bună credință unei persoane, care e drept că se justifică printr'un șir neîntrerupt de giruri, dar în realitate a dobândit cambia cu rea credință — știind bunăoară că este de furat — sau e vinovat de o greșală mare în dobândirea ei, când, spre exemplu, putea foarte ușor să observe că girul era fals.

Pe când posesorul, care a dobândit de bună credință cambia printr'un șir neîntrerupt de giruri și nu e vinovat de vreo greșală mare în dobândirea ei, este atât legitimat formal (șir neîntrerupt de giruri), cât și legitimat în fond, adică are legitimare materială, ce se evidențiază prin aceea că el nu poate fi silit să restituie cambia proprietarului păgubit prin furt, pierdere, abuz de încredere (art. 357); din potrivă posesorul de rea credință, sau care e vinovat de greșală mare, are numai legitimarea formală (șir neîntrerupt de giruri), dar îi lipsește legitimarea de fond, legitimarea materială și în contra lui este admisibilă revendicarea din partea aceluia, care, neavând cambia, a rămas totuși legitimul ei proprietar.

179. *Legitimarea formală.* — Prima condițiune, ca cineva să ceară plata, este posesiunea cambiei, adică să aibă cambia și să o poată înfățișa.

Știm că, la cambie, dreptul de creanță este încorporat în titlu, de unde rezultă că nimeni nu poate pretinde executarea unei obligațiuni, ce derivă din cambie, dacă nu posedă cambia¹⁾.

1) Conf. *Bonelli*, p. 390; *Bernstein*, allgemeine deutsche und allgemeine oesterreichische Wechselordnung, art. 36, § 1.

Dela această regulă avem o excepțiune: atunci când titlul a fost perdut sau sustras, proprietarul cambiei, pe baza unei ordonanțe prezidențiale, poate exercita drepturile sale cambiale și, dând cauțiune, poate chiar să încaseze suma datorită¹⁾.

Dar simpla posesiune a cambiei nu este îndeajuns pentru a cere plata, ci e nevoie de o posesiune calificată, adică ca posesiunea să fie coroborată de faptul că posesorul este chiar primitorul (beneficiarul) cambiei, iar în cazul când cambia a circulat prin gir, posesorul trebuie să se justifice printr'un șir neîntrerupt de giruri.

Continuitatea girurilor trebuie să apară din însuș titlu — din cambie —, fără vreo întrerupere în transmisiune, sau cum anume spun unele legiuri: primul gir să fie semnat cu numele primitorului, iar orice gir următor cu numele aceluia, care este arătat ca giratar în girul imediat precedent, ajungând astfel până la posesorul titlului²⁾.

Dacă pe cambie se află un gir în alb și după el urmează unul plin, atunci cel ce a semnat girul plin este socotit că a dobândit cambia prin girul în alb, așa că șirul de giruri este neîntrerupt.

Diferența de nume dintre giratarul imediat următor, are de efect ca șirul girurilor să fie întrerupt. Se poate ca în realitate ambele nume să fie ale aceleiași persoane, totuși identitatea neapărănd din însăș cambia, șirul girurilor este socotit ca întrerupt și, în această privință, dovada, că cu toată diferența ce apare din cambie cel ce a girat este giratarul din girul precedent, este inadmisibilă.

Trebuie însă menționat, că nu orice neînsemnată deosebire atrage în mod formal, întreruperea girurilor, cum bunăoară atunci când în girul precedent giratarul este arătat cu numele și pronumele întreg, iar când girează semnează cu numele întreg, dar cu pronumele prescurtat.

180. *Giruri false.* — Posesorul cambiei este legitimat chiar când un gir din șirul de giruri este fals, adică poartă semnătura falsificată a unui girant, cu condițiunea ca posesorul să fie de bună credință, ceea ce până la proba contrarie, se prezumă. Cel ce se încrede în posesorul unei cambii și primește prin gir cambia, trebuie în interesul protecțiunii creditului să fie apărat, iar victima falșului (furtului, abuzului de încredere, etc.) are netăgăduit o vină, fie ea cât de mică și în acest caz lui

1) Art. 356 c. com. rom.; art. 73 l. germ. și austr.; art. 78 l. ungară.

2) Art. 36 legea germană, legea austriacă și legea ungară.

ii rămâne dreptul de a se despăgubi dela falsificator. Prin aceasta nu însemnează că acela, căruia i s'a falsificat semnătura, este obligat cambiaricește, ci numai că posesorul are acțiune cambială în contra tuturilor a căror semnătură este adevărată (vezi art. 352, 353 c. com. rom., art. 75 l. austr., art. 81 l, ung.¹).

181. *Giruri șterse.* — Un gir șters, chiar dacă ar fi încă descifrabil (ștergere printr'o linie peste semnătură) se socotește ca nescris (art. 309 al. 2 c. com. rom., art. 287 italian, art. 36 l. austr., art. 36 l. ungară). Prin urmare atunci când examinăm legitimarea posesorului, nu trebuie să ținem seama de girurile șterse.

Posesorul poate să aibă motive puternice pentru a șterge un gir. Girul, ca orice declarațiune cambială, devine irevocabil numai când cambia a trecut în posesiunea unei alte persoane. Până atunci cel ce a scris un gir, poate să-l șteargă. Să ne închipuim pe un primitor al unei cambii, care, având relațiuni comerciale cu X, în speranță că va face cu acesta anume operațiuni comerciale, scrie girul, prin care cambia se transmite tocmai lui X, însă păstrează titlul.

Dacă tratativele pentru operațiunile sperate nu ajung la vreun rezultat, proprietarul cambiei este în drept să șteargă girul, de oarece declarațiunea de transmitere nu devenise irevocabilă.

Dacă ștergerea girului s'a făcut de o persoană, care nu era îndreptățită la aceasta, faptul ștergerii poate constitui un fals; însă din punct de vedere cambial girul șters nu se ține în seamă și legitimarea se va cerceta fără acel gir. Posesorii de bună credință, cari dobândesc cambia cu un gir șters, pe nedrept, dacă se legitimează formal printr'un șir neîntrerupt de giruri, pot cere plata, cași în cazul când printre giruri avem un gir fals²).

Din cele de mai sus rezultă, că, dacă girul șters era

1) A se vedea în acest sens Grünhut p. 14, 115.

2) Grünhut, p. 116. Referitor la facultatea de a șterge un gir, foarte judicios scrie *vivante*, n. 1268, că această facultate o are numai un creditor legitim, care voește să fie și în formă cambială calificat și în nici un caz de o ștergere nu se poate folosi un uzurpator.

indispensabil spre a avea șirul neîntrerupt, atunci posesorul nu este legitimat a cere plata, indiferent de cauza ștergerii (eroare, falș, etc.); și viceversa, dacă girul șters împiedică legitimarea, atunci posesorul este calificat să ceară plata.

Cambia se poate întoarce înainte de scadență în posesiunea unui girant. Ex.: X girează lui N, N lui P, iar P transmite cambia din nou lui X. Această transmitere se poate face în două feluri: sau girând P lui X; sau P îi transmite cambia lui X fără niciun gir.

În prima ipoteză, avem un gir „*di ritorno*” și posesorul X se legitimează fie lăsând intacte toate girurile (X—N, N—P, P—X), fie ștergând girurile, începând cu girul prin care a transmis el cambia și sfârșind cu girul prin care a redobândit acea cambie.

În a doua ipoteză, adică atunci când cambia revine unui girant fără a se transmite prin gir, posesorul nu este legitimat a cere plata dela debitorul cambial, mai înainte de a șterge toate girurile începând cu girul prin care el a transmis cambia¹⁾. Facultatea, ce o are posesorul de a șterge girurile posterioare girului în care el figurează ca giratar, nu echivalează cu ștergerea, de aceea, când un atare posesor ar cere plata, cu drept i se va refuza, obiectându-i-se că din cambie rezultă că altă persoană este legitimată a exercita drepturile cambiale.

Cu totul altă soluțiune trebuie dată, când cambia revine unui girant, pe cale de regres, după ce s'a dresat protest, în timp util, de către posesorul legitim.

Intr'adevăr prin protest, se stabilește cine era posesor al cambiei la scadență, și cum era șirul girurilor.

Posesorul înarmat cu cambia și cu protestul se poate adresa la oricare obligat de regres, care plătind se legitimează tot prin cambie și protest. Obligatul de regres nu are nevoie de vreun nou gir spre a se legitima, atunci când la rândul-i ar cere plata dela un alt obligat de regres, deoarece drepturile, ce el le exercită, sunt drepturile ce el le are în virtutea cambiei „și cari, până la

1) Conform: *Grünhut*, p. 119, *Vivante*, n. 1269.

scadență, erau numai sub condițiunea de a plăti, în caz de refuz din partea trasului (emitentului).

Prin urmare dacă obligatului de regres, care a plătit, i se girează după dresarea protestului, acest gir este de prisos și nu se poate susține că el a dobândit cambia printr'un gir după scadență (egal cu o cesiune) ¹⁾.

Dacă însă un obligat de regres, după ce plătește, girează cambia unei alte persoane, aceasta din urmă este tratată ca o cesionară (giratară după scadență); dar cu toate acestea nu trebuie să se creadă că i se poate opune excepțiunile opozabile tuturilor posesorilor după scadență. Giratarul după scadență în cazul nostru este un succesor al obligatului de regres, care i-a transmis cambia prin gir și nu i se poate opune decât excepțiunile ce priveau pe acesta, căci obligatul de regres avea drepturi autonome în baza girului vechi anterior scadenței ²⁾.

Obligatul de regres plătind se legitimează prin redobândirea cambiei și a protestului, fără să mai fie nevoie de a șterge girurile (ce urmează girului, prin care a dobândit cambia anterior scadenței), deoarece după dresarea protestului nu se mai aplică norma anterioară scadenței (art. 309) ca girurile să fie într'un șir neîntrerupt și în afară de acesta, prin faptul plății, toți cei ce figurează pe cambie ca posteriori obligatului de regres sunt liberați, așa încât girurile lor nu mai prezintă vreun interes ¹⁾.

O altă soluție trebuie să dăm, atunci când cel ce a plătit pe cale de regres, este un girant, care a înserat în girul său clauză „fără oblig” sau „fără garanție“. Un asemenea girant nu este obligat să plătească, dacă trasul (emitentul) refuză și deci, dacă a plătit, nu se poate întoarce în contra predecesorilor săi, neavând ce drepturi să i se renască în baza vechiului gir. Dacă însă un asemenea girant, după dresarea protestului, recapătă cambia prin gir, el este legitimat printr'un gir după scadență să ceară plata dela predecesori.

1) *Vivan'e*, loc. cit.

2) *Grünhut*, și *Vivante*, loc. cit.

3) Vezi *Vivante*, n. 1271.

182. *Efectele unui șir întrerupt de giruri.* — Un șir întrerupt de giruri scris pe o cambie, valabilă în formă, produce următoarele efecte:

a) Toți cei ce au dobândit cambia prin giruri, ce figurează după *întrerupere* nu pot cere plata ei, nefiind legitimați formal.

b) Cei ce au transmis cambia prin gir și girurile lor figurează după *întrerupere* nu sunt obligați cambiarmente, deoarece regula prevăzută de lege pentru legitimare se aplică fie la plata cerută trasului (acceptantelui), fie la plata cerută pe cale de regres. Niciunul din giratarii după *întrerupere* nu este legitimat să ceară plata, dar nici nu pot fi obligați judecătorește să plătească în calitatea lor de giranți ¹⁾.

c) Prin *întreruperea* șirului de giruri nu însemnează că nu mai există creditor cambial. Un asemenea creditor este ultimul giratar anterior *întreruperii* și care va fi legitimat să ceară plata imediat ce va reintra în posesiunea cambiei.

183. *Legitimarea materială.* — Dacă toți giranții au fost capabili și proprietari sau reprezentanți ai proprietarilor, atunci posesorul cambial este legitimat atât formal, cât și material (legitimat în formă și în fond).

Se poate însă întâmpla ca proprietarul să piardă cambia, sau să fie victima unui furt, unei excocherii, abuz de încredere, etc., și atunci se impune o distincțiune:

a) cambia se află încă la cel ce a găsit-o, furat-o, etc. În această situațiune cel ce a găsit titlul, l'a furat, etc., chiar dacă cu ajutorul unui gir în alb sau a unui gir fals ar invoca o legitimare formală, el nu are legitimarea de fond, materială și debitorul este în drept a nu plăti; iar pe de altă parte cel ce a rămas legitimat de fond (proprietarul furat, etc.), poate cere pe cale judecătorească a i se înapoia cambia (argument tras din art. 357 c. com.);

b) cambia a fost transmisă de cel ce a găsit-o, furat-o,

1) Conf. Grünhut, p. 17; Lehmann, Wechselrecht, p. 592 nota 19; Staub, art. 36 § 16, art. 14 § 1; Vivante, 1270.

etc., și fie că a falsificat semnătura proprietarului, fie că s'a folosit de un gir în alb, posesorul este legitimat formal.

În această a două ipoteză ne aflăm în fața unui conflict între cel legitimat formal și între cel legitimat material: între terțul achizitor și între proprietarul păgubit. Între interesele acestor 2, legea cambială germană a preferit să protejeze interesele terțiului achizitor, de oarece interesele acestuia sunt în armonie cu interesele generale, cari cer protecțiune pentru creditul public. Dacă s'ar apăra interesele proprietarului victimă a furtului, s'ar discredită toate cambiile, nimeni nemai fiind în siguranță când dobândește prin gir un asemenea titlu. Soarta proprietarului este de plâns, dar el trebuie sacrificat spre a salva circulațiunea cambiilor¹⁾.

Articolul 74 al legii germane (care a trecut în codul italian, art. 332, în codul român art. 357, în legea ungară art. 8, apără pe dobânditorul cambiei cu două condițiuni: a) să fie legitimat formal printr'un șir neîntrerupt de giruri și b) să nu fie de rea credință și nici să nu-i fie imputabilă o neglijență gravă în dobândirea cambiei.

Un asemenea posesor nu poate fi obligat să restituie cambia celui ce s'ar legitima în fond (material).

Posesorul este de rea credință, atunci când la data dobândirii cambiei avea cunoștință că cel ce îi transmitea cambia nu avea dreptul să transmită cambia. Dacă a avut o atare cunoștință după dobândirea titlului, posesorul este socotit tot de bună credință, căci *mala fides superveniens non nocet*.

Posesorul este vinovat de greșală mare în dobândirea cambiei, când ar fi putut să știe, că cel ce îi transmitea cambia nu avea acest drept și totuși nu a cunoscut acest lucru din cauză că nu a avut băgarea de seamă, ce se obicinuieste în asemenea împrejurări.

Așa, se socotește că comite o neglijență gravă, cel ce dobândește o cambie dela o persoană cu totul necunoscută, fără să examineze valabilitatea girurilor și în

¹⁾ A se vedea *Dernburg*, Das bürgerliche Recht, II, 2, pag. 305; *Grünhut*, p. 122 și urm.

special fără să stabilească că acel ce i se prezintă ca proprietar este una și aceeași persoană cu ultimul beneficiar al titlului ¹⁾

De asemenea, când cel ce transmite cambia se prezintă ca procurator, dobânditorul trebuie să examineze procura spre a vedea ce puteri s'au acordat reprezentantului și în acelaș timp trebuie să se convingă de identitatea acestuia.

Cel ce este legitimat numai formal poate să fie întâmpinat cu următoarele excepțiuni:

a) a intrat în stăpânirea titlului printr'un delict: furt, abuz de încredere etc.;

b) cel ce se prezintă ca posesor legitim este în realitate o persoană, care a găsit cambia perdută și cu ajutorul unui gir în alb, ce se află pe titlu sau falsificând un gir, a reușit să creeze o legitimare formală;

c) posesorul a dobândit cambia dela o persoană pe care o știa (rea credință) sau putea să știe (culpă) că nu avea dreptul să transmită titlul: nu era proprietarul ei și a falsificat girul, nu avea procură, nu era capabil (excepțiune ce nu o poate invoca decât cel incapabil) etc.

Din cele de mai sus rezultă că posesorul legitimat formal este presupus și legitimat în fond (material) și această prezumțiune cade numai în fața probei că posesorul a fost de rea credință când a dobândit cambia sau este vinovat de greșeală gravă în dobândirea titlului ²⁾.

Debitorul cambial este obligat să cerceteze dacă cel ce se prezintă la plată este sau nu legitimat formal, după normele arătate mai sus (art. 309 al. 1, c. com. rom.; art. 36 al. 1 legea camb. austriacă și ungară); debitorul însă nu este ținut să cerceteze dacă cel ce apare ca legitimat formal este și legitimat material. În această privință ultimul aliniat al art. 309 c. com. român (art. 36 austriac și ungar) prevede că „aceia care plătește nu e îndatorat să examineze autenticitatea girurilor” ³⁾.

1) În acest sens, *Grünhut*, p. 123 și nota 29, 30.

2) Curtea de Apel Trani, 26 Iunie 1884, în *Prima Raccolta completa dela Giurisprudenza*, vol. II, p. 88.

3) Legiuitorul ar fi putut spune mai exact: legitimitatea girurilor

Debitorul cambial, care plătește la scadență, nu numai că nu este obligat să cerceteze autenticitatea girurilor, dar nu poate nici forța pe posesorul legitimat formal să dovedească că el este și proprietarul legitim al cambiei, adică să dovedească bunăoară că giranții erau capabili.

Rațiunea pentru care debitorul cambiei nu este îndatorat să se convingă de legitimarea materială este ușor de înțeles, căci cambia are ca scop plata imediată la scadență, ceea ce nu s'ar întâmpla dacă ar urma să se facă cercetări asupra autenticității girurilor, a capacității giranților, etc.

Art. 36 din ordonanța cambială germană cași art. 309 românesc pune un principiu: debitorul cambial când plătește la scadență, este obligat să examineze, dacă posesorul este legitimat formal printr'un șir neîntrerupt de giruri, dar nu este obligat să cerceteze legitimitatea girurilor. *Quid* însă dacă are cunoștință, că posesorul giratar nu a dobândit legitim cambia? Legea nu o spune, dar întotdeauna ea s'a interpretat în sensul de a nu favoriza reaua credință. Deci dacă debitorul ar putea proba că cel ce cere plata deține cambia, bunăoară falsificând un gir, el nu trebuie să plătească. Dacă ultimul posesor a dobândit cambia de bună credință prin gir, dar însă un gir anterior nu este legitim, el are dreptul la plată, cum are dreptul oricare giratar, ce urmează celui de bună credință (art. 357).

Soluțiunea ce o dăm nu este în contradicere cu sistemul codului: 1) de oarece dacă legiuitorul se ocupă în special de modul cum poate să redobândească cambia acela ce a pierdut-o sau i s'a furat, aceasta nu însemnează că debitorul, în limitele art. 349, nu ar putea să opue ilegitimitatea posesiunii; 2) pentru că legiuitorul enumerând limitativ cazurile în cari se poate face opozițiune la plată, a voit să limiteze împrejurările, în cari se poate face opozițiune la plată, a voit să limiteze împrejurările, în cari debitorul poate fi silit să suspende plata, iar nici de cum legiuitorul nu a înțeles că debitorul care cunoaște un furt, totuși de conivență cu furul, să plătească, ceea ce este atât de imoral, încât prof. *Vivante*, care, în genere susține că debitorul trebuie să plătească chiar dacă are cunoș-

tință că ultimul gir e fals și că polița a fost furată — recunoaște că debitorul poate să nu plătească, dacă prin plată ar putea să fie acuzat că a favorizat un delict; 3) pentru că în sfârșit dacă — prin imposibil — proprietarul cambiei nu dă semne de viață, este de preferat să profite debitorul decât să profite furul sau cei de rea credință. Debitorul în această ipoteză nu s'ar îmbogăți dintr'un delict, ci ar împiedica ca delinquentul să-și ajungă scopul. Iată deci suntem nevoiți a îmbrățișa părerea dominantă atât în Italia cât și în Germania.

Excepțiunea debitorului față de posesorul, care a dobândit cambia cu rea credință, este o excepțiune ce nu se referă la forma titlului, ci este o excepție personală. Debitorul este obligat să invoce atari excepțiuni numai dacă pe lângă cunoștința ilegitimității posesiunii, are și putința de a dovedi această ilegitimitate. În caz contrariu, când îi lipsește mijlocul legal de probare, debitorul, căruia nu i s'a făcut opoziție, plătește valabil la scadență în mâna aceluia ce se legitimează numai formal (art. 317).

Nelegitimitatea posesiunii poate constă nu numai în reaua credință a posesorului, dar și în culpa gravă în dobândirea cambiei: *culpa lata dolo equiparatur* (art. 357).

Jurisprudența germană este bogată în această privință: s'a decis că debitorul poate dovedi că posesorul nu este proprietarul cambiei, ci un mandatar pentru încasare; că de asemenea se poate dovedi că cel ce figurează ca procurator al ultimului girant, în realitate nu avea această calitate; că se poate proba falșitatea girului sau că posesorul a dobândit prin gir dela autorul unui furt fiind în culpă gravă, atunci când a primit cambia; că persoana ce se prezintă poartă acelaș nume cu ultimul giratar, dar nu este una și aceeaș, sau înfine că girul pentru încasare a fost revocat.

184. *Stabilirea identității posesorului cambiei.* — Debitorul cambial verificând șirul girurilor trebuie să verifice și dacă persoana care cere plata este una și aceeaș cu aceea

ce figurează ca giratar în ultimul gir, de oarece plata nu trebuie făcută oricărei persoane, ci unui anumit creditor.

S'a susținut că debitorul nu e ținut să cerceteze identitatea celui ce cere plata, ci este destul ca de bună credință și fără să i se impute vre-o culpă să plătească posesorului cambiei, de oarece posesiunea cambiei lasă să se presupună că prezentatorul este tocmai ultimul giratar.

S'a mai zis de asemenea că, după cum cel ce dobândește o cambie prin gir de bună credință dela un non domino, nu este ținut s'o restituie proprietarului furat, tot astfel plata făcută de bună credință posesorului la scadență, liberează pe debitor. S'a obiectat însă, cu drept cuvânt, că nu se poate asemui circulațiunea cambiei cu plata ei. Atât timp cât acest titlu nu a ajuns la scadență, girul transmite drepturile din cambie, dacă giratarul este de bună credință, căci în circulațiune cambia se dobândește ca o marfă, pe când atunci când se achită la scadență, debitorul își achită o datorie, deci trebuie să facă plata creditorului numit în document.

Dacă posesorul cambiei se prezintă în baza unui gir în alb, orice cercetare asupra identității persoanei posesorului este de prisos, de oarece girul în alb îndreptățește pe orice portor să ceară plata. Se exceptează atunci când ultimul gir a fost în alb și portorul a făcut să se dresseze protest de neplată. Din acel moment, portorul este identifiac și oricare altul va pretinde ulterior plata trebuie să fie acea persoană, arătată în protest sau să deție cambia prin alt gir ori să o fi dobândit în virtutea unui mod de transmitere după dreptul comun.

Dacă debitorul plătește de bună credință celui ce se prezintă cu acte de legitimare, el nu mai poate fi silit să plătească încă odată dacă s'ar dovedi că actele de legitimare nu aparțineau celui ce se prezentare.

Debitorul care sub pretext de stabilirea identității ar face șicane posesorului, va putea fi obligat și la despăgubiri față de creditor, după cum va aprecia instanța judecătorească.

185. *Giruri după scadență.* Regulile arătate mai sus referitoare la legitimare se aplică și atunci când avem giruri după scadență, căci, cum am arătat în primul volum, girurile după scadență au numai efectul de cesiune, dar în ce privește forma ele sunt asimilate girurilor anterioare scadenței. Și girurile după scadență transmit proprietatea cambiei; iar art. 309 nu distinge girurile după data lor¹⁾.

186. *Capacitatea posesorului cambiei.* — Din principiul că debitorul cambial nu este ținut să cerceteze decât legitimarea formală, doctrina și jurisprudența germană decid, că debitorul plătește valabil, dacă la scadență cambiei achită suma datorată, *de bună credință și fără a i se imputa o culpă gravă*, deși cel legitimat formal este incapabil a primi plăți.

Doctrina franceză voind a favoriza achitarea grabnică a cambiilor, cași la cesiunea identității posesorului, găsește că art. 145 c. com. fr. este de partea teoriei că debitorul plătește valabil dacă achită suma posesorului, fără să stea să cerceteze, dacă posesorul este capabil sau nu, exceptându-se bine înțeles reaua credință și culpa gravă.

Este adevărat că și în dreptul românesc avem o dispoziție analogă art. 145 c. com. francez, cuprinsă în art. 317, care prevede că plata unei cambii făcută în mâinile posesorului la scadență și fără opozițiune din partea cuiva, liberează pe debitor; dar această dispozițiune a fost înscrisă în cod, după cum am mai arătat, spre a dispensa pe debitor de a cerceta legitimitatea materială a posesorului și nu se găsește în lucrările pregătitoare ale codului comercial francez, italian și român nimic care să îndreptățească ideea că legiuitorul a voit să deroge dela norma arătată în art. 1098 c. civil și anume că plata nu este valabilă dacă e făcută unui incapabil.

Cași în codul comercial, avem și în codul civil, art. 1097, care prevede că plata făcută de bună credință a-

1) Conf. *Vivante*, 1271.

celui ce are creanța în posesiunea sa, este valabilă chiar dacă în urmă posesorul ar fi evins. Deci în art. 1097 c. civ. cași în art. 317 c. com. găsim o regulă referitoare la legitimitatea materială a posesorului, iar nicidecum prin atari dispozițiuni nu se rezolvă cestiunea plății făcută unui incapabil.

187. *Falimentul posesorului.* — Dacă posesorul cambiei a fost declarat falit, plata cambiei trebuie făcută sindicului (art. 758 c. com.), iar nu în mâinile falitului.

Pentru considerațiunile arătate mai sus (la plata făcută unui incapabil) doctrina franceză și germană socoteste valabilă plata făcută de bună credință posesorului declarat falit. Socotim că, deoarece în dreptul nostru declararea în stare de faliment are efect *erga omnes*, orice plată trebuie făcută sindicului, iar cel ce plătește în mâinile falitului, nu se poate pune la adăpostul că nu a cunoscut falimentul posesorului¹⁾.

188. *Valabilitatea plății făcute la scadență după Regulamentul uniform delà Haga.* — În regulamentul uniform delà Haga, din 1912, spre deosebire de proiectul din 1910, prin art. 39 s'a admis că plata de bună credință și fără culpă gravă, făcută posesorului la scadență, liberează; iar din lucrările conferinței se vede, că intențiunea a fost ca liberarea să aibă loc și atunci când posesorul era incapabil sau falit.

§ 39. Dreptul de depunere după scadență

189. *Principiu general.* — Debitorul cambial are nu numai obligațiunea de a plăti la scadență, dar și dreptul de a depune suma din cambie, în cazul când nu i se prezintă acest titlu la scadență sau cel mult în termenul arătat de lege pentru dresarea protestului.

1) Conform: *Bonelli*, 206; *Vidari*, 6874. Contra: *Supino*, 301. După *Vivante*, n. 1272, ar părea că debitorul plătește valabil falitului, dacă nu a primit opozițiune. A se vedea și comentariul Falimentului de *Bonelli*, n. 376.

Odată depunerea făcută, debitorul este liberat, iar pentru acest scop nu este nevoie de vreo înștiințare, căci cambia fiind un titlu circulabil la ordin nu se poate ști cine este posesorul în momentul scadenței.

Cheltuelile depunerii privesc pe creditor, în interesul căruia depunerea are loc¹⁾.

Depunerea se face pe riscul și pericolul creditorului în întârziere de a se prezintă (mora accipiendi), deci pe el îl privește orice s'ar întâmpla cu acea sumă posterior depunerii²⁾.

190. *Depunere tardivă.* — Legea ne vorbește de depunerea, după expirarea termenului pentru dresarea protestului, a sumei arătate în cambie; naște întrebarea dacă depunerea se face însoțită sau nu de procente.

În sistemul legii germano-austriace am văzut că ne-prezentarea la scadență atrage pierderea dreptului de a cere procente; pe când în legislațiunea noastră dobânda curge de drept.

Prin urmare în legislațiunile austro-germane, depunerea întotdeauna se face fără procente; la noi, în vechiul Regat, cred că trebuie să distingem: depunerea se face îndată ce a expirat termenul de dresarea protestului (ipoteza prevăzută de art. 320 c. com.), în acest caz debitorul a ținut imobilizată suma încă din ziua scadenței, nu i-a fructificat nimic în scurtul termen de dresarea protestului, astfel că nu e ținut să depue și procente. Dacă din potrivă, depunerea se face mai târziu, depunătorul nu e liberat, dacă nu a consemnat dobânda dela ziua scadenței (art. 336, 344 c. com. rom.),

191. *Depunere neacceptată.* — Cât timp depunerea nu a fost acceptată de creditor sau nu a intervenit o sentință judecătorească care să o valideze, debitorul o poate retrage,

1) Conf. *Grünhut*, § 105, p. 251.

2) *Grünhut*, loc. cit.

căci a rămas un act de voință unilateral — *solius offerentis promissum* — și ca atare revocabil¹⁾.

Dacă a trecut termenul de prescripție și suma nu a fost cerută de creditor, evident că debitorul este în drept a o ridica, întru cât creanța este stinsă și pe viitor plata nu mai poate avea loc, isbindu-se de excepțiunea terdivității cererii, ce oricând debitorul o poate invoca²⁾.

192. *Depunere făcută de tras.* — Legea vorbește de acceptant și emitent ca având dreptul de a depune suma (art. 320), dar acest drept îl are și trasul, care nu a acceptat cambia, căci el are adesea interes, date fiind drepturile extra cambiale, de a stinge obligațiile prin plata imediată³⁾.

193. *Unde se face depunerea.* — Conform articolului 320 c. com. român consemnarea se face la casa de depuneri, iar recepisa obținută se depune la tribunalul unde trebuia să se facă plata; pe când după art. 40 din legea austriacă, și cea ungară, suma se depune chiar la tribunal, iar adevărîța o păstrează depunătorul, care o va predă aceluia ce îi va prezinta cambia.

§ 40. Opunerea la plată

194. *Cazurile de opunere.* — Codul de comerț român cunoaște opozițiunile la plată (art. 321), adică putința de a opri pe debitor să plătească, însă le limitează la două cazuri: a) în caz de pierderea cambiei și b) în caz de faliment al posesorului.

195. *Opozițiunea la plată în caz de pierderea cambiei.* În dreptul nostru, am văzut, că în caz de pierderea cam-

1) Conf. *Grünhut*, § 105, p. 251; *Bernstein*, p. 194; *Wächter*, p. 347; *Bonelli*, p. 458; *Sorani*, 378. După *Staub*, art. 40 § 5, depunerea echivalează plată și prin urmare este irevocabilă, pe când, în realitate, depunerea e plată, numai dacă a fost acceptată de creditor.

2) Conf. *Grünhut*, și autorii citați în nota precedentă.

3) Conf. *Grünhut*, § 105, p. 252.

biei, proprietarul păgubit poate să recurgă la procedura amortizării, obținând dela început o ordonanță prezidențială, prin care se invită orice detentor al cambiei ca într'un termen anumit să depue titlu la tribunal. Această ordonanță nu se adresează decât eventualului detentor, iar nici decum debitorilor cambiali, de aceea proprietarul păgubit are interes să le aducă la cunoștință zisa ordonanță cu invitațiunea de a nu plăti celui ce ar prezentă cambia. Iată ce este opozițiunea la plată în caz de pierdere și acum înțelegem de ce doctrina dominantă susține că opozițiunea se poate face în orice formă, destul a aduce la cunoștință debitorului ordonanța de amortizare, cum și că opozițiunea nu produce efect dacă nu este precedată de ordonanța prezidențială (art. 355), căci numai astfel debitorul poate constata seriozitatea opunerii¹⁾.

Cel ce pierde o cambie trebuie neîntârziat să se adreseze prezidentului de Tribunal spre a obține de urgență ordonanța prescrisă de art. 355 c. com., pe care apoi s'o comunice debitorului cambiei. Prin urmare opunerea la plată, în caz de pierdere, urmează a o înlănțui cu dispozițiunile legii în materie de pierdere (amortizarea), astfel că art. 321 cată a-și găsi interpretarea cu ajutorul articolelor 355 și urm.

Oponerea regulat făcută — adică precedată de ordonanța prezidențială — are ca efect de a oprî pe debitor dela plată. Indată ce s'a primit opunerea, debitorul nu mai are vreun drept de a aprecia; el este obligat de a refuză plata.

Dacă opunerea s'a făcut înainte de a se da ordonanța prezidențială, debitorul va plăti valabil, dacă nu i-ar fi în puțință să dovedească, că, cel ce deține cambia, nu e calificat să ceară plată²⁾.

1) Conform: *Bonelli*, p. 455; *Vivante*, n. 1272; *Casația Torino*, 25 Septembrie 1894, *Giurisprudenza italiana*, 1898, I, 150. Contra: *Supino*, n. 360.

2) Vezi supra n. 183.

196. *Opozițiunea la plată în caz de faliment al posesorului.* — Este cunoscut principiul cardinal în materia falimentului: dela publicarea sentinței prin care un comerciant a fost declarat în faliment, el numai poate încasa creanțele, acest drept avându-l sindicul (art. 724, 730, 758 c. com.). Rațiunea este evidentă: prin această măsură se împiedică falitul (de a privi masa falimentului de creanța, la care au dreptul creditorii până la achitarea lor.

S'a susținut de unii autori, că această normă nu-și găsește aplicațiunea în materie cambială, unde plata se face fără multe cercetări; de aceea legea a venit în sprijinul mesei credale, dând puțința ca printr'o încunoștiințare formală (opozitiune) să se împiedice debitorul de a plăti unei persoane declarate în faliment.

Credem că legiuitorul prevăzând că toate actele și operațiunile falitului sunt nule de drept, însemnează că și încasarea creanțelor făcute de el are aceeaș soartă și natural că încasarea unei cambii nu e altceva de cât o operațiune isbită de aceeaș nulitate. Mai mult, legiuitorul prescriind un anume mod de publicații pentru sentința de declarare, există o presumpțiune *juris et de jure* că toți cunosc starea de drept în care se află posesorul cambiei. Prin urmare opozițiunea în caz de faliment nu are darul de cât de a face un serviciu debitorului, care nu ar cunoaște în realitate falimentul creditorului¹⁾.

197. *Efectele opunerii.* — Oponerea împiedică plata cambiei și cum plata este împedecată printr'o cauză legală, rezultă, că pe deoparte nu există o întârziere din partea debitorului, iar pe dealtă parte acelaș debitor este nevoit să ție banii gata, imobilizați, astfel că împedecarea plății aduce și împedecarea de a curge procente: cu alte cuvinte opozițiunea la plată suspendă îndeplinirea obligațiilor debitorului cambial²⁾.

1) În acest sens: *Bonelli*, La cambiale, n. 206, nota 7; *Vidari*, n. 6874.

2) A se vedea, *Vivante*, n. 1272.

§ 41. Modalitățile plății

198. *Plata integrală.* — Dacă debitorul cambial plătește întreaga sumă din cambie, el are dreptul să i se predea cambia cu adeverința, scrisă chiar pe cambie, de primirea plății¹⁾. Adeverința trebuie semnată de creditor sau de împuternicitul său; de aceea debitorul va refuza plata dacă creditorul nu scrie pe cambie că a primit suma cum și atunci când, cel ce se prezintă în numele creditorului, nu dovedește mandatul, ce pretinde că are, neputându-se presupune un atare mandat din simpla deținere a cambiei²⁾.

Când creditorul nu se prezintă în persoană, el poate da un mandat ca altul să ceară plata și să semneze adeverința, dar poate trimite cambia cu adeverința scrisă și semnată de el. În acest din urmă caz, dacă debitorul nu plătește, creditorul poate șterge adeverința, de oarece ea era condiționată de achitarea cambiei, iar dresarea protestului dovedește că plata nu a avut loc chiar fără a fi nevoie de a mai șterge adeverința.

Debitorul cambial are interesul să refuze plata, dacă nu i se restituie cambia cu adeverința de plată, pentru că altfel rămâne expus să plătească a doua oară posesorului de bună credință care iar prezentă posterior cambia.

Pentru acelaș motiv debitorul este în drept a refuza plata chiar atunci când a intervenit o hotărîre judecătorească, dacă odată cu hotărîrea nu se înmânează și cambia cu adeverința de achitare; iar în ipoteza că s'a pierdut cambia, creditorul trebuie în prealabil să ceară anularea ei pe calea prevăzută de lege pentru amortizare și numai în urmă să execute hotărîrea.

Și trasul neacceptant nu trebuie să plătească fără înmânarea cambiei cu mențiunea că s'a achitat, căci nesocotind acest precept, deși nu e amenințat să plătească a doua oară, totuși se va găsi în situațiunea neplăcută

1) Art. 318 c. com.; art. 39 l. austriacă și cea ungară.

2) Vezi *Grünhut*, § 108, nota 5.

de a nu putea exercita cu succes acțiunea de drept comun în contra trăgătorului având ca obiect restituirea sumei plătita după ordinul lui, de oarece ordinul din cambie spune ritos: „plătiți pentru această poliță”, adică contra acestei polițe (donnant-donnant—Zug um Zug).

Prin urmare, deosebirea dintre tras și debitorul cambial consistă în aceea că debitorul cambial este obligat să nu plătească decât contra cambiei cu mențiunea că s'a achitat, pe când trasul neacceptat este îndreptățit să refuze plata în această condițiune.

Dacă plata s'a făcut fără predarea cambiei, cel ce a plătit are dreptul să ceară înmânarea cambiei și, în cazul în care cel ce a încasat, nu se află în posesiunea titlului, are drept la restituirea sumei ¹⁾.

Dacă plata are loc după facerea protestului, creditorul trebuie să înmâneze debitorului cambia împreună cu actul de protest și socoteala de întoarcere (art. 318, al. 3).

199. *Plata parțială.* — Dacă debitorul cambial nu plătește în întregime suma din cambie, el are dreptul să ceară ca creditorul să facă mențiune despre plata în parte pe cambie.

Utilitatea adevărinței scrise pe cambie consistă în aceea că pe deoparte se identifică cine anume a primit plata, iar pe de altă parte face opozabilă primirea parțială față de orice posesor de bună credință al cambiei. Cum însă adevărința scrisă pe cambie rămâne în posesiunea creditorului, care nefiind complet achitat, evident că nu va restitui titlul, este natural ca debitorul să aibă un interes legitim să obție și o adevărință deosebită.

Mai toate legislațiunile moderne prevăd acest îndoit drept pentru debitorul care plătește parțial: mențiune pe cambie de plată efectuată și adevărință parțială²⁾. Legiuitorul român însă, nedându-și seama de rostul mențiunii

1) Conf.: *Grünhut*, § 108, nota 3; *Staub*, art. 39, n. 7; *Bonelli*, n. 223.

2) Cod. com. italian, art. 295; l. germană, austriacă și ungară, art. 39 (chitanța pe o copie a cambiei și mențiunea pe cambie); regulamentul uniform dela Haga, art. 38.

de pe cambie, a crezut că e de prisos a se mai da adeverință când s'a scris pe cambie mențiunea plății, de aceea citim în art. 318 c. com.: „*Dacă debitorul a făcut numai o plată în parte, creditorul trebuie să facă mențiune despre plata în parte pe cambie sau să-i înmâneze o adeverință deosebită*”.

200. *Plata în parte admisă în mod excepțional.* — Este cunoscut principiul din dreptul civil: debitorul nu poate sili pe creditor a primi parte din datorie (art. 1101). Acest principiu se aplică și în materie comercială, cu o excepțiune la cambie, unde având o serie de obligați, direcți și de regres, în interesul tuturilor obligațiilor de regres, însiruiți solidar, legiuitorul obligă pe creditor să primească și o plată în parte pe care i-ar oferi-o la scadență obligații direcți (emitent, acceptant) cum și trasul (art. 314 c. com.; art. 38 l. austr. și ung.),

Plata în parte fiind admisă în mod excepțional, ea trebuie limitată la cazul prevăzut de lege. În această privință ne servește drept călăuză termenii art. 314 c. com., după cari în caz de plată în parte, creditorul pentru a-și păstra recursul în garanție pentru suma neplătită, va trebui să dovedească printr'un protest lipsa în parte de plată:

Din acești termeni rezultă:

a) că nu poate fi vorba decât de plata ce se cere la scadență, căci numai atunci poate fi vorba de protest. Mai înainte de scadență posesorul nu poate fi silit să primească plata (art. 316); iar după dresarea protestului, dreptul în contra obligațiilor de regres fiind deschis pentru întreaga sumă și pentru procente, posesorul cambiei reintră în facultatea ce o are de a primi sau refuză o plată în parte;

b) după dresarea protestului nimini nu poate sili pe posesorul cambiei să primească o plată în parte: nici debitorii direcți (emitent, acceptant), nici trasul și nici obligații de regres; de aceea regula, ce deducem din cele arătate mai sus, este că o plată în parte nu-i obligatorie pentru posesor, decât dacă e oferită de emitent (la biletul la ordin), de tras (acceptant sau nu) și de

avaliștii lor (art. 297 c. com.), însă numai înainte de dresarea protestului de neplată¹⁾.

Posesorul cambiei poate oricând să primească o plată în parte: înainte de scadență cât și după scadență, iar debitorul este în drept să ceară adeverință scrisă pe cambie și una separată, cu observațiunea că legiuitorul român, după cum am văzut, prevede sau mențione pe cambie sau o adeverință deosebită.

Posesorul cambiei nu este obligat să primească o plată în parte dela un intervenit, care s'ar oferi să plătească pentru onoare, de oarece o atare ofertă nu onorează pe debitor, dar îl dezonorează și mai mult, arătând să nu inspire încredere nici aceluia, cari ar fi dispuși să îi vie în ajutor.

Este însă adevărat că o plată în parte ar ușura pe debitorii de regres, chiar când ar fi efectuată de un intervenient, însă la această obiecțiune destul de serioasă²⁾ se poate răspunde: a) că plata pentru onoare este admisă în mod cu totul excepțional și legiuitorul nu s'a gândit să silească pe posesor să nu-și satisfacă dintr'odată creanța sa decât față de acei chemați obicinuît să achite cambia la scadență și între aceștia nu intră și cei de al treilea întru nimic obligați; b) cel ce plătește pentru onoare are o acțiune cambială în contra celui onorat (323 c. com.); ori atare acțiune nu s'ar putea exercita, dacă s'ar primi o plată în parte, căci creditorul, mai având de încasat un rest, nu va consimți să se deposedeze de cambie³⁾.

În schimb posesorul cambiei este obligat să primească plata în parte, chiar dacă acceptul s'ar fi dat pentru întreaga sumă; dar primirea plății parțiale nu liberează pe acceptant pentru restul neachitat.

Refuzul posesorului de a primi o plată în parte — în cazurile în cari este obligat a o primi — are ca urmări: 1) pierderea dreptului la procente pentru suma oferită, în ceeace privește pe obligatul principal (eventual

1) Conf.: *Vivante*, n. 1273; *Bonelli*, 219; *Staub*, art. 38; *Grünhut*, § 106.

2) *Bonelli*, n. 219.

3) Conf.: *Vivante*; 1287.

obligății principali); 2) pierderea dreptului de regres pentru suma oferită dar refuzată, aceasta în ceea ce privește pe obligații de regres.

201. *Plata presumată.* — Conform dreptului comun (art. 1138 c. civ.) remiterea voluntară a titlului original făcută de creditor debitorului, dă proba liberațiunii. De aci rezultă că atunci când debitorul se află în posesiunea cambiei, care nu are scrisă mențiunea achitării și nici nu există o adeverință deosebită, este presumat că a achitat-o, cu condițiunea ca acea cambie să-i fi fost remisă *voluntar* de către creditor sau în caz de existența unor duplicate, pentru ca presumpțiunea să opereze, trebuie ca debitorul să fie în posesiunea tuturilor exemplarelor, remise lui voluntar.

Există o deosebire evidentă între proba liberațiunii prin adeverință scrisă și între proba liberațiunii trasă din posesiunea cambiei, căci atunci când creditorul dă adeverință de primirea plății, pe cambie sau deosebit, debitorul are proba deplină; în caz de posesiune fără adeverință, mai e nevoie de a se dovedi și remiterea voluntară.

§ 42 Moneta în care se face plata

202. Am văzut că o cambie nu poate avea ca obiect decât plata unei sume de bani. Această sumă de bani poate fi arătată nu numai în monedă românească, ci și în monedă străină. În comerțul cu țări străine găsim în mod curent cambii plătibile în România și având drept obiect sume în franci francezi, lire italiene, lire sterline, etc.

Dat fiind o cambie în care se arată o sumă într'o monedă străină, naște întrebarea: debitorul trebuie să plătească în moneda străină arătată în cambie, sau se liberează valabil plătind în moneda țării (și fiind vorba de o plată în România, cu monedă românească)?

Ipoteza unei monede străine a fost reglementată în art. 37 din ordonanța cambială germană, prevăzându-se că dacă într'o cambie se arată o sumă într'o monedă,

ce nu are curs legal, plata se poate face în moneda țării, după cursul ce moneda străină îl are în ziua scadenței, afară numai dacă trăgătorul nu a întrebuițat cuvântul „efectiv” sau altă expresie cu acest înțeles.

Dispoziția ordonanței cambiale germane a trecut în legea austriacă (art. 37), în legea ungară (art. 37), în codul elvețian al obligațiilor (art. 756).

Din ordonanța cambială germană norma s'a extins tuturor contractelor comerciale și a fost adoptată de vechiul cod de comerț german în art. 336, care este și azi în vigoare în Austria și Bucovina; precum și în codul de comerț ungar art. 326.

În codul de comerț italian din 1865 există art. 228 cu următorul cuprins.

„Cambia trebuie să fie plătită în moneda arătată în ea. Dacă moneda indicată nu are curs legal sau comercial în Regat sau dacă cursul nu a fost exprimat în cambie, plata se face în moneda țării pe cursul din ziua scadenței la locul plății și, dacă aci nu e un curs de schimb, după cursul celei mai apropiate pieți”.

Din lucrările preparatorii ale codului de comerț italian din 1882 se vede că în urma cererii făcute de profesorii *Carnazza-Puglisi* și *Vidari*, s'a adoptat, după modelul codului german, ca dispoziția cuprinsă în vechiul art. 228 să fie trecută ca o dispoziție generală tuturor contractelor.

Acesta este istoricul art. 39 cod. de comerț italian, care a fost tradus întocmai de legiuitorul român în art. 41 cod. com.

Spre deosebire de celelalte legislațiuni, în codul de comerț român și italian se vorbește de curs legal sau comercial al unei monede în țară. În sistemul codului nostru debitorul trebuie să plătească în moneda arătată în cambie, ori de câte ori acea monedă are curs legal sau comercial în România. Dacă nu are curs legal sau comercial, debitorul are alegerea, între a plăti în moneda străină și între a plăti în moneda națională, însă în acest din urmă caz ținând seamă de cursul schimbului în ziua scadenței și la locul plății. Cu alte cuvinte, debi-

torul plătește în monedă, care are curs în România, dar trebuie să numere atâta cantitate de monedă cât este necesar pentru ca creditorul să-și procure suma de monedă străină arătată în cambie. Dacă la locul plății nu există un curs de schimb — și cursul de schimb este determinat de cota bursei, — atunci părțile se vor orienta după cursul pieței celei mai apropiate. În totdeauna e vorba însă de cursul schimbului la vedere, iar nu pe termen.

Părțile pot stipula în cambie că au înțeles ca plata să se facă neapărat în monedă străină, chiar dacă n'ar avea curs legal sau comercial. Pentru aceasta se poate prevedea în cambie clauza „efectiv” sau altă expresiune cu acest înțeles.

Pentru detalii a se vedea cele scrise în volumul I al cursului nostru, referitor la plata în monedă străină.

§ 43. Efectele plății făcute de către tras (emitent la biletul la ordin). Acțiunea trasului în contra trăgătorului.

203. *Stingerea obligațiunilor cambiale.* — Plata făcută de tras în această calitate — acceptanț sau nu — stinge toate obligațiunile cambiale¹⁾: trăgătorul, giranții, avaliştiilor lor sunt liberați și acel care ar mai plăti încă odată, deși cambia era achitată de tras, nu mai poate recurge în contra cuiva, de oarece a făcut o plată, la care nu era ținut. Se exceptează însă cazul când trasul a achitat, dar nu a cerut originalul cambiei, iar un obligat de regres a plătit fiind de bună credință. În asemenea situațiune, obligatul de regres are acțiune cambială în potriiva predecesorilor săi cum și contra trasului, care se va mulțumi să ceară restituirea sumei creditorului de rea credință.

Acelaș efect liberator, ca și plata trasului, îl are plata efectuată de domiciliatar, de oarece domiciliatarul este

1) Bine înțeles dacă a plătit în întregime: capital, procent: dela scadență și cheltueli ce eventual s'ar fi pricinuit cu dresarea protestului. Achitarea numai a unora d'n aceste sume, constituie o plată parțială, care nu stinge decât în parte obligațiunile cambiale.

numai o persoană prin mijlocirea căreia urmează să se facă plata de către tras (art. 286)¹⁾.

La biletul la ordin, emitentul joacă acelaș rol ca și trasul acceptant. El fiind obligatul principal, achitarea cambiei din parte-i stinge definitiv toate obligațiunile, ce derivă din cambie.

204. *Ce acțiune are trasul, care a plătit.* — Ne vom ocupa mai târziu de refuzul de plată din partea trasului și de recursul în contra obligațiilor de regres. Atunci vom vedea, că spre deosebire de plata efectuată de tras sau emitent, aceea efectuată de un obligat de regres, nu stinge de cât obligațiunile celor ce vin pe cambie după el, iar nu și ale predecesorilor lui. Deocamdată să cercetăm dacă trasul, care a achitat în această calitate²⁾, are vre-o acțiune în contra trăgătorului.

Trasul plătește din ordinul trăgătorului: „plătiți pentru această cambie...”; prin urmare plătind trasului execută ordinul dat; cu alte cuvinte, în general, trasul figurează drept mandatar al trăgătorului. Cuvintele din cambie îl arată ca atare. În consecință, prezentarea cambiei achitate afrage după sine restituirea sumei din partea mandantului (art. 385 c. com. art. 1547 c. civil), afară numai dacă mandantele nu dovedește că a trimis la timp suma necesară efectuării plății, adică a făcut proviziunea.

Trăgătorul mai poate opune trasului, că în realitate între ei nu au existat raporturile dela mandante la mandatar, ci dela creditor la debitor și în acest caz trasul nu mai poate cere vre-o sumă de bani, de oarece el a plătit în interes propriu spre a-și achita o datorie.

Din cele spuse până acum putem conchide, că trasul, care prezintă trăgătorului cambia achitată, nu are să facă nici-o altă dovadă, spre a obține suma debursată; trăgătorul este însă în drept să dovedească că nu are nimic de

1) A se vedea *Vivante*, n. 1277.

2) Spunem „în această calitate”, căci trasul, care nu a acceptat, este liber să refuze plata pur și simplu, dar să plătească „pentru onoare”, în care caz el are acțiune cambială (art. 323).

plătit, fie că a făcut proviziunea la timp, fie că trasul și-a plătit propria-i datorie¹⁾.

Trasul chiar dacă a acceptat și este ținut prin urmare să plătească; în raporturile dintre el și trăgător el este presupus tot un mandatar și îi aparține *actio mandati contraria*, căci acceptarea se face nu numai în caz de debit din partea trasului, ci și pentru a servi pe un amic.

Cu totul altfel se întâmplă în codul comercial francez, unde proviziunea este cunoscută și reglementată. În acest cod, într'adevăr, găsim în art. 117 prezumțiunea că acceptantul a primit proviziunea necesară plății, așa că spre a înlătura atare prezumțiune, trasul trebuie să facă dovada contrarie.

Când raporturile dintre tras și trăgător au fost acelea dela mandatar la mandante, trasul nu poate cere mai mult decât a plătit, iar dacă avusese proviziunea pentru întreaga sumă, însă înțelegându-se cu posesorul creditor a obținut cambia plătind mai puțin, el trebuie să restituie trăgătorului (mandantelui) diferența.

Când raporturile dintre tras și trăgător sunt acelea de debit și credit, reducerea creanței obținute de tras dela posesorul cambiei, îi profită lui și atunci creanța, ce o avea trăgătorul, se stinge nu numai pentru ceea ce a achitat trasul, ci pentru suma totală prevăzută în cambie; de oarece, în acest caz, trasul a tratat cu posesorul cambiei nu ca mandatar ci în propriul și exclusivul său interes.

Ori cari ar fi însă raporturile dintre tras și trăgător, acțiunea trasului nu este o acțiune cambială, ci o acțiune de drept comun, căci e bazată pe raporturi extracambiale, ceea ce are importanță din punct de vedere al competenței, al probațiunii și al prescripțiunii.

1) Conform: *Grünhut*, § 112 nota 4, care citează în același sens între alții pe: *Einert*, Archiv, VI. 141; *Thöl*, § 208; *Windscheid*, Pand. § 412 nota 8-a; *Cohn*, în *Endemann's Handbuch*, III, § 451 nota 86, § 450 nota 20; *Lehmann*, p. 460; *Canstein*, p. 439; *Liebe*, p. 104; *Renaud*, § 41.

§ 44. Plata cambiei și încetarea de plăți a debitorului.

205. *Dreptul comun.* — În toate legislațiunile se găsește principiul cuprins în art. 726 c. com. și anume că plata unei creanțe, după încetarea plăților debitorului, este anulabilă — în interesul mesei credale —, dacă creditorul cunoștea atare încetare și totuși a primit plata. Anularea este justificată printr'o prezumțiune de fraudă în contra celorlalți creditori. Odată cu încetarea plăților, creditorii nu pot în mod individual să înlătore pe ceilalți, convenind cu debitorul a le plăti întregă sau parte din creanță. O atare conduită a unora din creditori prejudiciază pe ceilalți și anularea plății o pot cere cei lezați cum și sindicul în calitatea lui de reprezentant al mesei credale.

Dacă plata s'a făcut în cele 10 zile anterioare declarațiunii în faliment ea se anulează indiferent dacă creditorul ar dovedi, că nu avea cunoștință de încetarea plăților. Legiuitorul suspectează orice act făcut de falit în cele 10 zile, ce preced declararea și pentru a pune stavilă fraudelor ce s'ar putea comite, decretează anularea fără posibilitatea dovedirii buneii credințe din partea debitorului (art. 726 al. ult.).

206. *Dispozițiunea art. 728 c. com.* — Din cauza exigențelor dreptului cambial plata făcută la scadență de către obligatul direct (acceptant, emitent), sau de tras este valabilă chiar în ipoteza că posesorul cambial ar cunoaște încetarea de plăți a datornicului, iar rațiunea acestei derogări nu este greu de găsit.

Creditorul obicinuit trebuie să refuze plata ce i-o oferă debitorul în încetare de plăți: prin această refuzare drepturile sale nu se perd, fie față de cel în încetare de plăți, fie față de ceilalți creditori sau fidejutori. Cu totul altfel se petrece cu creditorul cambial. Dacă el ar refuza plata ce i-o oferă la scadență trasul (acceptant sau nu), iar la biletul la ordin, emitentul, în această ipoteză nu s'ar putea dresa protest de neplată; ori, după cum vom vedea

mai târziu, posesorul cambiei nu poate pretinde plata dela obligații de regres — prin urmare dela ceilalți obligați cambiali —, decât dacă dovedește printr'un act de protest, că trasul (sau emitentul) a refuzat să plătească. Cu alte cuvinte, a obliga pe posesorul cambiei să nu primească plata — la scadență —, ar însemna să i-se răpească acțiunea cambială în contra obligațiilor de regres, adică acțiunea tocmai în contra celor solvabili. Legea respinge o asemenea situațiune inechitabilă și stabilește, că plata făcută de debitorul cambial în încetare de plăți nu se anulează; dar creditorii falitului au dreptul să obție restituirea sumei dela ultimul obligat de regres, care a avut cunoștința de încetarea plăților în momentul când cambia a fost trasă sau girată (art. 728).

207. *Interpretare strictă.* — Dispozițiunea art. 728 c. com. constituie o derogare dela principiile falimentului și în consecință ea trebuie aplicată în mod limitativ, adică numai acolo unde posesorul cambiei este nevoit a primi plata pentru a nu pierde acțiunea de regres¹⁾.

Unde rațiunea legii încetează, încetează și derogarea. Astfel dacă trasul, în încetare de plăți, achită cambia după dresarea protestului, posesorul cambiei este ținut să restituie suma mesei credale — în cazurile arătate de art. 726 — căci el avea posibilitatea să refuze pe tras și să exercite acțiunea de regres²⁾. De asemenea în cazul unui bilet la ordin, care nu a fost transmis prin gir, posesorul nu are acțiune de regres și astfel, dacă emitentul e în încetare de plăți, se aplică dispozițiunea art. 726.

Tot astfel, în ipoteza că trasul la scadență plătește în mărfuri, iar nu în numerar, posesorul cambiei este supus acțiunii în anulare, căci el avea dreptul să refuze a i se da mărfuri și, dresând protest, să exercite acțiunea de regres³⁾.

1) Art. 728 este traducerea art. 711 c. com. italian, care la rândul-i își are origina în art. 449 c. com. fr.

2) Conf. *Grünhut*, § 110; *Bonelli*, Del Fallimento, ed. Vallardi, articolul 711; *Thaller*, 1602; *Boistel*, 957. Contra *Lyon Caent et Renault*, 405; *Cuzzi*, Falimento, 256.

3) Conf. *Bonelli*, loc. cit.

În cazurile când plata nu poate fi anulată, masa credală va cere restituirea dela ultimul obligat de regres, care ar fi plătit dacă se dresă protest, cu condițiunea ca acest ultim obligat de regres să fi avut cunoștința de încetarea plăților în momentul tragerii (trată) sau girării (biletul la ordin).

Să se noteze că legiuitorul nostru cași cel italian, reproducând dispozițiunea art. 449 c. francez, întrebunțează termeni puțin clari și s'ar părea, că acțiunea în restituire nu se îndreaptă numai contra trăgătorului și a beneficiarului, ci în contra celui din urmă care avea cunoștința de încetarea plăților, ceea ce nu-i exact¹⁾.

Deși legea nu o spune, credem că dacă trăgătorul dovedește că a tras cambia în contul unui al treilea, care a profitat, trebuie să restituie suma²⁾.

§ 45. Plata prin intervențiune sau pentru onoare *)

208. *Este o plată subsidiară și excepțională.* — Plata prin intervențiune sau pentru onoare este o plată subsidiară și excepțională, ce se face în locul trasului sau al emitentului (la biletul la ordin), cu anumite forme și în anumit termen.

Plata prin intervențiune este o plată subsidiară, de oarece ea are lor numai când trasul refuză de a plăti; ea este excepțională, de oarece, spre deosebire de plata obicinuită, efectul ei nu este stingerea tuturilor obligațiunilor cambiale, ci cel ce plătește devine un creditor cambial, astfel că, prin această plată, se ajunge la rezultatul, că creditorul cambial (achitat) este substituit printr'un nou creditor cambial (cel ce plătește). Cel ce plătește prin intervențiune lucrează în numele său propriu

1) Conf. *Bonelli*, n. 468; *Grünhut*, § 110 nota 7.

2) Este categorică legea franceză și cea germană. Conform: *Bonelli*, n. 469.

*) Literatură: *Grünhut*, § 135; *Staub*, art. 62—65; *Vivanse*, n. 1282 și următoarele; *Bonelli*, art. 299—302; *Supino*, art. 299—302; *Marghier*, VI, n. 94 și urm.; *Vidari*, VII, n. 6957; *Navarrini*, I, n. 466; *Lyon Caen et Renault*, IV; *Thaler*, ed. 6-a, n. 1516, 1517.

și totuși se operează subrogare în drepturile cambiale, contrar principiului consfințit în art. 1093 c. civil.

Plata prin intervențiune sau pentru onoare, fiind excepțională, ea nu poate fi socotită ca atare, decât dacă s'au respectat condițiunile de formă și de termen cerute de lege (constatarea plății prin intervențiune prin chiar actul de protest, dresat în termenul util).

Plata prin intervențiune are drept scop să salveze, la scadență, onoarea obligațiilor cambiali, printr'o plată imediată, împiedecând a se cere achitarea creanței dela girant la girant, ceea ce ar produce mărirea sumei datorate prin acumularea atâtor socoteli de întoarcere câți obligați de regres sunt (art. 344).

209. *Cine poate interveni? Intervenienți solicitați.* — Posesorul cambiei, în cazul când trasul refuză să plătească la scadență, trebuie să solicite plata dela indicații la nevoie, dacă sunt arătați în cambie și dela acceptantul pentru onoare, dacă există un atare accept pe cambie, constatând rezultatul în actul de protest (art. 322, 327). Dacă unul din aceștia plătește, plata este pentru onoare, mențiune făcându-se de ea în actul de protest, dresat în termenul prevăzut de lege. Un astfel de intervenient (indicat la nevoie, acceptant pentru onoare) se numește și intervenient solicitat, întrucât posesorul are îndatorirea să se adreseze acestor persoane, cu invitațiunea de a plăti în locul trasului, dar pentru onoarea oricărui obligat ar dori ele.

210. *Neprezentarea cambiei indicațiilor la nevoie.* — Posesorul cambiei, care nu a prezentat cambia indicațiilor la nevoie, pierde acțiunea cambială în contra persoanei care a făcut indicațiunea, cum și contra celor ce urmează acesteia. Intr'adevăr, cel ce a indicat pe altcineva să plătească la nevoie, se presupune, că a făcut la timp proviziunea, adică a trimis fondurilenecesare și numai din neglijența posesorului cambiei nu s'a plătit la scadență: consecințele neglijenței trebuie să le suporte cel vinovat, care nu a respectat indicațiunile existente pe cambie în mo-

mentul dobândirii ei. Este aceeaș situațiune ca la neprezentarea cambiei la accept: posesorul nu poate cere cautiune dela cel ce a făcut indicațiunea la nevoie și cu atât mai mult nu poate cere dela persoanele, cari în șirul girurilor urmează după cel ce a desemnat pe indicatul la nevoie, ca unele ce ar fi fost liberate de orice îndatorire, dacă s'ar fi prezentat cambia; căci e de presupus că indicatul la nevoie onorà cambia¹⁾.

Acțiunea cambială se păstrează însă în contra predecesorilor celui ce a indicat la nevoie, de oarece chiar dacă cambia ar fi fost plătită de indicatul la nevoie, totuși ei ar fi fost ținuți cambiarmențe pentru plata cambiei față de intervenient.

211. *Neprezentarea cambiei acceptantului pentru onoare.* — În ipoteza că pe cambie ar figurà un accept pentru onoare și posesorul nu a prezentat cambia acceptantului pentru onoare în termenul stabilit de lege pentru dresarea protestului, acțiunea cambială este pierdută nu numai contra persoanei onorate și a celor ce-i urmează, dar chiar și acțiunea în contra acceptantului pentru onoare, fiindcă obligațiunea acestuia este sub condițiunea prezentății la plată în termenul arătat mai sus (art. 293 aliniatul 2).

Acceptantul pentru onoare când plătește, fiind interpelat în modul arătat mai sus, este adevărat că-și îndeplinește o datorie, dar nu e mai puțin adevărat că plata lui nu este normală, ci este făcută pe cale de intervențiune. Acceptantului pentru onoare îi corespunde plata pentru onoare. Așa de altfel este și tratată în diferite legiuiri, cum și în doctrină, indiferent dacă acceptantul pentru onoare este un indicat la nevoie sau un terț intervenient²⁾.

1) Argument tras din obligația de a trece în protest, că s'a cerut plata și dela indicații la nevoie (art. 327 al. 2). Vezi și *Vivante*, 1193.

2) A se vedea *Grünhut*, § 135; *Bonelli*, n. 232; *Supino*, 362; *Sorani*, 382.

212. *Intervenienți nesolicitați.* — Cambia, care nu a fost plătită de tras și nici de indicații la nevoie sau de acceptantul pentru onoare (când asemenea persoane figurează pe cambie), poate fi plătită de o terță persoană intervenientă.

Cine poate interveni, plătind pentru onoare?

Pot interveni: a) cei ce sunt obligați cambiali, excepându-se acceptantul și emitentul unui bilet la ordin.

Trăgătorul unei trate are interesul să intervie, dar numai pentru onoarea lui și a acceptantului, căci el este cambiarmente obligat față de toți ceilalți și nu e posibil ca plătind pentru onoarea unuia din obligații de regres, să se transforme în creditor din debitor.

Plătind pentru onoare, trăgătorul liberează pe toți obligații de regres, scăpând și el de o încărcată socoteală de întoarcere, fără însă a dobândi vreo nouă acțiune, întrucât acțiunea cambială în contra acceptantului o avea și fără plata pentru onoare.

Girantul poate plăti pentru onoarea sa proprie sau pentru onoarea unui obligat predecesor. Dacă plătește pentru onoarea sa proprie, evită acțiunea cambială în potrivă-i împreună cu socoteala de întoarcere, dar el nu dobândește vreo nouă acțiune cambială, de oarece acțiunea cambială înotriva predecesorilor o avea, chiar de ar fi plătit pur și simplu. Dacă plătește pentru onoarea unuia din predecesori, giranții intermediari, cuprinși între cel onorat și cel ce a intervenit, sunt liberați de orice obligațiune, după cum, bine înțeles, sunt liberați toți cei ce urmează celui intervenient.

Girantul nu poate interveni în onoarea unui girant ce-i urmează (ex.: girantul Nr. 3 nu poate interveni pentru onoarea girantului Nr. 5), de oarece atunci când ar voi să exercite acțiunea în contra acestuia, s'ar vedea respins prin excepțiunea, că el, deși a plătit pentru onoare, totuși fiind debitor cambial al tuturilor giranților ce urmează pe cambie după girul său, nu se putea transforma prin propria-i faptă în creditor.

Acceptantul (la trată) și emitentul (la biletul la ordin) sunt obligații cambiali principali; ei sunt îndatorați

Dar dacă creditorul, care nu a prezentat cambia la plată, are totuși acțiunea cambială în contra obligatului direct și acesta va fi ținut să plătească procentele legale dela scadență, deși i se prezintă titlul cambial pentru prima oară cu ocaziunea procesului; aceasta nu trebuie să ne ducă la concluziunea greșită că creditorul, care s'ar afla în fața unui debitor gata să plătească, ar putea să ceară și cheltueli de judecată, făcute numai din cauză că nu a avut prevederea de a cere anterior plata, așa după cum se cădea fiind vorba de o plată cherabilă. Dacă debitorul chemat în judecată s'ar opune la plată, cheltuelile de judecată sunt justificate, de oarece atitudinea de rău platnic a pârâtului învederează că prezentarea cambiei mai înainte de intentarea acțiunii ar fi rămas fără rezultat¹⁾.

170. *Prezentarea la plată și cambiile domiciliat.* — Spre deosebire de cele ce se întâmplă la cambiile obișnuite, la cele domiciliat, pentru păstrarea acțiunii, chiar în contra acceptantului (sau a emitentului, la biletul la ordin), este neapărat necesară prezentarea cambiei la plată domiciliatarului și dresarea protestului de refuz în termenul prevăzut de lege²⁾.

Domiciliatarul este o persoană intermediară între creditorul cambial și debitorul direct, însărcinat de acesta din urmă să facă plata. Debitorul direct nu e ținut să aibă imobilizate două capitaluri: unul, cel trimis domiciliatarului spre a onora cambia și altul în rezervă, pentru eventualitatea când posesorul cambiei ar avea plăcerea ca, în loc să se adreseze domiciliatarului, să se adreseze direct acceptantului (sau emitentului, la biletul la ordin). La cambiile domiciliat, acceptantul și emitentul se obligă sub condițiunea ca posesorul cambiei să se prezinte în ziua plății la domiciliatar cerându-i plata și să constate refuzul printr'un protest dresat în timpul prevăzut de

1) Conform: *Vivante*, 1259; *Grünhut*, II, p. 230; *Staub*, art. 40 n. 2.

2) Art. 341 c. com. român; art. 316 c. com. italian; art. 43 și 99 l. austriacă; art. 43 și 113 legea ungara; art. 764 și 828 codul elvețian.

lege. Dacă condițiunea nu s'a îndeplinit posesorul perde atât acțiunea cambială de regres, cât și cea directă.

Dispozițiunea legii noastre își trage obârșia din legea cambială germană (art. 43), dar chiar în conferința dela Nürnberg, care a elaborat aceasta, s'au ridicat glasuri în potruva unei atari rigurozități. S'a zis că domiciliatarul este un simplu mandatar al acceptantului (sau emitentului); că obligat direct rămâne tot mandantele, că acesta poate nici nu a trimis fonduri domiciliatarului, deci nu ar avea de ce să se plângă, că nu s'a prezentat cambia mai întâi domiciliatarului. S'a răspuns, că acceptantul și emitentul la cambiile domiciliare, întocmai ca și trăgătorul dela trate, promite că creditorul va fi plătit de cel indicat și se obligă numai sub condițiunea ca să se constate în termen util refuzul domiciliatarului de a plăti¹⁾

Posesorul este ținut să prezinte cambia domiciliatarului, sub sancțiunea arătată mai sus, chiar dacă acceptantul sau emitentul nu a trimis fondurile necesare, numai că în acest caz posesorul cambiei, decăzut din acțiunea cambială, are în contra obligațiilor direcți (acceptant, emitent) o acțiune de îmbogățire fără cauză (art. 351 c. com.)²⁾.

Prezentarea cambiei este necesară chiar în cazul când domiciliatarul este absent, falit sau mort (arg. art. 332 c. com.), căci la acel domiciliu se poate prezenta un terțiu

1) A se vedea *Grünhut*, II, p. 232 nota 8. Această rigoare a fost înlăturată prin legea germană din 30 Mai 1908 (referitoare la protest); astfel că actualmente în Germania nedreșarea protestului nu mai atrage decăderea din acțiunea cambială directă. Decăderea din dreptul nostru nu a trecut nici în Regulamentul uniform dela Haga. Soluțiunea aceasta e cea mai logică, căci rămâne pentru posesor obligația de a se prezenta la plată la domiciliatar, cu sancțiunea pierderii acțiunii de regres; însă cel obligat direct nu se poate prevala de nedreșarea protestului, căci domiciliatarul este persoana sa de încredere și va fi ținut de el în curent de prezentarea sau neprezentarea cambiei și în caz de neprezentare la termen îi va restitui acoperirea de va fi existat.

2) Tot astfel avem: art. 83 l. austriacă și 90 l. ungară.

care să plătească pentru onoarea unui obligat de regres și astfel să înlăture un șir lung de acțiuni cambiale¹⁾.

Acceptantul și emitentul rămânând obligați direcți, față de ei posesorul care a dresat protest de neplată — și să se noteze protestul se drează numai față de domiciliatar — nu este ținut să comunice refuzul plății, obligațiune ce o are față de obligații de regres (art. 342), și nici să le înmâneze protestul, pentru că acceptantul și emitentul achitând cambia, nu au acțiune cambială în contra vreunei alte persoane, căreia ar urmă să înfățișeze cambia împreună cu protestul²⁾.

Necesitatea prezentării și dresării protestului de neplată, pentru a conserva acțiunea cambială chiar în contra obligaților direcți, subsistă și atunci când domiciliatar este însuș posesorul cambiei, fie că a dobândit cambia printr'un șir neîntrerupt de giruri, fie că posesorul dela scadență este chiar primul beneficiar, deci cambia nu a circulat dela emisiune până la scadență.

Prezentarea și dresarea protestului își are rostul lui, căci numai astfel se poate ști dacă la scadență posesorul cambiei a socotit-o sau nu achitată. Spre a învedera acest lucru, să presupunem că între acceptant și posesorul domiciliatar există raporturi de cont curent. Ei bine, în asemenea ipoteză, posesorul poate să socotească la scadență cambia drept achitată și totuși mai târziu, cât timp prescripțiunea nu s'a împlinit, răs gândindu-se, ar avea posibilitatea să pretindă plata redând astfel viață cambiei. Și dacă o ațare conduită nu ar avea-o posesorul dela scadență, desigur însă că o va avea sindicul în caz de faliment; pe când în sistemul care cere protest în timp util, situațiunea cambiei se fixează, fără posibilități de revenire, în ziua scadenței și cel mai târziu în timpul cerut pentru dresarea protestului³⁾.

1) A se vedea *Bonelli*, n. 283; *Staub*, art. 43, n. 5; *Grünhut*, § 102, nota 7.

2) Conform: *Staub*, art. 43, n. 5. A se vedea și *Grünhut*, § 102, care arată că acceptantul și emitentul nu trebuiesc confundăți — chiar la cambiile domiciliare — cu obligați de regres.

3) Conform cu cele susținute de noi: *Grünhut*, § 102,

La cambiile nedomiciliate, dar cu domiciliu de plată, nu se cere prezentarea și dresarea protestului pentru a se conserva acțiunea cambială în contra acceptantului și în contra emitentului (art. 341).

Dispozițiunea art. 341 este o derogare dela principiul general și în consecință, ca orice excepțiune, trebuie interpretată în mod restrictiv. Legea prevăzând decădere față de acceptant și emitent când cambia e plătitibilă într'alt loc decât reședința acceptantului sau a emitentului și *la o altă persoană*, nu se poate extinde și în cazul, în care cambia e plătitibilă într'alt loc, dar nu la altă persoană.

Art. 341 se coroborează cu art. 286, care arată tocmai că acceptarea cambiei plătitibilă într'un alt loc decât al reședinței acceptantului trebuie să arate persoana prin mijlocirea căreia urmează să se facă plata. În lipsa unei asemenea indicațiuni, este presupus că acceptantul voește să plătească el însuș la locul fixat pentru plată ¹⁾.

Tot așa și la biletul la ordin, dacă emitentul nu indică un domiciliatar, se presupune că el însuș va fi la scadența la locul arătat în cambie spre a face plata.

§ 36. Ziua plății.

171. *Principiu.* — Plata cambiei trebuie făcută la scadență, adică la termenul prezăvut în cambie ²⁾. Acest

Staub, art. 43 n. 5; *Lehmann*, § 136; *Thöl*, § 162. Contrară este însă jurisprudența austriacă (a se vedea în *Grünhut* și *Staub*).

În Italia susțin că nu e nevoie de protest ori de câte ori posesorul este și domiciliatar, fără nici o distincțiune: *Vidari*, 7102; *Supino*, 489; *Marghieri*, Diritto Comm. ed. 3-a, p. 194; *Bolaïffio*, în Foro italiano, 1885, 440; *Pagani*, Cambiale domiciliata § 10 (în Consulente comerciale, IX, p. 291).

Vivante, face distincțiune și dispensează de protest numai dacă posesorul domiciliatar este în acelaș timp trăgător sau prim beneficiar, căci în aceste cazuri nu ar fi vorba de cambii propriu zis domiciliata (n. 1316).

Pentru a se curmă orice controversă, în legea cambială ungară avem în art. 44 al. 2, care specifică, că atunci când posesorul este și domiciliatar nu e nevoie de protest.

1) A se vedea l. germană și austriacă, art. 24 și 44; l. ungară art. 29 și 44, cari sunt mai categorice decât textele noastre.

2) A se vedea cele spuse referitor la scadență.

termen este înscris atât în favoarea creditorului cât și al debitorului.

172. *In favoarea cui e termenul din cambie.* — *Termenul din cambie* este în favoarea creditorului, căci debitorul nu-l poate silî să primească plata unei cambii mai înainte ca ea să fi ajuns la scadență. Până la scadență posesorul are libertatea să transmită titlul prin gir și să speculeze asupra variațiunilor de valută, mai ales când va fi o perioadă, în care cursul monetei din cambie este supus oscilațiunilor de bursă¹⁾.

Termenul este însă și în favoarea debitorului, căci mai înainte de împlinirea lui, posesorul cambiei nu poate pretinde plata, acesta fiind principiul admis și de art. 1024 c. civil; numai că în ce privește cambiile, după cum vom vedea, codul comercial prevede o dispozițiune specială și anume că, dacă debitorul preferă să facă plata mai înainte de scadență, el este răspunzător de validitatea plății, adică face o plată pe rizicul și pericolul său și în acest caz el va putea fi expus să plătească a doua oară, dacă la scadență se va dovedi că cel ce a primit plata nu era îndreptățit a o cere²⁾.

173. *Ziua plății și ziua scadenții.* — Ziua plății, în genere, coincide cu ziua scadenții. În această zi posesorul cambiei are dreptul să ceară plata, fără să aștepte o altă zi, căci „termene de grație, de favoare, pentru plata cambiei nu pot avea loc” (art. 312)³⁾.

În sistemul legii germane (art. 41), adoptat în Austria și Ungaria, posesorul cambiei are dreptul chiar în ziua fixată pentru plată (scadență) să constate prin pro-

1) Noi avem text precis: art. 316. Un asemenea articol lipsește în l. germană, austriacă și ungară, dar doctrina și jurisprudența dau aceeaș soluțiune: *Grünhut*, p. 240.

2) Art. 316 al. 2. fără corespunzător în l. germană, austriacă și ungară, dar doctrina și jurisprudența dau aceeaș soluțiune: vezi *Grünhut*, loc. cit.

3) În vechiul drept, în mai toate țările, scadența era urmată de una sau mai multe zile de favoare (*Respekttage*), în cari nu se putea dresa protest de neplată.

test refuzul și să cheme în judecată pe debitori, cu observațiunea că în Ungaria (art. 41) protestul nu poate fi făcut în ziua scadenței decât dela ora 12 din zi ¹⁾.

În sistemul codului de comerț român (art. 319) nu se poate dresa protest în ziua scadenței, ci în ziua ce urmează scadenței.

Prin urmare, la noi, posesorul are drept să ceară plata în ziua scadenței, dar nu are drept să constate refuzul, decât revenind a doua zi când evident că trasul (fie sau nu acceptant; emitentul la biletul la ordin), în caz de resgândire va avea posibilitatea să plătească. Deci plata unei cambii poate paraliza dresarea protestului, dacă e făcută în ziua scadenței sau cel mult în ziua următoare cu ocaziunea interpelării agentului însărcinat cu dresarea protestului ²⁾.

Obicinuît ziua plății coincide cu scadența; în mod excepțional însă și în virtutea legii, dacă scadența cade într-o zi de sărbătoare legală, ziua plății este cea d'întâi zi de lucru următoare (art. 310) ³⁾.

Ziua de sărbătoare legală, adică una din zilele determinate prin lege pentru ca comerțul și funcționarii publici însărcinați cu dresarea protestelor să fie în repaus, e o zi de respect (Respekttag) în favoarea debitorului, și în care nu se poate cere plata

Deși în această ipoteză, ziua plății nu coincide cu ziua fixată în cambie, adică cu scadența, totuși dacă de-

1) Și după art. 41 al legilor germanice protestul se poate dresa în ziua fixată în cambie pentru plată, totuși posesorul are un termen mai lung; el poate să protesteze în ziua fixată pentru plată cum și în cele două zile lucrătoare, ce urmează acelei zile.

2) În sistemul codului nostru debitorul cambial direct sau trasul, dacă cambia nu a fost acceptată, nu poate fi turburat în ziua fixată pentru plată, cu dresarea protestului, așa că în realitate la noi există o zi de favoare acordată de lege trasului (acceptant sau nu) și emitentului.

3) Aceeaș dispozițiune o găsim: în Italia (art. 288); Germania (art. 92); Austria (art. 92); Ungaria (art. 103); Elveția (art. 819); în Anglia numai în caz de sărbători observate de bănci (a se vedea *Grünhut*, II, p. 239 nota 5).

bitorul plătește în ziua de sărbătoare, plata este socotită făcută la scadență, căci scadența nu s'a schimbat ¹⁾.

Deasemenea atât procentele, în caz de neplată, cât și prescripția se calculează nu după ziua de plată, și după ziua arătată în cambie drept scadență (art. 344, 949) ²⁾.

Tot prin lege, în cazuri extraordinare: război, crize economice, se pot acorda termene de plată, adevărate *moratorii* și în aceste legi se stabilesc condițiunile pentru valorificarea drepturilor creditorilor când încetează moratoriul, procentele în cursul moratoriului, dacă și cum se va constata refuzul de plată, prescripția de când curge, etc ³⁾.

174. *Plata înainte de scadență.* — Am văzut că până la scadență nici debitorul nu poate sili pe posesorul cambiei să primească plata, dar nici acesta din urmă nu poate sili pe debitor să facă o plată anticipat. Mai mult, chiar dacă debitorul a făcut plata anticipată de bună voie și cu consimțământul posesorului cambiei, totuși aceste părți, procedând astfel, nu s'au conformat ordinului din cambie, care a stabilit un termen nu numai în favoarea debitorului și a posesorului cambiei dar și în interesul altor persoane, cari ar putea fi păgubite prin nerespectarea lui.

Ținând seama de interesele multiple ce sunt legate de respectarea scadenței, legiuitorul român a introdus articolul 317, după care numai plata făcută la scadență și în mâinile posesorului ei, fără opozițiune din partea cuiva, liberează pe debitor, pe când în ce privește plata, înainte de scadență, art. 316 prevede că cel ce o face este răspunzător de validitatea ei, adică o face pe rizicul și pericolul lui ⁴⁾.

1) Conf. *Grünhut*, II, p. 239 nota 6.

2) Conf. *Grünhut*, loc .cit.

3) În aceste cazuri, avem amânări legale de plată și le cunoaștem din timpul războiului mondial.

4) Articolul 316 este traducerea art. 294 din codul comercial italian și își găsește origina în art. 146 codul comercial francez. Art. 317 român nu are corespunzător în codul italian, dar este reproducerea art. 144 din codul comercial francez.

Din principiul că debitorul, care plătește o cambie mai înainte de scadență, răspunde de valabilitatea plății, rezultă:

1. Dacă persoana care a primit plata nu era adevăratul proprietar al cambiei — fie că acea cambie fusese furată sau perdată și cel ce a găsit-o a falsificat un gir spre a se prezenta cu aparență de legitim posesor — în acest caz plata înainte de scadență este pe riscul acceptantului sau al emitentului, căci proprietarul va putea, revendicând cambia sau procedând la amortizare, să ceară și el plata la scadență, iar debitorul nu se poate apăra obiectând că a plătit înainte de scadență. Însă dacă ar fi așteptat ziua scadenței și ar fi plătit, plata era valabilă, de oarece legea se mulțumește la scadență numai cu aparența proprietății, rezultată dintr'un șir neîntrerupt de giruri, fără a se examina autenticitatea girurilor 1).

Acelaș pericol, pentru cel ce plătește înainte de scadență, există și atunci când acela, care a încasat suma, deținea cambia prin gir dela un incapabil.

2. Plata făcută înainte de scadență este supusă riscurilor prevăzute în art. 725 și 726 c. com. și în acest caz dacă, cel ce primește plata înainte de scadență, este declarat în stare de faliment în interval până la scadență, această plată poate fi anulată: a) dacă se probează că plata s'a făcut de conivență și în fraudă creditorilor și b) când cel ce plătește, cunoaște starea de încetare a plăților și chiar fără această cunoștință, se presupune că plata s'a făcut în fraudă creditorilor, dacă ea a avut loc în cele 10 zile anterioare declarațiunii în faliment 2).

Se vor aplica aceleași norme și în cazul în care declarat în faliment, până la scadență, va fi cel ce a plătit, iar creditorul nu se va putea pune la adăpostul

1) A se vedea, *Grünhut*, § 103; *Bonelli*, n. 222; *Vivante*, n. 1276, vorbește de răspunderea debitorului față de adevăratul proprietar al cambiei.

2) O plată primită înainte de scadență este un „act” prin care se stinge o obligațiune, adică e un contract rezolutoriu a unei legături juridice, deci un act cu titlu oneros, așa după cum cere art. 726 c. com. A se vedea *Bonelli*, n. 222.

art. 728 c. com., de oarece acest articol are în vedere o plată făcută la scadență, iar nu înainte de scadență¹⁾. Creditorul, restituind suma, are dreptul să ceară cambia pentruca la rându-i, la scadență, să poată exercita acțiunea cambială în contra unora sau a tuturor celorlalți obligați²⁾.

Dacă plata s'a făcut adevăratului proprietar, dar aceasta, după primirea plății, însă mai înainte de scadență, devine incapabil, plata a liberat definitiv pe debitor și curatorul nu ar mai putea pretinde o nouă plată, căci proprietarul fiind capabil a stins definitiv obligațiunea și nu are nimeni să se plângă: nu are curatorul, care reprezintă pe cel ce a primit plata; nu au terții, cari nu au fost lezați și cari în caz de vătămare ar avea la dispoziție numai acțiunea pauliană³⁾.

3. Riscurile plății înainte de scadență se repercutează și în raporturile extracambiale dintre tras și trăgător. Așa, dacă cel ce a primit plata, era un procurator, și până la scadență trăgătorul retrage mandatul, trasul care s'a grăbit să plătească, nu se poate întoarce în contra trăgătorului să-i ceară suma ce a plătit-o pentru el, de oarece trasul nu trebuia să plătească decât la scadență. Până la acea dată trăgătorul este suveran să dea orice contra ordine și, în cazul când trasul nu a acceptat, el poate să retragă proviziunea, dacă ea a existat, sau să dea ordin să nu plătească⁴⁾.

Să ne închipuim că trasul neacceptant s'a grăbit să plătească și creditorul a căzut în stare de faliment înainte de scadență. În această ipoteză trăgătorul va avea timp până la scadență să ordone a nu se achita cambia — dat fiindcă raporturile dintre trăgător și falit sunt de așa natură în cât primul ar rămâne păgubit. Ei bine, trasul, care nu era obligat să plătească nefiind acceptant, dacă a preferat să plătească chiar înainte de scadență, el poate să-și vadă periclitată acțiunea de drept

1) *Vivante*, 1276, nota 279; *Bonelli*, loc. cit.

2) *Grünhut*, § 103, nota 8.

3) Conform: *Grünhut*, § 103, nota 14; *Bonelli*, loc. cit.

4) A se vedea *Grünhut* și *Bonelli*, loc. cit.

comun ce ar fi avut-o, dacă plătea la scadență fără primirea vreunui ordin dela trăgător¹⁾).

Mintea omenească așa de meșteră a găsit și la plata înainte de scadență mijlocul a eludă rigorile legii: cel ce plătește pune pe primitorul plății, să-i gireze cambia și atunci, din punct de vedere legal, cambia nu e socotită ca plătită înainte de scadență ²⁾).

175. *Plata după scadență.* — Dacă posesorul cambiei a lăsat să treacă ziua scadenții cum și termenul util pentru dresarea protestului, el este decăzut din acțiunea de regres, deci el nu se va mai putea întoarce cu acțiune cambială în contra trăgătorului și a giranților și — când cambia a circulat prin gir — posesorul se va putea găsi în situația de a nu avea nici acțiunea derivată din raportul fundamental.

Deci în fața unui posesor decăzut din acțiunea de regres, trebuie să ne întrebăm ce consecințe ar avea plata ce i s'ar face. Și pentru a răspunde, trebuie să distingem dacă plata a făcut-o trasul neacceptant, dacă a făcut-o un obligat de regres, sau dacă a fost făcută de către trasul acceptant.

Trasul acceptant este obligat să plătească oricând i se va cere și atâta timp cât acțiunea cambială nu s'a prescris; la fel cu trasul acceptant e ținut și emitentul unui bilet la ordin.

Trasul neacceptant nu e ținut să plătească. Dacă el plătește la scadență, va avea o acțiune de drept comun — *actio mandati* — în contra trăgătorului, de oarece prin plată trasul a achitat, nu o datorie a lui, ci o obligațiune a trăgătorului, căci în caz de refuz din partea trasului, posesorul ar fi dresat protest și ar fi exercitat acțiunea cambială în contra trăgătorului.

Dacă trasul plătește după scadență, deși posesorul e decăzut din acțiunea de regres cambială, el nu se va putea întoarce în contra trăgătorului cu o acțiune de drept comun, decât dovedind că trăgătorul era ținut să

1) Aceiași autori mai sus citați.

2) *Grünhut*, § 103, nota 15.

plătească cu toată neprezentarea cambiei la scadență și nedresarea protestului. Acest lucru se va întâmpla când posesorul avea în contra trăgătorului acțiunea de îmbogățire fără cauză (art. 351) și atunci când, conform raporturilor extra cambiale dintre posesor și trăgător, aceasta era ținut la plată chiar și în cazul când ar fi prezentat trasului cambia după expirarea termenului de dresarea protestului.

Am văzut că obligațiunea ce rezultă din raportul fundamental, în lipsă de convențiune contrară, nu se novează prin emiterea sau girarea cambiei¹⁾, însă exercițiul acțiunii de drept comun este influențat de faptul că creditorul a acceptat să primească o cambie. Ori la plata unei cambii prejudiciate, se aplică principiile ce le-am expus, privitoare la raportul fundamental și acțiunea cambială. Cel ce va plăti o asemenea cambie, va căuta să se întoarcă în contra predecesorului său invocând raportul fundamental, pretențiune ce-i va fi respinsă, mai ales când plata o va face un obligat de regres și se va îndrepta la rându-i în contra girantului său; căci acesta îi va opune faptul că nu i se restituie cambia, cu drepturile ei așa cum fusese girată și că grație neglijenței posesorului și buneii voințe a celui ce a plătit, el nu ar fi în stare să-și exercite acțiunea eficace de drept cambial în contra obligaților săi de regres.

Credem însă, că, atunci când obligatul de regres ar plăti o cambie prejudiciată, se poate întoarce cu acțiunea de drept comun în contra predecesorului său, cu condițiune însă să dovedească, că acesta nu suferă nici o pagubă prin faptul restituirii cambiei prejudiciate, de oarece în linie ascendentă fiecare girant și-a păstrat acțiunea ce rezultă din raporturile fundamentale. Exemplu: A un girant care a plătit o cambie prejudiciată, el are ca predecesori pe giranții B. C. D. și trăgătorul E. Pentru ca A să

1) În acest sens a se vedea și Casația, II, 2 Noembrie 1920, Pandectele română, 1923, I, 46.

poată pretinde suma debursată dela B, trebuie să recurgă la acțiunea ce rezultă din raportul de drept comun, intervenit între ei cu ocaziunea girării cambiei și în acelaș timp trebuie să dovedească că nu s'a novat obligațiunea nici dintre B.—C. și nici între C—D și D—E, căci dacă numai unul dintre aceștia nu ar fi conservat acțiunea din raportul fundamental, B ar riscă să nu obție suma restituită lui A, fiindcă, i s'ar opune că rău a plătit o cambie ce nu mai avea valoare ca atare. Obligatul de regres, care a plătit, nu ar avea întoarcere în contra obligaților lui de regres, deci ar suferi o pagubă numai din reaua inspirațiune, ce a avut să facă plata în atari condițiuni¹⁾.

Este drept însă că unii sunt și mai categorici și susțin că ori de câte ori un obligat de regres plătește o cambie prejudiciată, el nu poate recurge decât dacă imediatul său predecesor este însuș trăgătorul. Dacă între plătitor și trăgător sunt și alți giranți, nu se poate recurge la acțiunea de drept comun, căci i se va opune de girantul acționat, că el s'a obligat numai *sub conditione*, adică să restituie suma dacă în schimb i se va restitui cambia de așa fel, în cât să aibă acțiune cambială în contra obligaților de regres — obiecțiune ce nu o poate evident face trăgătorul care nu are obligați de regres. Cu alte cuvinte girantul va obiecta: rău ai plătit și rău te întorci în contra mea, căci condițiunea sub care m'am obligat nu s'a îndeplinit. Nu poți, D-ta, în mod arbitrar, să-mi înrăutățești situațiunea, reducându-mi garanțiile ce le aveam și din două acțiuni să-mi lași doar slaba acțiune a dreptului comun, răpindu-mi — prin neglijența D-tale — acțiunea cambială atât de sigură, și aceasta fie că prejudicierea a avut loc din culpa posesorului cambiei, fie fără culpa lui, bunăoară prin întârzierea pricinuită prin poștă²⁾.

Dar dacă în contra unui obligat de regres nu se poate, după părerea mai sus expusă, exercita nici măcar acțiunea *ex causa*, totuși se admite că cel ce a plătit, va putea

1) In acest sens *Staub*, art. 83, n. 29.

2) A se vedea în acest sens: *Bonelli*, p. 47.

3) *Bonelli*, p. 47 și 48.

să exercite acțiunea *ex causa*, ce ar avea predecesorul său în contra trăgătorului, dar în asemenea caz i se vor opune toate excepțiunile inerente aceluia în numele căruia se exercită acțiunea de drept comun. (art. 974 c. civ.) 1).

§ 37. Locul unde trebuie prezentată cambia la plată.

176. *Principii generale.* — Art. 319 cod. com. prevede că o cambie trebuie prezentată la plată „la locul arătat într'însa”, iar prin cuvântul „loc” se înțelege localitatea geografică, unde urmează ca debitorul cambial să-și îndeplinească obligațiunea sa.

Nu ne vom ocupa aici de locul plății, ca un element esențial al cambiei, întrucât de cestiunile cu privire la acest punct ne-am ocupat mai sus, cu ocaziunea comentării articolelor 270 No. 7 și 273 c. com., la cari implicit se referă art. 319.

Dar dacă știm ce însemnează locul plății, nu știm până acum unde anume, în localitatea de plată, trebuie prezentată cambia, fiindcă acest lucru nu ne-o spune nici unul din articolele mai sus menționate.

În legea germană avem un capitol special, care se ocupă de „locul și timpul pentru prezentare și pentru alte acte referitoare la cambie” (XVII) și acelaș lucru în legea ungară (XIX).

În aceste legiuri se spune:

„Prezentarea la accept sau la plată, protestul, cererea unui duplicat al cambiei, precum și toate celelalte acte ce urmează a se face la o anumită persoană, trebuiesc îndeplinite în localul afacerilor acelei persoane și, în lipsa unui atare local, la locuința ei. Într'alt loc, spre exemplu la bursă, nu se pot îndeplini decât cu consimțământul ambelor părți.

„Localul afacerilor sau locuința sunt socotite că nu se pot găsi, numai dacă cercetarea notarului sau a funcționarului judecătoresc făcută la poliția din localitate a rămas fără rezultat, ceea ce trebuie menționat în protest, (art. 91 l. germană și austriacă; art. 102 l. ungară)”.

Noi nu avem un text așa de general, totuși în codul comercial găsim articolul 327, care se ocupă de locul unde

1) Bonelli, p. 47 și 48.

trebuie să se facă protestul; ori este așa de strânsă legătura între prezentarea cambiei la plată și dresarea protestului, încât locul de dresare nu este decât acelaș cu locul de prezentare.

După art. 327 urmează a se face distincțiune între cazul când în cambie s'a arătat o anumită adresă, unde să se facă plata și cazul când o asemenea adresă nu s'a indicat.

Dacă în cambie s'a scris o anumită adresă, legea spune că acolo urmează a se prezintă cambia și tot acolo eventual se va constata refuzul plății.

În caz că persoana, desemnată să plătească, nu locuiește acolo și nici nu a locuit sau nu a avut niciodată reședința acolo, portărelul trebuie să se conformeze ultimului alineat al articolului 327 și să consemneze în actul de protest cercetările făcute pentru a găsi în acea localitate persoana respectivă.

Nu este întemeiată părerea că portărelul, față de negăsirea persoanei la locul indicat în cambie, trebuie pur și simplu să constate acest lucru în actul de protest¹⁾, fără a procede la vre-o altă investigațiune, de oarece adresa arătată în cambie nu face parte din cerințele (condițiunile) esențiale ale cambiei și nu are caracterul fix și de neclintit al localității de plată, ci trebuie considerată ca o adresă pusă spre a înlesni prezentarea cambiei și pentru a distinge pe debitor de persoanele cu acelaș nume. Deci dacă debitorul și-a schimbat locuința, dacă adresa scrisă în cambie e greșită, trebuie părăsită adresa minciunoasă, și debitorul trebuie căutat la locuința sa reală²⁾.

177. *In cambie nu se arată o adresă.* — Dacă în cambie nu e arătată adresa pentru prezentarea cambiei la plată, atunci ea se va prezenta „la reședința sau la domiciliul trasului sau al acceptantului, sau al emitentului ori la ultimul său domiciliu cunoscut”, (art. 327 No. 1).

Art. 327 este traducerea art. 304 cod. comercial italian însă... traduttore., traditore și comparând cele două

1) *Bonelli*, n. 210 bis; *Vidari* 6910; *Calamandrei*, 146.

2) *Vivante*, 1308; *Conform Supino*, 400.

texte găsim, că pe când în articolul italian se vorbește de *residenza*, *dimora* și *ultimo domicilio*, legiuitorul român a tradus aceste cuvinte prin: *reședință*, *domiciliu* și *ultimul domiciliu*, ceea ce nu-i exact, căci *dimora* nu-i tot una cu *domiciliu*.

După art. 304 italian, posesorul trebuie să prezinte cambia, în caz când în ea nu e indicată o adresă, la reședința trasului, adică acolo unde el stă în mod obicinuit, cum e localul afacerilor lui, iar dacă nu e comerciant, reședința se confundă cu locuința obicinuită. Posesorul, în ipoteza că trasul nu are o reședință în localitatea de plată, va prezenta cambia la locuința precară (provizorie, în treacăt) a trasului (*dimora*). În caz când nu există nici măcar o locuință precară, cambia se prezintă la ultimul domiciliu cunoscut în localitatea de plată, căci posesorul nu poate căuta pe tras în altă localitate¹⁾.

Legiuitorul român negăsind, probabil, un termen pentru a traduce cuvântul „*dimora*”, sau crezând că *dimora* este tot una cu domiciliu, a obligat pe posesor să prezinte cambia la reședința sau la domiciliul trasului sau al acceptantelui, ori la ultimul său domiciliu cunoscut.

Se poate susține cu temei — cum de altfel se susține în Italia²⁾ — că cuvântul reședință nu e întrebuințat de legiuitor în înțelesul lui tehnic, ci în înțelesul de loc unde stă obicinuit cineva; astfel că un comerciant din București poate să aibă în București un domiciliu și pe lângă acesta o reședință: localul afacerilor lui. Înțelegând astfel legea, și ținând seamă că art. 327 pune în primul plan reședința și numai în al doilea domiciliul, ajungem la concluzia că posesorul trebuie să se îndrepte la localul afacerilor unui comerciant și numai când nu are un atare local, se va îndrepta la domiciliu, de oarece în timpul zilei un comerciant este presupus că stă în localul întreprinderii și tot acolo deține sumele de bani necesari plăților.

Necomercianții neavând un local al afacerilor, reședința pentru ei se confundă cu locuința ce o au.

1) A se vedea *Bonelli*, p. 408, 409.

2) Conf. *Bonelli*, n. 246; *Supino*, 399.

Se mai poate însă interpreta și în sensul că legiuitorul s'a conformat dreptului comun și a înzestrat reședința cu efecte juridice numai în cazul în care în localitatea de plată, cel ce urmează să facă plata, nu ar avea domiciliu.

Ambele interpretări au avantajii și desavantajii.

Dacă pentru comercianți este de folos a se prezentă cambiile în localul în care își au sediul principal al afacerilor, nu e mai puțin adevărat că uneori va fi greu să se precizeze care și unde este principalul local al afacerilor. De aceea, din punct de vedere al înlăturării discuțiilor ce s'ar ivi dacă s'ar consfinți prima interpretare, ar fi de preferat poate a se da înțelesul tehnic cuvântului „reședință”.

Fie că o cambie este acceptată sau nu, fie că are sau nu indicați la nevoie, sau acceptanți pentru onoare, posesorul va căuta pe cel ce urmează să plătească, în localitatea de plată și nu aiurea. În caz când persoana aceea (tras, acceptant, indicat la nevoie) nu are nici domiciliu, nici reședință în localitate, va fi căutată la ultimul domiciliu cunoscut, dacă va fi avut unul în localitatea de plată și nefiind găsită nici aici, se vor constata toate acestea în actul de protest, ținând bine minte că avem o singură localitate de plată și legea nu încuviințează decât un unic act de protest (art. 327), de unde rezultă că posesorul nu poate dresa protest în altă localitate și nici un al doilea, după ce a constatat lipsa de plată în localitatea arătată în cambie ca loc de plată.

§ 38. Cine are dreptul să primească plata.

178. *Legitimare cambială.* — După principiile generale ale dreptului comun, debitorul nu este liberat, decât dacă plătește adevăratului titular al creanței și prin urmare în caz de transmisiuni ale creanței, debitorul înainte de a plăti trebuie să se încredințeze de valabilitatea tutelor transmisiunilor.

În materie cambială unde avem șiruri lungi de giruri, date în localități diferite, deci o circulabilitate mult mai

fenea, în bursă, etc.) și un protest încheiat astfel e nul, dacă motivul refuzului este tocmai că rău i se prezintă cambia la plată în altă parte decât acolo unde cere legea. Dar dacă refuzul se bazează pe alte motive, protestul e valabil, întrucât evidențiază, că persoana arătată în cambie să plătească, nu voește, chiar dacă i s'ar prezenta la domiciliu sau reședință¹⁾.

231. *Locul dresării la protestul pentru neacceptare.* În ce privește protestul pentru neacceptare, el se dresează la locul, unde trebuie prezentată cambia la accept; ori acel loc este acela indicat anume în cambie și, în lipsă de anume indicare, se va căuta domiciliul sau reședința trasului, chiar dacă domiciliul sau reședința nu ar coincide cu locul plății (art. 285 și 327).

Posesorul cambiei are dreptul să primească plata acolo, unde se arată în cambie sau unde arată art. 272 c. com.; iar debitorul nu se poate plânge, căci cunoaște cuprinsul cambiei și e dator să îngrijească, ca la scadență cambia să fie achitată acolo unde trebuie.

La acceptare însă lucrurile se schimbă: trasul nu știe ziua când posesorul se va prezenta la acceptare și e natural, ca creditorul să-l caute la domiciliu sau reședință spre a-l întreba, dacă acceptă sau nu.

232. *Forma protestului.* — Legea trebuie să arate, ce anume să cuprindă actul de protest, pentru ca orice obligat de regres să poată ști, dacă s'a prezentat sau nu la timp cambia și s'a cerut plata (acceptarea, datarea, înmânarea). Numai îndeplinirea acestei condițiuni dă loc la exercitarea regresului cambial.

Protestul conține procesul-verbal constatator că funcționarul public a prezentat cambia, și ce rezultat a avut.

Codul comercial român, în art. 328, arată condițiile esențiale ale acestui proces-verbal, și legiuitorul nostru a căutat, să fie mai complet decât cel italian, deoarece, inspirându-se din legea germană, a prevăzut printre condiții-

1) Bonelli, 247.

nile esențiale și numele persoanei pentru care se face protestul, cum și semnătura funcționarului.

Pe lângă conținutul protestului, codul comercial mai prevede, că ștersăturile, răsăturile și orice scriptură între rânduri sau cu semn de trimitere, trebuie să fie aprobate și semnate de portărel (art. 329 al. ultim), fără să arate sancțiunea, dar care nu poate fi decât socotirea ca nescrise a acelor ștersături, etc. (Argument și din art. 122 pr. civ.); ceea ce poate duce la nulitatea protestului, când ștersăturile, adăogirile ar constitui elementele esențiale — *sine qua non* — ale protestului.

Art. 328 începe prin a spune că „protestul trebuie să cuprindă” și apoi face enumerarea condițiilor (în sensul de cerințe), fără însă a declara, că nerespectarea legii atrage nulitatea actului. Dar deși legea nu sancționează în mod expres cu nulitatea actului, credem totuși, că lipsa totală a uneia din condițiile enumerate în art. 328 atrage nulitatea actului, de oarece actul lipsit de acea condițiune nu-și mai ajunge scopul său: de aceea și fiecare din condițiuni este esențială. Cu totul altfel trebuie să decidem, când toate condițiunile sunt întrunite, dar una sau mai multe din ele nu sunt complete, au lipsuri; în asemenea ipoteză trebuie să examinăm fiecare caz în parte și să vedem în ce scop s'a prevăzut de lege acea condițiune și dacă scopul e ajuns chiar cu cuprinsul defectos al protestului¹⁾ și de acest lucru ne vom convinge când vom vorbi de fiecare condițiune în parte.

Să examinăm pe rând condițiunile esențiale de formă ale protestului.

1. *Transcrierea exactă a cambiei, a acceptării, a girurilor și a tuturor arătărilor și însemnărilor cuprinse într'însa.* (Art. 328, Nr. 1).

Această cerință a legii are ca scop a identifica cam-

1) Conf.: *Grünhut*, § 79, p. 48—49.

În genere, în Italia se împărtășește părerea că numai atunci este nul protestul când omisiunea este de așa natură, încât el nu mai poate servi la scopul voit de lege. A se vedea, *Vivante*, 1303; *Bonelli*, 251.

bia protestată, pentru a înlătura orice dubiu asupra cesiunii, dacă un act de protest se referă sau nu la o anumită cambie.

Cu toate că din modul de redactare al art. 328 Nr. 1 ar părea, că în protest trebuie să se copieze vorbă cu vorbă și în întregime tot ce stă scris pe cambie — o reproducere la fel cu cea fotografică, — totuși nu este necesară o reproducere aidoma chiar a mențiunilor de pe cambie, cari nu au nici o importanță din punct de vedere al dreptului cambial.

Așa, nu e nevoie de reproducerea mențiunilor făcute și cari se raportează la registrele creditorului, la corespondența lui, etc., de oarece și fără aceste mențiuni indentitatea cambiei reese din actul de protest¹⁾.

Chiar nereproducerea întocmai a declarațiunilor cambiale — gir, aval, accept, — poate, după împrejurări, să nu facă dubios că protestul se referă la cambia în discuție și deci actul de protest, în asemenea caz, își ajunge scopul și e deci valabil.

Totul depinde ca funcționarul public să știe ce poate omite și ce nu, atunci când transcrie cambia, și evident că o reproducere aidoma înlătură orice discuțiune.

Protestul trebuie să fie oglinda cambiei din momentul dresării lui. Modificările, adăogirile, ștersăturile, ce se fac în urmă nu ar mai trebui să aibă vreo influență asupra actului ce s'a încheiat în mod valabil în termenul prevăzut de lege. Și în realitate modificările nu influențează protestul, numai cu condițiunea ca acele modificări să lase posibilitatea pentru posesor a dovedi că la data dresării protestului cambia eră așa cum e transcrisă în acel act.

Sunt unele modificări prevăzute de lege, obicinuite și cari nu pot îngreună situațiunea posesorului²⁾. Identitatea cambiei e ușor de stabilit. Sunt altele mai deosebite și

1) Conf.: *Vivante*, 1307; *Bonelli*, 248; *Grünhut*, § 79 p. 50 și 51.

2) Ex.: art. 281 (gir după scadență), art. 279 (completarea unui gir în alb), art. 338 (girantul care a plătit poate șterge girul său și cele posterioare). Vezi și *Grünhut*, § 79, p. 53.

cari fac ca protestul să nu se mai potrivească cu cambia și atunci este în sarcina posesorului, să facă dovada, că este identitate între cambia în discuție și cea transcrisă în protest¹⁾.

2. *Numele persoanei pentru care și în contra căreia se face protestul.* (Art. 328, Nr. 2).

Din cuprinsul actului de protest trebuie să reese neîndoios numele persoanei pentru care se face protestul. Această persoană, dacă e vorba de protestul pentru neplată, nu poate fi alta decât posesorul ce se legitimează printr'un șir neîntrerupt de giruri, de oarece numai un asemenea posesor e în drept să ceară plata. Din potrivă, pentru a cere dresarea unui protest de neacceptare sau de lipsă de siguranță este nevoie numai de deținerea cambiei, nu de posesiunea legitimă.

Legea spune, că e necesar a se arăta „numele”, fără să adauge ca în art. 270 „sau firma”, așa după cum citim în legea germană; dar credem, că e bine desemnat cel ce cere dresarea protestului când e indicat prin firmă, căci firma nu e decât numele sub care un comerciant își exercită comerțul, obligându-se valabil.

Dar pe lângă numele celui ce a cerut dresarea protestului, este indispensabil a se arăta și numele sau firma persoanei în contra căreia se dresează protestul (*numele protestatului*).

Protestatul poate fi atât o persoană fizică, cât și una juridică, și prin urmare el va fi arătat prin nume și pronume sau prin firmă individuală sau socială.

Protestatul poate fi una și aceeași persoană cu cel ce cere dresarea protestului și atunci avem *protestul la sine însuș* sau *protestul de declarare*.

Acest protest are loc, când posesorul legitim al cambiei în momentul scadenței figurează în titlu ca tras, ca indicat la nevoie sau ca domiciliatar.

Deși s'ar părea, că e de prisos, să se dreseze protest, când cel ce protestează, este chiar persoana protestată, totuși dresarea unui asemenea act este indispensabil exer-

1) Conf.: *Grünhut*, § 79, nota 23.

citării acțiunii de regres din următoarele motive: 1) pentru că legea pune ca o condițiune *sine qua non* dresarea protestului (art. 331); 2) pentru că prin dresarea protestului se stabilește cum eră cambia în acel moment; 3) prin dresarea protestului se dă puțința ca terții să intervie și să plătească pentru onoare.

3. *Somațiunea adresată persoanei în contra căreia se face protestul, obiectul somației, locul și data unde și când s'a făcut somațiunea* (art. 328 Nr. 3).

Scopul acestei cerinți a legii este, ca funcționarul public să constate, că s'a dus la acela în contra căruia dresază protestul, i-a prezentat cambia, l'a somat să facă prestațiunea cerută (plata, acceptarea, înmânarea exemplarului, să depue cauțiune) însemnând în actul de protest data și locul unde înfățișarea și somațiunea a avut loc.

A. *Facerea somațiunii*. Legea vorbește numai de somațiune, dar se înțelege dela sine că spre a face somațiune, funcționarul public trebuie în prealabil să prezinte cambia, căci numai în virtutea acestui titlu se poate pretinde o prestațiune cambială¹⁾, bine înțeles exceptându-se cazul când cambia a fost percută, distrusă sau furată, de care ne vom ocupa mai târziu.

Dar obligațiunea de a prezenta cambia rezultă nu numai din principiul dominant că obligațiunea cambială este încorporată în titlu și deci nu se poate pretinde plata fără arătarea titlului, dar și din dispozițiunea art. 310, care impune posesorului să înfățișeze cambia pentru plată și să constate rezultatul prin protest (art. 310, 319, 350)²⁾.

1) Că funcționarul trebuie să prezinte cambia, a se vedea: *Vivante*, 1300; *Bonelli*, 248, dar mai ales *Staub*, art. 88 n. 1; *Grünhut*, § 79, pag. 62.

2) *Staub*, art. 88 n. 1; *Rehbein*, 88 n. 7, susțin că e nul protestul dacă nu constată prezentarea cambiei; pe când *Grünhut*, § 79, p. 62, e de părere că după cum înfățișarea cambiei nu a mai prevăzut-o legiuitorul, când a vorbit de ce trebuie să cuprindă protestul, ca fiind lucru înțeles, tot așa nu e nevoie ca funcționarul să menționeze, că a înfățișat titlu. Și *Bernstein*, 381, e de părere că se presupune înfățișată cambia, odată ce se menționează în protest somațiunea făcută. Asemenea *Supino*, 414; *Bonelli*, 249.

Funcționarul public trebuie să caute a prezenta cambia și a face somațiunea persoanei, contra căreia se dresază protestul sau unui reprezentant al acestuia. Funcționarul poate dresă somațiunea direct reprezentantului, dacă îl găsește la domiciliul sau reședința persoanei contra căreia dresază protestul, fără a mai constată că nu a găsit pe reprezentat; dar protestul e nul dacă somațiunea tra căreia dresază protestul, fără a mai constată că nu a prezentat sau cel puțin să facă plăți — o reprezentare limitată — pentru cel protestat¹⁾.

Pentru valabilitatea protestului e necesar ca funcționarul să arăte cum a stabilit identitatea persoanelor: nu e destul că el și-a făcut convingerea din împrejurările de fapt, ci e ținut să le reproducă, pentru a putea vedea oricine că într'adevăr el a prezentat cambia persoanei, contra căreia a dresat protestul. In această privință legiuitorul nostru a introdus o dispozițiune ce nu se găsește în legiurile, cari i-au servit de model (art. 329)²⁾.

Dacă funcționarul, însărcinat cu dresarea protestului nu găsește la domiciliu sau reședință pe persoana contra căreia urmează să facă acel act, el trebuie să constate absența în chiar actul de protest, fără să fie nevoit a arăta, că a întrebat de reprezentantul acelei persoane sau că a găsit prezinte o altă persoană ce nu avea cădere să răspundă la somațiune³⁾.

De asemenea va constată imposibilitatea de a prezenta cambia și face somațiunea, în cazul că localul sau locuința le-a găsit încuiate.

Funcționarul odată ce a constatat absența dela domiciliu sau reședință, nu e obligat să se reîntoarcă a căută încă odată acea persoană, nici să-l caute aiurea, întruoată el și-a îndeplinit misiunea ce o avea.

Funcționarul public nu și-a îndeplinit însărcinarea sa,

1) *Staub*, art. 88, n. 34; *Bonelli*, 249, nota 5.

2) A se vedea, *Grünhut*, § 79, pag. 58; *Staub*, art. 88, n. 26.

3) Conf.: *Grünhut*, § 79, p. 58; *Staub*, 88, n. 39. Din potrivă, *Bonelli*, 250; *Vidari*, 7039, nota 4, cer ca funcționarul să se adreseze persoanelor streine, ce ar găsi, luând noia de răspunsul lor.

când se mulțumește să constate, că la locul unde urmă să prezinte cambia, a găsit pe soția, ginerele, etc., persoanei, în contra căruia trebuia să dreseze protestul, fără însă să arate în protest, că a întrebat de această persoană și era lipsă dela domiciliu ¹⁾).

În protest trebuie să se arate obiectul somațiunii, adică ce s'a cerut, căci am văzut că protestul nu constată numai refuzul de plată, ci și refuzul de acceptare, de înmănare, de dare de cauțiune; așa că un protest ce nu ar arăta felul somațiunii adresate, ar fi nul, căci nu ar fi apt a servi scopului său, bine înțeles dacă obiectul somațiunii nu ar reeși nici măcar din arătarea răspunsului dat de cel protestat.

B. *Locul și data unde și când s'a făcut somațiunea.* Prin loc nu trebuie să înțelegem numai localitatea, adică comuna, ci și specificarea locului în interiorul comunei, căci să nu uităm, că legiuitorul prin art. 327 impune funcționarului public, ca să prezinte cambia la adresa arătată în cambie, iar în lipsă de adresă, la domiciliu cunoscut al trasului; astfel că numai arătându-se în protest locul exact unde s'a interpelat cel protestat, putem ști dacă s'a respectat dispozițiunile edictate cu rigurozitate de lege.

În protest trebuie să se arate data când s'a făcut somațiunea; iar ceea ce cuprinde data, legiuitorul nostru nu a mai arătat — cum face art. 88 din ordonanța cambială germană — de oarece arătase în art. 57, că înțelege prin dată locul, ziua, luna și anul și dacă a mai prevăzut „locul”, a făcut de oarece locul din art. 57 însemnează comuna, pe când la dresarea protestului însemnează nu numai comuna, dar și ce anume loc din comună ²⁾).

4. *Răspunsul obținut sau arătarea, că persoana, contra căreia e făcut protestul, n'a dat nici un răspuns.* (Art. 328, Nr. 4).

Legiuitorul român, spre deosebire de cel german și italian, se ocupă de ipoteza când cel protestat este găsit și i se înfățișează cambia.

1) Conf.: Grünhut, § 79; Staub, art. 88 n. 26.

2) În Italia doctrina în majoritate cere a se arăta și locul. Numai Vivante, 1309 pare a cere doar indicarea localității.

În acest caz, funcționarul însărcinat cu dresarea protestului trebuie să constate rezultatul somațiunii făcute, trecând în rezumat răspunsul obținut sau constatând că cel protestat a refuzat să dea vreun răspuns.

Omișiunea de a trece răspunsul, atrage nulitatea protestului, de oarece el nu mai poate servi scopului voit de legiuitor.

În Germania se susține, că funcționarul are însărcinarea să constate numai dacă cel somat îndeplinește sau nu prestațiunea cambială; așa că prin protest nu se pot crea obligațiuni, nici constată obligațiuni. Noi credem însă, că întrucât legea cere a se reproduce răspunsul protestatului, răspunsurile menționate în actul de protest sunt opozabile celui ce le-a făcut, însă ca mărturisiri extrajudiciare: bunăoară recunoașterea datoriei, recunoașterea că daortează pentru alimente, etc. Toate aceste declarațiuni sunt făcute înaintea unui funcționar competente și nu pot fi ignorate.

Fiind vorba de mărturisiri extrajudiciare, referitoare la fapte de comerț, ele fac probă pentru orice sumă (art. 1205 c. civ.); dar e admisibilă și proba contrarie prin martori.

5. *Cercetările pentru a găsi domiciliul sau reședința persoanei în contra căreia se dresază protestul* (art. 327, al. ultim). De această îndatorire a funcționarului însărcinat cu dresarea protestului am vorbit cu ocaziunea locului unde trebuie să se prezinte cambia. Am văzut cu acea ocaziune, că deși legea se ocupă numai de cazul când arătarea în cambie este „greșită sau falsă”, totuși cercetările și mențiunea lor în actul de protest se impun chiar când în cambie nu este arătată vreo adresă.

6. *Protestul trebuie semnat de funcționarul public.* (Art. 328 al. penultim). Am arătat că protestul este un proces verbal constatator al prezentării cambiei și al rezultatului obținut la cererea de a se face o prestațiune cambială; deci fiind vorba de un proces verbal se impune dela

sine, ca acest act să fie semnat de funcționarul public, care l'a dresat¹⁾.

Legea cere numai semnătura funcționarului public; nu e nevoie de nici o altă semnătură; nici de semnătura celui ce a cerut dresarea protestului, nici de a aceluia, în contra căruia s'a dresat protestul.

233. *Registru de proteste.* — Originalul actului de protest se cuvine aceluia, care a cerut dresarea lui,, însă după ce mai întâi președintele tribunalului — sau locțiitorul lui — îl va ađeveri (art. 330).

Funcționarul nu reține vreun duplicat și nici măcar o copie după protestul original, ci este obligat numai — sub sancțiunea despăgubirilor către părți cum și a măsurilor disciplinare — să treacă toate protestele în întreg zi după zi și în ordinea în care au fost dresate, într'un registru special, numerotat și parafat de președinte.

Dacă originalul protestului a fost pierdut, partea va face dovadă de aceasta și va obține o copie legalizată, care să ție loc de original (art. 330).

Dovada pierderii originalului act de protest pretinsă de lege, cași dovada pierderii cambiei în caz de amortizare nu trebuie făcută pe deplin, de oarece cu greu se poate administra o probă completă a pierderii: e destul ca pierderea să fie probabilă pentru ca să fie justificată cererea unei copii legalizate.

În art. 330 se vorbește de „*extract legalizat din registru*”, dar aici cuvântul *extract* are înțeles de reproducere cuvânt cu cuvânt a celor cuprinse în registru; după cum *extract* se zice la actele stării civile, când reproduc cele cuprinse în registru respectiv. De altfel nu ar putea fi înlocuit originalul actului de protest cu un *extract*, care nu ar cuprinde în întregime cele cuprinse în protestul

---

1) Cer expres semnătura funcționarului public, care a dresat protestul: ordonanța germană și austriacă art. 88, Nr. 6; legea ungară, art. 99; elvețiană, art. 815; scandinavă, § 82; engleză, secțiunea 51, § 7. În codul italian, art. 305 nu cere acest lucru, dar toată lumea socotește indispensabilă semnătura funcționarului.

reprodus în registru, de oarece, numai citindu-l în întregime, își poate cineva da seama, dacă s'au respectat sau nu formele cerute de lege.

Deși legea nu o spune, însă eliberarea „*extractului*” trebuie ordonat de președintele tribunalului de comerț, căci el este cel ce adevărește exemplarele originale, și natural și exemplarele ce țin loc de originale¹⁾.

234. *Tabloul de proteste.* — Refuzul de a plăti și câte odată chiar de a accepta o cambie poate fi un indiciu că cel ce refuză nu-și îndeplinește cu exactitate obligațiunile sale, iar dacă protestele se înmulțesc, aceasta e o dovadă că un comerciant — în ipoteza că este comerciant, acel în contra căruia sunt dresate protestele — a încetat plățile și deci trebuie declarat în faliment, spre a se evita executări și aranjamente separate.

Pentru ca tribunalul să aibă cunoștință de comerțanții, cari numai fac față plăților spre a-i decara în faliment din oficiu (art. 701) și pentru că publicul, pe de altă parte, să fie avizat de situațiunea comercianților, codul comercial prevede, că în cea dintâi zi a fiecărei săptămâni, portăreii și judecătorii de ocol vor transmite președintelui tribunalului de comerț, în jurisdicțiunea căruia se află un tablou de protestele dresate în cursul săptămânei precedente. Acest tablou trebuie să arate data fiecărui protest, numele și domiciliul persoanelor cari au cerut și contra cărora s'au dresat protestele, scadența cambiilor, suma și motivele refuzului de plată sau de acceptare, bine înțeles dacă în actele de protest se menționează și motivele.

Tablourile se fac pe anume formulare, trimise de minister și cunt cusute în fascicole lunare. Ele să păstrează la grefa tribunalului, pentru ca oricine să ia cunoștință

1) În legea ungară, art. 101, se prevede că se poate da oricui copie după protestul trecut în registru.

În actualul articol 90 din legea cambială germană se prescrie că funcționarul e obligat să oprească o copie legalizată după originalul actului de protest, pe care să o păstreze în mod ordonat, adică copiile se păstrează în fascicole și în ordinea dresării. Vezi *Staub*, art. 90.

de ele; iar un duplicat după tablou se trimite Camerei de Comerț spre publicare (art. 706 c. com., fără corespunzător în legile germanice).

235 *Act care să înlocuiască protestul.* — Am văzut că protestul este un act solemn, voit de legiuitor pentru a constată prezentarea la timp a cambiei și rezultatul obținut în urma somațiunii de a se face o prestațiune cambială. Caracteristica acestui act consistă în a fi el un instrument probatoriu solemn a unor diligențe din partea posesorului cambiei (caracter conservator), iar nici decum un act formal, creator de drepturi sau constatatator al unor obligațiuni

Ținând seamă de caracterul și funcțiunea protestului, legiuitorul, deși declară în prinul aliniat al articolului 331 că „nici un act din partea posesorului cambiei nu poate să înlocuiască protestul spre a dovedi acțiunea cambială”, însă în aliniatul următor admite, că protestul pentru lipsă de acceptare sau pentru lipsă de plată, poate fi înlocuit printr’o declarație datată și semnată de persoana, care refuză de a accepta sau de a plăti.

Pentru ca declarația să înlocuiască protestul, trebuie să consimtă la aceasta toate părțile: atât posesorul cambiei cât și persoanele cărora li se cere prestațiunea cambială

Declarațiunea poate fi scrisă chiar pe cambie, dar poate fi scrisă și pe un act separat. Dacă e scrisă pe cambie, e destul ca ea să cuprindă refuzul și să fie datată și semnată de cel ce refuză; dacă declarația este scrisă pe un act separat, ea mai trebuie să cuprindă transcrierea cambiei, așa cum am văzut, că se cere la protest.

În toate cazurile declarațiunea trebuie să capete dată certă în termenul prescris pentru facerea protestului, sau cel mai târziu în cele douăzeci și patru ore, cari vor urma după expirarea acestui termen.

Numai declarația făcută în formele arătate mai sus ține loc de protest, de oarece legea spune categoric, că formalitățile prescrise în art. 331 sunt sub pedeapsă de nulitate.

Dacă în cambie figurează indicați la nevoie sau acceptanți pentru onoare, intervenirea lor la plată și efectuarea plății pentru onoare se va constata tot prin declarația dată în loc de protest: aceasta nu o spune legea, dar rezultă din faptul, că ceace poate constată protestul, o poate și declarația ce-i ține locul¹⁾.

Bine înțeles, că în ipoteza indicațiilor la nevoie sau a acceptantului pentru onoare, cari refuză să plătească și să dea declarațiunea prevăzută de art. 331, posesorul va fi nevoit a constata refuzul atât al trasului cât și al indicațiilor la nevoie (și al acceptantului pentru onoare) printr'un singur act de protest, de oarece declararea nu poate fi obținută fără consimțământul tuturilor părților, iar declararea trasului nu-și mai ajunge scopul de a înlocui protestul. Și acelaș lucru se va întâmpla, când, în loc de plată, e vorba de refuz de acceptare și de dare de declarațiune din partea indicațiilor spre a accepta la nevoie²⁾.

În art. 331 se vorbește de înlocuirea protestului pentru lipsă de acceptare și de cel pentru lipsă de plată, dar aceasta nu însemnează, că protestul nu poate fi înlocuit prin declarare și atunci când e vorba de un refuz de înmânare a unui exemplar sau a refuzului de dare de cautiune de care se ocupă art. 340 c. com., de oarece pe legiuitor l-a preocupat mai mult conservarea acțiunii cambiale de regres în caz de neacceptare și de neplată, însă pentru forma cum se constată refuzul de a face o prestațiune cambială, legea întotdeauna trimite la secțiunea VII, în care secțiune se prevede și înlocuirea protestului cu o declarare³⁾.

1) În mod expres legea belgiană, art. 8. Conform: *Bonelli*, 255, nota 61; *Supino*, 401. Contrari: *Bolaffio*, *Temi vaneta*, 1900. 471; *Vivante*, 1299, nota 306, care nu admite ca acceptarea și plata prin intervențiune să se constate decât prin protest, de oarece intervențiunea este o faptă streină de obligatul principal, pentru care legea a admis declarația; iar pe de altă parte, unde e vorba de constatarea intervențiunii, legea nu trimete la întreaga secțiune a VIII, cum face când vorbește de constatarea refuzului de acceptare, de plată, de înmânare, de refuz de cautiune (art. 289, 302, 339—341).

2) Conform: *Bonelli*, 255 nota 6.

3) Conform: *Bonelli*, 255; *Vivante*, 1299 nota 306.

Declararea, de care ne ocupăm, nu e supusă publicității, după cum am văzut la proteste și credem că a se impune publicarea și a declarațiunilor ar da loc la neajunsuri, întrucât protestul e un act dresat de un funcționar public și deci exclusă orice umbră de răutate, ceace nu ar fi și atunci când declarații nelegalizate s'ar publică. Creditul celui ce figurează, că a refuzat o prestațiune cambială, cere multă rezervă în publicarea actelor de această natură, de aceea ne înscrim în potriiva propunerii, ce întâlnim într'un proiect român, ca declarațiile să fie trecute pe tablou și publicate.

236 *Dispensa de protest.* — Protestul fiind un instrument probatoriu, edictat în interesul părților, adică în interesul obligaților de regres, cum și al posesorului, legea (art. 333) dă libertate ca printr'o clauză să se dispenseze posesorul de dresarea protestului de neacceptare și de neplată.

Dispensa de protest poate rezultă dintr'o clauză scrisă pe cambie, cu cuprinsul arătat ca exemplu de legiuitor: „fără protest”, „fără cheltueli”. Legea nu cere o formulă sacramentală, e destul să se evidentieze scopul acelei înserări. Dar dispensa poate fi dată și printr'un înscris a parte și chiar verbal, căci debitorul de regres, care ar contestă o atare dispensă, s'ar vedea respins printr'o *exceptio doli*¹⁾.

237. *Cine poate dispensă de protest?* — Dispensa o poate acorda obligații de regres, avaliștii lor, acceptanții pentru onoare și acceptantul și emitentul unei cambii domiciliat; adică toți aceia, față de cari este astfel necesar dresarea protestului pentru conservarea acțiunii cambiale²⁾.

238. *Ce efect produce clauza de dispensă de protest?* Prin această clauză, obligatul de regres renunță la un drept al lui de a nu răspunde pe calea de regres, decât

1) Conform: *Grünhut*, § 122; *Staub*, art. 42 n. 1.

2) Conf.: *Grünhut*, § 122; *Staub*, art. 42 n. 8.

dacă se constată solemn prezentarea la timp a cambiei și refuzul de a fi onorată. Această renunțare are un singur avantaj pentru obligatul de regres, că posesorul, nedresând protest, îl scutește de restituirea cheltuelilor de protest, ceea ce pentru unele cambii are oarecare importanță.

„Clauza „fără protest” sau „fără cheltueli” apără de protest, dar nu dispensă de înfățișarea cambiei pentru acceptare sau plată” zice art. 333; de unde rezultă: *a)* că dresarea protestului fiind nu numai în interesul obligaților de regres, ci și în interesul posesorului de a avea o probă sigură, că a înfățișat cambia, acesta, cu toată dispensa, poate să ceară funcționarului competent să dreseze protest. de oarece zisa clauză apără doar pe posesor de dresarea protestului, însă nu-i răpește acest drept; *b)* posesorul este apărat de dresarea protestului, dar nu de înfățișarea cambiei.

Și înfățișarea cambiei este prescrisă tot în interes privat, de aceea nimic nu împiedică, ca în cambie, sau în afară de ea, să se stabilească, că posesorul nu este obligat să prezinte cambia la plată¹⁾.

Intrucât posesorul este obligat să înfățișeze la timp cambia, cade în sarcina lui să probeze, că această înfățișare a avut loc și cum el a fost dispensat de protest, dovada se va face prin orice mijloc de probațiune. În această privință e bine să știm, că legiuitorul român nu a reprodus partea din art. 42 al ordonanței cambiale germane, care stabilește în favoarea posesorului o prezumțiune de înfățișare la timp a cambiei, prezumțiune ce cade, numai dacă obligatul de regres (care a inserat clauza „fără protest”) dovedește că prezentarea nu a avut loc sau a avut loc, însă tardiv.

239. *Intre cine își produce efectele clauză „fără protest”?* — Articolul 333 din codul de comerț nu o spune.

1) Conform: *Grünhut*, § 122, p. 405; *Staub*, art. 42, n. 7. Dispensarea de a înfățiși cambia poate rezulta și implicit, nu numai expressis verbis, și în acest sens a decis Curtea supremă germană, citată de *Staub*.

dar e ușor de dedus din principiile generale în materie cambială.

Obligațiunile cambiale sunt autonome una de alta, de unde rezultă, că agravările cași restrângerea unei obligațiuni cambiale poate fi opusă numai în potriva aceluia, dela care emană o clauză cu atari consecințe. Aplicarea acestui principiu o găsim făcută de legiuitor în articolul 278 și tot în spiritul acestui principiu se interpretează și art. 280 al. 2. Fiecare obligat de regres poate renunța la avantajile legii cambiale, dar renunțarea o face numai pentru el, nu și pentru cei ce vin după el, de oarece aceștia dobândesc nu drepturi derivate, ci, în bază de giruri, drepturi autonome. De unde rezultă, că de clauza „fără protest” se pot folosi posesorul și toți obligații de regres următori celui ce a înserat clauza, dar invocarea ei nu e admisibilă decât în potriva celui ce a înserat-o.

Posesorul cambiei nu poate invoca clauza „fără protest” în potriva unui girant, care deși urmează unui alt girant, în al cărui gir figurează zisa clauză, totuși el nu a mai reprodus-o; fiindcă prin nereproducerea ei, acel girant a înțeles, ca el să nu fie ținut pe cale de regres, decât dacă înfățișarea cambiei se va constata așa cum prescrie legea¹⁾.

Am spus, că în potriva celui ce a dispensat de protest, poate invoca această dispensă posesorul cum și toți cei cari urmează în șirul girurilor după cel ce a acordat dispensa (bine înțeles când aceștia reedobândind cambia ar exercită acțiunea cambială); însă aici se impune o restricțiune: când dispensa nu s'a scris chiar pe cambie, ea nu e operantă decât numai *inter partes*; cei ce dobândesc cambia în urmă, nu pot conta pe vre-o dispensă, ce nu figurează în titlul dobândit, căci nu dobândesc drepturile așa cum le avea predecesorul, ci așa cum rezultă din cambie (art. 277)²⁾.

Chiar dacă clauza ar fi scrisă de trăgător, totuși ea nu poate fi invocată în potriva giranților, cari n'au mai

1) A se vedea *Grünhut*, § 122; *Staub*, art. 42 n. 3.

2) Conform: *Grünhut*, § 122, p. 403, 404.

reprodus-o, căci pe lângă motivele de mai sus mai vine în sprijinul celor ce susținem și necesitatea de a se evita fraudele. A admite contrariu, ar însemna să se dea puțința unui posesor decăzut din acțiunea cambială de regres să se înțeleagă cu trăgătorul devenit insolubil și să treacă o clauză de dispensă de protest, deși termenul când trebuia să dresese acest act expirase de mult; de aceea nu se face excepțiune nici atunci când dispensa emană dela trăgător¹⁾.

240. *Locul unde se înserează clauza.* — Legea nu spune nimic în privința aceasta, deci în orice parte a cambiei se poate insera: în contextul cambiei, etc. Dacă clauza nu este subscrisă și deci este îndoială asupra aceluia ce a inserat-o, reclamantul, care o invoacă, trebuie să probeze dela cine emană²⁾.

241. *Notificarea refuzului de plată.* — Clauza „fără protest” apără numai de dresarea protestului, iar nu de înfățișarea cambiei și nici de obligațiunea posesorului de a notifica predecesorului său, că la scadență plata a fost refuzată, de oarece această notificare este de folos în toate caurile de refuz de plată, pentru ca obligatul de regres să ia măsurile necesare în vederea achitării cambiei.

242. *Forța majoră.* — Când posesorul nu a dresat la timp protestul din cauză de forță majoră (*vis major*), el nu pierde acțiunea cambială de regres, de oarece lui nu i se poate imputa vre-o culpă, fie cât de ușoară.

Codul comercial român a făcut aplicațiunea principiului general al forței majore și în materie cambială,

1) Conform: *Grünhut*, § 122 nota 14; *Staub*, art. 42 n. 3, litera a, care citează în acest sens și jurisprudența Curții supreme germane și să se noteze că în Germania dacă trăgătorul înserează clauza „nu la ordin” această clauză are efecte față de toți, și totuși se dă interpretarea arătată de noi atunci când e vorba de clauza „fără protest”.

2) Conf.: *Grünhut*, § 122, care citează în acest sens jurisprudența Curții supreme germane.

prescriind în 334: 1) că pierderea drepturilor prin nefacerea protestului în termenul prescris de lege, nu are loc când o forță majoră a împiedicat sau întârziat protestul; 2) posesorul este îndatorat să facă protestul imediat ce împrejurările nu se mai împotrivesc, altfel — zice legea — forța majoră rămâne în sarcina lui.

Când a început și când a încetat forța majoră este o chestiune de fapt, lăsată la suverană apreciere a judecătorului, ceea ce, desigur, nu este ceva lipsit de inconveniente, într-o materie în care rigurozitatea și punctualitatea este de regulă. Aceste inconveniente rezultă din nepreciziunea ideii de forță majoră, care rămâne întotdeauna să fie determinată de la caz la caz și după criterii, ce pot diferi de la judecător la judecător; din dificultatea de a distinge în articol de lege un simplu *casus* de o adevărată *vis major*; din dificultatea de a distinge prin text de lege o imposibilitate ce lovește numai o persoană sau câte-va de o imposibilitate absolută pentru toți. Acestea au și fost principalele cauze, cari au determinat conferința germană de la Lipsca (1874), elaboratoarea celebrei ordonanțe cambiale germană, să renunțe de a introduce ideea forței majore, deși la început admisesese (10 voturi contra 9) ca să se aibă în vedere *vis major*, dar nu și simplul *casus*, care lovește o singură persoană sau câteva¹⁾.

La conferințele de la Haga (1910 și 1912) pentru unificarea dreptului cambial au fost discuțiuni foarte vii: de o parte era sistemul legii germane, un sistem riguros; de altă parte un curent puternic pentru admiterea fără rezerve a forței majore. În proiectul definitiv s'a dat o soluțiune transacțională.

În articolul 53 al Regulamentului uniform de la Haga s'a admis ca forța majoră „*un obstacle insurmontable*” să

1) A se vedea *Grünhut*, § 121 nota 12. Acest autor arată, că forța majoră nu trebuie admisă la cambii, de oarece prezentarea cambiei și dresarea protestului nu sunt decât condițiunea, fără împlinirea căreia nu există obligațiune din partea celor ținuți de regres; ori la condițiuni nu se aplică principiul de „*vis major*” ci numai la îndeplinirea unei obligațiuni.

aibă ca rezultat prelungirea termenelor pentru prezentarea cambiei și dresarea protestului, însă s'a căutat, pe cât posibil, să se ia măsuri pentru a evita unele neajunsuri, ce erau invocate de protivnicii prelungirii termenelor. Aceste măsuri consistă:

1. Nu orice obstacol insurmontabil poate fi ținut în seamă, de oarece prin ultimul aliniat al art. 53 sunt excluse „*les faits purement personnels au porteur ou à celui qu'il a chargé de la présentation de la lettre ou de la confection du protêt*”;

2. Posesorul e dator să înștiințeze numai decât de girantul său de cazul de forță majoră;

3. După încetarea forții majore, posesorul trebuie, fără întârziere să prezinte cambia și, eventual, să dreseze protest;

4. Dacă forța majoră durează mai mult de 30 de zile, regresul se exercită, fără să mai fie nevoie de prezentarea cambiei și faecrea protestului;

5. Pentru cambiile la vedere sau la un anume timp dela vedere, termenul de 30 de zile curge dela data de când posesorul a înștiințat de întâmplarea forței majore, chiar dacă această dată e anterioară termenului de prezentare.

243. *Moartea, falimentul, incapacitatea nu apără de protest.* — Posesorul trebuie să dreseze protest, dacă nu a fost anume dispensat printr'o clauză, chiar dacă persoana, căreia trebuie să se prezinte cambia ar fi murit, ar fi fost declarată în faliment sau ar fi devenit incapabilă sau a fost totdeauna incapabilă.

E adevărat că în codul comercial (art. 332) se menționează numai moartea și falimentul, dar aceeași rațiune subsistă și atunci când trasul e incapabil.

În toate cele trei ipoteze, posesorul cambiei ar fi putut să zică, că e de prisos prezentarea, căci cel ce ar urmă să fie interpelat nu are putința să plătească, unul fiindcă a murit, iar ceilalți fiindcă nu au capacitatea de a face plăți; totuși legea impune prezentarea întrucât nu este exclusă intervenția unui terț, care să plătească și deci

să evite întoarcerea pe cale de regres, cu o încărcată socoteală de întoarcere.

Prezentarea cambiei și dresarea protestului se vor face la ultimul domiciliu al defunctului și posesorul nu e obligat să caute pe moștenitori; în caz de incapacitate se va căuta incapabilul, iar dacă în cambie se arată cine e reprezentantul legal, se va căuta acesta, bine înțeles în localitatea de plată; în caz de faliment, prezentarea și protestul se va dresa în potriiva falitului, iar nu în potriiva judecătorului sindic, de oarece prezentarea cambiei în toate aceste trei cazuri este o simplă formalitate și prezentarea judeului sindic nu are nici un rost, de oarece acesta nu achită creanțele decât după norme speciale, ce contrazic plata pur și simplă la prezentarea unui titlu de credit; iar pe de altă parte localitatea plății putând fi depărtată de sediul sindicatului, creditorul ar fi de multe ori în necunoștință în fapt de declararea falimentului¹⁾.

La fel cu moartea și incapacitatea, se va rezolva și cazul de absentă a trasului.

244. *Constatarea refuzului de a plăti în dreptul internațional.* — Când o cambie este emisă într'o țară și plătitibilă într'o altă țară, se nasc cestiuni, a căror rezolvare are o mare importanță practică.

Vom examina pe rând următoarele probleme: *a)* la ce lege trebuie să ne raportăm spre a decide dacă este necesar protestul; *b)* la ce lege trebuie să ne raportăm în ceea ce privește forma, modalitățile și timpul, în care se dresează protestul; *c)* care lege decide, dacă forța majoră este sau nu o cauză pentru a justifica întârzierea în dresarea protestului; *d)* ce eficacitate au, din punct de vedere internațional, legile acordând moratorii.

a) Nu în toate țările este neapărat ca la scadența cambia să fie prezentată și, în caz de refuz, să se constate printr'un act dresat în anumită formă rezultatul obținut. Așa, în Anglia pentru cambiile interne (*inland bills*) nu e

1) Conf.: *Bonelli*, 256; *Vidari*, 6999; *Grünhut*, § 121 nota 5; *Staub* art. 88 n. 18; *Lyon Caen et Renault*, 354. Contra: *Thaller*, 1536, care susține că trebuie făcut contra sindicului.

nevoie de protest; pe când pentru cambiile streine (*foreign bills*) trebuie dresat protestul de neplată. Dar atât în Anglia cât și în Suedia nu e nevoie de dresarea unui protest pentru a constată refuzul de a plăti, atunci când s'a dresat un protest de refuz de acceptare¹⁾, contrariu de ceea ce se vede în codul nostru comercial²⁾. În fine, în unele țări, protestul de neplată e necesar, dar cu toate acestea nedresarea lui nu atrage pierderea acțiunii cambiale în contra trăgătorului, care nu a făcut acoperirea (proviziunea) mai înainte de scadență³⁾, și tot așa nu toate legile din diferite țări sunt de acord în ce privește necesitatea dresării protestului pentru a conserva acțiunea cambială în contra obligatului principal la cambiile domiciliat⁴⁾.

Necesitatea dresării protestului nu e o cesțiune ce se referă la forma unui act și prin urmare nu se rezolvă după *lex loci solutionis*, fiindcă e o deosebire între necesitatea unui act și forma acelu act, ci se rezolvă după legea care guvernează obligațiunea de regres sau obligațiunea cambială principală, în caz de cambie domiciliată. Într'adevăr, în țările, unde obligațiunea de regres nu există decât dacă s'a dresat protest, dresarea protestului este o cesțiune, ce ține de însăși substanța obligațiunii și ca atare trebuie reglementată de aceeași lege; iar dacă sunt mai multe obligațiuni cambiale (bunăoară mai multe giruri) luate în diferite țări, trebuie să examinăm legea care guvernează fiecare obligațiune în parte, iar nu să reglementăm pentru toate după legea locului de emisiune.

Tot *lex loci actus*, iar nu *lex loci solutionis* va decide căror persoane se va prezenta cambia în afară de tras (ex.: indicațiilor la nevoie), cum și eficacitatea clauzei „fără protest” sau „fără cheltueli”, ca unele ce se referă la interpretarea contractului.

1) Legea engleză, art. 51 n. 1 și 2, art. 89; legea suedeză, art. 41.

2) Art. 332.

3) Cod. com. francez, art. 168, 170.

4) Pe când legea noastră cere protest (art. 341), actuala lege germană nu mai cere acest protest, socotind că sancțiunea pierderii acțiunii cambiale directe este prea mare și nu destul de justificată. A se vedea *Staub*, art. 43.

b) În ce privește forma, modalitățile și termenul în care se dresază protestul, se va observa *lex loci solutionis*, de oarece modalitățile și forma se referă la procedură, iar nu la substanța obligațiunii. Protestul este un act dresat în anume forme pentru a conserva acțiunea cambială. Pentru a avea efect el trebuie să fie valabil după legea țării unde se dresază: să fie dresat de funcționarii competenți; în locurile unde legea acelei țări prescrie ca să se ceară plata; în orele și zilele în cari se poate valabil încheia un atare act; cu mențiunile (cuprinsul) cerute de acea lege; să fie unic sau mai multe acte de protest, etc.

Relativ la termenul, când trebuie dresat protestul, observăm că după unele legi, protestul se dresază în ziua următoare scadenței¹⁾, după altele în cele două zile ce urmează scadenței²⁾, iar după altele chiar în ziua scadenței³⁾, așa că este important a se ști, care lege guvernează. Asupra acestei chestiuni părerile scriitorilor nu sunt de acord.

După o primă părere, trebuie observate termenul fixate de legea, care guvernează însăși esența obligațiunii, de oarece, se zice, că cel ce s'a obligat de regres, a condiționat obligațiunea sa nu numai de constatarea refuzului de plată, dar și de constatarea acestui refuz într'un termen anume⁴⁾.

După a doua părere termenul de dresarea protestului sunt fixate de *lex loci solutionis*, nu numai fiindcă este de presupus că părțile s'au referit la această lege, dar și pentru considerațiunea că termenul sunt unele din modalitățile procedurale, cari fac ca un act de procedură să fie valabil, ne fiind suficient pentru valabilitatea lui să se observe doar normele referitoare la formă. Pe de altă parte, dacă nu s'ar observa termenul fixate de *lex loci solutionis*,

1) Cod. com. român, art. 319.

2) Cod. com. it., art. 296; codul elvețian, art. 762.

3) Legea cambială ungară, art. 41; legea germană și austriacă, art. 41.

4) Conform: Weiss, *Traité theorique et pratique*, vol. IV, pag. 444—445; *Despagnet*, *Précis de dr. international privé*, 2-a ed., n. 536; *Champcommunal* în *Annales*, 1894, II, p. 217—218.

am avea un act nevalabil, în localitatea unde s'a dresat, și un asemenea act mi se pare, că nu poate conserva un drept și nici prin urmare acțiunea cambială¹⁾.

Lex loci solutionis, fiind aceea care reglementează în ce formă se dresează actul menit să conserve acțiunea cambială, tot acea lege va decide, dacă protestul poate fi înlocuit printr'o declarație înregistrată sau prin alt act²⁾.

c) Să venim la cestiunea forței majore

Știm că în unele țări forța majoră este luată în considerațiune, în alte țări, nu, și atunci să ne închipuim o cambie emisă într'o țară, bunăoară Germania, în care forța majoră nu poate justifica vreo întârziere a protestului, dar plătită într'o țară; bunăoară România, în care posesorul nu decade din acțiunea de regres, dacă e împiedicat să dreseze protestul dintr'o cauză de forță majoră. În această situațiune, ce lege se va aplica față de obligații din Germania?

Dacă se va aplica legea germană, obligații de regres din Germania vor fi liberați, pentru că nu s'a putut dresa în termen protestul; dacă se va aplica legea românească, obligații de regres, în orice țară ar fi contractat, nu sunt liberați.

După doctrina dominantă, legea care decide, dacă forța majoră trebuie sau nu ținută în seamă, este legea sub care și-a luat obligațiunea fiecare obligat de regres, de oarece aceasta e singura lege care hotărăște asupra necesității dresării actului de protest și pe aceasta părțile o au în vedere la contractarea obligațiunii³⁾.

d) Gravă controversă există în ce privește legile, cari acordă moratorii cambiale, promulgate în state diferite

1) *Diena*, Trattato di dir. com. internazionale, III, p. 178; *Ottolenghi*, n. 157—160; *Grünhut*, II, p. 557; *Lyon Caen et Renault*, IV, n. 655.

2) *Diena*, p. 175.

3) *Grünhut*, II, p. 583; *Von Bar*, II, n. 310; *Lyon Caen et Renault*, IV, 660; *Despagnet*, 537; *Ramella*, 302.

Contra: *Diena*, p. 180—182, care crede că trebuie considerată această cestiune la fel cu termenele pentru dresarea protestului.

mai ales în caz de război. Totul depinde de interpretarea ce se dă acestor legi. Dacă legea de moratoriu are un caracter de prelungire a scadențelor, cum a fost legea românească din 21 Decembrie 1916 (Mon. Of. Nr. 221 din 23 Decembrie 1916), evident că ea nu va avea nici un efect față de obligații de regres din străinătate, de oarece legea locului plății nu poate modifica convențiunea, căci scadența este o cerință esențială a obligațiunii cambiale ¹⁾; dacă însă legea excepțională oprește dresarea protestului pentru un anumit timp, atunci ne săgim în situațiunea ivirii unui caz de forță majoră și va fi ținut în seamă și într'o țară străină, dacă legiuirea acelei țări admite prelungirea termenului de dresarea protestului pentru *vis major*.

---

1) A se vedea *Diena*, III, p. 190; *Ch. Lyon Caen et Renault*, ed. 4-a, n. 662, 663.

CAPITOLUL VIII

REGRESUL PENTRU OBTINEREA UNEI CAUȚIUNI

§ 47. Obținerea unei cauțiuni în caz de refuz de acceptare.

245. *Drept de regres în caz de refuz de acceptare.*
O cambie căreia trasul i-a refuzat acceptarea, numai inspiră încredere că va fi plătită în ziua scadenței.

Trasul și eventual indicații la nevoie refuzând să accepte, aceasta înseamnă: sau că trăgătorul nu a făcut acoperirea, iar cei ce urmau să accepte nu au încredere în trăgător spre a accepta; sau, dacă acoperirea a avut loc, trasul e de rea credință și nu vrea să onoreze cambia. Și într'un caz și într'altul posesorul cambiei este îndreptățit să creadă, că la scadență nu va obține plata și va avea nevoie de exercitarea acțiunii de regres, ceea ce implică un proces, cu tot ansamblu de nemulțumiri, ce însoțește în mod firesc valorificarea unui drept în justiție.

246. *Sistemul anglo-american.* — Pentru a redă cambiei siguranța, că plata se va face la scadență, legile din toate țările acordă creditorului cambial o acțiune de regres în contra trăgătorului, a giranților și a avaliştilor lor. Dar, pe când în codul comercial român (art. 339). cași în cel italian (art. 314), elvețian (art. 714), legea germană, austriacă, ungară (art. 25), etc., prin acțiunea de

regres în caz de refuz de acceptare, nu se poate cere decât o cauțiune; în alte legi, cum e legea engleză, secțiunea 43, § 2, posesorul cambiei este în drept să ceară imediat pe cale de regres plata, fără să mai aștepte scadența; în alte legi, în cazul refuzului de acceptare, obligatul de regres acționat are *facultas solutionis*, putând sau să dea cauțiune, sau să plătească imediat; așa în Franța, art. 120; în Belgia, art. 9 p. 10; Olanda, art. 117; Portugalia, art. 229; în fine în alte țări posesorul cambiei are facultatea de a cere, după alegerea sa, fie cauțiune, fie plata imediată.

Puternice motive militează pentru sistemul anglo-american, adică al plății imediate, și juriștii încă de mult au cerut introducerea lui și în țările în cari până acum avem 2 acțiuni de regres: o acțiune de regres pentru a obține cauțiune și o acțiune pentru a obține plata. La noi azi, în caz de refuz de acceptare, posesorul cambiei va avea 2 procese: unul pentru garanție și altul pentru plată (căci este puțin probabil, că trasul va plăti, după ce a refuzat să accepte), ceea ce evident nu este spre mulțumirea creditului în genere. La toate acestea se mai adaugă o serie întreagă de discuțiuni, ce le vom vedea îndată, asupra cauțiunii; când toate acestea pot fi înlăturate prin plata imediată. Trăgătorul este în definitiv acela ce plătește pe cale de regres. Giranții, cari ar achita, se despăgubesc dela el. Ori el nu poate pretinde menajarea, fiindcă, cum foarte bine arată *Grünhut*¹⁾, dacă trăgătorul nu a făcut acoperirea, este vinovat și trebuie să plătească; dacă a făcut acoperirea, plătind, se va întoarce în contra trasului, și-i va cere proviziunea și chiar daune. Și dacă a făcut acoperirea, trăgătorul are interes să ceară înapoi acoperirea cât mai neîntârziat, să nu aștepte ca trasul să devie insolubil sau falit. De altfel în practică nici nu se cunoaște aproape regresul pentru obținere de cauțiune. Obligații de regres preferă să achite scăzând scontul, decât să depue cauțiune, mai ales în țările în cari mai totdeauna cauțiunea se dă în bani.

1) *Grünhut*, § 119, nota 2.

Acest principiu admis, însemnează că scadența din cambie se respectă numai în ipoteza, că acceptarea nu s'a refuzat. Odată refuzată acceptarea, cambia fiind dezonorată, numai este locul să se încreadă cineva în achitarea ei la scadență; deci plata imediată se impune. Astfel ne explicăm, de ce ambele conferințe pentru unificarea dreptului cambial (1910 și 1912) au admis recursul pentru plată chiar mai înainte de scadență, dacă s'a refuzat acceptarea.

247. *Scopul regresului.* — Trăgătorul și giranții sunt garanți solidari, că, la cererea posesorului, cambia va fi acceptată în întregime și fără restricțiuni. Condițiunea existenței dreptului de regres este ca să fie un refuz de acceptare, o acceptare parțială sau o acceptare cu alte restricțiuni, constatate însă printr'un protest de neacceptare sau prin declarația cerută de art. 331, bine înțeles dacă printr'o clauză posesorul nu a fost dispensat de aceste formalități. (Art. 339 și art. 288 c. com.).

Scopul regresului în legislația noastră este obținerea unei garanții, că la scadență, se va obține suma din cambie și cheltuelile pricinuite de refuzul de acceptare.

Dacă refuzul e numai parțial, cauțiunea trebuie să fie suficientă a acoperi partea neacceptată din sumă, plus cheltuelile.

248. *Cine poate cere cauțiune?* — Cauțiunea o poate cere: a) posesorul, care a constatat refuzul de acceptare prin actul de protest, legitimându-se printr'un șir neîntrerupt de giruri (art. 309). El nu e obligat să prezinte de cât actul de protest, de oarece a putut gira cambia și-i suficient protestul, fiindcă în acest act este transcrisă cambia, așa că se poate foarte bine vedea, dacă, cel ce cere cauțiunea, este legitimat să îndrepte această cerere¹⁾.

b) Cauțiunea o mai poate cere și orice obligat de regres dela predecesorii lui, cu simpla condițiune să fie în posesiunea actului de protest, căci, cași posesorul cambiei din momentul dresării protestului, reclamantul nu e

1) Conform: *Grünhut*, § 119; *Staub*, art. 26, n. 4.

nevoit să posedă cambia în momentul cererii cauțiunii, ci e destul ca cu actul de protest să dovedească, că este obligat de regres și pârâtul este predecesorul lui; că, cu alte cuvinte, în caz de neplată la scadență reclamantul va putea să fie chemat să plătească el și, în vederea acestei eventualități, recurge la garanția, ce legea îi dă dreptul să obție dela giranții (și avaliştilor) cari îl preced. Girantul, care se află în posesiunea protestului, nu e ținut să dovedească, că el a dat o cauțiune, de oarece înfățișarea protestului însemnează că posesorul cambiei a avut destulă încredere în el și nu i-a cerut cauțiune, dar i-a înmănat actul de protest tocmai în scopul, ca acel girant să se acopere printr'o cauțiune dela oricare obligat de regres¹⁾.

c) Pot cere cauțiune și toți cei ce au obținut și girat cambia posterior dresării protestului de neacceptare, dar pentru legitimarea lor nu e suficient prezentarea actului de protest, deoarece din transcrierea cambiei cuprinsă în acel act nu reese că reclamantul a dobândit cambia prin gir și că ar fi prin urmare creditor eventual al aceluia, dela care pretinde cauțiune. Prin urmare actul de protest se va prezenta împreună cu cambia, fiindcă numai din ea se vede șirul neîntrerupt de giruri.

Cei ce au obținut cambia, după dresarea actului de protest de neacceptare, cunoscând acest lucru, se înțelege, că au renunțat să mai ceară cauțiune dela acei ce au transmis cambia posterior dresării protestului, rămânându-le recursul în potrive giranților anteriori protestului²⁾.

249. *Cari sunt obligați să dea cauțiune?* — Toți aceia, cari în caz de neplată la scadență, ar fi ținuți să plătească pe cale de regres, sunt obligați să dea cauțiune. Deci toți giranții și avaliştilor, exceptându-se giranții, cari au înserat în girul lor clauza „fără oblig”, „fără garanție” sau alte echivalente, cum și cei ce au girat cambia însoțind-o de protestul de neacceptare sau chiar fără a-

1) Conform: *Vivante*, n. 1213. Contra: *Bonelli*, 273, nota 7; *Supino*, 465; *Vidari*, 6742.

2) Conform: *Grünhut*, § 119, nota 7, care arată că și raportul de cont curent dintre părți exclude ideea de a cere cauțiune.

ceastă însoțire, atunci când giratarul cunoștea refuzul de acceptare și dresarea protestului.

Obligații de regres sunt ținute a da garanție în mod solidar, fără să poată pretinde, ca cererea să se adreseze după ordinea girurilor. Cel îndreptățit la cauțiune, o poate cere deodată dela toți obligații de regres, dela unii numai dintrânșii, indiferent de ordinea girurilor, fără ca prin alegerea ce face, să sufere vrè-o stânjenire în acțiunea de regres pentru plată¹⁾.

250. *Din ce se poate compune cauțiunea?* — Legiuitorul prin cauțiune înțelege atât o fidejusiune, cât orișice altă garanție: gaj, o depunere de sumă de bani, un aval, etc. Dacă părțile nu se înțeleg asupra prestării cauțiunii, va decide justiția²⁾.

251. *O singură cauțiune.* — Deși pot fi mai mulți obligați solidari, nu se poate pretinde câte o cauțiune dela fiecare, ci numai una singură, fie de la toți laolaltă, fie de la obligatul ales de reclamant, după bunul său plac; căci după cum nu se poate cere decât o singură plată, tot așa nu se poate obține decât o singură cauțiune. Odată obținută o cauțiune, scopul legii este atins; creditorul eventual — până la scadență nu avem decât creditor eventual — este suficient garantat, că va avea de unde să se despăgubească.

De altfel cauțiunea se prestează în schimbul înmânării protestului de neacceptare, pentru a da putință și celui ce a dat cauțiunea de a cere la rândul-i cauțiune dela obligații săi de regres și așa mai departe; astfel că cel ce a obținut cauțiune, în regulă generală nu mai e în posesiunea protestului pentru a mai cere încă o cauțiune³⁾.

252. *Durata cauțiunii.* — Cauțiunea se restituie sau, dacă ea consistă în o fidejusiune, fidejursorul este liberat:

1) A se vedea *Vivante*, 1215; *Grünhut*, § 119. In legea germană și austriacă în art. 26 se găsește următorul aliniat: „Cel ce exercită recursul în garanție nu este ținut să observe ordinea girurilor și nici nu-i legat de alegerea, ce ar fi făcut”.

2) A se vedea *Vivante*, 1218; *Bonelli*, 272.

3) A se vedea *Vivante*, 1216, dar mai ales *Grünhut*, § 119, p. 379—381.

1. Dacă s'a obținut în urmă acceptarea fără restricțiuni din partea trasului sau a indicațiilor la nevoie, achitându-se însă cheltuelile ocazionate de neacceptarea la prima invitațiune¹⁾;

2. Dacă posesorul cambiei a decăzut din acțiunea cambială în contra persoanei, pentru care s'a dat cauțiunea, întrucât fiind stinsă obligațiunea principală, se stinge și cea accesorie;

3. Dacă acțiunea cambială s'a stins prin prescripțiune;

4. Dacă cambia a fost achitată de debitorul principal sau de un obligat de regres anterior celui garantat prin cauțiune (deci plata făcută de un debitor al debitorului cauționat);

5. În caz când s'a oferit o cauțiune pentru un obligat de regres anterior celui deja cauționat.

§ 48. Obținerea unei cauțiuni în caz de nesiguranță din partea acceptantului sau e emitentului unui bilet la ordin.

253. *Rațiune.* — Legea acordă posesorului cambiei și giranților dreptul de a cere cauțiune pe cale de regres, atunci când acceptantul unei cambii trate, sau emitentul unui bilet la ordin numai prezintă siguranța, că va plăti la scadență.

Rațiunea legii este ușor de găsit: dacă refuzul de acceptare îndrituește a cere cauțiune, când poate la scadență trasul se va răsgândi și va plăti; cu atât mai vârtos cauțiunea trebuie dată, când acceptantul este insolubil, așa că e aproape exclus ca el să plătească în întregime cambia la scadență.

254. *Cazurile de nesiguranță.* — Legea prevede și enumeră în mod limitativ²⁾ cazurile, în cari plata nu e

1) Cauțiunea garantează și cheltuelile ocazionate de refuzul de acceptare. A se vedea *Grünhut*, § 119, nota 21.

2) A se vedea art. 340 c. com. român, art. 29 legea germană, austriacă, ungară. Este de observat că în legea ungară sunt numai două cazuri: falimentul și o executare fără rezultat. Că enumerarea e limitativă făcută, a se vedea: *Grünhut*, § 120, p. 384; *Bonelli*, 276.

sigură din partea acceptantului sau a emitentului. Aceste cazuri sunt în număr de trei:

1. Acceptantul sau emitentul a fost declarat falit. În această situațiune, posesorul cambiei, până la scadență, trebuie să aștepte procedura de lichidare a falimentului; iar dacă a sosit scadența și nu a primit întreaga sumă din masa falimentului, dresează protest și se îndreaptă pe cale de regres în contra celorlalți obligați. Pentru a asigura pe posesor, că va fi plătit la scadență, legea îi dă dreptul să ceară cauțiune, de oarece, sub imperiul legislației noastre, falimentul obligatului principal nu atrage scadența obligațiunii cambiale față de obligații de regres, cari nu sunt faliti¹⁾.

2. Acceptantul sau emitentul au suspendat plățile. Legiuitorul s'a preocupat de ipoteza, când un comerciant nu mai plătește datoriile sale, fără însă a fi declarat în faliment. Dacă un comerciant și-a suspendat sau nu plățile, este o cestiune de fapt, pe care o apreciază suveran instanța de fond. Avem de observat însă că legiuitorul nu întrebuițează expresiunea „încetarea plăților”, pe care o citim în art. 695 și 696 c. com., ci „suspendarea plăților”, dar credem că în mintea legiuitorului aceste două noțiuni se confundă.

3. O execuțiune în contra acceptantului sau a emitentului a rămas fără efect. Acest al treilea caz privește mai mult pe necomercianți. În contra acestora se pot mai ușor exercita executări individuale fără ca să se poată scoate din urmărirea bunurilor mobiliare și imobiliare suma necesară spre a îndestula pe creditorul urmăritor. La comercianți lucru e mai simplu, căci la ei avem încetarea plăților, avem falimentul. La necomercianți legea cambială nu admite altă probă a insolvabilității decât dovida, că a avut loc o execuțiune fără rezultat.

255. *Data celor 3 cazuri.* — În legea germană se face distincțiune între declararea în faliment și încetarea plăților, deoparte, și între o executare fără rezultat, de altă parte. Pe când în primele două cazuri este indife-

1) A se vedea *Bonelli*, n. 276, pag. 532.

rent data evenimentului: poate fi anterioară acceptării (sau a emiterii la biletul la ordin), după cum poate fi posterioară; din potrivă în ce privește o executare fără rezultat, ea trebuie neapărat să fi avut loc după emiterea cambiei. Această deosebire a trecut în legea austriacă (art. 29) și legea ungară (art. 29), însă nu a fost imitată de legiui-torul italian și nici de cel român.

La noi legea nu cere ca cele 3 evenimente să se fi petrecut într'o anume epocă. Ele pot apărea după emi-tere, după acceptare, dar puteau să existe chiar mai înainte, cu o condițiune însă, ca cel ce dobândește cambia, să nu aibă cunoștință în momentul dobândirii de solvabilitatea nesigură a acceptantului sau a emitentului. Cine dobândește titlul cunoscând, bunăoară, falimentul ac-ceptantului, nu se mai poate plânge, căci a consimțit să aibă drept debitor principal un insolubil¹⁾.

256. *Condițiunile pentru exercitarea regresului spre a obține cauțiune.* — Pentru a exercită acest regres trebuie să se dovedească îndeplinirea următoarelor condițiuni:

a) Reclamantul trebuie să facă dovada că acceptantul (iar la biletul de ordin, emitentul) este falit, a suspendat plățile sau că o urmărire silită în contră-i a rămas fără rezultat. În caz de faliment și de executare rămasă fără rezultat proba e ușor de administrat, căci în primul caz se va prezenta copie după sentința de declarare, iar în al doilea caz un certificat sau copie după actele dresate de autoritatea sezizată cu urmărirea. În caz de suspendare a plăților, proba e puțin mai dificilă: ea va rezultă din existența unor proteste de neplată, din depuneri de mar-tori, din închiderea magazinului, fuga comerciantului, etc., toate acestea cestiuni de fapt, cari sunt în stare să facă convingerea judecătorului, că într'adevăr comerciantul nu mai face față obligațiunilor sale.

b) Pe lângă dovada dela litera a, cel ce pretinde cauțiunea pe cale de regres, mai trebuie să probeze că s'a adresat acceptantului (emitentului la biletul la ordin), dar

1) A se vedea *Bonelli*, n. 276, nota 11; *Vivante*, 1214; *Grünhut*, § 120, nota 8.

acesta a refuzat să-i dea cauțiune; iar pe de altă parte nu s'a obținut o nouă acceptare dela indicații la nevoie. Aceste refuzuri se vor constata printr'un protest sau o declarație conform art. 331.

Legea cere ca reclamantul mai înainte de a se îndreptă împotriva obligațiilor de regres ¹⁾, să se adreseze acceptantului (sau emitentului) și să constate în mod solemn refuzul lui de a da cauțiune; dar nicăeri legea nu obligă pe acceptant a da cauțiune și nici nu acordă acțiune cambială — care în general ar fi inutilă — împotriva-i spre a fi îndatorat judecătorește la darea unei cauțiuni.

Art. 340 c. com., corespunzător articolului 315 c. com. italian, își trage origina din art. 29 al ordonanței cambiale germane din 1848, care nu prevedea acțiune cambială pentru cauțiune în contra acceptantului (emitentului, la biletul la ordin), și numai în congresul din Nürnberg s'a introdus, prin Novella 6-a, o acțiune cambială și în contra acceptantului, dispozițiune trecută în legea austriacă și în codul elvețian (art. 748), dar nu în legea ungară ²⁾.

Codul comercial român prevede prin urmare o interpelare adresată acceptantului (emitentului la biletul la ordin), dar nu și aceluia care a dat un aval pentru acceptant sau emitent și nici coemitenților și coacceptanților, când un coemitent sau un coacceptant se găsește într'unul din cele 3 cazuri prevăzute de art. 340, de oarece legea sancționează cu decăderea neadresarea prealabilă către însăși persoana a cărei solvabilitate e nesigură și, se știe, că decăderile sunt de strictă interpretare ³⁾.

1) Art. 340 vorbește de giranți și trăgători, dar cauțiunea se poate cere dela toți obligații de regres, deci și dela avalistii giranților și trăgătorului. A se vedea *Bonelli*, n. 278, pag. 537; *Vivante*, 1215.

2) A se vedea, *Grünhut*, § 120, nota 15; *Staub*, art. 29 n. 12; *Bonelli*, n. 277, pag. 535.

Vivante, 1217, *Sorani*, I, p. 384, sunt de părere că se poate exercita acțiune cambială în potriua acceptantului spre a da o cauțiune.

3) Conf.: *Grünhut*, § 120 nota 11, care citează și jurisprudența germană și austriacă. Contra, în ce privește pe avalistul acceptantului, sau al emitentului, *Bonelli*, 277, nota 11.

257. *Cine este în drept a cere cauțiune.* — In ce privește legitimarea pentru a obține cauțiune din cauza solvabilității nesigure a acceptantului sau a emitentului, avem aceleași reguli cași la regresul pentru refuz de acceptare, reguli ce le-am expus mai sus. De asemenea a se vedea acolo cele arătate cu referință la: cine sunt obligați a da cauțiune; din ce se compune cauțiunea; cine se poate prevala de cauțiune; numai o singură cauțiune se poate obține; durata cauțiunii.

§ 49. Regresul pentru obținerea unei cauțiuni în dreptul internațional.

258. *Conflicte între legislațiuni.* — Legile diferitelor țări diferă, după cum am văzut mai sus, în ce privește consecințele refuzului de acceptare cum și a consecințelor ce rezultă din solvabilitatea nesigură a acceptantului (la trată) și a emitentului (la biletul la ordin). In caz de conflict de legislații, vom ține seama de principiul că obligațiunile cambiale sunt autonome unele de altele și că îndatorarea de a da cauțiune este un efect al obligațiunii, pe care cel ținut de regres și-a luat-o, așa că legea sub care s'a născut fiecare obligațiune de regres va arăta: când e locul de a da cauțiune și sub ce condițiuni; care e întinderea cauțiunii; dela cine se poate cere cauțiune; care e persoana în drept a o cere. Legea care guvernează însăși esența fiecărei obligațiuni de regres, va decide drepturile celui ce reclamă în potriua obligațiilor de regres: adică dacă are drept să ceară cauțiune, sau are drept să ceară plata anticipată; dacă alternativa între cauțiune și plată este lăsată la alegerea creditorului sau din potrivă la alegerea debitorului¹⁾.

---

1) Conform: *Diena*, III, n. 230; *Esperson*, *Diritto cambiario internazionale*, n. 39; *Lyon Caen et Renault*, IV, n. 648; *Audinet*, *Principes élém. de dr. int. privé*, Paris 1894, n. 750.

CAPITOLUL IX

OBȚINEREA PLĂȚII PE CALE DE REGRES.

§ 50. Condițiunile exercitării regresului cambial pentru obținerea plății.

259. *Enumerarea condițiunilor.* — Știm că sunt două feluri de obligați cambiali: obligați direcți și obligați de regres. Obligații direcți sunt la trată, acceptanții și avalisții lor; iar la biletul la ordin, emitentul și avalisții lui. Obligații de regres sunt: giranții și avalisții lor, iar la trate obligat de regres este și trăgătorul (și avalisții lui).

Toți obligații de regres garantează în mod solidar, că trasul — iar la biletul la ordin, că emitentul — va plăti suma din cambie. Prin urmare obligațiunea lor nu este directă ca aceea a acceptantului sau a emitentului, ci subsidiară, de regres.

Deși obligații de regres sunt solidari ținută împreună cu acceptantul și emitentul la biletul la ordin, totuși obligațiunea lor subsistă în întregime numai dacă posesorul cambiei îndeplinește următoarele condițiuni: 1) dacă dovedește, în forma solemnă cerută de lege (protest), că la scadență s'a înfățișat cambia trasului — emitentului la biletul la ordin — dar acesta a refuzat să plătească, sau a plătit numai o parte din sumă; 2) dacă dovedește că a înștiințat pe girantul său, în termenul prevăzut de lege despre protestarea cambiei și în fine; 3) dacă exercită regresul într'un termen scurt, fixat și acesta de lege.

260. *Prima condițiune.* — Constatarea înfățișerii cambiei la scadență și refuzul trasului (eventual a indicațiilor la nevoie și a acceptantului pentru onoare). De această condițiune ne-am ocupat pe larg și am văzut că mijlocul de probațiune este protestul, care însă poate fi înlocuit printr'o declarațiune datată și semnată de persoana, care refuză să plătească, însă această declarațiune trebuie să fie investită cu data certă în termenul prescris pentru facerea protestului, sau cel mai târziu în cele 24 ore, cari urmează după expirarea acestui termen.

Tot cu acea ocaziune am examinat ce însemnătate are clauza „fără protest” sau „fără cheltueli”, cum și necesitatea dresării protestului de neplată, chiar dacă s'a dresat mai înainte protest de neacceptare și adăogăm acum, că nici existența unui protest de solvabilitate neșigură a acceptantului sau a emitentului nu dispensează de protestul de neplată; după cum nu dispensează moartea, falimentul sau incapacitatea trasului și a emitentului (eventual a indicațiilor la nevoie, a acceptantului pentru onoare).

261. *A doua condițiune.* — Înștiințarea că s'a dresat protestul de neplată. Posesorul cambiei este îndatorat să înștiințeze pe girantul său nemijlocit (adică persoana, care i-a transmis cambia prin gir) că trasul sau emitentul a refuzat plata și această înștiințare trebuie să aibă loc în cele două zile dela data protestului sau a declarării ce-i ține locul, iar în cazul unei clauze, care dispensează de protest, în cele două zile ce urmează zilei în care s'ar fi dresat protestul, dacă nu există clauza de dispensă¹⁾.

Înștiințarea la timp este o condițiune *sine qua non* pentru că posesorul cambiei să-și conserve regresul în toată plenitudinea lui. Omisiunea înștiințării atrage după sine pierderea dreptului de a cere dobânzi și cheltueli, fiindcă legea presupune că obligatul de regres înștiințat de neplată ar fi luat el însuș măsuri pentru imediată achitare. Mai mult legea mai prevede, că cel ce a omis să

1) Vezi infra, la finele numărului 262.

înștiințeze de neplată, este răspunzător față de toți obligații de regres (legea zice „toți giranții”, uitând pe trăgător, care e și el obligat de regres fără să fie girant) de repararea daunei cauzate prin această omisiune (art. 342 al. ultim).

Posesorul cambiei trebuie să înștiințeze pe girantul său imediat, adică persoana, care i-a transmis cambia prin gir; acest girant pe girantul imediat anterior și așa din girant în girant înștiințarea merge până la beneficiarul unui bilet la ordin și până la trăgător la cambia tratată.

Trăgătorul este obligat de regres și el trebuie înștiințat de neplata cambiei, căci față de trăgător se îndeplinesc toate diligențele cerute pentru giranți (argument tras din art. 350; art. 282 al. 2). De altfel orice girant înștiințat trebuie să facă aceeași înștiințare autorului său nemijlocit, ori trăgătorul este autorul nemijlocit al beneficiarului, care este în același timp primul girant ¹⁾, de aceea și art. 342 prevede că înștiințarea trebuie să ajungă până la trăgător.

Un girant, care a inserat în girul său clauza „fără oblig”, „fără garanție” sau alta, care arată că acel girant nu garantează plata, nu are dreptul la notificare, căci notificarea se face obligațiilor de regres, iar cel ce a transmis cambia fără garanție, nu e obligat de regres în sensul legii. Un asemenea girant nu poate fi acționat în judecată să plătească suma din cambie ²⁾.

Dacă un girant sau trăgător a convenit să nu fie înștiințat, desigur că un asemenea obligat de regres, nu se poate plânge, că nu i s'a trimis la timp înștiințarea. Dar o asemenea stipulațiune nu se poate deduce din clauza „fără protest” sau „fără cheltueli”, care dispensează de dresarea protestului, dar nu de îndatorirea de a înfățișa cambia și a înștiința pe girant, că la scadență cambia nu a fost achitată.

1) Conform: *Vivante*, 1328; *Bonelli*, 284; *Grünhut*, § 123; *Staub*, art. 45, n. 2 cu jurisprudența germană în același sens. În sensul că trăgătorul este un obligat de regres, a vedea și Casația III, 19 Martie 1923, *Jurisprudența română*, 1923, n. 193.

2) Conf.: *Vivante*, 1331; *Bonelli*, 284; *Supino*, 496; *Grünhut*, § 123, p. 412; *Staub*, art. 45, nota 3.

Dacă girantul, imediat anterior celui ce face înștiințarea, n'a arătat în gir, care este domiciliul său, se presupune că el a renunțat la înștiințare. În asemenea ipoteză, înștiințarea trebuie să fie dată girantului anterior, care și-a indicat domiciliul în gir.

Dispensarea de a înștiința pe vreun girant, nu dispensează pe acel girant de a transmite mai departe înștiințarea în cazul când, cu toată lipsa de obligațiune, el a fost înștiințat, de oarece legea îndatorează pe „orice girant înștiințat” să facă aceeași înștiințare autorului său nemijlocit (art. 342 al. 2) ¹⁾.

Odată înștiințarea dată autorului nemijlocit, legea este satisfăcută și cel ce a dat înștiințarea, nu are a se mai interesa, dacă girantul înștiințat a trimis la rândul său înștiințarea obligatului său de regres nemijlocit: fiecare obligațiune este de sine stătătoare și neîndeplinirea uneia nu atrage sancțiuni pentru o alta.

262. *Termenul de înștiințare.* — Înștiințarea trebuie dată înăuntrul termenului de două zile. Acest termen curge: pentru posesorul, care a dresat protestul, dela data protestului sau a declarării de care se vorbește art. 331; pentru ceilalți dela data primirii înștiințării.

Legea, prevăzând că înștiințarea să se facă în cele două zile dela data protestului sau a primirii înștiințării, a înțeles să nu se cuprindă în termen *dies a quo*, dar să se cuprindă *dies ad quem* ²⁾. Astfel că dacă protestul s'a dresat la 1 Ianuarie, posesorul are timp să înștiințeze: la 2 și 3 Ianuarie, dar este în întârziere dacă înștiințarea o dă la 4 Ianuarie.

Legea nu se preocupă de ziua când se primește înștiințarea, ci de ziua când ea se expediază, cerând ca expedierea să se facă în prima sau a doua zi dela datele arătate în art. 342.

Dacă înștiințarea se face prin scrisoare recomandată,

1) Conf.: *Vivante*, 1331; *Grünhut*, § 123, p. 411; *Staub*, art. 45, n. 1.

2) Conform: *Bonelli*, 284; *Supino*, 497; *Sorani*, 482; *Grünhut*, § 123, p. 414; *Lehmann*, § 137, nota 11.

Termenul de la data protestului

recepisa purtând data, este ușor să se controleze în ce zi s'a predat scrisoarea și acea zi trebuie să fie înăuntrul termenului arătat mai sus. Dacă însă înștiințarea se face în alt mod decât prin scrisoare recomandată este de ajuns să ne preocupăm numai de ziua trimiterii înștiințării? Nu, căci legea recomandă un mijloc de înștiințare, care i se pare practic și sigur, iar dacă cineva adoptă alt mijloc de comunicare, trebuie să dovedească ziua expedierii, care să fie înăuntrul termenului, iar pe de altă parte trebuie să mai dovedească, că înștiințarea a ajuns la destinațiune maximum într'un interval egal cu acela necesar ajungerii unei scrisori recomandate. Altfel s'ar da loc la abuzuri¹⁾.

În cazul dispensării de protest (clauză „fără protest” sau „fără cheltueli”), termenul de două zile se va calcula dela expirarea termenului, în care s'ar fi dresat protestul de neplată, dacă nu ar fi fost această dispensă, de oarece dispensa e în favoarea posesorului cambiei și ea nu poate fi transformată în desavantagiul lui. Prin urmare în timpul acordat de lege pentru dresarea protestului, posesorul are vreme să se convingă dacă trasul (sau emitentul) îi plătește sau nu, revenind și cerându-i din nou plata. Când însă, cu toată dispensa, a dresat protest, termenul curge dela data protestului conform regulii generale. Această cestiune are mai mare importanță în legiurile germană, italiană, ungară, etc., care acordă 2 zile pentru dresarea protestului, pe când la noi, protestul făcându-se în prima zi ce urmează după ziua scadenței, problema se reduce în a ști dacă termenul pentru înștiințare, în caz de dispensă de protest, curge dela scadență sau din ziua imediat următoare²⁾.

263. *Sanctiuni în caz de violarea art. 342.* — Dacă cel îndatorat să înștiințeze, nu se conformează îndatoririi puse de lege, perde dreptul de a cere procente și cheltueli dela predecesorii lui; iar pe de altă parte răspunde

1) Conform: *Bonelli*, 285, nota 5; *Staub*, art. 45, nota 6.

2) A se vedea: *Grünhut*, § 123, pag. 414; *Staub*, art. 45, n. 6.

față de toți predecesorii de daunele încercate de ei din cauza neînștiințării. Prin predecesori, nu înțelegem și pe aceia față de cari nu există obligațiunea de a-i înștiința.

264. *Perdereă dreptului de a cere procente și cheltueli* își are justificarea în lipsa de notificare, pe care legea o consideră cași o punere în întârziere, și care, dacă e făcută la timp, își produce efectele din ziua scadenței. Dacă înștiințarea se dă după expirarea celor 2 zile, cel ce a înștiințat capătă dreptul la procente numai dela darea acelei înștiințări; sau dela data când se cere plata, prin prezentarea cambiei însoțită de actul de protest; sau în fine din ziua chemării în judecată, de oarece toate aceste evenimente constituiesc puneri în întârziere¹⁾.

Dacă înștiințarea este dată sărind pe unii giranți, perderea dreptului de a cere procente și cheltueli se limitează numai față de cei săriți, dar cel înștiințat cum și predecesorii acestuia sunt datori procente și cheltueli²⁾.

Cel ce nu înștiințează nu poate cere decât suma din cambie, fără procente și cheltueli. Dar ce înțelege legea prin cheltueli? Vom vedea că dela obligatul de regres se mai poate cere, pe lângă suma din cambie, cheltuelile protestului cuum și alte cheltueli legiuite, precum comisioane de bancă, plata mijlocitorilor de schimb, timbre și porto pentru scrisori (art. 336 No. 2). Neînștiințarea, că polița a fost protestată, produce ca efect perderea dreptului de a cere cheltuelile de protest, ceea ce nu ni se pare logic din partea legiuitorului, căci aceste cheltueli se fac în orice caz și nu pot fi puse în sarcina creditorului. În ceea ce privește celelalte cheltueli legiuite, enumerate de art. 336 No. 2, legea este rațională, căci aceste cheltueli nu se făceau dacă obligatul de regres ar fi știut de protest, fiind de presupus, că el ar fi achitat imediat.

1) Conform: *Grünhut*, § 123, p. 415; *Staub*, art. 45, n. 11; *Lehmann*, § 137, n. 17. A se vedea și art. 45 legea ungară, pentru care chemarea în judecată nu produce punere în întârziere.

2) A se vedea: *Grünhut*, loc. cit.

Obligatul de regres, înștiințat la timp, trebuie să plătească cheltuelile, dar el nu le poate cere dela predecesorii lui, dacă înștiințarea nu a transmis-o girantului său nemijlocit; iar dacă a înștiințat, sărind însă pe unii giranți, nu le poate cere dela cei săriți ¹⁾.

Pe de altă parte toți obligații de regres sunt datori procente și cheltueli față de cel ce a înștiințat la timp pe autorul său nemijlocit, chiar dacă acesta nu a înștiințat la rândul-i pe autorul său (girant imediat anterior).

În cazul înștiințării tardive, obligatul de regres nu este îndatorat decât la cheltuelile ce s'ar face după notificare.

Legea nu se ocupă de cheltuelile de judecată și ele se vor suportă de părți conform normelor procedurii civile; dar credem că nu se pot cere cheltuelile procesului dela un obligat de regres, care e gata să plătească și care a luat cunoștință de neplată și dresarea protestului abia prin chemarea în judecată. În această ipoteză reclamantul a pricinuit procesul, iar nu pârâțul, care cu drept nu a plătit, nefiind înștiințat; așa că obligatul de regres va suportă cheltuelile ori de câte ori a fost înștiințat, sau când se va opune în instanță la plată, căci în asemenea cazuri utilitatea procesului este evidentă ²⁾.

265. *Despăgubiri.* — Cel ce trebuia să facă înștiințarea, că s'a refuzat plata și nu s'a conformat, răspunde față de toți predecesorii, cari aveau drept la înștiințare, de daunele pricinuite. Dacă înștiințarea s'a dat unui girant mai îndepărtat, drept la daune nu au decât giranții, cari au fost săriți; iar dacă înștiințarea s'a dat tardiv, răspunderea există numai pentru timpul ce a trecut înainte de înștiințare ³⁾.

Dauna trebuie să fie imputabilă celui ce urmă să înștiințeze. Ea trebuie să fie cauzată de necunoașterea la

1) A se vedea: *Grünhut*, loc. cit.

2) A se vedea *Grünhut*, § 123, nota 32; *Staub*, art. 45, n. 11.

3) A se vedea în acest sens: *Grünhut*, § 123, p. 416; *Staub*, art. 45, n. 12; *Vivante*, 1333.

timp a refuzului din partea trasului; astfel că, dacă se dovedește, că obligatul de regres avea cunoștință de acest refuz, chiar fără o înștiințare din partea posesorului sau a unui girant următor, el nu mai are drept să ceară repararea vreunei daune¹⁾.

Se pot da multe exemple de pagube pricinuite de omisiunea înștiințării; așa, dacă trăgătorul a făcut acoperirea (proviziunea) și neștiind de refuzul trasului, mai trage încă o trată asupra lui și îi trimite o nouă acoperire, dar în urmă trasul e declarat în faliment; în acest caz dauna suferită de trăgător poate fi mai mare decât suma din prima cambie, dacă la falimentul trasului cota de repartiție va fi neînsemnată. Tot astfel dacă un girant putea să obție plata dela un predecesor, care în urmă e declarat în faliment, etc.

Cel ce trebuia să facă înștiințarea răspunde față de toți predecesorii lui; prin urmare acțiunea în daune o poate exercita un predecesor, deși acesta nu a fost acționat cambiarmențe de către cel ce, obligat fiind, nu a notificat refuzul din partea trasului (emitentului la biletul la ordin²⁾).

Acțiunea în daune nu derivă din cambie. Ea derivă dintr'un fapt extra-cambial și deci este o acțiune de drept comun. Dreptul comun reglementează întinderea obligațiunii de reparare, cum tot dreptul comun decide, dacă cel îndatorat a înștiințat a fost sau nu împedat de un caz fortuit sau forță majoră cum și efectul forței majore asupra unei obligațiuni³⁾.

Cel ce pretinde repararea daunelor va dovedi, că dauna a fost pricinuită de lipsa de înștiințare, care privește întotdeauna pe posesorul cambiei din momentul dressării protestului și succesorii lui. Dar dacă acțiunea în daune se îndreaptă în contra unui obligat anterior posesorului dela scadență, reclamantul va trebui să mai dovedească, că pârâtul a fost înștiințat de refuzul trasului sau

1) A se vedea autorii citați în nota precedentă.

2) Conform: *Grünhut*, § 123 nota 35.

3) Conform: *Vivante*, 1333; *Bonelli*, 286; *Grünhut*, § 123 p. 416; *Staub*, art 45 n. 12.

al emitentului, căci numai atunci el putea să înștiințeze la rându-i pe autorul său⁶⁾.

266. *A treia condițiune. Termenele pentru exercitarea regresului.* — Obligațiunea cambială este atât de riguroasă pentru debitor, încât toate legislațiunile prevăd în această materie prescripțiuni mai scurte ca cele obișnuite, iar unele, cum e legislațiunea noastră, prevăd termene așa de scurte pentru exercitarea drepturilor cambiale în contra celor ținuți de regres, încât aceste termene numai au caracterul de prescripțiuni, ci de adevărate decăderi.

Pe când acțiunea cambială în contra obligaților principali — cu excepția cambiilor dimiciliate (art. 341) și a acceptărilor prin intervențiune (art. 293) — nu este supusă vreunei decăderi, ci numai prescripțiunii de 5 ani (art. 949); din potrivă acțiunea în contra obligaților de regres se pierde dacă nu este exercitată în 15 zile, în 60 zile, 120 zile sau 240 zile, după distincțiunile, ce le vom arăta mai jos.

Legea este logică, atunci când nu tratează la fel pe obligații principali cu cei de regres. Obligații de regres pot fi în număr mai mare, răspândiți în localități deosebite și chiar în deosebite țări; ei știu că au girat cambii și presupun, că la scadență posesorul va fi fost achitat; obligații de regres nu pot fi ținuți în nesiguranță timp îndelungat; de aceea ei au nevoie de un termen scurt înăuntrul căruia să fie immobilizate fondurile necesare pentru a face față plății ce eventual li s'ar cere. Cu totul alta e situațiunea obligatului direct (emitent, acceptant, avalistii acestora). El este acela care nu a plătit la scadență și e firesc ca el să-și fie socoteala plăților, ce are de făcut, atât timp cât o prescripție dreaptă nu s'a împlinit. Giranții sunt răspunzători de fapta altuia (neplata din partea obligatului direct), pe când obligatul direct răspunde de fapta sa proprie. Diferență destul de importantă pentru a nu fi trecută cu vederea de legiuitor.

1) Conform: *Grünhut*, § 123, p. 416; *Bonelli*, 286.

267. *Critică.* — Legea noastră imitând codul italian a prevăzut un termen prea scurt (15 zile) pentru exercitarea acțiunii de regres, căci de multe ori un asemenea termen este insuficient ca portorul să afle adresa debitorului de regres, să găsească un avocat, să intenteze acțiunea cambială, etc. De asemenea și termenul prescripțiunii de 5 ani, admis pentru stângerea acțiunii cambiale directe (în contra obligatului principal) este prea lung, căci în comerț nimeni nu trebuie să stea în inactivitate atâta vreme, fără să suporte sancțiunea cuvenită, mai ales că între timp debitorul a putut să piardă actele scrise cu care s'ar fi servit spre a susține excepțiunile personale, de cari face vorbire art. 349 c. com.

Este de preferat sistemul legiuirilor germanice, cari admit două prescripții cu termene deosebite: prescripția acțiunii cambiale principale cu un termen de 3 ani și prescripția acțiunii cambiale de regres cu un termen de 3 luni, de 6 luni sau de 18 luni, după depărtarea în care se află locul plății sau în care se află cel ce exercită acțiunea ¹⁾).

268. *Regulă de drept intern.* — Termenele, înăuntru cărora trebuie exercitată acțiunea cambială de regres, sunt arătate în articolele 345 și 346 c. com.; iar sancțiunea în articolul 350.

În articolul 345 legiuitorul a fixat o regulă de drept intern; în articolul 346 o regulă de drept internațional.

Regula de drept intern este aceasta: ori decâteori o cambie este plătabilă în România și acțiunea de regres se exercită în potrivea unui obligat, care își are reședința tot în România, termenul este de 15 zile; dacă obligatul de regres își are reședința într'o depărtare mai mare de trei miriametre de locul unde cambia era plătabilă, termenul va fi sporit cu câte o zi pentru fiecare trei miriametri. Frațiunile mai mici de două miriametre nu se vor nu-

---

1) A se vedea art. 77, 78 și 79 din legea cambială germană și austriacă; art. 84, 85 și 86 din legea cambială ungară.

mără; fracțiunile de două miriametre și mai mari de două miriametre vor sporî termenul cu o zi ¹⁾).

Termenul este acelaș, fie că acțiunea de regres o exercită ultimul posesor al cambiei (acela, care a dresat protestul), numit și posesor de prima mână, fie că o exercită un obligat cambial, care achitând cambia, sau fiind chemat în judecată, se îndreaptă în contra predece sorilor lui (art. 348).

Dar dacă termenul este acelaș, punctul de plecare, diferă, căci în ipoteza că acțiunea de regres o exercită ultimul posesor termenul de 15 zile curge dela data protestului sau a declarării, de care se vorbește în art. 331; pe când dacă acțiunea este exercitată de un obligat de regres, acel termen curge dela data când el a plătit, sau dela data când a primit citațiunea în judecată pentru plată (art. 348 al. ultim).

269. *Regulă de drept internațional.* — Am spus, că articolul 346 fixează o regulă de drept internațional. Într'adevăr acest articol presupune o cambie trasă sau emisă în România și plătită în țară streină cu obligați de regres reșezând în România. Ei bine, legea fixează termenele pentru exercitarea acțiunii în contra acestor obligați de regres, ținând seamă de depărtarea în care se află locul plății. În acea localitate — după toate probabilitățile — se află posesorul la scadență și, în orice caz, acolo se află cel puțin cambia pentru a fi prezentată și protestată. Prin urmare e nevoie de un timp mai lung pentru exercitarea acțiunii de regres.

Dat fiind că locul plății este în străinătate, termenul de bază numai e de 15 zile, ci:

a) de 60 zile dacă cambia e plătită în Europa, exceptându-se Islanda și insulele Feroe, într'o piață maritimă a Asiei sau a Africeii pe Mediterana, pe Marea Nea-

1) Art. 345, al. 1 este reproducerea art. 320, al. 1 coduș com. italian; aliniatul 2 este însă inspirat din legea belgiană. Codul italian sporește termenul, dar nu după miriametre, ci după cum reședința este sau nu în jurisdicțiunea aceleiaș Curți de Apel. A se vedea *Ef. Antonescu* art. 345.

gră, pe Canalul de Suez, pe Marea Roșie sau într'oi piață din interior, legată însă cu una din piețele maritime sus zise cu o cale ferată;

b) de 120 zile, dacă cambia e plătitibilă asupra unei piețe maritime (a Oceaniei) sau din interior, dar legată cu o piață maritimă cu cale ferată a Oceaniei, sau asupra unei piețe a Americii dincoace de capul Horn;

c) de 204 zile în celelalte cazuri.

În ultimul alineat al articolului 346 se prevede că „termenele de mai sus vor fi îndoite în timp de rebel maritim, dacă cambia e plătitibilă asupra unei piețe, cu care traficul se face în tot sau în parte pe calea mării”.

270. *Ipoteze neprevăzute de legea română.* — Articolul 346, după cum am arătat, se ocupă de o ipoteză: cambia emisă sau trasă în România, plătitibilă în streinătate și obligații de regres cu reședința în țara noastră. Ce vom spune de celelalte ipoteze nemenționate de lege și anume: A) cambia e trasă sau emisă în streinătate și plătitibilă tot în streinătate; B) cambia e trasă sau emisă în streinătate, dar plătitibilă în România?

În primul caz, deși cambia nu e emisă sau trasă în România, însă întrucât locul plății este în streinătate, unde, am văzut, că este presupus că se află posesorul în ziua scadenței, acțiunea de regres se va exercita în contra celor ce au reședința în România, întocmai cum prevede art. 346, de oarece ne găsim în fața aceluiași motive.

Este adevărat că în art. 346 legea vorbește de emiterea sau tragerea cambiei în România; în realitate însă locul emisiunii (sau al tragerii) nu are nici o influență asupra termenelor înăuntrul cărora se exercită acțiunea de regres: importanță are diferența dintre locul plății (streinătate) și reședința obligatului de regres (în țară).

Numai dacă obligatul de regres își are reședința la noi în țară, se vor aplica termenele din art. 346; dacă el reșede în streinătate, termenele numai sunt dictate de legea română, ci de legea străină, ca una ce au avut-o în vedere cei ce s'au obligat.

În al doilea caz, adică, atunci când avem o cambie

emisă sau trasă în streinătate, dar plătabilă în România, vom spune că pentru acțiunea de regres în potriiva obligațiilor cu reședința în România, termenele vor fi cele arătate în art. 345, iar nu cele din art. 346.

În acest caz avem atât locul plății cât și reședința debitorului în interiorul țării, deci numai există rațiunea, ce a dictat dispozițiunea art. 346.

Dacă vor fi existând obligați de regres cu reședința în streinătate, pentru aceștia, termenele vor fi determinate de legea streină, iar nu de cea română, așa după cum am spus mai sus, la cazul întâi¹⁾.

271. *Acțiunea exercitată de un obligat de regres: calcularea termenelor.* — Dacă acțiunea cambială nu se va exercita de posesorul dela scadență, ci de un girant, care pe cale de regres a reintrat în posesiunea titlului cambial, atunci termenul nu se va mai socoti ținându-se seamă de locul plății cambiei, ci de locul de reședință sau domiciliu al celui ce exercită acțiunea. Pentru acesta locul plății, nu este cel arătat în cambie, ci locul reședinții sale.

Dacă ar trebui să luăm textul legii *ad litteram*, s'ar ajunge la rezultate absurde. Un exemplu este suficient pentru a învedera acest lucru. Să presupunem că o cambie a avut ca loc de plată Paris, și că un obligat de regres din România a achitat-o. În acest caz dacă actualul posesor, ce se găsește la noi în țară, exercită acțiunea cambială de regres în potriiva altui debitor cu reședința tot în România, termenul se va calcula, nu ținându-se seama de distanța dintre Paris și România, ci de distanța dintre locul unde își are reședința reclamantul (ex.: București) și locul unde reșede pârâțul (Galați). Așa trebuie interpretată legea, căci mărirea termenului e bazată pe considerațiunea că reclamantul este presupus în localitatea, unde trebuie să facă plata și dacă el trebuie să se afle în streinătate, logic este să aibă un termen

1) Asupra interpretării articolelor 345 și 346 (corespunzătoare articolelor 320 și 321 c. com. italian) a se vedea: *Vizante*, n. 1348; *Bonelli*, n. 296 și 297.

mai lung pentru a avea timp să se îndrepte în contra obligațiilor de regres din țară; dacă el este presupus că se află în țară spre a face plata — cum e cazul unui obligat de regres cu reședința în România —, evident că acțiunea, ce el ar exercită în urmă în contra unui alt obligat de regres tot din România, se va determina, în ce privește termenul, de art. 345 c. com., iar nu de art. 346. Și invers, dacă locul plății din cambie este în România, dar acțiunea de regres o exercită un girant cu reședința în streinătate, pentru aceleași rațiuni, termenul va fi mai lung, adică de data aceasta, acela arătat de art. 346, iar nu cel din art. 345¹⁾.

272. *Schimbare de reședințe sau de domiciliu.* — Reședințele sau domiciliile, despre cari face vorbire art. 346 c. com., nu sunt decât acelea pe cari le aveau părțile în momentul când și-au luat obligațiunea; altminteri ar trebui ca termenele să se prelungească sau să se micșoreze după bunul plac al uneia din părți, ceea ce nu se poate admite²⁾.

273. *Război maritim.* — Articolul 346 în ultima sa parte arată, că termenele „vor fi îndoite în timp de război maritim, dacă cambia e plătită asupra unei piețe cu care traficul se face în tot sau în parte pe calea mării”.

274. *De când începe să curgă termenul de regres?* Termenul de regres nu începe să curgă pentru toți deodată: pentru ultimul posesor (posesorul din ziua scadenței) termenul începe să curgă dela data protestului sau a declarării, de care se vorbește în art. 331; pentru obligații de regres termenul curge pentru fiecare în parte din ziua când a plătit, fără să fi așteptat chemarea în judecată, sau din ziua când a primit citațiunea, în cazul că a fost chemat în judecată.

Un lucru trebuie reținut, că legea nu vrea ca o-

---

1) A se vedea în acest sens: *Vivante*, loc. cit., *Bonelli*, loc. cit.

2) A se vedea în acest sens: *Bonelli*, n. 297 nota 3,

bligatul de regres, chemat în judecată, să aștepte o sentință condamnatorie, pentruca apoi să recurgă în contra celor ce îi sunt obligați și lui de regres. Cu o astfel de soluție termenele s'ar fi prelungit excesiv.

Obligatul de regres, care a intentat acțiunea bazat pe primirea citațiunii, va putea obține o hotărâre, însă acea hotărâre nu o va executa, decât când va prezenta cambia, semnul legal că el a achitat-o și deci are dreptul să ceară rambursarea¹⁾.

În contra debitorului falit, creditorul cambial, în loc de intentarea acțiunii, se va înscrie la judecătorul sindic spre a fi verificat.

Inscrierea spre verificare, produce aceleași efecte cași intentarea unei acțiuni. Judecătorul sindic trebuie să aibă în vedere această cerere, pentrucă dela data ei începe a curge termenul pentru exercitarea dreptului de regres împotriva obligaților falitului²⁾.

275. *Cum se calculează termenele?* — Termenele se culează, conform normei generale din art. 729 pr. civ., adică pe zile libere, întrucât legiuitorul comercial nu a înțeles să facă vre-o derogare³⁾.

276. *Pluralitate de obligați de regres.* — Dacă sunt mai mulți obligați de regres, posesorul cambiei, fie că exercită acțiunea individual, fie că exercită acțiunea colectiv în contra tuturilor sau mai multora deodată, trebuie să respecte termenul fixat pentru fiecare în parte, de oarece în materie cambială obligațiunile sunt autonome. Cu alte cuvinte dacă, bunăoară printre obligați este unul în contra căruia acțiunea se poate intenta în termen de 60 zile, creditorul nu poate chema după 20 zile în judecată alături de debitorul cu 60 zile și un debitor, față de care acțiunea trebuie îndreptată în 15 zile.

1) A se vedea, *Bonelli*, n. 299; *Sorani*, § 492.

2) Conf.: *Bonelli*, n. 300.

3) În Italia, de asemenea se aplică norma din procedura civilă, dies a qua non computatur. A se vedea, *Bonelli*, n. 299.

277. *Înlăturarea decadenței.* — Decadența din acțiunea cambială pentru expirarea termenului nu poate fi decât înlăturată prin intentarea acțiunii în termen, sau, în caz de faliment, prin înscrierea în acelaș termen, la masa falimentului ¹⁾.

Odată decadența înlăturată, acțiunea cambială cade sub regimul comun al prescripției de 5 ani (art. 949 c. com.).

Înlăturarea decadenței contra unui obligat cambial nu produce efecte în ce privește pe obligații, față de cari nu s'au produs actele de înlăturare. Despre aceasta vom reveni cu ocaziunea solidarității cambiale ²⁾.

§ 51. Ce poate cere pe calea regresului ultimul posesor.

278. *Regulă generală.* — Posesorul cambiei, care la scadență nu a fost achitat, poate pe cale de regres să se îndrepte în contra acelor ce au garantat plata la locul și la data arătată în cambie (obligați de regres).

Drepturile ultimului posesor sunt determinate de lege și el nu poate pe calea acțiunii cambiale să pretindă drepturi mai mari decât cele ce legiuitorul le-a prevăzut.

Cu alte cuvinte, legiuitorul a pus un criteriu obiectiv, iar nu subiectiv: indiferent de cheltuelile și pagubile reale ale posesorului, prin faptul că nu a primit la timp plata, legea arată anumite sume, pe cari le poate cere și nimic mai mult.

279. *Care sunt sumele de încasat?* — După art. 344 coroborat cu art. 336 c. com. român, ultimul posesor are dreptul la:

1. *Suma arătată în cambie* sau, cum se exprimă art. 336, suma în capital a cambiei.

¹⁾ Dacă s'a intentat acțiunea în termen în contra unui obligat de regres, dar care era decedat, iar la data introducerii în instanță a moștenitorilor lui, termenul de regres expirase, acțiunea cambială trebuie respinsă, întrucât decăderea operase: Cas. III, 9 Mai 1912, Săpt. Jurid. 1912, n. 450.

²⁾ A se vedea și infra: Decăderea și prescripția.

2. *Dobânda legală*, cu începere din ziua scadenței și până la achitare¹⁾.

Dobânda legală dela scadență este consecința faptului că obligatul de regres are în mâinile sale suma primită cu ocaziunea transmiterii cambiei și, cum aceea sumă — se presupune cel puțin — fructifică, legea obligă la dobânzi, independent de orice punere în întârziere, de oarece nu culpa de a fi în întârziere justifică procentele legale în materie comercială, ci calitatea sumelor de bani de a fi productive.

Procentele se datoresc numai pentru suma în capital, iar nu și pentru celelalte cheltueli, făcute fie pentru păstrarea drepturilor cambiale, fie comisioane, notificări, etc.

Se pretinde, că aceste cheltueli produc procente dela data chemării în judecată, dar această părere nu trebuie admisă, de oarece legea nu acordă pe calea acțiunii cambiale decât un soi de procente: cele legale pentru suma în capital a cambiei.

3. *Cheltueli necesare pentru ca posesorul să-și poată exercita regresul* sau cari obicinuît se fac pentru a înlătură neajunsurile neplății la scadență. Astfel de cheltueli sunt arătate *exempli gratia*, de legiuitor: cheltuelile protestului, comisioane de bancă, plata mijlocitorilor de schimb, timbru și porto pentru scrisori (art. 336 No. 2).

4. *Prețul schimbului*. Posesorul cambiei contează că la scadență va primi plata în locul arătat în titlu (la locul plății). Dacă totuși în ziua scadenței cambia nu este achitată, iar obligații sau obligatul de regres locuște în altă localitate decât locul plății; posesorul, pentruca să-și procure suma din cambie, trebuie să tragă la rându-i o cambie (contra-cambie, denumită astfel pentrucă își are fundamentul în cambia neachitată)²⁾ asupra oricăruia din obligații de regres. Această contra-cambie trebuie negociată, adică vândută și, dacă pentru localitatea unde lo-

1) Dobânda legală prevăzută de codul comercial era de 6%. Această dobândă a fost mărită prin legea din 19 Mai 1925 (procedura accelerată), art. 49, la 6% peste scontul Băncii Naționale.

2) Vezi, infra, n. 283.

cuește obligatul de regres, este o supra ofertă de devize, schimbul e defavorabil. Posesorul ca să obție suma, la care are dreptul (suma din cambie) trebuie în acest din urmă caz să treacă în contra-cambie pe lângă acea sumă și diferența de schimb; adică contra-cambia trebuie să aibă drept sumă, atâta cât e necesar pentru ca posesorul să nu piardă nimic, cu alte cuvinte să obție cu contra-cambia exact suma din cambie. Diferența dintre suma din cambie și suma din contra-cambie este tocmai prețul schimbului.

Acest drept la prețul schimbului îl are posesorul cambiei chiar când nu trage o contra-cambie; în acest ultim caz prețul schimbului este o sumă, ce servește la despăgubirea creditorului, care nu a primit plata la locul și la timpul arătat în cambie¹⁾.

Prețul schimbului se socotește după cursul schimbului ce-l are o trată la vedere, trasă din locul unde cambia neachitată trebuie plătită, asupra localității unde domiciliază obligatul de regres²⁾.

Posesorul cambiei, pentru sumele ce pretinde: suma din cambie, procentele legale, cheltuelile legiuite și prețul schimbului, trebuie să facă o listă, numită socoteala de întoarcere, pe care o va predă obligatului de regres, care le plătește (art. 344, 336, c. com.).

Socoteala de întoarcere va fi semnată de creditor cu mențiunea că s'a achitat. Socoteala de întoarcere este deci și o chitanță descărcătoare, căci atunci când plata se face pe cale de regres, nu se poate da adeverința de achitare pe însăș cambia, de oarecē prin acea plată nu se stinge cambia, cum se întâmplă în caz de plată din partea obligatului direct (principal).

1) A se vedea *Grünhut*, vol. II, § 125, art. 344 al. 1 c. com. român; art. 50 legea austriacă și cea ungară; art. 319 cod. com. italian.

2) „Prețul schimbului nu este datorit, dacă cursul schimbului nu s'a afirmat conform prescripțiunilor art. 40” (art. 337 al. ult.). Prin urmare e suficientă dovadă certificatul Bursei.

§ 52. Ce poate cere obligatul de regres, care a plătit.

280. *Enumerare.* — Obligatul de regres, care a plătit, după normele arătate mai sus are dreptul la rândul lui să se întoarcă în contra predecesorilor lui (obligații lui de regres) și în contra obligatului (eventual obligaților) principali și să ceară, fiind bine înțeles în posesiunea cambiei originale cum și a celorlalte documente necesare exercitării acțiunii cambiale:

1. Tot ceea ce el a plătit în baza socotelii de întoarcere, așa după cum s'a specificat mai sus (n. 279) ;

2. Procentele legale comerciale socotite în ziua când el le-a plătit;

3. Cheltuelile legitime, adică acelea necesare, făcute de obligatul de regres pentru ca, pe deoparte să achite cambia, iar pe dealtă parte să obție la rându-i rambursarea la domiciliul obligatului de regres.

4. Prețul schimbului, socotit după cursul schimbului locului de domiciliu al obligatului de regres, care a achitat pe posesor, asupra locului de domiciliu al obligatului de regres, dela care se cere plata.

281. *Cumulul socotelilor de întoarcere.* — Pentru sumele arătate la No. 2, 3 și 4 obligatul de regres trebuie să facă o socoteală de întoarcere (listă) semnată de achitare de el și predată obligatului lui de regres împreună cu socoteala de întoarcere, ce a obținut, când a plătit pe posesorul dela scadență; așa dar va predă o socoteală veche și una nouă; aceasta din urmă făcută de el.

Dacă plata se face din obligaț de regres în obligat de regres, fiecare plată va fi însoțită de încă o nouă socoteală de întoarcere, deci la sumele vechi se adaugă altele noi; astfel că socotelile de întoarcere se cumulează, ajungând maximum când se prezintă spre achitare ultimului obligat de regres.

Nimeni nu se poate plânge în contra acestui cumul, fiindcă de el putea scăpa prin introducerea clauzei „nu

la ordin”, prin arătarea unor indicații la nevoie sau prin intervenirea și plata prin intervențiune sau pentru onoare. În tot cazul cumulul socotelilor de întoarcere este o consecință a obligațiunii, ce și-a luat fiecare semnatar al cambiei, de a răspunde în caz când cambia nu va fi plătită la scadență, cum și o consecință a semnării și transmiterii unei cambii cu clauza la ordin, care implică o circulațiune fără restricțiuni, deci în diferite țări, cu diferite cursuri de schimb. Cel ce semnează astfel cambia, trebuie să despăgubească pe cei ce vin în cambie după el, de sumele ce, în mod legal, ei au plătit pe calea regresului¹⁾.

§ 53. Modurile de exercitarea regresului: Regres prin prezentare și regres prin contra-cambie.

282. *Regres prin prezentare.* — Cel legitimat să ceară plata pe cale de regres, trebuie să predea debitorului, care plătește, cambia originală, împreună cu protestul și socoteala de întoarcere; altfel debitorul este în drept să refuze plata. Plata și predarea documentelor se face *donnant*; „zug um zug”²⁾.

Cambia originală trebuie predată neprejudiciată, pentru ca cel ce plătește să poată la rândul său exercita acțiunea cambială în contra celor ce figurau ca debitori în momentul când el a transmis prin gir titlul, cum și în contra celor ce au devenit debitori posteriori, cum e cazul cu acceptul dat după transmiterea cambiei. Dacă prin orice împrejurare s’a șters acceptul, obligatul e în drept să refuze plata, fără a cerceta din a cui vină s’a șters sau a dispărut³⁾.

1) A se vedea: *Grünhut*, § 126, nota 14.

2) Dacă totuș plata s’a făcut fără predarea documentelor, cel ce a plătit are dreptul să le ceară judecătorește și, când cel ce a primit plata, nu le posedă, are dreptul să i se restituie suma plătită: *Grünhut*, § 107, nota 4; *Staub*, art. 39, n. 7; *Bonelli*, 223.

3) Conform: *Vivante*, 1344; *Bonelli*, n. 264, nota 2; *Staub*, 54, n. 3; *Lehmann*, § 137, n. 20. Contra: *Grünhut*, § 127, care e de părere, că posesorul nu răspunde de ștergerea acceptului decât în caz de culpă sau fraudă în înțelegere cu acceptantul și atunci el ar fi respins pentrucă datorește despăgubiri.

Numai în caz de pierderea cambiei originale, legea dispensează de prezentarea ei, dacă însă s'au observat dispozițiunile legale referitoare la amortizare.

În caz că o cambie are mai multe exemplare (duplicata), este suficientă prezentarea și predarea numai a unui exemplar (art. 301).

Cel ce a plătit cambia pe cale de regres „poate să ștergă propriul său gir și toate girurile posterioare” (art. 338). Dacă însă nu le-a șters ele nu au nici o importanță, căci prin faptul că un anume giratar se află după scadență cu cambia originală și documentele necesare exercitării acțiunii de regres, însemnează că el a intrat în stăpânirea lor prin efectuarea plății.

El nu e ținut nici să prezinte vre-o chitanță și nici, socoteala de întoarcere; destul să prezinte cambia în original și actul de protest.

Socoteala de întoarcere nu e un act necesar pentru exercitarea acțiunii de regres, ci este necesar numai atunci când se pretinde cheltueli ce nu se pot justifica prin cambie, protest sau lege.

Este adevărat că legea în art. 318 spune că debitorul are dreptul să ceară actul de protest și socoteala de întoarcere, dar aceasta în ipoteză că obligatul de regres a cerut sumele accesorii (preț de schimb, etc.) ce se justifică printr'o asemenea socoteală¹⁾.

283. *Regres prin contra-cambie.* — Posesorul cambiei — fie el acela dela scadență, fie el un obligat de regres, care a intrat în posesiunea ei prin plată — poate să încaseze creanța cambială nu numai prezentându-se și cerând direct plata dela un obligat de regres, care domiciliază în altă localitate, dar și indirect prin tragerea unei cambii la vedere asupra celui obligat. Această cambie se numește „*contra-cambie*”, deoarece ea servește la încasa-

1) *Giannini*, n. 103; *Vivante*, 1343, nota 378; *Grünhut*, § 126, nota 3.

rea cambiei inițiale plus anumite adaosuri, cari despăgubesc pe cel ce nu a fost achitat în mod normal. Ea este o contra-cambie, fiindcă tragerea ei se face invers de cum au urmat obligațiile cambiale inițiale: trăgătorul contra-cambiei este un girant și tragerea se face asupra obligatului de regres, inclusiv trăgătorul cambiei inițiale.

Cel ce voește să obție plata cambiei cu ajutorul unei contra-cambii, găsește o persoană — bunăoară o bancă, — care are nevoie să dispue de sume în localitatea unde domiciliază obligatul de regres (trasul contra-cambiei). Acea persoană cumpără contra-cambia, iar suma din contra-cambie va fi atât de mare, încât, cu tot schimbul defavorabil, posesorul cambiei inițiale să nu păgubească nimic. (A se vedea cele spuse la prețul schimbului, *supra*, n. 279).

Grație contra-cambiei, posesorul este despăgubit imediat, iar toate desavantagiile (suma în plus) neachitării cambiei la scadență cad asupra obligatului de regres.

Obligatul de regres, care a achitat contra-cambia poate la rândul-i să tragă și el contra-cambie asupra unui obligat de regres precedent și așa mai departe, ajungându-se până la trăgătorul cambiei inițiale, care e ultimul obligat de regres.

284. *Forma contra-cambiei.* — Contra-cambia trebuie să aibă forma unei cambii obișnuite, cu toate cerințele esențiale arătate de art. 270 c. com.

Suma din contra-cambie trebuie să fie totalul următoarelor sume:

1. Suma în capital a cambiei protestate sau, dacă s'a achitat o contra-cambie, suma din acea contra-cambie;

2. Procentele legale până la data tragerii contra-cambiei;

3. Diferitele cheltueli legitime: cheltuelile protestului; comisioane de bancă (provizionul obicinuit la achitarea contra-cambiilor); plata mijlocitorilor de schimb, timbru și porto pentru scrisori; timbru contra-cambiei; scontul ce primitorul contra-cambiei pretinde, dat fiindcă, deși contra-cambia e la vedere, totuși ea nu poate fi înca-

sată imediat (nevoia de a trimete la destinație și a o prezentă la încasare);

4. Prețul schimbului cu care s'a negociat contra-cambia, (a se vedea, *supra*, n. 279).

285. *Tragere la vedere și direct.* — Contra-cambia, trebuie trasă la vedere și direct asupra unui obligat de regres (*a drittura, à droiture*); prin urmare nu cu altfel de scadență și nici trasă asupra unei persoane și piațe intermediare, ca apoi să se tragă o alta asupra obligatului de regres. Acestea sunt condițiunile neapărat de îndeplinit fiindcă abaterea dela ele ar pricinui încărcarea socotelii de întoarcere în sarcina îndatoraților de regres: ceea ce legea voește să împedice¹⁾.

Prin urmare trasul (mai propriu zis: „*retrasatul*”) cu drept cuvânt va refuză plata unei contra-cambii trasă indirect și ca urmare, toate cheltuelile vor rămâne în sarcina trăgătorului unei astfel de cambii.

286. *Obligația retrasatului.* — Trasul contra-cambiei (retrasatul) este obligat cambiarmente să plătească, fără a fi nevoie de vreun accept, deoarece el e îndatorat în virtutea cambiei inițiale. Cu toate acestea pentru a i se pretinde plata, trebuie să i se prezinte și, el plățind, să i se predea: cambia inițială, protestul și socoteala de întoarcere (în care să se arate persoana asupra căreia s'a tras contra-cambia, art. 336). Socoteala de întoarcere trebuie predată cu adeverința de achitare.

Dacă contra-cambia nu e însoțită de cambia originală și de documentele necesare exercitării acțiunii de regres, retrasatul poate să refuze plata, iar beneficiarul contra-cambiei are acțiune împotriva trăgătorului și a garanților ei, dacă contra-cambia a circulat prin giruri (ceea ce nu este exclus, deoarece am arătat contra-cambia este ca și o cambie nu numai în ce privește forma, dar și efectele ei).

287. *Până când se poate trage o contra cambie.* —

1) Art. 335 c. com.; l. germană, austriacă și ungară, art. 53; l. elvețiană, art. 771.

Cel ce are acțiunea cambială de regres poate să tragă o contra-cambie tot timpul cât acțiunea sa cambială nu s'a prescris sau portorul nu a decăzut din ea; dar cum retrasatul este îndatorat să plătească numai în virtutea cambiei originale (inițiale), el trebuie să se prezinte la plată mai înainte ca acțiunea lui, bazată pe cambia originală, să se fi prescris sau decăzut, căci acțiunea decurgând din acea primă cambie se prescrie indiferent de tragerea contra-cambiei.

Ca prudență, se recomandă ca cel ce predă sau transmite o contra-cambie, fără să o însoțească de documentele necesare exercitării acțiunii de regres, să fixeze un termen de prezentare mai scurt decât termenul de prescripție sau decădere al acțiunii decurgând din cambia originală, pentru ca astfel, în cazul când contra-cambia nu ar fi onorată, trăgătorul ei (retrasantul) să se găsească în termen spre a exercita acțiunea cambială; altfel el se va vedea silit să plătească pe posesorul contra-cambiei, ca unul ce s'a îndatorat cambiarmențe prin tragerea ei (sau prin girarea ei), însă nu ar avea acțiune contra retrasatului, întrucât obligațiunea cambială a acestuia s'a prescris. Să ținem bine minte că nu există obligațiune cambială fără semnătură cambială, iar retrasatul nu a semnat decât pe cambia inițială: ori decâteori obligația născută din acea semnătură s'a stins, cel ce deține contra-cambia nu-i poate cere plata¹⁾.

288. *Contra-cambia nu se poate trage asupra unui obligat direct.* — Contra-cambia poate fi trasă asupra unui obligat de regres (sau avalistul lui), iar nu asupra obligatului direct (acceptant, emitent), de oarece acesta poate fi întotdeauna urmărit în baza cambiei originale spre a plăti suma din cambie, procentele legale și cheltuelile legiuite.

Dacă plata se cere dela un debitor direct, fără să se fi uzat de calea regresului, acel debitor nu este ținut să achite vreun preț de schimb, căci obligatul principal —

1) A se vedea *Grünhut*, § 128.

asupra căruia nu se trage contra-cambie — nu este asimilat de legea noastră cu obligații de regres²⁾.

Dacă din potrivă, obligații de regres au achitaț cambia și au plătit prețuri de schimb, debitorul direct trebuie să ramburseze prețurile de schimb achitate de creditorii lui.

---

2) Este asimilare între debitorul direct și cei de regres, în ce privește quantumul sumei, în: Olanda, art. 186; Spania, art. 516; Portugalia, art. 335; Chili, art. 703; Argentina, art. 669.

În contra doctrinei dominante, *Grünhut*, § 129, susține asimilarea și în dreptul german.

CAPITOLUL X

SOLIDARITATEA OBLIGAȚILOR CAMBIALI.

§ 54. Principii generale

289. *Solidaritate pasivă.* — Toți debitorii din cambie — fie ei obligați de regres, fie obligați principali —, sunt ținuți solidar la plata cambiei cu accesoriile, arătate de noi în capitolul precedent (*solidaritate pasivă*).

Intr'o cambie poate fi o singură obligațiune: a trăgătorului (sau a emitentului, la biletul la ordin), când cambia nu a circulat prin giruri, nu a fost avalizată și nici acceptată; dar cambia poate conține și o mulțime de obligațiuni (ale giranților, avaliștilor, acceptanților).

290. Toate obligațiunile dintr'o cambie, deși conjuncte și solidare, sunt totuși autonome una de alta; de unde decurg următoarele importante consecințe, ce distinge solidaritatea cambială de solidaritatea din dreptul comun:

1. Debitorul de regres, care a plătit, nu a stins deocâmt propria sa obligațiune și nici de cum cambia. El, prin plată, intrând în posesiunea cambiei, poate exercita acțiunea de regres în contra obligaților lui, cerând toată suma și accesoriile, fiindcă îndatorirea obligaților anteriori a rămas integrală. Intr'adevăr, fiecare obligat cambial, începând cu trăgătorul (la trată) și cu primul girant (la biletul la ordin), este chezaș față de toți următorii

giratari, că la scadență cambia va fi achitată. Primul girant (la biletul la ordin) și trăgătorul (la trată) nu au chezași (exceptându-se cazul că emitentul sau acceptantul au fost avalizați), și, dacă ei plătesc, au dreptul la rambursare dela debitorii direcți (emitentul biletului la ordin, acceptantul la trată și avalizii acestora).

2. Cel ce a plătit cambia pe cale de regres nu se subrogă în drepturile posesorului, ci reintră în propriile sale drepturi de creditor: el este socotit față de obligații lui de regres cași când ar fi fost și rămas întotdeauna creditor.

3. Creditorul cambial poate să ierte datoria cambială a oricărui datornic, fără ca ceilalți să poate obiecta ceva, de oarece iertarea datoriei nu are efect decât între părțile ce au luat parte la această stingere, ce nu prejudiciază pe nimeni.

4. Fiecare obligațiune cambială se prescrie în mod autonom de celelalte obligațiuni. Prin urmare acțele întreprinse de prescripție îndeplinite în potriua unuia sau a unora din obligați, nu au efect față de ceilalți (art. 348, 350).

5. Posesorul cambiei are alegerea în a exercită regresul în potriua tuturor obligațiilor în mod colectiv, a-l exercită numai în potriua unora din obligați sau numai a unuia din ei, așa după cum îi va place și fără să fie seama de ordinea girurilor.

Să exemplificăm, spre a fi mai bine înțeleși. Să presupunem o cambie acceptată și care are 5 giruri. Posesorul neplătit la scadență va putea acționa în justiție pe toți 5 giranții și pe acceptant deodată, întrerupând astfel prescripția (și înlăturând decăderea) în potriua tuturor: dar el poate acționa numai pe unul sau câțiva din obligați, alegând pe acela sau aceia, cari reprezintă mai multă siguranță de solvabilitate. Bunăoară să presupunem, că va acționa pe girantul 2. Ei bine, acest girant nu poate obiecta că rău posesorul a sărit pe giranții 3, 4 și 5, de oarece: a) în baza clauzei la ordin girantul 2 s'a obligat la plată direct față de orice posesor viitor al cambiei; b) este în interesul chiar al girantului 2 ca posesorul să

se adreseze direct lui, fiindcă, dacă posesorul ar fi fost plătit în ordinea girurilor, s'ar fi acumulat atâtea socoteli de întoarcere câți giranți au fost săriți; deci suma de achitat ar fi fost mai mare. Girantul 2 tot trebuie să achite pe girantul 3, dacă acesta plătește girantului 4, deci iată rațiuni, cari au dictat legiuitorului să prevadă în lege, că posesorul cambiei nu e ținut să observe ordinea girurilor (art. 343).

Dar dacă obligații acționați nu se pot plânge că s'au sărit alții, nu însemnează însă că obligații de regres săriți au fost liberați prin simplul fapt al neacționării lor. Posesorul, în drept a acționa pe cale de regres, dacă s a adresat în zadar la unii obligați, se poate întoarce și să acționeze pe obligații de regres, pe cari la început i-a sărit (art. 343 al. 1), bine înțeles cu condițiune ca acțiunea cambială în potrive acestora să nu se fi stins (prin decădere sau prescripție), ceea ce, de altfel, va fi mai întotdeauna cazul la noi, unde termenul de acționare pe cale de regres este atât de scurt (15 zile)¹⁾.

291. *Trimitere la dreptul comun.* — Nu e locul aici a vorbi pe larg despre solidaritate în genere; e o materie ce se învață în dreptul comun. Am crezut că, pentru cambie, este suficient examinarea solidarității dintr'un punct special și anume al autonomiei obligațiunilor cambiale, rămânând ca pentru principiile generale să tragem la orice tratat de drept civil.

---

1) A se vedea *Grünhut*, § 130.

CAPITOLUL XI

ACȚIUNEA CAMBIALĂ

---

§ 55. Schiță istorică și drept comparat. Cambia titlu executoriu.

292. *In evul mediu.* — În orașele comerciale din evul mediu și în special în orașele italiene cei ce erau posesori de cambii, aveau putința să-și realizeze creanțele lor cu o procedură mult mai simplă și mai sigură decât o pot face azi în țara noastră, unde și legea e defectoasă și aplicarea ei și mai defectoasă.

Judecata cambială urmă o procedură sumară: Creditorul cambial se adresă judecătorului, care examinează titlul și dacă găsea că acel titlu întrunește elementele esențiale ale unei cambii, dădea un ordin, ce se înmână debitorului, de a plăti într'un termen scurt (10 zile, 8 zile sau 3 zile). În acest termen debitorul putea să se prezinte și să arate opunerile (excepțiunile) sale. Dacă debitorul, se prezintă, înăuntrul termenului stabilit, judecătorul examinează de urgență și, în cazul că excepțiunile nu erau întemeiate, el emitea un mandat de executare, ce era irevocabil. Tot mandat de executare emitea și în cazul când debitorul nu răspundea nimic înăuntrul termenului, deși în acest caz statutele lăsau de cele mai multe ori la înțelepciunea judecătorului de a emite sau nu mandatul de executare, cum și să ia măsurile ce va crede mai nimerite.

Această procedură se observă nu numai în materie cambială, ci și la alte acte scrise de natură comercială.

Documentul (în speță cambia) se deosebia de titlul autentic, așa încât debitorul putea să conteste semnătura (ceea ce atrăgea suspendarea executării, dar și pedeapsa în caz de dovedire, că semnătura e a lui: amendă ce putea fi egală cu dublul sumei din cambie) și să invoce orice excepțiuni. Dar odată mandatul de executare emanat, nici o cale de atac numai eră deschisă în potrivea lui. Să se noteze însă că se cerea ca atât posesorul cât și debitorul să fie comercianți.

Prin urmare conform statutelor diferitelor orașe comerciale, se ajungea foarte repede pe baza unei cambii la executare, dar executarea se cerea dela un judecător, care mai înainte de a da mandatul de executare judecătoresc în mod sumar, dar suficient pentruca, pe deoparte creditul public să fie garantat, iar pe de altă parte debitorul să nu fie năpăstuit.

Această procedură s'a conservat pentru cambia în Italia și după disparițiunea legislațiunii statutare, până la introducerea codului Napoleon precum și a altor coduri inspirate de legiuirea franceză¹⁾.

În veacul XIX, procedura expeditivă a mediului eviu o găsim în Toscana și Austria.

293. *In Austria și Ungaria.* — Legea austriacă din 31 Martie 1850 și, în urmă, legea din 1895 (procedura civilă austriacă), în §§ 557—559 a prevăzut exercitarea acțiunii cambiale pe calea mandatului de plată.

Cel ce este în drept să exercite acțiunea cambială se prezintă cu cambia la judecător, care dacă o găsește regulată ca formă, emite un ordin de plată, prin care debitorul este invitat să plătească în termen de 3 zile sau să facă opunerile ce crede, dar tot în acest termen. Opuerile se judecă după procedura sumară. Trebuie reținut că cererea de a se da ordin de plată este în realitate

1) Pentru amănunte și biografie a se consulta *Giannini*, *Azioni ed. eccezioni cambiarie*, Torino, editura Fratelli Bocca, 1902, pag. 10 și urm.

o petițiune de exercitarea acțiunii cambiale (*Klageschrift*); iar în caz de opuneri, oponentul e pârât, și cel ce a cerut ordin de plată este reclamant. În lipsă de opuneri, sau dacă opunerile se găsesc neîntemeiate, ordinul de plată devine executoriu și se urmează mai departe cu executarea mobilă sau imobiliară după cererea creditorului.

Procedura ordinului de plată a fost introdusă după exemplul Austriei și în Ungaria și în Germania.

294. *In Germania.* — Până la introducerea ordinului de plată, în Germania există numai un singur mod de exercitare a acțiunii cambiale, și anume judecarea contradictorie după procedura documentelor (*Urkundenprozess*); dela introducerea ordinului de plată, reclamantul are alegerea între exercitarea acțiunii pe calea ordinului de plată și între exercitarea acțiunii pe calea judecății documentale.

Nici procedura ordinului de plată, nici cea documentală nu se găsesc înscrise în celebra ordonanță cambială, ci în procedura civilă, deoarece aceste proceduri nu sunt rezervate doar cambiei; ele se aplică și altor înregistrări.

În ordonanța cambială germană găsim ce e dreptul articolul 82: „debitorul cambial poate opune numai acele excepțiuni, cari rezultă din însuș dreptul cambial sau cari îi aparțin direct în contra eventualului reclamant”¹⁾, dar modul cum se exercită acțiunea cambială și cum se judecă acele excepțiuni, se găsesc arătate în procedura civilă, la ordinul de plată colaborat cu procedura documentală. După această ultimă procedură, excepțiunile nu pot fi ținute în seamă, dacă nu sunt sprijinite pe acte scrise sau nu sunt sprijinite prin jurământ. Dacă excepțiunile nu sunt de grabnică soluțiune, judecata pronunță o hotărîre prin care obligă pe pârât la plată, rămânând să se judece în urmă toate excepțiunile ridicate de pârât. Este bine înțeles că procedura documentală își are aplicațiune și atunci când dându-se un ordin de plată, debitorul a făcut în termen opunere.

1) Tot astfel în Austria, art. 82, în Ungaria, art. 92.

295. *In Anglia.* — In Anglia normele obicnuite procedurale se aplică și acțiunii cambiale, dar timp de 6 luni dela scadență, posesorul poate obține dela judecător un decret (*writ*) de executare. Debitorul poate obține dela judecător suspendarea executării, dacă în termen de 12 zile prestează jurământ că are excepțiuni de invocată¹⁾.

296. *In Franța.* — In Franța acțiunea cambială este supusă aceluiași norme ca orice acțiune, iar creditorul cambial nu are alte avantagii decât că pe baza cambiei poate cere un sequestru conservator pe averea debitorului.

297. *In Italia.* — Sistemul francez a intrat în vigoare în Italia odată cu codul de comerț din 1865.

După 1870 când Italia a început lucrările pentru făurirea unui nou cod de comerț, s'a cerut de unele Curți de Apel și Camere de Comerț, mai ales acolo unde era în vigoare legislațiunea austriacă (Lombardia-Veneția), o procedură mai riguroasă, dându-se ca exemplu ordinul de plată austriac.

Legiuitorul italian și-a dat seama că natura cambiei cere o plată promptă, iar nu încurajarea debitorilor răi platnici, cari ușor se pun la adăpostul procedurilor greoaie ale judecății. De aceea mergând mai departe legiuitorul italian a făcut o inovațiune, ce nu se găsește în nici o altă legislație: a asimilat cambia cu un titlu executoriu, dispensând pe posesor de a mai recurge la oficiul magistratului.

Prin această inovațiune se economisește timpul și formalitățile: nu se așteaptă judecata, cu toate căile de atac spre a începe apoi executarea. Se începe executarea, iar debitorul are dreptul să facă — ca la orice urmărire — contestație.

Cambia nefiind nici hotărîre, nici act autentic, debitorul are dreptul să facă contestație, invocând toate excepțiunile, ca fals, plată, compensație, etc. și când sunt motive grave, președintele tribunalului sau judecătorul de

1) A se vedea *Giannini*, op. cit. n. 4.

ocol competent poate suspenda executarea, însă sub dare de cauțiune.

Iată textul întreg al articolului 323 c. com. italian:
„Pentru exercițiul acțiunii cambiale, cambia are efectele titlului executoriu, potrivit dispozițiilor articolului 554 al codului de procedură civilă, pentru capital și accesorii.

„Opozițiunile la somațiune aparțin jurisdicțiunii comerciale. Ele nu suspendă executarea, dar prezidentul tribunalului de comerț, sau judecătorul de ocol competent după sumă, după cererea oponentului, examinând documentele depuse, și când concură motive grave de opozițiune, poate să suspende în totul sau în parte actele executorii printr'un decret executoriu provizoriu, cu condiție de a se da cauțiune”.

Opunerile se judecă de instanța comercială întocmai cași când creditorul în loc să se folosească de cambie ca titlu executoriu, s'ar fi mulțumit să intente acțiunea cambială contradictorie (art. 324); căci trebuie să notăm, că în Italia creditorul are alegerea în a executa pe debitor pe baza cambiei (acțiunea cambială executorie) și a-l chema în judecată cambială contradictorie.

298. *Codul de comerț român.* — Deși codul comercial român nu este decât traducerea codului italian, totuși legiuitorul român nu a reprodus dispozițiunile art. 323 din codul italian; astfel că în vechiul Regat nu avem nici ordinul de plată austriac, nici cambia cu efecte de titlu executoriu. Legiuitorul român a avut teamă de inovațiunea italiană, iar despre ordinul de plată austriac, probabil că nu avea cunoștință.

Este adevărat că în art. 349 legiuitorul nostru a căutat să completeze regulile de procedură speciale cambiei, dar și cu adaosurile acestea sistemul legii noastre e mult inferior legiurilor străine, de cari ne-am ocupat pe scurt mai sus.

299. *De lege ferenda*, care e sistemul de preferat: ordinul de plată sau cambia cu efecte de titlu executor? Fiecare sistem are avantajii și dezavantajii.

Ordinul de plată are avantajul că un judecător mai înainte de a emite mandatul, examinează forma titlului și condițiunile de exercitarea acțiunii cambiale; are dezavantajul că implică formalități: cererea de a se da ordinul (sau mandatul) de plată este o petițiune de intentarea acțiunii, apoi să înmâneze ordinul chiar debitorului spunându-i-se că are drept să facă opozițiune în termen de 3 zile; trecute aceste zile, iar o cerere spre a se da ordin de executare.

Cambia titlu executoriu are dezavantajul, că numai e judecătorul care să verifice titlul și condițiunile necesare exercitării acțiunii cambiale, dar practica a arătat că nu s'au comis din această pricină abuzuri, ci din contră procedura s'a arătat expeditivă și justă, astfel în cât chiar în recentul proiect al unui nou codice de comerț (comisiune prezidată de prof. C. Vivante) s'a menținut fără modificări.

La noi s'ar putea introduce dispozițiunea, ca posesorul cambiei neplătite la scadență să se prezinte Tribunalului comercial (sau la Judecătoria în caz de sumă mai mică) și să ceară investirea titlului cu formula executorie, astfel cum se procedează cu actele autentice și cum de curând s'a prevăzut în legea pentru înființarea Societății Naționale de Credit Industrial în Statutele căreia (cu forță de lege) s'a trecut în art. 107, că actele sub semnătură privată ale acestei societăți (în cari ea figurează ca creditoare) se pot investi cu formula executorie întocmai cași actele autentice, inovațiune, ce nu vedem pentru ce nu am extinde-o și cambiei.

§ 56. Instanțele competente să judece acțiunea cambială în dreptul românesc

300. *Norme de competență.* — După cum am mai spus, exercițiul acțiunii cambiale se regulează după dispozițiunile codului de procedură civilă și a legilor ce-l completează (legea judecătoriilor de ocoale, etc.), întrucât acele dispozițiuni nu sunt modificate de dispozițiuni speciale prevăzute în codul comercial (art. 889 c. com.).

Valorificarea drepturilor rezultând din cambie aparține jurisdicțiunii comerciale, indiferent de calitatea persoanelor litigante, întrucât cambia fiind un act obiectiv de comerț, toate contestațiile, ce se sprijină pe ea, au un caracter comercial prin voința legii (art. 3 și art. 890 c. com.).

Acțiunea cambială se va intenta după valoare: la tribunalul comercial sau la judecătoria de ocol. Dacă tribunalul nu are o secțiune specială pentru afacerile comerciale, acțiunea evident se intentă la tribunalul civil, care însă o va judeca tot după normele dreptului comercial. Dacă tribunalul are o secțiune de comerț, acțiunea se va adresa direct președintelui acelei secțiuni.

301. *Ratione loci*, competența este determinată de art. 817 c. com. și reclamantul are alegerea de a intenta acțiunea: 1. la tribunalul unde, cel ce s'a obligat, își are stabilimentul său comercial sau cel puțin domiciliul sau reședința; 2. la tribunalul locului unde obligațiunea a luat naștere; 3. la tribunalul locului unde s'a stipulat a se face plata; 4. dacă s'a ales un domiciliu pentru executarea obligațiunii cambiale, acțiunea se va putea intenta la tribunalul aceluia domiciliu.

302. *Domiciliu ales*.— Asupra domiciliului ales, în practică s'au ivit dificultăți.

Potrivit articolului 97 c. civ., când părțile sau una din ele își alege, pentru executarea unui act, domiciliul în altă parte, decât unde își au domiciliul real, citațiunile, cererile și urmăriirile relative la acel act se vor putea face la domiciliul prevăzut prin zisul act și înaintea judecătorului acestui domiciliu.

Toată lumea este de acord, că este o cestiune de fapt aceea de a se ști când o clauză poate avea înțelesul de alegere de domiciliu pentru executarea unui act, întrucât legea nu cere vreo formulă sacramentală.

Deasemenea, conform principiilor generale, clauza de alegere de domiciliu trebuie cuprinsă în textul actului— în speță în textul cambiei — pentruca astfel să fie acor

perită de semnătura obligatului; iar în cazul când alegerea de domiciliu este scrisă în alt loc (pe margine, în josul cambiei, etc.), ea trebuie să fie acoperită în mod special cu semnătură¹⁾. Acelaș lucru și la giruri, avaluri.

Discuțiunea începe atunci când ne găsim în fața unei alegeri de domiciliu generic, fără să se specifice că acea alegere s'a făcut pentru executarea obligațiunii. După unii această alegere de domiciliu nu are întinderea aceleia prevăzută de art. 97 c. civ., ci servește numai pentruca creditorul să știe unde să ceară plata (ceceae implică și atribuire de jurisdicțiune), dar la domiciliul real al debitorului se vor comunica actele de procedură (citații, etc.)²⁾.

După alții, domiciliul ales chiar generic, însemnează nu numai loc de plată, ci și loc de comunicarea oricăror acte de procedură³⁾.

Jurisprudența română este astăzi în sensul că adresa arătată de debitor în cambie nu însemnează un domiciliu ales în înțelesul art. 97 c. civ.; astfel că citația se va înmâna la domiciliul real.

Credem că părerea restrictivă, adoptată de Inalta noastră Curte de Casație este cea mai dreaptă, de oarece, pe lângă că e conformă cu principiul, că derogările sunt de o strictă interpretare (și alegerea de domiciliu e o derogare dela regula generală), dar mai are și avantajul, că pune la adăpost pe debitor de surprinderile și decăderile la cari ar fi supus dacă s'ar admite părerea contrarie⁴⁾.

1) Conf.: Apel Casale, 18 Octombrie n. 1892, în *Prima Raccolta*, art. 324, n. 113

2) Conform: Casația Torino, 6 Mai 1899: *Foro italiano*, 1899, I. 1248; idem 4 Ianuarie 1899; *Dir. Commerciale*, 1899, XVIII, 481; Cas. Napoli, 25 Iulie 1901, *Prima Raccolta*, art. 333, n. 481; Apel Catania, 30 Ianuarie 1895; *Prima Raccolta*, art. 324, n. 130.

3) Conform: *Giannini*, op. cit. n. 18.

4) Inalta noastră Curte de Casație, la 1 Iunie 1915 a judecat o speță în care există o adresă a emitentului în josul cambiei, acolo unde este imprimat „cătrel...” și a decis că acea adresă nu poate însemna decât un loc de plată, iar nu domiciliul ales. *Jurisprudența*, 1915, p. 564.

§ 57. Termenele de judecată și căile de atac

303. *Norme speciale în art. 349.*— Legiuitorul român și-a dat seama, că, îndepărtându-se dela modelul italian, trebuia să prevadă norme procedurale, cari să înlesnească o judecată grabnică. Acele norme, cuprinse în ultimele 3 alineate ale art. 349 cod. com., sunt următoarele:

1) acțiunile cambiale, fie de competența judecătorilor de ocoale, fie de competența tribunalelor și apelurile făcute în contra hotărîrilor dela prima instanță în această materie, se vor judeca în termen de o lună și cu precădere;

2) hotărîrile date în materie cambială, atât la prima instanță, cât și în apel, sunt fără drept de opoziție;

3) termenul de apel în materie cambială curge dela data pronunțării hotărîrii dela prima instanță.

304. *Art. 349 și legea din 11 Iulie 1929.*— Aceste prevederi ale art. 349 c. com. fiind normele unei proceduri speciale, au rămas în vigoare, însă ele se completează cu dispozițiunile procedurii comune precum și cu dispozițiunile legii, din 11 Iulie 1929 (*procedura accelerată*)¹⁾. De aci rezultă unele consecinți importante și anume:

a) Acțiunile cambiale înaintea Tribunalelor sunt supuse legii din 11 Iulie 1929 (*procedura accelerată*), pentru tot ceea ce codul comercial nu prevede o normă de procedură specială. Ori, o normă de acest fel este judecarea în termen de o lună și cu precădere.

b) Pentruca judecata să se facă într'o lună, Președintele va invita pe pârât să-și facă întâmpinările într'un termen așa de scurt, încât să se poată pronunța hotărîrea în intervalul de o lună dela intentarea acțiunii.

c) După art. 349 hotărîrile date în materie cambială erau fără drept de opoziție în primele două grade de jurisdicțiune. Pentru deciziunile pronunțate în recurs, se aplică dreptul comun, adică aceste deciziuni se pronunțau cu drept de opoziție. Azi, potrivit art. 76 din legea Curții

1) A se vedea art. 60 din legea din 11 Iulie 1929,

de Casație dreptul de opoziție nu mai există nici în instanța de recurs.

d) Termenul de apel este de 15 zile, dacă acțiunea a fost judecată de Tribunal în prima instanță și curge dela pronunțare (art. 32 din legea din 11 Iulie 1929 coroborat cu art. 349 c. com.). Dacă prima instanță a fost o judecătorie de ocol, termenul de apel e mai scurt, 10 zile (art. 99 legea jud. de ocol).

e) S'a discutat, dacă în materie cambială, cărțile de judecată pronunțate în ultimă instanță, sunt sau nu cu drept de opoziție (art. 95 legea jud. de ocol). Jurisprudența este astăzi fixată în sensul că în ce privește căile de atac se aplică dispozițiunile art. 349, care prevede norme speciale. Și tot potrivit acestui articol, termenul de apel curge în toate cazurile dela pronunțare, iar nu dela comunicare¹⁾.

---

1) Cas. III, dec. 445/912, *Jurisprudența*, 1913, p. 44; Cas. III, 26 Noembrie 1913, *Jurisprudența*, 1914, p. 103.

CAPITOLUL XII

EXCEPȚIUNILE CE SE POT INVOCA ÎN JUDECAREA UNEI ACȚIUNI CAMBIALE

§ 58. Noțiuni preliminare

305. *Legiuirile moderne.*— Legislațiunile moderne în dorința de a înlesni circulabilitatea cambiilor au ajuns la concepțiunea, că fiecare posesor cambial are drepturi nu derivate, ci literale și autonome de cum le avea predecesorul, care i-a transmis cambia prin gir. Asemenea concepțiune atrage după sine o limitare a dreptului de apărare în justiție, care limitare devine și mai pronunțată când legea prescrie, că și excepțiunile direct personale creditorului reclamant nu se pot invoca decât în anumite condițiuni.

306. *Legiuirile germanice, codul italian și român.*— În ordonanța cambială germană care a servit ca model multor legiuri, se arată în art. 82, că debitorul poate opune numai: a) excepțiunile, cari rezultă din însuș dreptul cambial și b) excepțiunile, cari îi aparțin direct contra eventualului reclamant.

Legiuitorul italian nu a urmat în totul ordonanța germană și când a ajuns la excepțiuni a făcut o altă enumerare a excepțiunilor, adoptată în urmă și în codul român și anume: a) excepțiunile privitoare la forma titlului; b) excepțiuni referitoare la lipsa condițiilor ne-

cesare pentru exercițiul acțiunii cambiale și c) excepțiunile personale aceleia, care exercită această acțiune (art. 349 c. com.)

Textul german este superior textelor italiene și române, pentru că e mai cuprinzător și nu dă loc la discuțiunile, ce le întâlnim în dreptul italian și român¹⁾

Intr'adevăr, pe când în enumerarea germană reintră toate excepțiunile ce se pot invoca, în enumerarea italiană și română, dacă ar trebui să o luăm *ad litteram*, nu se cuprind o serie de excepțiuni, cum e excepțiunea rezultând din incapacitate, excepțiunea rezultând din falsificarea cambiei sau numai a unei semnături, etc., excepțiuni ce derivă din principiile cambiale (nu poate să se oblige cambiariamente un incapabil, nu este obligat cambiariamente cel ce nu a semnat o cambie), dar pe cari propriu zis nu putem să le grupăm în nici una din cele trei categorii ale art. 349 c. com.

Unii autori italieni sunt de părere, că legiuitorul nu s'a ocupat — (deci nu sunt interzise) — de excepțiunile bazate pe principiile dreptului comun și a căror respectare este indispensabilă pentru a avea o obligațiune²⁾. Credem însă că e mai judicioasă părerea acelor, cari, ținând seama de enumerarea limitativă din art. 349 c. com., ajung ca să grupeze în această enumerare toate excepțiunile, făcând două subdiviziuni a primei grupe și anume: împărțind excepțiunile referitoare la formă în excepțiuni referitoare la forma intrinsecă și excepțiuni referitoare la forma extrinsecă³⁾.

După acești autori, în cuvintele legii „*excepțiuni referitoare la forma titlului*” trebuie să înțelegem nu numai excepțiunile bazate pe lipsa uneia sau mai multor condițiuni de formă esențiale, din cele enumerate în art. 270 c. com.; dar și excepțiunile bazate pe lipsa de valoare juridică a condițiunilor numai aparent existente.

1) Nu ne ocupăm de excepțiunile de procedură de cari tratează procedura civilă și care își au întreagă aplicațiunea și în procesele cambiale. Excepțiunile din art. 349 nu sunt referitoare la procedura propriu zisă ci la însuș fondul.

2) A se vedea *Vivante*, n. 1367 (ed. 5-a).

3) A se vedea *Giannini*, n. 72.

307. *Clasificarea excepțiunilor.*— Ne vom ocupa prin urmare de excepțiunile cambiale tratându-le în ordinea următoare: 1) excepțiunile referitoare la forma titlului; 2) excepțiunile bazate pe lipsa de valoare juridică a condițiunilor de formă; 3) excepțiunile referitoare la condițiunile necesare exercitării acțiunii cambiale; 4) excepțiunile personale.

Excepțiunile dela numerile 1, 2 și 3 corespund excepțiunilor, ce derivă din dreptul cambial sau din chiar natura cambiei, astfel că în fond rămâne tot cea mai bună formulă legii germane: deoparte excepțiunile derivând din dreptul cambial, iar de altă parte excepțiunile personale contra eventualului reclamant.

§ 59. Excepțiunile referitoare la forma titlului

308. *Cambia nulă nu poate întemeia o acțiune de drept cambial.*— Am arătat, că o cambie este un titlu formal și complet și că lipsa condițiunilor esențiale cerute de lege (art. 270) atrage nulitatea cambiei ca atare, rămânând ca înscrisul, dacă întrunește cerințele dreptului comun, să facă proba unei obligațiuni comerciale sau civile, după natura sa (art. 273); în nici un caz un asemenea înscris nu poate întemeia exercitarea acțiunii de drept cambial.

309. *Cambia în alb.*— Am mai arătat, că condițiunile esențiale cambiei pot fi completate și după emisiunea titlului; este însă necesar ca la emisiunea cambiei să existe semnătura celui ce se obligă cum și numele sau firma primitorului, aacompaniate de formulă „*bun și aprobat*” cu arătarea în litere a sumei pentru care se obligă, în cazurile când acea formulă este cerută de lege (art. 275)¹⁾.

Dar dacă la emiterea cambiei nu este neapărat nevoie de toate elementele, cerute de art. 270 c. com., este

1) În Transilvania și Bucovina nu se cere formulă „*bun și aprobat*”; iar cambia complet în alb, dar semnată, e valabilă.

totuși necesar ca în momentul valorificării cambiei acele elemente să coexiste.

Condițiunile esențiale trebuiesc să existe, încât fiecare din ele să fie valabile, adică în conformitate cu legea, căci o condițiune esențială nevalabilă este tot același lucru, cași când ea nu ar există.

Am spus, că la emiterea unei cambii trebuie neapărat să se arate numele sau firma beneficiarului. Această inovațiune a legiuitorului român dela 1900 a fost dictată în interesul ordinii publice, pentruca nu cumva prin mijlocul cambiei să se încurajeze opera cămătarilor în detrimentul celor slabi și ușuratici. Este relativă (la forma titlului excepțiunea, că la emiterea cambiei lipseă numele beneficiarului, deoarece legea isbește cu nulitatea asemenea înscrisuri, cari au aparența de cambie prin înfrângerea unei dispozițiuni edictate dintr'o rațiune de ordine publică.

Excepțiunea emiterii cambiei cu ordinul în alb nu poate fi socotită ca o excepțiune personală, de oarece, după cum vom vedea mai târziu, caracteristica excepțiunilor personale, consistă în aceea, că ele se pot invoca numai direct și exclusiv în contra unei determinate persoane, independent de normele dreptului cambial. Sunt excepțiuni personale acelea bazate pe dreptul obligațiunilor în general și isvorâte din raporturile juridice ce au avut loc direct între debitor și reclamant, fie anterior, fie concomitent cu emisiunea, fie posterior. Aceste raporturi sunt în afară de existența cambiei, și ele presupun tocmai această existență a unui titlu formal. Intotdeauna excepțiunile personale depășesc domeniul cambial, căci ele se sprijină pe fapte, din afară de cambie¹⁾. Așa dar excepțiunile personale presupun o cambie valabilă după dreptul cambial, însă se caută, ca în baza unor fapte sau raporturi intervenite anterior, concomitent sau posterior emisiunii, să se paralizeze acțiunea cambială.

Astfel înțelese excepțiunile personale, pricepem prea

1) A se vedea, nota noastră; în *Pandectele Române*, 1928, I, p. 29 și urm.; *Giannini*, n. 104; *Cosak*, Lehrbruch des Handelsrecht, ed. 9-a, p. 217.

bine de ce excepțiunea, că o cambie la data emisiunii nu cuprindeà numele sau firma primitorului, nu poate fi socotită decât ca o excepțiune referitoare la formă, (pentru că ea este dedusă direct din dreptul cambial (art. 273) și pune în discuțiune cestiunea existenței titlului formal.

Cât privește completarea cambiei emisă cu numele sau firma primitorului dar lipsindu-i celelalte condițiuni esențiale, ea poate da loc la o excepțiune relativ la formă, numai dacă, în cazurile arătate de art. 275, nu s'a întrebuintat formula „bun și aprobat”; în celelalte cazuri (chiar dacă la emisiune nu s'a arătat suma), debitorul nu poate invoca decât o excepțiune personală, că ácel ce se prezintă ca creditor a completat titlul contrar convențiunii intervenită între ei: o excepțiune de dol¹⁾.

310. *Cum operează excepțiunile relativ la formă.* — Excepțiunile referitoare la forma titlului sunt absolute, ele se pot invoca în contra oricărui posesor — *erga omnes* —; ele sunt operante *in rem*, spre deosebire de celelalte excepțiuni, ca sunt operante când *in rem*, când *in personam* (excepțiunile referitoare la condițiunile necesare exercitării acțiunii cambiale), iar altele numai *in personam*, excepțiuni relative (excepțiunile numite „personale”).

Am studiat cari sunt condițiunile esențiale ale cambiei cum și cazurile când cambia este nulă pentru că condițiunile lipsesc sau sunt defectoase, adică neconforme cu dispozițiunile legii. Toate lipsurile și defecțuozitățile studiate acolo atrag în caz de litigiu excepțiuni relativ la formă

1) Inalta Curte de Casație, S. III, 15 Martie 1922, *Pan-decte*, I, p. 29. a decis că este relativ la forma titlului excepțiunea că la emisiune cambia nu arată numele primitorului. Aceeaș instanță însă, la 10 Octambrie 1924, a admis contrariu, dar deciziunea este lipsită cu totul de motivare. Credem, că fiind vorba de o schimbare a jurisprudenței, instanța noastră supremă se cădeà să arate de ce excepțiunea relativă la emiterea în alb nu e relativ la formă, ci e personală. *Revista Societăților* anul I, p. 1117, care publică această decizie, se mulțumește cu semne de exclamație.

Să trecem în scurtă revistă excepțiunile referitoare la forma cambiei.

311. a) *Data emisiunii*. — Lipsa datei de emisiune, fie acea lipsă totală, fie ea numai parțială (lipsa numai a anului în care emisiunea a avut loc), atrage nulitatea cambiei, chiar dacă ceea ce lipsește s'ar putea deduce din alte circumstanțe, cum bunăoară din data timbrului.

Această nulitate se susține în justiție printr'o excepțiune *in rem*, absolută: o excepțiune relativ la forma titlului.

Data este o cerință formală: este suficient ca ea să figureze în cambie; nu se cere ca ea să fie cea reală. Cu alte cuvinte chiar dacă s'ar dovedi, că alta a fost data reală (altă localitate sau altă epocă) totuși cambia e valabilă.

Data trebuie să fie clară și neechivocă. Ori de câte ori data nu întrunește aceste calități, cambia e nulă (deci se poate invoca o excepțiune relativ la formă).

Data consistă din anul, luna, ziua și localitatea de emisiune.

Aceste elemente ale datei sunt susceptibile de înlocuire prin echivalente (la Paștele din 1933, sau la Crăciunul 1933).

Este nulă o cambie cu o dată imposibilă (deci excepțiune relativ la formă).

De asemenea o cambie nu poate avea mai multe date.

Dacă data e o cerință numai formală, totuși, când ea nu e cea adevărată, pentru că s'a căutat a se ascunde incapacitatea sau lipsa de reprezentare, în aceste cazuri, debitorul incapabil în momentul emisiunii, sau care nu mai era reprezentat de cel ce a figurat ca mandatar, poate opune *erga omnes*, această excepțiune.

În celelalte cazuri când data nu e cea reală poate da loc la excepțiuni personale în contra aceloră, cari completând o cambie au schimbat data și acea dată influențează asupra scadenței (există deci un interes pentru stabilirea adevăratei date, fără ca prin aceasta cambia să

fie nulă), sau se va dovedi în vreun mod oarecare un interes legitim spre a combate data arătată în cambie. Asemenea excepțiuni nu se vor putea invoca față de girării de bună credință, căci aceștia dobândesc drepturile așa cum în mod formal reese din titlu.

312. *b) Numirea de cambie sau poliță.* — Legea, sub pedeapsă de nulitate, cere ca în textul înscrisului cambial să fie denumirea de „cambie” sau „de poliță”. Aceste denumiri nu pot fi înlocuite prin altele.

Prin urmare sunt excepțiuni referitoare la formă, excepțiuni absolute acelea prin cari se susține că în textul titlului nu figurează denumirea de „cambie” sau de „poliță”, sau că aceste denumiri au fost înlocuite prin altele, contrar cerinței imperioase a legii; sau în fine că denumirea este scrisă în afară de textul cambiei.

Dacă însă la emitere nu figură denumirea, iar posesorul abuzând de blanchet, l'a completat ca pe o cambie, debitorul are drept la o excepțiune în potriva aceluia ce a făcut completarea.

313. *c) Numele persoanei sau firma primitorului.* — Este o excepțiune referitoare la forma titlului aceea care se bazează pe necuprinderea în cambie a numelui persoanei sau firma primitorului, după cum e tot relativ la formă excepțiunea că numele primitorului nu e suficient arătat: bunăoară e arătat numai prin numele de familie „Georgescu”, „Ionescu”, etc.

Când primitorul este o persoană juridică, ea va fi arătată prin firma ei socială (dacă e vorba de o societate), sau prin denumirea ei (fondațiune, etc.).

Legea cere „firma socială”, deci în caz de societate în nume colectiv cu emblema „la Milion”, va fi nulă cambia, a căreia primitoare va figura „Societatea în nume colectiv la Milion”, de oarece potrivit codului comercial (art. 78) societățile în nume colectiv trebuie să aibă ca firmă socială numele asociaților sau numai numele unuia singur cu adăogiri, menite să arate că e vorba de o societate.

1) Conf.: *Giannini*, n. 91.

Am arătat mai sus, că numele primitorului, spre deosebire de celelalte condițiuni esențiale, trebuie să figureze chiar în momentul emiterii și că, pe când la celelalte condițiuni, lipsa lor în momentul emiterii (bine înțeles excepându-se semnătura emitentului), nu dă loc decât la excepțiuni personale — relative; din potrivă, lipsa numelui primitorului la emițerea cambiei dă loc la o excepție absolută, *erga omnes*. Acest rezultat este datorit, cum am văzut — modificării suferite la 1900 de art. 273 c com. și cu siguranță, că prin noua lege a cambiei vom reveni la situațiunea din'naintea anului 1900.

314. *d) Clauza la ordin.* — O cambie trebuie să aibă clauza la ordin (art. 270 No. 4) sau în locul ei, clauza nu la ordin (art. 278).

Este o excepțiune referitoare la formă aceea invocată de debitor că titlul nu conține nici una din cele două clauze.

Chiar dacă clauza la ordin a fost ștearsă în timpul circulațiunii, cambia e nulă și excepțiunea este invocabilă *erga omnes*, de oarece condițiunile esențiale trebuiesc să existe în momentul prezentării titlului în justiție.

După Regulamentul uniform dela Haga — și probabil că tot așa va fi în noua noastră lege — cambia este esențialmente un titlu la ordin și deci poate lipsi clauza la ordin.

315. *e) Suma de plătit.* — O cambie trebuie să arate în mod clar și precis o sumă de bani de plătit.

Dă drept la excepțiuni relativ la formă:

- 1) nearătarea unei sume de plătit;
- 2) arătarea unei sume, dar nu de bani;
- 3) arătarea unei sume fără să se specifice felul de monedă (franci, lei, etc.);

4) nearătarea precisă a sumei de plătit: bunăoară, raportarea la cursul ce-l va avea o monedă streină în ziua scadenței, sau când sunt arătate două sau mai multe sume alternativ.

316. *f) Scadența.* — Deși scadența este enumerată de art. 270 c. com., ca o condițiune esențială, totuși în dreptul român, spre deosebire de dreptul german și italian, nearătarea scadenței nu atrage nulitatea cambiei de oarece în acest caz se aplică maxima: *quod sine die debetur statim debetur.*

Dar dacă lipsa scadenței nu poate înteneia o excepțiune referitoare la forma titlului, o atare excepțiune trebuie admisă.

1. Când scadența este imposibilă (la 29 Februarie al unui an nebisext);

2. Când o scadență depinde de un eveniment nesigur (la o lună dela moartea tatălui meu, etc.);

3. Când o scadență nu este arătată cert și lămurit și e lăsată bunăoară să fie determinată de uz; sau se arată în cambie două scadențe, două scadențe alternative sau scadențe în rate;

4. Când scadența fiind la o anumită zi, nu poate fi arătată printr'un timp mai îndelungat (ex.: în prima săptămână a lunii Noembrie 1927), nici mai scurt (la ora 1 a zilei...);

5. Când o scadență este anterioară datei de emisiune, căci în acest caz e o contradicție evidentă.

317. *g) Locul plății.* — Art. 270 c. com. arată, că locul plății trebuie arătat în cambie; însă art. 272 prevede prezumțiuni de locuri de plată, în lipsa unui loc de plată anume arătat în cambie. Astfel că excepțiunea lipsei locului de plată este întemeiată la biletul la ordin, când un loc anume de plată nu este cuprins în cambie și nici nu s'a arătat locul de emisiune; iar la trată, când nu s'a arătat un loc lângă numele sau firma trasului.

Locul plății trebuie arătat prin denumirea justă a unei localități, care să existe; altfel cambia e nulă.

318. *h) Numele sau firma trasului.* — La cambia trată este neapărat să se arate numele sau firma trasului. Trasul trebuie indicat după aceleași reguli cași persoana beneficiarului, reguli ce le-am arătat mai sus la litera *c*; în caz contrariu cambia e nulă. O singură deosebire: lipsa arătării trasului în momentul emisiunii nu poate duce la o excepțiune relativ la forma titlului, dacă atunci când se valorifică în justiție, cambia întrunește în mod formal toate elementele, cerute ca esențiale de legiuitor.

319. *i) Semnătura trăgătorului (sau a emitentului), ori a mandatarului său special.*

Din punct de vedere al formei cambia e nulă, dacă nu are semnătura aparentă cel puțin a emitentului (la biletul la ordin) sau a trăgătorului (la trată), ori a mandatarului lor.

S'a arătat în altă parte, cum trebuie să se producă această semnătură spre a fi valabilă și ar fi de prisos a mai repeta aci. De asemenea tot acolo s'a tratat și despre mandatul de a semna cambii în numele altei persoane.

§ 60. Excepțiuni bazate pe lipsa de valoare juridică a condițiilor de formă numai aparent existente.

320. *Carî sunt aceste excepțiuni.* — Obligațiunea cambială valabilă ca formă exterioară poate să fie în realitate lipsită de eficacitate, dacă forma nu este sprijinită de fond.

Obligațiunea cambială valabilă din punct de vedere al formei exterioare este valabilă și din punct de vedere intrinsec, când cel ce a semnat-o era capabil să se îndatoreze prin cambie.

Excepțiunile referitoare la valabilitatea intrinsecă a condițiilor formale cerute de lege pentru cambie sunt: *a) incapacitatea; b) falșul; c) lipsa de mandat.*

321. *a) Incapacitatea.* — O cambie semnată de un incapabil, dacă întrunește toate condițiunile de formă ex-

terioară este valabilă și obligă pe toți semnatarii ei, cari în momentul semnării erau capabili: aceasta ca o consecință a principiului autonomiei obligațiunilor cambiale.

Din faptul că incapacitatea duce numai la nulitatea relativă, decurge, că îndreptățit a invoca în apăsitatea este singur cel incapabil.

Excepțiunea incapacității se poate invoca în contra ori cărui portor al cambiei, deci e o excepțiune *erga omnes*, dar nu e absolută, cum sunt excepțiunile referitoare la forma exterioară.

Excepțiunea incapacității nu o poate invoca decât incapabilul, prin urmare avem deaface cu o excepțiune *erga omnes*, însă relativă.

322. *b) Falșul cambial.* — Codul comercial prevede, că o cambie purtând o semnătură falșă sau falșificată are tărie față de toți giranții, cari au semnat propriu (a t. 352) și că „acei cari au girat, avalizat sau acceptat o cambie falșă, sunt obligați față cu posesorul, cași când ar fi girat, avalizat sau acceptat o cambie adevărată” (art. 353).

O cambie falșă (plăsmuită în întregime) sau numai falșificată (numai în unele din elementele ei) are față de terți aparența unei cambii adevărate, prin urmare cei ce semnează obligându-se cu asemenea cambie — fie girând-o, fie avalizând-o sau acceptând-o — nu poate invoca în judecată nulitatea obligațiunii unei alte persoane pe motiv că semnătura acelei persoane era falșă, deoarece autonomia obligațiunilor cambiale se împotrivesște la asemenea excepțiune.

Falșul poate să poarte asupra semnăturii și asupra conținutului cambiei.

323. *Falșitatea semnăturilor.* — Principiul e cunoscut: nimeni nu poate fi ținut obligat cambiarmente, dacă nu a semnat o cambie.

Ori decâteori o persoană este chemată în judecată în baza unei cambii, pe care figurează semnătura sa falșă,

poate invoca excepțiunea falșului, care este opozibilă *erga omnes*.

Cași incapacitatea, această excepțiune nu poate fi ridicată decât de aceia, care pretinde că i s'a falsificat semnătura; deoarece, după cum s'a văzut mai sus, toți cei ce au semnat propriu nu se pot prevala de falsificarea semnăturilor altor persoane.

Dacă s'a plăsmuit semnătura trăgătorului (sau a emitentului la biletul la ordin) cambia este fictivă, însă din punct de vedere formal ea întrunește toate condițiunile esențiale cerute de lege; așa că, dacă posterior trasul acceptă, sau cambia e girată, toți cei ce au semnat (acceptanțul, giranții) rămân obligați conform regulilor prescise pentru cambie.

Dacă s'a plăsmuit semnătura unui girant, cel ce dobândește cambia devine proprietarul ei, afară numai că a se dovedește, că a fost de rea credință sau că a comis o greșeală mare în dobândirea ei (art. 357).

Cel ce invocă falșitatea semnăturii, nu are să facă nici o dovadă, iar instanța judecătorească va procedea potrivit dispozițiunilor din procedura civilă relativ la verificarea scripturilor (art. 162—184 pr. civ.).

324. *Falșitatea conținutului esențial al cambiei* — Cambia pe lângă condițiunile esențiale poate cuprinde și alte clauze, de aceea unii autori disting falșificarea conținutului esențial de falșificarea conținutului neesențial.

După majoritatea autorilor, falșificarea oricăreia din condițiunile esențiale atrage anularea obligațiunii față de cei ce au semnat mai înainte de a se fi operat falșul; din potrivă, pentru toți cei ce s'au obligat după săvârșirea falșului, obligațiunea rămâne neatinsă, întrucât ei așa au voit să fie îndatorați după cum apare titlul în urma schimbărilor introduse în textul original.

Spre a ajunge la anularea obligațiunii, se zice, că obligațiunea cambială fiind formaă, cel ce se obligă este îndatorat numai în baza textului acoperit cu semnătura sa. În caz de falșificarea (schimbarea, alterarea) conținutului esențial (data de emisiune, scadența, suma de plă-

tit, etc.), unul din elementele necesare a dispărut după cambie, iar cel ce i-a luat locul (altă dată, altă scadență) nu mai este acoperit cu semnătura persoanei, care, se obligase *ex litteris*.

Majoritatea autorilor merg așa departe cu formalismul cambial, încât susțin inexistența obligațiunii, chiar dacă s'a falsificat suma trecându-se o sumă mai mică, soluțiune ce nu este admisă de toată lumea.

Sunt autori, cari necontrazicând formalismul cambial, susțin că schimbarea conținutului esențial nu liberează pe obligații cambiali, ce au semnat cambia mai înainte de producerea schimbării, ci se reconstituie cambia așa cum a fost la început, pentru ca fiecare să răspundă în limitele obligațiunii semnate de el.

Legea, în caz de pierdere sau distrugere, prevede reconstituirea cambiei cu ajutorul unei sentințe judecătorești și nu vedem de ce prin analogie nu s'ar reconstitui prin hotărîrea dată în baza acțiunii cambiale ¹⁾.

Soluțiunea minorității este în orice caz mult mai echitabilă decât aceea a majorității.

Este de notat că chiar cei mai riguroși conced, că în cazul adăogirii unui domiciliu (sau loc de plată), atunci când locul de plată era arătat prin adresa trasului sau prin locul emisiunii (art. 272), deși e o alterare a unei condițiuni esențiale, totuși obligațiunea rămâne valabilă, însă pentru fiecare după cuprinsul ce-l avea cambia în momentul când a semnat-o²⁾.

Odată recunoscută semnătura se presupune că conținutul înscrisului a fost aprobat de cel ce a semnat-o. Acest principiu își găsește aplicare mai ales la cambie, unde diferitele condițiuni esențiale pot fi scrise de mai multe mâini și la deosebite date³⁾.

Cestiunea devine foarte delicată atunci când vizibil cambia conține ștersături, alterări, modificări.

1) A se vedea: *Giannini*, 88, care citează în acelaș sens și de *Lehmann, Rehbein* și *Renaud*.

2) A se vedea: *Vivante*, 1105, cu citațiile și doctrina din jurisprudenta germană.

3) A se vedea: *Vivante*, 1107.

După mulți asemenea alterări fac ca titlul să fie suspect și cel care îl prezintă, trebuie să dovedească că în momentul când pârâtul a semnat, există acele alterări¹⁾.

După alții însă alterările nu au însemnătatea ce li se atribue. Odată ce semnătura nu e contestată, se presupune că s'a semnat titlu cu alterările din el și cel ce pretinde, că în momentul semnării altele erau elementele cambiei, trebuie să facă dovada afirmațiilor sale²⁾.

325. *Conținutul neesențial*, adică clauzele ce nu sunt cerute de lege, poate fi modificat, alterat, fără ca prin aceasta cambia să piardă din forța ei obligatorie. Toată lumea însă e de acord că față de cei ce se obligaseră mai înainte de modificarea (alterarea, falșii i-area) clauzei, obligațiunea nu-și are efectul dacă nu s'a observat clauza, așa cum există în momentul semnării. Buneoară, un trăgător a arătat în cambie o persoană, care să plătească la nevoie. Dacă în timpul circulațiunii cambiei, s'a șters această indicare la nevoie, trăgătorul nu e ținut pe ca'e de regres decât în cazul, în care posesorul cambiei neplătit de acceptant se va fi adresat și la indicatul la nevoie.

326. *Imputabilitatea falșului*.— Dacă falșul es'e imputabil chiar persoanei, căreia i s'a falșificat semnătura, sau este imputabil unei alte persoane, de care este însă ținută responsabil, în aceste ipoteze nu putem spune că ne aflăm în fața unei obligațiuni cambiale, ci rămâne ca cel păgubit, pe calea unei acțiuni de drept comun, să ceară despăgubiri în baza principiului consacrat în art. 993 și urm. din codul civil.

În rezumat deci, semnătura falșificată nu poate duce la obligațiune cambială, dar poate duce la o obligațiune de a repara daunele pricinuite prin culpa proprie sau a celor de sub supravegherea cuiva.

1) Conform: *Grünhut*, § 63; *Staub*, art. 76, n. 19; *Vivante*, 1108.

2) Conform: *Giannini*, n. 88; *Rehbein*, § 7, n. 4.

327. *c) Lipsa de mandat.* — Asimilată cu semnătura falsă este semnarea ca procurator, fără ca cel ce semnează ca atare să aibă mandat special așa cum cere art. 270, n. 8.

Cel ce chiamă în judecată cambială pe cel ce figurează din cambie ca obligat prin mandatar, trebuie să facă dovada mandatului; căci pârâta nu e ținută a face probă negativă¹⁾.

§ 61. Excepțiuni bazate pe lipsa condițiilor necesare pentru exercițiul acțiunii cambiale

328. *Diviziune.* — Excepțiunile, privitoare la lipsa condițiilor necesare pentru exercitarea acțiunii cambiale, se împart în: *A.* Excepțiuni bazate pe lipsa de posesiune a cambiei în original; *B.* Excepțiuni bazate pe lipsa de legitimare formală; *C.* Excepțiuni bazate pe stingerea obligațiunii, potrivit dreptului cambial. Să le examinăm în parte pe fiecare.

329. *A. Neposedarea cambiei în original.* — Prima condițiune pentru a exercita acțiunea cambială este ca reclamantul să fie în posesiunea cambiei. Nici un drept din cambie nu poate fi valorificat fără prezentarea titlului în original. Excepție la acest principiu avem numai atunci când s'au îndeplinit formalitățile prescrise de lege pentru cambiile pierdute sau sustrase (*amortizare*).

Cum amortizarea nu e menționată de lege decât în caz de pierdere și de sustragere, s'a născut o vie discuțiune, dacă se poate recurge la dispozițiunile art. 354 și urm., atunci când cambia, în loc să fie pierdută sau sustrasă, a fost distrusă (*arsă, ruptă*).

Posesorul unei cambii deteriorate, dar citeață, poate cere duplicate dela obligații cambiali. Duplicate poate cere și posesorul unei cambii distruse, dar obligații de multe ori vor refuza liberarea lor și atunci, pentru a nu ajunge la rezultate inechitabile, se susține, că posesorul,

1) După legea austriacă (art. 95) și cea ungară (art. 105), cel ce semnează ca procurator fără să aibă procură sau depășește mandatul se obligă personal.

prin analogie cu ce se întâmplă cu cambiile pierdute sau furate, are dreptul să recurgă la procedura amortizării¹⁾.

După unii autori, în caz de distrugerea cambiei nu se poate aplica procedura amortizării, menită să anuleze titlul în mâinile celui ce ar poseda-o, și atunci singurul mijloc este ca printr'o hotărâre judecătorească să se reconstitue cambia.

330. *Lipsa de legitimare formală.* — Pentru a exercita acțiunea cambială, posesorul trebuie să se legitimeze printr'o serie neîntreruptă de giruri. Ori decâteori acea serie continuă lipsește sau e întreruptă, debitorul are o excepțiune de drept cambial în privirea tuturor celor ce sunt posteriori întreruperii.

Dacă o cambie s'a reîntors în posesiunea unui girant, care a achitat-o după ce a fost protestată, numai e nevoie de un nou gir din partea creditorului cambial achitat către obligatul de regres. Faptul că el se află în posesiunea cambiei și a protestului, este o dovadă, că a achitat-o pe cale de regres și deci a reintrat în drepturile sale față de obligații cambială, în contra cărora el are acțiune cambială.

Obligatul de regres, care a achitat cambia, pentru a exercita acțiunea cambială nu are neapărat nevoie de a șterge girul său și girurile ce urmează girului său; ștergerea acestor giruri este o facultate pentru el, iar nu o obligațiune (art. 338 c. com.),

331. *C. Stingerea obligațiunii potrivit dreptului cambial.* Aici avem excepțiuni bazate pe:

a) *Adeverința de achitare totală sau numai în parte,* scrisă pe cambie pentru acceptant sau emitent de către un posesor al cambiei.

Se știe, că plata făcută de acceptant (sau trasneacceptant), iar la biletul de ordin de către emitent, stinge orice obligațiune cambială. Dacă o cambie are scrisă pe ea adeverința, că acceptantul sau emitentul a plătit, acea-

1) A se vedea în acest sens: *Vivante*, n. 1322.

sta constituie o presumpțiune că drepturile din cambie s'au stins prin plată.

Adeverința scrisă pe cambie este o prezumțiune *juris tantum*, iar posesorul poate dovedi, că deși e scrisă acea adeverință, în realitate acceptantul nu a plătit, căci e posibil să se fi scris adeverința presupunându-se că la prezentarea cambiei, debitorul o va achita, ceea ce nu s'a în tâmplat.

După lege, adeverința trebuie întovărășită de predarea cambiei celui ce plătește. Dacă cambia a rămas în mâna creditorului, însemnează că nu s'a desăvârșit cele două condițiuni ale art. 318 c. com., și trebuie să se lase libertate de a combate prezumțiunea, ce ar rezulta din adeverința scrisă¹⁾.

332. b) *Lipsa dresării protestului (în cazurile când el este necesar) sau nulitatea protestului dresa*. — Am văzut că pentru regresul cambial e necesar, ca într'un anume termen, să se dreseze protestul. Mai mult, am arătat, că protestul este necesar pentru păstrarea chiar a acțiunii cambiale directe, la cambiile domiciliat.

Lipsa dresării protestului nu poate fi invocată de cel ce a dispensat pe posesor de această formalitate²⁾.

Când e protestul nul, și dacă lipsa sau nulitatea protestului se poate invoca de judecători din oficiu, s'a studiat la timp.

333. c) *Decăderea și prescripțiunea*. — Acțiunea cambială în contra obligațiilor directe nu poate fi exercitată decât în termenul arătat de art. 949 c. com.; 5 ani din ziua scadenței obligațiunii sau din ultima zi a termenului prevăzut de art. 282.

Acțiunea cambială în contra obligațiilor de regres trebuie intentată în termene mult mai scurte, sub pedeapsa decăderii din acțiune.

De asemenea obligatul de regres, care a plătit, deși posesorul cambiei era decăzut, nu are acțiune înotriva predecesorului lui.

1) A se vedea: *Vivante*, n. 1371.

2) Art. 333 c. com.

O decădere specială avem la cambiile trase sau emise la vedere sau la o epocă fixă dela vedere (art. 282, 311, 350).

334. d) *Pierderea acțiunii cambiale în cazurile prevăzute de art. 294 și 324 c. com.* — Am văzut, că în caz de concurență între mai mulți intervenienți, posesorul nu trebuie să se mulțumească cu un intervenient, care liberează un număr mai mic de obligați, ci trebuie să preferere pe intervenientul, care liberează cel mai mare număr de obligați, sub pedeapsă pentru posesor, de a pierde acțiunea de regres încontra aceluia, cari ar fi fost liberați.

335. e) *Anularea cambiei prin amortizare.* — Deși posesorul cambiei se legitimează printr'un șir neîntrerupt de giruri, el nu are acțiune cambială, dacă s'a anulat titlul prin procedura amortizării (art. 354 și urm.). Detalii vom arăta când vom trata despre cambiile pierdute, distruse sau furate.

§ 62. Excepțiuni personale

336. *Cum operează aceste excepțiuni.* — Pârâtul, într'o acțiune cambială, poate opune și excepțiunile personale, adică acele excepțiuni ce se bazează pe raporturi personale între dânsul și reclamant sau, deși nu se bazează pe asemenea raporturi directe, totuși el le poate invoca, când reclamantul nu este un terț de bună credință (*exceptio doli*).

Excepțiunile din această categorie sunt *relative și subiective*; ele operează *in personam* și prin urmare nicidec odată *in rem*.

Excepțiunile personale unui creditor (buneoară beneficiarului) nu se pot invoca în contra giratarului acestuia și așa mai departe — exceptându-se cazurile de rea credință. Dacă însă cambia revine prin gir beneficiarului, acesta nu se va putea prevala de situațiunea lui de giratar, spre a susține că e terță persoană, căci el, în calitatea lui de prim posesor al titlului, a avut raporturi

directe, personale, cu debitorul cambial și ca atare trebuie să sufere consecințele acestor raporturi juridice¹⁾.

Vom examina excepțiunile personale grupându-le în 3 categorii.

- 1) Excepțiuni privitoare la origina cambiei;
- 2) Excepțiuni derivând din raporturi concomitente sau posterioare emisiunii titlului;
- 3) Excepțiuni de dol (*exceptiones dolii*).

337. 1. Excepțiunile referitoare la origina cambiei.

a) *Viciurile consimțământului*. Conform principiului admis în dreptul comun, consimțământul nu e valabil, când este dat prin eroare, smuls prin violență sau surprins prin dol (art. 95 3c, civ.), Știm însă că pentru a asigura circulațiunea cambiei, giratarii dobândesc drepturi autonome, de unde rezultă, că excepțiunile, bazate pe eroare, dol sau violență nu se pot opune giratarilor de bună credință. Aceștia se încred în litera cambiei și nu pot ști, că consimțământul, celui ce apare ca obligat, a fost pătat de vreun viciu.

În caz de constrângere fizică (*vis absoluta*) se susține de către unii, că lipsind cu totul voința celui ce figurează ca debitor, aceasta l'ar îndreptăți să se opună la plată, invocând o excepțiune opozabilă chiar față de terții de bună credință, întocmai cași în cazul unei semnături false²⁾.

Este adevărat că obligațiunea cambială are la bază un contract, sau cel puțin o declarație de voință — un act scriptural —, și din acest punct de vedere cel ce e silit să semneze prin violență fizică nu-și manifestă voința de a se obliga: el este un simplu instrument în mâna celui ce îi răpește iscălitura. Dar nu e mai puțin adevărat, că în materie cambială principiile generale ale obligațiunilor se pliază în fața necesităților economice: circulațiunea titlurilor de credit, protecțiunea creditului public impune sacrificarea celui ce apare obligat cambial și salvarea celor

1) Conform: *Supino*, ed. 5-a n. 554, care citează în acelaș sens decizia d'n 27 Iulie 1915 a Curții de Apel d'n Brescia.

2) A se vedea: *Vivante*, 1372; *Benelli*, 313; *Ramella*, *Titolii*, all'ordine, 96.

de bună credință, cari au plătit pe baza unei semnături originale¹⁾.

Cel violent va avea acțiune în contra celui vinovat, căruia i-se va aplica sancțiunile penale; cel violentat va opune *vis absoluta* nu numai celui vinovat de fapta delictuoasă, dar și tuturor celor ce au obținut sub orice titlu cambia, cunoscând modul, în care s'a smuls semnătura; el nu va putea însă opune atare excepțiune față de terții portori de bună credință²⁾.

338. b. *Furtul sau pierderea*. Cel ce apare din cambia ca obligat, nu poate invoca față de terții de bună credință faptul, că el nu a negociat titlu, și că i s'a furat sau l'a pierdut. Asemenea excepțiune o poate ridica cu succes în contra furului sau celui ce a găsit cambia, cum și contra portorilor de rea credință; dar siguranța circulațiunii cambiei cere, ca cel ce a semnat propriu pe o cambia, să sufere consecințele faptului său. Intre cel ce s'a încrezut în cambia și cel ce a fost victima unui furt sau pierdere, învinge cel dintâi, pentru că interesul general cere sacrificarea interesului particular.

Terțul, care dobândește o cambia, nu are de unde ști, dacă consimțământul a fost sau nu viciat; dacă titlul a fost negociat, de cel ce l'a semnat, sau dacă, după ce el a fost scris, a intrat în circulațiune prin furt sau prin pierdere.

Exemplu: X trage o cambia trasă asupra lui Y și ca beneficiar trece pe Z. După ce o scrie și o semnează, o închide în biroul său, de unde i se fură. Cambia astfel furată este transmisă prin gir — bine înțeles falsificându-se girul lui Z. Odată ajunsă cambia în posesiunea unui giratar de bună credință, X nu mai poate invoca excepțiunea de furt.

1) A se vedea în acest sens: *Thaller*, *Traité élém.*, ed. 6-a n. 1471 și în monografia: *De la nature juridique du titre de crédit*, n. 72.

2) Conform: *Supino*, n. 555, care mai adaugă că este și periculos a se distinge între violența obicinuită, care v'c'a a consimțământul și *vis absoluta*, care contrazice orice consimțământ. Ar fi foarte greu în practică a deosebi aceste două violențe.

Pentru a ajunge la rezultatul că excepțiunea lipsei de negociere este o excepțiune personală, a trebuit o muncă încordată a învățaților și mai ales a celor germani.

Cei ce vedeau în orice obligațiune cambială rezultatul unui contract, se găseau în imposibilitate de a explica care este fundamentul obligațiunii cambiale, în cazul când cambia a fost pusă în circulațiune prin furt sau pierdere.

S'a crezut că fundamentul stă într'o declarație unilaterală de voință; că adică subscriitorul unei cambii este obligat numai în baza declarării lui de voință, așa cum apare din înscris, fără să fie nevoie de vreo convențiune cu creditorul.

Am arătat, în altă parte, că chiar după susținătorii teoriei unilaterale, pentru a exista o obligațiune cambială, nu e destul o declarație de voință, ci mai e nevoie ca o altă persoană să voiască a deveni creditor în condițiile arătate în înscris. În ultima analiză se recunoaște necesitatea a două voinți, de aceea părerea noastră rămâne nestrămutată, că fundamentul juridic al cambiei este un contract, dar că, din cauza siguranței comerțului și din cauza tutelării bunei credințe, acest contract produce anumite efecte voite de lege, printre cari în primul loc stau drepturile autonome ale diferiților giratari.

În caz de furt sau pierdere, obligațiunea cambială nu se mai sprijină pe contract; ea naște din voința legii, care are în vedere culpa — orî cât de mică ar fi ea, a aceluia ce semnează — mai înainte de a-l negocia — un titlu apt să circule, expunând pe terți la pagube. Este o obligațiune bazată pe răspunderea unui fapt personal al semnatarului.

339. c. *Raportul fundamental, care a dat naștere obligațiunii cambiale.*

Sunt foarte numeroase excepțiunile personale, ce se

pot invoca din raportul extra-cambial, ce stă la baza obligațiunii cambiale.

Obligațiunea cambială este abstractă, literală, față de terți. Intre părțile contractante acțiunea cambială rămâne influențată de raportul, ce a dat naștere obligațiunii cambiale, de aceea pârâțul poate invoca excepțiuni, ca cele următoare:

a) că obligațiunea fundamentală nu a avut cauză, sau a avut o cauză ilicită;

b) că reclamantul nu și-a îndeplinit prestațiunea în vederea căreia s'a emis (sau s'a girat) cambia. Bunăoară, o vânzare-cumpărare, la care cumpărătorul dă o cambie vânzătorului, în vederea predării mărfii, care însă nu are loc: evident, că în acest caz cumpărătorul, pârât în acțiunea cambială, poate invoca o excepțiune personală vânzătorului, reclamant cambial;

c) că pârâțul a semnat, dar a făcut aceasta numai de complezență (*semnătură de complezență*), pentru a facilita creditul reclamantului. Bunăoară, X nu se bucură de credit, și din această cauză roagă pe un prieten Y să accepte o trată pentru ca apoi să poată scontă cambia. Y, care are credit și care voește să facă un serviciu prietenesc lui X, acceptă cambia; iar în caz că X l'ar reclama ca creditor cambial, Y va avea o excepțiune personală pentru a-i respinge acțiunea;

d) că între părți s'a convenit ca cel ce figurează ca debitor să nu achite (*pactum de non petendo*);

e) că emiterea cambiei s'a făcut numai cu scopul, ca creditorul să aibă o garanție, că o altă creanță va fi achitată; prin urmare debitorul nu poate fi urmărit pe baza cambiei, decât atunci când creanța — ce se garantează — va fi devenit exigibilă;

f) că polița sau polițele nu s'au dat, decât ca creditorul să le sconteze a-și procura numerar; ceea ce este foarte uzitat de bănci. Bunăoară banca X împrumută pe Y cu garanție ipotecară pe un termen de 2 ani și convine ca Y să dea și cambii pentru suma împrumutată cu scadențele ce le va fixa creditorul. Aceste cambii servesc ca banca X să poată să-și mobilizeze creanța; să sconteze

polițele la o bancă mai mare (cum e Banca Națională) preschimbându-le, deobiceiu, din 3 în 3 luni până când împrumuțul ajunge la termen. Atunci banca X este achitată, iar ea la rândul-i achită pe banca de scont (Banca Națională).

Este de notat că băncile prevăd în contractele lor, că refuzul de a mai prelungi cambiiile (de a le preschimbă) arage exigibilitatea întregii creanțe; în care caz, desigur, creditoarea are dreptul să intente acțiune cambială sau să se mulțumească cu acțiunea din raportul fundamental, după cum va crede ea de cuviință.

340. 2. *Excepțiuni derivând din raporturi concomitente sau postericare emisiunii titlului (sau în genere luării obligațiunii cambiale).*

Din această categorie face parte excepțiunile de felul celor următoare:

341. a) *Factum de non petendo*, atunci când posesorul renunță la unul din debitorii cambiali;

342. b) Acordarea unui termen de plată, sau convențiunea de a preschimba polița în schimbul plății numai a unei părți din datorie, cum și novațiunea obligațiunii cambiale dau dreptul la excepțiuni personale în contra posesorului, care n'ar respecta întocmai convențiunea încheiaă.

343. c) *Excepțiunea că s'a plătit*. — Plata poate să aibă loc înainte sau după scadență. Dacă a avut loc înainte de scadență, se poate invoca plata față de cel ce a primit-o, cum și față de succesorii acestuia (cesionari), nu însă față de giratarul de bună credință, căci debitorul, care a plătit, este cel vinovat, întrucât nu a cerut restituirea cambiei, ci a lăsat-o în circulațiune.

Dacă plata a avut loc după scadență, excepțiunea se poate invoca și față de giratarul după scadență, deoarece girul după scadență produce efectul unei cesiuni (art. 281 c. com.).

344. d) *Excepțiunea de compensațiune*, care spre a se putea opune, trebuie ca debitorul cambial să fie creditor al reclamantului, posesor al cambiei, pentru o sumă li-

chidă și exigibilă, de aceeași valoare, de o valoare mai mică, însă în acest din urmă caz compensațiunea nu operează decât parțial.

În legislațiunea noastră civilă, excepțiunea de compensațiune este pur personală a aceluia dintre debitor, ca e este în acelaș timp creditor al creditorului¹⁾ și nu poate fi invocată de codebitorii solidari. Așă dacă girantul 3 ar putea invoca compensațiunea, a eastă excepțiune nu o poate invoca girantul 5, și nici chiar avalistul girantului 3. Această regulă, criticată în dreptul civil este logică în materie cambială unde obligațiunile, deși solidare, sunt totuși autonome.

Este bine înțeles, că, dacă cel în drept a invocat excepțiunea de compensație, de stingerea datoriei se pot prevala toți debitorii; cu alte cuvinte excepțiunea devine comună tuturor debitorilor²⁾ în contra vechiului creditor. Față însă de pârâțul, care a opus excepțiunea compensațiunii, și a devenit astfel posesorul cambiei, nu se pot prevala de compensațiunea operată decât cei ce figurează pe cambie posterior celui ce a stins datoria. Așă în exemplu dat, girantul 3 opune excepțiunea de compensațiune și devine posesor al cambiei, prin aceasta el a stins și obligațiunile tuturor giranților posteriori (4, 5), nu însă și acelor anteriori (2, 1, acceptant).

Este de notat, că trasul, care nu a acceptat, nefiind debitor cambial, nu poate opune excepțiunea de compensațiune posesorului cambial, chiar dacă trăgătorul ar fi făcut acoperirea (proviziunea), deoarece în acest caz, trasul e debitorul trăgătorului — care nu are însă acțiune cambială contra trasului neacceptant — iar nu al posesorului cambiei.

Legea, în materie cambială ne făcând vre-o derogare dela dreptul comun, se pot opune în compensație orice creanțe, destul să fie lichide, exigibile și să întrunească și celelalte condițiuni cerute de art. 1145 c. civ.

În legea cambială ungară, compensațiunea nu este admisibilă decât atunci când creanța ce se opune în com-

1) Art. 1143 c. civ. A se vede: *Planiol*, II, 766.

2) Vezi: *Planiol*, loc. cit.

penstație, derivă dintr'o cambie ajunsă la scadență, sau dintr'o hotărîre judecătorească rămasă definitivă, sau în fine dintr'o transacție făcută în justiție (art. 94).

Debitorul cambial nu se poate opune la plată, invocând raporturile de *cont curent* existând între el și posesorul cambiei, deoarece trecerea sumei din cambie în contul curent se face sub rezerva „*salvo-incaso*” și prin urmare dacă la scadență, cambia nu a fost plătită, posesorul este în drept să urmărească pe debitor și în baza acțiunii cambiale¹⁾.

345. 3. *Excepțiuni de dol.* — În sens larg este *exceptio doli*, orice opunere la plată, când reclamantul, deși are aparența de creditor cambial, totuși din cauza unor raporturi personale, anterioare, concomitente sau posteroare emiterii titlului, el e de rea credință când cere plata. Despre aceste excepțiuni am vorbit mai sus.

În sens mai restrâns înțelegem prin *exceptio doli* orice excepțiune prin care se tinde la respingerea acțiunii cambiale a unui giratar, cu care nu au intervenit raporturi personale, dar care e de rea credință.

Un giratar este de rea credință, atunci când are cunoștință că debitorul cambial are excepțiuni întemeiate de ridicat împotriva posesorului cambiei și totuși acceptă să i se gireze acel titlu de credit²⁾.

Buna sau reaua credință se are în vedere ținând seama de momentul dobândirii cambiei, căci *dolus superveniens non nocet*.

Excepțiunile cunoscute trebuesc să se refere la girantul nemijlocit, iar nu la alți giranți mai depărtați, întrucât giratarul este la adăpost, îndată ce, în momentul dobândirii, era convins, că autorul lui era de bună credință³⁾.

Numai cunoașterea excepțiunilor și temeinicia lor face

1) Conform: *Bonelli*, 321; *Vivante*, 1373; *Supino*, 557, Contra: *Giannini*, 107, quter.

2) A se vedea *Staub*, § 82, no. 15, 16.

3) A se vedea în acest sens: *Staub*, § 82, n. 19; *Vivante*, 1373.

ca giratarul să fie tratat ca și un cesionar; nu însă și culpa lui, adică neglijența de a se informa sau împrejurarea că e în vină, că nu a bănuț existența excepțiilor. Legea asimilează, în art. 357 greșala mare cu reaua credință, dar acest text formează o excepție, în caz de pierdere sau sustragere a cambiei și nu poate fi extins și la alte cazuri¹⁾.

Se susține că simpla cunoaștere a excepțiilor și a temeiniciei lor, nu ar fi suficientă pentru a-l supune pe giratar la *exceptio doli* și că ar mai fi nevoie și de o înțelegere frauduloasă între acel giratar și girantul său nemijlocit cu scop de a păgubi pe debitor, făcându-i imposibilă opunerea excepțiilor personale²⁾.

Nu credem să fie aceasta părerea cea mai judicioasă. Inopozabilitatea excepțiilor personale își are rațiunea în protecțiunea terțelor persoane, cari nu pot ști în ce împrejurări s'a născut cambia și nici ce aranjamente au avut loc în urmă; în nici un caz nu e logic a se protege acei ce știau împrejurările și raporturile extra-cambiale și totuși au speculat asupra unui atare titlu.

Desigur că sunt unele *excepțiuni pur personale*, cum e aceea trasă din compensațiune, sau din semnarea de com-plezență, cari nu pot fi propuse de cât între anumite persoane. Ei bine, atari excepțiuni, chiar cunoscute de giratarul de înainte de scadență, nu au nici un efect, afară numai dacă acel giratar nu ar fi fost de conivență cu autorul său nemijlocit (*fraus omnia corumpit*)³⁾.

346. *Cine este terț posesor al cambiei.* — Excepțiunile personale în contra unui anumit posesor al cambiei, nu pot fi opuse față de un terț posesor.

Din punct de vedere cambial terț posesor este cel ce a obținut cambia prin gir: toți cei ce dobândesc cambia

1) *Staub*, § 82, n. 17; *Supino*, 556; *La Lumia* în *Riv. di dir. comm.* 1920, p. 380.

2) În acest sens: *Vivante*, 1373 și jurisprudența instanțelor superioare germane citate de *Staub*, § 83, n. 16, care analizează și arată și bibliografia germană și austriacă.

3) A se vedea *Staub*, loc. cit.

prin modurile de achiziționare din dreptul comun (sucesiune, vânzare, donațiune, etc.) nu dobândesc drepturi autonome; ei nu sunt terți, lor le sunt opozabile nu numai excepțiunile personale lor, dar și acelea personale autorului lor.

Numai girurile în plină proprietate acordă drepturi autonome — cu rezerva făcută mai sus în ceea ce privește *exceptio doli*. Prin urmare nu sunt terți acei cari au dobândit cambia printr'un gir pentru încasare, prin procuratiune, giratarii unei cambii „nu la ordin”, giratarii după scadență.

După părerea susținută de noi, girul cu titlu de gaj are ca efect dobândirea unor drepturi autonome, spre deosebire de girul cu titlu de mandat.

Cel ce obține cambia în baza unui gir în alb, dobândește drepturi autonome, fie că completează girul, fie că-l lasă în alb. În consecință cel ce dobândește o cambie, care a circulat prin acelaș gir alb, nu dobândește cambia cu acele drepturi, pe cari le aveau diferiții posesori intermediari, ci dobândește drepturile ce rezultă din cambie, adică drepturi autonome. Prin urmare, excepțiunile personale diferiților posesori, cari nu figurează pe cambie, dar cari au avut cambia prin girul în alb, nu se invoacă față de posesorul legitimat în ziua plății.

Când avem o cambie în alb (fără să se arate numele beneficiarului), toți cei ce o dobândesc din mână în mână cu ordinul în alb nu dobândesc prin aceasta și drepturi autonome, astfel că cel ce își trece numele ca beneficiar, deși nu a fost în raporturi cu emitentul, nu e socotit ca terț; căci a fi terț însemnează dobândire prin gir¹⁾. Exemplu: o cambie cu ordinul în alb a trecut prin mâna a 4 persoane și tocmai al 5-lea deținător o completează cu numele lui. Acest al 5-lea este tratat cași un succesor al celor ce l'au precedat și toate excepțiunile bazate pe convențiunea dintre emitent și cel ce a primit cambia în alb, îi sunt opozabile.

1) Conf.: *Giannini*, 119.

§ 63. Când trebuiesc propuse excepțiunile.

347. *Istoric.* — Până la 1900, articolul 349 c. com. nu avea decât primul și al treilea aliniat. Experiența a arătat că textul era cu totul incomplet, de aceea s'a căutat remedierea răului, fără însă a ajunge la rezultatul dorit.

În Italia, de unde am tradus legea, cambia are forța unui titlu executoriu; în Germania, Austria, Ungaria, pe baza cambiei magistratul dă un mandat de plată, un ordin ce se execută; iar legiuitorul român a crezut că e destul să limiteze excepțiunile și modul lor de probațiune!

La 1900, Ministerul de Justiție, în expunerea de motive, a arătat că sistemul titlului executoriu din Rusia este inferior sistemului român „prin aceea că art. 349 nu îngăduie decât o verificare contradictorie între creditor și debitor înaintea Tribunalului, dacă cambia întrunește sau nu condițiunile și formele legale, ceea ce preîntâmpină contestațiuni, la cari lipsa acestor formalități ar putea da loc cu ocazia executării ei deadreptul”.

Pentru a ajunge la înlăturarea oricăror neajunsuri, D-l *Dissescu* credea că e de ajuns mici modificări, căci: „spre a corespunde acestor necesități cred nimerit a se face un mic adaos la art. 349 aplicabil și la judecătoriile de ocoale, prin care să se orânduiască mai întâi ca judecățile acțiunilor cambiale să se facă într'un termen cât mai scurt și cu precădere, atât la prima instanță, cât și în apel, și hotărârile date la ambele instanțe, în această materie, să fie date fără drept de opoziție. În fapt mai că nu se prezintă vreun debitor la opoziție, căci n'are ce spune”.

„În privința termenului de apel el să curgă dela darea hotărârii de către prima instanță, judecătorie de ocol sau tribunal, fie dată hotărârea contradictoriu, fie în lipsă, spre a nu se perde timpul cu comunicarea. Cu aceste orândueli cari vor fi aplicabile atât la judecătoriile de ocoale, cât și la tribunale și curți, orice acțiune cambială își poate avea sfârșitul în cel mult două luni și ceva,

„timp de altminterea des'ul de îndestulător pentru cei rău „platinici și nici prea lung pentru a periclita în sine în „crederea pe care cambia trebuie s'o inspire ca efect comercial asimilat monedei”¹⁾).

În Cameră proiectul d-lui *Dissescu* a suferit următoarele modificări datorite unui amendament propus de *T. Rosetti* și anume: s'a adăugat un nou alineat (actualul al 2) cu următorul cuprins: „Aceste excepțiuni vor trebui să fie propuse la prima înfățișare”; deasemenea în loc de cuvintele „cât mai scurt”, ce erau în proiect, s'a admis cuvintele „de o lună zile”, astfel ca să se precizeze, că judecarea atât la prima instanță cât și în apel să aibă loc în termen de o lună și cu precădere. Cum însă acest termen de o lună nu a avut vreo sancțiune, în practică a rămas literă moartă, iar inovațiunea a fost fără mare folos.

Foarte importantă a fost adoptarea amendamentului *T. Rosetti*, datorită căruia excepțiunile, ce un debitor le poate invoca, pe lângă că sunt limitate și în anumit mod probate, mai trebuie să fie propuse la „prima înfățișare”.

348. *Ce se înțelege prin prima înfățișare.* — Legea nu este clară când întrebuintează cuvintele „prima înfățișare”, căci prin această expresiune s'a înțeles de unii primul termen, când procesul este în stare de judecată, iar de alții primul termen când procesul este în stare de judecată și pârâțul e prezent spre a pune concluziuni. Instanțele noastre judecătorești, blânde de obicei cu debitorii, interpretează în acest din urmă sens textul legii, deși conform cu scopul legii ni se pare mai conformă prima interpretare, căci ea înlătură tergiversările.

Dacă prin „prima înfățișare” se înțelege primul termen, la care procesul este în stare de judecată, atunci pârâțul, în contra căruia s'a obținut hotărîre la tribunal fără să se prezinte de loc, nu mai poate în apel să invoce excepțiunile cambiale; din potrivă, dacă prin „prima

1) *Ef. Antonescu*, p. 578.

înfățișare” se înțelege primul termen când pârâtul fiind prezinte poate pune concluziuni în fond, atunci pârâtul în ipoteza de mai sus, e în timp util să propue excepțiunile direct la Curte.

În această privință Curtea de Apel din București, s. I, la 5 Mai 1920, a decis:

„Considerând că prin prima înfățișare nu se poate înțelege decât primul termen la care procesul este în stare de judecată și la care pârâtul fiind prezinte, poate să-și formuleze apărările sale, așa că dacă el nu s'a înfățișat la prima instanță și s'a obținut astfel contra lui hotărîre în lipsă, este în termen să ridice aceste excepțiuni înaintea Curții — bine înțeles tot la prima zi când procesul v'a fi în stare de judecată”.

Un lucru credem că astăzi nu mai e în discuție: odată ce pârâtul s'a prezentat și la data prezentării procedura era completă, astfel că a pus concluzii sau putea să pue concluzii, nu-i mai este îngăduit să ridice altă dată — înaintea aceleiași instanțe sau în apel — excepțiunile, ce nu le-a propus la prima înfățișare. În acest sens s'a pronunțat Inalta noastră Curte de Casație¹⁾.

S'ar putea crede că în baza efectului devolutiv al apelului, propunerea excepțiunilor ar putea să aibă loc și în apel la „prima înfățișare”, chiar dacă pârâtul s'a prezentat la prima instanță și nu a invocat excepțiunea ce se propune direct în apel. Și nu a lipsit la noi chiar hotărîri judecătorești în acest sens. Dar hotărîndu-se astfel, nu s'a ținut seama, că instanța de apel, în materie cambială, prin efectul devolutiv al apelului va avea să judece din nou procesul astfel cum s'a judecat la prima înfățișare, controlând dacă instanța de prim grad a rezolvat juridic excepțiunile propuse. Așa trebuie înțeles efectivul devolutiv al apelului (art. 327 pr. civ.), atunci când în mod imperios legea limitează termenul până când se pot invoca anume excepțiuni.

1) Casația III, 22 Septembrie 1910. *Buletin*, 1910, 1265.

A fost prima înfățișare la Tribunal și pârâțul nu a invocat excepțiunile cambiale, cu tot efectul devolutiv al apelului, ele nu mai pot fi invocate în apel ¹⁾

Nu numai excepțiunile personale trebuie propuse la „prima înfățișare”, ci toate excepțiunile prevăzute de art. 349, deci și cele referitoare la forma cambiei sau cele referitoare la condițiunile necesare pentru exercițiul acțiunii.

S'a susținut și contrariul, și anume că numai excepțiunile personale trebuie propuse la „prima înfățișare”, sub sancțiunea de decădere. „Această dispozițiune — scrie regretatul profesor *M. Pașcanu* — a fost introdusă pe cale de amendament la proiectul guvernului, în urma propunerii făcută de către D-I Teodor Rosetti. Locul ei de figurațiune în textul legii nu a fost însă lămurit cu precizie.

„Raportorul — D-I M. Alexandrescu — a declarat numai ca amendamentul să figureze în lege, *după primul alineat*, fără să precizeze dacă este vorba de primul alineat al textului art. 349 c. com., ce se modifică prin proiectul de lege, sau de *primul alineat al textului completător*. În prima ipoteză, necesitatea invocațiunii „la prima înfățișare”, s'ar aplica tuturor excepțiunilor, fără distincție, deci și celor *negatorii* (referitoare la forma titlului, precum și celor referitoare la exercițiul acțiunii); în cazul contrariu, *numai excepțiunilor strict personale*.

„Cu toată lipsa de limpiditate a lucrărilor parlamentare (v. *Desbaterile Camerei*, M. O. ședința de la 16 Martie 1900), socotim că ultima ipoteză este singura con-

1) A se vedeă Cas. III, 22 Sept. 1910, *Buletinul*, 1910, 1265, care a decis că dacă la prima instanță s'a opus o excepțiune, nu se poate în apel ridica o alta nouă. În acelaș sens: Curtea de Apel București S. I, dec. 109 din 13 Noembrie 1924.

La 1907 Inalta Curte a decis contrariu (Cas. III! 17 Sept. 907. *Curierul*, 1908, p. 3) și anume că „atât după textul art. 349 c. com., cât și după principiile dreptului comun, debitorul cambiei poate opune portorului excepțiunile legale, fie la prima instanță, fie la apel, numai cu o sinură condițiune, adică ca ele să fie propuse la prima înfățișare dinaintea instanței, unde afacerea este pendinte”. În acelaș sens și *Ștefan Scriban*, *Curierul* 1913, 97.

formă cu spiritul reformei înfăptuită la 1900; de oarece numai în privința excepțiilor strict personale era îndreptată voința de remaniere a noului legiuitor. Astfel fiind, textul art. 349 c. com., ar urma să fie cetit nu în chipul cum figurează în toate edițiunile — fie și oficiale, ale codului nostru de comerț; ci în modul următor: „Debitorul unei cambii nu va putea opune decât excepțiunile privitoare la forma titlului sau lipsa condițiilor necesare pentru exercitiul acțiunii și excepțiunile personale aceluia care a exercitat această acțiune. Excepțiunile personale însă nu vor putea întârzia condamnarea la plată, decât dacă ele sunt lichide, de o grabnică soluție și întot cazul întemeiate pe o probă scrisă. Aceste excepțiuni vor trebuie să fie propuse la prima înfățișare. Apoi să urmeze restul textului introdus prin L. din 1900 (v. în acest sens textul reamintit la art. 349, în codul de comerț adnotat de către D-l Eft. Antonescu)”¹⁾.

Am reprodus întocmai argumentarea profesorului Pașcanu, pentruca cetitorul să-și dea mai bine seama de importanța problemei.

Prima eroare ce o face Mihail Pașcanu, este când afirmă că „numai în privința excepțiilor strict personale era îndreptată voința de remaniere a noului legiuitor”.

Din expunerea de motive ce a însoțit modificările propuse în 1900 cum și din textul propus, rezultă că legiuitorul a voit să asigure o executare grabnică a debitorilor cambiali, introducând norme de procedură, cari să suplinească forța executorie, ce o are cambia în alte țări. Legiuitorul s'a preocupat de toate excepțiunile, de toată desfășurarea procesului cambial, cum și de căile de atac. De nicăeri nu se poate deduce preocuparea legiuitorului numai pentru excepțiunile personale.

Dar unde Mihail Pașcanu devine foarte interesant este atunci când — spre deosebire de chiar edițiile oficiale ale codului de comerț — intervertește ordinea alineatelor pentru a ajunge astfel să demonstreze temeinicia susținerilor sale. Intr'adevăr D-sa susține că: „Aceste excepțiuni vor

1) Op cit. n. 162.

trebui să fie propuse la prima înfățișare”, urmează a fi introduse ca al 3-lea alineat al art. 349, iar nu ca al 2-lea, așa după cum suntem obișnuiți să cetim în diferitele edițiuni ale codului.

Modul cum a fost propus și adoptat de Camera Deputațiilor amendamentul: „Aceste excepțiuni vor trebui să fie propuse la prima înfățișare”, ne dovedește eroarea lui Mihail Pașcanu. Într’adevăr în proiectul guvernului articolul 349 avea următoarea redactare:

„Debitorul unei cambii nu va putea opune decât excepțiunile privitoare la forma titlului sau lipsa condițiilor necesare pentru exercițiul acțiunii și excepțiunile personale aceluia, care a exercitat această acțiune.

„Excepțiunile personale însă nu vor putea întârzia condamnarea la plată decât dacă ele sunt lichide și de o grabnică soluție, și, în toate cazurile întemeiate pe o probă scrisă.

„Acțiunile cambiale, fie de competența judecătorilor, de ocoale, fie de a tribunalului, și apelurile făcute în contra hotărîrilor dela prima instanță în această materie, se vor judeca în termen cât mai scurt și cu precădere. Hotărîrile date asupra cambiilor atât la prima instanță cât și în apel vor fi fără drept de opoziție.

„Termenul de apel în materie cambială va curge dela data pronunțării hotărîrii dela prima instanță, judecătoreie sau tribunal”.

În ședința Camerei din 16 Martie 1900, după ce s’a citit art. 349 de către D-l raportor *M. Alexandrescu*, au avut loc următoarele desbateri:

„D-lor, la art. 349, d. *T. Rosetti*, a propus următorul amendament:

„Amendament la art. 349:

„Propunem a se adăoga după primul alineat cuvintele: „Aceste excepțiuni vor trebui să fie propuse la prima înfățișare”.

„La alineatul 3 propunem înlocuirea cuvintelor „cât mai scurt” cu cuvintele de „cel mult 20 zile”.

„D-l *Take Ionescu*, ministru de finanțe: Declar că primesc amendamentul D-lui *T. Rosetti*”.

„D-l P. Missir: Nu este mai bine să se prevadă în loc de „20 zile”, „o lună”?

„D-l Take Ionescu, ministru de finanțe: Cum vroiți.

„D-l T. Rosetti: Să se pună „o lună”.

„D-l Take Ionescu: Atunci să se admită amendamentul cu această modificare, ca în loc de „20 zile” să se prevadă „o lună”.

„Se pune la vot art. 349 cu amendamentul D-lui T. Rosetti și se admite”¹⁾.

Din discuțiunea reprodusă mai sus rezultă că T. Rosetti a propus prin amendamentul său o adăogare și o modificare la textul art. 349. Adăogarea a fost propusă și s'a admis, după primul alineat; modificarea în corpul alineatului al treilea.

M. Pașcanu susține că din desbaterile parlamentare nu reese, ce s'a înțeles prin „primul alineat”. Eroare. Amendamentul T. Rosetti e foarte clar, căci în el se vorbește de „primul alineat”, cum și de „alineatul 3”, arătându-se că alineatul al 3-lea era acela în care figurau cuvintele: „cât mai scurt” și cari au fost înlocuite prin cuvintele: „de o lună zile”. Ori, dacă alineatul 3 era acela în care figurau acele cuvinte, primul alineat nu putea fi altul decât cel cu cuprinsul: „Debitorul unei cambii nu va putea opune decât excepțiunile privitoare la forma titlului sau lipsa condițiilor necesare pentru exercițiul acțiunii și excepțiunile personale aceluia, care a exercitat această acțiune”. T. Rosetti a propus — și așa s'a admis — a se adăoga după primul alineat cuvintele: „aceste excepțiuni vor trebui să fie propuse la prima înfățișare”. Prin urmare, în spiritul legiuitorului a fost ca la „prima înfățișare” să se propue toate excepțiunile menționate în primul alineat al art. 349.

Fie că cuvintele: „aceste excepțiuni vor trebui să fie propuse la prima înfățișare” se înglobează în primul alineat; fie că ele formează un alineat nou, în toate cazurile, ele trebuiesc înserate, așa cum s'a voit la 1900, adică imediat după alineatul, care începe cu: „Debitorul unei cambii nu va putea...”

1) Desbaterile Camerei în *Ef. Antonescu*, p. 578, la art. 349 și în Mon. Of. ședința dela 16 Martie 1900.

§ 64. Excepțiunile personale trebuiesc să fie lichide, de grabnică soluție și întemeiate pe o probă scrisă.

349. *Alineatul III al art. 349.* — Pentru a se asigura plata cambiei de îndată, legiuitorul român, urmând exemplul celui italian, a prevăzut în art. 349 alineatul 3 cu următorul cuprins: „excepțiunile personale însă nu vor putea întârzia condamnarea la plată, decât dacă ele sunt lichide și de o grabnică soluțiune, și, în toate cazurile, întemeiate pe o probă scrisă”.

[Alineatul 3 nu se referă întru nimic la excepțiunile privitoare la forma titlului sau la lipsa condițiunilor necesare pentru exercițiul acțiunii cambiale, de oarece aceste excepțiuni, de cele mai multe ori, se rezolvă imediat *ictu oculis*; pe când cele personale sunt și foarte numeroase și de obicei menite să tergiverseze soluțiunea.

350. *Istoric și lucrări pregătitoare.* — Ideea, ca în procesele cambiale să nu se amâne plata, decât atunci când se invocă excepțiuni, ce se pot rezolva grabnic, nu este nouă.

În evul mediu, în glosatori cât și în statute găsim, că în materie de executare cum și în procesele, ce se judecau după procedura sumară, nu se admiteau decât excepțiunile ce se soluționau îndată: *librorum apertura incontinenti*, iar excepțiunile, pentru cari era nevoie de o cercetare mai îndelungă, se examinau după ce în mod provizoriu judecata condamna la plată¹⁾.

La executări se acorda de către statute sau uzuri — și, când acestea nu dispuneau, de către chiar judecători — un termen scurt, pentru ca pârâtul să-și facă apărarea. Dacă excepția, ce o invoca pârâtul, nu se putea soluționa în timpul fixat apărării, acea excepțiune nu era de grabnică soluțiune, ci de cercetare mai îndelungată. Dimpotrivă, excepțiunea era de grabnică soluțiune, dacă se so-

1) A se vedea *Giannini*, 129.

luționa în timpul fixat pentru judecată, adică fără să fie nevoie de vreo prelungire sau amânare; cu alte cuvinte ca și când nu s'ar fi invocat vreo excepțiune:

„Requirere altiore[m] indaginem quae non possunt examinari intra tantum tempus intra quantum processus principalis expedietur etiam si talis exceptio non opponetur”¹⁾.

Această regulă că excepțiunile în procesele cambiale — cari se judecau cu procedură sumară — nu erau admise a întârzia plata decât dacă erau de grabnică soluțiune, a fost respectată și de codul comercial albertin din 1853, articolul 162, devenit în urmă art. 234 al codului comercial italian din 1865, cu următorul cuprins:

„Nu se admit în contra posesorului unei cambii excepțiunile, cari privesc persoana cedentilor săi: cele personale posesorului nu pot întârzia plata cambiei, *dacă nu sunt lichide și de grabnică soluțiune*. Dacă sunt de o cercetare mai îndelungată, discutarea lor va avea loc în desfășurarea ulterioară a procesului, însă până atunci nu va întârzia condamnarea la plată, cu sau fără cauțiune, după prudenta chibzuială a tribunalului”.

Prin urmare, în codul comercial italian din 1865 se prevedea că excepțiunile personale nu întârziu condamnarea la plată, decât dacă erau lichide și de grabnică soluțiune. Dacă ele reclamau o cercetare mai îndelungată, judecata obliga pe pârât să plătească, cu sau fără cauțiune din partea reclamantului și în urmă continua cu cercetarea și soluționarea excepțiunilor. Așa dar, condamnarea la plată era executorie, dar dacă în urmă se vedeau întemeiate excepțiunile, posesorul cambiei restituia ceea ce primise. Pârâtul deci trebuia să plătească și apoi să dovedească excepțiunile, cari nu se puteau rezolva imediat: *solve et ripete; paga poi parla*.

Cum posesorul putea să apară într'o lumină nefavorabilă, judecătorul avea puterea să-l oblige la o cauțiune, ca astfel pârâtul, în cazul că ulterior și-ar dovedi excepțiunile, să aibe de unde să se despăgubească.

1) Această regulă de drept prescrisă de Bartolus, o găsim în *Giannini*, p. 129, la care trimțem pentru tot ce privește istoricul art. 349.

Sistema codului comercial italian din 1865 avea un neajuns: el nu prevedea o limitare a mijloacelor de probațiune, iar instanțele judecătorești suverane a aprecia cari probe și în ce împrejurări erau de grabnică soluțiune, abuzau de proba cu martori; astfel că se ajunsese la rezultate cu totul contrarii scopului social urmărit de lege. De aceea când s'au început în Italia lucrările pentru făurirea unui nou cod de comerț, voci autorizate au cerut remedierea răului. Așa, Camera de Comerț din Mantova a cerut să nu se admită altă probă decât act scris emanat de la posesorul cambiei, care se prezintă în justiție spre a cere plata; iar anteproiectul codului de comerț, ținând seama de această cerere, în art. 295 admitea ca excepțiuni pe acelea referitoare la competență, la formele esențiale de procedură, la prescripție și la plată, la compensațiune, la remiterea datoriei și la prelungire, ori de câte ori aceste excepțiuni se probau prin act scris emanat dela posesor, „excluzându-se orice altă probă, chiar și jurământul”. Proiectul definitiv a adus modificări articolului 295 din anteproiect, dar a menținut ideea, că excepțiunile personale să fie probate prin act scris, suprimând cuvintele „excluzându-se orice altă probă, chiar și jurământul” și trecându-se în schimb cuvintele „în orice caz”¹⁾.

351. *Art. 324 c. com. italian.* — În codul de comerț italian din 1882, alineatul al doilea al art 324 are următoarea redactare:

„Totuși aceste excepțiuni personale nu pot întârzia „executarea sau condamnarea la plată, „dacă nu sunt lichide sau de grabnică soluțiune și în orice caz întemeiate „pe probă scrisă. Dacă sunt de o cercetare mai îndelungată, discutarea lor se va face în desfășurarea ulterioară „a procesului și până atunci are loc executarea sau condamnarea la plată cu sau fără cauțiune, după aprecierea judecătorului”.

1) A se vedea *Supino*, n. 560; *Brusa*, *Le eccezioni personali nei giudizi cambiarii*, Riv. di dir. comm 1907, I, p. 80,

După textul italian, excepțiunile personale spre a întârzia executarea sau condamnarea la plată (în ipoteză că posesorul nu s'a prevalat de forța de titlu executor al cambiei și a intentat acțiune prin citarea părților) trebuiesc să fie sau lichide și întemeiate pe probă scrisă sau de grabnică soluționare însă probate tot cu act scris.

Prin excepțiune lichidă se înțelege acea excepțiune, care reese demonstrată chiar în momentul invocării ei și se poate imediat precisa entitatea economică (suma de bani). Așa dacă se invocă compensațiunea, însă suma ce se opune în compensațiune are nevoie de a fi precizată cu diferite mijloace probatorii, atare excepțiune este nelichidă.

Prin excepțiune de grabnică soluțiune se înțelege orice excepțiune invocată de pârât și care se poate rezolva de judecător grabnic, fără să fie nevoie de probațiuni ulterioare.

352. *Se poate admite începutul de probă scrisă?* — Excepțiunile personale, de orice categorie, nu pot fi probate prin alt mijloc de probațiune decât prin act scris; deci trebuie exclus interogatoriul, jurământul, martorii, etc.

În Italia nici jurisprudența, nici doctrina nu sunt de acord în privința probațiunii.

Părerii că excepțiunile personale trebuiesc probate întotdeauna numai prin act scris, se opune părerea aceloră, cari susțin că art. 324 c. com. (la noi art. 349) trebuie interpretat ținând seama de dispozițiunea art. 53 c. com. (la noi, art. 55), după care proba cu martori este admisibilă și atunci când avem numai un început de probă scrisă. După această ultimă părere, când există un început de probă scrisă, ar fi admisibile și interogatoriul și martorii, jurământul, etc, cu condițiunea ca aceste probațiuni să nu tergiverseze soluționarea litigiului¹⁾. „Grabnica soluțiune”, face pe unii autori, cari deși în principiu interpretează art. 324 c. com. italian cu ajutorul articolului 53 c. com.

1) A se vedea *Giannini*, loc. cit., *Bonelli*, 325, *Novarrini*, III, 1341. Contra: *Supino*, loc. cit.: *Lessona*, Trattato delle prove, I, 479, *Brussa*, Riv. del dir. comm. 1907, I, 80.

it., totuși în fapt să excludă completarea începutului de probă scrisă cu interogatoriul sau cu jurământul¹⁾.

Intrucât în nici o lege nu se clasifică probele, în probe de grabnică soluțiune și în probe de cercetare mai îndelungată, am ajunge, dacă am admite aplicarea art. 53, să lăsăm la suverana apreciere a instanțelor de fond să decidă, când și în ce împrejurări interogatoriul, jurământul, martorii sunt sau nu de grabnică soluțiune. Ori, nu acesta este scopul legii.

Din lucrările pregătitoare italiene am văzut că la 1882 s'a căutat să se înlătore alte probe decât proba scrisă; că deși s'au șters cuvintele „excluzându-se orice altă probă, chiar și jurământul”, ce figurau în anteproect, totuși intențiunea a fost să se menție acelaș principiu, căci în locul cuvintelor de mai sus s'au trecut cuvintele: „în orice caz”, iar în codul român: „în toate cazurile”, ceea ce evidențiază preocuparea legiuitorului ca excepțiunile personale să fie în toate cazurile, adică întotdeauna probate prin act scris deplin doveditor, astfel ca instanța să nu mai admită altă dovadă; căci dacă s'ar admite altă dovadă decât cea scrisă, excepțiunea n'ar mai fi întemeiată pe proba scrisă voită de lege, ci s'ar întemeia pe interogator, jurământ, martori.

S'a căutat să se obiecteze, că cerându-se o probă scrisă deplin doveditoare, aceasta însemnează că excepțiunile trebuiesc să fie complet probate, iar nu cum zice legea numai de grabnică soluțiune²⁾; la care obiecțiune răspundem că nu se poate trage un argument decisiv din faptul că limbagiul întrebuițat de legiuitor, mai ales cel român, nu este cel mai fericit. Așa legea la noi cere ca excepțiunile personale să fie lichide și de grabnică soluțiune, în loc să zică că lichide sau de grabnică soluțiune, întrucât cele ce sunt lichide sunt mai mult decât de grabnică soluție. Și în afară de aceasta, este posibil în fapt, că o excepțiune, deși bazată pe probă scrisă, să nu fie de o grabnică soluție, când, bineoară, ar mai

1) *Vivante*, 1377.

2) *Vivante*, loc. cit.

fi nevoie de alte acte de instrucțiune, cum e în cazul când debitorul vine cu o scrisoare și nu se recunoaște semnătura.

353. *Jurisprudența*. — Jurisprudența română s'a pronunțat în toate felurile ¹⁾. Instanțele de fond sunt mai mult de părerea riguroasă a excluderii începutului de probă scrisă și a oricărei alte probe afară de proba scrisă ²⁾.

Inalta Curte de Casație își avea doctrina sa bine fixată, doctrină care credem că apăra și întărea încrederea în cambie. Această doctrină este clar arătată în decizia Nr. 92 din 25 Februarie 1903, conform căreia debitorul unei cambii poate opune excepțiuni personale aceluia ce exercită acțiunea cambială, precum plata, lipsa de cauză și altele; dar aceste excepțiuni ca să fie nu numai de o grabnică soluțiune și lichide — adică de natură de a putea primi o soluțiune definitivă, fără să fie nevoie de acte de instrucțiune ulterioară, — ci, să fie bazate pe o probă scrisă, care prin ea însăși, direct și complet, să dovedească excepțiunea invocată.

Inalta Curte, dând o interpretare conform cu scopul de utilitate socială a articolului 349, a decis, ca dispozițiunea acestui text de lege constituie o derogare la art. 46 din codul comercial, întrucât scopul ei este de a păstra cambiei caracterul de instrument de credit, apărând-o, pe cât se poate, de străgăniurile proprii proceselor ordinare și acest scop n'ar fi atins, dacă prin proba scrisă, de care vorbește art. 349, s'ar înțelege și începutul de dovadă scrisă, fiindcă această specie de probă, necesitând neapărat cercetarea prin instrucțiuni ulterioare, exclude astfel caracterul lichid sau de grabnică soluțiune, pe care legea îl cere în mod imperios.

Deciziunea Inaltei Curți din 25 Februarie 1903 nu era izolată, căci aceleași principii le găsim în deciziile instanței noastre supreme din 10 Martie 1892 ³⁾ și 26 Ianuarie 1900 ⁴⁾.

1) A se vedea: *Ef. Antonescu*, art. 349, *Pașcanu*, loc. cit.

2) A se vedea: *Pașcanu*, loc. cit.

3) *Dreptul* 1892, p. 231, *Buletin*, 1892, p. 285.

4) *Buletin*, 1900, p. 106.

La 1905 Inalta Curte a avut prilejul să judece următoarea speță: Kiriac Vladicoglu fusese condamnat de Tribunalul Covurlui să plătească lui Evanghelie G. Luca suma de 7500 lei, valoarea a trei cambii subscrise de dânsul. Kiriac Vladicoglu, făcând apel, a reînviat la Curte cererea făcută la prima instanță de a i se admite proba testimonială, pentru a dovedi, că cele trei cambii fuseseră subscrise în timpul minorității sale; iar data ce ele purtau nu era adevărata dată a emisiunii, ci fuseseră postdate după devenirea lui major. Curtea de fond a admis proba testimonială și s'a convins că apelantul avea dreptate. Posesorul cambiei a atacat deciziunea cu recurs, susținând că rău se admisesese excepțiunea, care nu e lichidă și de grabnică soluțiune și nici dovedită prin act scris.

Inalta Curte a respins recursul stabilind prin deciziunea ce-a pronunțat că: *a)* excepțiunea, că în momentul emiterii cambiilor semnatarul era minor și spre a se ascunde acest fapt s'au postdatat cambiile, este o excepțiune personală; *b)* că deși e o excepțiune personală totuși, de oarece postdatarea constituie o fraudă la lege, punând pe emitent în imposibilitate de a lua o probă scrisă, ea poate fi dovedită cu martori, potrivit art. 55 combinat cu art. 349 din codicele comercial și art. 1203 din codicele civil

Socotim că în speța, judecată de Inalta Curte, proba cu martori era admisibilă, de oarece excepțiunea incapacității în momentul emiterii cambiei, nu este o excepțiune personală, ci este o excepțiune opozabilă *erga omnes*; ori, potrivit art. 349 numai excepțiunile personale trebuiesc probate prin act scris, pentru celelalte excepțiuni libertatea probațiunii nu este de loc îngrădită. Prin urmare pentru a admite proba cu martori nu era nevoie să se recurgă la art. 55.

Motivarea Inaltei Curți duce la concluziuni, pe cari oricine trebuie să le respingă. Un mare număr de excepțiuni personale se bazează tocmai pe dol, pe fraudă, ori a admite în toate acele cazuri proba cu martori, înseamnă a anihila dispozițiunea salutară a art. 349 c. com. Inrudită cu deciziunea de mai sus, este deciziunea Curții de Casație, din 26 Martie 1913¹⁾ prin care s'a hotărât că față cu dispozițiunile excepționale ale art. 349 c. com. privitoare la dovezile admise în acțiunea cambială, Curtea de Apel nu violează acel articol și nici dreptul de apărare al părții, când admite completarea începutului de dovadă scrisă invocat de parte numai prin jurământul supletoriu, ca singurul ce poate completa cu o grabnică soluție această probă, înlăturând interogatoriul și proba cu martori²⁾.

În rezumat, jurisprudența Curții de Casație a fost fixată în sensul să excepțiunile personale trebuiesc probate în întregime prin act scris; mai în urmă, s'a decis că este suficient și un început de probă scrisă completat cu alte dovezi, dar să fie de grabnică soluție. Instanța de fond însă e suverană să aprecieze când este o excepțiune de grabnică soluție ceace înseamnă că instanțele de fond vor aprecia fără teamă de censurare, când o dovadă este grabnică și când nu e grabnică, dela caz la caz³⁾.

---

1) Cas. III, *Jurisprudența română*, 1913, n. 143; *Dreptul*, 1913 p. 829, *Ef. Antonescu*, art. 349, 135.

2) Prin această decizie s'a confirmat decizia nr. 64 din 12 Dec. 1912 a Curții de Apel București S. I (*Ef. Antonescu*, art. 349 n. 106), pronunțată în majoritate.

3) A se vedea Cas. III, 26 Septembrie 1905, *Buletin*, 1905, p. 1146 reprodusă mai sus; *Idem*, 18 Ianuarie 1913, *Jurisprudența*, 1913, n. 182.

CAPITOLUL XIII

ACȚIUNEA PENTRU ÎMBOGĂȚIRE ÎN DREPTUL CAMBIAL

§ 65. Principii generale

354. *Această acțiune este un extremum remedium.* — Posesorul decăzut din acțiunea cambială de regres — fie pentru că nu a dresat la timp protestul, fie că nu a intentat în termenul legal acțiunea de regres — mai are un *extremum remedium*; dreptul de a se adresa trăgătorului (iar la cambiile domiciliante chiar acceptantului sau emitențului unui bilet de ordin) și a-i cere suma de bani, cu care acesta din urmă s'a îmbogățit în pagubă posesorului. Posesorul cambiei are acest drept în virtutea unui text de lege (art. 351 c. com.) și el nu poate fi exercitat decât în limitele arătate de lege.

355. *Economia codului de comerț.* — Deoarece acest drept al posesorului a dat loc la o foarte aprinsă discuție în doctrină și în jurisprudență, este necesar să știm în ce împrejurări s'a redactat articolul 351, corespunzător în totul articolului 326 codul comercial italian.

În dreptul francez se face distincțiune din punct de vedere al acțiunii de regres între giranți deoparte și între trăgător de altă parte. Pe când față de giranți, posesorul pierde acțiunea cambială numai prin expirarea termenelor fixate: a) pentru prezentarea cambiei la vedere sau la un

anume timp dela vedere; *b*) pentru dresarea protestului de neplată și *c*) pentru exercitarea acțiunii de regres; din potrivă față de trăgător expirarea termenului de mai sus nu atrage pierderea acțiunii cambiale, decât în cazul în care trăgătorul justifică, că a făcut proviziune în mâinile trasului.

Acțiunea posesorului, în contra trăgătorului, care n'a făcut proviziunea este o acțiune cambială nesupusă decăderilor, dar supusă prescripțiunii de 5 ani, prin care se sting acțiunile cambiale.

Și ordonanța germană a căutat să tempereze rigorile dreptului cambial și cu toate că proviziunea este cu totul streină dreptului cambial german, a prevăzut totuși în art. 83 că: „Dacă obligațiunea cambială a trăgătorului sau a acceptantului s'a stins prin prescripție sau prin aceea că nu s'a îndeplinit formalitățile prescrise de lege pentru conservarea dreptului cambial, atunci aceștia rămân obligați față de posesor numai întru atâta, întru cât s'ar fi îmbogățit în dauna lui”.

Prin urmare potrivit ordonanței cambiale germane posesorul cambiei poate recurge la acțiunea pentru îmbogățire nu numai în caz de stingerea obligațiunii cambiale prin decădere, dar și în caz de stingere prin prescripțiune și acțiunea poate fi exercitată nu numai în potriva trăgătorului, dar și în contra acceptantului.

Legiuitorul italian a avut înaintea sa ambele legiuri și cu toate că adoptă în general normele cambiei germane, s'a îndepărtat totuși în ce privește îmbogățirea fără cauză atât de ordonanța germană cât și de codul comercial francez.

Intr'adevăr el a admis acțiunea de îmbogățire, dar numai în contra trăgătorului (și în contra acceptantului și a emitentului la cambiile domiciliante) și numai în caz de decădere, nu și în caz de prescripție; a primit însă din legea germană principiul cardinal și anume că această acțiune nu există decât în caz de stingerea obligației cambiale a trăgătorului.

Din cele spuse până acum reese clar economia legii noastre. Posesorul cambial, decăzut din acțiunea cambială

de regres, ca un *extremum remedium* se poate îndrepta în potriiva trăgătorului sau acceptantului unei trațe domiciliat, ori în potriiva emitentului unui bilet la ordin domiciliat și să ceară o sumă care să corespundă cu îmbogățirea dobândită de unul din aceștia în detrimentul lui. Presupunând că trăgătorul a primit dela beneficiarul cambiei suma de bani arătată în cambie — fie că i-a dat acea sumă cu împrumut, fie că suma corespunde prețului unei mărfi vândute de beneficiar trăgătorului, — în schimb însă trăgătorul nu s'a îngrijit să facă proviziunea în mâna trasului iar posesorul a neglijat să dreseze protestul de neplată sau dresându-l nu a intentat la timp acțiunea de regres, și deci e decăzut din acțiunea cambială; în asemenea situație potrivit normelor dreptului cambial până acum studiate, posesorul nu ar avea nici o acțiune în potriiva trăgătorului, care ar rămâne cu suma încasată dela beneficiarul cambiei fără să-l fi costat ceva: trăgătorul astfel a primit o prestațiune fără să fi făcut la rându-i vre-o contra-prestațiune. Această inechitate este înlăturată prin acțiunea acordată de art. 351 c. com. Dacă din potriivă, trăgătorul a făcut proviziune, dar trasul a căzut în faliment și suma nu mai poate fi redobândită; în această ipoteză trăgătorul nu s'a îmbogățit și nu ne mai găsim în prevederile art. 351. Admițând însă că dela masa falimentului trasului, trăgătorul va redobândi numai o parte din acoperirea făcută (proviziune), prin acțiunea de îmbogățire nu se va putea cere decât acea sumă redobândită.

§ 66. Natura juridică a acțiunii pentru îmbogățire

356. *Problema.* — Este acțiunea pentru îmbogățire o acțiunea de natură cambială sau o acțiune de drept comun?

Iată o chestiune foarte mult discutată în doctrină și chiar de instanțele judecătorești, chemate în special să decidă dacă acțiunea, de care ne ocupăm, se prescrie sau nu prin trecere de 5 ani (prescripția specială a obligațiunilor cambiale).

357. *In Franța; în Germania*, — In Franța nu este nici o îndoială, că posesorul neglijent are în contra trăgătorului, care nu a făcut proviziunea, acțiune cambială, ce se prescrie prin trecere de 5 ani¹⁾.

Art. 85 al ordonanței cambiale germane²⁾ a dat loc unei mari controverse și dat fiind importanța discuțiilor, făcute în jurul ordonanței germane, această controversă o reîntâlnim în dreptul italian cu proporțiuni însă mult mai mari și cu consecințe mai întinse.

Autorii germani cum și jurisprudența germană susțin, că dreptul arătat în art. 83 al ordonanței cambiale este un drept de natură cambială, căci el este reglementat nu de principiile generale ale îmbogățirii fără cauză, ci de o dispoziție categorică a legii cambiale. La îmbogățirea reglementată de dreptul cambial, reclamantul poate să nu fi avut raporturi directe cu pârâțul: nici o sumă de bani sau altă valoare nu a trecut, în general, din patrimoniul reclamantului în acel al pârâțului; pe de altă parte îmbogățirea trăgătorului nu se poate spune, că e lipsită de cauză: această îmbogățire s'ar putea justifica prin neglijența, prin culpa posesorului. Legiuitorul cambial tocmai văzând că principiul general al îmbogățirii fără cauză nu este suficient, a prevăzut un nou drept, care apare atunci când obligațiunea cambială s'a stins.

Acest drept este de natură cambială, deoarece este disciplinat nu de normele dreptului comun, ci de normele legii cambiale, iar pentru valorificarea lui este nevoie de cambia stinsă ca atare, dar totuși document care mai păstrează puterea de a da naștere unei acțiuni.

Dacă marea majoritate a autorilor germani decid că dreptul, de care ne ocupăm, este de natură cambială — iar acțiunea o numesc *acțiunea îmbogățirii de drept cambial* (*Wechselrechtliche Bereicherungsklage*); — nu este mai puțin adevărat că ei recunosc, că valorificarea acestui drept nu se poate face pe calea acțiunii cambiale, căci dreptul acordat de art. 83 este un drept cambial doar *lato sensu*,

1) A se vedea *Thaller*, loc. cit.

2) Art. 90 din legea ungară.

„el aparține, ce-i drept, în baza actului scriptural (cambia) stins, dar numai în condițiunea și în limita îmbogățirii, fiind astfel supus unei condițiuni și unei limitări cantitative deduse din raporturile cauzale fundamentale ale obligațiunii cambiale; pe când dreptul ce se valorifică prin acțiunea cambială și în procesul cambial, este un drept necondiționat ce rezultă din înscris și se măsoară numai după conținutul înscrisului (a actului scriptural)”¹⁾.

Prin urmare, cel puțin după părerea dominantă în Germania, dreptul acordat de art. 83 este un drept cambial, dar el nu se poate valorifica prin acțiunea cambială propriu zisă și nici nu poate da loc la un proces cambial, astfel că, dacă s'a intentat o acțiune cambială și reclamantul ar voi să se sprijine pe dreptul ce îi acordă art. 83, nu ar putea să facă acest lucru decât transformând acțiunea, schimbând-o deci din acțiune cambială în acțiune de îmbogățire²⁾

358. *In Italia.* — Instanțele judecătorești din Italia chemate să se pronunțe, dacă acțiunea de îmbogățire prevăzută de codul comercial în materie cambială, este sau nu cuprinsă în cuvintele „acțiunea ce derivă din cambii” și deci se prescrie sau nu potrivit art. 949 prin trecere de 5 ani; unele s'au pronunțat pentru aplicarea prescripției de 5 ani, socotind acțiunea de îmbogățire ca o acțiune ce derivă din cambie; iar altele pentru aplicarea prescripției de 10 sau 30 de ani după cum raportul fundamental, care a dat loc îmbogățirii, este o faptă de comerț sau una civilă.

Și în doctrina italiană domnește aceeaș discordie. După o primă părere acțiunea pentru îmbogățire derivă din cambie și deci este supusă prescripției de 5 ani; după o a doua părere, acțiunea pentru îmbogățire nu este o acțiune cambială, dar o acțiune ce derivă din cambie și că

1) *Grünhut*, II, § 141.

2) A se vedea: *Grünhut*, § 141, nota 7, care, mai mult, conchide că acțiunea de îmbogățire se prescrie prin prescripția obișnuită a dreptului comun, *Rehbein*, art. 83, n. 1, *Benstein*, 338,

atare supusă tot prescripției de 5 ani; după o a treia părere acțiunea pentru îmbogățire nu este o acțiune cambială, deci nu e supusă prescripției de 5 ani. Susținătorii acestei din urmă păreri se împart la rândul lor: în unii, cari aplică acestei acțiuni prescripția de 10 sau 30 de ani după natura comercială sau civilă a raportului fundamental, care a dat naștere cambiei; în unii, cari aplică întotdeauna prescripția de 10 ani (prescripția comercială), de oarece socotesc, că îmbogățirea ocazionată de emiterea unei cambii este o faptă de comerț; și în fine nu lipsesc nici scriitorii, cari să susție, că îmbogățirea fără cauză dă naștere întotdeauna la o acțiune civilă supusă prin urmare prescripției civile de 30 ani.

359. *In dreptul român.* — Am văzut, că chiar autorii germani deosibesc acțiunea cambială de acțiunea pentru îmbogățire: acțiunea pentru îmbogățire nu este o acțiune strict cambială (*Wechselklage*), ci numai guvernată de dreptul cambial. Și în dreptul nostru nu trebuie să facem o atare confuziune: posesorul cambiei nu poate recurge la acțiunea de îmbogățire, de cât dacă el a decăzut din acțiunea de regres — singura acțiune cambială —, ce o are posesorul diligent în contra trăgătorului. În sistemul codului de comerț francez, unde cambia este strâns legată de proviziune (acoperire), posesorul nu perde acțiunea cambială în potriiva trăgătorului, dacă acesta nu a făcut proviziune; dar în sistemul codului nostru de comerț, unde cambia este desprinsă de proviziune, legiuitorul a prevăzut o nouă acțiune la îndemâna posesorului cambiei, în cazul, în care trăgătorul primind prestațiunea (valuta), în schimb nu a făcut nici-o contraprestațiune: această nouă acțiune, prevăzută de legea cambială și în legătură cu cambia, se bazează pe elemente în afară de cambia, cum e paguba posesorului și îmbogățirea trăgătorului.

Pe când acțiunea cambială se sprijină numai pe titlul cambial și în judecarea ei nu se cercetează raporturile rezultând din existența sau nu a proviziunii; din potriivă la acțiunea pentru îmbogățirea fără cauză, lipsa de proviziune este o condițiune esențială a exercitării ei. Pe de

altă parte acțiunea cambială este valorificarea unei creanțe certe a unei sume de bani arătate în cambie; acțiunea pentru îmbogățire fără cauză servește pentru a valorifica în justiție o creanță nelichidă, căci posesorul neglijent nu are dreptul la suma arătată în cambie decât sub condițiunea și în limita îmbogățirii trăgătorului. Și diferența esențială dintre cele două acțiuni se repercutează și din punct de vedere procedural, căci administrarea probelor se face după dreptul comun la îmbogățirea fără cauză: după normele dreptului comun se va dovedi și „folosul nedatorit” al pârâtului, iar nu după regula rigidă a art. 349 c. com.

Este adevărat, că spre a reuși în acțiunea pentru îmbogățire, reclamantul trebuie să se legitimeze ca posesor al unei cambii valabile, dar posesiunea cambiei servește aici ca una din mai multe alte condițiuni spre a învedera paguba și folosul nedatorit; sau, cum foarte bine s'a zis, la acțiunea pentru îmbogățire avem nu numai elemente cambiale, ci o fuziune de elemente cambiale cu elemente civile¹⁾.

La acțiunea pentru îmbogățire cambială, singură nu valorează nimic, dacă nu ă însoțită de celelalte elemente civile sau comerciale de cari ne-am ocupat mai sus²⁾.

360. — *Argumente pentru acțiunea cambială.* — Cei ce văd în acțiunea pentru îmbogățire, o acțiune cambială, mai aduc următoarele argumente în sprijinul tezei lor:

1) În articolul 351 se spune, că „cu toată pierderea acțiunii de recurs, trăgătorul rămâne obligat”, deci ar rezulta de aici, că trăgătorul continuă a fi ținut de aceeași obligațiune

S'a răspuns însă, că cuvântul „rămâne” este întrebuințat de legiuitor câteodată în înțelesul de „este obligat”, adică a voit să arate o situațiune definitivă; iar proba o avem în art. 288, când legea, vorbind de acceptarea condițională, declară că acceptantul „rămâne îndatorat”, deși mai înainte nu fusese obligat. Se poate iarăși ca la îmbo-

1) A se vedea *Vivante* n. 1381, *Grünhut*, loc. cit.

2) *Vivante*, loc. cit.

gătirea fără cauză legiuitorul să fi întrebuițat cuvântul „rămâne”, referindu-se la noțiunea generală de obligațiune, fără a fi intenționat ca obligațiunea din art. 351 să fie de aceeaș natură cu obligațiunea cambială stinsă prin decădere¹⁾.

2) Acțiunea din art. 351 este cambială, de oarece legiuitorul comercial în titlul X, a reglementat numai raporturile cambiale, nu și cele extra-cambiale. S'a răspuns, că acest argument nu este temeinic, de oarece în diferite articole legiuitorul cambial se ocupă incidental și de raporturi streine cambiei, ori de câte ori a fost necesar pentru a defini mai precis prin eliminare, limitele acțiunii cambiale, sau atunci când echitatea a cerut ca să atenueze rigorile dreptului cambial. Așa, în art. 273, s'a prevăzut, că deși cambia este nulă din cauza lipsei condițiilor de formă, totuși posesorul titlului va avea o acțiune civilă sau comercială după natura operațiunii. Acelaș spirit de echitate îl întâlnim în art. 351 unde legea atenuând rigorile dreptului cambial, acordă o acțiune pentru îmbogățire, acțiune ce e civilă sau comercială după felul raportului extra-cambial, ținut în seamă tocmai pentru a repara o pagubă socotită injustă²⁾.

3) S'a argumentat din cuvintele „acțiunile, ce derivă din cambii” întrebuițate în art. 949 c. com., spre a se susține că legea a înțeles a cuprinde atât acțiunea cambială propriu zisă, cât și acțiunea pentru îmbogățire. S'a răspuns că întrebuițarea pluralului „acțiunile”, se explică dat fiindcă se vorbea de cambii; de o parte ca pluralul, trebuia și în cealaltă parte să se treacă tot pluralul: „acțiunile, ce derivă din cambii”. Dar chiar în realitate, dintr'o cambie rezultă atât acțiunea cambială directă, cât și acțiunea cambială de regres, deci cu drept cuvânt s'ar putea spune „acțiunile, ce derivă din cambie”, fără ca prin aceasta să se cuprindă neapărat și acțiunea pentru îmbogățire.

4) Se mai invoacă încă un argument tras din art. 949 al. ultim, care prevede, ca punct de plecare al pres-

1) *Vivante* loc. cit.

2) *Vivante*, loc. cit.

cripției acțiunii cambiale la cambiile cu scadență la un anume timp dela vedere, împlinirea anului socotit dela data emisiunii. Acțiunea, de care se ocupă acest alineat, se zice, nu poate fi decât acțiunea pentru îmbogățire, căci întrucât cambia nu a fost prezentată la acceptare, nu există acțiune cambială în potriiva trasului neacceptant și nici acțiune cambială în potriiva trăgătorului, căci acesta răspunde cambiaricește numai în ipoteza prezentării cambiei în termenul fixat de lege; ar rămâne deci numai acțiunea de îmbogățire, care se prescrie prin trecere de 5 ani. Iată deci că ea este o acțiune cambială. Și aici răspunde prof. *Vivante*, că nu este exact că dacă n'am cuprinde acțiunea pentru îmbogățire între acțiunile ce derivă din cambie, articolul 949 al. ultim nu ar avea sens, negăsindu-și aplicațiune; de oarece textul citat al legii se aplică acțiunii cambiale, ce o are posesorul cambiei în contra acceptantului, care a omis să dateze acceptul său (art. 284); de asemenea prescripția de 5 ani se aplică acțiunii cambiale în contra emitentului la biletul la ordin plătitibil la un anume timp dela vedere, de oarece față de emitent, spre a conserva acțiunea cambială directă, nu e nevoie de dresarea vreunui protest; în fine ultimul alineat al art. 949 se mai poate aplica tuturor cambiilor cu scadența la un anume timp dela vedere, când posesorul cambiei a împedicat decăderea din acțiunea de regres prin chemarea în judecată a debitorului (art. 350 al. ultim).

Inalta noastră Curte de Casație¹⁾ chemată a se pronunța asupra acestei delicate cestiuni a decis că acțiunea pentru îmbogățire nu derivă din cambie, ci este o acțiune de sine stătătoare, care se prescrie prin trecere de 10 sau 30 ani după natura raportului fundamental al obligațiunii cambiale.

361. *Consecințele rezultând din natura acțiunii.* — Din faptul că acțiunea pentru îmbogățire nu este o acțiune cambială, rezultă următoarele consecințe:

1) Instanța competente nu este aceea a locului unde

1) Cas. I, 28 Sept, 1912, «Curierul» 1912, 891,

cambia era plătitibilă, ci aceea a locului, unde pârâtul își are domiciliul¹⁾.

2) Ne fiind vorba de-o obligațiune formală, cum este obligațiunea cambială, reclamantul poate dovedi, că, deși din cambie apare o anumită persoană ca trăgător, totuși în realitate cambia a fost trasă pentru folosul unei alteia, ce aparent doar este girant, beneficiar, avălist, etc.²⁾.

3) Acțiunea pentru îmbogățire fiind cu totul distinctă de acțiunea cambială, nu se poate schimba o acțiune într'alta în instanța de apel, căci s'ar răpi astfel dreptul la două grade de jurisdicțiune.

4) Acțiunea pentru îmbogățire nefiind o acțiune cambială, diferă nu numai prin obiectul ei, căci posesorul nu poate cere decât atât cât a păgubit și sub condițiunea și limita îmbogățirii din partea reclamantului (*an et quantum*); dar mai diferă prin aceea că acțiunea pentru îmbogățire nu e supusă rigorilor de probațiune arătate în art. 349. Pârâtul va putea invoca toate excepțiunile în rem și în personam, pe cari le-am văzut, că le poate invoca în acțiunea cambială, dar proba excepțiunilor se va face conform dreptului comun.

5) Fiecare acțiune având o cauză juridică deosebită, hotărârea prin care s'a respins acțiunea cambială, nu are autoritate de lucru judecat asupra acțiunii pentru îmbogățire cambială.

6) Garanțiile reale (gaj, ipotecă), ce existau în favoarea obligațiunii cambiale, nu însoțesc acțiunea pentru îmbogățire.

7) Acțiunea pentru îmbogățire nefiind cambială nu se prescrie prin 5 ani, ci în 10 sau 30 ani după natura operațiunii, din care pârâtul a tras un folos nedatorit.

362. *Normele ce guvernează acțiunea pentru îmbogățire.* — Din cuprinsul articolului 351 rezultă normele ce

1) *Vivante*, loc. cit., care citează și *Cas. Roma*, 13 August 1890, *Foro*, 1890, 860; *Apel Veneția*, 7 Martie 1890, *Tem. ven.* 1890, 225.

2) *Vivante*, loc. cit.; *Bonelli*, n. 340. În acelaș sens și: *Manara Foro*, 1890, I, 1177; *Supino*, 580; *Scuto*, 32, 33, cum și jurisprudența citată de acești autori.

guvernează această acțiune pentru îmbogățire specială dreptului cambial și anume: 1) cine are dreptul la atare acțiune; 2) în contra cui se poate intenta acțiunea; 3) care este obiectul acțiunii.

1) *Cine are dreptul de a exercita acțiunea pentru îmbogățire?* Acțiunea pentru îmbogățire aparține aceluia, ce întrunește laolaltă următoarele condițiuni:

a) Să fie posesor al cambiei, adică să se legitimeze conform dreptului cambial ca posesor printr'un șir neîntrerupt de giruri. Are dreptul însă și cel ce deține cambia printr'unul din modurile de transmitere ale creanței în conformitate cu dreptul comun (cesiune, succesiune, etc.), cu condițiunea ca transmitătorul să fi fost giratarul acelei cambii.

Evident că posesor legitimat al cambiei este nu numai posesorul din momentul scadenței și care a decăzut din acțiunea de regres; dar și un obligat de regres, care a plătit ultimului posesor și, redobândind cambia, nu a exercitat acțiunea de regres în termen în potriva trăgătorului. Prin urmare orice posesor legitimat a exercitat acțiunea de regres, dar care a fost neglijent, poate să exercite și acțiunea pentru îmbogățire.

b) Cambia trebuia ca mai înainte de decădere să fi conținut o obligațiune cambială valabilă din partea trăgătorului (sau a acceptantului ori emitentului la cambiile domiciliat); căci acțiunea pentru îmbogățire înlocuiește acțiunea cambială, și, ca consecință firească, acolo unde lipsea obligațiunea cambială nu poate naște îndatorirea pentru îmbogățire de drept cambial. Este indiferent cauza nevalabilității obligațiunii cambiale: lipsă de formă, incapacitate, lipsă de consimțământ, etc. Trăgătorul nu va răspunde de paguba suferită de posesor, dacă obligația sa cambială nu era valabilă¹⁾.

Dar fiind vorba de posesor legitim al cambiei, tot ce se referă la legitimare și la efectele girurilor, se va determina potrivit normelor dreptului cambial și cea mai importantă consecință este, că pârîtul, chiar în acțiunea

1) *Vivante*, loc. cit.; *Bonelli*, 340.

pentru îmbogățire fără cauză, nu poate să opue posesorului excepțiunile personale gîranților, cari figurează ca predecesori ai lui: principiul inopozabilității excepțiunilor personale se aplică întocmai ca și la acțiunea cambială. Excepțiunile personale reclamantului le va putea invoca pârîtul, fără însă a se limita mijloacele de probațiune (art. 349), de oarece rațiunea de celeritate, ce întîlnim la judecarea acțiunii cambiale, nu mai persistă la acțiunea pentru îmbogățirea fără cauză.

c) Posesorul trebuie să fi suferit o daună, pe care nu o poate repara pe altă cale, decât recurgînd la acțiunea pentru îmbogățire fără cauză.

Intr'adevăr, acțiunea pentru îmbogățire este un *ultimum refugium*, acordat de legiuitor în spirit de echitate pentru ca astfel posesorul, decăzut din acțiunea cambială, să nu sufere o pagubă, dat fiindcă trăgătorul trage un folos nedatorit. Dar dacă posesorul are acțiune cambială împotriva acceptantului sau dacă are o acțiune derivând din raportul extra-cambial intervenit între el și predecesorul lui, în asemenea caz nu e locul să recurgă la *extremum remedium*. Atîta timp cât posesorul are la îndemână altă cale spre a-și valorifica creanța sa, el nu a suferit o pagubă, deci nu poate să cerceteze ce raporturi au existat între trăgător și beneficiar de o parte și între trăgător și tras de altă parte și să le deducă în judecată pe calea excepțională a îmbogățirii nedatorite¹⁾.

Este de notat că dauna pentru posesor stă în faptul că a decăzut din acțiunea cambială și nu mai are altă cale spre a repara paguba. Prin urmare, chiar dacă ar fi obținut cambia cu titlu gratuit, pentru posesor e o pagubă, o diminuare a patrimoniului prin faptul că a decăzut din acțiunea cambială, căci își pierde o creanță certă²⁾.

2) *Contra cui se poate exercita acțiunea pentru îmbogățire?* În dreptul cambial italian și român, acțiunea pen-

1) *Vivante*, loc. cit., *Bonelli*, 341, *Grünhut*, II, p. 655, nota 15.

2) *Grünhut*, § 141, nota 15; *Siaub*, art. 83. n. 5; *Bernstein*, 340, *Bonelli*, 341.

tru îmbogățire nu se poate exercita decât împotriva trăgătorului. Această acțiune nu se poate exercita împotriva acceptantului sau emitentului la biletul de ordin, pentru că aceștia, sunt ținuți cambiarmențe atât timp, cât acțiunea cambială nu e prescrisă. Legea noastră nu a admis exercitarea acțiunii pentru îmbogățire și în caz de prescrierea acțiunii, cum a făcut legiuitorii german, austriac, ungar, etc.

În mod excepțional la cambiile domiciliat, posesorul neglijent decede din acțiunea cambială chiar împotriva obligatului direct (acceptant la cambia trată, emitent la biletul ordin) și din această cauză atât codul de comerț italian cât și cel român, acordă acțiunea pentru îmbogățire și contra acceptantului unei trate domiciliat cum și contra emitentului unui bilet la ordin domiciliat (art. 351 al. ultim).

Acțiunea pentru îmbogățire, astfel cum e privită în codul nostru de comerț, are un caracter excepțional și cată a fi limitată la cazurile admise de lege; de aceea interpreții nu extind această acțiune și împotriva giranților, avaliştilor, intervenienților pentru onoare, etc. Singurul remediu împotriva acestora este recurgerea la acțiunea, ce decurge din raportul fundamental, ce a dat naștere obligațiunii cambiale respective sau recurgerea chiar la acțiunea pentru îmbogățire cu condițiunea însă de a dovedi, că cel ce figurează ca trăgător — adică acela care a profitat și trebuia să facă proviziunea — a fost în realitate un girant (sau un avalist, etc.)¹⁾.

Dar pentru ca acțiunea de îmbogățire să fie admisă, îi incumbă reclamantului să dovedească după cum am mai spus, că pârîtul a tras un profit nedatorit și care e quantumul aceluși profit; pentru care sfârșit reclamantul se poate servi de toate probele dreptului comun.

Pentru dovedirea îmbogățirii reclamantul trebuie: 1) să desvăluie ce anume raport a existat între pârît și beneficiarul cambiei, pentru a învedera, ce anume a primit pârîtul în schimbul predării cambiei; adică să dovedească, ceea ce se numește *valuta* primită de trăgător și 2) mai

1) Bonelli, 340,

trebuie să dovedească, că pârîtul nu avea acoperirea la tras și nici nu a făcut cea acoperire (proviziune), sau că a făcut numai în parte, ori că a făcut-o dar a retras-o.

Îmbogățirea consistă în diferența dintre cecece a primit pârîtul și cecece a plătit. Buneoară un trăgător a primit suma de 10.000 lei (suma din cambie era însă 12.000 lei) și a dat trasului valuta de 5.000 lei. Aici avem o îmbogățire de 5.000 lei. *Bonelli* (342) susține, că nu trebuie să ne preocupăm de cecece a primit trăgătorul, ci numai de diferența dintre suma din cambie și suma dată trasului. După *Bonelli*, în exemplul de mai sus, îmbogățirea este de 7.000 lei, căci trăgătorul, dacă nu făcea de loc proviziune, s'ar fi îmbogățit nu cu 10.000 lei cât a primit el, ci cu 12.000 lei; de oarece prin decăderea posesorului el se liberase cambiarmmente de o datorie de 12.000 lei și *liberari ab obligatione lucrum est*. Credem însă de preferat opiniunea contrarie, căci în cazul în care trăgătorul nu a primit nici o valută și el nu a făcut acoperirea în mâinile trasului sau, deși a făcut-o, a retras-o, prin aceasta nu s'a îmbogățit. Este adevărat că un asemenea trăgător a înlăturat o pagubă prin neglijența posesorului, dar nu e mai puțin adevărat că patrimoniul lui nu a sporit, *față de cecece era în momentul emisiunii cambiei*, deci nu s'a îmbogățit în detrimentul posesorului cambiei; nu este un spor de bogăție¹⁾.

Probarea îmbogățirii, cum vedem, nu este lucru ușor, căci posesorul de cele mai multe ori va fi străin și în necunoștință de raporturile extracambiale; astfel că nu e întemeiată obiecțiunea aceluia, cari pretind că, dacă se admite ca acțiunea pentru îmbogățire să se prescrie în 10 sau 30 de ani, s'ar ajunge în a trata mai bine pe posesorul neglijent, decât pe posesorul diligent²⁾, de oarece deși acțiunea posesorului diligent se prescrie în termen de 5 ani, totuși situația lui este incomparaabil mai bună, căci pe lângă că nu trebuie să facă probele foarte grele ale acțiunii pentru îmbogățire, dar încă el se mai bucură și de normele de procedură ale acțiunii cambiale³⁾.

1) Conform: *Grünhut*, § 141, nota 18; *Staub*, art. 83, nota 9; *Lehmann*, § 143; *Bernstein*, 342; *Vivante*, loc. cit. În acelaș sens cu *Bonelli*: *Supino*, 58, iar în Germania *Thöl*, § 53.

2) A se vedea: *Bonelli*, 343.

3) *Giannini*, 158 ter.

CAPITOLUL XIV

CAMBIILE PERDUTE, FURATE SAU DISTRUSE. AMORTIZAREA

§ 67. Principii generale

363. *Creanța încorporată în titlu.* — Cambia este un document fără de care nu se pot exercita drepturile ce derivă din el. Creanța la cambii este încorporată în titlu: fără prezentarea lui creditorul nu-și poate valorifica creanța. La această regulă generală, avem o singură excepțiune, făcută de dreptul cambial ca o favoare pentru posesorii, ale căror cambii s'au pierdut ori sustras. Pentru acești posesori ar fi într'adevăr excesiv de a pretinde, ca ei să rămâie în imposibilitate de a-și realiza creanțele cambiale; de aceea legea le pune la îndemână o procedură specială, cu ajutorul căreia — și numai prin care, — creditorul să împiedece pe debitor de a plăti celui ce ar prezenta cambia și, reușind să declare titlul fără tărie în mâinile oricărui posesor, (cambie moartă, amortizată), să poată exercita toate drepturile servindu-se însă, în loc de cambie, de ordinea justiției, (ordonanță prezidențială la început, sentință mai târziu¹⁾).

358. *În al cui interes este prevăzută procedura amortizării.* — Procedura amortizării este edictată de lege în interesul creditorului, fără însă a se sacrifica drepturile legitime ale aceluia ce, de bună credință, au dobândit

1) Vezi: art. 355, 356.

cambia mai înainte de a se pronunța sentința de declarare fără tărie. După cum vom vedea, legea a orânduit o întinsă publicitate, ce servește un îndoit scop: a) pe deo parte publicitatea, ce însoțește începerea procedurii de amortizare, servește reclamantului aducând la cunoștința publicului pierderea sau sustragerea cambiei și împiedicând astfel, pe cât e posibil, pe oamenii de bună credință de a o primi; b) pe de altă parte publicitatea servește și terților dobânditori ai cambiei, cari vor lua cunoștința de procedură și vor prezenta cambia — în timpul fixat de Președintele Tribunalului — pentru a împiedeca declararea fără tărie a titlului.

Procedura amortizării folosește chiar și debitorului, fiind asigurat că va face o plată liberatorie, deși cel ce o primește numai posedă cambia în original.

Prin urmare o lege cambială trebuie să ție seama: 1) de interesele proprietarului, victima furtului sau a pierderii și care reclamă plata; 2) de interesul terțului de bună credință, ce a dobândit cambia prin gir după întâmplarea furtului sau a pierderii și care reclamă a i se respecta posesiunea titlului; 3) de interesul debitorului, care reclamă, ca plata, ce va face, să fie liberatorie.

365. *Precedente legislative.* — În vechiul drept românesc, ca și în actualul drept francez, se cunoștea doar o procedură cu totul rudimentară pentru a da posibilitate proprietarului unei cambii pierdute sau sustrase de a încasa creanța sa. După codul francez posesorul unei cambii în mai multe exemplare, dacă a pierdut un exemplar, pe care nu figura acceptarea, poate cere plata în baza exemplarelor (sau exemplarului) ce i-a mai rămas, fără nici o altă formalitate (art. 150). Dacă exemplarul pierdut purta acceptarea trașului, sau în cazul că proprietarul nu ar mai avea nici un exemplar, sau în fine dacă cambia fusese emisă într'un singur exemplar, în toate aceste ipoteze proprietarul poate să obție plata în urma unei ordonanțe a judecătorului. Ordonanța se dă după ce reclamantul justifică proprietatea cu registre sau cu acte și numai dând o cauțiune, menită să asigure pe debitor,

pentru eventualitatea, că mai târziu s'ar prezenta un posesor de bună credință, care să ceară și el plata în baza cambiei.

Dacă trasul refuză plata cu toată ordonanța judecăto-rului, proprietarul dresând protest și, notificând protes-tul trăgătorului și giranților, poate exercita acțiunea cam-bială (art. 152, 153 c. com. francez).

Acest sistem al codului de comerț francez dă loc la mari neajunsuri, ce derivă din faptul că justiția nu de-clară fără tărie cambia ce se găsește în circulațiune: de aceea obligațiunea unei cauțiuni ce trebuie să stea legată atâta timp cât nu s'a prescris acțiunea cambială: plata cu alte cuvinte nu este liberatorie.

Inconvenientele au fost înlăturate de legiuitorul ita-lian care s'a inspirat și în această privință din legea germană¹⁾.

Este de observat că și în dreptul român cel ce po-sedă duplicate, sau cel ce obține un duplicat, poate să-și valorifice drepturile cambiale pe baza duplicatului. Pro-cedura amortizării este compatibilă cu folosirea duplica-telor²⁾. Superioritatea însă a procedurii noastre consistă în declararea fără tărie a cambiei, atunci când s'a pierdut tocmai exemplarul pe care se află scrisă acceptarea cum și în cazurile când posesorul nu avea decât un exemplar și l-a pierdut și pe acela, ori avea mai multe exemplare și s'au pierdut ori i s'au sustras toate.

366. *Cazurile de amortizare.* — Legea se ocupă de cazurile în cari cambia a fost pierdută sau sustrasă. In aceste cazuri se înțelege dela sine procedura declarării fără tărie a titlului; dar în cazul unei *cambii distruse*, se poate vorbi de declararea „fără tărie față cu orice posesor, care nu va exercita drepturile sale în termenul hotărît prin dispozițiunile următoare”, după cum citim în art. 354 din codul de comerț?

Ar părea că nu e logic a vorbi în acest caz de amor-

1) Art. 73. Conf.: art. 77—79 din legea ungară; art. 798 din codul elvețian.

2) *Vivante*, 1319; *Supino*, 605.

tizare. Proprietarul unei cambii distruse, nu se va teme că un altul va încasa suma arătată în titlu și deci va avea calea de a cere duplicat dela obligații cambiali, dovedind că originalul s'a distrus. Numai că adesea poate fi în-
doelnic, dacă originalul s'a distrus sau se găsește în mână altei persoane și spre a da siguranță debitorului, că nu va plăti a doua oară, se va recurge tot la procedura amortizării. Desigur că, dacă o cambie s'a distrus, procedura amortizării își va ajunge numai două din scopuri: de a da puțință proprietarului de a încasa creanța și debitorului siguranța că plata va fi liberatorie; dar prin faptul că utilitatea este redusă, nu se pot exclude cambiiile distruse dela procedură, ce pune la adăpost pe debitorii cambiali de orice surprize.

367. *Cine poate cere amortizarea?* — Poate recurge la această procedură proprietarul cambiei, care în acest scop va dovedi că îi aparținea titlul în momentul sustragerii sau a pierderii, legitimându-se ca proprietar printr'un șir neîntrerupt de giruri.

Poate să ceară însă amortizarea chiar și cel ce se legitimează ca proprietar potrivit dreptului comun (succesiune, cesiune, etc.), cum și cel ce posedă cambia prin gir după scadență, căci și acesta este proprietar al cambiei¹⁾.

Dar nu numai proprietarul cambiei poate cere amortizarea, ci și un giratar cu titlu de garanție și chiar un giratar prin procurațiune, de oarece aceștia având dreptul să ceară plata sunt interesați ca ea să nu se facă în mâinile posesorului cambiei²⁾.

De asemenea se poate prevala de procedura amortizării un girant, în cazul când a expediat cambia giratarului și ea s'a pierdut pe drum; după cum poate cere în această ipoteză și giratarul, alăturând o declarație din partea girantului, că i-a expediat cambia³⁾.

Și debitorul cambial, care a achitat cambia fără să

1) *Vivante*, ed. 3-a, 1320.

2) *Vivante*, loc. cit.

3) *Bonelli*, n. 355.

se prevadă achitarea pe titlu, poate amortiza cambia, în caz de pierdere, căci altfel e în pericol să se vadă chemat în judecată de un giratar, ce ar dobândi titlul. Este adevărat că girul, în asemenea situație, produce efectele unei cesiuni, deci poate fi opusă excepțiunea achitării celui ce se legitimează cu un gir după scadență; dar oare nu este un interes vădit a înlătura circulațiunea aceasta vițioasă și eventualitatea unui proces din partea unui dobânditor al cambiei? Desigur că da; mai ales dacă nu s'a dresat protest, în care caz debitorul direct ar fi în pericol să se găsească față cu un posesor, ce ar susține că girul, în virtutea căruia a devenit proprietar, este anterior scadenții ¹⁾.

Nu încapă nici o îndoială, după părerea noastră că are dreptul să ceară amortizarea cel ce a pierdut cambia, pe care o achitase ca debitor de regres; căci în asemenea ipoteză proprietarul are acțiune cambială în contra celor ce-i sunt la rândul lor obligați. Iată prin urmare un interes legitim de a anula titlul și a-l înlocui cu o hotărîre judecătorească ²⁾.

De asemenea poate cere amortizarea și un posesor al unei cambii, deși obținuse o hotărîre judecătorească, de oarece debitorul ce se execută în baza unei hotărîri cambiale are dreptul să refuze plata, dacă nu i se restituie cambia ³⁾.

Este indiferent dacă cambia a ajuns la scadență sau nu, cum indiferent este modul arătării scadenței, admîndu-se amortizarea și la cambiile la vedere.

Chiar și posesorul decăzut din acțiunea cambială de regres poate recurge la amortizare, de oarece el mai are încă acțiunea cambială în contra acceptantului precum și acțiunea de îmbogățire împotriva trăgătorului (emitențului la biletul la ordin), acțiuni ce nu se pot susține decât în baza cambiei originale sau a sentinței de amortizare.

1) A se vedea în sensul susținut de noi: *Vivante*, ed. 3-a, n. 1320; iar în sensul contrar: *Ramella*, Titoli all'ordine, 183; *Vidari*, 6943.

2) În acest sens și *Bonelli*, loc. cit.

3) *Vivante*, ed. 3-a, n. 1320.

§ 68. Procedura amortizării

368. *Cele 3 faze ale procedurii.* — Spre a se ajunge la anularea unei cambii pierdute, furate sau distruse este nevoie: 1) de o cerere adresată Președintelui Tribunalului în jurisdicțiunea căruia este localitatea de plată; 2) de o ordonanță prezidențială dată în baza cererii de mai sus; 3) de o sentință dată de Tribunalul din care face parte Președintele, dela care emană ordonanța.

369. 1) *Cererea de amortizare* se adresează Președintelui de Tribunal și prin ea reclamantul trebuie să facă o dublă dovadă; *a)* că el e legitimat conform regulilor examinate mai sus să ceară amortizarea și *b)* să mai dovedească, că acea cambie într'adevăr s'a pierdut, furat sau distrus.

În cerere se va face o descriere cât mai precisă a cambiei, pentru că numai astfel Președintele va putea la rândul-i s'o identifice în ordonanța ce va da.

370. 2) *Ordonanța prezidențială.* — Competința a statua asupra cererii este Președintele Tribunalului, oricare ar fi valoarea cambiei și nu trebuie să facem confuzie între cererea de amortizare și acțiunea cambială. Pentru acțiunile cambiale sunt competente și judecătoriile de ocol în limitele fixate prin normele de procedură; pentru amortizare însă se schimbă situațiunea: aici legea prevede o ordonanță prezidențială și știut este, că ordonanțele prezidențiale în materie necontencioasă sunt rezervate în legislațiunea noastră Tribunalelor (art. 66 bis).

Judecătoriile de ocoale nu pot da ordonanțe în sensul voit de art. 335 c. com., de la care la aceste instanțe lipsește un complet de doi judecători, cari să pronunțe în urmă anularea cambiei. Ori tocmai acest lucru voeste legea: o ordonanță prezidențială urgentă și apoi o hotărâre a Tribunalului.

Cererea de amortizare trebuie îndreptată Președintelui Tribunalului în jurisdicțiunea căruia se află locul plății, iar nu Președintelui Tribunalului, în jurisdicțiunea căruia se află locul de emisiune.

La locul plății se găsește — așa se presupune — după scadență cambia; acolo posesorul ei poate afla de procedura în curs a amortizării, deci acolo trimete legea pe cel ce voește să obție anularea. De altfel în caz de depărtare între localitatea de emisiune și cea de plătit posesorul cambiei ar putea fi surprins de obținerea anularii fără să fi avut cunoștință de ordonanța prezidențială.

Competința teritorială are o deosebită importanță practică, când e vorba de amortizarea cambiilor și a cekurilor emise în România, dar plătibile în străinătate. Printr'o greșită interpretare a legii și a principiilor de drept internațional, Tribunalele noastre anulează deseori cekuri plătibile în străinătate.

S'a zis că fiind vorba de o incompetență *ratione loci*, instanța judecătorească nu poate să o ridice din oficiu. Eroare fundamentală. Este adevărat că în procesele obișnuite competența *ratione loci* nu este de ordine publică, ci lăsată la facultatea celui chemat în judecată să o releve sau nu. La amortizarea cambiei și a cekului nu se citează tocmai cel interesat... cel ce deține titlul și a cărui anulare se cere; prin urmare el nu poate ridica excepțiunea incompetenței. Legea prevede o întinsă publicitate a ordonanței prezidențiale la locul plății, iar nu la locul de emisiune. Cum s'ar putea anula o cambie sau un cek plătabil la Londra, făcându-se toate formalitățile și publicațiile la București? Este de conceput că cel ce deține cambia sau cekul la Londra, să-și vadă dreptul lui stins printr'o procedură necunoscută lui? Evident că nu, și procedarea unora din instanțele noastre apare și mai bizară, când îndeobște se admite, că nu numai competența dar chiar și procedura însăși este dictată nu de legea locului de emisiune, ci de legea locului plății.

Cu drept a decis Curtea de Apel din Trani, că competența Tribunalului locului plății la amortizare este absolută, iar nu relativă, în sensul că la o asemenea competență pe de o parte nu se poate renunța, iar pe de altă parte judecata e datoare să o examineze din oficiu. Și soluțiunea aceasta a găsit aprobarea doctrinei italiene; astfel că putem spune că în Italia atât jurisprudența cât

și doctrina sunt de acord în a hotărî că competența Tribunalului locului plății pentru a anula o cambie pierdută este de ordine publică, și nu se poate confunda cu competența de interes privat „*ratione loci*” a dreptului comun.

Dacă Președintele Tribunalului respinge cererea, reclamantul are dreptul să apeleze la completul Tribunalului, iar nu la Curtea de Apel, de oarece dela 1900 așa se apelează toate ordonanțele prezidențiale, afară de cazurile când legea nu decide altfel.

371. *Cuprinsul ordonanței prezidențiale*. — Legea nu arată tot cecece va cuprinde o ordonanță prezidențială de amortizare, dar ea arată cecece neapărat trebuie să cuprindă; adică:

a) Transcrierea exactă sau o descriere precisă a cambiei;

b) Invitarea către oricine o posedă de a o înfățișa la grefa Tribunalului în termenul prevăzut de art. 355;

c) Înștiințarea că în lipsă de înfățișare, cambial se va declara fără tărie față cu cel ce ar poseda-o.

Ca să dea o asemenea ordonanță, legea cere, ca președintele să-și facă convingerea și de dreptul celui ce cere și de pierderea cambiei. Reclamantul va dovedi, cu toate mijloacele de probă, că a posedat cambial și ea s'a pierdut¹⁾.

(Că a posedat cambial, proba e mai ușoară: de cele mai multe ori registrele comerciale ale reclamantului vor convinge pe președinte²⁾).

Mai greu este o dovadă deplină că o anumită cambie s'a pierdut. Dar față cu greutatea probei, magistratul nu va pregeța a da ordonanța, care are un vădit caracter urgent și de conservare, rămânând ca atunci când se va judeca contradictoriu înaintea Tribunalului, să se desbată și cesțiunea pierderii, furtului sau a distrugerii cambiei³⁾.

1) *Bonelli*, 356. Au admis proba testimonială: Apel Messina, 14 Octombrie 1895 și Catania, 1895, citate de *Bonelli*.

2) In acest sens diferite deciziuni italiene, *Raccolta*, art. 330, n. 24—30.

3) *Bonelli*, loc. cit.

Ordonanță prezidențială trebuie să cuprindă o transcriere exactă sau o descriere precisă a cambiei perdută (art. 355). Legea vrea în primul rând o transcriere exactă, cuvânt cu cuvânt al cuprinsului cambiei; dar în caz de imposibilitate se mulțumește cu o descriere precisă, adică cu arătarea elementelor esențiale capabile de a înlătura orice îndoială asupra identității cambiei.

Dacă ordonanța prezidențială cuprinde arătarea probelor administrate de reclamant, ea își produce toate efectele, rămânând ca acele probe să se examineze din nou de Tribunal; dacă însă ordonanța prezidențială contravine cerințelor legii și nu conține punctele arătate mai sus la litera *a*, *b* și *c*, ea nu e aptă să-și ajungă scopul, iar Tribunalul nu poate hotărâ amortizarea pe baza ei chiar de nu ar releva acest lucru cei citați în judecată¹⁾.

372. *Publicitatea ordonanței.* — Pentru ca ordonanța prezidențială să poată fi cunoscută de posesor, pentru ca el să prezinte cambia la grefa Tribunalului în termenul fixat de lege, ordonanța se afișează și se publică. Ea se afișează: în sala tribunalului al cărui președinte a pronunțat-o; în localurile bursei cele mai apropiate de locul plății și în sala comunei locului plății. Ea se publică: în foaia anunțurilor judiciare ale locului plății și în alte ziare desemnate de prezident în ordonanța sa.

Publicarea în foaia anunțurilor judiciare este obligatorie; publicarea în alte ziare este obligatorie numai în ipoteza că prezidentul va crede de cuviință să se facă și asemenea publicare.

Neobservarea întocmai a dispozițiilor legii referitoare la afișarea și publicarea ordonanței, atrage nulitatea întregii proceduri de amortizare și această nulitate trebuie invocată din oficiu de Tribunalul chemat să se pronunțe asupra cererii de anulare a cambiei pierdute, căci nu se poate declara fără tărie o cambie, decât numai dacă pro-

1) Conf. : *Supino*, 612.

cedura începută a fost adusă la cunoștință publicului în localitatea de plată și în forma voită de lege.

373. *Tribunalul nu dă ordin debitorului cambial direct.* — Spre deosebire de alte legiuiri streine, codul nostru de comerț, cași codul comercial italian, nu prevede, că Tribunalul să ordone și debitorului cambial direct (acceptant, emitent) a nu plăti celui ce ar prezentă cambia; prin urmare în lipsă de asemenea ordin, rămâne reclamantului — adică acelui ce a cerut amortizarea — sarcina să înștiințeze pe debitorul cambial de obținerea ordonanței.

Dacă debitorul cambial a plătit cambia mai înainte de scadență, răspunde de valabilitatea plății ce a făcut (art. 316), chiar dacă a fost de bună credință; din potrivă, dacă plata a avut loc la scadență, și debitorului nu i s'a notificat ordonanța prezidențială, în acest caz el plătește valabil în mâna posesorului cambiei, deoarece, deși s'au făcut publicațiile cerute de lege, ele însă nu erau îndreptate contra debitorului, ci contra eventualului deținător al titlului spre a înfățișa cambia la grefa Tribunalului¹⁾.

În procedura amortizării nu intră oprirea debitorului de a plăti deținătorului cambiei, dar această oprire o poate îndeplini cel ce a cerut amortizarea (art. 321). Oprirea de a plăti se îndeplinește notificând debitorului, după cum am arătat mai sus, ordonanța prezidențială invitându-l să nu plătească prezentatorului cambiei. Oprirea însă este îndeplinită, chiar dacă s'a notificat numai ordonanța fără vre-o invitațiune (somațiune), căci din moment ce debitorul a primit o copie de pe ordonanță, el a luat cunoștință de începerea procedurii de amortizare, astfel că orice plată va face, o va face pe riscul și pericolul lui.

374. *Termenul de prezentarea cambiei.* — Posesorul cambiei, spre a nu i se anule titlul, trebuie să înfățișeze la grefa Tribunalului, dela care emană ordonanța, originala cambie, în termen de patruzeci de zile, dacă este vorba de o cambie trasă sau emisă în țară (și evident, plătitibilă

1) A se vedea: *Supino*, 612, *Bonelli* 230

în țară); iar pentru cambiile emise sau trase în străinătate se aplică termenele arătate în art. 346 c. com.

Acest termen de patruzeci de zile nu curge, decât după ce cambia a ajuns la scadență. Cât timp ea nu este exigibilă, titlul circulă fără nici o stânjenire, iar cel ce o dobândește, nu e ținut să cerceteze la locul plății dacă ea a fost furată sau perdută.

Legea face distincțiune, după cum cambia era sau nu ajunsă la scadență în momentul publicării ordonanței. Dacă la publicarea ordonanței, cambia ajunsese la scadență, termenul de patruzeci de zile curge din ziua publicațiunii; dacă dimpotrivă, cambia nu a ajuns la scadență, termenul de patruzeci de zile va începe să curgă din ziua, în care ea va deveni exigibilă.

Există o vie controversă relativ la termenul de prezentare, când este vorba de o cambie la vedere. Majoritatea autorilor italieni susțin, că termenul de 40 zile pentru cambiile la vedere, trebuie calculat ținându-se seama de dispozițiunea art. 311 și 282, cari prevăd că o cambie emisă la vedere sau la o epocă fixă după vedere, trebuie să fie înfățișată pentru plată înăuntrul anului dela data sa, sub pedeapsă, pentru posesor, de a pierde acțiunea de regres în contra giranților și în contra trăgătorului. Deasemenea la cambiile la vedere acțiunea cambială, potrivit art. 949 c. com., se prescrie având ca punct de plecare tot împlinirea unui an dela emisiune. Prin urmare, se susține că atât timp cât nu s'a împlinit un an dela emisiune, cambia la vedere este lăsată de legiuitor să circule fără împiedecare; numai după trecerea acestui timp, circulația ei normală se oprește. Atât timp cât nu s'a împlinit un an dela emisiune, din punct de vedere al circulației, cambia la vedere trebuie să fie tratată la fel cu cambia având scadența la o zi fixă¹⁾.

Cu toată părerea majorității autorilor italieni, instanțele judecătorești italiene au decis, până la 1916, că termenul de prezentare la cambiile la vedere este de 40 de

1) Conform: *Supino*, 613-615, *Vidari*, 6.946, *Vivante*, 1.323; *Sorani*, 618; *Bolaffio*, în revista *Temi*, 1902, p. 15; *Navarrini*, *Trattato*, 1.360.

zile, începând a curge acest termen dela data publicării ordonanței. In interpretarea ce s'a dat de jurisprudență articolului 330 c. com. it., corespunzător art. nostru 355, s'a socotit, că cuvintele întrebuintate în lege de „o altrimenti della pubblicazione dell'avviso” (în codul nostru „și în caz contrariu dela publicarea ordonanței”), se referă, între altele, și la cambiile plătibile la vedere. Cu altē cuvinte, în ultimul alineat al art. citat mai sus, se face distincțiune între cambia „ce n'a ajuns încă la scadență”, cuvinte ce se raportă la cambia cu scadența la o zi fixă și între cambiile cu altfel de scadență, în care categorie intră și cambia la vedere. Părerea aceasta a jurisprudenței a fost îmbrățișată și de unii scriitori cu autoritate în Italia, cari au susținut, că din punct de vedere al logiceii, cambia la vedere nu are scadență, ea este doar plătabilă la prezentare. Data plătei nu e fixată în prealabil; datoria fiind fără termen, plata ei poate fi cerută oricând. Când legea zice că să se prezinte în 40 de zile dela scadență, se referă la cambiile la cari scadența este determinată în cambie; se susține, că numai despre acestea se poate spune, că n'au ajuns încă la scadență, sau au ajuns la scadență. Pentru cambiile la vedere nu s'ar putea ține un asemenea limbaj, de oarece ele sunt exigibile oricând.

Dela 1916 jurisprudența italiană numai este unanimă. In urma unui cunoscut proces de amortizare, Banco di Sicilia a obținut dela Curtea de Apel din Genova o deciziune prin care instanța de apel a hotărât, pentru prima oară în Italia, că termenul de 40 de zile curge pentru cambiile la vedere, nu dela publicarea ordonanței ci dela împlinirea unui an dela data de emisiune. Deciziunea Curții de Apel din Genova a avut repercusiune, iar părerea ce stă la baza ei a fost adoptată și de alte Curți de Apel și Casațiune, în special de instanțele superioare din Sicilia.

375. 3. *Sentința de amortizare.* — Dacă termenul de 40 de zile a expirat fără ca deținătorul cambiei să o prezinte, se citează, după cererea reclamantului, toți obligații cambiali cum și trasul pentru că contradictoriu cu

ei să se dea o hotărâre¹⁾, prin care să se declare fără tărie cambia față de orice posesor. Cu ocazia aceasta, Tribunalul verifică dacă s'au împlinit cerințele legii pentru amortizare.

În fața Tribunalului se pot administra orice probe ar fi necesare pentru a dovedi, că cel ce a cerut amortizarea, era legitimul ei posesor în momentul pierderii²⁾. Faptul că președintele a verificat și el, nu constituie autoritate de lucru judecat, ordonanța lui neavând decât un caracter provizoriu până la darea hotărârii de către Tribunal³⁾.

Legea cere ca hotărârea să se dea contradictoriu cu obligații din cambie, pentru că se poate întâmpla, ca deținătorul cambiei să se fi prezentat cu cambia la scadență și vreunul din obligați să fi plătit de bună credință, în care caz amortizarea nu și-ar mai avea rost, întrucât s'ar produce tardiv.

În fața Tribunalului se poate prezenta direct, făcând cerere de intervenție, deținătorul cambiei, care justificând legitimitatea posesiunii sale, să obție respingerea cererii de amortizare⁴⁾.

Obligații cambiali nu se pot face apărătorii deținătorului cambiei, care cu toate publicațiile făcute nu se înfățișează, pentru că nu au interes și ar fi să pledeze *de jure tertii*, fiindcă odată cambia anulată, nu există pentru ei pericol de a plăti de două ori aceeaș datorie⁵⁾.

Hotărârea de amortizare nu trebuie să fie confundată cu hotărârea de condamnare la plată. Hotărârea de amortizare are de scop ca, anulând cambia, s'o înlocuiască, adică să dea puțință proprietarului ei să cheme eventual în judecată ulterioară pentru plată, ca și cum proprietarul ar poseda încă cambia: înlocuirea deci a cambiei prin sentință judecătorească, în vederea obținerii plății dela cei obligați cambial. De aceea Tribunalul este singurul competent să declare fără tărie cambia în mâna oricărui

1) Vezi: *supra*, n. 219.

2) Vezi: *supra*, n. 219, 221.

3) *Supino*, 620 bis.

4) *Supino*, 621, care citează în acelaș sens Cas. Florența, 28 Ianuarie 1886.

posesor; pe când a judecă acțiunea cambială pe baza sentinței de amortizare, este competente și Judecătorul de ocol, în limitele competenței sale generale.

Dacă procesul de amortizare nu trebuie confundat cu procesul, ce are ca obiect plata cambiei, totuși obligații cambiali, față de cari, contradictoriu, s'a obținut amortizarea, numai pot invoca, cu ocazia judecării acțiunii cambiale, excepțiunile referitoare la identitatea cambiei pierdute. Aceste excepțiuni trebuiesc ridicate în procesul de amortizare și dacă nu sunt invocate, rămâne stabilită față de cei citați, că reclamantul este adevăratul proprietar al cambiei identificată în sentință.

Cu toată obținerea amortizării, excepțiunile personale se pot invoca cu ocazia judecării acțiunii cambiale, de oarece acele excepțiuni nu intră în cadrul judecării de amortizare.

Așa se admite că sentința de amortizare nu ridică dreptul pentru cei citați, de a opune în acțiunea cambială excepțiunile menite să excludă sau să restrângă obligațiunea lor precum: lipsa de protest, decăderea din acțiunea de regres, incapacitatea, prescripția și chiar contestarea că pe originalul cambiei ar fi existat semnătura proprie a pârâtului.

§ 69. Pozițiunea reclamantului în timpul procedurii de amortizare

376. *Cum e socotit cel care a obținut ordonanța prezidențială.* — Cel ce a obținut ordonanța de amortizare este socotit în mod fictiv și provizoriu ca fiind încă în posesiunea cambiei. De aci decurg următoarele consecințe:

a) Reclamantul va putea exercita toate actele cari tind la păstrarea drepturilor sale. Așa el poate, prezentând o copie a cambiei, să ceară dela tras acceptarea și, în caz de refuz, să exercite dreptul de regres; de asemenea, notificând ordonanța, el poate face opozițiune la plată. Este vorba prin urmare, de acte conservatorii după publicarea ordonanței, dar mai înainte ca să fi ajuns cambia la scadență.

b) Cel ce a obținut ordonanța, poate cere plăta — după ajungerea cambiei la scadență — dând cauțiune sau, atunci când nu voește să dea cauțiune, el poate cere consemnarea sumei.

Cauțiunea are drept scop să asigure pe debitor pentru eventualitatea aparițiunii posesorului cambiei, care ar cere și el plata.

Debitorul cambiei nu poate trimete pe legitimul posesor ca să se despăgubească dela cauțiune, ci trebuie să-l plătească chiar el, căci posesorul are toate drepturile de posesor cambial. De aceea în caz de pierderea cambiei debitorul trebuie să fie prudent, să plătească numai contra unei cauțiuni sigure, iar în caz de îndoială să consemneze suma.

Cauțiunea cum și depunerea sumei sunt măsuri de siguranță până la obținerea hotărârii de amortizare. Odată obținută această hotărâre, numai există pericol și cauțiunea este liberată, iar suma consemnată va fi încasată de reclamant.

În cazul în care trasul sau emitentul nu plătește la scadență, reclamantul pe baza ordonanței prezidențiale va face să se dreseze protest, descriindu-se în actul de protest cambia cât se poate de precis (art. 328).

c) Înarmat cu ordonanța prezidențială și cu actul de protest, reclamantul poate exercita acțiunea cambială nu numai cea directă — pentru care de altfel nici nu e nevoie de act de protest — dar chiar și acțiunea cambială de regres.

Obligatul de regres, care a plătit pe baza ordonanței prezidențiale și a protestului, poate să se îndrepte la rându-i pe cale de regres în contra obligaților lui, dând însă și el cauțiune.

§ 70. Pozițiunea posesorului cambiei în timpul procedurii de amortizare și după amortizare

377. *Posesorul care se prezintă înainte de pronunțarea sentinței de amortizare.* — Cu toată obținerea ordonanței prezidențiale și cu toată întinsa publicitate ce se dă acestei ordonanțe, cambia nu încetează de a fi un titlu

La ordin transmisibil prin gir. Cel ce dobândește cambia prin gir, dobândește drepturi autonome și prin urmare giratarul de bună credință devine proprietar al cambiei. Legea cambială admitând procedura amortizării la cambiile pierdute a căutat să apere pe cel ce a pierdut titlul, fără însă a sacrifica pe dobânditorul de bună credință al cambiei. Între cel ce a pierdut cambia și între dobânditorul de bună credință al ei, legea, în interesul general al circulabilității titlurilor de credit, protejează pe acesta din urmă.

Pentru a se bucura de protecțiunea legii, posesorul trebuie să înfățișeze cambia la grefa tribunalului locului plății în termenul arătat mai sus. Prezentarea cambiei înăuntrul termenului împiedică darea hotărârii de amortizare, de oarece pentru a se declara fără tărie o cambie, trebuie să se constate că nu s'a prezentat cambia pierdută sau sustrasă (art. 356 al. 2).

Impiedicată amortizarea prin înfățișarea cambiei, nu rămâne altă cale celui ce obținuse ordonanța prezidențială, decât să intente proces de revendicarea cambiei ce s'a prezentat.

Posesorul, care se va legitimă printr'un șir neîntrerupt de giruri, nu poate fi îndatorat de a remite cambia celui ce se preținde că a fost proprietarul ei și că a pierdut-o, decât dacă se va dovedi împotriva-i, că a fost de rea credință sau a săvârșit o greșeală mare când a dobândit-o (art. 357).

Posesorul va fi socotit de rea credință, atunci când se va dovedi că avea cunoștință în momentul când i s'a transmis cambia, că, acel ce i-o giră, nu avea dreptul să dispue de ea, fiindcă o furase sau o dobândise cu rea credință. Dacă în momentul când a dobândit cambia, a știut că acea cambie fusese pierdută, dar era convins, că acel ce i-o giră era un giratar de bună credință; în asemenea ipoteză posesorul cambiei se poate prevala de buna credință a autorului său¹⁾.

Posesorul va fi socotit că a săvârșit o culpă gravă,

1) *Vivante*, 1.326.

când se va dovedi că în momentul dobândirii cambiei, ar fi putut să știe, că cel ce îi giră cambia, nu avea acest drept și totuși nu a avut băgarea de seamă, ce se obișnuște în asemenea împrejurări și a primit să fie giratar.

Girurile după scadență ne având decât efectele unor cesiuni, excepțiunile de rea credință sau de culpă gravă, ce se puteau invoca în contra giranților de după scadență, se vor putea invoca și contra giratarilor lor.

378. *Posesorul care se prezintă după pronunțarea sentinței.* — Dacă posesorul cambiei originale se prezintă după pronunțarea sentinței de amortizare, el nu se mai poate adresa debitorilor cambiali, de oarece pentru aceștia cambia a devenit fără tărie. Chiar dacă debitorul nu a plătit, el nu mai poate plăti decât aceuia ce se legitimează prin sentința de amortizare; posesorul va avea însă calea dreptului comun spre a se despăgubi dela cel ce pe ne drept a încasat în locul lui suma din cambie¹⁾.

§ 71. Amortizarea în provinciile alipite. Reforme.

379. *Amortizarea după legea ungară și austriacă.* — Principiile referitoare la amortizarea cambiei, sunt aceleași în vechiul Regat, cât și în Bucovina și Transilvania, cu următoarele deosebiri:

a) Termenul de prezentarea cambiei este d 45 zile (art. 75 din legea austriacă; art. 77 din legea ungară);

b) Cel ce a cerut amortizarea, nu poate cere plata dela obligații de regres, ci numai dela obligații directi (art. 73 legea austriacă; art. 78 și 79 legea ungară).

c) Cel ce a pierdut cambia nu poate dresa protest. Această imposibilitate unită cu considerațiunea, că în legile germanice se vorbește numai de cererea de plată dela acceptant face ca toată lumea să fie de acord, că nu există pentru presupusul proprietar dreptul de a cere plata dela obligații de regres atât timp cât durează procedura amortizării.

1) *Vivante*, 1327.

Când cambia a fost pierdută însă după dresarea protestului, se susține de către unii, că odată obținută sentința de amortizare, pe baza ei se poate intenta acțiunea cambială de regres¹⁾.

380. *In proiectul preliminar pentru un nou cod de comerț italian* procedura amortizării a fost simplificată, făcând-o mai puțin costisitoare și în acelaș timp mai grabnică.

După acest ante-proiect procedura amortizării consistă din următoarele:

1. O notificare adresată trasului sau emitentului de a nu plăti celui ce ar prezenta cambia. Din momentul primirii notificării, plata făcută deținătorului nu liberează pe debitor.

2. O cerere motivată către președintele Tribunalului locului plății de a declara fără tărie cambia.

3. O ordonanță prezidențială, prin care se pronunță amortizarea și se autoriză plata după 30 zile dela data ordonanței sau dela data scadenței, dacă cambia nu a ajuns la scadență, și numai dacă deținătorul cambiei nu a făcut opoziție înăuntrul acestui termen.

Odată expirat termenul fără ca deținătorul să fi făcut opozițiune, se poate obține plata pe baza ordonanței.

Dacă s'ar fi făcut însă opoziție, ea suspendă plata până ce nu a fost respinsă printr'o hotărîre definitivă.

Opoziția se notifică atât celui ce a cerut amortizarea cât și trasului sau emitentului.

Spre a se curma orice îndoială s'a prevăzut că amortizarea distruge orice drept relativ la cambia amortizată, dar nu ridică dreptul eventual al posesorului de a se despăgubi dela cel ce a obținut amortizarea.

În fine se prevede pedeapsa cu reclusiune dela 1—5 ani și cu amendă de cel puțin a zecea parte din suma din cambie pentru acel ce se va dovedi că cu rea credință a cerut amortizarea unei cambii.

1) A se vedea: *Staub*, art. 73, n. 14.

După cum se vede în proiectul italian se suprimă judecata contradictorie, care îngreunează foarte mult procedura. De asemenea s'a suprimat publicarea ordonanței, ceea ce credem că nu e recomandabil. Restul socotim că constituie un progres față de starea actuală a legislațiunii noastre.

CAPITOLUL XV

DECADEREA ȘI PRESCRIȚIUNEA CAMBIALA

§ 72. Decăderea din acțiunea cambială

381. *Principii generale.* — Posesorul cambiei, spre a-și conserva dreptul de regres, trebuie să intente acțiune cambială în termenele scurte arătate de art. 345, 346 și 282 c. com. Dacă nu a respectat aceste termene, el este lovit de decădere (art. 350 c.com.).

Pentru a conserva dreptul său în contra obligațiilor directe, posesorul nu are nevoie de a îndeplini vreo formalitate. Acțiunea cambială directă nu este supusă decât prescripțiunii de 5 ani, arătate de art. 949 c. com.

O singură excepție dela această regulă avem la cambiile domiciliante, la cari posesorul este decăzut din acțiunea cambială directă, în caz că nu s'a dresat protestul față de domiciliatar.

Decăderea se deosebește de prescripție, nu numai pentru că la una termenele sunt foarte scurte, iar la alta termenul e de 5 ani; ci chiar prin natura însăși a acestor instituțiuni.

Termenul scurt dela decădere este „o condițiune pozitivă pentru existența dreptului și nu trebuie confundat cu prescripția, care e o condițiune negativă pentru existența dreptului”¹⁾. Sau cum scrie un cunoscut autor ita-

1) *Vivante*, vol. IV, 2.238.

lian: „în dreptul cambial decăderea nu înseamnă *picrde-rea* unui drept posedat, ci împedecarea de a-l câștiga. Decăderea cambială împedecă ca dreptul cambial să nască, ca urmare a neîndeplinirii tempestive a formalităților cerute pentru prezervarea acțiunii cambiale”.

Termenul pentru exercitarea acțiunii de regres fiind o condițiune pozitivă pentru existența dreptului, urmează că fără respectarea lui posesorul nu poate exercita acțiunea cambială în contra obligaților de regres.

382. *Cum se înlătură decăderea.* — Decăderea, spre deosebire de prescripție, nu este susceptibilă nici de întrerupere, nici de suspendare; ea poate fi doar înlăturată prin intentarea acțiunii în termen¹⁾.

Pentru a se înlătura decăderea este suficient intențarea acțiunii chiar înaintea unei instanțe judecătorești incompetentă (art. 350 c. com.).

383. *Falimentul debitorului.* — Dacă debitorul de regres a fost declarat în faliment, posesorul cambiei își conservă drepturile sale cambiale, prin cererea de verificare, făcută potrivit art. 768 c. com. Din momentul declarării în faliment, nu se mai pot exercita acțiuni individuale în contra falitului (art. 717), iar creditorii — ce vovesc să-și valorifice creanțele —, trebuiesc să se adreseze judecătorului sindic, pentruca contradictor cu ceilalți creditori să se hotărască dacă sunt sau nu creditori reali ai falitului. Prin urmare, din punct de vedere al înlăturării decăderii, cererea de verificare, făcută în termenele arătate de art. 345 și 346 c. com., are acelaș efect ca și intentarea acțiunii cambiale.

384. *Cambia titlu executoriu; ordin de plată.* — Acolo unde cambia are forță executorie, cum e în Italia, sau acolo unde în baza ei se poate emite ordin de plată, cum e în Transilvania și Bucovina, urmărirea sau ordinul de plată sunt acte, ce au însușirea de a păstra acțiunea cambială, căci, după legiuirile acestea, acțiunea cambială se exercită în mod obicinuit, adică contradictoriu, fie prin executare

directă, rămânând debitorului puțința ca opunându-se, să se deschidă procedura contradictorie.

385. *Acțiune în justiție.* — Acțiunea în justiție chiar intentată înaintea unor judecători incompetenți împiedică decăderea, dar acest efect nu-l produce o acțiune ce s'a anulat de judecată, căci un act nul nu produce nici un efect. Este adevărat că la prescripție avem o derogare în art. 1870 c. civ., după care o cerere în justiție întrerupe prescripția „chiar în cazul când este adresată la o instanță judecătorească incompetentă, și chiar dacă este nulă pentru lipsă de forme”; dar în materie de decădere cambială, art. 350 c. com., nu a prevăzut decât acțiunea „intentată înaintea unor judecători incompetenți”, nemai făcând vorbire de acțiunea nulă ca formă.

Înalta Curte de Casație a decis în acest sens, că o acțiune nulă nu poate împiedeca decăderea în acțiunea cambială, deși instanța noastră supremă nu face o distincțiune precisă între prescripție și decădere; între împedecarea și întreruperea decăderii¹⁾.

386. *Perimarea.* — Susține că acțiunea, intentată în termen, împiedică decăderea, chiar dacă acea acțiune s'a perimat. Motivele, ce se invocă, nu ne conving. Se pretinde, că ar fi prea aspru, dacă am decide că acțiunea perimată nu împiedică decăderea, de oarece termenele, fixate de lege, pentru exercitarea acțiunii de regres sunt așa de scurte, încât perimată acțiunea, niciodată reclamantul nu ar mai fi în situația de a mai intenta o nouă acțiune de regres: perimarea se obține după un an, iar termenul pentru regres este de 15 zile. Se mai zice, că o singură sancțiune este în lege: sancțiunea decăderii, dacă nu se intentă acțiunea în termen util și nu se poate adăoga o a doua sancțiune, cum ar fi decăderea, în cazul perimării unei acțiuni cambiale intentate în 15 zile de la dresarea protestului.

Socotim că o acțiune perimată nu poate împiedeca decăderea, de oarece efectul perimării este cunoscut: perimarea

1) Cas. III, 18 Ianuarie 1910, «Buletin», 19.0, p. 101.

face să dispară acțiunea intentată. După art. 258 pr. civ. prim perimare se sîng toate actele de procedură; dreptul însă de a intenta o nouă acțiune nu este stins, dacă nu s'a prescris. Ori, nu se poate susține că în baza acestui articol, posesorul, căruia i s'a perimat acțiunea, mai e în drept să exercite acțiunea de regres, atîta vreme cît prescripția extinctivă nu s'a împlinit; întrucît în condica de procedură civilă, cînd s'a zis că reclamantul mai poate intenta o acțiune atîta timp cît dreptul său nu s'a prescris, s'a avut în vedere să se lase nevătămată puțința de valorificare în justiție a unui drept, dar numai cîtă vreme acel drept există. Odată ce, prin hotărîre judecătorească s'a pronunțat primarea, din punct de vedere legal, acțiunea perimată este considerată ca și neavenită.

387. *Împiedecarea decăderii are efect re'at.v.* — Intențarea acțiunii împiedecă decăderea numai față de obligatul de regres chemat în judecată; ea nu are niciun efect față de ceilalți coobligați de regres, ce nu figurează ca pârîți. Aceasta este o consecință firească a autonomiei obligațiilor cambiale și am mai avut ocaziunea să ne ocupăm de ea, cînd am vorbit de solidaritatea obligațiilor cambiali.

388. *Decăderea nu este de ordine publică.* — Decăderea pentru expirarea termenului fixat de lege pentru exercitarea acțiunii de regres nu este prevăzută în interes de ordine publică, ci în interes de ordin particular; astfel că ea nu poate fi invocată din oficiu de judecători, ci numai de partea în favorul căreia s'a produs, adică de către obligatul de regres, chemat în judecată după expirarea termenului. Un asemenea obligat va avea cîștig de cauză, dacă va invoca excepțiunea, ce rezultă din decăderea din dreptul de regres, potrivit art. 349, la „prima înfățișare”

Decăderea fiind înscrisă de legiul'or în interesul obligatului de regres (spre a nu fi ținut ca atare prea lungă vreme) liber este acesta să renunțe de a se prevala de decădere; în care caz acțiunea cambială de regres va fi supusă prescripției de 5 ani.

Renunțarea de a se prevala de decădere sau învoi-

rea ca posesorul cambiei să nu intente acțiunea în termenul de 15 zile, sunt convențiuni extra-cambiale, supuse regulilor de probațiune din dreptul comun, și nu au efect decât între cei ce s'au stabilit: *inter partes*; ele nu se pot opune unor gîranți, care nu au luat parte la atari convențiuni.

Deși un debitor de regres renunță de a se prevala de decădere și lasă să fie condamnat la plată, nu înseamnă prin aceasta, că creditorul nu a decăzut din dreptul de regres. El a decăzut cu toată renunțarea unuia din obligați, și nu va putea exercita regresul împotriva altora, cari nu au renunțat; iar pe de altă parte obligatul, care plătește un creditor decăzut, nu se poate întoarce la rîndu-i în contra gîranților predecesori lui, de oarece pentru aceștia cel ce a plătit, a efectuat o plată, ce potrivit dreptului cambial nu era ținut s'o facă.

389. — *Dispensa de protest și decăderea.* — Am văzut că debitorul cambial poate dispensa pe posesor de a dresa protest, dispensă ce rezultă fie dintr'o clauză expresă a cambiei: „*fără protest*”, „*fără cheltueli*”, fie dintr'o învoire aparte.

Se poate chiar ca dispensa de protest să rezulte implicit. Un lucru trebuie reținut: dispensa de protest nu scutește pe posesor de a prezenta cambia la plată în ziua scadenței și nici de a exercita acțiunea de regres în termenele arătate de art. 345 și 346 c. com.

În acest caz termenele vor curge din ziua când s'ar fi făcut protestul, dacă nu era dispensa.

Ni se pare prea evident, că dispensa de protest nu poate însemna, că obligatul de regres a înțeles prin aceasta să rămâie obligat tot atît timp cît și obligatul direct (5 ani), încât nu insistăm mai mult, deși s'a susținut — pare-se — și contrariu la noi în țară (după cîte am citit într'un curs ținut la Universitatea din București).

§ 73. Prescripțiunea acțiunii cambiale

390 *Ce acțiuni se prescriu prin 5 ani?* — Se prescriu prin trecere de 5 ani: a) acțiunea cambială în contra obligatului direct; b) acțiunea cambială în contra obligaților de regres, numai dacă ea a fost salvată de decădere.

391. *Sistemul legiuirilor germanice.* — În sistemul ordonanței cambiale germane, posesorul cambiei decade din acțiunea de regres, dacă nu se dresează la timp actul de protest; dar odată dresat în timpul util acest act, acțiunea de regres se stinge ca și acțiunea directă prin prescripțiunea extinctivă. Deși în sistemul german termenele pentru acțiunea de regres sunt termene de prescripțiune, totuși ele sunt mai scurte decât termenul pentru prescrierea acțiunii în contra obligaților direcți. Într'adevăr, art. 77 al ordonanței cambiale germane¹⁾ prevede, că acțiunea în contra acceptantului se prescrie prin 3 ani, socotiți dela scadența cambiei, și acelaș lucru este și pentru acțiunea în contra emitentului unui bilet la ordin (art. 100); iar pentru acțiunea în contra trăgătorului și giranților se prevede prin art. 78 o prescripțiune: a) de 3 luni, dacă cambia e plătabilă în Europa, cu excepția Islandei și a insulelor Feröe; b) de 6 luni dacă e plătabilă în țările de pe litoralul Asiei și Africei dealungul mării Mediterane și mării Negre sau în insulele din aceste mări; c) de 18 luni, dacă cambia este plătabilă într'o altă țară afară din Europa ori în Islanda și insulele Feröe. Când acțiunea de regres se exercită nu de ultimul posesor, ci de un obligat de regres, care a achitaț cambia, atunci termenul de 3, 6 și 18 luni se socotește după localitatea unde domiciliază reclamantul, presupunându-se că el acționează pe un debitor cu domiciliul în Germania (art. 79). Termenele curg în contra ultimului posesor din ziua dresării protestului; în contra girantului din ziua plății, dacă el a plătit mai înainte de a i se intenta acțiune cambială, sau din ziua comunicării acțiunii sau a citațiunii.

1) Art. 77, legea austriacă; 84 legea ungară.

392. *In Regulamentul uniform dela Haga* a triumfat sistemul german, care supune întotdeauna acțiunea cambială — fie ea direcță, fie de regres — prescripțiunii, cu următoarele modificări: a) s'a prevăzut un termen mai lung (1 an) pentru prescrierea acțiunii ultimului posesor în contra obligațiilor de regres; pe când acțiunea obligațiilor de regres între ei se prescrie prin 6 luni; b) s'a prevăzut că acțiunea de regres, în caz de dispensă de protest, se prescrie cu începere din ziua scadenței, iar nu din ultima zi când se putea dresa protestul, după cum am văzut că decide doctrina și jurisprudența germană; c) s'a renunțat a se mai calcula termenul după distanțe și ținându-se seama de mijloacele rezezi de comunicație din vremea noastră s'a fixat un termen unic, un an pentru ultimul posesor, șase luni pentru ceilalți.

Iată cuprinsul art. 70 al Regulamentului uniform dela Haga:

„Toates actions résultant de la lettre de change contre l'accepteur, se prescrivent par trois ans à compter de „la date de l'échéance.

„Les actions du porteur contre les endosseurs et contre le tireur se prescrivent par un an à partir de la „date du protêt dressé en temps utile ou de celle de l'échéance en cas de clause de retour sans frais.

„Les actions en recours des endosseurs les uns contre „les autres et contre le tireur se prescrivent par six mois „à partir du jour où l'endosseur a remboursé la lettre ou du jour où il a été lui-même actionné”.

În anteproectul dela Haga din 1910 termenul pentru acțiunea de regres era în toate cazurile de 6 luni. La conferința din 1912 reprezentanții Franței au cerut un termen mai lung și atunci s'a ajuns la o transacție: un an pentru acțiunea ultimului posesor în contra obligațiilor de regres și șase luni pentru acțiunea obligațiilor de regres între ei. S'a crezut că cea mai demnă de atențiune este acțiunea de regres a ultimului posesor (posesorul dela scadență), de aceea i s'a și acordat acestuia un termen mai lung

Iată cum justifică D-nii *Lyon Caen* și *Simons*, art. 70 al Regulamentului uniform:

„Anteproectul din 1910 (art. 82 alineatele 1—3) admite o prescripție de 3 ani pentru acțiunile rezultând din cambie în contra acceptantului și o prescripție de 6 luni pentru acțiunile posesorului cambiei în contra giranților, precum și pentru recursurile giranților între ei (unora contra altora). Nu s'a făcut nici o obiecțiune în contra principiului, ca să se admită două prescripții de durată diferită. S'au adresat însă critici ante-proiectului din 1910 în ce privește durata stabilită pentru prescripție. S'a recunoscut, în general, că cu ușurința și rapiditatea actuală a comunicațiilor, termenul de 3 ani este suficient pentru acțiunile în contra acceptantului, dar prescripția de 6 luni pentru celelalte acțiuni și recursuri a părut unora prea lungă, altora prea scurtă. Credem că s'a ajuns la o transacțiune foarte admisibilă fixând: 1) la un an durată pentru prescripția acțiunilor posesorului în contra giranților și în contra trăgătorului; 2) la șase luni durată pentru prescripția acțiunilor giranților între ei și în contra trăgătorului. Dintre acțiunile de regres, acelea ale posesorului dela scadență sunt cele mai importante. Pentru aceste acțiuni se pare că este necesară o prescripție, care să depășească cele 6 luni”¹⁾.

În ce ne privește, socotim că Regulamentul dela Haga prezintă două grave inconveniente: *a)* termele pentru prescripția acțiunilor de regres sunt prea lungi, astfel că în caz de șir mai lung de giruri trăgătorul și primii giranți vor rămâne ținuți în nesiguranță mai mult chiar de 3 ani; *b)* nu s'a ținut seamă de obiecțiunea ce s'a ridicat chiar în sânul conferinței de *Carlin*, delegatul Elveției, care a arătat, că este inechitașul să se poată exercita acțiunea în contra unui obligat de regres la sfârșitul celui de al treilea an, împiedecându-l astfel ca, la rându-i să se mai poată întoarce în contra obligatului direct, a cărui obligațiune cambială s'a prescris¹⁾.

1) *Deuxième conférence de la Haye*, 1912, Actes I, 100.

2) *Deuxième conférence de la Haye*, Actes II, 99.

Un exemplu ne va învedera defectuozitatea sistemului dela Haga. Să presupunem o cambie cu A posesor la scadență, B trăgător și giranți A^1 , A^2 , A^3 , A^4 , A^5 . Dacă A^1 exercită acțiunea de regres după 11 luni dela scadență în contra lui A^5 , iar acesta în luna 6-a dela chemarea lui în judecată acționează pe A^4 și tot astfel din girant în girant vom avea: $A—A^5=11$ luni; $A^5—A^4=6$ luni; $A^4—A^3=6$ luni; $A^3—A^2=6$ luni; $A^2—A^1=6$ luni. Prin urmare primul girant va fi acționat după 35 luni dela scadență și dacă el va acționa după o lună pe trăgător, acesta nu va mai avea recurs în contra acceptantului, de oarece obligațiunea acestuia se prescrie prin trecere de 3 ani (36 luni) dela scadență.

393. *De când începe a curge prescripția.* — Termenul prescripției începe a curge dela scadență, iar nu dela data protestului. Legiuitorul italian a voit ca termenul să curgă dela scadență, fie că este necesar sau nu dresarea protestului pentru conservarea acțiunii de regres.

În vechiul cod italian, în art. 282 termenul prescripției curgea dela data protestului său, în caz de nedresarea protestului, dela scadență. Legiuitorul italian a socotit că trebuie uniformizat termenul prescripției și întrucât protestul se face imediat după scadență, el să nu aibă caracterul de a întârzia sau întrerupe prescripția¹⁾.

În lucrările pregătitoare ale codului de comerț italian citim în această privință: „Dar cum protestul trebuie să fie făcut într'un termen foarte scurt dela scadență și el este un act pur preparatoriu al exercitării acțiunii, nu pare necesar de a mai păstra, când e vorba de curgerea prescripției, distincțiunea arătată imediat mai sus, între cambiile protestate și cambiile neprotestate; așa că dispozițiunea relativă la această chestiune poate fi în mod util simplificată”²⁾.

În calcularea termenului nu intră *dies a quo*, adică

1) *Vivante*, 2235.

2) Procesul verbal No. 818; a se vedea *Vivante*, nota 44.

nu se numără ziua scadenței; se numără înăă *dies ad quem* (art. 1887 c. civ.).

394. *Militari, femei măritate, minori, interziși.* — Potrivit normelor dreptului comercial prescripțiua cambială curge chiar contra militarilor în serviciul activ în timp de resbel, în contra femeii măritate, în contra minorilor, fie ei emancipați sau nu, și în contra interzișilor (art. 946 c. com.).

395. *Intreruperea prescripției.* — Intreruperea prescripției se regulează după dispozițiunile codului civil, dar ținând seama de auonomia obligațiunii or cambiale, codul de comerț are grija să prevadă că „în obligațiunile cambiale, actele întreruptive de prescripțiune făcute în persoana unuia din coobligați nu produc niciun efect față cu ceilalți coobligați” (art. 946 al. ultim).

396. *Cambii plătibile la vedere și la un anume timp dela vedere.* — Pentru cambiile plătibile la vedere prescripțiua curge dela data prezentării. In caz că se refuză acceptarea, vizarea sau numai datarea, data protestului va servi ca punct de plecare pentru prescripțiua de 5 ani.

Pentru cambiile plătibile la un anume timp dela vedere, prescripțiua începe a curge dela scadența lor, calculată, după cum știm, dela prezentarea lor.

Atât cambiile plătibile la vedere cât și cele plătibile la un anume timp dela vedere, trebuiesc prezentate înăuntrul unui an dela emiterea lor, dacă nu s'a stipulat un termen mai scurt.

In ce privește cambiile plătibile la un anume timp dela vedere se poate întâmpla 2 ipoteze interesante pentru noi:

a) O cambie plătabilă la un anume timp dela vedere s'a prezentat în termenul voit de lege, dar s'a omis datarea acceptării sau a vizării și nici nu s'a dresat un protest de nedatare. In acest caz posesorul nu are acțiune

cambială în contra obligațiilor de regres, dar în contra acceptantului (la trată) și contra emitentului (la biletul de ordin) scadența se socotește dela cea din urmă zi a termenului de înfățișare (art. 284 al. ultim); iar dela scadență curge prescripția de 5 ani în contra obligatului direct;

b) O cambie plătitibilă la un anume timp dela vedere nu s'a prezentat în termen de un an dela emiterea ei. În această ipoteză trebuie să distingem după cum avem înaintea noastră o cambie trată sau un bilet la ordin. Dacă e o trată și ea nu s'a prezentat în termen, orice obligațiune din cambie s'a stins; dacă însă e un bilet la ordin, emitentul rămâne obligat, deși nu i s'a prezentat în termen de un an. Intr'adevăr legea vorbește în art. 282 și 350 numai de pierderea acțiunii de regres în contra trăgătorului și în contra giranților, iar nicidecum de pierderea acțiunii directe în contra obligatului principal. Acesta rămâne obligat timp de 5 ani, ținându-se seamă, pentru calcularea termenului, de „ultima zi a termenului prevăzut de art. 282”.

Din faptul că art. 949 face trimetere numai la art. 282, s'a susținut că e o lacună în lege, întrucât nu se vorbește nimic de prescripția la cambiile plătitibile la vedere; iar un cunoscut autor italian este de părere, că lacună nu poate fi, de oarece o cambie la vedere, dacă s'a prezentat în termen de un an și s'a constatat prin protest această prezentare, ea dobândește o scadență determinată, de la care va curge prescripția; dacă din potrivă cambia nu s'a prezentat înăuntrul acestui termen, nu poate fi vorba de curgerea prescripției, ci de lipsa oricărei acțiuni cambiale¹⁾.

Credem că posesorul unui bilet la ordin plătitibil la vedere, își păstrează acțiunea cambială în contra emitentului, chiar dacă nu s'a făcut prezentarea în termen de 1 an dela emitere; iar acțiunea se prescrie prin trecere de 5 ani dela împlinirea ultimei zile a termenului fixat în art. 282. Deducem această soluție:

1) *Vivante*, IV, 222.

a) Din faptul că pentru cambiile plătibile la vedere legea fixează acelaș termen de prezentare, termenul din art. 282 (vezi art. 311);

b) Din faptul că sancțiunea neprezentării în termen a unei cambii plătibile la vedere este arătată în art. 351 și consistă (ca și la cambiile plătibile la un anumit timp dela vedere) în pierderea acțiunii de regres, iar nu a acțiunii directe.

397. *Efectele prescripției.* — Prescripția de 5 ani stinge obligațiunea cambială și nu este o simplă prezumțiune de plată.

Tratând la începutul acestui volum despre raporturile dintre acțiunea cambială și obligațiunea fundamentală, care a dat naștere cambiei, am arătat că emiterea unei cambii nu operează — în regulă generală — novațiune și în consecință prescripția acțiunii cambiale nu stinge și acțiunea derivând din raportul de drept generator al cambiei (bine înțeles în cazul că acest raport este supus unei prescripțiuni mai lungi).

De asemenea cu ocaziunea examinării acțiunii pentru îmbogățire fără cauză, am văzut controversa, ce există în doctrină și jurisprudență asupra prescripției acestei acțiuni.

Prin trecere de 5 ani se prescrie acțiunea, ce derivă din cambie. Indată ce s'a obținut însă o hotărîre definitivă pe baza unei cambii drepturile din aceea hotărîre nu mai sunt supuse prescripției de 5 ani, ci prescripției comerciale ordinare de 10 ani.

Este drept, că doctrina dominantă susține aplicarea prescripției civile de 30 ani drepturilor ce derivă dintr'o sentință, dată asupra unei acțiuni cambiale¹⁾; noi însă socotim, că întrucât o astfel de sentință cuprinde în ea obligațiuni comerciale, aceste obligațiuni se sting după trecerea celui mai lung termen prevăzut în codul de comerț: 10 ani (art. 947).

1) A se vedea *Vivante*, IV, n. 2221, unde se poate găsi bibliografia.

O sentință pronunțată în baza unei cambii este, fără îndoială, o sentință comercială, iar dreptul valorificat și menținut în ea, nu s'a putut transforma într'unul civil.

Dacă autoritatea lucrului judecat se împotrivește ca drepturile într'o sentință să se prescrie în 6 luni, 1 an, 5 ani, etc., după cum se prescriau acțiunile ce s'au judecat; cu nimic însă nu e atinsă autoritatea unei sentințe, când constatată fiind natura ei comercială, se decide că drepturile consfințite prin ea se prescriu întotdeauna — deci uniformitate — prin trecerea de 10 ani, adică prin prescripția ordinară în materie comercială¹⁾.

---

1) In acest sens și *Giannini*, p. 304.

TABLA DE MATERII

INTRODUCERE IN DREPTUL CAMBIAL

§ 1. *Privire generală asupra legislațiunei cambiale.*

	Pag.
1 Epocile de perfecționare a principiilor cambiale	3
2 Cum a luat naștere cambia	4
3 Legislațiunea din România față de cea italiană și germană	5

§ 2. *Caractere comune tuturor titlurilor de credit.*

4 Care sunt caracterele comune	6
5 Clasificarea	8

§ 3. *Caracterele proprii ale cambiei. Principii generale.*

6 Caractere proprii	9
7 Denumiri; persoane obligate din cambie	11

§ 4. *Funcțiunea economică a cambiei.*

8 Emisiunea cambiei	12
9 Scontarea	14
10 Diferite operațiuni la care servesc cambiile	14

§ 5. *Teoria titlurilor de credit în general și a cambiei în special.*

11 Necesitatea cunoașterii evoluțiunii istorice	16
12 Documente egiptene	16
13 Cunoșteau Romanii titlurile de credit?	18
15 Epoca Germană	22
16 Concluziune	24
17 Titlurile de credit în veacul XIV și XV	24

§ 6. *Fundamentul juridic al cambiei.*

18 Particularitățile obligațiunilor cambiale	25
19 Cum se explică o asemenea obligațiune și care este fundamentul ei	25
20 Concluziune	29

§ 7. *Raportul fundamental al cambiei și acțiunea cambială*

	Pag.
21 Ce înțelegem prin raport fundamental	31
22 Consecințele ce derivă din principiul că emiterea cambiei nu stinge raportul fundamental	37
23 Alte consecințe ce decurg din perzistența raportului fundamental	39

CAPITOLUL I

CAPACITATEA IN MATERIE CAMBIALA

§ 8. *Incapabilii de a se obliga prin cambie*

24 Aplicarea normelor dreptului civil	42
25 I) Minorii	43
26 II) Interzișii	45
27 III) Cei puși sub consiliu judiciar	45
28 IV) Femeea măritată	48
29 Caracterul nulității	49
30 Proba incapacității	50
31 In legea austriacă	50
32 In legea ungară	50

CAPITOLUL II

CONDIȚIUNILE ESENȚIALE ALE CAMBIEI

§ 9. *Metoda legiuitorului român*

33 Deosebirea dintre cambia trată și biletul la ordin	51
34 Condițiunile de formă extrinseci	53
35 Condițiuni intrinseci	53

§ 10. *Data emisiunii*

36 Din ce consistă data	
37 Cerința legii ca în cambie să se arate locul emisiunii este o cerință formală	54
38 Dacă sunt mai multe localități cu acelaș nume nu e neapărată nevoie să se specifice localitatea	55
39 Locul emisiunii poate fi arătat și altfel de cât prin numele unei comune	55
40 La ce servește locul emisiunii	55
41 Contra proba	55
42 Cerința legii, ca în cambie să se arate timpul emisiunii, este formală	56
43 Timpul emisiunii trebuie să fie arătat în mod lămurit și neechivoc	56

	<u>Pag</u>	
44	La ce servește timpul emisiunii	57
45	Contra proba timpului arătat în cambie	57
46	Poate să aibă o cambie mai multe date?	61
47	Unde trebuie scrisă data	62
48	Lipsa datei de emisiune	63
§ 11. <i>Numirea de cambie sau poliță rostită în textul înscrisului</i>		
49	În ce consistă această condițiune	62
50	Pot fi înlocuite cuvintele de „cambie” sau „poliță” cu alte echivalente?	63
51	O cambie emisă în România, însă scrisă într-o limbă străină	64
52	Art. 270 cod. com. arată că numirea de cambie sau poliță trebuie să fie rostită în textul înscrisului	64
53	Regulamentul uniform de la Haga	65
54	Ce înțelegem prin numele primitivului	65
55	Cum trebuie desemnat primitivul ca să fie valabilă cambia	65
56	Când, cel pentru care trebuia să se emită cambia, devine creditor cambial	66
57	Se poate trece în cambie mai mulți primitivi	67
58	Cambia trasă în favoarea trăgătorului	68
60	Biletul la ordin tras	70
59	Trata în ordinul trasului	69
§ 13. <i>Clauza la ordin</i>		
61	Clauza la ordin condițiune esențială	71
§ 14. <i>Arătarea sumei de plătit</i>		
62	Cambia trebuie să arate o sumă de bani	73
63	Locul unde trebuie scrisă suma	73
§ 15. <i>Arătarea scadenței</i>		
64	Condițiune esențială	74
65	Cum trebuie arătată scadența	74
66	Scadența la o zi fixată	76
67	Scadența la vedere	77
68	Scadența la un timp anume hotărât după vedere	78
69	Scadența la un timp anume hotărât după ziua emiterii	79
70	Scadența la un anume bălcu	80
§ 16. <i>Arătarea locului plății</i>		
71	Regulă generală	81

	<u>Pag.</u>
72 Unde trebuie scris locul plății și prin ce expresiuni	83
73 Pot fi arătate în cambie mai multe locuri de plată?	84
§ 17. <i>Semnătura trăgătorului sau a emitentului cu numele sau cu firma sa, ori a mandatarului său special</i>	
74 Textul italian	86
75 Desbatéri parlamentare	87
76 Este indispensabilă semnătura trăgătorului sau a emitentului?	88
77 Semnătura nu trebuie să fie însoțită de alte cuvinte, care să excludă calitatea de trăgător sau emitent a celui ce a semnat	91
78 Ștergerea semnăturii emitentului sau trăgătorului	91
79 Semnarea cu numele emitentului sau trăgătorului, ori cu firma acestora	92
80 Cambia poate fi semnată de un mandatar special	98
81 Mandatul poate fi expres, tacit, verbal sau scris	100
82 Lipsa de mandat	103
§ 18. <i>Diferite clauze cambiale</i>	
83 De câte feluri sunt clauzele	103
84 Clauze permise	103
85 Clauze nepermise	108
86 Clauze care se socotesc nescrise	110
§ 19. <i>Forma „bun și aprobat”</i>	
87 Inovațiunea legiuitorului roman	114
88 Lipsa bunului și aprobat	115
§ 20. <i>Cambia sub formă autentică</i>	
89 Forma facultativă	118
90 Când este indispensabilă	119
§ 21. <i>Lipsa condițiilor esențiale</i>	
91 Sancțiunea în caz de lipsa unei condițiuni esențiale	123
92 Lipsa scadenței și lipsa locului de plată	124
93 Timbrul este o condițiune esențială	126
94 Cambia în alb	126
95 Cambia în alb și formula „bun și aprobat”	131
96 Rezumat	134
§ 22. <i>Cambia domiciliată</i>	
97 Definițiune	135
98 Prin ce cuvinte se exprimă domicilierea	136

§ 23. *Forma cambiei și capacitatea cambială în dreptul internațional*

	<u>Pag.</u>
99 Locus regit actum după diferite legi	138
100 Locus regit actum și dreptul cambial roman	138
101 Capacitatea cambială în dr. internațional	141
102 Regulamentul uniform de la Haga	143

CAPITOLUL III

DESPRE GIR

§ 24. *Forma girului*

103 Ce este girul	144
104 Forma girului (Girul în plin)	144
105 Girul în alb	145
106 Transformarea unui gir în plin în unul alb	146
107 Girul sub condiție	146

§ 25. *Efectele girului*

108 Care sunt efectele girului	147
109 Efect translativ	147
110 Efect de garanție al girului	149
111 Girul „nu la ordin”	149
112 Girul prin procuratiune	152
113 Girul „fără garanție”, „fără oblig”	153
114 Girul cu titlu de gaj	154
115 Girul după scadență	156

CAPITOLUL IV

DESPRE ACCEPTARE

§ 26. *Prezentarea cambiei-trate la acceptare*

116 Prezentarea este facultativă. Stipulație contrară	159
117 Prezentarea cambiei „la vedere”	160
118 Prezentarea cambiei trasă la o epocă fixă după vedere	161
119 Cine este îndreptățit să prezinte cambia, spre acceptare	163
120 Cui trebuie prezentată cambia pentru accept	163
121 Unde trebuie prezentată cambia pentru acceptare	164
122 Regulamentul uniform de la Haga	165

§ 27. *Forma acceptării*

123 Cuprinsul	167
---------------	-----

	Pag.	
124	Unde trebuie scrisă acceptarea	167
125	Cu ce cuvinte se exprimă acceptarea	168
126	Trasul și acceptantul este aceeași persoană	169
127	Acceptarea unei cambii false	169
128	Capacitatea celui ce se obligă prin accept	169
129	Acceptare parțială	169
130	Acceptare modificată	171
131	Forma acceptării în dreptul austriac și ungar	176
§ 28. <i>Termenul pentru darea acceptării și irevocabilitatea ei</i>		
132	Termenul pentru darea acceptării	177
133	Revocabilitatea acceptării	179
134	Eroarea, violența, dolul	184
§ 29. <i>Efectele acceptării</i>		
135	Principii	184
136	Acceptantul față de trăgător	186
§ 30. <i>Acceptarea prin intervențiune sau pentru onoare</i>		
137	Ce înțelegem prin acceptarea prin intervențiune sau pentru onoare	188
138	De câte feluri este acceptarea prin intervențiune	189
139	Ce consecințe derivă din indicarea la nevoie	189
140	Cine poate indica persoana care să accepte sau să plătească la nevoie	192
141	Cine poate fi indicat la nevoie	190
142	Când se poate accepta o cambie de către un al treilea	193
143	Ce se înțelege prin cuvântul „un al treilea”	193
144	În favoarea cui se poate interveni	195
145	Conduita posesorului cambiei față de intervențiunea celui de al treilea	196
146	Forma acceptării prin intervențiune	198
147	Menționarea acceptării pentru învoire în actul de protest	199
148	Efectele acceptării prin intervențiune	200
CAPITOLUL V		
DESPRE AVAL		
§ 31. <i>Principii generale</i>		
149	Ce este avalul	205
150	Cine poate fi avalist	206
151	Forma avalului	208

	<u>Pag.</u>
152 Avalul dat după scadență	211
153 Pentru cine se dă avalul	212

§ 32. *Efectele avalului*

154 Obligațiunea avalistului	215
------------------------------	-----

CAPITOLUL VI

DESPRE DUPLICATE ȘI COPII

§ 33. *Despre duplicate*

156 Dreptul la duplicate	223
157 Forma duplicatelor	224
158 Circulațiunea duplicatelor	225
159 Circulațiunea normală a duplicatelor	225
160 Circulațiunea anormală	227
161 Pericolele duplicatelor	227
162 Expedierea duplicatului pentru acceptare	228

§ 34. *Despre copii*

163 Deosebirea între copii și duplicate	233
164 La ce servesc copiile	233
165 Forma copiilor	234
166 Acceptarea, avalul și girurile scrise pe o copie	235
167 Regulamentul uniform de la Haga	238

CAPITOLUL VII

PLATA CAMBIEI

§ 35. *Prezentarea cambiei la plată*

168 Posesorul trebuie să prezinte cambia la plată	239
169 Sancțiuni în caz de neprezentare	239
170 Prezentarea la plată și cambiile domiciliat	241

§ 36. *Ziua plății*

171 Principiu	244
172 În favoarea cui e termenul în cambie	245
173 Ziua plății și ziua scadenței	245
174 Plata înainte de scadență	247
175 Plata după scadență	250

§ 37. *Locul unde trebuie prezentată cambia la plată*

176 Principii generale	253
177 În cambie nu se arată o adresă	254

<i>§ 38. Cine are dreptul să primească plata</i>	
	<u>Pag.</u>
178 Legitimare cambială	256
179 Legitimarea formală	257
180 Giruri false	258
181 Giruri șterse	259
182 Efectele unui șir întrerupt de giruri	262
183 Legitimarea materială	262
184 Stabilirea indentității posesorului cambiei	266
185 Giruri după scadență	268
186 Capacitatea posesorului cambiei	268
187 Falimentul posesorului	269
188 Valabilitatea plății făcute la scadență după Regula- mentul uniform de la Haga	269
<i>§ 39. Dreptul de depunere după scadență</i>	
189 Principiu general	269
190 Depunerea tardivă	270
191 Depunerea neacceptată	270
192 Depunere făcută de tras	271
193 Unde se face depunerea	271
<i>§ 40. Opunere la plată</i>	
194 Cazurile de opunere	271
195 Opozițiunea la plată în caz de pierderea cambiei	271
196 Opozițiunea la plată în caz de faliment al pose- sorului	273
197 Efectele opunerii	273
<i>§ 41. Modalitățile plății</i>	
198 Plata integrală	274
199 Plata parțială	275
200 Plata în parte admisă în mod excepțional	276
201 Plata presumată.	278
<i>§ 42. Moneta în care se face plata</i>	
<i>§ 43. Efectele plății făcute de către tras. Acțiunea trasului contra trăgătorului</i>	
203 Stingerea obligațiunilor cambiale	280
204 Ce acțiune are trasul, care a plătit	281
<i>§ 44. Plata cambiei și încetarea de plată a debitorului</i>	
205 Dreptul comun	283
206 Dispozițiunea art. 728 cod. com.	283
207 Interpretarea strictă	284

§ 45. Plata prin intervențiune sau pentru onoare

	<u>Pag.</u>
208 Este o plată subsidiară și excepțională	285
209 Cine poate interveni? Intervenienți solțitate	286
210 Neprezentarea cambiei indicațiunilor la nevoie	286
211 Neprezentarea cambiei acceptantelui pentru onoare	287
212 Intervenienți nesolțitați	288
213 Intervenienți streini	289
214 In onoarea cui se poate plăti	290
215 In onoarea cui s'a intervenit	291
216 Forma și termenul înlăuntrul căruia se face intervențiunea	292
217 Data când s'a produs în realitate intervențiunea are o deosebită importanță	293
218 Nemenționarea în actul de protest	293
219 Refuzul posesorului de a primi plata	293
220 Efectele plății pentru onoare	294
221 Concurs între mai mulți intervenienți	295

§ 46. Constatărea refuzului de a plăti

222 Necesitatea protestului	298
223 Definițiune. De câte feluri e protestul	298
224 Funcționarii competenți	300
225 Atribuțiunile funcționarului	300
226 Rudenie	302
227 Nu e nevoie de martori	302
228 Termenele pentru dresarea protestului	302
229 Locul dresării protestului	303
230 Cercetări	303
231 Locul dresării la protestul pentru neacceptare	305
232 Forma protestului	305
233 Registrul de proteste	313
234 Tabloul de proteste	314
235 Act care să înlouiască protestul	315
236 Dispensa de protest	317
237 Cine poate dispensa de protest	317
238 Ce efect produce clauza de dispense de protest	317
239 Intre cine își produce efectele clauza „fără protest”	318
240 Locul unde se înserează clauza	320
241 Notificarea refuzului de plată	320
242 Forța majoră	320
243 Moartea, falimentul, incapacitatea nu apără de protest	322
244 Constatărea refuzului de a plăti în dreptul internațional	323

CAPITOLUL VIII

REGRESUL PENTRU OBTINEREA UNEI CAUȚIUNI

§ 47. *Obținerea unei cauțiuni în caz de refuz de acceptare*

245	Drept de regres în caz de refuz de acceptare	328
246	Sistemul anglo-american.	329
247	Scopul regresului	330
248	Cine poate cere cauțiune	330
249	Care sunt obligații să dea cauțiune	331
250	Din ce se poate compune cauțiunea	332
251	O singură cauțiune	332
252	Durata cauțiunei	332

§ 48. *Obținerea unei cauțiuni în caz de nesiguranță din partea acceptantului sau a emitentului unui bilet la ordin*

253	Rațiune	333
254	Cazurile de nesiguranță	333
255	Data celor trei cazuri	335
256	Condițiile pentru exercitarea regresului pentru a obține cauțiune	335
257	Cine este în drept a cere cauțiune	337

§ 49. *Regresul pentru obținerea unei cauțiuni în dreptul internațional*

258	Conflicte între legislațiuni	337
-----	------------------------------	-----

CAPITOLUL IX

OBTINEREA PLAȚII PE CALE DE REGRES

§ 50. *Condițiunile exercitării regresului cambial pentru obținerea plății*

259	Enumerarea condițiuni'or	338
260	Prima condițiune pentru plată	339
261	A doua condițiune	339
262	Termenul de înștiințare	341
263	Sanțiuni în caz de violarea art. 342	342
264	Perdere dreptului de a cere procente și cheltueli	343
265	Despăgubiri	344
266	Termenele pentru exercitarea regresului	346
267	Critica	347
268	Regula de drept intern	347
269	Regula de drept internațional	348
270	Ipoze neprevăzute de legea română	349
271	Acțiunea exercitată de un obligat de regres; calcularea termenelor	350
272	Schimbarea de reședințe sau de domiciliu	351
273	Răsboi maritim	351
274	De când începe să curgă termenul de regres	351
275	Cum se calculează termenele	252

	<u>Pag.</u>
276 Pluralitate de obligați de regres	252
277 Înălțurarea decadentă	353
§ 51. <i>Ce poate cere pe calea regresului ultimul posesor</i>	
278 Regulă generală.	353
279 Care sunt sumele de încasat	353
§ 52. <i>Ce poate cere obligatul de regres, care a plătit</i>	
280 Enumerare	356
281 Cumulul socotelilor de întoarcere	356
§ 53. <i>Modurile de exercitarea regresului: Regres prin prezentare și regres prin contra cambie</i>	
282 Regres prin prezentare	357
283 Regres prin contra cambie	358
284 Forma contra cambiei	359
285 Tragerea la vedere și direct	360
286 Obligațiunea retrasatului	360
287 Până când se poate trage o contra cambie	360
288 Contracambia nu se poate trage asupra unui obligat direct	361

CAPITOLUL X

SOLIDARITATEA OBLIGAȚIUNILOR CAMBIALE

§ 54. *Principii generale*

289 Solidaritatea pasivă	363
291 Trimetere la dreptul comun	365

CAPITOLUL XI

ACȚIUNEA CAMBIALA

§ 55. *Schița istorică și drept comparat. Cambia titlu executor*

292 În evul mediu	366
293 În Austria și Ungaria	367
294 În Germania	368
295 În Anglia	369
296 În Franța	369
297 În Italia	369
298 Codul de comerț român	370

§ 56. *Instanțele competente să judece acțiunea cambială în dreptul românesc*

300 Norme de competență	371
301 Ratione loci	372
302 Domiciliu ales	372

§ 57. *Termenele de judecată și căile de atac*

	Pag.	
303	Norme speciale în art. 349	374
304	Art. 349 și legea din 11 Iulie 1924	374

CAPITOLUL XII

EXCEPȚIUNILE CE SE POT INVOCA ÎN JUDECAREA
UNEI ACȚIUNI CAMBIALE§ 58. *Noțiuni preliminare*

305	Legiuirile moderne	376
306	Legiuirile germanice, codul italian și român	376
307	Clasificarea excepțiilor	378

§ 59. *Excepțiunile referitoare la forma titlului*

308	Cambia nulă nu poate întemeia o acțiune de drept cambial	378
309	Cambia în alb	378
310	Cum operează excepțiunile relative la firmă	380
311	a) Data emisiunii	381
312	b) Numirea de cambie sau poliță	382
313	c) Numele persoanei sau firma primitivului	382
314	d) Clauza la ordin	383
315	e) Suma de plătit	383
316	f) Scadența	384
317	g) Locul plății	384
318	h) Numele sau firma trasului	385
319	i) Semnătura trăgătorului (sau a emitentului), ori a mandatarului său special	385

§ 60. *Excepțiuni bazate pe lipsă de valoare juridică a condițiilor
de formă numai aparent existente*

320	Care sunt aceste excepțiuni	385
321	a) Incapacitatea	385
322	b) Falșul cambial	386
323	Falșitatea semnăturilor	386
324	Falșitatea conținutului esențial al cambiei	387
325	Conținutul neesențial	389
326	Imputabilitatea falșului	389

§ 61. *Excepțiuni bazate pe lipsa condițiilor necesare pentru
exercițiul acțiunii cambiale*

328	Diviziune	390
329	Neposedarea cambiei în original	390
330	Lipsa de legitimare formală	391
331	Stingerea obligațiunii potrivit dreptului cambial	391
332	Lipsa dresărei protestului sau nulitatea protestului dresat	392

	Pag.
333 c) Decăderea și prescripțiunea	392
334 d) Pierderea acțiunii cambiale în cazurile prevăzute de art. 294 și 324 c. com.	393
335 e) Anularea cambiei prin amortizare	393

§ 62. *Excepțiuni personale*

336 Cum operează aceste excepțiuni	393
337 1) Excepțiunile referitoare la origina cambiei. a) Veniturile consimțământului	394
338 b) Furtul sau pierderea	395
339 c) Raportul fundamental care a dat naștere obligațiunii cambiale	396
340 2) Excepțiuni derivând din raporturi concomitente sau posterioare emisiunii titlului	398
341 a) Pactum de non petendo	398
342 b) Acordarea unui termen de plată	398
343 c) Excepțiunea că s'a plătit	398
344 d) Excepțiunea de compensațiune	398
345 3) Excepțiunea de dol	400
346 Cine este terț posesor al cambiei	401

§ 63. *Când trebuie propuse excepțiunile*

347 Istoric	403
348 Ce se înțelege prin prima înfățișare	404
349 Aliniatul III al art. 349	410
350 Istoric și lucrări pregătitoare	410
351 Art. 324 cod. com. italian	412
352 Se poate admite începutul de probă scrisă	413
353 Jurisprudența	415

CAPITOLUL XIII

ACȚIUNEA PENTRU ÎMBOGĂȚIRE ÎN DREPTUL CAMBIAL

§ 65. *Principii generale*

354 Această acțiune este un extremum remedium	418
355 Economia codului de comerț	418

§ 66. *Natura juridică a acțiunii pentru îmbogățire*

356 Problema	420
357 În Franța; în Germania	421
358 În Italia	422
359 În dreptul roman	423
360 Argumente pentru acțiunea cambială	424
361 Consecințele rezultând din natura acțiunii	425
362 Normele ce guvernează acțiunea pentru îmbogățire	427

CAPITOLUL XIV

CAMBIIILE PERDUTE, FURATE SAU DISTRUSE.
AMORTIZAREA§ 67. *Principii generale*

	Pag.
363 Creanța încorporată cu titlu	432
364 In al cui interes este prevăzută procedura amortizării	432
365 Precedente legislative	433
366 Cazurile de amortizare	434
367 Cine poate cere amortizarea	435

§ 68. *Procedura amortizării*

368 Cele 3 faze ale procedurii	437
369 1) Cererea de amortizare	437
370 2) Ordonanța prezidențială	437
371 Cuprinsul ordonanței prezidențiale	439
372 Publicitatea ordonanței	440
373 Tribunalul nu dă ordin debitorului cambial direct	441
374 Termenul de prez. cambiei	441
375 3) Sentința de amortizare	443

§ 69. *Pozițiunea reclamantului în timpul procedurii de amortizare*

376 Cum e socotit cel care a obținut ordonanța prezidențială	445
--	-----

§ 70. *Pozițiunea posesorului cambiei în timpul procedurii de amortizare și după amortizare*

377 Posesorul care se prezintă înainte de pronunțarea sentinței de amortizare	446
378 Posesorul care se prezintă după pronunțarea sentinței	448

§ 71. *Amortizarea în provinciile alipite*

379 Amortizarea după legea ungară și austriacă	448
380 In proiectul preliminar pentru un nou cod de comerț italian	449

CAPITOLUL XV

DECĂDEREA ȘI PRESCRIPTIUNEA CAMBIALĂ

§ 72. *Decăderea și acțiunea cambială*

381 Principii generale	451
382 Cum se înlătură decăderea	452
383 Falimentul debitorului	452

	<u>Pag.</u>
384 Cambia tit'lu executor; ordin de plată	452
385 Acțiunea în justiție	453
386 Perimare	453
387 Impiedecarea decăderii are efect relativ	454
388 Decăderea nu este de ordine publică	454
389 Dispensa de protest și decăderea	455
 § 73. <i>Prescripțiunea acțiunii cambiale</i> 	
390 Ce acțiuni se prescriu prin trecerea a cinci ani	456
391 Sistemul legiurilor germanice	456
392 În Regulamentul uniform de la Haga	457
393 De când începe a curge prescripția	459
394 Militari, femei măritate, minori, interziși	460
395 Întreruperea prescripției	460
396 Cambiile plătibile la vedere și la un anumit timp de la vedere	460
397 Efectele prescripției	462

— F I N E —

V2014

IN ACEIAȘ EDITURA :

Lucrări noi tipărite:

GH. TAȘCĂ, Profesor universitar. — <i>Probleme economice și financiare</i> , ed 1927	Lei 500
PAUL NEGULESCU, Profesor universitar. — <i>Curs de drept Constituțional</i> , 1927	Lei 400
ARISTIDE BAZILESCU, Profesor universitar:	
2) <i>Principii de Economie Politică</i> . Partea Generală	120
2) <i>Principii de Economie Politică</i> Volumul II:	
<i>Munca, Salariul</i> , 1927	Lei 120
M. RARINCESCU, Conferențiar universitar. — <i>Curs de Drept Civil: „Despre Garanții“</i> ed. 1927 .	Lei 100
G. PLASTARA. — <i>Drept Civil</i> Vol. V.	Lei 355
PAUL NEGULESCU, Profesor universitar. — <i>Drept administrativ</i> , vol. I, ed. III, 1925	Lei 250
GH. POPESCU, <i>Ordonanțe Prezidențiale</i>	Lei 140
IULIAN TEODORESCU, — <i>Minoritatea în fața legii penale</i> . Ed. II, 1928	Lei 300
I. PERETF, Profesor universitar. — <i>Istoria Dreptului Român</i> . vol I ed 1927	Lei 350
I. PERDTZ. — Vol. II, <i>Istoria Dreptului Român</i>	
Monumentele vechiului drept român	} 1000
Part. I <i>Legiuirile slave</i>	
Part. II <i>Legiuirile grecești</i>	
<i>Drept comercial de I. N. Fîntescu</i> . (2 volume)	} 500
Vol. I { Partea I. <i>Despre fapte de comerț</i> .	
{ Partea II. „ <i>comercianți</i> .	
{ Partea III. „ <i>societăți comerciale</i>	
{ Partea IV. „ <i>obligațiuni comerciale</i>	
Vol. II <i>Despre cambie</i>	Lei 500
DEM. NEGULESCU și GH. POPESCU. — <i>Teoria poprirei</i>	Lei 300
M. DJIVARĂ, <i>Progr. curs de drept constituțional</i>	60

Se mai găsesc următoarele cărți:

C. STOICESCU, Profesor universitar. — <i>Curs elementar de drept român</i> ed. II, 1927	Lei 400
N. EM. ANTONESCU, Prof. supl. Facult. de Drept:	
<i>Prescripțiunea</i> , ed. 1926	Lei 225
<i>Teoria Nulității</i> , ed. 1927.	Lei 275
<i>Noțiuni introductive în știința dreptului</i>	Lei 200

Sub tipar:

<i>Curs de drept internațional</i> de G. Meitani. prof. universit.	
<i>Indrumări Misionare</i> , de V. Ispir.	
<i>Contenciosul Administrativ</i> , ed. II. de Const Rarincescu.	
<i>Biserica rusă și socialismul</i> de Felix Hase	
<i>Despre dreptul natural</i> de Al. Vălimărescu	

Prețul Lei 500